

DET KONGELIGE
LANDBRUKS- OG MATDEPARTEMENT

Prop. 85 L

(2021–2022)

Proposisjon til Stortinget (forslag til lovvedtak)

Endringer i lov om hundehold (forsvarlig hundehold)

DET KONGELIGE
LANDBRUKS- OG MATDEPARTEMENT

Prop. 85 L

(2021–2022)

Proposisjon til Stortinget (forslag til lovvedtak)

Endringer i hundeloven
(forsvarlig hundehold)

Innhold

1	Proposisjonens hovedinnhold..	7	5.4.3	Forslaget i høringsnotatet	49
			5.4.4	Høringsinstansenes innspill	50
2	Bakgrunn for lovforslaget	9	5.4.5	Departementets vurderinger	52
2.1	Stortingets anmodningsvedtak	9	5.5	Kompetansekrav	54
2.2	Lovgjennomgangen	9	5.5.1	Behov for ny bestemmelse om kompetansekrav	54
2.3	Høringen	10		Forslaget i høringsnotatet	54
2.4	Konsultasjoner	11	5.5.2	Høringsinstansenes innspill	55
2.4.1	Sametinget	12	5.5.3	Departementets vurderinger	57
2.4.2	Norske Reindriftsamers Landsforbund	12	5.5.4		
			6	Sikring av hunder	59
3	Kunnskapsgrunlaget.....	14	6.1	Alminnelige regler om sikring av hund. Vilkår for å la hund være løs	59
3.1	Generelt om forvaltning av loven ..	14		Gjeldende rett	59
3.2	Faktorer som påvirker en lovs måloppnåelse	14	6.1.1	Behovet for lovendring	60
3.3	Loven må balansere flere ulike hensyn	14	6.1.2	Forslaget i høringsnotatet	60
3.3.1	Skade på mennesker	15	6.1.3	Høringsinstansenes innspill	61
3.3.2	Bittskader på andre hunder	16	6.1.4	Departementets vurderinger	63
3.3.3	Antall forvaltningssaker hos politiet	16	6.1.5	Forbud mot å gå fra bundet hund	66
3.3.4	Forholdet til beitedyr	16	6.2	Gjeldende rett	66
3.3.5	Omfang av hundeholdet	20	6.2.1	Behovet for lovendring	67
3.3.6	Oppdatert kunnskap om hund og hundeadferd	24	6.2.2	Forslaget i høringsnotatet	67
			6.2.3	Høringsinstansenes innspill	67
4	Lovens tittel	30	6.2.4	Departementets vurderinger	68
			6.2.5	Sikring av hund ved båndtvang m.m	68
5	Innledende bestemmelser	31	6.3	Gjeldende rett	68
5.1	Det sivile samfunns ansvar, lovens formål og forholdet til annen lovgivning	31	6.3.1	Behovet for lovendring	71
5.1.1	Gjeldende rett	31	6.3.2	Forslaget i høringsnotatet	71
5.1.2	Behovet for lovendring	31	6.3.3	Høringsinstansenes innspill	73
5.1.3	Forslaget i høringsnotatet	31	6.3.4	Departementets vurderinger	77
5.1.4	Høringsinstansenes innspill	32	6.3.5	Særlig om sikring av hund der tamrein beiter	79
5.1.5	Departementets vurderinger og forslag	33	6.4	Gjeldende rett	79
5.2	Geografisk virkeområde	35	6.4.1	Forslaget i høringsnotatet	79
5.2.1	Behov for ny bestemmelse om geografisk virkeområde	35	6.4.2	Høringsinstansens innspill	80
5.2.2	Forslaget i høringsnotatet	35	6.4.3	Departementets vurderinger	80
5.2.3	Høringsinstansenes innspill	35	6.4.4	Særlig om hundedressur, jakt og fangst	81
5.2.4	Departementets vurderinger	35	6.5	Gjeldende rett	81
5.3	Definisjoner	36	6.5.1	Behovet for lovendring	81
5.3.1	Gjeldende rett	36	6.5.2	Forslaget i høringsnotatet	81
5.3.2	Behovet for lovendring	37	6.5.3	Høringsinstansens innspill	81
5.3.3	Forslaget i høringsnotatet	37	6.5.4	Departementets vurderinger	83
5.3.4	Høringsinstansenes innspill	39	6.5.5	Unntak fra sikringsreglene	84
5.3.5	Departementets vurderinger	43	6.6	Gjeldende rett	84
5.4	Generelt aktsomhetskrav	48	6.6.1	Behovet for lovendring	85
5.4.1	Gjeldende rett	48	6.6.2	Forslaget i høringsnotatet	86
5.4.2	Behov for lovendring	49	6.6.3	Høringsinstansens innspill	87
			6.6.4	Departementets vurderinger	91
			6.6.5		

7	Løse hunder	94	10.3	Politiets inngrep ved akutt fare	126
7.1	Løse hunder	94	10.3.1	Gjeldende rett	126
7.1.1	Gjeldende rett	94	10.3.2	Behovet for lovendring	126
7.1.2	Behovet for lovendring	94	10.3.3	Forslaget i høringsnotatet	127
7.1.3	Forslaget i høringsnotatet	95	10.3.4	Høringsinstansenes innspill	128
7.1.4	Høringsinstansens innspill	96	10.3.5	Departementets vurderinger	129
7.1.5	Departementets vurderinger	98	10.4	Avliving eller omplassering av en hund etter angrep eller skade på menneske	131
8	Ro og orden, antall hunder og merking av hunder	100	10.4.1	Gjeldende rett	131
8.1	Antall hunder i en husholdning eller på en eiendom	100	10.4.2	Behovet for lovendring	133
8.1.1	Gjeldende rett	100	10.4.3	Forslaget i høringsnotatet	133
8.1.2	Behovet for lovendring	100	10.4.4	Høringsinstansens innspill	137
8.1.3	Forslaget i høringsnotatet	100	10.4.5	Departementets vurderinger	144
8.1.4	Høringsinstansens innspill	101	10.5	Avliving eller omplassering av en hund etter angrep eller skade på tamrein, husdyr, hjortevilt eller andre hunder	150
8.1.5	Departementets vurderinger	102	10.5.1	Gjeldende rett	150
8.2	Merking av hunder	103	10.5.2	Behovet for lovendring	151
8.2.1	Gjeldende rett	103	10.5.3	Forslaget i høringsnotatet	151
8.2.2	Behovet for lovendring	104	10.5.4	Høringsinstansenes innspill	152
8.2.3	Forslaget i høringsnotatet	104	10.5.5	Departementets vurderinger	155
8.2.4	Høringsinstansens innspill	104	10.6	Farlige hunder	157
8.2.5	Departementets vurderinger	105	10.6.1	Gjeldende rett	157
9	Personers rettigheter og plikter i nøds- og faresituasjoner	106	10.6.2	Behovet for lovendring	160
9.1	Inngrep på stedet mot hund som jager eller angriper mv	106	10.6.3	Forslaget i høringsnotatet	160
9.1.1	Gjeldende rett	106	10.6.4	Høringsinstansens innspill	160
9.1.2	Behovet for lovendring	107	10.6.5	Departementets vurderinger	161
9.1.3	Forslaget i høringsnotatet	107	10.7	Unntak fra reglene i § 19	162
9.1.4	Høringsinstansens innspill	108	10.7.1	Gjeldende rett	162
9.1.5	Departementets vurderinger	111	10.7.2	Behovet for lovendring	163
9.2	Hund som utgjør klar fare for husdyr og tamrein og hjortevilt	115	10.7.3	Forslaget i høringsnotatet	163
9.2.1	Gjeldende rett	115	10.7.4	Høringsinstansens innspill	163
9.2.2	Behovet for lovendring	115	10.7.5	Departementets vurderinger	166
9.2.3	Forslaget i høringsnotatet	116	10.8	Forbud mot at en person skal kunne ha med hund å gjøre	167
9.2.4	Høringsinstansens innspill	116	10.8.1	Gjeldende rett	167
9.2.5	Departementets vurderinger	117	10.8.2	Behovet for lovendring	168
10	Sikkerhetstiltak mot problematisk hundehold	119	10.8.3	Forslaget i høringsnotatet	168
10.1	Politiets virkemiddelbruk	119	10.8.4	Høringsinstansens innspill	170
10.2	Politiets forebyggende virkemidler	119	10.8.5	Departementets vurderinger	170
10.2.1	Gjeldende rett	119	10.9	Behandling av personopplysninger	172
10.2.2	Behovet for lovendring	120	10.9.1	Gjeldende rett	172
10.2.3	Forslaget i høringsnotatet	121	10.9.2	Behovet for lovendring	174
10.2.4	Høringsinstansenes innspill	122	10.9.3	Forslaget i høringsnotatet	174
10.2.5	Departementets vurderinger	124	10.9.4	Vurdering av personvernmessige konsekvenser	176
			10.9.5	Høringsinstansens innspill	176
			10.9.6	Departementets vurderinger	177

DET KONGELIGE
LANDBRUKS- OG MATDEPARTEMENT

Prop. 85 L

(2021–2022)

Proposisjon til Stortinget (forslag til lovvedtak)

Endringer i hundeloven (forsvarlig hundehold)

*Tilråding fra Landbruks- og matdepartementet 8. april 2022,
godkjent i statsråd samme dag.
(Regjeringen Støre)*

1 Proposisjonens hovedinnhold

Landbruks- og matdepartementet foreslår endringer i lov av 4. juli 2003 nr. 74 om lov om hundehold (hundeloven).

Hundeloven trådte i kraft 2004. I disse 18 årene har hundeholdet i Norge både vokst og forandret seg. I dag er det om lag 565 000 hunder i Norge ifølge opplysninger fra DyreID. Hundehold kan i dag sies å være en naturlig del av norsk hverdagsliv og tradisjoner. Regulering av hundehold påvirker derfor et stort antall mennesker. Ønsket om for å sikre hunder og hundeholderes rettsvern har derfor økt de siste årene. Samtidig opplever eiere av husdyr og tamrein stadige brudd på båndtvangsbestemmelser, med blant annet skader på beitedyr som følge.

Hundehold har et klart sikkerhetsmessig aspekt, men det er viktig at dyrevelferd og dyrs egenverdi blir ivarettatt.

Hundehold berører flere enn dem som selv har hund, både på en positiv og negativ måte. Hunder kan utgjøre en risiko for mennesker, husdyr og vilt. Miljøet kan også påvirkes ved støy og forurensning. Hundeholdets utbredelse og hun-

dens status i samfunnet gjør at det er et behov for tydeligere retningslinjer som vektet de ulike hensynene på en hensiktsmessig måte.

Departementet har foretatt en stor gjennomgang av loven og det har blitt foreslått endringer på de fleste områdene.

Hovedformålet med endringen av hundeloven er å styrke de forebyggende tiltakene i loven slik at uønskede hendelser med hunder ikke skal skje.

Endringsforslagene forsterker forebyggende tiltak rettet mot hundeholderen. Flere endringer tar sikte på å gjøre loven enklere å forstå. Blant annet er det gjort en omstrukturering av flere paragrafer. I tillegg er det foreslått flere definisjoner. En rekke bestemmelser er også foreslått endret for å klargjøre begrepsbruk og tolkninger. Det er lagt vekt på å etablere et objektivt vurderingsgrunnlag. Ved at ordlyden blir lettere å forstå vil det også være lettere for hundeholderen å innrette seg, og forutsigbarheten vil bli større.

Det foreslås et krav til hundeholderens kompetanse. Nødvendig kompetanse vil gjøre hundeholderen bedre i stand til å forebygge uønskede

hendelser. I tillegg stilles det strengere krav til hundeholderens aktsomhetsplikt.

Det foreslås nye virkemidler som skal bidra til å håndheve blant annet sikringsregler, som for eksempel båndtvang. Blant disse virkemidlene er det foreslått hjemmel til å bruke overtredelsesgebyr. Forslaget om tvangsmulkt vil kunne gi politiet et virkemiddel for å få gjennomført pålegg mot hundeholder.

Departementet har ved gjennomgangen også fått et inntrykk av at ikke alle hundeholdere har god kjennskap til loven. Departementet ønsker derfor å utarbeide en veileder til loven når endringene er fastsatt.

Hundeloven er en særlov som har til formål å regulere de sikkerhetsmessige problemstillinger som kan oppstå i forbindelse med hundehold.

Hundehold berøres likevel av flere andre lover, som blant annet dyrevelferdsloven, matloven og viltloven. Hundeloven er ment å inneholde regler som er relatert til sikkerhetsaspektet rundt hunder og hundehold jf. Ot.prp. nr. 48 (2002–2003) kapittel 5. I Justis- og politidepartementets forarbeider til den nåværende hundeloven fremgår det at regler som bare regulerer et spesielt livsområde bør stå i spesiallovgivningen. For eksempel mente man at regler for bruk av hund under jakt hører hjemme i jaktlovgivningen ettersom jegerne forventer å finne dem der, og reglene har reelt sett sammenheng med reglene om utøvelse om jakt. Dette synspunktet deles av Landbruks- og matdepartementet og det materielle virkeområdet foreslås derfor videreført.

2 Bakgrunn for lovforslaget

2.1 Stortingets anmodningsvedtak

Stortinget traff 13. juni 2017 følgende vedtak i samsvar med Innst. 340 S (2016–2017): «Vedtak 885 Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget på egnet måte med en helhetlig gjennomgang av hundeloven av 2003 for å sikre at reglene om hundehold bygger på et godt og velfundert grunnlag.»

Vedtaket springer ut av et forslag fra stortingsrepresentant Sveinung Rotevatn, Dokument 8:71 S (2016–2017). I innstillingen ble det foreslått å be regjeringen utrede effekten av hundeloven, med mål om å vurdere om loven skal fokusere mer på adferd enn på rase, om hunder bør bli undersøkt av en fagperson for å fastslå om de utgjør en trussel før de blir tatt i forvaring, og om kostnadene ved oppstalling av hunder i forbindelse med klagesaksbehandling bør endres.

Justiskomiteen viste til at hundeloven i 2017 var 14 år gammel, og at det derfor var på tide å evaluere og vurdere om norsk hundelovgivning skal fokusere mer på adferd og mindre på rase.

Regelverket om hundehold har stor betydning for mange innbyggere. Behovet for et mer hundefaglig perspektiv i hundeloven har økt de senere år. Ønsket om å sikre hundeeieres og hunders rettsvern har også økt. Kompetanse om hunders adferd, dressur og behandling av hund er viktig. Det er også viktig at forvaltningen av regler som skal ivareta sikkerhetsaspektet ikke forvaltes i strid med regler om dyrevelferd. Det vil derfor være hensiktsmessig å samle all regulering av hundehold i ett departement. Det viktigste arbeidet for å sikre et forsvarlig hundehold er av forebyggende karakter, blant annet gjennom kommunale ordensbestemmelser, bestemmelser om båndtvang og Landbruks- og matdepartementets og Mattilsynets reguleringer om avl, import, hold, stell, dressur og behandling av hund. Landbruks- og matdepartementet overtok forvaltningsansvaret for hundeloven fra Justis- og beredskapsdepartementet gjennom kongelig resolusjon datert 1. mars 2019 (PRE-2019-03-01-171 Overføring av forvaltningsansvaret for lov 4. juli 2003 nr. 74 om hundehold (hundeloven)).

Med overføringen av forvaltningsansvaret for hundeloven vil en sikre at ansvarlig myndighet har bred fagkompetanse og en helhetlig oversikt over alle sider av hundehold. Politiet vil fortsatt ha ansvar for oppfølging av brudd på hundeloven.

Da hundeloven trådte i kraft i 2004, stod sikkerhetsaspektet sentralt, noe som var årsaken til at loven ble lagt under Justis- og beredskapsdepartementet.

Forbudet mot hold av enkelte hunderaser er ikke fastsatt direkte i loven, men i forskrift hjemlet i loven. Forskriften blir ikke drøftet i dette høringsnotatet, men den vil bli gjennomgått for seg.

2.2 Lovgjennomgangen

Da Landbruks- og matdepartementet tok over forvaltningsansvaret av hundeloven i 2019, holdt departementet et innspillmøte hvor berørte parter ble invitert til å holde innlegg om den gjeldende hundeloven. Etter dette innspillmøtet inviterte departementet til en skriftlig innspillsrunde, hvor enhver kunne sende inn innspill, slik at departementet fikk et inntrykk over hvordan loven hadde fungert.

Under innspillgjennomgangen til hundeloven i 2019 kom det inn ca. 360 innspill. Mange innspill pekte på at kommunenes forskriftshjemler blir praktisert ulikt. Mange innspill mente at kommunene fastsetter ekstraordinær båndtvang i større grad enn det loven gir rom for. Det ble pekt på at det er et behov for en mer fleksibel adgang til å gjøre unntak for reglene om båndtvang for hunder som utfører en tjeneste i samfunnet, for eksempel førerhunder. Videre kom det innspill om at flere begreper som gir føringer for virkemiddelbruken er uklare, og at disse bør presiseres og defineres. Det ble også rettet kritikk mot bruken av avliving av hund som virkemiddel. Mange oppfatter avliving av hund som en straff, og ikke som forebygging av fremtidige hendelser. Det kom innspill på at kostnader i forbindelse med forvaring av hunder under klagebehandling av avlivingsvedtak bør vurderes. Det ble vist til at høye kostander kan medvirke til at hundeeier

ikke klager, og at det derved svekker rettssikkerheten. Det kom også innspill om at enkelte ønsker at det skal bli tillat med angreps- og bitetrening i Norge under kontrollerte former.

I etterkant av lovgjennomgangen i 2019 ble det nedsatt en arbeidsgruppe. Gruppen har blitt ledet av Landbruks- og matdepartementet, med representanter fra Politidirektoratet, Mattilsynet og Miljødirektoratet.

2.3 Høringen

Forslag til endring av hundeloven ble sendt på høring 1. september 2021.

Høringsnotatet ble sendt til følgende instanser:

Finansdepartementet
 Justis- og beredskapsdepartementet
 Kommunal- og moderniseringsdepartementet
 Klima- og miljødepartementet

Mattilsynet
 Datatilsynet
 Landbruksdirektoratet
 Politidirektoratet
 Miljødirektoratet
 Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet
 Direktoratet for e-helse
 Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap
 Folkehelseinstituttet
 Helsedirektoratet
 Tolletaten

Sametinget

Forsvarets hundeskole

Longyearbyen lokalstyre

Sysselmesteren på Svalbard

Nordland politidistrikt
 Troms politidistrikt
 Finnmark politidistrikt
 Trøndelag politidistrikt
 Møre- og Romsdal politidistrikt
 Vest politidistrikt
 Innlandet politidistrikt
 Sør-Øst politidistrikt
 Sør-Vest politidistrikt
 Øst politidistrikt
 Oslo politidistrikt

Statsforvalterne

Kommunene

Norges Miljø- og biovitenskapelige universitet
 Norsk institutt for bioøkonomi
 Veterinærinstituttet

BirdLife Norge
 Rådet for dyreetikk
 Det veterinærmedisinske rettsråd
 Dyrebeskyttelsen Norge
 Dyrevernalliansen
 Kommunenes Sentralforbund
 NOAH – for dyrs rettigheter
 Norges Bondelag
 Norges Fjellstyresamband
 Norges Hundekjørerforbund
 Norges Hunder Landsforbund
 Norges Jeger- og Fiskerforbund
 Norges Kaninforening
 Norsk Bonde- og Småbrukarlag
 Norsk dyreholderallianse
 Norsk Fjølfeag
 Norsk Hestesenter
 Norsk Huskattforening
 Norsk Hjørteavlforening
 Norsk Kennel Klub
 Norsk Lama AS
 Norsk Landbruksrådgiving
 Norsk Landbrukssamvirke
 Norsk Sau og Geit
 Norske Reindriftsamers Landsforbund
 Nettverk for dyrs frihet
 Foreningen Norske Etologer
 Norsk Dyreomsorg SA
 Norges Blindforbund
 Norsk Atferdsgruppe for Selskapsdyr
 Norges Naturvernforbund
 Norske Redningshunder
 Norsk Politihundlag
 Norsk Brukshundsports Forbund
 Foreningen for omplassering av dyr
 Den Norske Alpakkaforening

Høringen ble lagt ut på regjeringen.no. Høringsinstansene ble bedt om å vurdere å forelegge høringsnotatet for underliggende organer eller andre som ikke var oppført på adresselisten. Det ble understreket at alle kunne sende innspill til høringen.

Høringsfristen var 26. november 2021.

Departementet mottok 462 hørings svar, hvorav 400 hadde merknader.

Følgende har avgitt høringsuttalelse med substansielle merknader eller innspill.

Statsforvaltaren i Nordland
 Statsforvaltaren i Rogaland
 Statsforvaltaren i Vestland
 Statsforvalteren i Innlandet
 Statsforvalteren i Oslo og Viken
 Statsforvalteren i Trøndelag
 Statsforvalteren i Vestfold og Telemark

Bergen kommune
 Eidsvoll kommune
 Engerdal kommune
 Flesberg kommune
 Frøya kommune
 Gol kommune
 Hemsedal kommune
 Hol kommune
 Indre Østfold kommune
 Meråker kommune
 Nesbyen kommune
 Nore og Uvdal kommune
 Oppdal kommune
 Porsanger kommune
 Randaberg kommune
 Ringerike kommune
 Rollag kommune
 Sel kommune
 Vågå kommune
 Ål kommune

Finnmarks politidistrikt
 Innlandet politidistrikt
 Sør-Øst politidistrikt
 Troms politidistrikt
 Oslo Politidistrikt
 Øst politidistrikt

Datatilsynet
 Landbruksdirektoratet
 Mattilsynet
 Politidirektoratet
 Økokrim
 Statsskog SF
 Veterinærinstituttet

Sysselmasteren på Svalbard

Sametinget

BirdLife Norge
 BirdLife Vest-Agder
 BirdLife Rogaland
 Bodø Agility Klubb

Den norske veterinærforening
 Dyrebeskyttelsen Norge
 Dyrepleierne i Akademikerforbundet
 Finnmarkseiendommen
 Foreningen Norske Etologer
 GENO
 Hardangervidda Grunneigarsamskipnad
 Hemsedal Sau og Geit
 IGP Norge
 Land Hundeklubb
 NOAH – for dyrs rettigheter
 Norges Astma og Allergiforbund
 Norges Astma og Allergiforbund Bergen Storlag
 Norges Blindeforbund
 Norges Fjellstyresamband
 Norges Hundekjørerforbund
 Norges Jeger- og Fiskerforbund
 Norges Skogeierforbund
 Norsk Atferdsgruppe for selskapsdyr
 Norsk Belgisk Fårehundklubb
 Norsk dyrepleier- og assistentforening
 Norsk Friluftsliv
 Norsk Kennel Klub
 Norsk Kennel Klubs kompetansegruppe for Internasjonale konkurranser
 Norsk Schäferhundklubb
 Norsk Sibirian Husky Klubb
 Norske Elghundklubbers Forbund
 Norsk Sau og Geit
 Norsk Småbrukarlag
 Norges Bondelag
 Norske Reindriftsamers Landsforbund
 PROhundguiden
 Rådet for dyreetikk
 Sandefjord Hundeklubb
 Solplassen Omplussing og hjem for eierløse hunder
 TG Gjøvik Norsk Rottweilerklubb

Det har kommet inn åtte høringsinnspill fra private virksomheter. Videre kom det høringsinnspill fra 330 privatpersoner. I 270 av høringsinnspillene fra privatpersoner var det merknader til endringsforslaget.

2.4 Konsultasjoner

Det er avholdt konsultasjoner med Sametinget og Norske Reindriftsamers Landsforbund. Etter første runde med konsultasjoner er det gjort en rekke endringer i lovforslaget blant annet ved at det er gitt en legaldefinisjon av «tamrein», omtale av «tamrein» er lagt inn i en rekke bestemmelser

om hensyn til beitedyr og det er lagt inn henvisning til reindriftsloven der det er relevant.

Det er også gjort presiseringer i bestemmelsene om inngrep på stedet mot hund som jager eller angriper mv. I denne bestemmelsen er det presisert at «nødvendige inngrep» mot hunden inkluderer avliving av hunden.

2.4.1 Sametinget

Det er avholdt to konsultasjoner med Sametinget, 7. januar 2022 og 11. mars 2022. Konsultasjonene ble gjennomført digitalt. Den første konsultasjonen 7. januar 2022 tok utgangspunkt i Sametingets høringssvar av 26. november 2021. Sametinget tok opp spørsmål knyttet til bestemmelser om sikring av hund, og spørsmål om handlingsrom i bestemmelsene under paragrafene 14 og 15. De tok også opp de utfordringer økt hundehold representerte for reindriften og saueholdet. Sametinget viste til at hensynet til reindriften var lite synliggjort både i gjeldende hundelov og høringsforslaget til hundeloven. Til dette svarte departementet at hensynet til tamrein ville bli synliggjort i aktuelle bestemmelser, at det ville legges inn henvisninger til reindriftsloven der det var relevant og at det ville bli innarbeidet en definisjon på «tamrein». Departementet presiserte at uttrykket «tamrein» er et innarbeidet juridisk begrep som skiller eide reinsdyr fra villrein.

Departementet pekte på at loven må leses i sin helhet, og at de generelle sikringsreglene og aktsomhetskravet i §§ 3-4 gjelder i tillegg til de spesielle sikringsreglene i § 7.

Sametinget sendte inn et korrigerert innspill 14. januar 2022 basert på oppklaringer fra møtet den 7. januar.

Etter det første konsultasjonsmøtet gjorde departementet enkelte endringer i ordlyden og i omtalen i proposisjonen.

Før den andre konsultasjonen den 11. mars 2022 sendte departementet ut et posisjonsnotat der det ble redegjort for hvordan de ulike forholdene som ble diskutert på møtet den 7. januar var forsøkt hensyntatt. For eksempel ble det klargjort i ordlyden til paragrafene 14 og 15 at nødvendige inngrep inkluderer avliving av hund som jager eller angriper beitedyr.

Under konsultasjonen den 11. mars 2022 uttrykte Sametinget at det var gjort en rekke viktige endringer, men uttrykte et ønske om at omtalen av paragrafene 7 og 14 kunne synliggjøre at de begrensninger som ligger i ordlyden når det gjelder området hvor reinen oppholder seg, ikke åpner for at hundeholdere kan bruke hunden til å

jage tamrein ut fra området på en måte som skader reinen.

2.4.2 Norske Reindriftsamers Landsforbund

Det er gjennomført to konsultasjoner med Norske Reindriftsamers Landsforbund (NRL) den 20. januar 2022 og 15. mars 2022. Konsultasjonene tok utgangspunkt i en felles høringsuttalelse som NRL hadde sammen med Norsk sau og geit, TYR, Geno, Norsk bonde og småbrukarlag og Norges Bondelag, som representanter for beitenæringene. Innspillet inneholdt flere konkrete forslag til bestemmelser vedrørende hundeothers aktsomhet, kompetanse samt regler om sikring av hund. Videre ble bestemmelsene om inngrep mot hund i nøds- og faresituasjoner samt avliving av hund etter uønsket hendelse diskutert.

NRL informerte i det første møtet om at hunder er et økende problem for reindriften, blant annet fordi det har blitt flere hunder og fordi det har blitt større hundehold. De mente at det er generelt dårlig kunnskap hos hundeeiere om hundehold og hvordan hunder påvirker beitedyrene. De ønsket et strengere aktsomhetskrav samt et mer konkret kompetansekrav. De var også bekymret for lovens avgrensning når det kommer til begrepet «der tamrein lovlig beiter». De viste til at i områder med konflikter mellom beitebrukere og grunneiere hadde de eksempler på at grunneiere hadde brukt hund på en skadelig måte for å jage reinsdyr.

I det første møtet redegjorde departementet for hensynene som lå bak de foreslåtte endringene til bestemmelsene. Departementet presiserte også at de hensyn som beitenæringen fremmet var viktige, men at de konkrete forslagene ikke nødvendigvis ville bli tatt inn i lovforslaget, siden departementet måtte vurdere hvordan det var mest hensiktsmessig å ivareta disse hensynene.

Departementet viste til at hensynet til tamrein ville bli synliggjort i aktuelle bestemmelser, og at det ville legges inn henvisninger til reindriftsloven der det var relevant og at det ville bli innarbeidet en definisjon på «tamrein». Departementet presiserte at uttrykket «tamrein» er et innarbeidet juridisk begrep som skiller eide reinsdyr fra villrein.

Når det gjelder krav til hundeholderens kompetanse pekte departementet på at det var mest hensiktsmessig at loven inneholdt en overordnet bestemmelse, mens proposisjonsteksten vil kunne si noe nærmere om innholdet i kompetansekravet.

Departementet pekte på at loven må leses i sin helhet, og at de generelle sikringsreglene og aktsomhetskravet i §§ 3-4 gjelder i tillegg til de spesielle sikringsreglene i § 7.

Etter første konsultasjon har departementet også etterkommet Norske Reindriftsamers Landsforbunds ønske om at formålsparagrafen skal synliggjøre at hundehold skal være aktsomt i tillegg til andre bestemmelser der hundeholderens aktsomhetskrav allerede var presisert.

Det er også etablert en forskriftshjemmel som gir grunnlag for å gi utfyllende bestemmelser om sikring av hund der tanken er å kunne legge til rette for krav om bruk av aversjonsdressur i områder der dette er viktig av hensyn til beitedyr. Det

er signalisert at departementet ønsker å legge til rette for etablering av aversjonsdressur av hund mot rein.

Før den andre konsultasjonen den 15. mars 2022 sendte departementet ut et posisjonsnotat der det ble redegjort videre for hvordan de ulike forholdene som ble diskutert på møtet den 20. januar var forsøkt hensyntatt.

Etter den andre konsultasjonen gjensto det fortsatt uenighet om konkret ordlyd i enkelte bestemmelser. Departementet signaliserte derfor at denne uenigheten ville bli beskrevet i proposisjonsteksten. Dette vil bli nærmere omtalt under de aktuelle bestemmelsene.

3 Kunnskapsgrunnlaget

3.1 Generelt om forvaltning av loven

Hundeloven forvaltes av politiet i to ulike spor. Ett spor følger forvaltningsloven og ett spor følger straffebestemmelser i hundeloven. Saker som utledes fra hundeloven behandles derfor forskjellig avhengig av hvilket spor man befinner seg i. Dette vil, som for mange andre lover, gi ulike rettigheter for hundeholderne, men også for de som opplever skade fra en hund. Dersom saken overfor hundeholder følges opp i forvaltningssporet, får ikke de som er berørt av uønskede hendelser informasjon om oppfølging av saken.

3.2 Faktorer som påvirker en lovs måloppnåelse

Det er flere momenter som er avgjørende for om en lov skal oppnå ønsket effekt.

Ett element er det sosiale landskapet loven skal virke i. Hundeloven ble etablert for å beskytte mennesker, beitedyr og vilt mot skader fra hundehold, samtidig som man ønsket å legge til rette for et samfunnsgagnlig hundehold. Den omfatter derfor aktører med svært ulik bakgrunn, ulike interesser og ulike verdier. Det er også til dels motstridende hensyn som skal i varetas.

Et annet element som har betydning, er hvor vidt lovens innhold er godt kommunisert. Dette handler både om lovteksten er enkel å finne, om den er lett forståelig, og om det finnes god informasjon til de som er omfattet av loven. I dag ligger alle lovtekster og forskrifter tilgjengelig for allmenheten på Lovdata. Kunnskap om hvordan en lov skal leses og tolkes er ulik i befolkningen. Departementet har erfart at hundeloven til dels ikke er kjent blant hundeholdere. Videre at tolkningen av loven er krevende for både hundeholdere, grunneiere og beitebrukere, samt for lokale myndigheter.

Ett tredje element som har betydning for om en lov skal ha den tilsktede virkning er selve området den prøver å regulere. Skal den regulere adgang til materielle ressurser, maktforhold eller holdninger? Hundeloven griper inn i eiendomsforhold og rett til å utøve aktiviteter, men det er

ingen tvil om at den også griper inn i holdninger, regulerer forhold som går langt inn i den private sfære og til dels også skaper sterke følelser hos mange av de berørte.

Endelig vil effekten avhenge av om det finnes egnede virkemidler for å sanksjonere brudd på loven. Eksisterende hundelov inneholder både forebyggende virkemidler i form av båndtvang, forbud mot å holde hund samt avlaving av hund. I tillegg inneholder den bestemmelser om straff. Det betyr at håndhevingen dels går i et forvaltningsspor, dels i et strafferettslig spor. Utviklingen innenfor offentlig forvaltning har gjort det nødvendig å se nærmere på om forvaltningen har den nødvendige kvalitet, og om tilgjengelige virkemidler av både forebyggende og pønalt (straffende) karakter brukes på en forholdsmessig måte. Forholdsmessighet i virkemiddelbruk handler om hvorvidt virkemidlene oppleves som rimelige i forhold til lovbruddets karakter. For hundeloven må forholdsmessigheten også vurderes ut fra både de interesser som loven skal beskytte og de verdier og interesser som ligger i hundeholdet.

3.3 Loven må balansere flere ulike hensyn

Hundeloven er en sikkerhetslov som setter rammer for et ansvarlig hundehold og skal bidra til å beskytte samfunnet mot skader som følger av hundehold. Hunder kan forårsake skader på mennesker, husdyr, tamrein, vilt og andre dyr. Samtidig må loven balansere hensynet til skadeforebygging opp mot mulighet for å holde hund innenfor rimelige rammer fordi hundehold også medfører samfunnsnytte, livskvalitet og verdiskaping.

Hundeloven ble vedtatt i 2003 etter flere alvorlige hendelser der barn ble drept av hunder som følge av hundebitt. Dette var veldig alvorlige hendelser. Etter hundeloven trådte i kraft har flere hundeholdere pekt på at virkemiddelbruken har vært uforholdsmessig. Samtidig viser eiere av husdyr og tamrein til et økende problem knyttet til løse hunder.

Tabell 3.1 Tabellen viser estimert antall bittskader i 2001 og 2019, og prosent andel av bittskader i forhold til antall hunder og i forhold til befolkningen. Antall bittskader er estimert av Folkehelseinstituttet

År	Estimert antall bittskader fra hund	Bittskader i prosent av hundene	Bittskader i prosent av befolkningen
2001	5 000	1,65 prosent	0,15 prosent
2019	7 000	0,89 prosent	0,09 prosent

3.3.1 Skade på mennesker

I arbeidet med endring av hundeloven så departementet ser at det kunne være riktig å se på antall hundebitt per år, og om det har vært en utvikling de siste 20 årene.

Departementet har dessverre ingen eksakt kunnskap om hvor mange som blir bitt av hund hvert år. Det man kjenner til er hvor mange som blir behandlet av lege for bittskader generelt. Bittskadene kommer fra hunder, katter, mennesker og andre dyr. Folkehelseinstituttet (FHI) anslår at hundebitt utgjør ca. 75 prosent av bittskadene som rapporteres. I tillegg er det et ukjent antall bittskader som ikke blir behandlet av lege.

Folkehelseinstituttet antar at det var ca. 5000 bittskader fra hund i 2001 og ca. 7000 i 2019.

For 2001 utgjør bittskadene 1,65 prosent av hundepopulasjonen og 0,15 prosent av befolkningen. I 2019 utgjør de tilsvarende tallene 0,89 prosent av hundepopulasjonen, og 0,09 prosent av befolkningen.

Departementet har altså sett en reduksjon i bittskader om man kontrollerer for både befolk-

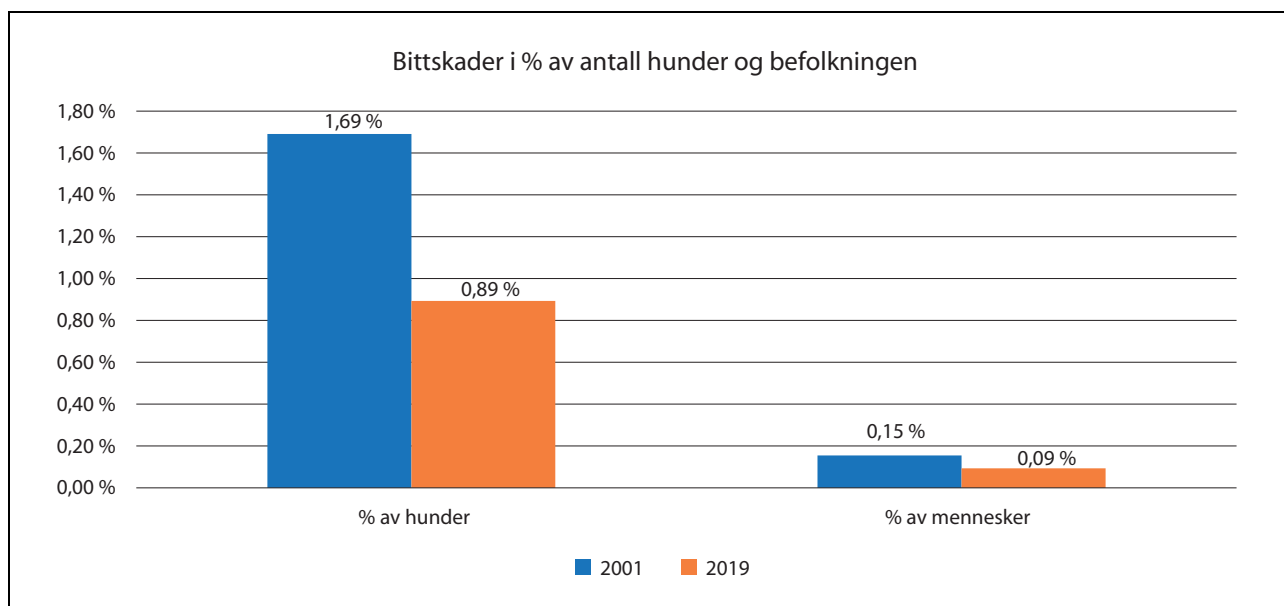
ningsøkning og økning i hundepopulasjonen. Hvorfor det er slik kjenner departementet ikke til. Det har vært en del endringer i både samfunnet, hvilke hunder vi har, hvordan vi har hund og den generelle hundekompetansen i siste 20-årsperiode. Hvilke av disse faktorene som er den viktigste kjenner departementet ikke til da en rekke data tilbake i tid mangler.

Ut fra dataene over ser det ut til at det har vært en reduksjon i antall bittskader siste 20 år, men man kjenner ikke til hvorfor. Det er flere usikkerhetsmomenter knyttet til hvor mange som reelt blir bitt. Tallene fra Folkehelseinstituttet er estimerte ut fra legebesøk og det er ikke kjent hvor mange bittskader som ikke får legebehandling.

Mulige faktorer som har ført til reduksjon i antall bittskader kan være:

1. Hundeeier går mer på kurs med hunden, kursene er mer rettet mot det å ha hund i det moderne samfunnet, fremfor å ta apellmerket¹. Hundeeiers kompetanse har også økt

¹ Merke som tildeles etter lydighetstest etter Norsk Kennel Klubs regler.

Figur 3.1 Bittskader i prosent av antall hunder og befolkningen

2. Måten vi har hund på har endret seg i takt med samfunnsendringene
3. Hva slags type hunder vi har, har endret seg
4. Hundeeier er redd for å bli rammet av hundeloven og passer mer på
5. Noen typer problematisk hundehold har blitt redusert

3.3.2 Bittskader på andre hunder

Departementet har også søkt å innhente informasjon om omfanget av bittskader på andre hunder. Heller ikke her finnes nasjonal statistikk. Departementet rettet derfor en henvendelse til smådyrklinikken ved Norges miljø- og biovitenskapelige universitet (NMBU) for å få tall over andel av konsultasjoner som skyldtes hundebitt i en utvalgt periode. Siden klinikken er en relativt stor aktør innen smådyrpraksis, mente departementet at tall derfra kunne gi et inntrykk av hvor utbredt skader på annen hund er. NMBU gav oss tall for antall hundebitt for årene 2010 til 2020. For årene 2017 til 2020 fikk vi tall som viste forholdet mellom totalbesøk på poliklinikken og antall hundebitt. I årene fra 2017 til 2019 var totalantall besøk som skyldes hundebitt varierende fra 27 til 45. I samme perioden varierte antall hunder undersøkt ved poliklinikk og akuttmottak fra ca. 2 800 til ca. 3 000. Dette tilsier en andel på rundt 1 prosent.

3.3.3 Antall forvaltningssaker hos politiet

Arbeidsgruppen som ble nedsatt av Landbruks- og matdepartementet i forbindelse med lovgjennomgangen i 2019 har innhentet informasjon fra Politidirektoratet der politidistriktene ble bedt om å rapportere på antall forvaltningssaker etter hundeloven, og om hvilke opptrappende virkemidler etter hundeloven som har blitt benyttet de siste årene. Med opptrappende virkemidler menes politiets bruk av pålegg, advarsler og forbud etter brudd på hundeloven.

Fokus i media og ytringer fra organisasjonene har i hovedsak vært på vedtak om avlaving. Departementet mente det også ville være interessant å finne tall på bruk av de øvrige virkemidlene. Departementet ønsket å vurdere hvor effektiv politiets virkemiddelbruk er som forebygging før det kommer til en situasjon der avlaving er det mest aktuelle virkemiddelet. Det har vist seg vanskelig å få fullstendig statistikk over politiets virkemiddelbruk fordi politidistriktene loggfører uønskede hendelser knyttet til hundehold på ulike måter. Departementet etterspurte tall på antall forvaltningssaker, og hvilke virkemidler som ble brukt for årene 2017

til 2020. Elleve av tolv politidistrikt sendte inn tallmateriale. Svarene gav oss ingen nøyaktig statistikk, men viste noen tendenser.

Med forbehold om feil i tallmaterialet som følge av forskjellig registrering av forvaltningssaker etter hundeloven, behandler de tolv politidistriktene til sammen ca. 250 forvaltningssaker etter hundeloven per år.

Politidistriktene opplyser at de mest brukte virkemidlene er advarsler og pålegg. Politidistriktene mottar mange henvendelser som gjelder håndheving og tolkning av hundeloven. Løse hunder og hittehunder utgjør den største kategorien av henvendelser til politiet. De fleste av disse sakene registreres imidlertid ikke som forvaltningssaker, selv om de kan føre til en del arbeid for politiet. Sakene om hittehund blir som regel avgjort ved at politiet får kontakt med eier som henter hunden.

Fra tallmaterialet kan det se ut som at politiet i liten grad fatter vedtak om forbud mot hold av hund. Flere politidistrikt viser til at de sjelden finner grunnlag for vedtak om forbud mot å ha med hund å gjøre, men viser til at et slikt forbud blir brukt i saker hvor det har vært uønskede hendelser med flere av hundeholderens hunder, og der det er et mønster som tyder på problematisk hundehold.

Noen politidistrikt opplyser også at de har rutiner for saker hvor forvaltningssenheten i politiet kommer til at det ikke er grunnlag for omplassering, avlaving, advarsel eller pålegg etter hundeloven. I disse tilfellene vurderer politiet om sakene skal sendes til operative og forebyggende enheter, slik at disse eventuelt kan følge opp hund og hundeholder.

Flere politidistrikt rapporterer at antall forvaltningssaker burde vært høyere da mange av sakene som er henlagt eller har endt med straffesaksjon (påtaleunnlattelse, forelegg eller dom), også burde resultert i forvaltningsvedtak. Det blir også vist til at i de mest alvorlige tilfellene avliver hundeholderen selv hunden etter hendelsen, noe som medfører at politiet ikke fatter forvaltningsvedtak. Flere politidistrikt peker på at det kan være problematisk å pålegge hundeholdere sikringstiltak etter hundeloven i de tilfellene der hunden ikke er merket og politiet ikke finner ut hvem som eier hunden.

3.3.4 Forholdet til beitedyr

Utnyttelse av ressursene i utmark er viktig som næringsgrunnlag og matproduksjon i Norge. Bruken av utmark til slike formål er viktig både innen reindrift og jordbruk.

3.3.4.1 Spesielt om reindriften

Reindriften er en urfolksnæring som er unik i både nasjonal og internasjonal sammenheng, og den er en viktig eksponent for samisk kultur og levesett. Reindriften er en forvalter av en nasjonal og samisk kulturarv. Reindriften er en familiebasert næring.

I Norge har reindriften sitt opphav hos den samiske befolkningen. I dag utøves samisk reindrift i det vesentligste i fjell- og utmarksområdene i Finnmark, Troms, Nordland og Nord-Trøndelag, samt i deler av Sør-Trøndelag, Møre og Romsdal (Trollheimen) og Hedmark. I tillegg utøves det konsesjonsreindrift i fire reinlag i og omkring Jotunheimen, samt i Rendalen, på Tarva og i et område i Hardanger og Voss.

I følge reindriftsloven § 9 er det bare personer med rett til reinmerke i henhold til § 32 som har rett til å eie rein innenfor reinbeiteområdet. Et grunnleggende vilkår for rett til reinmerke er at man er av samisk ætt. Det heter videre i reindriftsloven § 4 at det bare er den samiske befolkning, på grunnlag av alders tids bruk, som har rett til å utøve reindrift innenfor det samiske reinbeiteområdet. Reindrift er således en spesiell samisk næring.

Totalt foregår det reindrift i nærmere 135 av landets kommuner, og på et areal som brutto utgjør om lag 40 prosent av landarealet i Norge, det vil si ca. 140 000 km². Fra Finnmark til og med Sør-Trøndelag utgjør bruttoandelen rundt 80 prosent av landarealet. Ikke alt er tilgjengelig som reinbeite. Vann, impediment, dyrket mark og bebygde områder kommer til fradrag. Det anslås at nettoarealet utgjør ca. 90 000 km² eller i underkant av 30 prosent av Norges fastlandsareal.

Nasjonalt er det om lag 215 000 rein i vårflokk. Den samiske reindriften består av 535 siidaandeler² hvor i underkant av 3 200 personer har rein i eget merke.

Reindriften bidrar med verdiskaping i form av reinkjøttproduksjon, produksjon av tradisjonelt håndverk og design, kulturformidling, sysselsetting m.m. Reindriften utnytter naturressurser som få andre kan utnytte. Det gjennomsnittlige slakteuttaket er på landsbasis om lag 75 000 rein årlig. I et normalår sendes rundt 1 100 –1 500 tonn reinkjøtt ut i markedet, i form av produkter med ulik bearbeidingsgrad.

Reindrift er basert på helårsbeiting i utmark og fjellområder, slik at dyrene lever i sitt naturlige

miljø store deler av driftsåret. Samtidig opplever næringen at beitearealene settes under press blant annet fra andre brukere, andre samfunnsformål og rovvilt. Det er derfor viktig at aktivitet i utmark tar hensyn til reindriftenes behov. Dette er særlig viktig i kalvingstiden og når det er vanskelige beite- og driftsforhold.

Skader fra hund omfatter ikke bare direkte bittskader, men også mange avledede skader. Rein reagerer svært negativt på forstyrrelser, og hvis forstyrrelsene er for store vil reinen unngå selv gode beiteområder. Selv små forstyrrelser vil kunne få store konsekvenser. Simler er spesielt sårbar for forstyrrelser i forbindelse med kalving om våren. Jaging kan forårsake at simle og kalv skilles fra hverandre, noe som vil være fatalt for kalven. Med endringer i klima opplever reindriften stadig oftere utfordringer med låste beiter om vinteren. Rein med redusert helsetilstand vil lettere oppleve utmattelser etter jaging. Rein som har blitt jaget av hund vil også kunne komme til å unngå områder der de ble jaget i ettertid, noe som medfører dårligere tilgang til beite. I tillegg kan rein skades ved at de jages utfor stup eller ut i sjø og vann.

3.3.4.2 Spesielt om beitebruk i husdyrproduksjon

Utmarksbeite utgjør en viktig ressurs som forgrunnlag i norsk husdyrproduksjon. I følge NIBIO er ca. 137 000 km², eller 45 prosent av norsk landareal nyttbart beite. Til sammenligning utgjør fulldyrket mark 3 prosent av landarealet. Det høstes i dag ca. 300 millioner føreheter ved husdyrbeiting i utmark. Dette høstes av 1,9 millioner sauer og lam og ca. 250 000 storfe i løpet av beitesesongen. Dette anslås å ha en verdi på 1 milliard kroner. Fôropptaket tilsvarer fôrproduksjon på ca. 10 prosent av dyrket mark. Husdyr utnytter i dag ca. 40 prosent av beitekapasiteten i utmark.

Antall gårder med sau:

2020: 13 635 gårder med i alt 950 362 vinterfôrede sauer

2021: 13 521 gårder med i alt 947 442 vinterfôrede sauer.

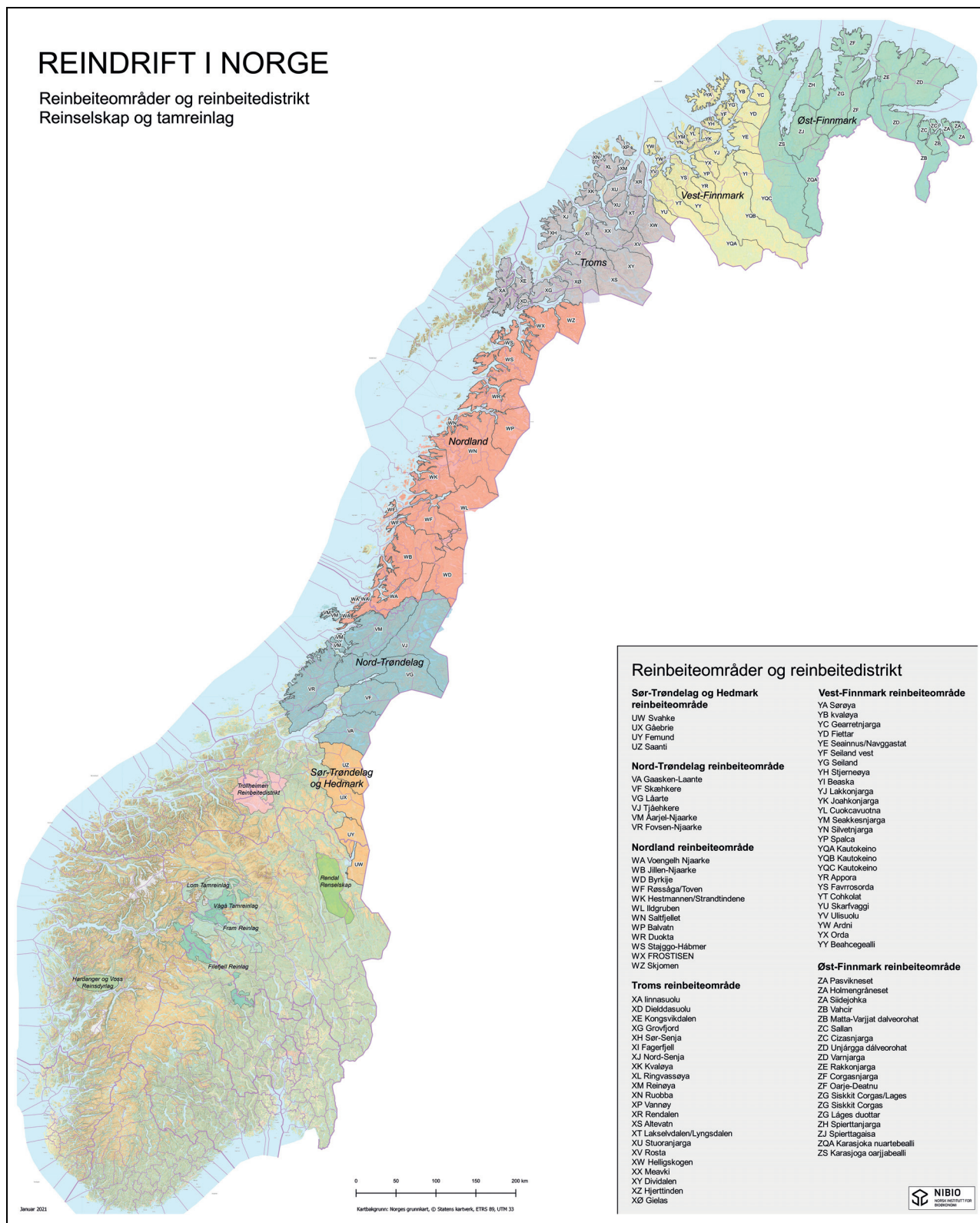
Ca. 85 prosent av de vinterfôrede sauene går på utmarksbeite.

I 2020 var det 248 435 storfe som gikk på utmarksbeite, og i 2021 var det 258 837 storfe.

I tillegg til at beiting gir grunnlag for matproduksjon, er beiting med på å vedlikeholde kulturlandskapet.

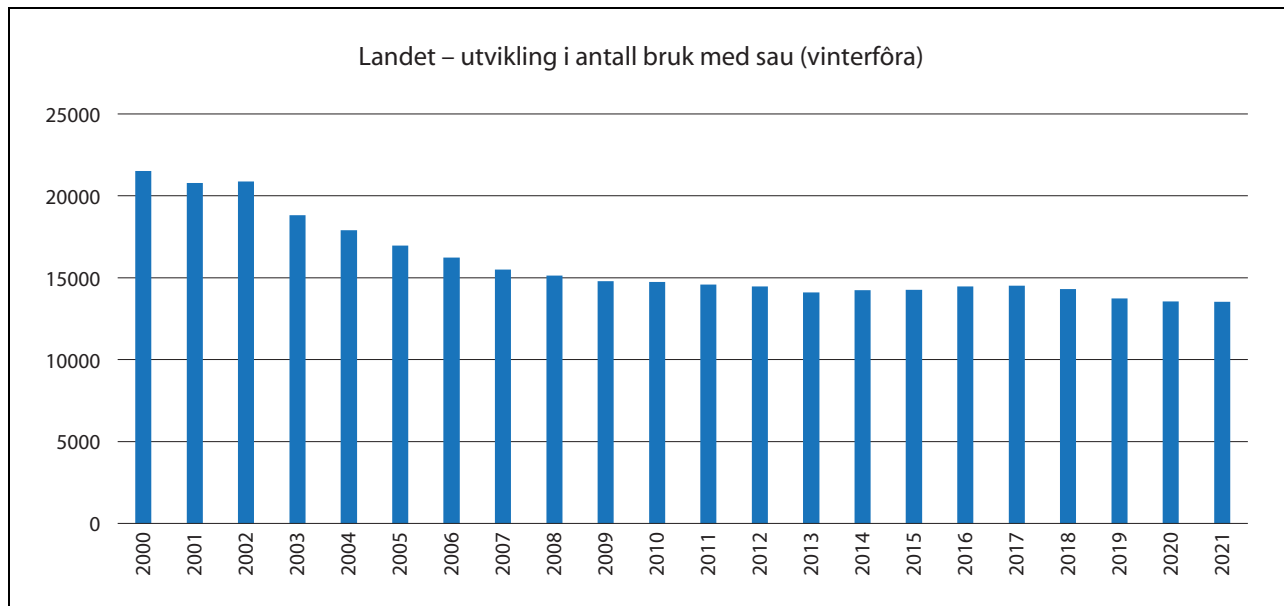
Også husdyrbruket opplever press på beitearealene. Beitenæringen peker på at hund som jager og skader sau både gir dyrevelferdsmessige

² Etter reindriftsloven § 51 er en siida en gruppe av reineiere som utøver reindrift i fellesskap på bestemte arealer.

Figur 3.2 Reindrif i Norge

Kilde: NIBIO

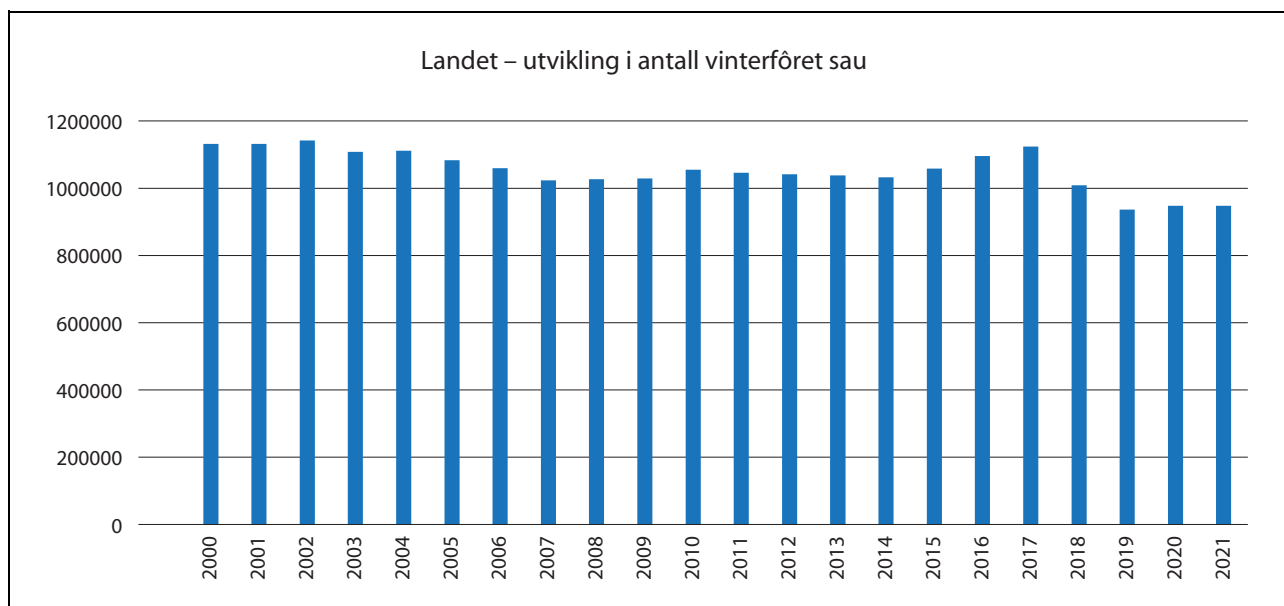
Figur 3.3 Landet – utvikling i antall bruk med sau (vinterfôra).

utfordringer og økonomisk tap. Storfe som møter løse hunder på beite, vil kunne angripe og skade hund (og eier) for å forsvare seg og eller kalven.

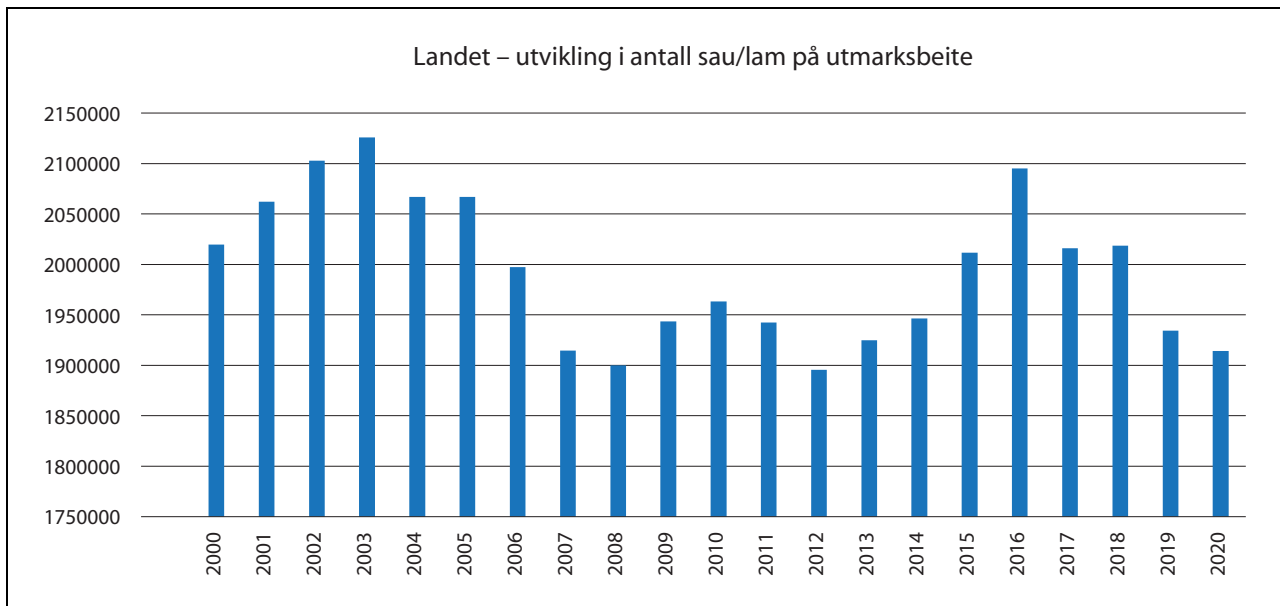
Skader på sau omfatter ikke bare direkte bittskader. Sau som jages av hund kan påføres omfattende utmattelse. Sau som jages kan skremmes utfor stup, eller sette seg fast i vanskelig terreng. Sau kan også jages på sjøen eller ut i vann. Også for sau kan jaging resultere i adskillelse av søye og lam.

Norsk Sau og Geit (NSG) har gjennomført en spørreundersøkelse der saueiere kunne rapportere inn på NSG sin hjemmeside i perioden okto-

ber 2020 til januar 2021. Det ble rapportert inn 207 situasjoner med skader fra hund på sau eller geit i beitesesongen 2020. Det ble rapportert 455 skadde sauer og lam. 147 av hendelsene skjedde under ordinær båndtvang og 16 under utvidet båndtvang. NSG sier videre at de basert på avisoppslag i samme periode anslår at antall skadesaker er minimum 400 per år, og at ca. 700 sauer antas drept eller skadd i disse sakene. Videre fremkommer det av undersøkelsen at bare ca. 25 prosent av ulykkene meldes til politiet. Politiets manglende oppfølging oppgis å være grunnen til det lave antallet anmeldelser.

Figur 3.4 Landet – utvikling i antall vinterfôra sau.

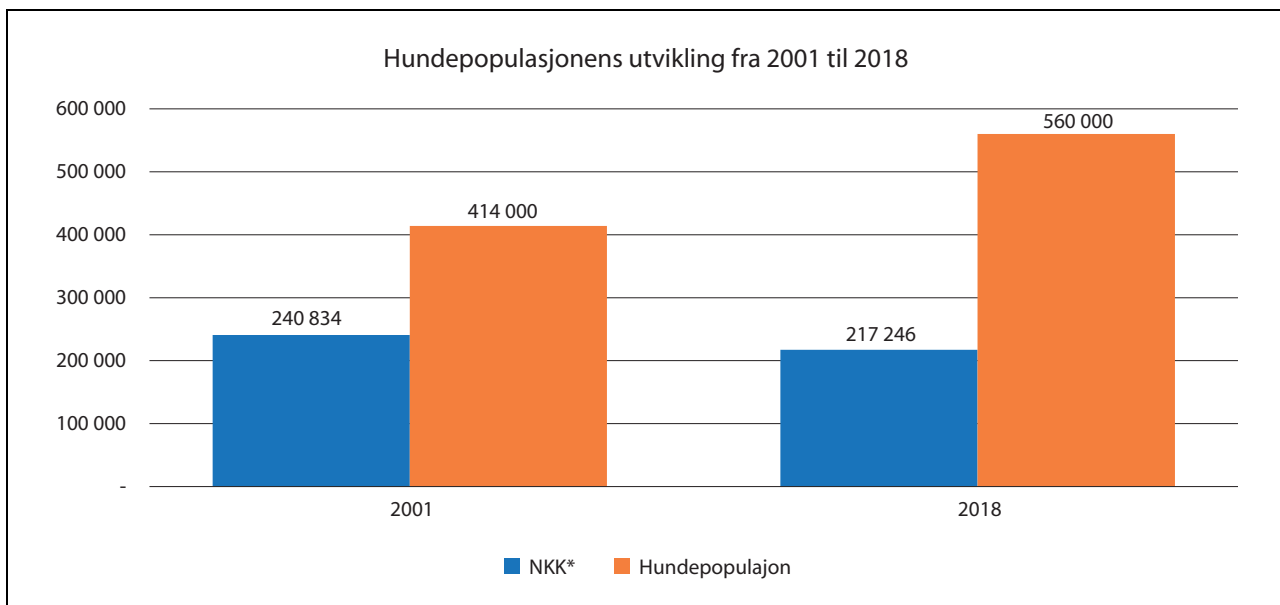
Figur 3.5 Landet – utvikling i antall sau/lam på utmarksbeite.

3.3.5 Omfang av hundeholdet

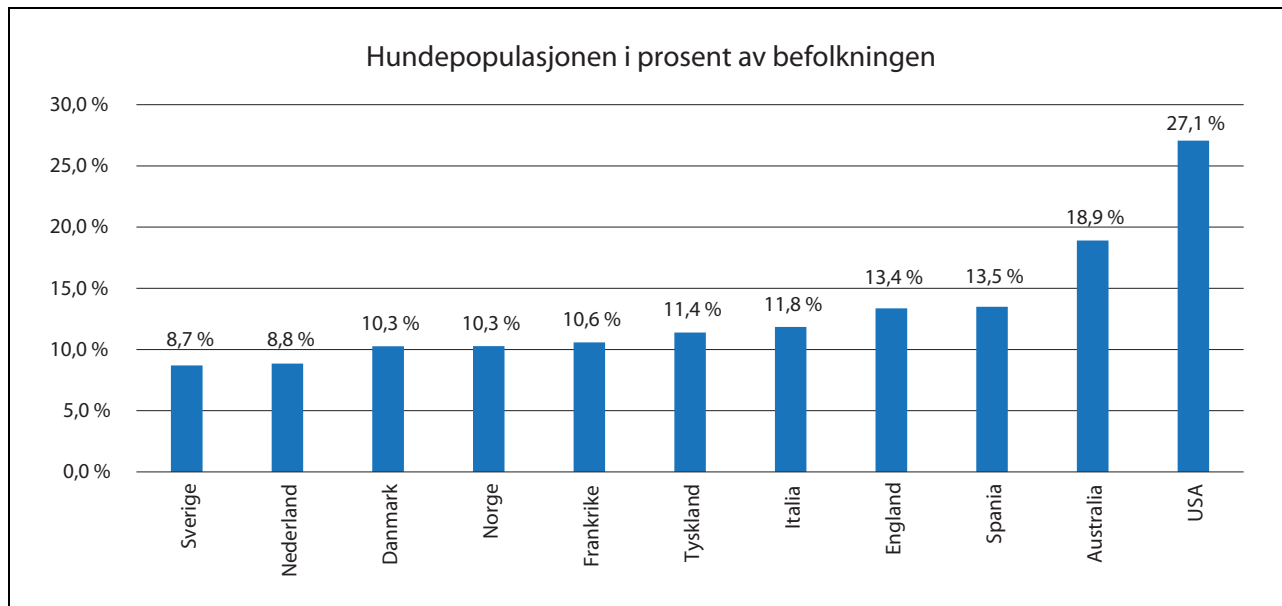
Fra 2001 til 2019 hadde vi en økning i hundepopulasjonen på 35 prosent. Fra 414 000 hunder i 2001 til 560 000 hunder i 2019.

Mens registreringer hos Norsk Kennel Klub i samme periode var vært relativt stabil, viser tallene at uregistrerte hunder i samme periode økte fra ca. 42 til 61 prosent av populasjonen. Departementet har liten kjennskap til hvem disse er, og hvor tallrike de ulike kategoriene av uregistrerte hunder er.

En kan anta at uregistrerte hunder er fordelt på følgende kategorier: nye raser som ikke er godkjent av Fédération Cynologique Internationale (FCI), importerte hunder som ikke er omregistrert, designerhunder i vid forstand, tilfeldige blandingshunder og trekkhunder som avles for bruksegenskaper og ikke rase. Estimert fra hundekjøpermiljøet sier at det avles ca. 4 000 Alaska huskyer hvert år. Hvis dette tallet stemmer kan det hende at Alaska husky er den mest tallrike «rasen» vi har her i landet.

Figur 3.6 Figuren viser med rødt hundepopulasjonen og med blått beregnet antall hunder som er registrert i Norsk Kennel Klub (NKK). Beregningen for NKK populasjon er gjort ved å summere registreringstall som er publisert på NKKs hjemmesider, for de åtte foregående årene ettersom en estimerer at en gjennomsnittshund lever i åtte år.

Figur 3.7 Figuren viser hvor stor prosent hundepopulasjonen¹ utgjør i forhold til befolkningen² i noen utvalgte land. Australia og USA skiller seg ut med store hundepopulasjoner i forhold til befolkningen.

¹ <https://www.statista.com/statistics/414956/dog-population-european-union-eu-by-country/>

² <https://www.fn.no/Statistikk/Befolkningstall> [tall fra 2020]

Trender i samme periode viser at vi har gått fra tradisjonelle jakt- og brukshunder, til å i større grad ha små hunder. Tall fra St.meld. nr. 12 (2002–2003) *Om dyrehold og dyrevelferd* tilsier at det er større andel av husholdningene i urbane strøk som har hund, at vi har i snitt 1,2 hunder per husholdning og at det er høyest hundetetthet på Østlandet og lavest på Sørlandet.

DyreID er en privat aktør for digital identifisering av dyr i Norge. DyreID er eiet av Den norske Veterinærforening og har siden stiftelsen i 1993 driftet et sentralt dataregister over ID-merkede husdyr i Norge. I en rapport fra DyreID estimeres det at totalpopulasjonen av hunder utgjorde 565 000 hunder i 2021. DyreID estimerer videre at i overkant av 96 prosent av alle valper registreres i DyreIDs database. DyreID mottok 57 538 ID-merkede hunder i 2021. Det er registrert totalt 502 500 hunder siden 2011. Dette gir en merkegrad på ca. 89 prosent av den totale populasjonen. Utenom DyreID registreres trekkhunder i Norges Hundekjørerforbunds database. I overkant av 40 000 hunder er registrert i dette registeret.

Under koronapandemien fra mars 2020 til februar 2022 skjedde det en ekstra stor økning i hundeholdet. NKK viser til at de hadde en økning på 30 prosent i antall registrerte hunder fra 2020 til 2021. Det ble i 2021 registrert 37 314 valper hos NKK. Det utgjorde en økning på 8 135 valper i forhold til 2020.

Norsk Kennel Klub (NKK) viser til at 1,2 millioner mennesker lever med hund.

Med den store økningen i hundepopulasjonen de siste årene har det vært en rekke endringer i vårt forhold til hund, kunnskapen om hund og tjenester knyttet til hund. Internasjonalt har det vært satset mye på forskning om hundens adferd og om hvordan hunder og mennesker kommuniserer, tilknytning og relasjon mellom hund og eier, og den rollen hunden har fått i samfunnet. Hunder har blitt brukt som modelldyr i forskning på bevissthet, kognisjon og persepsjon. Det har gitt store innblikk i hvordan hunder tenker, kommuniserer og lærer.

3.3.5.1 Det organiserte hundeholdet

Norsk Kennel Klub (NKK) opplyser at det er 267 medlemsklubber under NKK-paraplyen som til sammen har ca. 100 000 medlemskap. Det foregår et ikke ubetydelig organisasjonsarbeid, og det gjennomføres et uttall av aktiviteter med hund. Under NKK-paraplyen arrangeres det utstillinger, lydighetsprøver, karaktertest av hund, sporprøver, jaktprøver, med mer. Gjennom raseklubbene tilsluttet NKK organiseres avlsarbeidet, kurs og konkurranser.

Norsk hundekjørerforbund er tilsluttet Norges Idrettsforbund. Norges Hundekjørerforbund representerer hundeiere som driver med hunde-

sport. Forbundet representerer 61 hundekjørerklubber som er fordelt over hele Norge, med en medlemsmasse på ca. 3 500 personer. NHF utøver sport på alle nivåer, og deltagerne hevder seg internasjonalt. Norge var bl.a. den mestvinnende nasjonen under verdensmesterskapet i barmarkshundekjøring høsten 2019. Alle forbundets medlemmer er hundeeiere, og mange av dem har mange hunder som deltar både i korte og lange løp.

Norske Redningshunder (NRH) er en frivillig redningsorganisasjon som trener hunder og førere for tjeneste under redningsaksjoner.

Organisasjonens godkjente hundeførere tilkalles av hovedredningssentralene og politiet ved redningsaksjoner.

Det tar rundt 2–3 år å utdanne en redningshund. Under opplæringen lærer man blant annet hvordan trene hund, førstehjelp, samband, orientering og å overleve ute. Hundeførerne har profesjonell kunnskap som er nødvendig for å kunne bidra under redningsaksjoner.

Hundene kan være godkjent innenfor en eller flere av disse disiplinene:

- ettersøkning – søk i skog og barmark
- lavine – søk i skred
- katastrofesøk – søk ved naturkatastrofer og ruiner

I dag har organisasjonen drøyt 1 600 medlemmer. De siste årene har organisasjonens ekvipasjer deltatt på rundt 500 redningsaksjoner i året.

Jakt med bruk av hund i Norge har lange tradisjoner. Jegere som bruker hund under jakt er i dag i stor grad organiserte gjennom Norges Jeger- og Fiskerforbund (NJFF). NJFF legger blant annet til rette for aversjonsdressur, utdanning og godkjenning av ettersøkshunder, etablering og drift av treningsområder, arrangerer kurs og testing av bjørnehunder mm.

De vanligste jakthundrasene eller typene er elghund (gråhund, svarthund og jamthund), fuglehunder – stående, støtende og apporterende. Harehunder, og kortbente hunder som brukes til rådyrjakt.

Jakthundene har tradisjonelt sett vært den mest populære type hund gjennom tiden med elghund, engelsk setter, ulike retrievere og dachs blant topp ti.

3.3.5.2 *Nytteeffekt innenfor noen spesielle bruksområder*

Hundehold har et klart sikkerhetsmessig aspekt. Det er samtidig viktig at hundens nytteverdi i vid forstand blir anerkjent.

Hundens rolle har endret seg mye. I tillegg til de tradisjonelle rollene som gårds- og eller jakt-hund, fyller hunden i dag et vidt spekter av nye roller i samfunnet. Hunden utøver viktige oppgaver innenfor politivirksomhet, toll og redningsarbeid.

I tillegg blir hunder i større grad brukt innen dyreassisterte intervensjoner i dag enn tidligere.

Med dyreassisterte intervensjoner forstås ulike aktivitetstilbud, terapi eller spesialpedagogiske tilbud der dyr er en integrert del av aktiviteten.

Ved dyreassistert terapi vil en fagperson som for eksempel lege, fysioterapeut involvere hunder i sin behandling av pasienten.

Ved dyreassistert pedagogikk vil en pedagog kunne ha nytte av å involvere hund både under ordinær opplæring men også innenfor spesialpedagogikk.

Personer med diagnose innen autisme spekteret kommuniserer mer, viser mer prososial adferd og har mer selvkontroll ved å omgås hund. Barn som er sjenerte eller har sosial angst mestrer flere situasjoner og mestrer også situasjoner bedre om de er sammen med en hund. Hund blir også brukt innen psykiatrien hvor en ser at pasienten slapper mere av, er mer positiv til behandlingen og kommuniserer mer. Innen fysioterapi ser en at treningen blir gjennomført i større grad om en involverer en hund i treningen.

Lesehunder bidrar til økt trygghet under lese-trening i skolen. En lesehund er en godt trent hund, som er glad i mennesker og særlig barn. Hunden er trent til å sitte eller ligge i ro ved siden av et barn som leser høyt. Det er gjort studier ved Universitet i Agder som viser at barn som lærer seg å lese ved å lese til en hund, raskere får progresjon i leselæringen, interesserer seg sterkere for innholdet og fortellingene i bøkene.³

Dyreassisterte aktiviteter som foregår uten en spesiell fagperson, kan være besøkshund på en institusjon eller sykehus, sykehjem osv. Her er det tilstedeværelsen og samværet med hunden som gir en miljøberikende effekt, økt trivsel osv. Studier fra USA viser en økt levealder hos beboere på sykehjem som får jevnlig besøk av hund. En norsk undersøkelse viste at bruk besøkshund på sykehjem førte til redusert depresjon. Også norske studier viser positive effekter ved bruk av besøkshunder på dagsenter for hjemmeboende eldre.⁴

³ Jensen, Andreas Reier (2018). *Dyreassistert pedagogikk i barns leseopplæring. Antrozoologi. Samspill mellom dyr og menneske.* ISBN: 978-82-15-028538. *Universitetsforlaget.* Kapittel 11. s 143 – 159.

Både Dyrebar Omsorg og Røde Kors tilbyr nå kurs for hundeholdere som ønsker å tilby slike besøk med sin hund. Dette er viktig for at besøkene foregår innenfor trygge rammer både når det gjelder sikkerhet, helse samt dyrevelferd. Som en del av kursene blir hundenes egnethet vurdert.

Dyreassisterte aktiviteter kan også være at en person anbefales å skaffe seg hund. Dette har en blant annet sett hos pasienter med angst eller/og depresjoner, personer som sliter etter å ha blitt enslige, blitt syke osv. Dette kan også gjelde personer som ønsker å komme seg i form og ned i vekt, og der legen eller behandler har uformelt anbefalt hund. For personer som opplever positive resultater av dyreassisterte aktiviteter med en hund de har skaffet seg, øker sannsynligheten for en sterkere tilknytning til hunden fordi hunden har ført til bedre helse og velferd.

Til forskjell fra dyreassisterte intervensjoner og aktiviteter har man service- og hjelpehunder. Dette er hunder som er spesialtrenet til ulike formål. Det kan være for eksempel førerhunder for blinde og hjelpehunder for handicappede i rullestol. Hunder som varsler at vedkommende straks vil få et epileptisk anfall, hunder som bistår døve og varsler når det for eksempel ringer på døren.

Fra andre land, blant annet Nederland og USA, har man erfaring med bruk av servicehund i behandling av posttraumatisk stresslidelse hos soldater etter tjenestegjøring i krigsområder.

3.3.5.3 Hundens rolle i dagliglivet

Siden mange av hundens egenskaper og roller gjør at hunden blir sett på som et familiemedlem, oppleves inngrep mot hunden som svært inngripende for hundeholderen og flere i omgivelsene.

I Norge som i mange andre land har sammensetningen av de private husholdningene endret seg. Det er flere aleneboende og flere husholdninger uten barn. Ifølge SSB bor det i dag 5 415 166 mennesker i Norge. Det er ca. 2,5 millioner husholdninger, av disse består ca. 1 million husholdninger av aleneboende, og 0,6 millioner husholdninger av par uten barn.

I tillegg er det en utvikling med flere eldre i samfunnet. SSB opplyser at i 2030 vil det være flere personer over 65 år enn det er barn og unge i Norge.

For mennesker som er enslige fyller hunden en viktig sosial rolle. Det kan være en rolle som kamerat eller et familiemedlem, og hunden kan være det viktigste tilknytningsindividet for personen. Hunden kan også fyller en rolle som et familiemedlem eller barn for par som ikke har barn. For personer som ikke er i arbeid er det også viktig å opprettholde faste rutiner hjemme. Å komme seg opp om morgenen og ut er mye lettere når en har en hund som må ut på tur og som må ha sine måltider. Dette bidrar til at man holder seg i form, opprettholder daglige rutiner og kan bidra til å forebygge depresjon, eller følelse av isolasjon og nedstemthet. Personer med hund har vist seg å komme lettere i kontakt med nye mennesker, blir lettere kjent på et sted man flytter til eller de har lettere for å etablere et nettverk om livet endrer seg. Det er også lettere at hundeeiere finner sammen og er sosiale. For enslige eller personer som ikke er i arbeid er det godt å ha noen å være sosiale med blant annet gjennom hunden, noe som bidrar til økt livskvalitet.

For noen mennesker er hunden et så viktig element i livet at hunden har bidratt til at hele det sosiale livet er knyttet til hunden. De har skaffet seg et sosialt nettverk gjennom hundesport eller hundeeierens interesse, og hele det sosiale livet er knyttet til aktiviteter rundt hunden. Dette gjelder spesielt for enslige eller personer uten barn.

Hundeholdet kan også ha positiv innvirkning på de som ikke har hund. Undersøkelser i nyere tid (2005 og senere) har vist at hundehold kan øke den sosiale kapitalen i et lokalsamfunn ved at hundeholdet skaper relasjoner mellom mennesker, reduserer voldsbruk og øker sosial kontakt.⁵

Noen studier sier at gjennomsnittshunden bor i en barnefamilie. For barna i familien ser en at hunden har en viktig rolle. Barn som vokser opp med hund utvikler bedre empati, er mer sosiale, de er bedre på ikke-verbal kommunikasjon og mer omsorgsfulle. Dette gjelder spesielt de yngste barna i søskenflokkene. For enslige barn er en hund enda viktigere og fyller en rolle som søster eller bror. Når barn går på skolen og kommer hjem før foreldrene, så opplever de at det er noen de kommer hjem til, noen som er glad og hvor man opplever å bli møtt med ubetinget kjærlighet. Hunden kan også være en god lytter, en som barnet kan fortelle alle hemmelighetene til og som

⁴ Christine Olsen, Ingeborg Pedersen, Astrid Bergland, Marie-José Enders-Slegers, Camilla Ihlebæk, Effect of animal-assisted activity on balance and quality of life in home-dwelling persons with dementia, *Geriatric Nursing*, Volume 37, Issue 4, 2016, side 284-291, ISSN 0197-4572

⁵ Sandra McCune, Katherine A. Kruger, James A. Griffin, Layla Esposito, Lisa s. Freund, Karyl J. Hurley, Regina Bures, «Evolution of research into the mutual benefits of human-animal interaction», *Animal Frontiers*, Volume 4, Issue 3, July 2014, Pages 49–58, <https://doi.org/10.2527/af.2014-0022>.

ikke forteller dem videre. En hund hjemme vil for barn bidra til å føle trygghet. Dette er spesielt når barnet/barna er alene hjemme, men kan også være i situasjoner hvor sjenerte barn føler seg tryggere i sosiale sammenhenger om de har med seg en hund.

Det er også gjort undersøkelser som belyser hundeholdets betydning for folkehelsen. Å ha hund gjør at man må ut å gå tur for å luften hunden. Hunden gjør dermed at man er mer i bevegelse og får de helsefordelene det bringer med seg. I en svensk undersøkelse kommer det frem at det å ha hund er assosiert med 31 prosent redusert sjanse for å dø tidlig av hjerteinfarkt eller slag sammenlignet med de som ikke har hund.⁶ For personer som har hatt slag eller hjerteinfarkt kommer hundeeierne seg raskere igjen etterpå.

19 prosent av husholdningene i Norge hadde hund i 2010. 8 prosent av befolkningen var ute og gikk tur med en hund en gjennomsnittsdag og var ute på tur i snitt i 56 minutter (SSB, 2010).

Personer med hund i alderen 55–66 år var ute 1 time og 21 minutter mer enn de uten. Derimot hadde barn i alderen 9–15 år mindre utetid om de hadde hund.⁷

En konferanse i Brussel i 2017 satte fokus på hundeholdets positive innvirkning på eldre menneskers livskvalitet.⁸

3.3.6 Oppdatert kunnskap om hund og hundeadferd

3.3.6.1 Generell kunnskap

Med økende hundehold og nye former for bruk og hold, er det også et økende behov for kunnskap om hunder og deres adferd. Kunnskap om hunders behov er viktig for å sikre god dyrevelferd. Blant annet behov for aktivitet og det å kunne løpe løs. En hund som er godt ivaretatt og trent på riktig måte antas å utgjøre en mindre risiko for uheldige hendelser, enn den hunden

som ikke blir ivaretatt med god dyrevelferd. Samtidig er kunnskap om hunders adferd viktig for å kunne forutse handlingsmønstre i gitte situasjoner og derved forebygge skade. Hunders behov for å løpe og leke, vil utgjøre en slik risiko bl.a. overfor beitedyr.

Studier, utdanning og forskning rundt adferd hos hund dekkes av fagfeltet *etologi* som er det biologiske studiet av dyrs adferd som er en fagdisiplin innen biologi og zoologi. Den omfatter adferdsbiologi i vid forstand, og tar utgangspunkt i hvordan dyr oppfører seg i sitt naturlige miljø.

Etologer beskriver artens typiske adferd, og de er opptatt av hvordan nervesystemet og hormonene regulerer adferden; hvordan adferden utvikles gjennom medfødte egenskaper, erfaring og læring som et samspill mellom gener og fysiske og sosiale miljøfaktorer; samt hvordan adferden varierer fra art til art og fra individ til individ.

Sykdom og skade hos hund som medfører smerte kan føre til uønskede reaksjoner ved kontakt med mennesker eller andre hunder. Det antas at 80 prosent av alle hunder vil kunne få tannskade/tannsykdom i løpet av livet. Ofte kan dette gå uoppdaget over lengre tid. Smerter fra en tannbyll kan typisk føre til at hunden gleser for å unngå at noen kommer borti en vond tann. Det samme kan skje ved smerter i rygg eller ledd. God oppfølging av hundens helse vil derfor være en forutsetning for å forebygge uønskede hendelser.

3.3.6.2 Kunnskap om hundeadferd

Alvorlige skader på mennesker og dyr er selvfølgelig uønsket, og negativ adferd og skader påført av hund får stor oppmerksomhet. Likevel har det vært mangel på helhetlig kunnskap om hva som forårsaker hundebitt og hvordan de best kan forebygges. Slik kunnskap er viktig for å etablere et regelverk som bidrar til å forebygge skade.

Etologi er et stort fagfelt hvor studier av hundeadferd (hundeeetologi) har fått et veldig stort oppsving i Norge og internasjonalt de siste 15–20 årene. De største forskermiljøene innen hundeeetologi finner vi i Ungarn, England, USA, Italia, Sverige, Danmark, Sveits, Østerrike, og Canada. Norge har god kontakt med alle disse forskningsmiljøene og ved Norges miljø- og biovitenskapelige universitet (NMBU) har en de senere årene ansatt etologer med bakgrunn fra de mest aktive hundeeetologiske forskningsmiljøene. De har også hatt studenter som har tatt masteroppgaver i samarbeid med disse universitetene.

⁶ Mwenya Mubanga, MD, PhD Liisa Byberg, PhD Agneta Egenvall, VMD, PhD, Erik Ingelsson, MD, PhD, Tove Fall, VMD, PhD «Dog Ownership and Survival After a Major Cardiovascular Event» *Circ Cardiovasc Qual Outcomes*. 2019;12:e005342. DOI: 10.1161/CIRCOUTCOMES.118.005342

⁷ <https://www.ssb.no/kultur-og-fritid/artikler-og-publikasjoner/utendørs-2-time-menn-mer-enn-kvinner>
<https://www.ssb.no/a/samfunnspeilet/utg/201204/06/tab-2012-10-09-06.html>

⁸ Pets are good for EU – en konferanse arrangert av Forum Europé og Mars Inc. med undertittel «The benefits of pet ownership for healthy active ageing». lenke: www.petsgood4eu.eu

Forskere som jobber med etologi på domestiserte arter er vanligvis organisert i International Society for Applied Ethology (ISAE) som ble etablert i 1966. Hvert år holdes det en internasjonal kongress hvor høydepunktene i siste års forskning presenteres. Det finnes også en nordisk avdeling av ISAE som har egne kongresser. Dette er også en viktig møteplass for nettverksbygging. Norge har vært vertskap for den internasjonale kongressen flere ganger, og vi arrangerte den igjen i Bergen i 2019. ISAE utgir det vitenskapelige tidsskriftet *Applied Animal Behaviour Science*, «*An international journal reporting on the application of ethology to animals managed by humans.*»

Det finnes flere vitenskapelige tidsskrift som hovedsakelig publiserer forskningsartikler innen etologi generelt, eller hundeetologi spesielt. Samtidig publiseres det flere artikler i andre tidsskrift med beslektede fagområder eller innen zoologi, biologi osv.

De siste 15–20 årene har det også blitt utgitt en rekke fagbøker om hundeetologi. Disse er i hovedsak skrevet av forskere som har samlet sammen siste års forskning innenfor deler av hundeetologien. Dog Bites, A Multidisciplinary Perspective, Redigert av Daniel s. Mills og Carri Westgarth, 5 M publishing Ltd, Storbritannia, ISBN 978-1-910455-61-6

3.3.6.3 Utdanning og forskning i Norge

Det var universitetet i Trondheim, nå Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet (NTNU), som først begynte å tilby studier i etologi, allerede i 1975. I 1985 ble faget et tilbud på Norges Landbrukshøgskole (NLH) på Ås (nå Norges miljø- og biovitenskapelige universitet (NMBU)) som et av tre hovedretninger innen husdyrfag. De to andre fagretningene er avl og ernæring. Fra 2001 ble det tilbudt emner innen hundeetologi, og en kunne ta en master i Sports og familiedyr, hvor hund er en av artene en kan fordype seg i.

Fra 2001 har det vært gjennomført 6 kurs på 15 studiepoeng ved Høgskolen i Nord-Trøndelag (HiNT), (Nå Nord universitet). Et av emnene her har vært hundeetologi. Det har vært 25–30 studenter på hvert kurs.

Samme høgskole tilbød også BSc i Sports og familiedyr fra 2005, hvor hundeetologi var et av emnene.

Ved NMBU har de tilbud om et SEVU-kurs (etter og videreutdanningskurs) for adferdskonsulenter som består av 6 emner fordelt på helgesamlinger. En adferdskonsulent er en som jobber med adferdsproblemer hos blant annet hunder.

Dette kurset har i 2018 blitt kjørt i tre omganger og det fjerde har startet. Det er så langt 52 studenter som har tatt dette kurset.

Det har totalt blitt skrevet ca. 15 masteroppgaver med hundeetologi som emne ved NMBU i perioden 2004–2018, og en god del før det også. I tillegg har noen få studenter ved NTNU også skrevet masteroppgave om hundeetologi og studenter på HiNT har skrevet BSc oppgave i hundeetologi.

Det har også blitt gjennomført to doktorgradsarbeid på hundeetologi. Frank Christiansen publiserte blant annet i 2002 artikkelen «*Behavioural differences between three breed groups of hunting dogs confronted with domestic sheep*»⁹.

Conor Goold publiserte sin doktoravhandling i 2017.¹⁰

Flere prosjekter av professor Morten Bakken undersøkte adferdsegenskaper og deres arvbarehet hos ulike hunderaser. Disse ble blant annet publisert i 1996.

I Norge har vi to organisasjoner hvor etologer eller de som jobber med adferdsproblemer er organisert.

Foreningen Norske Etologer ble etablert i 2011, og Norsk Atferdsgruppe for Selskapsdyr ble etablert i 1999. Foreningen Norske Etologer jobber for å informere om etologi som fag, skape en møteplass mellom etologer m.m.

Norsk Atferdsgruppe for Selskapsdyr en organisasjon for de som jobber med adferdsproblemer hos selskapsdyr. Her det er folk med varierende fagbakgrunn som psykolog, etolog, veterinær, pedagog, jurist og også noen med en BSc – felles for alle er at de har tatt kurset for adferdskonsulenter ved NMBU, har tilsvarende kompetanse eller har ambisjoner om å ta slikt kurs.

3.3.6.4 Hundeholders kompetanse som forutsetning for å vurdere risiko

Det ser ut til at hundeeiere med høyere kompetanse i større grad kan identifisere adferdsproblemer tidlig og sette inn tiltak deretter. En viktig faktor for å lykkes med behandling av for eksempel aggresjon er tidlig intervensjon. Kompetente

⁹ Frank O. Christiansen, Morten Bakken, Bjarne O. Braastad, «*Behavioural differences between three breed groups of hunting dogs confronted with domestic sheep*», *Applied Animal Behaviour Science*, Volume 72, Issue 2, (2001), side 115-129, ISSN 0168-1591.

¹⁰ Goold, Conor, «*Evaluering av personlighetstrekk hos hund: konseptuelle og metodiske aspekter*», Norwegian University of Life Sciences, Faculty of Biosciences, (2017). ISBN 978-82-575-1468-6

hundeeiere søker også lettere rett kompetanse, og setter ikke inn tiltak som forsterker problemet. De som oftest deltar på kurs og søker råd på adferdskonsultasjon med hunden er kvinner. Årsaken til dette er ikke kjent.

Kompetanse er viktig for å forebygge problemer, identifisere problemer tidlig og også behandle adferdsproblemer om de oppstår. Manglende kompetanse hos hundeeier kan føre til at hundeeier overvurderer egen kontroll over hunden og undervurdere hva hunden kan gjøre i møte med andre hunder, folk eller dyr.

Det er et større kurstilbud for hundeeiere i dag enn for 20 år siden. Det er kvinner som dominerer på kurs som valpekurs og kurs som er rettet mot familiehunden.

I tillegg til kunnskap om egen hund, er det viktig at hundeholder har en innsikt i hvilke skader en hund kan påføre mennesker og andre dyr.

I dette ligger det blant annet innsikt i at uønsket kontakt med hund, for noen mennesker kan medføre alvorlige helseproblemer. En slik generell innsikt bør bidra til at hundeholder i størst mulig grad hindrer at hunden tar kontakt med mennesker som ikke har invitert til det.

Videre bør hundeholder ha innsikt i hvilke skader som kan følge av at hunden jager beitedyr, både husdyr og tamrein. Dette er et viktig grunnlag for å utvise aktsomhet i områder der slike dyr beiter.

Departementet mener det er viktig å legge oppdatert kunnskap til grunn for valg av forebyggende virkemidler.

3.3.6.5 Jaktadferd hos hund

Det er viktig å merke seg at jaktadferd ikke er aggresjon. Jaktadferd er ikke emosjonell, men en adferd en hund, et menneske eller andre predatorer viser med den hensikt å skaffe seg mat. At en hund jager sau, katter, ekorn eller andre dyr har derfor ingen sammenheng med om en hund viser aggresjon overfor for eksempel mennesker. Det er det samme som at det ikke er noen høyere forekomst av vold hos mennesker som utøver jakt, fangst og fiske.

Hunder har akkurat de samme elementer i jaktadferden som deres ville slektning ulven. Jaktadferd deles opp i ulike elementer som vist i figuren under. Forskjellen er at hos noen hunderaser

Breed-Typical Motor Patterns						
Wild type	Orient>>	eye>>	stalk>>	chase>>	grab-bite>>	kill-bite
LGD	(Orient)	(eye)	(stalk)	(chase)	(grab-bite)	(kill-bite)
Header	Orient>>	EYE>>	STALK>>	CHASE	(grab-bite)	(kill-bite)
Heeler	Orient>>	eye	stalk	CHASE>>	GRAB-BITE	(kill-bite)
Hound	Orient>>		Mark>>	CHASE>>	GRAB-BITE>>	KILL-BITE
Pointer	Orient>>	EYE	(stalk)	(chase)	GRAB-BITE	(kill-bite)
Retriever	Orient>>	eye	stalk	chase	GRAB-BITE	(kill-bite)

>> = connected motor patterns **bold** = hypertrophied () = fault

Motor patterns of different breeds.

Figur 3.8 Figuren er hentet fra Coppinger og Coppinger (2001) og viser jaktmønsteret til ulv (wild type) sammenlignet med et utvalg av hundetyper som vokterhund, gjeterhund (eks border collie) gjeterhund (Lancashire heeler), harehund, stående fuglehund og retriever.

så er noen elementer av jaktadferden forsterket, andre er svekket og de ulike elementene kan henge sterkere eller svakere sammen.

Jaktadferd er en adferd som har blitt modifisert en god del. Man ser for eksempel at jaktadferd hos en Golden Retriever er forskjellig fra en border collie (gjeteradferd er jaktadferd). Jaktadferd består av flere ulike elementer hvor de ulike elementene har blitt forsterket eller svekket gjennom avl. For eksempel er det jaktadferdens holdebitt (bite tak i byttet og holde det) som brukes for de hundene som er ekstra motivert for apportering. Hos gjeterhunder er denne adferden svekket gjennom avl, men den er ikke borte.

Jaktadferd kan inndeles slik:

søk – «eye» – snike inn på – jage – holde bitt – drapsbitt – dissekere – spise

Fuglehunder som har for mye «drapsbitt» i adferden sin sies å være hard i munnen og kan knuse byttet under apportering. Gjeterhunder som biter sau, sies å ha for mye holdebitt. Ettersom man ser en variasjon i jaktadferden mellom hunderaser, er de ulike elementene i adferdsmønsteret arvelig. Hunder som har for mye av de siste elementene i jaktadferden vil ikke gjøre det så godt på prøver og det er derfor mindre sannsynlig at de bringer disse egenskapene videre i avlsarbeidet.

Jaktadferd er også noe som hemmes gjennom sosialisering. Hunder er i en sensitiv periode for sosialisering fra de er ca. 3 uker til de er ca. 12 uker gamle. Den arten, eller de artene, valpen eksponeres for i denne perioden vil bidra til at hunden lærer å kommunisere med og gjenkjenne nettopp disse. Dette bidrar også til at jaktadferden hemmes på den eller de artene valpen er eksponert for. Ettersom sosialiseringen skjer på en annen art enn egen art kreves det at sosialiseringen generaliseres til også å gjelde varianter av arten. Når det gjelder mennesker kreves det derfor at valpen får treffe et mangfold av mennesker, som unge, gamle, kvinner, menn, og får erfaring med forskjellige situasjoner i møte med ulike mennesker.

Samtidig er det viktig at eksponeringen for artene fortsetter det første leveåret slik at valpen ikke «desosialiseres».

Hunder som er sosialisert på katt hos oppdretter må altså eksponeres for katt hos ny eier for at hunden som voksen skal kunne kommunisere, samhandle og gjenkjenne individer av arten. Det finnes eksempler på hunder som er sosiale med familiens katt, men jager andre katter, eller er sosial med familiens katt innendørs, men jager den samme katten om de er ute. Generalisering er derfor viktig.

Jaktadferd oppstår meget sjeldent som et adferdsproblem hos hunder, men det har skjedd. Hunder som f.eks. ikke er eksponert for barn eller har noe erfaring med barn vil kunne rette jaktadferd mot barn. Jaktadferd hos hund er stille, konsentrert, målrettet og voldsom. Hunder som knurrer og bjeffer (se bort fra los) viser ikke jaktadferd.

Hunder som viser jaktadferd ovenfor mennesker eller hunder er meget sjeldne. De er farlige og det kommer av manglende sosialisering hos oppdretter og fortsatt vedlikehold av dette hos eier, sammen med at de har et bredt adferdsmønster innen jaktadferd. Det er ikke de klassiske jakthundene som har vært involvert i ulykker knyttet til jaktadferd.

3.3.6.6 Hunder som jager og skader bufe

Jaktadferd hos hunder trigges av blant annet bevegelse. Er en hund ute løs og løper rundt vil et møte med sau føre til at sauen blir redd og løper. Dette fører til at hunden med stor sannsynlighet vil løpe etter. Noen hunder kan også bli redd synet av sau, men det er mindre vanlig. Det at vi har båndtvang i Norge er blant annet fordi en forventer at hunder løper etter for eksempel sau. Å løpe etter sau er altså en naturlig adferd hos hund. Det samme kan forventes når det gjelder tamrein og hjortevilt. På grunn av størrelsen og adferden er det mindre sannsynlig at hund løper etter storfe og hest, men det kan skje.

Hunder som jager sau griper vanligvis i den første og nærmeste kroppsdel de får tak i. Gjelder det voksne sauer eller store lam vil de vanligvis ta tak i bakparten, lenden eller på siden av magen. For lam som er mindre av størrelse og når hunden er en gjennomsnittlig stor hund, vil hunden oftere gripe ovenfra og ta tak i ryggen, skuldre og kanskje nakke. Uansett er prinsippet den nærmeste og enkleste kroppsdel å få tak i.

Det er mest vanlig at hunder biter tak i den kroppsdel de først får tak i. Ulver kan også gripe tak i den første og nærmeste kroppsdel de får tak i, før de eventuelt avliver dyret. Dette er fordi de har «grab-bite» som de benytter for å stoppe dyret, før «kill bite». De fleste hunderaser har ikke «kill bite» og derfor går ikke adferden videre etter at det har tatt tak i dyret. Enkelte raser har et forsterket «kill-bite»-elementet i jaktadferden, men dette gjør ikke rasen til mer farlig for hverken folk eller dyr for det. Harehunder er en type «hound» som har «kill-bite».

Hunder trigges av bevegelse og vil løpe etter og eventuelt bite tak i sauen. En sau som står

stille, vil ofte ikke bli angrepet av en hund. En ser også at det er større sannsynlighet for at en hund vil jage en enslig sau enn en liten flokk med sauer (Christiansen et al, 2001)

I 2000 avsluttet Frank O. Christiansen sitt doktorarbeid på jakthundens predasjonsadferd på sau i utmark. Han så bl.a. at 61 prosent av elghundene i undersøkelsen angrep sau, blant settere var det 30 prosent som angrep og blant harehundene angrep 44,5 prosent av de sau. Dette viser at blant noen utvalgte jakthunder så er det relativt vanlig at de jager sau. Andre raser er ikke undersøkt.

Båndtvangsbestemmelsene er til for å forhindre at hunder jager og dreper bl.a. småfe nettopp fordi dette er en adferd en forventer av hund. Forbud mot bruk av strømhalsbånd har unntak for aversjonsdressur mot hjortevilt og bufe. Forutsetningen som ligger til grunn for disse bestemmelsene er at en forventer at hunder jager og kan drepe bufe og hjortevilt, og at dette er en normal adferd å regne.

Hvorvidt en hund (uansett rase) vil jage sau påvirkes av en rekke faktorer. Har hunden vokst opp med sau (er sosialisert på sau) vil dette bidra til å hemme jaktadferd. Det er akkurat dette en benytter seg av når en skal bruke vokterhunder. Disse vokser opp i og bor i fjøset sammen med sauene nettopp for å hemme jaktadferd overfor sauene de skal beskytte. Hunder med dårlig erfaring med sau, spesielt tidlig i livet, vil med større sannsynlighet utvikle frykt for sau. Christiansen et al. (2001) fant også en del sammenhenger mellom hunder som viste interesse for å jage sau og ikke. Bl.a. var skuddredde hunder mindre tilbøyelige til å jage sau, likeledes hunder som viste frykt for fremmede mennesker og andre hunder. Derimot så en at hunder som viste aggresjon mot andre hunder av samme kjønn oftere jaget sau. 47,9 prosent av hundene under tre år viste liten interesse for sau, mens 80,5 prosent av hundene over tre år viste interesse for å jage sau. Av de hundene som hadde jaget sau tidligere, var det 25 prosent som jaget sau i testsituasjonen, mens 68,4 prosent av de som ikke hadde sett sau før jaget sau. Christiansen et al (2001) viste også at bruk av strømhalsbånd er en effektiv metode for å få hunder til ikke å jage sau.

Undersøkelsen til Christiansen et al. (2001) viser at det å jage sau ikke øker sannsynlighet for at hunden vil jage igjen. Det er erfaringen og omstendighetene rundt det å jage sau som er avgjørende.

3.3.6.7 Nærmere om bittets betydning

Årsakene til at hunder biter hund kan være vanskelige å forstå. Hunder biter på ulike måter og av mange ulike grunner. De kan nappe med fortennene i oppildnet lek, de kan bite med hjørnetennene for å beskytte et gode eller i selvforsvar, men de kan også i rent uhell ramme noen som kommer i veien for en hund som egentlig sikter på et annet mål. For eksempel kan et menneske bli bitt når det av ulike grunner havner mellom to hunder som utøver et utfall mot hverandre. Selv om resultatet i alle disse tilfellene vil være et bitt, sier det i seg selv lite eller ingenting om hvorfor det skjedde og hva som skal til for å forebygge fremtidige bitt. Men bittets formål kan påvirke bittets utforming og dybde. En voksen hund har som hovedregel 42 tenner, 20 i overkjeven og 22 i underkjeven, men det er store variasjoner, spesielt for antall premolarer (de forreste jekslene). Et hundebitt vil derfor generelt bestå av et mønster av flere tenner. Et slikt mønster vil i noen grad kunne være med på å identifisere hvilken hund som har bitt.

Det er likevel hundens hjørnetenner som i størst grad lager de dype og punktformede sårene. Ved et bitt der hunden får fullstendig tak, vil det være fire dype punktformede sår. Det skal altså ikke mye til før det oppstår flere dype punktformede sår. Har hunden bare fått delvis tak eller den biter over en smal kroppsdel, kan det være færre enn fire sår. Et enkelt hundebitt kan altså forårsake alt fra ett til fire punktformede sår. Dybden på såret vil også kunne si noe om motivet bak bittet. Ved lek med mennesker og andre hunder kan det skje at en hjørnetann bare streifer og gir et overfladisk sår. Ved lek eller når hunden gir en advarsel til en annen hund, kan typisk ører og lepper fort bli gjenstand for ett enkelt bitt som gir utrivning av vev.

Ved et hardt bitt vil det ofte kunne være knusningsskader i tillegg til dype stikksår. Ved stor voldsomhet vil det ofte kunne skje utrivning av vev ved at hunden drar i eller rister den som blir bitt, mens den selv holder fast.

I vurderingen av angrepets og bittets alvor, er det tre elementer som må vurderes; hvor hardt var bittet, hvor mange ganger bet hunden og hva var motivet for bittet.

Veterinær og etolog Ian Dunbar har skissert en bittskala der han etablerer sammenheng mellom bittets utforming og adferdstypen som frembrakte skaden.¹¹ Formålet med skalaen er å bruke objektive målbare størrelser som kan dokumenteres for å vurdere bittets karakter. Skalaen er

svært detaljert og består av 6 trinn. Ved bitt av de tre alvorligste trinnene er sannsynligheten stor for at hunden vil bite igjen.

I forarbeidene til den danske hundeloven er det gitt en definisjon av «skambid» basert på bittets utforming¹². Definisjonen er basert på en patologisk beskrivelse av bittet. En slik beskrivelse gjøres av lege der bittet har rammet et menneske og av veterinær der bittet har skadet et

annet dyr. Hvorvidt det er skjedd et «skambid» har betydning for avgjørelsen om avliving.

Det er viktig at dokumentasjon på skaden blir samlet inn på riktig måte. Hos mennesker vil det være medisinsk personale som gjør slik innsamling. Dokumentasjonen vil kunne bestå av bilder med innlagte mål samt patologens beskrivelse og vurdering av bildene. For husdyr og hunder vil det kunne være veterinærer eller annet dyrehelsepersonell. For tamrein og vilt, vil også Statens naturoppsyn (SNO) kunne ha slik kompetanse da de vurderer bittskader fra rovvilt. For å sikre god dokumentasjon kan det være nødvendig å barbære bittstedet. For tamrein og vilt vil slik innsamling være aktuelt der dyret er dødt.

¹¹ Dunbar, I. Dunbar dog bite assessment scale. <https://www.dogtalk.com/BiteAssessmentScalesDunbarDTM-Ross.pdf>

¹² Forslag til Lov om ændring af lov om hunde (ændring af bestemmelsen om skambid, optagning af strejfende hunde m.v.) fremsat den 5. december 2013 af ministeren for fødevarer, landbrug og fiskeri (Karen Hækkerup), Lovforslag: L92 2013-2014 side 14.

4 Lovens tittel

Da hundeloven utelukkende skal behandle sikkerhetsaspektet ved hundehold og departementet ønsker å styrke det forebyggende arbeidet mener departementet det også kan være hensiktsmessig

å endre lovens tittel. Departementet foreslår å endre lovens tittel til «Lov om forsvarlig hundehold».

5 Innledende bestemmelser

5.1 Det sivile samfunns ansvar, lovens formål og forholdet til annen lovgivning

5.1.1 Gjeldende rett

Hundelovens formålsparagraf understreker de praktiske behovene for regler om sikring av hund.

Bestemmelsen lyder i dag:

§ 1 *Det sivile samfunns ansvar, lovens formål og forholdet til annen lovgivning*

Det sivile samfunn, både enkeltpersoner og organisasjoner, har ansvaret for innenfor lovgivningens ramme å utøve og legge til rette for et positivt og samfunnsgagnlig hundehold, til glede for den enkelte hundeholder.

Loven har til formål å bidra til å fremme et hundehold som varetar hensyn til sikkerhet, trygghet, alminnelig ro og orden. Den gir regler for hvordan hundeholdet skal utøves av den enkelte for å vareta slike hensyn. Videre gir loven regler for hvordan enkeltpersoner og det offentlige kan forholde seg til hundehold som ikke gir tilstrekkelig sikkerhet, trygghet, alminnelig ro og orden.

For hundeholdet gjelder også bestemmelser i annen lovgivning, bl.a. de alminnelige reglene i lov om dyrevelferd og i granneloven, og dessuten særskilte regler om hundehold eller dyrehold f.eks. i husleieloven.

Bestemmelsens første ledd angir rollefordelingen i samfunnet for hundehold. Forarbeidene tydeliggjør at målet med hundeloven er å legge til rette for et samfunnsgagnlig hundehold, men er også tydelige på at et godt hundehold ikke ensidig er et offentlig ansvar, men at lovgivningen skal trekke opp rammer for hundeholdet, jf. Ot.prp. nr. 48 (2002–2003) side 204.

Andre ledd angir selve formålet med loven, som er å fremme et hundehold som ivaretar hensyn til sikkerhet, trygghetsfølelse, ro og orden. Bestemmelsen fastsetter videre at andre mål for hundehold blir ivaretatt gjennom annen lovgivning eller av det sivile samfunn innenfor rammen av lovgivningen.

Tredje ledd gir en påminnelse om andre viktige bestemmelser som gjelder i tillegg til hundeloven.

Den eneste endringen som frem til nå har blitt gjort i denne bestemmelsen er at henvisningen til lov om dyrevern har blitt byttet ut med en henvisning til lov om dyrevelferd.

5.1.2 Behovet for lovendring

En lovs formålsparagraf beskriver lovens formål og vil i stor grad sette tonen for hvordan de resterende paragrafene i loven skal tolkes. Ellers har bestemmelsen liten selvstendig juridisk betydning. Siden departementet ser et behov for å styrke hunders og hundeholderes rettsikkerhet, og å redusere motstrid mellom hensynene i dyrevelferdsloven og hensynene i hundeloven, anser vi at det også er hensiktsmessig å tydeliggjøre dette i lovens formålsparagraf.

Innspillene til lovgjennomgangen i 2019 kommenterte at formålsparagrafen bør nyanseres ettersom lovteksten kan tolkes som at hundehold representerer en større fare for omgivelsene enn det som er realiteten for dagens hundehold. Det er også behov for å synliggjøre nytteverdien av dagens hundehold. Innspillene mener at det å endre formålsparagrafen vil bidra til en positiv holdningsendring for hundehold i samfunnet.

5.1.3 Forslaget i høringsnotatet

Departementet foreslo i høringsnotatet følgende endringer til hundeloven § 1:

§ 1 *Lovens formål, og forholdet til andre lover*

Enhver i det sivile samfunn har ansvar innenfor lovgivningens ramme å utøve og legge til rette for et positivt og samfunnsgagnlig hundehold, til glede for samfunnet og den enkelte hundeholder.

Loven har til formål å bidra til å fremme et hundehold som ivaretar hensyn til sikkerhet, trygghet, alminnelig ro og orden. *Hunder skal behandles og bli ivaretatt på en slik måte som over-*

ensstemmer med og tar hensyn til deres natur. Det skal tas hensyn til de omstendigheter som er nødvendige for å forebygge at hunder kan forårsake skader eller ulemper i samfunnet.

For hundeholdet gjelder også bestemmelser i annen lovgivning, bl.a. de alminnelige reglene i *dyrevelferdsloven*, *matloven* og *granneloven*, og dessuten særskilte regler om *båndtvang med mer hjemlet i naturmangfoldloven*, samt regler om hundehold eller dyrehold f.eks. i *husleieloven*.

Endringsforslagene var begrunnet på følgende måte:

«Nåværende bestemmelse gjelder «[d]et sivile samfunn, både enkeltpersoner og organisasjoner». Dette er en overflødig sontring ettersom hundeloven skal gjelde for alle i det sivile samfunn. Det foreslås å endre ordlyden slik at bestemmelsen gjelder «enhver». Dette vil tydeliggjøre at hundelovens regler skal gjelde for alle i det sivile samfunn.

Det foreslås å videreføre at loven skal gjelde for det «sivile samfunn», som gir en avgrensning mot militærets bruk av hunder. Hundeloven vil fortsatt gjelde for politiets bruk av hunder.

Hundeloven § 1 andre ledd første setning er foreslått videreført som den er. Det ble foreslått å legge til en setning i andre ledd andre punktum, slik at ordlyden blir:

«Hunder skal behandles og bli ivaretatt på en slik måte som overensstemmer med og tar hensyn til deres natur. Det skal tas hensyn til de omstendigheter som er nødvendige for å forebygge at hunder skal forårsake skader eller ulemper i samfunnet.»

Denne ordlyden ble foreslått for i større grad å gi uttrykk for at det hundefaglige perspektivet skal tas i betraktning ved håndhevelse av loven. Dette kan bidra til at samfunnet har en bedre forståelse av hundens behov, og dermed bedre kan forebygge at skader og ulemper oppstår. Det vil også tydeliggjøre hva hundeholderen kan gjøre for å sikre sin hund. Med denne endringen ønsker departementet at hundeloven skal legge mer vekt på forebygging av konflikter, slik at man kan unngå eventuelle konflikter mellom storsamfunnet og hunder, og deres eiere. Hundeholders kunnskap om hunders naturlige adferd skal bidra til sikkerhet, trygghet, alminnelig ro og orden. Det er også ønskelig at kommunene har en forståelse av nytteverdien av hundehold ved bl.a. å legge til rette for at ansvarlige hundeholdere kan la sine hunder få utøve naturlig adferd.

Til sist ble det foreslått å legge til en lovhenvi- ning til både *dyrevelferdsloven* og *matloven* i bestemmelsens tredje ledd. De lovene som nevnes i bestemmelsens tredje ledd er lover som gjel-

der generelt for hundehold. Det vises derfor ikke til bestemmelser i *viltloven*, som angår bruk av hund til jakt.»

5.1.4 Høringsinstansenes innspill

Indre Østfold kommune skriver at det er positivt at endringsforslaget viser at det skal tas hensyn til omstendigheter som er nødvendige for å forebygge at hunder forårsaker skader eller ulemper i samfunnet, og at dette er konkretisert. *Norges skogeierforbund* mener at det er positivt at det blir lagt mer fokus på forebygging, men ønsker at formålet med loven kommer tydeligere frem i lovteksten.

Norsk Jeger- og Fiskerforbund og *Foreningen Norske Etologer* ser på endringsforslaget til § 1 som svært positivt. *NOAH – for dyrs rettigheter* skriver at endringsforslaget er et viktig steg i retningen av en lov som tar sikte på å harmonisere hundehold og samfunn. De mener de foreslåtte endringene sender et klart signal om en holdningsendring. Det er bra at det hundefaglige perspektivet og forebyggende tiltak gis en sentral plass i loven. De mener det er viktig at hundens verdi i samfunnet og nærhet til dyr anerkjennes.

Norsk Kennel Klub (NKK) mener det er viktig at lovens formål viser aksept for hundens naturlige adferd, og at hunden ikke straffes for dette siden det er hundeholderen som bør stå ansvarlig for hunden. Det er bra at det hundefaglige perspektivet får plass i loven, men *NKK* mener at endringsforslaget ikke i tilstrekkelig grad synliggjør og verdsetter hunden som samfunnsresurs. Selv om man er positiv til endringsforslagets andre ledd som sier at «Hunder skal behandles og bli ivaretatt på en slik måte som overstemmer med og tar hensyn til deres natur» bør det i følge *NKK* tydelig fremgå at det innebærer en aksept for at hunder utøver naturlig adferd, også om adferden kan virke skremmende for noen. Den subjektive følelsen av frykt er ikke alene tilstrekkelig for å si at hunden er farlig, så lenge adferden er i tråd med naturlig adferd. *NKK* kommenterer og at hverken «skade» eller «ulempe» i tredje ledd er særlig definert. Disse begrepene kan ha ulik betydning for en rettsanvender. Hvorvidt en hund forårsaker «ulempe» er en subjektiv vurdering, og *NKK* mener derfor det er nødvendig å definere begrepet for å sikre en objektiv vurdering. Videre mener *NKK* at begrepet «skade» også bør defineres. Det bør tydelig skilles mellom skader som oppstår som følge av uhell og forsettlige handlinger.

Forsvaret ved Forsvarets hundeskole skriver at deres høringsvar avhenger av hva som omfattes av «militærets bruk» av hunder. Gitt at «militærets bruk» omfatter Forsvarets anskaffelse og opp trening av hunder ser ikke *Forsvarets hundeskole* behov for å kommentere endringsforslaget ytterligere.

Veterinærinstituttet foreslår å i endringsforslagets andre ledd, erstatte «natur» med «fysiske og mentale behov», for å understreke at «hundens natur» er mer enn bare instinkter.

Mattilsynet skriver at de anser at endringsforslagets § 1 andre ledd er en bestemmelse om dyrevelferd. De mener derfor at denne bestemmelsen ikke hører hjemme i hundeloven, og foreslår at denne fjernes fra endringsforslaget. De skriver videre at bestemmelsen i andre ledd tredje punktum er uklar i sammenhengen og bør flyttes til tredje ledd, og dermed knyttes til forholdet mellom hundeloven og dyrevelferdsloven.

Mattilsynet støtter at lov om matproduksjon og mattrygghet inkluderes i tredje ledd. De foreslår imidlertid endringer for å presisere forholdet mellom hundeloven og dyrevelferdsloven i et nytt annet og tredje ledd:

«I dyrevelferdsloven § 3 skal det tas hensyn til omstendigheter som er nødvendige for å forebygge at hunder forårsaker skader og ulemper.

Kravet om forsvarlig avlning i dyrevelferdsloven § 12 og forbudet mot vold i dyrevelferdsloven § 14 er ikke til hinder for nødvendige inngrep mot hunder i nøds- og faresituasjoner.»

Dyrebeskyttelsen og Bodø Agility Klubb savner at endringsforslaget sier noe om hundens egenverdi, jf. dyrevelferdsloven § 3.

Norges Astma- og Allergiforbund (NAAF) Bergen Storlag skriver at de er skeptiske til at de store negative sidene for de som er allergiske mot hund synes å forsvinne ikke bare i endringsforslaget til denne bestemmelsen, men i endringsforslaget til hele loven. Denne gruppen personer er for eksempel ikke nevnt i høringsforslaget. De poengterer at det å holde hund er et fritt valg som hundeholder har tatt, og at hundeholdere derfor må være sitt valg bevist og være forberedt på det arbeidet det er å ha et hundehold som ikke er til fare, sjenanse eller utrygghet for andre. Det er ikke et fritt valg å ha en sykdom eller være funksjonshemmet, og det bør ikke legges opp til at frie valg andre tar skal begrense andre mennesker. *NAAF Bergen Storlag* mener at første setning i endringsforslagets andre ledd er bekymringsfull ettersom den kan brukes til å innskrenke båndtvang og forsvare løse hunder der det er båndtvang, og på denne måten bryte menneskerettig-

hetene og bidra til brudd på konvensjonen om rettigheter til mennesker med nedsatt funksjonsevne i forhold til enkelte grupper som for eksempel allergikere.

Privatperson skriver at det er positivt at det henvises direkte til dyrevelferdsloven i endringsforslagets tredje ledd. Men *privatpersonen* er også kritisk til at endringsforslaget fortsatt har en grunnholdning om at hunder først og fremst er et problem. Dette mener *privatpersonen* gjenspeiler seg i endringsforslagets andre ledd, første setning.

5.1.5 Departementets vurderinger og forslag

Formålet hundeloven § 1, er å beskrive hundelovens formål, hvilke problemer man ønsker å løse og hvilken adferd man ønsker å oppnå. Hensikten bak en slik bestemmelse er å gi overordnede føringer for tolkninger av de resterende bestemmelsene i hundeloven. For å klargjøre akkurat hvor terskelen for ulike krav går, må derfor andre rettskilder trekkes inn. I dette tilfellet vil det først og fremst være hundelovens øvrige bestemmelser.

Ordlyden i nåværende hundelov § 1 er i store trekk foreslått videreført, men departementet har foreslått noen tillegg. Disse tilleggene er foreslått for å tydeliggjøre og videreutvikle hundelovens formål for å tilpasses hundeholdet som har vokst frem i Norge, og de utfordringene som følger med dette.

Hundelovens formål er å legge til rette for et så samfunnsgagnlig hundehold som mulig. For mange mennesker tilfører hundeholdet stor nytte og glede. For at hundeholdet skal være samfunnsgagnlig for alle er det viktig at hundeholderen har en god tilnærming til andre menneskers opplevelser av hunden. Hundeholdere må derfor være bevisste på situasjoner hvor konsekvenser av kontakt med hunden kan oppleves som en ulempe, medføre skade eller fare for andre mennesker. Terskelen for ulemper eller potensiale for skade og fare er forskjellig for ulike mennesker. Dette gjelder for eksempel mennesker som er allergiske mot hund, der kontakt kan medføre fysiske reaksjoner. Hundeholderen skal også vise hensyn overfor de som er redde for hunder. Departementet ser det ikke som hensiktsmessig i detalj å vurdere hva som skal ligge i ulike begreper som «ulempe» og «skade» slik det fremgår av hundeloven § 1. Dette vil bli tydeliggjort i de enkelte bestemmelsene.

Etter høring og konsultasjoner har departementet gjort noen endringer forslaget som var sendt på høring.

For å tydeliggjøre formålet med hundeloven foreslår departementet å flytte setningen «Lov om hundehold har til formål å bidra til å fremme et hundehold som ivaretar hensyn til sikkerhet, trygghet, alminnelig ro og orden» til å bli § 1 første ledd. I tillegg tilføyes ordet «aktsomt» slik at bestemmelsen lyder «å fremme et aktsomt hundehold». Den siste tilføyelsen etterkommer *beitenæringenes* ønske om å presisere hundeholderes aktsomhetsplikt. Dette betyr at nåværende første setning i hundeloven § 1, «Enhver i det sivile samfunn har ansvar innenfor lovgivningens ramme å utøve og legge til rette for et positivt og samfunns-gagnlig hundehold, til glede for samfunnet og den enkelte hundeholder», flyttes til § 1 andre ledd.

Nåværende bestemmelse gjelder «[d]et sivile samfunn, både enkeltpersoner og organisasjoner». Dette er en overflødig sontring ettersom hundeloven skal gjelde for alle i det sivile samfunn. Departementet foreslår å endre ordlyden slik at bestemmelsen gjelder «enhver». Dette vil tydeliggjøre at hundelovens regler skal gjelde for alle i det sivile samfunn. Departementet viser til høringsuttalelsen fra *Forsvarets hundeskole*, og ønsker å presisere at når loven kun omfatter hundehold i «det sivile samfunn» vil det ekskludere bruk av militære tjenestehunder når de utfører en tjeneste. Hundeloven vil fortsatt gjelde for bruk av politiets tjenestehunder.

I endringsforslaget § 1 andre ledd, andre setning ble følgende ordlyd foreslått:

Hunder skal behandles og bli ivaretatt på en slik måte som overensstemmer med og tar hensyn til deres natur. Det skal tas hensyn til de omstendigheter som er nødvendige for å forebygge at hunder kan forårsake skader eller ulemper i samfunnet.

Denne ordlyden ble foreslått for i større grad å gi uttrykk for at det hundefaglige perspektivet skal tas i betraktning ved håndhevelse av loven. Hensikten er å sette lys på en forståelse av hunders behov, og hvordan skader og ulemper kan forebygges ved at disse blir håndtert på en god måte. Et hundehold som oppfyller dyrevelferdsmessige krav, vil ha en bedre forutsetning for også å oppfylle sikkerhetsmessige aspekter ved dyreholdet. Ved å tydeliggjøre hva hundeholderen kan gjøre for å sikre at hunden ikke er til skade eller ulempe for andre mennesker og dyr, vil hundeloven få et mer forebyggende perspektiv. Motivet bak ordlyden er derfor å unngå konflikter som kan oppstå mellom stor-samfunnet og hunder, og deres eiere. Hundeholderens kunnskap og kompetanse om hunders natur-

lige adferd skal bidra til sikkerhet, trygghet, alminnelig ro og orden. Forståelsen av naturlig adferd omtales under merknader til § 3 a.

Hundeloven og dyrevelferdsloven skal regulere to forskjellige aspekter ved hundehold. Hundeloven skal regulere sikkerhetsaspektet ved hundehold når hundeholdet møter resten av samfunnet. Dyrevelferdsloven skal regulere dyrevelferd i hundehold, men også alle andre former for dyrehold som loven omfatter. Departementet vil likevel poengtere at god dyrevelferd er en premiss for et godt og velfungerende hundehold, noe som i sin tur legger grunnlaget for et sikkert hundehold. Endringsforslagets tredje ledd innebærer derfor at hundeholderen skal legge til rette for å ivareta hundens natur på en slik måte at det forebygger ulemper og skader for samfunnet.

Noen høringsinstanser, herunder *beitenæringene*, ga uttrykk for en uro for at denne ordlyden kunne gjøre at noen hundeholdere kunne anse seg berettiget til å overtre andre regler i hundeloven, som for eksempel båndtvang, for å ta hensyn til hundens natur. Det er ikke slik endringsforslaget skal forstås. Hundelovens øvrige bestemmelser kan ikke overtres for å oppnå at hundens fysiske eller mentale behov er tilfredsstilt.

Departementet foreslår at bruken av ordlyden «deres natur», jf. endringsforslag til § 1 tredje ledd første punktum, skal presiseres i bestemmelsens merknader, slik at det tydelig fremgår at hundens natur omfatter både fysiske og mentale behov.

Det er også ønskelig at kommunene har en forståelse av nytteverdien av hundehold, og ser behovet for å legge til rette for at ansvarlige hundeholdere kan la hunder få utøve naturlig atferd innenfor trygge rammer.

I endringsforslaget § 1 tredje ledd er det foreslått å legge til en lovhenvi-sning til både dyrevelferdsloven og matloven i bestemmelsens tredje ledd, samt særskilte regler om båndtvang med mer hjemlet i naturmangfoldloven.

Flere høringsinstanser var enige i at det var hensiktsmessig å ta inn flere henvisninger til andre lover som er relevante for hundehold, blant annet dyrevelferdsloven.

Under høringen kom det innspill om at hundeloven burde si noe om hundens egenverdi, og det blir vist til dyrevelferdsloven § 3. Departementet ser det ikke som hensiktsmessig å omtale hundens egenverdi særskilt, ettersom dyrs egenverdi fremgår av dyrevelferdsloven § 3. Det er ikke ønskelig med en dobbeltregulering av hunders egenverdi.

Departementet vurderer for øvrig at det ikke er hensiktsmessig å hen-vise til enkeltbestemmel-

ser i dyrevelferdsloven i endringsforslaget til hundeloven § 1. Henvisninger til relevante enkeltbestemmelser i dyrevelferdsloven vil isteden bli foreslått inntatt i endringsforslag eller merknader til bestemmelser i hundeloven hvor disse er relevante rettskilder for fortolkningen av hundelovens innhold.

Etter innspill under høringsrunden foreslår departementet å legge til en henvisning til reindriftsloven i endringsforslaget til § 1 fjerde ledd. Reindrift utøves i store deler av landet og det er derfor hensiktsmessig å henwise til de særlige regler som gjelder hundehold i områder hvor rein beiter.

5.2 Geografisk virkeområde

5.2.1 Behov for ny bestemmelse om geografisk virkeområde

Nåværende lov inneholder ingen avgrensning av lovens geografiske virkeområde. For at loven skal være gjeldende på Svalbard er det, men har i § 29 presisert at dette må fastsettes i forskrift.

Departementet så det som hensiktsmessig å fastsette hundelovens virkeområde i § 1 a, men likevel slik at lovens virkeområde på Svalbard fortsatt må fastsettes i forskrift.

5.2.2 Forslaget i høringsnotatet

Departementet foreslo i høringsnotatet at det skulle settes inn en bestemmelse i hundeloven om det geografiske virkeområdet for loven. Dette ble vurdert som hensiktsmessig for å tydeliggjøre hvor hundeloven er gjeldende. Ettersom omfanget av hundehold på Svalbard har økt de seneste årene så departementet det som hensiktsmessig at hundeloven kunne gjøres gjeldende for å gi de lokale myndighetene virkemidler for å håndtere problematiske hundehold. Departementet vurderte hvorvidt det var hensiktsmessig å utvide hundelovens geografiske virkeområde til å også gjelde Svalbard og Jan Mayen, eller om det var mer hensiktsmessig å gjøre loven gjeldende gjennom forskriftshjemmelen i hundeloven § 29.

På grunn av den særegne forvaltningsstrukturen som gjelder på Svalbard ble det i dialog med Justis- og beredskapsdepartementet vurdert at det var mer hensiktsmessig å opprettholde forskriftshjemmelen i § 29, og sende på høring en forskrift om hundelovens virkning på Svalbard.

I høringsnotatet ble følgende ordlyd foreslått for bestemmelsen om geografisk virkeområde:

§ 1 a Geografisk virkeområde

Loven gjelder med de begrensninger som følger av avtale med fremmed stat eller organisasjon for norsk landterritorium, territorialfarvann, i norsk økonomisk sone, på norske fartøy og luftfartøy.

5.2.3 Høringsinstansenes innspill

Norsk Kennel Klub (NKK) anser at bestemmelsens burde omfatte Svalbard siden departementet selv argumenterer for at hundeholdet på Svalbard har utviklet seg og økt og det er behov for å regulere dette nærmere. *NKK* ser derfor ikke begrunnelsen for at Svalbard skal unntas fra bestemmelsen om hundelovens geografiske virkeområde.

BirdLife Norge skriver at en forskrift om hundehold også må inneholde Svalbard.

5.2.4 Departementets vurderinger

Departementet foreslår at det gis regler om hundelovens geografiske virkeområde, se endringsforslaget § 1 a. Det foreslås at det geografiske virkeområdet skal omfatte norsk landterritorium, territorialfarvann, norsk økonomisk sone, norske fartøy og luftfartøy.

Med norske fartøy forstås alle norske skip uansett hvor de befinner seg. Skipsbegrepet er vidt og omfatter et bredt spekter av båter og ulike sjøfartøy. Det omfatter skip registrert i norske skipsregistre (NIS og NOR) og alle former for fiskefartøy, men også mindre båter og fritidsfartøy som ikke er registreringspliktige.

Det foreslås også at hundelovens virkeområde skal omfatte norske luftfartøy. Dette må tolkes i lys av Chicagokonvensjonen om sivil luftfart av 1944 art 17 mv. og luftfartsloven av 11. juni 1993 nr. 101. Det foreslås at loven også skal gjelde i Norges økonomiske sone (NØS). Kyststatens begrensede rettigheter i sonen vil her sette begrensninger for håndhevelse av hundeloven.

Under høringsrunden har det kommet inn høringsinnspill om at lovens virkeområde burde omfatte Svalbard.

Hundehold på Svalbard har i stor grad også utviklet seg, og hundeholdet har økt. Dette skyldes blant annet den økende turistnæringen. Dermed hundeloven hadde virkning på Svalbard, ville Sysselmeisteren kunne forebygge problematiske hundehold med opptrappende virkemidler.

Lokalstyret på Svalbard har påpekt at da hundeloven ble vedtatt var det en forutsetning at lokale regler om hundehold skulle gis med hjemmel i

hundeloven og ikke i politivedtekter. Siden hundeloven ikke er gjort gjeldende på Svalbard hersker det usikkerhet rundt adgangen til å regulere hundehold. Båndtvang er imidlertid fastsatt med hjemmel i Svalbardmiljøloven § 35 og Svalbardloven (lov 17. juli 1925 nr. 11 om Svalbard) § 4.

Departementet har derfor vurdert om det er aktuelt å utvide hundelovens geografiske virkeområde til å også omfatte Svalbard, med de tilpassinger som er nødvendig for å ta hensyn til lokale myndighetsforhold.

Departementet ser at det kan være hensiktsmessig at forhold som regulerer sikkerhetsaspektet knyttet til hundehold på Svalbard også blir regulert. På grunn av den særegne forvaltningsstrukturen som gjelder for Svalbard er det mest hensiktsmessig å regulere dette i en egen forskrift. På denne måten kan forskriften tilpasses slik at forvaltningsstrukturen og andre særegne forhold for Svalbard hensyntas. Samt at bare relevante bestemmelser gjøres gjeldende.

I dialog med Justis- og beredskapsdepartementet har vi derfor kommet frem til at departementet ønsker å opprettholde forskriftshjemmelen som fremgår i nåværende § 29. For å samle alt som omhandler hundelovens geografiske virkeområde på samme sted foreslår departementet likevel å flytte forskriftshjemmelen til § 1 a. Nåværende § 29 foreslås derfor opphevet.

5.3 Definisjoner

5.3.1 Gjeldende rett

Hundeloven § 2 lister opp definisjoner av begreper som blir brukt i hundeloven.

Bestemmelsen lyder i dag:

§ 2 *Definisjoner*

I denne lov forstås ved

- a. hundeholder: den som eier eller har tatt omsorg for eller hånd om en hund for kortere eller lengre tid;
- b. barn: personer som er under 12 år;
- c. husdyr: storfe, sau, geit, hest, gris og fjærkre;
- d. vesentlig skade på person: skader som anses som kroppsskade etter straffeloven § 273.

Bokstav a definerer hvem som regnes som hundeholder. Hundeholderen har en rekke plikter etter hundelovens forskjellige bestemmelser. Definisjonen omfatter både den som eier hunden, den som i juridisk forstand besitter den uten å være eier, og

den som har tatt omsorg for eller hånd om hunden for kortere eller lengre tid. Definisjonen dekker både innehaveren av en kennel hvor hunden er satt inn, og den som tar hånd om en hund uten vederlag. Selv om begrepet hundeholder etter definisjonen er omfattende, har det en nedre grense. Rent tilfeldig kontakt med hunden vil ikke gjøre at vedkommende blir regnet som hundeholder. Men den som tar tak i en hund for å bringe den til eieren, vil ha aktsomhetsplikt som en hundeholder mens vedkommende har hånd om hunden.

Definisjonen medfører at flere kan bli regnet som hundeholder til samme hund, enten samtidig eller til forskjellige tidspunkter. Det vil i noen grad bero på den enkelte bestemmelse om flere kan regnes som hundeholder etter bestemmelsen. Når det for eksempel i hundeloven § 10 annet ledd første punktum gis en regel om levering av løs hund til hundeholderen, siktes det fortrinnsvis til den som følger hunden for anledningen. Varsel til hundeholderen etter § 10 tredje ledd må imidlertid gis til eieren eller den som fast har omsorg for hunden.

Bokstav b setter en aldersgrense for hvem som regnes som barn etter loven. Grensen er satt til 12 år. Definisjonen har betydning for visse bestemmelser i loven som gir barn et særskilt vern, jf. hundeholderens skjerpede aktsomhetsplikt i forhold til barn etter § 4 tredje ledd og avlivingsreglene i § 17 fjerde ledd og § 18 fjerde ledd bokstav a.

Bokstav c ble tilføyd under stortingsbehandlingen av hundeloven etter forslag fra Justiskomiteén. Definisjonen ble foreslått for å presisere at «husdyr» kun var ment å omfatte de dyrearter som hadde vern etter bufeloven. Dette var dyr som har et særskilt vern etter loven, og Justiskomiteén mente derfor at det var viktig med klare linjer for hvilke arter som falt inn under begrepet. Det ble derfor foreslått at denne definisjonen skulle omfatte storfe, sau, geit, hest, gris og fjærkre, jf. Innst. O. nr. 91 (2002–2003).

Bokstav d definerer hva som regnes som vesentlig skade på person, noe som har betydning i forhold til avlivingsreglene i §§ 17 og 18. Det omfatter både skader som er så omfattende at de ville ha blitt ansett som kroppsskade etter straffeloven § 273, og ellers bitt som medfører blødende sår eller bitt i hodet. Merker og rifter som skyldes klørne dekkes ikke av de siste to alternativene og vil bare helt unntaksvis kunne bli regnet som kroppsskade som nevnt i straffeloven § 273.

5.3.2 Behovet for lovendring

Under gjennomgangen av hundeloven i 2019 kom det inn mange innspill som pekte på at begreper og definisjoner i hundeloven er vanskelige å forstå. Departementet foreslo derfor i høringsnotatet at flere begreper skulle bli definert i § 2.

Departementet mente også at det kunne være uheldig at man benyttet seg av straffelovens definisjon av «vesentlig skade» i § 2 d. Straffelovens begreper er utformet med tanke på de skader som mennesker kan gjøre på hverandre. Det er kunstig å overføre dette begrepet til de skader hunder kan forårsake. Det er derfor hensiktsmessig at denne typen skader får sin egen definisjon og graderinger.

5.3.3 Forslaget i høringsnotatet

Departementet så det som hensiktsmessig å videreføre definisjonene i hundeloven § 2 bokstav a og b.

Det er tilkommet nye typer dyrearter, som for eksempel alpakka og lama, som holdes som produksjonsdyr i Norge. Departementet så det derfor som hensiktsmessig å foreslå at «og andre produksjonsdyr» skulle føyes til i definisjonen av husdyr i hundeloven § 2 bokstav c.

Departementet foreslo å endre begrepet «vesentlig skade» til «betydelig skade». Dette ble foreslått for å tydelig skille skadebegrepet i hundeloven fra straffelovens definisjon av kroppsskade. Det ble foreslått at det også skulle innarbeides kriterier for å oppfylle «betydelig skade». For å skille/nyansere mellom skader på mennesker og skader på dyr ble det foreslått at det skulle gis en egen definisjon for de ulike typer skader en hund kan påføre. Endringsforslaget var utformet etter modell fra den danske hundelovens definisjon av «skambid».

For at det skulle være tale om en «betydelig skade» på menneske måtte ett av disse kriteriene være oppfylt:

1. flere dype, punktformede sår, som når dypt ned i underhuden eller penetrerer ned i muskulatur; det skal tydelig fremgå, at der er tale om flere bitt, og at det er foregått med noen voldsomhet,
2. utrivning (dyp flenge) i underhud/muskulatur (altså ikke kun i huden/skinnet),
3. bittlesjoner, som medfører tap av vev.
4. bittlesjoner, som medfører døden, uten at bittet i seg selv har gitt anledning til skader av en karakter som er beskrevet i de tre foregående punkter

5. ved bitt på hode og hals skal det mindre til for at kriteriene i de tre første punktene anses oppfylt

For «betydelig skade» på husdyr, hunder og andre dyr måtte ett av disse kriteriene være oppfylt:

1. flere dype, punktformede sår, som når dypt ned i underhuden eller penetrerer ned i muskulatur; det skal tydelig fremgå, at der er tale om flere bitt, og at det er foregått med noen voldsomhet,
2. utrivning (dyp flenge) i underhud/muskulatur (altså ikke kun i huden/skinnet),
3. bittlesjoner, som medfører tap av vev, likevel ikke hakk i andre hunders øre,
4. bittlesjoner, som medfører døden, herunder situasjoner, hvor en hund rusker en annen hund til døde, uten at bittet i sig selv har gitt anledning til skader av en karakter som beskrevet i de foregående tre punkter.
5. utmattelse, kasting av foster eller at kalv og morder skilles som følge av jaging.

Det ble presisert at de foreslåtte kriteriene for «betydelig skade», både på mennesker og dyr, skulle være alternative, det vil si at det var tilstrekkelig at ett vilkår var oppfylt for å oppfylle skadebegrepet «betydelig skade».

Det ble pekt på at den foreslåtte definisjonen av «betydelig skade» innebar at det ville bli avgjørende å sikre objektiv dokumentasjon på den påførte skaden. Det ble vist til at dette kunne gjøres ved å ta bilder av skaden og med innlagte mål.

Det ble foreslått å innføre en ny definisjon av begrepet «angrep» i en ny bokstav f. Begrepet «angrep» blir brukt i flere bestemmelser i hundeloven. Flere innspill som kom inn under gjennomgangen av loven poengterte at begrepet kan tolkes ulikt, og at hunden ofte tillegges motiver basert på menneskelig tolkning, som kan være subjektiv. Det ble derfor foreslått en ny definisjon basert på de handlingene hunden gjør, og ikke motivet bak.

I høringsforslaget til hundeloven ble det foreslått å erstatte «uprovosert angrep» med «ensidig angrep» i hundeloven § 14 og § 18. Ordlyden «ensidig angrep» ble valgt for å få en mer objektiv beskrivelse av et angrep der det ikke er åpenbart at angrepet svarer på en tidligere handling fra en annen hund eller et menneske. For eksempel dersom et menneske slår hunden, eller hundens eier, vil en reaksjon fra hunden ikke være å anse som et ensidig angrep. Det samme kan sies om en annen hund angriper hundens eier. Det ble fore-

slått å definere begrepet «ensidig angrep» i endringsforslaget § 2 bokstav g.

Begrepet «jage» er brukt i endringsforslaget §§ 14-15 og §§ 17 a-18. I innspillene til gjennomgangen av hundeloven ble det påpekt at også dette begrepet kan tolkes vilkårlig. Departementet foreslo derfor en definisjon av begrepet «jage» i høringsforslaget § 2 bokstav h. Også her ble det tatt sikte på å beskrive den handlingen som utføres og ikke hundens motiv.

I høringsforslaget § 2 bokstav i ble det foreslått en definisjon av «klar fare». Hensikten bak dette forslaget var å tydeliggjøre hvilken situasjon som kreves for å oppfylle begrepet «klar fare», som blir brukt i høringsforslaget § 14, § 15, § 17 a, § 18, og § 18 a.

Departementet foreslo at for at hunden fortsatt skulle utgjøre en «klar fare», måtte hunden enten fortsatt gjøre utfall, eller hendelsesforløpet tilsi at den ville angripe igjen dersom ikke situasjonen løses opp. I forslaget til en definisjon av «klar fare» lå det at et mulig angrep fra hunden ikke lar seg avverge ved å fange hunden inn, eller at situasjonen kan roes på annen måte, slik at for eksempel eier eller annen hundekyndig kan komme til stedet og ta hånd om hunden.

Begrepet «nødvendig kompetanse» ble foreslått definert i høringsforslaget § 2 bokstav j. Begrepet «nødvendig kompetanse» ble foreslått definert som den kompetanse som er nødvendig for å ivareta aktsomhetskravet i høringsforslaget § 3 a.

Begrepet «naturlig adferd» ble brukt i høringsforslaget til § 3 a om kompetansekrav til hundeholderen. Naturlig adferd er adferden arten utfører i sine naturlige omgivelser. Slik adferd har alltid en funksjon, men noen typer adferd har dyret også behov for å utføre selv når adferden ikke lenger er funksjonell. En hund vil fortsatt kunne ha behov for å løpe og jage, selv om den får tilstrekkelig med fôr. Det er derfor viktig å kjenne til hundens naturlige adferd for å kunne forebygge uønskede hendelser. Det ble foreslått å definere «naturlig adferd» i § 2 bokstav k.

Departementet foreslo følgende endringer i hundeloven § 2:

§ 2 Definisjoner

I denne lov forstås ved

- en hundeholder: den som eier eller har tatt omsorg for eller hånd om en hund for kortere eller lengre tid;
- barn: personer under 12 år
- husdyr: storfe, sau, geit, hest, gris, fjærkre og andre produksjonsdyr

d. betydelig skade på menneske:

- flere dype, punktformede sår, som når dypt ned i underhuden eller penetrerer ned i muskulatur; det skal tydelig fremgå, at der er tale om flere bitt, og at det er foregått med noen voldsomhet,
- utrivning (dyp flenge) i underhud/muskulatur (altså ikke kun i huden/skinnet),
- bittlesjoner, som medfører tap av vev
- bittlesjoner, som medfører døden, uten at bittet i seg selv har gitt anledning til skader av en karakter som er beskrevet i de tre foregående punkter
- ved bitt på hode og hals skal det mindre til for at kriteriene i de tre første punktene anses oppfylt.

e. betydelig skade på husdyr, hunder og andre dyr:

- flere dype, punktformede sår, som når dypt ned i underhuden eller penetrerer ned i muskulatur; det skal tydelig fremgå at det er tale om flere bitt, og at det er foregått med noen voldsomhet,
- utrivning (dyp flenge) i underhud/muskulatur (altså ikke kun i huden/skinnet),
- bittlesjoner, som medfører tap av vev, likevel ikke hakk i andre hunders øre,
- bittlesjoner, som medfører døden, herunder situasjoner, hvor en hund rusker en annen hund til døde, uten at bittet i seg selv har gitt anledning til skader av en karakter som beskrevet i de foregående tre punkter
- utmattelse, kasting av foster eller at kalv og mordyr skilles som følge av jaging

f. angrep: en målrettet bevegelse mot et annet dyr eller et menneske, der handlingen objektivt sett er egnet til å skremme eller skade.

g. ensidig angrep: Et angrep som ikke kan ses som en direkte følge av en handling utført av et menneske eller et annet dyr

h. jage: hunden springer målrettet etter ett menneske eller ett eller flere dyr

i. klar fare: Med klar fare menes at hunden enten fortsatt gjør utfall, eller at hendelsesforløpet tilsier at den vil angripe igjen dersom ikke situasjonen løses opp. I «klar fare» ligger det da også at et mulig angrep ikke lar seg avverge ved å fange hunden inn, eller at situasjonen kan roes på annen måte, slik at for eksempel eier eller annen hundekyndig kan komme til stedet og ta hånd om hunden.

j. nødvendig kompetanse: den kompetanse som er nødvendig for å ivareta aktsomhetskravet

k. naturlig adferd: naturlig atferd er atferden arten utfører i sine naturlige omgivelser. Slik atferd har alltid en funksjon, men noen typer

atferd har dyret også behov for å utføre selv når atferden ikke lenger er funksjonell.

5.3.4 Høringsinstansenes innspill

Politidirektoratet, Oslo politidistrikt, Nore og Uvdal kommune, Frøya kommune, Rollag kommune, Bergen kommune, Norges Jeger- og Fiskerforbund, og NOAH – for dyrs rettigheter støtter departementets forslag om at flere begreper bør defineres.

Den Norske Veterinærforening mener at definisjonen av en hundeholder i § 2 bokstav a er problematisk og uklar ved ansvars plassering ved brudd på loven. I tilfeller hvor hunder forårsaker skader eller død på mennesker eller dyr er det den som skulle ha kontroll på hunden i det aktuelle tilfellet som vil være direkte ansvarlig. De skriver:

«Det er også uklart hva som er forskjellen på ordlyden i § 2 a og ordlyden i første avsnitt i § 3. Hvordan defineres «tatt omsorg for eller hånd om en hund for kortere tid» i § 2 opp mot «den som får midlertidig ansvar for» i § 3.»

Foreningen Norske Etologer er av den oppfatningen at definisjonen av «hundeholder» harmonerer med annen lovgivning, og inkluderer bedrifter, organisasjoner og offentlige organer.

Politidirektoratet peker på den videreførte definisjonen i § 2 bokstav b, og viser til at forarbeidene til nåværende lov ikke sier noe om begrunnelsen til hvorfor alderen er satt til 12 år, og at dette heller ikke ble omtalt i høringsnotatet. Politidirektoratet ønsker at det blir redegjort nærmere for dette. Det vises til omtalen av § 18, hvor departementet gir uttrykk for at man ønsker å fange opp sårbarheten til den som har blitt angrepet eller skadet. For å tydeliggjøre hvilke andre personer som bør anses som sårbare anser Politidirektoratet at det hadde vært hensiktsmessig å vite om det er barnets fysiske størrelse, vurderingsevne eller andre forhold som gjør barn under 12 år særlig sårbare. Det samme gjelder også for vurderingen av om andre også skal anses som sårbare, som for eksempel eldre eller syke personer.

Foreningen Norske Etologer støtter tilføyingen av «andre produksjonsdyr» i § 2 bokstav c. Veterinærinstituttet spør om § 2 bokstav c «og andre produksjonsdyr» betyr at det bare er produksjonsdyr av nevnte arter som dekkes. De spør da om prydhøns i hobbyhønseshold er dekket, og om kaniner bør inkluderes. Gol kommune, Hemsedal kommune og Ål kommune kommenterer at tamrein ikke er nevnt spesifikt, man antar at dette faller

inn under «andre produksjonsdyr». Norsk sau og geit, Norske Reindriftsamers Landsforbund, TYR, Geno, Norges Småbrukarlag og Norges Bondelag mener det er viktig å presisere begrepet tamrein, blant annet for å vise at tamrein ikke er husdyr. Beitenæringen foreslår følgende definisjon: tamme eller halvtamme reinsdyr som driftes innenfor det samiske reinbeiteområde, jf. reindriftsloven § 4 første ledd.

Politidirektoratet og NOAH – for dyrs rettigheter viser til endringsforslaget § 2 bokstav d og e, og er positive til at ordlyden endres fra «vesentlig skade» til «betydelig skade». Det blir sett på som positivt å tydeliggjøre et skille fra straffelovens skadebegrep, og at definisjonen for «betydelig skade» på mennesker og dyr holdes adskilt.

Politidirektoratet mener imidlertid at det er uheldig at det stilles krav om flere dype, punktformede sår i § 2 bokstav d punkt 1. Ett slikt bitt som går dypt ned i muskulaturen kan få alvorlige konsekvenser dersom bittet treffes på et sårbart sted. Politidirektoratet mener derfor at departementet legger listen for høyt når det gjelder skader på mennesker. Videre stiller Politidirektoratet spørsmål ved hvordan det skal dokumenteres at en skade har «foregått med noe voldsomhet», og om dette er en helsefaglig vurdering eller om det skal vurderes ut fra hvordan hendelsen fremstod. Dette ber Politidirektoratet departementet om å tydeliggjøre, for å oppnå departementets ønske om forutsigbarhet og likebehandling, og for at vurderingen skal være praktisk håndterbar for politiet.

Privatperson mener at både «noe» «voldsomhet» blir uklart, og stiller spørsmål til om det her siktes til aggresjon.

Norsk Kennel Klub savner en nyansering av hva «tap av vev» innebærer i § 2 bokstav d og e nr. 3. De anser at det er flere skader enn «hakk i øre» som ikke skal omfattes av denne bestemmelsen. De mener derfor at det bør være et klarere skille mellom denne definisjonen når det gjelder skader på mennesker og dyr.

Politidirektoratet viser til § 2 bokstav d punkt 5, hvor det står at det skal mindre til at kriteriene i § 2 d punkt 1- 4 skal anses som en «betydelig skade». Dette mener Politidirektoratet åpner for en skjønnsmessig vurdering som potensielt gir grunnlag for ulik praktisering av loven. Politidirektoratet mener departementet bør vurdere om punktet bør utgjøre et eget kriterium for hva som skal anses som «betydelig skade». Alternativt kan «bitt på hode og hals» tas inn som moment i de bestemmelsene hvor det likevel skal utøves skjønn, som § 17 a, eller § 18.

NOAH – for dyrs rettigheter mener det er problematisk at mindre skader skal anses som betydelige kun fordi de er lokalisert i ansiktsregionen, etter som de mener at det ikke nødvendigvis er slik at hunden sikter seg til ansiktsregionen men like gjerne kan være en forsvarsrefleks. Dette har derfor ikke noe med hundens farlighet å gjøre. Ansiktet vil også ofte være nærmest hunden dersom man faller over hunden eller lignende. *NOAH* er også skeptisk til å koble kombinasjonen «barn» og «ansiktsregionen» til en forestilling om at hunder som forårsaker slike bitt er eksepsjonelle og har utført en «betydelig skade». Det vises til forskning om at barn gjerne blir bitt i ansikt og hals ettersom små barn gjerne stikker ansiktet sitt helt bort til det de ønsker å undersøke. Dette kan skje raskt og oppleves som ubehagelig for hunden, også for en godt sosialisert hund. Risiko for at slike skader skjer bør derfor heller forebygges ved å skape bevissthet rundt denne adferden og hindre barn fra å skremme hunder.

NOAH foreslår at hele § 2 bokstav d punkt 5 strykes og byttes ut med:

«skade på menneske: Bitt med tenner som berører hud med et visst trykk slik at det etterlater merke, men ikke er «betydelig skade». Skade forårsaket av klo, psykisk skade eller materiell skade inkluderes ikke. Bitt i en situasjon der hunden engasjeres i lek, eller valper leker, inkluderes ikke.»

Astma- og Allergiforbundet Bergen Storlag viser til at under begrepet «betydelig skade» kun omhandler bittskader, men poengterer at for en som er allergisk mot hund trenger det ikke å være en bittskade for å utgjøre en betydelig fare for liv. Forslaget er derfor mangelfullt og dekker ikke alle situasjoner som kan føre til betydelig skade på et menneske.

Mattilsynet foreslår å forenkle definisjonen i § 2 bokstav e «husdyr, hunder og andre dyr» til «andre dyr».

Foreningen Norske Etologer skriver at definisjonen i § 2 bokstav e punkt 2 bør inkludere lepper og ører.

Mattilsynet skriver at en konsekvens av § 2 e punkt 3 er at hakk i ørene til andre dyr enn hunder kan anses som «betydelig skade», og stiller spørsmålsteget ved om dette er meningen. *Foreningen Norske Etologer* foreslår at ordlyden i § 2 bokstav e nr. 3 også bør inneholde «lepper». *Dyrebeskyttelsen Norge* mener at definisjonen blir enklere å forstå dersom komma etter bittlesjoner fjernes.

Mattilsynet viser til endringsforslagets § 2 bokstav e punkt 4, som gir eksemplet at «en hund rusker en annen hund til døde» det foreslås å utvide dette eksemplet til alle dyr, for å unngå at tvil.

Politidirektoratet og *Mattilsynet* mener at «rusker» i § 2 bokstav e punkt 4 bør byttes ut med «riser».

I § 2 bokstav e nr. 5 lurer *Veterinærinstituttet* på om ordlyden innebærer at føll eller lam som skilles fra moren ikke er omfattet av bestemmelsen. *Landbruksdirektoratet* viser til § 2 bokstav e punkt 5, og at jaging som fører til at mor og avkom blir separert er svært stressende for dyrene og kan i verste fall føre til skade og/eller død. Dette gjelder ikke bare kalv, men også lam. Det foreslås derfor at ordlyden «kalv» kan byttes ut med «avkom», alternativt «kalv, lam og kje». *Mattilsynet* forslår at «kalv» byttes ut med det mer omfattende begrepet «diende avkom». *Foreningen Norske Etologer* støtter dette, og foreslår å erstatte kalv med «avkom» eller «dyreunge».

NOAH – for dyrs rettigheter mener at i de tilfeller hvor det ikke foreligger bitt bør situasjonen ikke vurderes som en skade slik at lekeadferd ikke omfattes av bestemmelsen, selv om dette er uønsket adferd overfor andre dyr. *NOAH* forslår at hele § 2 e byttes ut med:

«skade på dyr: Bitt med tenner som berører hud med et visst trykk slik at det etterlater merke, men ikke er «betydelig skade».»

Landbruksdirektoratet løfter frem at det ikke er spesifisert noe nærmere krav til varigheten av jagingen i dette punktet. Det kan forstås som at all jaging som fører til at mor og avkom skilles automatisk kan defineres som betydelig skade. Det bør vurderes om varigheten på jaging skal spesifiseres ytterligere i § 2 h. Alternativt bør det vurderes om § 2 e pkt. 5 om at mordyr og avkom skilles bør spesifiseres.

Norges Jeger- og Fiskerforbund mener at adskillelsen mellom mordyr og kalv må være varig dersom skaden skal anses som betydelig, og foreslår følgende formulering i § 2 første ledd bokstav e nr. 5: «utmattelse, kasting av foster eller at kalv og mordyr varig skilles som følge av jaging.»

Hol kommune peker på at en annen skade som kan se bagatellmessig ut, men som ødelegger dyret som produksjonsdyr, er tilfeller der hunden skader spenene på et mordyr.

Mattilsynet mener at forslaget til § 2 bokstav e punkt 5 er en for snever bestemmelse, og at de nevnte vilkårene virker vilkårlige. Nr. 5 fremstår som å definere når jaging av dyr resulterer i «betydelig skade». *Mattilsynet* skriver at jaging kan føre

til andre, og ofte verre konsekvenser enn det som nevnes i punkt 5. Det foreslås derfor å omformulere punktet slik at det omfatter dødsfall, alvorlige skader og hjelpeløshet på grunn av at dyr jages utfor skrenter, inn i gjerder eller havner i uheldige situasjoner. *Mattilsynet* foreslår derfor følgende ordlyd:

«5. død, alvorlig skade eller hjelpeløshet som følge av jaging».

Norsk Kennel Klub støtter departementets forslag til definisjon av «angrep». *Politidirektoratet* er enige i at «angrep» må defineres, men mener at det er viktig at begrepet presiseres, og skaper tydelige rammer for den skjønnsmessige vurderingen. Det vises til omtalen under § 17 a, hvor det uttales at «angrep» omfatter «alt fra glefsing, til at en hund griper tak i, hopper opp på eller truer noen. Angrep vil ikke omfatte hopping i forbindelse med hilsning og lek, bjeffing og adferd som ikke gir grunnlag for frykt.»

Foreningen Norske Etologer mener at definisjonen av «angrep» trenger ytterligere utdypning. De stiller spørsmål ved om et angrep kan gjøres med et gjerde mellom hunden og offeret, eller om det kun er et angrep ved fysisk kontakt. De spør også hvordan dette stiller seg dersom hunden er sikret.

Dyrebeskyttelsen Norge mener at definisjonen av «angrep» kan gjøre lovforklaringen vanskelig. De skriver:

«Det synes vanskelig å bruke begrepet objektivt i denne definisjonen. Alle mennesker vil oppleve situasjon med hund individuelt ut fra sine erfaringer og opplevelser. Hva som vil være en målrettet bevegelse som er egnet til å skremme, vil ofte være opp til den enkelte og kan innebære alt fra en hunds positive lekatferd til aggresjon.»

IGP Norge mener at den foreslåtte definisjonen til «angrep» er for svak og må utformes og suppleres. Det bør defineres hva som er regnet som objektivt truende. Her vil hundens fysiske attributt som størrelse ha mye å si, uten at hundens intensjon nødvendigvis blir tatt i betraktning. *Norsk Schäferhund Klubb* og *Oslo hundeskole* reagerer på den subjektive tolkningen til angrep. De poengterer også at en trussel er noe annet enn et angrep. En hund kan vise truende adferd for å avverge et angrep, som er en avstandsregulerende adferd og en viktig og naturlig del av hundens kommunikasjon. De mener at et angrep er når en hund bruker tennene sine aktivt i den hensikt å skade.

NOAH – for dyrs rettigheter er imidlertid kritiske til at man omtaler at motivet bak hundens handling er uten betydning. De mener dette er meget viktig, særlig for å finne rett tiltak i etterkant av en hendelse. Dette gjelder også i forbindelse med definisjonen av «angrep» i § 2 bokstav f, særlig når det kommer til «målrettet». De mener videre at det er uheldig at definisjonen, koblet opp mot § 14 og § 18, inneholder at den målrettede bevegelsen er «egnet til å skremme». Dette legger opp til en subjektiv tolkning, og endringsforslaget vil derfor ikke endre dagens situasjon.

Norges Hundekjørerforbund kommenterer at det ikke er sagt mye om problemstillinger knyttet til for eksempel hundens størrelse skal vurderes.

En *privatperson* skriver at:

«Første del av setningen «målrettet bevegelse mot et annet dyr eller et menneske» må spesifiseres, da dette også karakteriserer mange situasjoner med lek mellom hund og menneske. Hunder løper ofte etter sin eier eller andre under lek uten at handlingen er forbundet med det vi legger i «angrep» eller aggresjon. Det finnes en liten del av befolkningen med «hundeanngst» som vil kunne oppfatte «løpe etter» som et angrep i stedet for den leken som det vanligvis er. Det må derfor knyttes opp mot en intensjon/tydelig tegn på aggresjon.

Det gjøres et forsøk på å spesifisere dette i del 2 av setningen «der handlingen objektivt sett er egnet til å skremme eller skade». Hvordan objektivitet skal vurderes i denne sammenheng blir utfordrende. Det vil kunne være enkeltpersoner med generell hundeanngst (eller aversjon mot hund) som blir skremt av (eller velger å definere situasjonen slik).

Slik punkt f framstår i dag, vil all lek, selv med selv de snilleste hunder, kunne ha komponenter som kommer inn under/defineres som «angrep».

Begrepene må kvalitetssikres slik at en sikrer at loven bare gjelder for hunder som utfører et målrettet (villet) skade/bitt og ikke hunders naturlige atferd under lek. Tilsvarende problemstilling, om enn i noe mindre grad gjelder begrepet «jage». Jagende/drivende hunder, som harehundene, har nettopp en funksjon knyttet til å «løpe etter» hare, eller annet vilt som det jaktes på.»

Privatpersoner skriver at det ikke kan være slik at et utfall en hund som går i bånd gjør mor en annen hund blir ansett som et angrep. Det kan heller

ikke være slik at an hund som ønsker å hilse på en annen hund skal bli ansett å gjøre et angrep.

NOAH – for dyrs rettigheter viser til definisjonen av «ensidig angrep» i § 2 bokstav g, og er enige i at det ikke burde legges til grunn en subjektiv vurdering av om en hund agerte «uprovoert». Likevel kommenterer de:

«Vi er derimot skeptisk til at departementet bare ønsker å inkludere de tilfeller hvor det er «åpenbart» at hundens handling er et svar på en handling fra annen hund eller et menneske. *NOAH* synes tolkningen departementet uttrykker i tilknytning til § 18 a annet ledd om at «angrepet ikke kan ses i lys av den andre hundens handlinger før angrepet» er uttrykk for en mer passende tolkning. Utgangspunktet må også her være en vurdering av de konkrete hendelsene basert på kunnskap om normal hundetferd. I alle tilfeller hvor det er spørsmål om å vedta avliving i etterkant av hendelsen må dette undergis en faglig vurdering. Ved vurdering av om en hund skal avlives på stedet vil den subjektive oppfatningen til de på stedet alltid spille en rolle i vurderingen de foretar. I slike tilfeller burde det ikke være opp til de som befinner seg på stedet å vurdere hvorvidt hunden har en åpenbar grunn til å oppføre seg slik den gjør.»

Dyrepleierne i Akademikerne stiller spørsmål ved om det i det hele tatt finnes noe som kan kalles «ensidig angrep». Alle hunder vil normalt handle som en reaksjon på noe. I noen tilfeller kan det være vanskelig for både eier og andre å forstå hva som har utløst hundens handling, men *Dyrepleierne i akademikerne* er av den oppfatning at hva som er motivet for et ensidig angrep vil være basert utelukkende på vår tolkning av situasjonen. For eksempel kan det oppstå en uønsket situasjon dersom en hund og et eller flere mennesker er sammen i et lite rom, og noen lener seg over hunden. Hunden kan oppleve dette som truende, uten at det virker slik verken på eier som kjenner hunden godt eller andre.

Dyrepleierne i Akademikerne antar at et «ensidig angrep» vil bli oppfattet ulikt ettersom hvilken hunderase det gjelder. Sannsynligvis vil det være større toleranse for et ensidig angrep fra en liten hund enn fra en stor fordi skadepotensialet er mindre hos en liten hund.

Mattilsynet viser til definisjonen av «jage» i § 2 h, og foreslår å legge til at hunden springer målrettet etter «ett eller flere mennesker», for å fange opp de situasjoner hvor en voksen og et barn jages av hund. *Norsk Kennel Klub* er av den oppfatningen at antallet mennesker eller dyr som hunden løper etter ikke har noe å si for om det hand-

ler om å jage eller ikke, og definisjonen kan derfor være den samme for om det handler om å jage ette eller flere individ. *Foreningen Norske Etologer* foreslår at varighet av jaging skal inkluderes i definisjonen, og stiller spørsmål ved om noen sekunders jaging er tilstrekkelig for å oppfylle kriteriene. *Norsk Kennel Klubb* vil understreke at det er naturlig adferd for hunder å løpe etter mennesker, hunder eller andre dyr som en del av lek, eller jakt som en lek. Definisjonen bør derfor ta høyde for, eller skille, mellom reell jaging og jaging i forbindelse med lek. Her mener *Norsk Kennel Klub* at hundens motiv eller intensjon er av betydning og bør være en del av definisjonen. De foreslår derfor følgende ordlyd:

«hunden springer målrettet etter et eller flere mennesker og/eller dyr på en måte som objektivt sett ikke fremstår som lek».

Mattilsynet viser til definisjonen av «klar fare» i § 2 i, og foreslår å bytte ut «annen hundekyndig» med «hundekyndig».

Norges hundekjørerforbund mener det er dårlig presisert hvordan «nødvendig kompetanse i § 2 bokstav j skal ivaretas eller dokumenteres.

Mattilsynet stiller spørsmål ved behovet av å formulere «naturlig adferd» i § 2 bokstav k. Begrepet oppfattes som et fagbegrep og en standard som er lite hensiktsmessig å ha en legaldefinisjon på. Begrepet brukes i dyrevelferdsregelverket, men er ikke definert der. Den foreslåtte definisjonen er formulert mer som faglig informasjon enn en presis avklaring. Det vises særlig til setningen om adferdens funksjon. *Veterinærinstituttet* bemerker seg også at «naturlig adferd» blir mye diskutert, men at definisjonen som foreslås kun er funksjonalistisk begrunnet. Dyr gjør også handlinger, som å leke, fordi det er gøy (gir belønninger i hjernen). Det er også viktig å få frem at medfødte adferder hos hunder kan ligge mer eller mindre latent i ulike raser.

NOAH – for dyrs rettigheter mener det er problematisk at begrepet «skade» ikke er definert, ettersom det er dette begrepet som har stor betydning for avlivingsvedtak. *NOAH* er av den oppfatningen at materielle skader ikke bør omfattes av begrepet. Skaden bør derfor være relatert til reelle bitt, og ikke tilfeldige berøringer av klo eller at man snubler eller kolliderer med hunden og faller. De mener at skader som kunne ha oppstått i møte med «hva som helst» må håndteres på samme måte som eier alene. *NOAH* mener at «skade» ikke bør omfatte psykiske skader da dette vil variere sterkt og ikke avhenge av hunden eller faktisk risiko, men den skadelidtes forutgående egenskaper som frykt for hund og lignende.

Det anføres at materielle skader, og psykiske skader bør falle inn under «ulempe».

BirdLife Norge ønsker at begrepet «miljø» ble definert i loven, og viser til at dette blir brukt i endringsforslagets § 3.

BirdLife Norge og *Hemsedal kommune* opplever også at båndtvangbegrepet uthules med svært lange bånd på hundene, der hundene nærmest går fritt ved at båndet for eksempel er 20 meter. Det vil være hensiktsmessig å definere et bånd nærmere av hensyn til fugler som hekker på bakken. *Beitenæringene* ønsker en definisjon av «bånd».

Privatpersoner ønsker at «vilt» får en legal definisjon. De mener dagens hundelov fokuserer på hjortevilt, og at det da er lett å glemme at andre typer vilt kan bli stresset og ta skade av konfrontasjoner med hund. Definisjonen av «vilt» bør omfatte pattedyr og fugler.

5.3.5 Departementets vurderinger

Departementet ser det som hensiktsmessig å utvide listen over legaldefinisjoner i hundeloven § 2. En av de store utfordringene som gjennomgangen av loven i 2019 viste, var at loven inneholder mange uklare begreper.

Departementet har foreslått å videreføre nåværende definisjon av «hundeholderen» i § 2 bokstav a. Under høringen har det kommet innspill om at den nåværende definisjonen er uklar ved ansvars plassering ved brudd på hundeloven. *Den Norske Veterinærforening* peker på at det ikke alltid er den som formelt oppfattes som «hundeholder» som vil være dirkete ansvarlig. Det vises også her til ordlyden i endringsforslaget i høringsnotatet til § 3 som sier at hundeholderen skal påse at den som midlertidig får ansvar for hunden har nødvendige forutsetninger for å utvise nødvendig aktsomhet.

Departementet vil presisere at hundelovens definisjon av hvem som er «hundeholder» kun vil avgjøre hvem som er ansvarlig for å oppfylle de plikter en «hundeholder» har etter hundeloven. Det vil for eksempel si at den som til enhver tid oppfyller definisjonen av en «hundeholder» må følge hundelovens regler om når en hund kan være løs jf. § 4. For å avgjøre et strafferettslig eller erstatningsrettslig ansvar ved en overtredelse må saken vurderes opp mot det strafferettslige respektive erstatningsrettslige regelverket.

Det er hensiktsmessig at begrepet «hundeholder» ikke utelukkende er knyttet til et eierskap av hunden. Det er vanlig at også andre enn den som eier hunden går tur med den, passer den eller har

den på fôr. Dette gjør at ansvaret den enkelte person har for å følge opp hundeloven i stor grad følger hunden. I § 3 er det den aktuelle «hundeholderens» ansvar å påse at enhver person som skal ta over ansvaret for en hund, over kortere eller lengre tid, har den kompetansen som er nødvendig. Den personen som får dette ansvaret vil da tre inn i rollen som en hundeholder, og således ha ansvar som hundeholder.

Departementet foreslår at definisjonen av «barn» videreføres i hundeloven § 2 bokstav b. Denne definisjonen er i dag «personer under 12 år». Definisjonen har betydning for visse bestemmelser i loven som gir barn et særskilt vern, jf. hundeholderens skjerpede aktsomhetsplikt overfor barn etter endringsforslagets § 4 første ledd og avlivingsreglene i endringsforslagets § 17 a og § 18 fjerde ledd. *Politidirektoratet* har bedt om at omtalen av definisjonen redegjøres nærmere for. Departementet viser til Ot.prp. nr. 48 (2002–2003) side 156. I disse forarbeidene står det at «[h]undeholderen plikter etter gjeldende rett å ta særlig hensyn til barns naturlige væremåte og modenhetsnivå og må dermed selv ta aktivt hovedansvar for omgangen og kontakten mellom barn og hund. Det er særlig viktig at det blir sørget for at samvær mellom hunder, med skadepotensiale i kraft av størrelse og krefter, og små barn skjer under tilsyn, fordi man ikke kan forvente at småbarn opptrer fornuftig og voksent i samvær med hunder.»

Departementets begrunnelse for å videreføre definisjonen av barn til personer under 12 år er at barnets størrelse og vurderingsevne tilsier et større skadepotensial. Hundeholderen må derfor være ekstra observant under samvær mellom hund og barn under 12 år. Se mer om definisjonens betydning under omtalen av § 18.

Departementet foreslår å videreføre definisjonen av husdyr i § 2 bokstav c, men ønsker å føye til «andre produksjonsdyr» til definisjonen. Dette skyldes at flere nye dyrearter holdes som produksjonsdyr, som for eksempel alpakka og lama.

Under høringen har mange innspill støttet forslaget om å tilføye «andre produksjonsdyr» til definisjonen i § 2 bokstav c. Departementet poengterer at hensikten med å utvide ordlyden til å gjelde «andre produksjonsdyr» var å holde definisjonen åpen. Ordlyden av «produksjonsdyr» tilsier likevel at det er dyr som blir benyttet til produksjon av mat eller annen råvare som er omfattet. Kjøledyr er derfor ikke omfattet av denne definisjonen av «husdyr».

Flere høringsinnspill har kommentert at «tamrein» ikke er nevnt, spesifikt, men at de antar at det faller inn under definisjonen av «andre pro-

duksjonsdyr». Departementet presiserer at «tamrein» ikke er å anse som et husdyr, og foreslår derfor en egen definisjon av «tamrein». *Norske Reindriftsamers Landsforbund og Sametinget* har pekt på at reinen i samisk reindrift hverken er husdyr eller temmet i tradisjonell forstand. Departementet viser likevel til at begrepet «tamrein» brukes i en rekke ulike lover og forskrifter, blant annet for å skille dem fra villrein.

Departementet foreslår en ny definisjon av tamrein i bokstav d: rein som eies og driftes innenfor det samiske reinbeiteområde, jf. reindriftsloven § 4 første ledd, eller med tillatelse etter reindriftsloven § 8 første ledd. I tillegg beskriver merknaden til bestemmelsen de forhold knyttet til bruken av begrepet «tamrein» som *Sametinget* og *Norske Reindriftsamers Landsforbund* har tatt opp under konsultasjonene.

Flere høringsinnspill har savnet en definisjon av «skade».

NOAH – for dyrs rettigheter mener at i de tilfeller hvor det ikke foreligger bitt bør ikke den påførte skaden kunne føre til en reaksjon, ettersom dette mest sannsynlig vil være lekeadferd. Videre sier *NOAH* om begrepet «skade»:

«Bitt med tenner som berører hud med et visst trykk slik at det etterlater merke, men ikke er «betydelig skade». Skade forårsaket av klo, psykisk skade eller materiell skade inkluderes ikke. Bitt i en situasjon der hunden engasjeres i lek, eller valper leker, inkluderes ikke.»

Departementet er enig i at det er et behov for å definere «skade» på menneske. Siden skade igjen er et kriterium for valg av virkemidler i § 18, mener departementet at det er viktig at definisjonen bare omfatter den type skade som sier noe om denne hunden vil utgjøre en større fare i fremtiden enn en hvilken som helst annen hund. Det betyr ikke at andre typer skader nødvendigvis er akseptable, men da vil det være andre virkemidler rettet mot hundeholderen som er det rette tiltaket. På denne bakgrunn foreslår departementet følgende definisjon for skade på mennesker: «Bitt med tenner som berører hud med et visst trykk slik at det etterlater merke, men ikke er «betydelig skade» etter bokstav f». Skade forårsaket av klo, psykisk skade eller materiell skade inkluderes ikke.

Den nåværende definisjonen av «vesentlig skade» ifølge hundeloven § 2 bokstav d er «skader som anses som kroppsskade etter straffeloven § 273». Departementet foreslo i høringsnotatet å endre begrepet «vesentlig skade» til «betydelig skade».

Departementet foreslår å gi en ny, objektiv definisjon av hva som skal anses som en «betyde-

lig skade» i endringsforslaget § 2 bokstav d, og på denne måten tydelig skille fra strafferettens definisjon av «kroppsskade». Dette er formålstjenlig ettersom de skadene en hund påfører ikke nødvendigvis er de samme som de skader mennesker påfører hverandre. Straffelovens definisjon vil derfor ikke alltid ha en direkte overføringsverdi i saker hvor skaden er et hundebitt. Den foreslåtte definisjonen er til stor del inspirert av definisjonen av «skambid» i den danske lov om hunde § 6 stk.5. Departementet foreslår også at definisjonen av betydelig skade skal deles opp i to ulike definisjoner for å gi et tydelig skille mellom skader på mennesker og skader på dyr.

Departementet foreslo at for at en skade på mennesker skal anses som betydelig må ett av følgende punkter være oppfylt:

1. flere dype, punktformede sår som når dypt ned i underhuden eller penetrerer ned i muskulatur og som tydelig viser at det dreier seg om flere bitt, og at skaden er påført med en viss voldsomhet
2. utrivning, dyp flenge, i underhud/muskulatur
3. bittlesjoner, som medfører tap av vev
4. bittlesjoner, som medfører døden, uten at bittet i seg selv har gitt anledning til skader av en karakter som er beskrevet i de tre foregående punkter
5. ved bitt på hode og hals skal det mindre til for at kriteriene i de tre første punktene anses oppfylt

Hensikten med å definere «betydelig skade» på denne måten er ikke å gradere hvor «straffverdig» bittet er, men å gi en definisjon som bruker bittets utforming til å si noe om angrepets karakter.

Det har blitt stilt spørsmål ved om punkt 1 har en for høy terskel siden det må være flere dype punktformede sår som går ned i underhuden eller penetrerer ned i muskulatur, når dette i tillegg skal ha foregått med noen voldsomhet.

En voksen hund har som hovedregel 42 tenner, 20 i overkjeven og 22 i underkjeven. Et hundebitt vil derfor generelt bestå av et mønster av flere tenner. Et slikt mønster vil i noen grad kunne være med på å identifisere hvilken hund som har bitt.

Det er likevel hundens hjørnetenner som i størst grad lager de dype og punktformede sårene. Ved ett fullstendig bitt vil det dermed være fire dype punktformede sår. Når det er færre enn de fire sårene har hunden bare fått delvis tak. Det er derfor ikke utenkelig at det vil være tilstrekkelig med ett bitt for at bittet skal kunne resultere i flere dype punktformede sår.

Begrepet «betydelig skade» er ikke ment å fungere som et inngangskriterium for å gjøre inngrep i et hundehold. Det skal heller fungere som en indikator på om hunden som har påført skaden er farlig, og at inngrep mot hunden derfor i større grad er berettiget. Departementet anser ikke at terskelen er for høy, siden det allerede er mulig å gjøre inngrep mot en hund som har «angrepet eller skadet» et menneske jf. § 18.

Begrunnelsen for hvor terskelen for «betydelig skade» er satt, er forskning som viser at hunder som har påført mennesker denne typen skader har en farlig oppførsel.

Hunder benytter seg i stor grad av sin munn når de kommuniserer med omverdenen. Hunden kan for eksempel bruke sin munn i forsvar, for å etablere en distanse, avgjøre uenigheter eller flytte objekter. Hensikten bak et bitt kan derfor variere. Hvordan hunden har bitt kan si mye om hvilken intensjon hunden hadde for sin handling, og hvorvidt den også vil være farlig i fremtiden. En normalt fungerende hund har lært seg å kontrollere og begrense styrken den tilfører i et bitt (J. Crosby «Anatomy of Dog Bite Injuries», i «Dog bites – A multidisciplinary perspective» redigert av D. Mills og C. Westgarth (2017)). Bitt som resulterer i flere punktformede sår som har en viss dybde kan derfor indikere at hunden enten ikke er god til å begrense sitt bitt, eller hadde et ønske om å skade. Ifølge Dr. Ian Dunbar vil en hund som har påført denne typen skader være mer sannsynlig å bite igjen, og da også mest sannsynlig påføre lignende skader på nytt. Dette tilsier derfor at hunden har en høyere risiko for å påføre skader i fremtiden.

Ved å stille krav om at bittet skal være av en viss dybde, og foregått med en viss voldsomhet avgrenser man de tilfellene hunden har bitt som en form for avvergende eller avvisende handling. I tillegg vil man fange opp de tilfeller hvor en hund enten ikke har kontroll over sitt bitt, eller har hatt en intensjon om å skade.

Ordlyden av «noe voldsomhet» sikter til om hunden har bitt med den intensjonen om å påføre en skade, eller har handlet på måte som tilsier at den ikke har kontroll over hvilken skade den påfører. Dette kan vurderes ut fra hvilket kjevetrykk den har brukt, og om den har ristet hodet på en måte som har økt skadeomfanget eller lignende.

For å dokumentere om et bitt har foregått med «noe voldsomhet» må altså den konkrete skaden i det aktuelle tilfellet vurderes. For eksempel vil et bitt ha foregått med «noe voldsomhet» dersom hunden har brukt et kjevetrykk som har gitt

sårene en viss dybde, eller hunden har ristet på hodet og dermed forårsaket dype flenger.

Ved denne vurderingen vil det være relevant å se på hvor mange sår det er og hvor dype de er. Sårene vil også vise om hunden har ristet eller dratt samtidig som den bet. Skaden vil også vise om bittet har hatt et sterkt kjevetrykk ved at områdene rundt tannavtrykkene er påført trykk eller klemskader. Dette kan dokumenteres med bilder av skadene som er påført den skadelidte, som senere blir vurdert og beskrevet av medisinsk personale. Det kan i tillegg innhentes informasjon om skade fra pasientjournal eller epikrise.

Slike vurderinger må ses i sammenheng med hendelsesforløpet. Flenger kan også oppstå dersom skadelidte drar til seg hånden, eller noen drar hunden vekk samtidig som den biter. Dette kan gjøre at skadene blir større uten at det nødvendigvis kommer av en handling hunden har gjort.

Hundeloven § 2 bokstav f nr. 2 utrivning (dyp flenge) i underhud eller muskulatur. Det vil si at flengen ikke bare skader hud eller skinn. Punkt 2 slår fast at en utrivning (dyp flenge) i underhud/muskulatur skal anses som en betydelig skade. Departementet vil her presisere at siden dette er en del av graderingen av bittskader vil skader fra en klo ikke omfattes av denne definisjonen.

Hundeloven § 2 bokstav f nr. 3 – bittlesjoner som medfører tap av vev. Det vil si at bittet ikke bare punkterer eller lager flenger, men river ut et stykke av vevet.

Hundeloven § 2 bokstav f nr. 4 – bitt som medfører døden, uten at bittet i seg selv har gitt anledning til skader av en karakter som er beskrevet i de tre foregående punkter. Dette kan for eksempel forekomme der en stor hund har ristet et lite barn.

I høringsnotatet ble det foreslått at § 2 bokstav d nr. 5 skulle slå fast at ved bitt på hode eller hals skal det mindre til for at kriteriene i de tre første punktene skulle anses som en betydelig skade.

Både *Politidirektoratet* og *NOAH- for dyrs rettigheter* har kommentert at dette åpner for en skjønsmessig vurdering som i sin tur kan gi grunnlag for ulik praktisering av loven.

NOAH mener også at det er problematisk at det skal mindre til for at en skade skal anses som betydelig dersom den er lokalisert i ansiktsregionen. Skaden i ansiktet kan like gjerne ha oppstått som en forsvarsrefleks, uten at hunden aktivt søkte å påføre skade på denne lokasjonen. **D e p a r t e m e n t e t** forstår dette som at punkt 5 gir begrepet «betydelig skade» en noe mer

pønal karakter (preg av straff), ettersom en skade i ansikts- og hals regionen er farligere for mennesker og derfor anses mer klanderverdig.

Siden denne definisjonen er av betydning for vurderingen av om en hund som har skadet et menneske skal avlives i henhold til § 18, og at avliving skal ha et forebyggende formål og ikke ha formål i form av straff, mener departementet at definisjonen bør utgå. Se nærmere vurdering under § 18.

Begrunnelsen for å ha en definisjon av betydelig skade er for å kunne identifisere de hundene som utgjør en større fare enn andre hunder, og derfor kunne fatte vedtak om omplassering eller avliving av hunden som et forebyggende tiltak. Allergiske reaksjoner på grunn av pelsdyrallergi kan påføre mennesker både skader og ulemper. Imidlertid vil slike effekter kunne fremkalles av enhver hund. Det vil derfor ikke være grunnlag for å si at den aktuelle hunden er farligere enn en hvilken som helst annen farlig hund. Departementet ser det derfor ikke som hensiktsmessig å omfatte skader på mennesker på grunn av allergi i definisjonen av «betydelig skade». Departementet ser likevel at hensynet til denne type skade medfører at hundeholderen så langt mulig bør hindre hunden fra å ta uønsket kontakt med andre mennesker. Dette vil omfattes av aktsomhetskravet og krav om å opptre hensynsfullt.

Departementet mener at heller ikke psykiske skader bør inkluderes i definisjonen av «betydelig skade». Departementet viser igjen til formålet med § 18, og at omfanget av psykisk skade ikke nødvendigvis vil si noe om hundens faktiske handling eller hvorvidt hunden vil utgjøre en større fare enn en hvilken som helst annen hund i fremtiden. Uaktsomhet fra hundeholderen kan derimot følges opp med andre virkemidler, blant annet straff.

Forslaget definerer også «betydelig skade på husdyr, tamrein, hunder eller hjortevilt» i § 2 bokstav g.

For «betydelig skade på husdyr, tamrein, hunder eller hjortevilt» må ett av disse kriteriene være oppfylt:

1. flere dype, punktformede sår som når dypt ned i underhuden eller penetrerer ned i muskulatur; og som tydelig viser at det dreier seg om flere bitt, og at skaden er påført med en viss voldsomhet
2. utrivning, dyp flenge, i underhud/muskulatur
3. bittlesjoner, som medfører tap av vev, likevel ikke hakk i andre hunders øre

4. bittlesjoner, som medfører døden, herunder at en hund rister en annen hund til døde, uten at bittet i seg selv har gitt anledning til skader av en karakter som beskrevet i de foregående tre punkter
5. død, utmattelse, skader eller hjelpeløshet som følge av jaging, blant annet kasting av foster og at avkom og mordyr skilles som følge av jaging

Når det gjelder omtalen av punkt 1 og 2 viser departementet til omtalen av punkt 1 og 2 under bokstav f.

Når det gjelder bittlesjoner som medfører tap av vev ble det i høringsutkastet gjort unntak for «hakk i andre hunders ører». Dette ble gjort fordi ører fort kan bli skadet på denne måten når hunder leker eller bare gir et advarende glefs. Det betyr ikke at hunden som glefset utgjør en større fare enn en hvilken som helst annen hund. Tvert imot kan et glefs være et virkemiddel for å unngå en tøffere konfrontasjon mellom hunder. Flere høringsinstanser har pekt på at også andre typer skader kan komme i denne kategorien. Konkret er det nevnt skade på lepper. Departementet foreslår derfor å inkludere det i unntaket i punkt 3.

Punkt 4 gjelder bittlesjoner, som medfører døden, herunder situasjoner, hvor en hund rusker en annen hund til døde, uten at bittet i seg selv har gitt anledning til skader av en karakter som beskrevet i de foregående tre punkter. Flere høringsinstanser har pekt på at ordet «rusker» bør byttes ut med ordet «rister». Departementet er enige i at dette kan gi en bedre språklig forståelse.

I høringsnotatet bokstav e nr. 5 ble det foreslått «utmattelse, kasting av foster eller at kalv og mordyr skilles som følge av jaging»

Det ble presisert at de ulike vilkårene for å oppfylle «betydelig skade» var alternative, og at det derfor var tilstrekkelig at ett av disse var oppfylt for at skaden skulle anses som «betydelig».

Når departementet foreslo å velge denne typen definisjon ble det presisert at det vil være avgjørende at det sikres objektiv dokumentasjon på skade. For eksempel i form av bilder av skaden med innlagte mål. Når det gjelder skade på dyr kan det være nødvendig å barbere skadeområdet for å synliggjøre skadens reelle omfang.

Etter gjennomgangen vil departementet presisere at barbering bare er praktisk gjennomførbart for tamme dyr. Når det gjelder tamrein og vilt vil det likevel kunne være aktuelt når dyret er dødt.

Punkt 5 er tatt med fordi dette er typer av skader som oppstår etter en reell jaging av både hus-

dyr og tamrein. Det er også tatt med fordi dette er skader som får alvorlige konsekvenser for beitedyrene selv om hunden ikke har påført dyrene bittskader. Det er kommet innspill til ordlyden. Departementet ser det som hensiktsmessig å etterkomme høringsinnspillene om at ordet «kalv» bør byttes ut med ordet «avkom» for å inkludere flere sorter beitedyr.

Det ble videre fremmet av blant annet *Landbruksdirektoratet* at bestemmelsen bør si noe om hvor lang adskillelsen mellom mordyr og avkom må være for å betegnes som en «betydelig skade». Departementet finner at det er vanskelig å gi en klar avgrensning på dette. Ulike forhold kan gi grunnlag for ulike vurderinger i den konkrete situasjonen. Det forutsettes likevel at adskillelsen må ha en viss varighet.

Flere høringsinstanser har pekt på at listen ikke dekker alle negative konsekvenser av at hunden jager. *Mattilsynet* foreslår en alternativ ordlyd: «død, alvorlig skade eller hjelpeløshet som følge av jaging». Departementet foreslår derfor en ny tekst til bokstav g punkt 5: «død, utmattelse, skader eller hjelpeløshet som følge av jaging, blant annet kasting av foster og at avkom og mordyr skilles som følge av jaging». Dette synliggjør også at listen ikke er uttømmende.

Begrepet «angrep» blir brukt i flere bestemmelser i hundeloven. Under innspillsrunden motok departementet flere innspill som poengterte at begrepet kan tolkes ulikt, og at hunden ofte tillegges motiver basert på menneskelig tolkning, som kan være subjektiv. Departementet foreslo derfor en definisjon som baserte seg på handlingen hunden gjør, og ikke motivet bak.

Norsk Kennel Klub støttet departementets forslag til definisjon av «angrep», men det kom fortsatt flere innspill som uttrykte at definisjonen ikke var god nok. Blant annet mente *NOAH – for dyrs rettigheter* at motivet bak hundens handling burde ha betydning. Dette er viktig for å finne rett tiltak i etterkant av en hendelse.

Politidirektoratet er enige i at «angrep» må defineres, men mener at det er viktig at begrepet presiseres, og skaper tydelige rammer for den skjønsmessige vurderingen. De viser til omtalen under § 17 a hvor det uttales at «angrep» omfatter «alt fra glefsing, til at en hund griper tak i, hopper opp på eller truer noen. Angrep vil ikke omfatte hopping i forbindelse med hilsning og lek, bjefing og adferd som ikke gir grunnlag for frykt.»

Foreningen Norske Etologer mener at definisjonen av «angrep» trenger ytterligere utdypning. De stiller spørsmål ved om et angrep kan gjøres med et gjerde mellom hunden og offeret, eller om det

kun er et angrep ved fysisk kontakt. De spør også hvordan dette stiller seg dersom hunden er sikret.

Andre høringsinstanser peker på at det er vanskelig å finne objektive kriterier og at hva som oppleves som truende vil variere. Det pekes også på at trussel er noe annet enn et angrep. Det vises til at en hund kan vise truende adferd for å avverge et angrep, og at dette er en naturlig del av hundens kommunikasjon. Det fremføres at «angrep» er når en hund bruker tennene sine aktivt i den hensikt å skade.

Departementet medgir etter høringsrunden at hundens motivasjon bør ha en betydning. Departementet tenker likevel at handlingen ikke behøver å ha ført frem til bruk av tenner for å kvalifisere til et angrep. Samtidig ser vi poenget fra *Foreningen Norske Etologer* at det kan være urimelig å betegne handlingen som et «angrep» hvis den skjer bak et gjerde eller når hunden er sikret på annen måte. For å hensynta disse ulike avveiningene foreslår departementet følgende definisjon: «der en hund som ikke er sikret gjør en målrettet bevegelse mot et annet dyr eller et menneske med den hensikt å skade»

I flere bestemmelser er det foreslått å erstatte «uprovosert angrep» med «ensidig angrep». Ordlyden «ensidig angrep» er valgt for å forsøke å få en mer objektiv beskrivelse av et angrep der det ikke er åpenbart at angrepet svarer på en tidligere handling fra en annen hund eller et menneske. For eksempel dersom et menneske slår hunden, eller hundens eier vil en reaksjon fra hunden ikke være å anse som et ensidig angrep. Det samme kan sies om en annen hund angriper hundens eier.

NOAH – for dyrs rettigheter er skeptisk til å bare inkludere de tilfeller der det er åpenbart at hundens handling er svar på en handling fra en annen hund. *NOAH* ønsker derfor å stryke ordet «direkte» i definisjonen. *Dyrepleierne i Akademikerne* stiller spørsmål ved om det i det hele tatt finnes noe som kan kalles «ensidig angrep». Alle hunder vil normalt handle som en reaksjon på noe. I noen tilfeller kan det være vanskelig for både eier og andre å forstå hva som har utløst hundens handling, men *Dyrepleierne i Akademikerne* er av den oppfatning at hva som er motivet for et ensidig angrep vil være basert utelukkende på vår tolkning av situasjonen.

Departementet er enig i at det kan være vanskelig å forstå hva som utløser et angrep på en annen hund. Det er likevel nødvendig å ha en viss definisjon for å skape forutsigbarhet.

Samfunnet ønsker ikke å ha hunder som angriper andre hunder. Det at departementet likevel

har begrenset det til «ensidig angrep», skyldes at departementet ikke ønsker å avlive enhver hund som angriper en annen hund nettopp fordi angrepet kan skyldes forhold som gjør det legitimt. Det kan være vanskelig å registrere forutgående forhold som leder til et angrep, men i tilfellene der det er registrert vil det ikke klassifiseres som «ensidig». Derfor mener departementet at det er viktig at ordlyden beholdes slik som foreslått.

Flere *høringsinstanser* peker på at antallet av mennesker eller dyr ikke bør ha noen betydning for definisjonen av å «jage». Departementet vil presisere at grunnen til at det står «ett menneske eller ett eller flere dyr», var at man ville synliggjøre at det dreide seg om en konkret handling rettet mot en bestemt krets av mennesker eller dyr. Departementet ser imidlertid at det kan være hensiktsmessig å endre ordlyden slik at det står «etter ett eller flere mennesker eller dyr».

Det har også kommet innspill på om varigheten av jaging har betydning, og at varigheten derfor bør avgrenses. Departementet er enig i at varigheten kan være relevant i det en kortvarig jaging ikke nødvendigvis vil medføre skade, men det er vanskelig å avgrense dette. Definisjonen av «betydelig skade» i § 2 bokstav g punkt 5 synliggjør imidlertid skader som vanligvis vil oppstå etter en reell jaging over noe tid. Når det gjelder jaging av mennesker tenker departementet at også her er det vanskelig å avgrense, men at det innebærer en bevegelse over noe tid. Det vil her være en avgrensning mot «angrep» som kan være av mer kortvarig karakter.

Det har også blitt påpekt at det å løpe etter mennesker eller dyr kan være en del av hunders lek og at definisjonen derfor bør skille mellom reell jaging, og jaging i forbindelse med lek. Når det gjelder elementet om hunders lek vil departementet peke på at slik lek uansett kan forårsake skade på beitedyr, og at det derfor vil være vanskelig å ta hensyn til dette. Nettopp derfor vil overholdelse av båndtvang i beitetiden være essensielt for å hindre skade.

Med «klar fare» menes at hunden enten fortsatt gjør utfall, eller at hendelsesforløpet tilsier at den vil angripe igjen dersom ikke situasjonen løses opp. I «klar fare» ligger det da også at et mulig angrep ikke lar seg avverge ved å fange hunden inn, eller at situasjonen kan roes på annen måte, slik at for eksempel eier eller annen hundekyndig kan komme til stedet og ta hånd om hunden.

Mattilsynet viser til definisjonen av «klar fare» i § 2 i, og foreslår å bytte ut «annen hundekyndig» med «hundekyndig».

Departementet vil her presisere at med «hundekyndig» mente departementet enhver som hadde nødvendig forutsetning for å håndtere hunden i øyeblikket. Departementet forutsatte også at hundeholderen hadde en slik forutsetning. Da ordlyden kan skape uklarhet velger departementet likevel vi å endre forslaget til «hundeholderen eller andre kan komme til stedet og ta hånd om hunden.»

Departementet ser at det det ikke er nødvendig med en legaldefinisjon av «nødvendig kompetanse» ettersom det er et meget vidt begrep som bedre kan forklares i merknadene til § 3 a. Forslaget om definisjonen av «nødvendig kompetanse» er derfor tatt ut av endringsforslaget.

Ifølge høringsinnspillene oppfattes begrepet «naturlig adferd» som et fagbegrep som det er lite hensiktsmessig å ha en legaldefinisjon på. Det pekes også på at den foreslåtte definisjonen ikke gir en presis avklaring. Departementet vil derfor ikke foreslå at definisjonen av dette begrepet videreføres. Omtalen av dette begrepet vil bli omtalt i merknaden til endringsforslaget § 3 a.

Under konsultasjoner med *Norske Reindriftsamers Landsforbund* mente de at «båndtvang» burde få en legaldefinisjon. Departementet mener at dette ikke er hensiktsmessig ettersom det allerede fremgår av § 6 første ledd at «båndtvang» betyr at hunden skal «bli holdt i bånd eller forsvarlig inngjerdet eller innestengt, slik at ikke den kan jage eller skade storfe, sau, geit, fjærfe, rein, hest eller vilt, herunder viltets egg, reir og bo».

5.4 Generelt aktsomhetskrav

5.4.1 Gjeldende rett

Hundeloven § 3 inneholder en generell aktsomhetsplikt for hundeholderen.

Bestemmelsen lyder:

§ 3 *Generelt aktsomhetskrav*

En hundeholder skal vise aktsomhet for å unngå at hunden volder skade på folk, dyr, eiendom eller ting. Hundeholderen skal sørge for at hunden eller hundeholdet ikke er til urimelig ulempe for folk, miljø eller andre interesser. Blant annet skal hundeholderen søke å avverge at hunden eller hundeholdet skaper utrygghet for andre.

Den som er berørt, kan kreve overfor hundeholderen at en varig tilstand eller varige forhold som ikke gir tilstrekkelig sikkerhet, eller som volder urimelig ulempe, blir rettet.

Behovet for å ta inn en slik bestemmelse var blant annet å klargjøre et alminnelig aktsom-

hetskrav ved hold av hund, som tidligere fulgte av sedvanerett. Forut for vedtagelse av hundeloven kunne et slikt aktsomhetskrav blant annet bli innfortolket i lov om rettshøve mellom grannar (grannelova) § 2, se blant annet RG 2001 s.1658. Overtrødelse av den generelle aktsomhetsplikten etter § 3 første ledd kan medføre erstatningskrav for voldt skade og krav om retting etter annet ledd, men er ikke straffbar. Kravet etter første ledd annet punktum om å sørge for å unngå urimelig ulempe vil i praksis dekke regelen i granneloven § 2 i naboforhold.

I forarbeidene til hundeloven, Ot.prp. nr. 48 (2002–2003) side 46, fremgår det at:

«en generell aktsomhetsregel vil markere hundeholderens ansvar for sin hund når det gjelder trygghet, skadeforebyggelse, ro og orden og miljø. Regelen vil klargjøre at den som har hund eller har ansvar for andres hund, har et ansvar for at hunden ikke er til skade eller ulempe for folk, andre dyr (inkludert andre hunder), eiendom, miljø eller andre interesser.
[...]

Generelt plikter den som velger å ha hund å skaffe seg kunnskaper om hundens reaksjonsmønster i så vel dagligdagse og mulige ekstraordinære situasjon for å forebygge skader og ulemper i forholdet til omverdenen. Slike kunnskaper må ligge til grunn for hvordan hunden sikres og behandles i det daglige for at hundeholdet skal kunne regnes som tilstrekkelig aktsomt.»

Videre fremgår det av hundelovens forarbeider, Ot.prp.nr.48 (2002–2003) side 204, at etter hundeloven § 3 første ledd tredje punktum:

«skal hundeholderen søke å avverge at hunden eller hundeholdet gjør andre utrygge. Ved vurderingen av hvilke krav som stilles, må utgangspunktet tas i en gjennomsnittsvurdering av hva som volder utrygghetsfølelse.
[...]

Retten til å kreve retting etter annet ledd gjelder forhold av lengre varighet og kan gjøres gjeldende ved sivilt søksmål, normalt ved å ta ut forliksklage til forliksrådet. Hvilke rettingstiltak som må foretas, kan domstolen bestemme.»

5.4.1.1 Fremmed rett

Etter dansk rett inneholder lov 26. juni 1969 nr. 380 om hunde § 6 stk. 1 et generelt aktsomhetskrav:

«Det påhviler besidderen af en hund at træffe de foranstaltninger, der efter forholdene må anses påkrævet for at forebygge, at hunden volder andre skade.»

I Sverige fremgår det av Statens jordbruksverks föreskrifter och allmänna råd om hållande av hundar och katter § 5 at:

«Den som håller hund ska ha tillräcklig kompetens. Hundar ska hållas och skötas så att deras behov av social kontakt, mental stimulans, rörelse, tillräckligt med vila och upprätthållande av värmebalans tillgodoses. För att tillgodose dessa behov ska djurhållaren säkerställa följande: [...]»

5.4.2 Behov for lovendring

Under gjennomgangen av hundeloven i 2019 kom det innspill på at nytteverdien av hundeholdet bedre må balanseres opp mot ansvaret og plikter som påligger alle hundeholdere. I innspillet ble det presisert at hundeholderen skal være seg bevisst at eget hundehold skal ivareta de nødvendige hensyn til andre og samfunnet generelt, i tillegg til at hundeholderen må sikre at hundens behov og velferd ivaretas. Om ordlyden «urimelig ulempe» kom det innspill på at hunden må kunne utøve sin naturlige adferd som bjeffing og lydgivning, så lenge dette ikke varer over tid. Det ble videre kommentert at «utrygghet» er svært subjektivt, og at det er viktigere å beskrive hva en hund gjør mer enn en persons subjektive følelser overfor hunden.

5.4.3 Forslaget i høringsnotatet

I høringsnotatet ønsket departementet å øke oppmerksomheten på et forsvarlig hundehold som forebygger skade og ulempe. Det ble presisert at det er hundeholderens ansvar å tilstrebe at hunden ikke blir satt i en situasjon der den kan gjøre skade på mennesker, husdyr, vilt eller eiendom. Det ble også fremhevet at hundeholderen også må sikre at seg at den hun eller han på midlertidig basis overleverer hunden til har de nødvendige forutsetninger til å ivareta aktsomhetskravet.

Departementet foreslo i høringsnotatet derfor å legge til at «[h]undeholderen skal forsikre seg om at den som midlertidig får ansvar for hunden har de nødvendige forutsetninger for å utvise tilsvarende aktsomhet» i bestemmelsens første ledd.

Høringsnotatet beskrev også at i de tilfeller hundeholderen overlater hunden til godkjente hundepensjonater (profesjonelle aktører), ville aktsomhetskravet være ansett ivaretatt. Det ble likevel forutsatt at hundeholderen måtte opplyse om særegne forhold aktøren bør være kjent med. Kennelopphold kan være stressende for hunden, og kan forsterke eksisterende adferds- eller helseutfordringer. Det er derfor viktig at hundeholderen opplyser om forhold ved hunden på forhånd av oppholdet.

Aktsomhetskravet omfatter at hundeholderen skal sørge for at det er trygge rammer rundt hunden slik at den ikke blir satt i en situasjon der den kan gjøre skade på mennesker og dyr. Departementet presiserte likevel at aktsomhetskravet til hundeholderen ikke kunne bli så strengt at enhver uaktsom handling fra andre/allmennheten kan ansvarliggjøre hundeholderen.

Det ble videre presisert i høringsnotatet at for å ivareta aktsomhetskravet er det viktig at hundeholderen velger en rase og en størrelse på hunden som vedkommende har forutsetning for å mestre. Når man anskaffer seg hund, bør man ha tenkt igjennom hva slags hund og aktivitet man har forutsetning for å håndtere. Understimulerte og frustrerte hunder kan være en årsak til at konfliktsituasjoner oppstår i samfunnet. Dette gjelder også antall hunder i samme hundehold, da et større antall hunder kan stille enda større krav til kompetanse, kapasitet og sikkerhetshåndtering fra hundeholderens side.

Departementet foreslo å endre lovteksten fra å beskrive hundens handling, til å beskrive hundeholderens forebyggende plikter. Ved å endre ordlyden fra at «hunden volder skade på folk» til at hundeholderen skal «forebygge og vise aktsomhet for å unngå at hunden blir satt i en situasjon der den kan gjøre skade på mennesker, husdyr, vilt eller eiendom», strammes forebyggingsplikten til hundeholderen inn. Den samme effekten ble søkt ivaretatt ved å foreslå å endre dagens ordlyd om at hundeholderen «skal søke å avverge at hunden eller hundeholdet skaper utrygghet for andre», til at hundeholderen «skal sikre trygghet for hunden, folk og dyr ved å holde hunden under forsvarlig tilsyn, og håndtere hunden på en slik måte at den får utøvd individuelle behov».

I høringsnotatet ble følgende ordlyd foreslått:

§ 3 Generelt aktsomhetskrav

Hundeholderen skal forebygge og vise aktsomhet for å unngå at hunden blir satt i en situasjon der den kan gjøre skade på mennesker, husdyr, vilt eller eiendom. Hundeholderen skal forsikre seg om at den som midlertidig får ansvar for hunden har de nødvendige forutsetninger for å utvise tilsvarende aktsomhet. Hundeholderen skal sørge for at hunden eller hundeholdet ikke er til urimelig ulempe for folk, dyr, miljø eller andre interesser. Hundeholderen skal sikre trygghet for hunden, folk og dyr ved å holde hunden under forsvarlig tilsyn, og håndtere hunden på en slik måte at den får utøvd individuelle behov.

Den som er berørt, kan kreve overfor hundeholderen at en varig tilstand eller varige forhold som ikke gir tilstrekkelig sikkerhet, eller som volder urimelig ulempe, blir rettet.

5.4.4 Høringsinstansenes innspill

Politidirektoratet støtter at det må være et generelt aktsomhetskrav i hundeloven. *Politidirektoratet* bemerker at det er avgjørende at hundeholdet er aktsomt, og at loven gir et utgangspunkt for hva som vil være å anse som aktsomt. Videre mener *Politidirektoratet* at det bør fremgå av lovteksten at for å ivareta aktsomhetskravet må hundeholderen velge en rase og størrelse på hunden som vedkommende har forutsetning for å mestre.

Politidirektoratet støtter departementets forslag om å legge til at «[h]undeholderen skal forsikre seg om at den som midlertidig får ansvar for hunden har de nødvendige forutsetninger for å utvise tilsvarende aktsomhet» i bestemmelsens første ledd. Av erfaring ser politiet at mange av de uønskede hendelsene som rammes av bestemmelsene i hundeloven skjer når hunden er overlatt til andre enn eier.

Politidirektoratet bemerker også at det bør stilles samme krav til kompetanse for den som midlertidig har ansvar for hunden som for hundeholderen. Imidlertid peker *Politidirektoratet* på at det ikke er definert hvor lenge et midlertidig ansvar kan være, noe som tilsier at det kan vare over lengre tid. I de tilfeller der hunden er overlatt til noen andre er behovet for at aktsomhetskravet opprettholdes like sterkt som når hunden er med sin eier. I tillegg viser *Politidirektoratet* til at begrepet «nødvendige forutsetninger» ikke er definert i loven og det vil derfor være uklart hva som skiller dette begrepet fra «nødvendig kompetanse» som er definert i forslaget § 2

Mattilsynet viser til at i definisjonen av «hundeholder» i § 2 første ledd bokstav a også omfatter

personer som bare tar hånd om hunden i «kortere tid» I hundeloven § 3 første ledd andre punktum omtales «den som midlertidig får ansvar for hunden». *Mattilsynet* mener at hundeloven § 3 derfor gjør det uklart om de sistnevnte også er hundeholdere.

Statsforvalteren i Trøndelag bemerker at det er positivt at hundeholderens ansvar og behov for kompetanse tydeliggjøres, men at hundeloven er omfattende og kompleks og en kan derfor ikke forvente at den enkelte hundeeier greier å sette seg inn i alle bestemmelsene. *Statsforvalteren i Trøndelag* informerer om at de opplever stadig flere henvendelser fra hundeeiere og enkeltpersoner som stiller spørsmål til lokale begrensninger i hundens/hundeeiers bruk av utmark, særlig relatert til hensynet til beitebruk, og hva som er «lovligheten» bak dette.

Vågå kommune, Sel kommune og Randaberg kommune viser til at søkelyset på hundeholderens ansvar og kompetansekrav er svært positivt. *Kommunene* bemerker at departementet må ta et større ansvar ved å gjøre hundeloven bedre kjent. *Nore og Uvdal kommune* støtter intensjonen om at ny lov skal ha fokus på hundeholderens ansvar og å forebygge skader og ulemper relatert til hundehold.

Bergen kommune skriver at det fremstår som uklart om bestemmelsen innebærer at en berørt i møte med hundeholderen kan kreve at hunden tas i bånd på stedet. *Bergen kommune* påpeker at dette er en høyaktuell interessekonflikt. *Bergen kommunes* oppfatning er at det bør tydeliggjøres i lovverket om den som er berørt av at en hund går løs er den som eventuelt får det siste ordet i om hunden heller bør være i bånd. Ifølge *Bergen kommune* vil en slik tydeliggjøring være en klar fordel for de involverte, for å avklare mange konflikter uten at det hemmer muligheten til å gå med hunden løs på en forsvarlig måte der det ikke er til ulempe for noen rundt. Videre mener *Bergen kommune* at begrepet «urimelig ulempe» bør defineres, for å gi noen føringer på hvor nivået ligger for at terskelen etter § 3 første ledd er overtrådt. *Bergen kommune* påpeker at da begrepet henviser til en skjønnsmessig vurdering, vil en definisjon/terskel i større grad sikre en lik praktisering og forståelse på tvers av kommuner og politidistrikt. Saksbehandlingen vil også forenkles ved en tydelig definisjon i selve hundeloven, istedenfor at den enkelte saksbehandleren må se hen til tilsvarende formuleringer i andre regelverk. *Bergen kommune* bemerker videre at det heller ikke er gitt at terskelen er den samme selv om begrepet blir brukt i et annet regelverk, og at en definisjon i hundelo-

ven derfor vil kunne bidra til å sikre at den riktige terskelen blir lagt til grunn.

Norsk Sau og Geit, Norske Reindriftsamers Landsforbund, TYR, Geno, Norges småbrukarlag og Norges Bondelag skriver at lovforslaget ser ut til å ha glemt tamrein i hundeeiers aktsomhetskrav og at dette må tilføyes. Videre foreslår *Norsk Sau og Geit, Norske Reindriftsamers Landsforbund, TYR, Geno, Norges småbrukarlag og Norges Bondelag* at ordlyden skjerpes i samsvar med det foreslåtte aktsomhetskravet i formålsbestemmelsen (forslag i kursiv og med overstreknings):

«Hundeholderen skal forebygge og vise aktsomhet for å unngå at ~~hunden blir satt i en situasjon der den~~ kan gjøre skade på mennesker, husdyr, vilt eller eiendom. Hundeholderen skal forsikre seg om at den som midlertidig får ansvar for hunden har de nødvendige forutsetninger for å utvise tilsvarende aktsomhet. Hundeholderen skal sørge for at hunden eller hundeholdet ikke er til ~~urimelig~~ ulempe for folk, dyr, miljø eller andre interesser. Hundeholderen skal sikre trygghet for ~~hunden~~, folk og dyr ved å holde hunden under forsvarlig tilsyn og sikring, og håndtere hunden på en slik måte at den får utøvd individuelle behov.

Den som er berørt, kan kreve overfor hundeholderen at ~~en varig tilstand eller varige forhold som ikke gir tilstrekkelig sikkerhet, eller som volder urimelig ulempe, blir rettet~~ *umiddelbart*.»

Beitenæringene foreslår at når det gjelder forsvarlig sikring, gjelder dette bruk av hundekobbel ved opphold i utmark eller steder hvor hunden kan gjøre skader på mennesker. *Beitenæringene* viser til at det er mulig begrepet «sikring av hund» bør defineres nærmere i § 2, slik at det blir tydeliggjort at det her er snakk om kobbel og ikke i bånd med håndløkke.

Veterinærinstituttet skriver at hundeholderens ansvar for dyrets helse og velferd må inn i teksten til § 3. Videre skriver *Veterinærinstituttet* at samfunnet må legge til rette for et godt og trygt hundehold, der hunder kan få utløp for sine behov.

Norsk Brukshundsports forbund mener at formuleringene i § 3 om at hunden ikke skal være til «urimelig ulempe» og at hundeholdet skal sikre «utøvelse av hundens individuelle behov» er uklare. Videre viser *Norsk Brukshundsports forbund* til at ordlyden i hundeloven § 3 andre ledd ikke er definert og gir dermed et uakseptabelt stort rom for fortolkning.

NOAH – for dyrs rettigheter skriver at de er positive til endringsforslagene i aktsomhetsparagrafen. Videre bemerker *NOAH* at forslaget viser en holdningsendring hvor hundeholderen i større grad er ansvarlig for de situasjoner hunden plasseres i og følgene av dette. Fokuset er ikke lenger rettet direkte mot hundens adferd, men hva hundeholderen skal gjøre for å forebygge urimelige ulempe og uheldige hendelser og skader. *NOAH* er fornøyd med at forslaget anerkjenner viktigheten av at hundeholderen ivaretar hundens trygghet og individuelle behov, både av hensyn til hunden selv og av hensyn til samfunnet. *NOAH* viser til at deres definisjon av skade vil fungere ift. denne paragrafen, og det som ikke omfattes av skade, vil omfattes av ulempe.

Dyrebeskyttelsen Norge viser til ordlyden i endringsforslaget til hundeloven § 3 om at «[h]undeholderen skal forebygge og vise aktsomhet for å unngå at hunden blir satt i en situasjon der den kan gjøre skade på mennesker, husdyr, vilt eller eiendom.» og mener at det kreves god kompetanse for å utføre dette.

Rådet for dyreetikk støtter ordlyden om at «[h]undeholderen skal sikre trygghet for hunden, folk og dyr ved å holde hunden under forsvarlig tilsyn, og håndtere hunden på en slik måte at den får utøvd individuelle behov», men foreslår at hundeholderens ansvar overfor dyrets helse og velferd også inkluderes i teksten.

Norges Jeger- og Fiskerforbund skriver at de i utgangspunktet er positive til at det inntas en presisering om at hundeholderen skal sikre trygghet for hunden som inntatt i første ledd siste punktum, og at ansvaret flyttes fra hund til hundeholderen.

Norges Astma- og Allergiforbund støtter departementets forslag til endring av tekst i § 3. *Norges Astma- og Allergiforbund* skriver at dette vil tydeliggjøre at hundeholderen skal forebygge uønskede hendelser, og vise aktsomhet for å sikre trygghet for både hund og mennesker. Videre viser *Norges Astma- og Allergiforbund* til at det å presisere forebyggingsplikten vil bidra til at alle, uansett forhold til hund, vil få økt frihet og trygghet i det offentlige rom.

5.4.5 Departementets vurderinger

Med en lovendring av § 3 første ledd ønsker departementet å øke oppmerksomheten på skade- og ulempeforebyggende og forsvarlig hundehold.

Flere høringsinstanser støtter at loven skal ha fokus på hundeholderens ansvar og å forebygge skader og ulemper relatert til hundehold. Mange

støtter også at det at hundeholderen som skal sikre trygghet for hunden og at ansvar flyttes fra hund til hundeholderen. *NOAH – for dyrs rettigheter* anerkjenner viktigheten av at hundeholderen ivaretar hundens trygghet og individuelle behov, både av hensyn til hunden selv og av hensyn til samfunnet. *Norges Astma- og allergiforbund* viser til at det å presisere forebyggingsplikten vil bidra til at alle, uansett forhold til hund, vil få økt frihet og trygghet i det offentlige rom.

Norsk Sau og Geit, Norske Reindriftsamers Landsforbund, TYR, Geno, Norges småbrukarlag og Norges Bondelag [heretter beitenæringene] har i sitt høringsinnspill påpekt flere steder der tamrein er uteglemt i endringsforslaget. D e p a r t e m e n t e t ser at det i gjeldende lovtekst kun var beskrevet «dyr». Departementet gjorde i høringsutkastet en spesifisering av «dyr», men ser at dette utilsiktet ekskluderte flere dyreslag. Departementet foreslår derfor å ta inn den opprinnelige teksten slik at teksten blir: «folk, dyr, eiendom eller ting».

Videre mener *beitenæringene* at begrepet «sikring av hund» bør defineres nærmere i § 2, slik at det blir tydeliggjort at det her er snakk om kobbelt og ikke i bånd med håndløkke. D e p a r t e m e n t e t viser til hundeloven § 6 hvor det fremgår at det med sikring av hund menes at hund bli holdt i bånd eller forsvarlig inngjerdet eller innestengt. Avhengig av den konkrete situasjonen vil hundeholderen måtte vurdere hvilket utstyr som er best egnet for å ivareta aktsomhets- og kompetansekravet. Hundeloven § 3 er en overordnet bestemmelse og det vil, etter departementets syn, være lite hensiktsmessig å stille krav i loven til hvilken type bånd hundeholderen skal bruke. Departementet vil også vise til § 4 der det står at den som holder hunden i bånd, skal være i stand til å ha kontroll med hunden.

Beitenæringene foreslår videre at ordene «sikre trygghet for hunden» skal ut av lovteksten slik at ordlyden blir at hundeholderen skal «sikre trygghet for folk og dyr». D e p a r t e m e n t e t peker på at formuleringen «[h]undeholderen skal sikre trygghet for hunden [...]» er ment som en innstramming av aktsomhetsplikten ved at hundeholderen i større grad må ta ansvar for de situasjoner hunden plasseres i og eventuelt negative følger av dette. At hundeholderen skal sikre trygghet for hunden går dermed ikke på bekostning av at hundeholderen skal sikre trygghet for folk og dyr. Tvert imot er kravet om at hundeholderen skal sikre trygghet for hunden en forutsetning for at hundeholderen kan hindre at uheldige situasjoner generelt oppstår.

Mattilsynet peker på at det ifølge definisjonen i hundeloven § 2 bokstav a omfatter begrepet «hundeholder» også personer som bare tar hånd om hunder i «kortere tid». I hundeloven § 3 første ledd andre punktum omtales «den som midlertidig får ansvar for hunden». *Mattilsynet* viser til at det er uklart om «den som midlertidig får ansvar for hunden» etter hundeloven § 3 første ledd andre punktum også skal regnes som «hundeholder».

Departementet vil peke på at forpliktelsen etter høringsforslagets § 3 første ledd andre punktum etablerer en forpliktelse for den som midlertidig skal overlate hunden sin i andres varetekt. Det er således ikke en ny forpliktelse for den som har hunden i kortvarig varetekt. Denne plikten vil uansett være omfattet av kravene til en hundeholder, jf. definisjonen i § 2 bokstav a. Poenget er at hundeholderen har et ansvar for å ikke overlate hunden til noen som åpenbart ikke vil være i stand til å ivareta aktsomhetskravet. Dette kan for eksempel være situasjoner der hundeholderen lar små barn gå tur alene med en stor og sterk hund. For å få dette bedre frem har dette punktum blitt omformulert og flyttet til et eget andre ledd i endringsforslagets § 3.

I de tilfeller hundeholderen overlater hunden til godkjente hundepensjonater (profesjonelle aktører), må hundeholderen sies å ha ivaretatt aktsomhetskravet. Det forutsettes likevel at hundeholderen opplyser om særegne forhold aktøren bør være kjent med. Kennelopphold kan være stressende for hunden, og kan forsterke eksisterende adferds- eller helseutfordringer. Det er derfor viktig at hundeholderen opplyser om forhold ved hunden i forkant av oppholdet.

Etter høringen foreslår departementet å omstrukturere bestemmelsen ved å dele opp første ledd i tre bokstaver for å synliggjøre og gi en bedre oversikt over kravene til hundeholderens aktsomhet. Etter endringsforslaget første ledd bokstav a er det hundeholderens ansvar å tilstrebe at hunden ikke blir satt i en situasjon der den kan gjøre skade på folk, dyr, eiendom eller ting. For at hundeholderen skal opptre aktsomt må hundeholderen hindre at hunden kommer i situasjoner der den oppfatter at den selv må ta ansvar for sin egen sikkerhet. Slike situasjoner kan lede til bitt.

Etter endringsforslagets bokstav b skal hundeholderen sørge for at hunden eller hundeholdet ikke er til urimelig ulempe for folk, dyr, miljø eller andre interesser.

Etter endringsforslagets bokstav c skal hundeholderen sikre trygghet for hunden, folk og andre dyr ved å holde hunden under forsvarlig tilsyn, og

håndtere hunden på en slik måte at den får dekket individuelle behov.

Politidirektoratet viser til at det bør fremgå av lovteksten at for å ivareta aktsomhetskravet må hundeholderen velge en rase og størrelse på hunden som vedkommende har forutsetning for å mestre. Hundeloven § 3 om det generelle aktsomhetskravet er ment å være overordnet, og departementet mener derfor det ikke er hensiktsmessig at krav til valg av hund skal fremgå av lovteksten. Departementet peker på hundekjøperen ved valg av hund bør ha tenkt igjennom hva slags hund og aktivitet vedkommende har forutsetning for å mestre. Understimulerte og frustrerte hunder kan være en årsak til at konfliktsituasjoner oppstår i samfunnet. Dette gjelder også antall hunder, da et større antall hunder kan stille enda større krav til kompetanse, kapasitet og sikkerhetshåndtering fra hundeholderens side. Disse momentene vil være relevant for om hundeholderen oppfyller aktsomhetskravet.

Flere høringsinstanser har innvendinger til bruken av «urimelig ulempe», og at hva som er «urimelig ulempe» bør defineres. Departementet poengterer at dette er en videreføring av gjeldende rett og at endringsforslaget ikke har hatt til hensikt å endre terskelen for hva som er en urimelig ulempe. Det vises til Ot.prp. nr. 48 (2002–2003) side 47 hvor det fremgår at hunder er en naturlig del av norsk hverdagsliv. Det innebærer at normale ulemper som hundehold fører med seg i form av normalt forekommende gjøing m.m., ikke skal bli å anse som «urimelige» ulemper. Skal gjøing anses som «urimelig» ulempe, bør det være tale om jevnlig forekommende støy klart utover hva som vurderes som normalt akseptabelt. Det må også ved vurderingen tas hensyn til hva slags omgivelser det er snakk om. Iblant kan støy bare være ett av flere moment ved vurderingen av om det foreligger «urimelig ulempe».

Rådet for dyreetikk foreslår i høringsinnspillet at hundeholderens ansvar for dyrets helse og velferd også inkluderes i hundeloven § 3. Departementet viser til at hundeloven er en særlov som har til formål å regulere sikkerhetsaspektet knyttet til hunder og hundehold. Selv om dyrevelferd er en del av hundeholdet, ønsker ikke departementet å endre ansvarsforholdet ved å ta dyrevelferdsregulering om krav til helse og velferd inn i hundeloven.

Bestemmelsens tredje ledd er foreslått videreført. *Bergen kommune* mener det er uklart om hundeloven § 3 andre ledd innebærer at en berørt i møte med en hundeholder kan kreve at hunden

tas i bånd på stedet og viser til at dette er en høy-aktuell interessekonflikt. *Beitenæringene* har også i sin høringsuttalelse kommet med forslag som beskriver retting av mer akutte forhold og at disse må rettes umiddelbart. *Beitenæringene* har også tatt opp at det bør gis mer detaljerte bestemmelser om hva som gir forsvarlig sikring av hund.

Etter hundeloven § 3 andre ledd fremgår det at «[d]en som er berørt, kan kreve overfor hundeholderen at en varig tilstand eller varige forhold som ikke gir tilstrekkelig sikkerhet, eller som volder urimelig ulempe, blir rettet». *Departementet* bemerker at retten til å kreve retting etter hundeloven § 3 andre ledd gjelder forhold av lengre varighet. Departementet viser for øvrig til hundeloven § 4 hvor det fremgår at hunder bare kan være løse under tilsyn og kontroll som i størst mulig grad forebygger og forhindrer skader eller ulemper for mennesker. Se også omtalen av sikring ovenfor.

5.5 Kompetansekrav

5.5.1 Behov for ny bestemmelse om kompetansekrav

Under gjennomgangen i 2019 kom det innspill på at det bør stilles krav til kompetanse hos hundeholderen. Forslaget er i tråd med en tilsvarende bestemmelse i Lov om dyrevelferd. Etter dyrevelferdsloven må kompetansen innen dyrevelferd og dyrs behov være tilstrekkelig til at dyreholder fullt ut forstår hensikten med alle paragrafer i dyrevelferdsloven, kan forebygge velferdsproblemer og kan gjennomføre tiltak hvis velferdsproblemer oppstår. Tilsvarende etter hundeloven er det nødvendig at hundeholder har kompetanse om hold og trening av hund, samt kunnskap om hundens behov, naturlig adferd, bruksområde og skadepotensiale. Dette er nødvendig for at hundeholderen fullt ut forstår hensikten med alle paragrafer i hundeloven og skal kunne ivareta sitt ansvar for å forebygge at uønskede hendelser oppstår. Lovutkastets krav omfatter realkompetanse.

5.5.2 Forslaget i høringsnotatet

En viktig forutsetning for å ivareta aktsomhetskravet etter § 3 er at hundeholderen har tilstrekkelig kompetanse om hunder og hundehold. Departementet foreslo derfor i høringsnotatet en ny bestemmelse der det stilles krav til hundeholderens kompetanse.

I høringsnotatet foreslo departementet følgende ordlyd til den nye paragrafen:

§ 3 a *Kompetanse*

Hundeholderen skal ha nødvendig kompetanse om hold og trening av hund, blant annet om hundens behov, naturlig adferd og bruksområde. Hundeholderen skal bruke kunnskapen om hunden til å forebygge at uheldige situasjoner eller skader oppstår.

Bakgrunnen for forslaget var at hundeholderens kunnskap om hundens bruksområde, naturlig adferd og behov vil kunne benyttes til å redusere risikoen for uønskede hendelser. Behovet for et mer skadeforebyggende og hundefaglig perspektiv ble også søkt ivaretatt med dette forslaget. Forslaget skulle også medvirke til å ta hensyn til oppdatert kunnskap.

Det ble vist til at tilsvarende bestemmelse finnes i dyrevelferdsloven § 6, der det fremkommer at dyreholder skal påse at dyr blir ivaretatt av tilstrekkelig, og faglig kompetent personell. Andre skal ha nødvendig kompetanse for den aktiviteten de utfører.

Fra høringsnotatet fremgår det at det med kompetanse menes hundeholderens kunnskap, ferdigheter og evner. Hundeholderen må ha nødvendig kompetanse for å kunne opptre aktsomt. Politiet vil i sin forvaltningspraksis kunne vektlegge hundeholderens kompetanse. Med kompetanse menes både realkompetanse og formell kompetanse. Videre ble det vist til at departementet ikke ønsket å lage en rigid definisjon på hva som er nødvendig kompetanse. Departementet ønsket heller ikke å legge inn et konkret krav om kursbevis, siden behov for kompetanse både kan variere mellom de ulike hundehold, og det heller ikke foreligger standardiserte opplæringstilbud for den ordinære hundeholderen.

Kunnskap om hundens behov og adferdsmønstre, samt trening av hunden gir gode forutsetninger for et trygt hundehold. Økt kompetanse om hundens behov, adferd og bruksområde kan bidra til færre konfliktsituasjoner mellom hunden og mennesker, husdyr og vilt.

Ordlyden «nødvendig kompetanse» viste til at hundeholderen, og andre som håndterer hunden, skal ha nødvendig kompetanse til den aktiviteten de utfører og den type hundehold de utøver. Den som håndterer hunden må ha innsikt i hvordan holdet påvirker hundens adferd og velferd, herunder hva som påvirker hundens læring.

Ordlyden «behov» viste til at hundeholderen blant annet skal ha nødvendig kompetanse til å sikre hunden en god livskvalitet ved å sikre riktig levemiljø, sikre utøvelse av naturlig adferd, sosialisering og at hundeholderen forebygger sykdom

eller skade hos hunden. Hundeholderen må ha tilstrekkelig kompetanse til å fange opp tegn på sykdom eller skader, slik at disse ikke forårsaker negativ adferd hos en hund som ellers ikke ville utvise slik adferd. For eksempel vil en hund med tannsykdom som ikke får adekvat behandling, fort kunne utvise negativ adferd overfor små barn siden en nærkontakt med dem utløser smerte.

Ordlyden «naturlig adferd» viste til at hundeholderen må kjenne til hundens naturlige adferd, og kan gjenkjenne hundens reaksjonsmønster slik at vedkommende kan gjøre passende tiltak før en uønsket situasjon oppstår. Med kompetanse om naturlig adferd vil hundeholderen kunne lese hundens kroppsspråk og på et tidlig stadium oppdage smerter, frykt eller andre signal hunden viser.

Ordlyden «bruksområde» viste til blant annet kompetanse om type hund, herunder hunder som er avlet for bestemte aktiviteter som for eksempel jakt. Det ble vist til at ulike raser vil ha ulike aktivitetsbehov, og at det vil variere hvilke stimuli som er påkrevd for at hunden skal ha et godt grunnlag for å fungere og trives. Valg av rase vil kunne påvirke hvilken kompetanse hundeholderen må besitte. Forskjellige typer hunder har ulike iboende egenskaper, og ulike hunderaser vil kunne ha ulikt skadepotensial basert på størrelse og styrke.

Videre ble det vist til at kompetansekravet ikke vil komme til anvendelse i alle situasjoner der mennesker omgås hund. Det fremgikk at det ikke er hensiktsmessig å la kompetansekravet omfatte personer som har en tilfeldig kontakt med og svak tilknytning til hunden, for eksempel en som påtreffer en hund som trenger hjelp. Kravet til kompetanse gjelder ellers både ved hold, håndtering og transport.

Avslutningsvis i høringsnotatet ble det vist til at næringsdrivende som selger tjenester til hundeeiere, oppdrettere, hundeskoler, hundepensjonat, hundeluffer og folk som hjelper til med adferdsproblemer vil måtte ha nødvendig kompetanse. Kompetansekravet omfatter den som eier eller har tatt omsorg for eller hånd om en hund for kortere eller lengre tid. Hundeholderen skal sørge for at den som skal passe på hunden har tilstrekkelig kompetanse til å ivareta hunden på en god måte.

5.5.3 Høringsinstansenes innspill

Politidirektoratet mener i utgangspunktet at det er positivt med et kompetansekrav for hundehold, og at dette potensielt kan virke forebyggende. *Politidirektoratet* viser imidlertid til at det vil være utfordrende for politiet å vektlegge hundeholderens kompetanse i politiets praksis. Videre skriver *Poli-*

tidirektoratet at hva den enkelte legger i «nødvendig kompetanse» er svært forskjellig og flere vil nok oppfatte seg selv som kompetent uten at de egentlig har noen utdanning eller mye erfaring med hund. *Politidirektoratet* har forståelse for at det er vanskelig å sette et konkret krav til kompetanse eller gjennomføring av bestemte kurs, ikke minst fordi det er stor forskjell på ulike hunderaser, hva hunden skal brukes til osv. *Politidirektoratet* mener bestemmelsen fort vil ende opp uten noen praktisk betydning. *Politidirektoratet* peker på at det blir vanskelig å vektlegge hundeholderens kompetanse i praksis når det ikke foreligger klare krav. *Politidirektoratet* viser til at dette kanskje kan avhjelpes ved at man kan pålegge hundeeier å bestå et offentlig godkjent kurs som et forebyggende virkemiddel etter § 17 dersom man mistenker at hundeeier ikke innehar nødvendig kompetanse. *Politidirektoratet* påpeker videre at dersom kompetansekravet innføres som foreslått, bør det som minimum gis tydelige retningslinjer for hvordan kompetansekravet skal håndheves slik at en ivaretar hensynet til likebehandling. Videre viser *Politidirektoratet* til at det bør fremgå av retningslinjene i hvilke tilfeller kompetansekravet skjerpes.

Innlandet politidistrikt synes at intensjonen bak bestemmelsen er god, men er usikker på etterlevelsen av kompetansekravet i praksis. *Innlandet politidistrikt* viser til at kompetansekravet blir innholdsløst da det ikke er gitt noen definisjon på hva som er «nødvendig kompetanse», og det ikke er gitt et standardisert opplæringstilbud. *Innlandet politidistrikt* stiller spørsmål om på hvilken måte det er tenkt at politiet skal vektlegge hundeholderens kompetanse i sin forvaltningspraksis, og på hvilken måte politiet skal kunne avdekke hva som faktisk er hundeholderens kompetanse.

Oslo politidistrikt synes det er fornuftig at departementet ønsker å innføre et selvstendig kompetansekrav for hundeeier i ny § 3 a. *Oslo politidistrikt* bemerker at det er noe usikkert hvordan et kompetansekrav vil etterleves og ikke minst kunne kontrolleres dersom en ikke pålegger en obligatorisk test eller kurs i forbindelse med et hundehold.

Mattilsynet skriver at de ikke ønsker at definisjonen i hundeloven § 3 a overlapper dyrevelferdsloven § 6. *Mattilsynet* mener at hundeloven § 3 a bør presiseres slik at det blir tydelig hva slags kunnskap om hund som kreves etter hundeloven og foreslår at første punktum omformuleres slik: «Hundeholderen skal ha nødvendig kompetanse til å holde og trene hunden slik at den utgjør minst mulig fare.»

Statsforvalteren i Rogaland støtter forslag om kompetansekrav og flere kommuner viser til at søkelyset på hundeholderens ansvar og kompetansekrav er svært positivt.

Norges Jeger- og Fiskerforbund (NJFF) mener at kompetansekravet som er foreslått i § 3 a kan være vanskelig å overholde og følge opp i praksis. *NJFF* foreslår derfor at det utformes en veileder i samarbeid med aktuelle hundeorganisasjoner som f.eks. kan deles ut av oppdretter til nye hundeeiere.

Norsk Dyrepleier- og assistentforening mener der bør gis mer konkrete føringer enn forslaget ordlyd. For at det skal foreligge en felles kunnskapsbase foreslår *Norsk Dyrepleier- og Assistentforening* at det opprettes et nettbasert kurs hvor innholdet er forskriftsfestet. Også *Dyrepleierne i Akademikerne* og *Dyrebeskyttelsen Norge* mener at det bør lovfestes et krav til at nye hundeholdere skal gjennomføre kurs eller opplæring i hunders adferd og behov.

Norges Astma- og Allergiforbund støtter departementets forslag til ny § 3 a om hundeholderens kompetanse. *Norges Astma- og Allergiforbund* viser til at kunnskap om hundens behov og adferd uten tvil er en forutsetning for et trygt hundehold. Videre skriver *Norges Astma- og Allergiforbund* at økt kompetanse vil kunne bidra til færre konfliktsituasjoner mellom hund og mennesker. De foreslåtte endringene fokuserer primært på hundens behov, adferd og bruksområde. Trygghet for andre, og opplevelser i møte med hunden er lite omtalt. *Norges Astma- og Allergiforbund* oppfordrer derfor til at formuleringene knyttet til aktsomhetskrav og kompetanse også inkluderer en formulering om hundens påvirkning på menneskers helse. For personer som lever med alvorlig pelsdyrallergi, som er en ikke-synlig funksjonsnedsettelse, kan et utilsikket møte med hund medføre en stor helsemessig belastning. *Norges Astma- og Allergiforbund* viser til at det derfor også er viktig at hundeholderen har kjennskap til at hunden kan utgjøre en slik ulempe for enkelte grupper i samfunnet, og tar nødvendige forholdsregler når hunden skal bevege seg i det offentlige rom.

Astma- og Allergiforbundet Bergen Storlag viser til at like viktig som hundeeiers kompetanse om hunden er hundeeiers kompetanse og forståelse for andre mennesker og hvordan hundehold kan påvirke dem i både positiv og negativ retning. *Astma- og Allergiforbundet Bergen Storlag* bemerker at det er viktig at hundeeiere forstår hvordan hundehold kan begrense andre menneskers frihet slik at en får minst mulig konflikter mellom hun-

deholdere og de som opplever negative følger av hundeholdet.

Norsk Sau og Geit, Norske Reindriftsamers Landsforbund, TYR, Geno, Norges småbrukarlag og Norges Bondelag (heretter beitenæringene) mener at forslaget ikke klargjør hvilken type kompetanse og hvem som skal vurdere denne kompetansen. *Beitenæringene* foreslo følgende ordlyd i bestemmelsens første ledd:

«Hundeholderen skal ha nødvendig kompetanse om hold og trening av hund, som blant annet skal omfatte kunnskaper om hundens behov, naturlig adferd og bruksområde og for å <...> situasjoner hvor skader kan oppstå».

Dette innspillet ble også gjengitt i konsultasjonene med *Norske Reindriftsamers Landsforbund*.

Foreningen Norske Etologer mener at forslaget til paragraf om kompetanse løfter inn viktige kunnskapsmomenter som hundeeiere må forventes å ha. *Foreningen Norske Etologer* viser til at paragrafen også bør vise til lov om dyrevelferd §§ 6 og 8 og at det bør vurderes å utdype kompetanse (og eventuelle kompetansekrav) i forskrift.

Norsk Kennel Klub (NKK) ser det som positivt at det innføres et kompetansekrav i hundeloven, men skulle gjerne sett at kravet var konkretisert ytterligere. *NKK* mener at uten nærmere presisering og sanksjonsmulighet kommer hundeloven § 3 a til å bli en sovende bestemmelse. *NKK* mener at det uansett er viktig at en veileder omtaler hundeloven § 3 a grundig, og at det der kommer tydelige anbefalinger om hva eier bør foreta seg for å tilegne seg nødvendig kompetanse om hund og hundehold – for eksempel gjennom hunde- og valpekurs. Videre mener *NKK* at selv om kompetansekravet blir stående uten konkrete føringer og krav, vil det ha en viktig verdi gjennom å gi et tydelig signal til hundeholderen om viktigheten av å tilegne seg nødvendig kunnskap om hundens bruksområde, naturlig adferd og behov. *NKK* viser til at økt kunnskap blant hundeholdere utvilsomt vil bidra til å redusere risikoen for uønskede hendelser, styrke hundens vern og rettigheter og ansvarliggjøre eier i større grad enn tidligere. Videre viser *NKK* til at deres generelle holdning er at fokuset bør være på forebygging gjennom trening av hund og opplæring av hundeeier og publikum for øvrig, fremfor å forby og begrense hundens naturlige adferd.

BirdLife Norge ser behovet for å klargjøre at hunder har visse behov knyttet til naturlig adferd, men vil advare mot å gi inntrykk av at slike behov gir anledning til å bryte f.eks. båndtvangbestemmelsene. *BirdLife Norge* er derfor positive til at begrepet bare brukes i § 3 a om kompetanse.

Videre etterspør *BirdLife Norge* hvordan hundeholdets potensielle skadelige virkning på naturmangfold er tenkt formidlet. Det er *BirdLife Norges* oppfatning at mange hundeeiere ikke fullt ut forstår hvorfor de skal ha hunden i bånd, for eksempel i områder der det ikke er beitedyr som sau eller rein. Dette vitner om en manglende forståelse for virkningen løse hunder har på vilt. Hunder gjør i seg selv skade ved å være løs ved å forstyrre den ville faunaen, og hunder har stort potensiale for å skade egg og unger uten at eierne registrerer det.

Flere *privatpersoner* mener det bør kreves kurs eller kompetansebevis for å få eie hund.

5.5.4 Departementets vurderinger

Det er viktig for departementet å fremheve hundeholderens ansvar for at eget hundehold er forsvarlig. Det forventes at hundeholderen har kompetanse om sin hunds behov, adferd og bruksområde. Kompetansekravet er ment å virke forebyggende. Kompetente hundeholdere er kanskje det viktigste virkemidlet for å hindre at uønskede hendelser oppstår. Departementet mener bestemmelsen vil bidra til at hundeholderen blir bevisst sitt ansvar for at hundeholdet er aktsomt overfor omgivelser og andre dyr og mennesker. Kompetente hundeholdere kan i større grad forebygge problemsituasjoner og finne tiltak hvis slike oppstår. En kompetanseheving kan videre bidra til å redusere faren for uheldige situasjoner som skyldes uvitenhet. Det vises til punkt 3.2.6.4.

Forslaget har fått bred støtte. Likevel er flere høringsinstanser, inkludert *Politidirektoratet* og flere *politidistrikt*, usikker på etterlevelsen av kompetansekravet i praksis, og på hvilken måte politiet skal kunne avdekke hva som faktisk er hundeholderens kompetanse. Noen høringsinstanser foreslår at man kan pålegge hundeeier å bestå offentlig godkjent kurs eller at konkrete kompetansekrav fastsettes i forskrift.

Departementet viser til at det er vanskelig å sette konkrete krav til kompetanse eller gjennomføring av bestemte kurs, ikke minst fordi det er stor forskjell på ulike hunderaser og individer, hva hunden skal brukes til og hvilke omgivelser og situasjoner hunden holdes i og eksponeres for. Som regel vil realkompetanse være tilstrekkelig til å oppfylle lovens krav. I praksis vil dette si at hundeholderen skal kunne nok om dyrearten til å gi riktig daglig tilsyn og stell for å kunne se, forstå og handle i tråd med hundens behov. Kompetanse omfatter også holdninger, praktisk evne og vilje til å etterleve kravene. Denne kompetansen kan til-

egnes på ulike måter. Kompetansebehovet kan altså være ulikt alt etter hva slags hundehold det er snakk om. For å sikre forutsigbarhet er det likevel nødvendig å fastsette et generelt krav. Det er derfor viktig at kompetansen vurderes konkret i de ulike tilfeller. Politiet vil i sin forvaltningspraksis kunne vektlegge hundeholderens kompetanse. Departementet vil utdype forståelsen av kompetansekravet i veilederen til hundeloven.

Hundeholderen skal etter hundeloven § 3 a ha nødvendig kompetanse til å forebygge at uheldige situasjoner eller skader oppstår. Det innebærer også kunnskap om skadepotensialet fra hunder generelt, og til hundeholderens hund spesielt.

Departementet ønsker å presisere at henvisningen i endringsforslaget § 3 a andre punktum om kunnskap om hundens behov, naturlige adferd og bruksområde ikke gir hundeholdere anledning til å bryte den nasjonale eller kommunale båndtvangen. Tvert imot mener departementet at kunnskap om hundens natur er viktig for å kunne forebygge uønskede hendelser eller skader. Hundeholderen må også ha tilstrekkelig kunnskap til å fange opp tegn på sykdom eller skader på hunden. Uoppdagede smertetilstander hos hunden kan føre til bitt på grunn av smerter. For eksempel vil en hund med en tannsykdom som blir klappet i ansiktet kunne reagere med bitt for å komme unna den smertefulle håndteringen.

Det er ikke minst viktig at hundeholderen har kunnskap om hunders naturlige adferd, jf. omtale om jaktlyst under «kunnskapsgrunnlaget» punkt 3.2.6.5. Mange av hundens iboende egenskaper, som er en del av hundens normale adferd, vil kunne medføre risiko i gitte situasjoner.

Videre er det departementets vurdering at hundeholderen må ha tilstrekkelig kunnskap om det skadepotensialet hunden kan utgjøre i ulike situasjoner, for eksempel i kontakt med beitedyr eller med mennesker som av ulike grunner ikke tåler eller ønsker slik kontakt. Det er selvfølgelig ikke mulig for en hundeholder å vite hvilke mennesker som ikke tåler eller ønsker kontakt med hunden, men hundeholderen bør søke å unngå at hunden kommer i kontakt med fremmede mennesker der det ikke inviteres til det. Når det gjelder beitedyr er det viktig at hundeholderen har kunnskap om deres sårbarhet slik at hundeholderen i tilstrekkelig grad forebygger at hunden opptrer på en måte som er til skade for beitedyr. Departementet viser til at slik skade ikke bare omfatter skade som er direkte følger av bitt, men også skade som følge av at hunden skremmer eller jager beitedyr. Se nærmere om dette under «Kunnskapsgrunnlaget» punkt 3.2.4.1. Flere,

blant annet *Sametinget* har stilt spørsmål om hvorfor loven sier at hundeholder skal ta hensyn til «hundens natur» siden hundeloven er en sikkerhetslov, og hensynet til hunden skal ivaretas i dyrevelferdsloven. Departementet mener derfor at det er viktig å forklare at hensynet til hundens natur skal ivaretas for å sikre mot skader som er en naturlig konsekvens av hundens natur.

Politidirektoratet viser til at det vil være utfordrende for politiet å vektlegge hundeholderens kompetanse i politiets praksis og at bestemmelsen vil kunne ende opp uten noen praktisk betydning. Departementet påpeker at et hundehold som skal ivareta hensynet til sikkerhet, trygghet, alminnelig ro og orden forutsetter at hundeholderen har kunnskap og kompetanse om hund. Hundeholdere har et stort ansvar, og dagens bruk av hund i samfunnet stiller økende krav til kunnskap om hundens adferd og behov. Kompetanseheving hos hundeholdere vil kunne redusere faren for at hunder kan forårsake skader eller ulemper i samfunnet.

Innholdet i kravet til kompetanse vil kunne variere over tid og med de aktuelle aktiviteter hundeholderen gjør. For eksempel vil det stilles strenge krav til kunnskap om skadepotensialet til en hund i områder hvor det er sårbart vilt eller beitedyr.

For politiet vil krav til kompetanse hos hundeholderen vurderes konkret ut fra hvilken situasjon

som har oppstått. Departementet mener at det ut fra situasjonen vil være mulig å argumentere med manglende kompetanse hos hundeholderen, men at krav til kompetanse nok ikke vil være et selvstendig grunnlag for virkemiddelbruk.

For å gjøre det tydeligere hva slags kunnskap om hund som kreves etter hundeloven § 3 a ønsker departementet å endre ordlyden til at «[h]undeholderen skal ha nødvendig kompetanse til å kunne forebygge at uheldige situasjoner eller skader oppstår. Slik kompetanse omfatter blant annet kunnskap om hold og trening av hund og kunnskap om hundens behov, naturlige adferd, bruksområde og det skadepotensialet hunden kan utgjøre.»

Med dette mener departementet å ivareta høringsinnspillet fra blant annet beitenæringene ved å tydeliggjøre at hundeholderens kompetanse må være egnet til å kunne forebygge at uheldige situasjoner eller skader oppstår. Videre må kompetansen inkludere kunnskap om det skadepotensiale en hund kan representere.

Basert på høringsinnspillene ser departementet at det over tid kan være behov for å konkretisere enkelte kompetansekrav, dette også fordi tilbud om kompetansetilbud er under utvikling. Departementet foreslår derfor en ny hjemmel til å gi forskrift om krav til opplæring og kompetanse.

6 Sikring av hunder

6.1 Almennelige regler om sikring av hund. Vilkår for å la hund være løs

6.1.1 Gjeldende rett

Hundeloven § 4 angir almennelige regler om sikring av hund, og vilkår som må være oppfylt for å kunne la hunden være løs. Da paragrafen ble vedtatt avløste den flere bestemmelser i gjeldende lovgivning, som blant annet bufeloven § 3 første ledd, viltloven § 52 første ledd første punktum og reindriftsloven § 29 annet ledd første punktum.

Bestemmelsen lyder i dag:

§ 4 Almennelige regler om sikring av hund. Vilkår for å la hund være løs

Hunder kan være løse bare når de

- a. blir fulgt og kontrollert på aktsom måte, eller
- b. er forsvarlig inngjerdet på et sted som ikke er åpent for allmenn ferdsel.

Den som holder en hund i bånd, skal være i stand til å ha kontroll med hunden, hvis de ikke blir ledsaget av noen som har slik kontroll.

Hundeholderen skal påse at hunden ikke farer mot, hopper på, forfølger eller stiller seg i veien for folk som ikke godtar dette. Har en hund dette for vane, skal den bli holdt i bånd på steder som er åpne for allmenn ferdsel.

Hundeholderen skal vise særlig aktsomhet der det er barn, for å hindre slik kontakt mellom hund og barn som barnet eller voksne som følger barnet, ikke inviterer til, og for å forebygge at barn blir skremt. Om nødvendig skal hunden bli satt i bånd eller holdt tett inntil hundeholderen.

Hunder skal alltid holdes under slikt tilsyn at de så vidt mulig hindres i å drive eller forfølge vilt, jf. likevel § 9 tredje ledd.

Det vises til Ot.prp. nr. 48 (2002–2003) side 204:

«Første ledd angir forutsetningene for å la en hund være løs og må forstås i lys av den almennelige aktsomhetsplikten etter hundeloven § 3. Hva som konkret ligger i kravet i bokstav a om

å bli fulgt og kontrollert på en aktsom måte, må avgjøres ut fra en totalbedømmelse av situasjonen, der det også kan spille en rolle hvilken hundetype det gjelder. Kravet kan etter forholdene være oppfylt selv om ikke hundeholderen har uavbrutt øyekontakt med hunden, jf. Ot.prp. nr. 48 s. 75. Likt med inngjerding etter bokstav b regnes annen innelukking som gjør at hunden ikke kan komme ut i områder som er åpne for almennelig ferdsel.

Annet ledd fastslår et generelt krav om at den som har hund i bånd, skal være i stand til å ha kontroll med hunden. Hvorvidt en plikt til å holde hunden i bånd er oppfylt når et barn gjør det, beror derfor særlig på barnets styrke i forhold til hundens. Det er imidlertid tilstrekkelig at den som har hunden i bånd, blir ledsaget av noen som har den nødvendige kontroll.

Tredje ledd er en ytterligere konkretisering av aktsomhetskravet i § 3, særlig § 3 første ledd annet punktum. Bestemmelsen omfatter visse former for atferd fra en hund som jevnlig vil bli oppfattet som plagsom når den ikke er ønsket. Andre former for atferd fra hunden, for eksempel at den snuser på fremmede som står rett foran i en kø, omfattes ikke av tredje ledd.

Fjerde ledd innebærer en skjerping av aktsomhetsplikten i forhold til barn. Om aldersgrensen for barn se § 2 bokstav b. Sammenlignet med tredje ledd viser skjerpingen seg på flere måter: fjerde ledd omfatter alle former for kontakt, ikke bare dem som er nevnt i tredje ledd; kontakt mellom hund og barn forutsetter at hunden er invitert til kontakt av barnet eller av en voksen som følger barnet, og hundeholderens plikt til å holde hunden i bånd eller tett inntil seg er mer omfattende etter fjerde ledd annet punktum enn etter tredje ledd annet punktum. Her som ellers vil imidlertid hundeholderens aktsomhetsplikt være vesentlig mindre omfattende innenfor hundeholderens egen eiendom.

Femte ledd konkretiserer aktsomhetsplikten i forhold til beskyttelse av vilt. Bestemmelsen tar særlig sikte på hjortevilt og andre patte-

dyr og på vadefugler, svømmefugler og andre fugler under hekking, beiting eller myting.»

6.1.2 Behovet for lovendring

Hundeloven § 4 angir alminnelige regler om sikring av hund, og forutsetningene for at en hund kan være løs utenom båndtvangsbestemmelsene. Bestemmelsen angir at dersom hunden blir «fulgt og kontrollert på aktsom måte» og den ikke har for vane å «fare mot, hoppe på», eller «stiller seg i veien for folk», så kan hunden etter denne regelen gå løs. Denne bestemmelsen må ifølge forarbeidene, Ot.prp. nr. 48 (2002–2003) side 204, leses i lys av den alminnelige aktsomhetsplikten i § 3.

Under gjennomgangen av hundeloven kom det inn flere innspill til hundeloven § 4 om at bestemmelsen ga uttrykk for et gjennomgående negativt fokus på hunder og hundehold, og at det ikke legges vekt på hunders naturlige behov for å springe løse. Flere innspill pekte også på at denne bestemmelsen må ses i sammenheng med dyrevelferdsloven § 23 om dyrs levemiljø.

Flere innspill mente at bestemmelsen var uklar, og at etterlevelse derfor blir utfordrende, noe som i sin tur kan føre til konflikter. Det vises til de konkrete eksemplene i § 4 tredje ledd, og at det fremstår som uklart hva som ligger i at hunden «stiller seg i veien for noen», når en hund er «fulgt og kontrollert på en aktsom måte» og hva som er «uønsket kontakt». Når begrepene fremstår som uklare, kan bestemmelsen bli tolket ulikt. For eksempel vil personer som er redde for hunder, kunne mene at det at hunden er til stede, i seg selv er «uønsket kontakt».

Det kom innspill fra *Norges blindforbund* om behov for å presisere at det er nødvendig at hundeholdere utviser ekstra aktsomhet overfor førerhunder som utfører en tjeneste. Norges blindforbund har gjennomført undersøkelser som viser at 80 prosent av alle førerhunder har blitt angrepet i tjenesten, ofte gjentatte ganger. Dette leder til farlige situasjoner både for førerhunden og personen som fører hunden. Derfor bør hundeholdere i større grad være pålagt å påse at deres hunder ikke forstyrrer førerhunder.

6.1.3 Forslaget i høringsnotatet

I høringsnotatet poengterte departementet at det er en del av hundens naturlige adferd å få løpe fritt. Det er derfor viktig ut fra hensynet til et godt hundehold at muligheten for å utøve slik adferd ikke begrenses i større utstrekning enn nødvendig. Det ble likevel pekt på at når en hund skal

være løs, er det også viktig at de ulemper som kan oppstå ved møter med andre mennesker eller dyr forhindres. Avveiningen mellom hunders og hundeholderes behov, og de ulemper som kan oppstå i forbindelse med at hunden er løs, skal derfor ses som sentral.

De ble også poengtert at høringsforslaget § 4 skulle leses i lys av aktsomhetskravet i høringsforslaget § 3.

Departementet ville med høringsforslaget til § 4 tydeliggjøre hvilke krav som stilles til hundeholderen når hunden skal være løs. Dette vil legge mer av ansvaret i slike situasjoner over på hundeholderen, noe som har vært etterlyst i flere innspill under gjennomgangen av hundeloven. Det kan likevel ikke være tale om et absolutt ansvar ettersom det alltid kan oppstå uforutsette hendelser som det ikke er mulig å forhindre. Det må også tas i betraktning at andre enn hundeholderen kan påvirke hunden, enten ved provokasjon eller uaktsomhet.

Høringsforslaget innebar at hundeholderes ansvar når hunden er løs, er knyttet opp mot den ulempe og det skadepotensiale som foreligger i enhver gitt situasjon. Dette tilsier altså at hundeholderen må foreta en konkret totalvurdering av situasjonen. Terskelen for hva som skal anses som en ulempe, bør være lav. En hundeholder bør ha såpass god kontroll på en løs hund at den for eksempel ikke hopper opp på fremmede mennesker. Dersom en hundeholder oppdager at mennesker er ukomfortable i møte med en hund, bør hundeholderen kunne avverge at hunden og mennesket får direkte kontakt. Dersom hunden skal være løs i områder hvor det er sannsynlig at den vil møte mange mennesker og dyr, bør den være såpass dressert at den kommer på innkalling, også i de tilfeller hvor den ikke har lyst.

I høringsnotatet skrev departementet at kravet til aktsomhet når hunden er løs, vil avhenge av de omgivelser man befinner seg i. I områder hvor man med stor sannsynlighet vil møte på andre mennesker, hunder og dyr må desto mer oppmerksomhet være rettet mot hunden enn dersom man er i mer øde omgivelser. Dersom man ikke har slik kontroll med hunden, kan ikke hunden gå løs i områder hvor sannsynligheten er stor for at man møter på andre dyr og mennesker.

Det ble også beskrevet at aktsomhetskravet må også vurderes ut fra hundens skadepotensiale. Ved vurderingen av hundens skadepotensiale vil hundens størrelse, hurtighet og kraft spille en stor rolle. Det ble også vist til omtalen av endringsforslagene til §§ 3 og 3 a om valg av riktig hunderase ut fra egne forutsetninger.

Forslaget innebar at de konkrete eksemplene i nåværende § 4 tredje ledd blir opphevet. Innspillene i gjennomgangen av hundeloven uttrykte at eksemplene gav mer hodebry enn hjelp ved fortolkningen av bestemmelsen. Ved å fjerne de konkrete eksemplene på hva en hund ikke må gjøre, blir lovteksten mer fleksibel. De konkrete eksemplene ville uansett aldri ha vært dekkende for alle de situasjoner som kan oppstå når en hund er løs, og kan isteden føre til vilkårlige tolkninger. Departementet mente at endringsforslaget ville gjøre bestemmelsen mer anvendelig.

Departementet foreslo å videreføre bestemmelsen om at hunder så langt som mulig skal hindres fra å drive eller forfølge vilt. Dette av hensyn til at vilt ikke skal påføres skade eller belastning som følge av å bli jaget av løse hunder. Dette hensynet veier tungt og en ansvarlig hundeholder bør derfor både overholde regler om båndtvang, men også ha kontroll på hunden utenom båndtvangstiden.

Det ble foreslått å videreføre det særlige aktsomhetskravet overfor barn i nærværende hundelov § 4. Det ble imidlertid poengtert at dette aktsomhetskravet ikke innebærer at hundeholderen er ansvarlig for enhver uheldig situasjon som oppstår i møtet mellom hunder og barn. Det ble vist til at foreldre har et veiledningsansvar for å veilede sine barn om å ikke løpe bort til fremmede hunder. Det ble imidlertid pekt på at barnets alder spiller en stor rolle ved vurderingen av krav til hundeholderens aktsomhet.

Det ble foreslått å gi et ekstra aktsomhetskrav for å beskytte hunder som utfører en tjeneste. Det ble særlig pekt på førerhunder og servicehunder. Dette ble foreslått for å gi hunder som utfører en tjeneste en større rettslig beskyttelse, og for å gjøre hundeholdere bevisste på å vise særlig hensyn. Dette ville i sin tur kunne bidra til at førerhundene ikke mister fokus på det arbeidet de er satt til å utføre.

I høringsnotatet foreslo departementet følgende endringer i hundeloven § 4:

§ 4 Alminnelige regler om sikring av hund. Vilkår for å la hund være løs

Hundeholderen skal opptre hensynsfullt. Hunder kan bare være løse under tilsyn og kontroll som i størst mulig grad forebygger og forhindrer skader eller ulemper for mennesker, husdyr, vilt eller eiendom. Det skal vises særlig hensyn overfor barn, og andre hunder som utfører en tjeneste. Den som holder en hund i bånd, skal være i stand til å ha kontroll med hunden, hvis de ikke blir ledsaget av noen som har slik kontroll.

Hunder skal alltid holdes under slikt tilsyn at de så vidt mulig hindres i å drive eller forfølge vilt, jf. likevel § 9 tredje ledd.

6.1.4 Høringsinstansenes innspill

Mattilsynet skriver at første setning om at hundeholder må opptre hensynsfullt er uklar. De ber om en utdypning av hvem hundeholderen skal være hensynsfull overfor, og hva det vil si å være en hensynsfull hundeholder.

Oppdal kommune, Porsanger kommune og Vågå kommune og *Norsk Kennel Klub* mener at endringsforslaget bør forkastes, og at det ikke gjøres endringer i bestemmelsen.

Oppdal kommune og *Sel kommune* mener endringsforslaget til § 4 er utydelig og gir et for stort rom for skjønn.

Bergen kommune opplever at mye av konflikten mellom hundeeiere og den øvrige befolkningen berøres av nettopp denne bestemmelsen, og er positive til at endringsforslaget i større grad vektlegger hundens naturlige behov for å springe løs, og at bestemmelsen presiseres. Likevel mener de at endringsforslaget gjør det vanskelig å vurdere hvilke plikter hundeholdere har når det gjelder sikring av hund og når hunden kan være løs, samtidig som vilkårene fremstår som strenge. Det pekes på at hva som anses som en «ulempe» vil være relativt ut fra den enkeltes oppfatning. Ordlyden «så vidt mulig» i endringsforslagets tredje ledd kan oppfattes som uklar, og bør presiseres.

Sametinget med flere mener at høringsforslaget § 4 ikke kan åpne for at hundeholder selv kan vurdere om hunden skal være sikret eller ikke.

Norges Jeger- og Fiskerforbund (NJFF) mener at det må være en tålegrense, og ikke en plikt å gjøre det som er mulig for å unngå enhver mindre ulempe. Det vises også til at mange jaktformer med hund utføres ved at hunden jobber i god avstand fra fører, utenfor synsvidde, og i noen tilfeller slik at den ikke umiddelbart lar seg innkalle. Selv om hunden er utenfor synsvidde, og noen ganger også hørevidde, regnes den likevel som «forsvarlig fulgt» når den jakter sammen med hundefører/jeger. *NJFF* oppfatter endringsforslaget som at det legges opp til at hunden må være innenfor hundeholders synsfelt og være under direkte kontroll for å kunne være løs. Dette mener *NJFF* vil innebære helårs båndtvang for svært mange raser som benyttes til jakt i Norge, på grunn av sine jaktegenskaper som ikke forsvinner selv om det er utenfor jaktseong. *NJFF* skriver at

«det må være mulig å slippe hunden løs på en hensynsfull måte, uavhengig av rase og egenskaper».

Bergen kommune er også kritiske til at det i større grad skal være opp til hundeholder å avgjøre om hunden skal være i bånd. Det kan være en utfordring at ikke alle hundeholdere foretar en optimal vurdering i lys av den alminnelige aktsomhetsplikten i § 3, for eksempel på grunn av sin egen subjektive oppfatning av egen hund. Når den foreslåtte formuleringen er uklar, gir det et stort rom for tolkninger av hvilke plikter hundeholdere har. Derfor mener *Bergen kommune* at nåværende bestemmelses første ledd bør videreføres. Videre mener *Bergen kommune* at det vil være en fordel om det vises til eksemplene i nåværende tredje ledd, forutsatt at det fremgår at listen ikke er uttømmende. Den samme løsningen foreslås også av *NJFF*. Alternativt foreslår de at bestemmelsen omformuleres slik at den i større grad konkretiseres. *Bergen kommune* støtter øvrige endringer.

Statsforvalteren i Trøndelag og Randaberg Kommune mener at dersom de konkrete eksemplene i bestemmelsen skal fjernes og erstattes med mer subjektive beskrivelser blir det viktig å utarbeide en god veileder til bestemmelsen.

Norsk Kennel Klub (NKK) mener at omtalen i første ledd blir for generell og en dårlig erstatning for de uttalte eksemplene i nåværende bestemmelse. De mener endringsforslaget vil innskrenke hunders mulighet til å springe fritt, uten at det er et reelt behov for dette, og etter som dette allerede er begrenset i stor grad. Det foreligger allerede båndtvang mellom 1. april og 20. august, og omfattende kommunale båndtvangforskrifter er allerede fastsatt i store deler av landet. Det vises til dyrevelferdsloven § 23, og dyrs levemiljø, og at selv om hundeholder skal vise hensyn er det også viktig at hunden gis muligheten til å løpe fritt.

NJFF skriver at det er naturlig at det skal stilles krav til å unngå skader, men er kritiske til at endringsforslaget legger opp til at også mindre ulemper overfor andre interesser er uakseptabelt. De mener det ikke er samsvar mellom endringsforslagene departementet gjør innledningsvis i § 1-3 og § 4 om nytten med hundehold og innstramninger i § 4. *NJFF* mener derfor at nåværende bestemmelse kan stå, alternativt at ordlyden endres til å gjelde «urimelige ulemper». Det vises til høringsnotatet punkt 3.1.1.5 hvor det står at «terskelen for hva som skal anses som ulempe bør være lav». Dette mener *NJFF* ikke samsvarer med tilsvarende lovgivning i andre nordiske land, og viser til at grensen går ved «skade» og «vesent-

lig ulempe» i henholdsvis Danmark og Sverige. *NJFF* viser til vegtrafikkloven § 2 og granneloven § 2 og skriver at en regel om at nærmest enhver ulempe skal unngås nærmest til enhver pris, ikke nødvendigvis samsvarer med øvrig norsk lovgivning om man sammenligner med aktiviteter som ikke er forbudt. *NJFF* viser til § 3 og at det er «vesentlige ulemper» hundeholder plikter å unngå. *NJFF* stiller derfor spørsmål ved faktagrunnlaget som departementet bygger på når det legges til grunn at det er nødvendig å senke terskelen fra «vesentlig ulempe» til mindre ulemper. *NJFF* mener at den samme tålegrensen, «vesentlige ulempe», bør benyttes i hele loven. *NJFF* vil også påpeke at hunder i bånd kan forårsake de samme eller sammenlignbare ulempene som en løs hund, for eksempel ved å hoppe opp på noen.

Norges Astma og Allergiforbund Bergen storlag har forståelse for behovet å påpeke de positive sidene med et hundehold, men er skeptiske til de store negative sidene for den som er allergiske mot hund synes å forsvinne i omtalen av dette kapittelet i hundeloven. De viser til at en del allergikere ikke har mulighet til å komme seg unna en hund som ønsker å hilse på dem, og derfor får sine muligheter til å delta i samfunnet innskrenket på grunn av dette. De skriver:

«Det er viktig at det legges vekt på at det å ha hund er et fritt valg hundeholder har tatt og at de dermed må være seg sitt ansvar bevisst og være forberedt på det arbeidet det er å ha ett hundehold som ikke er til fare, sjenanse eller utrygghet for andre. Det å ha en sykdom eller være funksjonshemmet er ikke et fritt valg og det bør da ikke legges opp til at frie valg noen tar skal begrense andre mennesker som ikke har noe valg sin frihet i betydelig grad.

I endringsforslaget står det at det skal vises særlig hensyn ovenfor barn, men dette bør også gjelde funksjonshemmede da mange med kognitiv funksjonshemming ikke vil ha mulighet til å kunne tolke adferden til hunden på samme måte som en voksen og det er mange fysisk funksjonshemmede som ikke har samme muligheten til å komme seg unna en farlig situasjon som funksjonsfriske mennesker pga. sine begrensede bevegelsesmuligheter. *NAAF Bergen storlag* stiller seg bak *NKK* og *NOAH – for dyrs rettigheter* sin uttalelse vedr. opprettelse av inngjerdede hundeparker i byer og tettsteder da dette vil føre til færre konflikter mellom hunder/hundeholdere og andre. Da vil hundeholder ha en plass der de kan oppfylle sine forpliktelser ovenfor hunden

med at den skal få springe løst samtidig som dem som er allergisk eller redd for hund kan føle seg trygg da hundeholder ikke har grunn for å la hunden gå uten bånd andre plasser enn i hundeparkene.»

Norges blindeforbund er meget fornøyde med at det er stilt et ekstra aktsomhetskrav til hundeholdere når de er i nærheten av førerhunder i arbeid. *Politidirektoratet* er positive til at det fremheves at det skal tas særlig hensyn til barn og andre hunder i tjeneste, men mener at lovgiver i større grad bør synliggjøre hundeholders aktsomhetskrav med hensyn til barn.

Sametinget foreslår at det skal føyes til at det skal tas særlig hensyn til beitenæringer, og foreslår derfor følgende ordlyd til høringsforslagets § 4 første ledd tredje setning: «Det skal tas særlig hensyn overfor barn, andre hunder som utfører tjeneste, reindrift og husdyr».

Norsk Sau og Geit, Norske Reindriftsamers Landsforbund, TYR, Geno, Norges småbrukarlag og Norges Bondelag skriver:

«Når det brukes «størst mulig grad» kan dette leses som at det si at det *tillates i en liten grad skader ulemper mot mennesker, husdyr, vilt og eiendom*. Bestemmelsen fanger ikke opp tamrein eller situasjoner hvor hundeeier har feilbedømt en situasjon med storfe. Storfe kan da forsvare seg med å angripe hund og eier. Vi oppfatter teksten som tvetydig og det er opp til den enkeltes skjønn å avgjøre hva som er skade eller ulempe for andre.»

Beitenæringene mener at en bundet hund bør være dobbelt sikret for at dyr ikke kan komme i kontakt med hunden hverken i bånd eller om den løser seg. De viser til at de har eksempler på at hund i bånd ved hytte og hund i bånd i løpestreng ved hytte, har drept sau.

Beitenæringene, herunder *Norske Reindriftsamers Landsforbund*, ønsket også at det skulle stilles krav om sertifisering av sporhunder, drivende jakthunder, husky- og andre jakt- og sporhundblandinger, da disse hundene utgjør et stort skadepotensial når de løper løs innenfor områder med beitedyr. En sertifiseringsordning kan omfatte strømming av hund i kombinasjon med lydighetstrening. *Beitenæringene* foreslo videre at gjeterhunder til bruk i husdyrhold og reindrift er unntatt sertifisering, da dette er hunder som vokser opp i den næringen som drives, og blir dermed trent i henhold til denne bruken.

Norsk brukshundsports forbund mener at andre ledd bør spesifiseres slik at det er tydelig hvem dette gjelder og i hvilke situasjoner.

NOAH – for dyrs rettigheter mener siste setning er unødvendig ettersom første ledd første setning fremgår at man skal «i størst mulig grad skal forebygge og forhindre» ulemper for ville dyr, som vil omfatte å bli forfulgt. Det foreslås derfor at bestemmelsen omformuleres for å i større grad sammensvare med dette. De mener det uansett ikke er hensiktsmessig å henvide til § 9, ettersom det blir forvirrende at det henvises til unntaksbestemmelsen, samtidig som det lovteknisk handler om spesialregulering, ikke et unntak fra alminnelig regler. *NOAH-for dyr rettigheter* foreslår derfor følgende formulering:

«Hunder skal alltid holdes under slikt tilsyn at ~~de så vidt mulig hindres i å~~ driving eller forfølgelse av vilt forebygges, ~~jf. likevel § 9 tredje ledd.~~»

Privatpersoner foreslår at ordlyden skal inneholde «størst mulig visuell kontroll av hunden», og peker på at mange lar hunden springe langt vekk uten mulighet til å avverge fare for mennesker eller dyr, og at noen mener at GPS-sporing er tilstrekkelig tilsyn med hunden. *Privatpersonen* mener også at servicehunder bør få samme beskyttelse som førerhunder som utfører en tjeneste.

Privatpersoner kommenterer også det ekstra aktsomhetskravet hundeholder har overfor barn med at nødvendig kunnskap om dyrs leve- og væremåte bør være pensum for barn og unge i skolen.

6.1.5 Departementets vurderinger

Departementet har foreslått at hundeloven § 4 første ledd første punktum skal slå fast at «hundeholderen skal opptre hensynsfullt». Tanken bak denne formuleringen er at den skal fungere normativt. Det kan trekkes paralleller til vegtrafikkloven § 3, som slår fast at «enhver skal ferdes hensynsfullt og være aktpågivende og varsom så det ikke kan oppstå fare eller voldes skade og slik at annen trafikk ikke unødig blir hindret eller forstyrret». Det er hundeholderens opptreden mot hverandre og alle andre i samfunnet som påvirkes av hundeholdet som hundeloven § 4 omhandler. Regelen om hensynsfullhet er en gjennomgående regel for hundeholderen om når en hund kan være løs, og ligger derfor til grunn for alle andre sikringsregler i hundeloven. Endringsforslaget i

§ 4 må leses i lys av endringsforslaget til aktsomhetskravet i § 3. Etter departementets syn vil også et krav om hensynsfullhet gå lengre enn å bare forebygge skade.

Det fremstår for departementet som at flere høringsinstanser har oppfattet endringsforslaget til hundeloven § 4 som vilkår for når hunden kan være løs i båndtvangstider, blant annet innspillet fra *Sametinget*. Det kan også synes som mange har tolket nåværende ordlyd på samme måte. Dette er ikke bestemmelsens hensikt. Hundeloven § 4 regulerer når en hund kan være løs utenom båndtvangstid. Høringsforslaget § 4 første ledd andre setning som sier at «hunder skal behandles og bli ivaretatt på en slik måte som overensstemmer med og tar hensyn til deres natur» kan ikke fjernes ettersom det er denne setningen som tydeliggjør når en hund kan være løs. Departementet vil imidlertid gjøre det tydelig at hundeloven § 4 er ment gi regler for sikring av hund i det tidsrommet hvor det ikke foreligger båndtvangsbestemmelser, enten det gjelder den nasjonale båndtvangstiden eller forskriftsfestet båndtvang fra kommunen eller statsforvalteren. For å tydeliggjøre dette foreslår departementet å sette inn teksten «Utenom båndtvangstider» først i § 4 andre setning, se endringsforslag til § 4 første ledd.

Videre foreslår departementet at ordlyden i første ledd skal være at hunder bare kan være løse «under tilsyn og kontroll som i størst mulig grad forebygger og forhindrer skader eller ulemper for mennesker, husdyr, *tamrein*, vilt eller eiendom». *Norsk Sau og Geit, Norske Reindriftsamers Landsforbund, TYR, Geno, Norges småbrukarlag og Norges Bondelag* viser i høringsinnspillet til at *tamrein* må tilføyes. Departementet er enig i at «*tamrein*» skal tas med i endringsforslagets § 4 første ledd andre punktum.

Når det gjelder hund som står i bånd eller løpestreng utenfor hytte eller bolig finner departementet heller ikke der at det er hensiktsmessig å definere bånd nærmere, men vil peke på at formålet ved at hunden står i bånd er å sikre at den ikke jager beitedyr. Dersom det er en viss risiko for at hunden kan komme seg løs fra slikt bånd kan den ikke etterlates uten tilsyn. Dette følger av aktsomhetskravet i § 3.

Departementets endringsforslag innebærer at hundeholderes ansvar når hunden er løs, er knyttet opp mot den ulempe, skadepotensiale og risiko som foreligger i enhver situasjon. Dette tilsier altså at hundeholderen må foreta en konkret totalvurdering i hver enkelt situasjon. Vurderingen av hva som er en «ulempe» vil være relativ ut fra ulike menneskers oppfatninger og forutsetninger. Både

en eventuell ulempe og vurdering av når en hund kan gå løs vil kunne oppleves forskjellig mellom hundeeieren selv og befolkningen for øvrig.

Her vil derfor avveiningen mellom hunders og hundeholderes behov, og de ulemper som kan oppstå om eller når hunden er løs, være sentral. Hundeholderen står nærmest til å vurdere og være ansvarlig for å håndtere situasjonen på den mest hensiktsmessige måten.

Høringsinnspill har kommentert at ordlyden «ulempe» stiller et for strengt krav til når hunden kan være løs, blant annet *Norges Jeger- og Fiskerforbund* som mener at det må være en tålegrense, og ikke en plikt å gjøre det som er mulig for å unngå enhver mindre ulempe.

Beitenæringene mener derimot at man ikke kan akseptere noen ulemper i det hele tatt.

Departementet viser til Ot.prp. nr. 48 (2002–2003) side 74 hvor det fremgår:

«Ved vurderingen av sikringsreglenes innhold må det derfor også tas hensyn til hundeholderens interesser og ønskede frihetsrom, og det bør overveies hvilke ulemper det er rimelig at lovgivningen befatter seg med. Fordi hunder og hundehold er en tradisjonell og naturlig del av livet i Norge, bør visse ulemper fra hundeholdet rimeligvis tales av omgivelsene. Ikke alle ulemper har en slik karakter og størrelse at det er naturlig at de blir omfattet av lovgivning. Rettslig sett kan man si at det bør gjelde en tålegrense. Ulemper og risiko opp til et visst nivå må enhver som lever i samfunn med andre tåle, før rettslige virkemidler slår inn og regulerer folks opptreden og ulemper og risiko av ulik art.»

Hva som er en ulempe eller risiko, vil oppleves forskjellig av ulike mennesker ut fra deres personlige forutsetninger. Når en hund skal være løs, er det viktig at de ulemper som kan oppstå ved møter med mennesker eller dyr som ikke ønsker å møte hunden forhindres. Dersom en hundeholder oppdager at mennesker er ukomfortable i møte med en hund, bør hundeholderen kunne avverge at hunden og mennesket får direkte kontakt. Departementet vil trekke frem at mennesker kan ha helseplager, som allergi, som gjør omgang med hund utfordrende eller kan være sykdomsfremkallende, selv ved korte møter. Dette må hensyntas av hundeholder. Noen allergikere, spesielt de som også sitter i rullestol, har ikke mulighet til å komme seg vekk fra en løs hund som kommer bort til dem. Mennesker med kognitiv funksjonshemming kan også ha vanskeligheter for å tolke

hunders adferd, og oppfatte hunders lek som skremmende. Dette kan gjøre at noen mennesker kan oppleve å få sine muligheter til å delta i samfunnet innskrenket. Det er derfor viktig at hundeholder er sitt ansvar bevisst og opptrer hensynsfullt med hund overfor andre. Dersom hunden skal være løs i områder hvor det er sannsynlig at den vil møte mange mennesker og dyr, bør den være så dressert at den kommer på innkalling.

Kravet til aktsomhet når hunden er løs vil avhenge av de omgivelser man befinner seg i. I områder hvor man med stor sannsynlighet vil møte på andre mennesker, hunder og dyr må desto mer oppmerksomhet være rettet mot hunden, enn dersom man er i mer øde omgivelser. Dersom man ikke har slik kontroll med hunden i slike omgivelser, kan ikke hunden gå løs.

Når det gjelder innspill om sertifisering av visse hundetyper herunder ved bruk av strøm, mener departementet at det ikke er forsvarlig å etablere et slikt krav i loven. Det foreligger et godt etablert system når det gjelder aversjonsdressur mot sau, men det er så langt ikke etablert et tilsvarende tilbud for aversjonsdressur mot rein. Det er heller ikke utredet alle juridiske og økonomiske konsekvenser av et slikt krav. Når det gjelder aversjonsdressur mot rein brukt på hunder under jakt på elg eller andre hjortedyr, anser departementet at det også må undersøkes hvorvidt dette er praktisk mulig uten å ødelegge hundenes jaktinstinkt overfor elg.

Endringsforslaget som departementet presenterte under høringen, innebar at de konkrete eksemplene som ga utrykk for når en hund forårsaket ulemper i den nåværende bestemmelsens tredje ledd blir opphevet. Hensikten med å fjerne de konkrete eksemplene var å gjøre lovteksten mer fleksibel. De konkrete eksemplene ville uansett aldri ha vært dekkende for alle situasjoner som kan oppstå når en hund er løs, og kan isteden føre til vilkårlige tolkninger. Ut fra innspillene i gjennomgangen skapte eksemplene mer hodebry enn hjelp ved fortolkningen av bestemmelsen.

Under høringen kommenterte flere høringsinstanser at det er usikkert om bestemmelsen blir mer oversiktlig ved at man fjerner de konkrete eksemplene i bestemmelsen. Mange har derfor foreslått at de konkrete eksemplene i bestemmelsen bør beholdes. Under gjennomgangen av hundeloven ble det imidlertid pekt på at de konkrete eksemplene var vanskelige å tolke, og derfor forårsaket mer frustrasjon enn forståelse.

Hensikten med å fjerne de konkrete eksempel fra lovteksten var å gjøre § 4 mer innrettet mot bestemmelsens formål.

Departementet foreslår at det blir tatt inn konkrete, veiledende og ikke uttømmende eksempler i merknadene til § 4. Ved å holde bestemmelsens ordlyd åpen vil bestemmelsen passe flere situasjoner enn det de konkrete eksemplene beskriver. Dette vil beskrives mer i veileder til hundeloven.

Hvorvidt hunden kan være løs må også vurderes ut fra hundens skadepotensiale og de aktuelle omgivelsene den befinner seg i. Ved vurderingen av hundens skadepotensiale vil hundens størrelse, hurtighet og kraft spille en stor rolle. Dersom det er en fare for at hunden for eksempel kan jage eller forfølge vilt eller tamrein i et område må hundeholder være ekstra aktsom. Det vises her til omtale under vurderingene til endringsforslaget § 3, punkt 5.4.5, om valg av riktig rase ut fra egne forutsetninger.

Nåværende hundelov § 4 slår fast at hundeholderen har et særlig aktsomhetskrav overfor barn, det vil si personer under 12 år, jf. hundeloven § 2 bokstav b. I dag lyder ordlyden «Hundeholderen skal vise særlig aktsomhet der det er barn, for å hindre slik kontakt mellom hund og barn som barnet eller voksne som følger barnet ikke inviterer til og for å forebygge at barn blir skremt. Om nødvendig skal hunden bli satt i bånd eller holdt tett inntil hundeholderen».

Departementet foreslår at det særlige aktsomhetskravet overfor barn videreføres, men foreslår en ny ordlyd. Endringsforslaget vil fortsatt innebære at hundeholderen skal vise særlig aktsomhet i møter med barn. Dette betyr at kontakt mellom hund og barn bør unngås, med mindre dette blir invitert til. Hundeholderen bør også være særlig oppmerksom på hundens signaler og kroppsspråk i møter med barn, ettersom barn ikke alltid har den nødvendige forståelsen av dette. Et særlig aktsomhetskrav bør imidlertid ikke innebære at hundeholderen er ansvarlig for enhver uheldig situasjon som oppstår mellom barn og hunder. Barnets foresatte har også et ansvar for å veilede sine barn om for eksempel å ikke komme bort til eller være nærgående med fremmede hunder.

Departementet foreslår også at det skal tas inn et særlig aktsomhetskrav overfor hunder som utfører en tjeneste, se endringsforslagets § 4 første ledd tredje punktum. Endringsforslaget innebærer en utvidelse av det særlige aktsomhetskravet til å beskytte hunder som utfører en tjeneste. Dette betyr at hundeholderen skal forhindre at sin hund springer bort til eller på annen måte forstyrrer hunder som utfører en tjeneste. Det tenkes her særlig på førerhunder og servicehunder. Dette forslaget vil forhåpentligvis gi hunder som utfører en tje-

neste en større rettslig beskyttelse, samt en større bevissthet om å ta et slikt hensyn hos alle hundeholdere. Det vil også bidra til at førerhundene ikke forstyrres i arbeidet de er satt til å utføre, og bidrar til å forhindre at det kan oppstå situasjoner som setter holder av førerhunden i fare.

Vedrørende *Sametingets* uttalelse om at det må innføres et særlig aktsomhetskrav overfor beitenæringene vil departementet påpeke at etter høringen ble «tamrein» føyet til i endringsforslagets § 4 første ledd andre punktum. Videre ble det satt inn en henvisning til reindriftsloven § 65 i endringsforslagets femte ledd.

Norges Jeger- og Fiskerforbund skriver at mange jaktformer med hund foregår på en slik måte at det er ønskelig eller nødvendig at hunden jobber i god avstand fra fører, ofte utenfor synsvidde, og i noen tilfeller slik at den ikke umiddelbart lar seg innkalle.

Departementet viser til at når en hund skal brukes i lovlig jakt, eller er under trening eller prøver for dette, kan den slippes på en aktsom måte slik det er naturlig ut fra bruksformålet jf. hundeloven § 9 tredje ledd.

Departementet foreslår å videreføre bestemmelsen i § 4 andre ledd om at hunder så langt som mulig skal hindres fra å drive eller forfølge vilt, med en henvisning til unntakene for dette i hundeloven § 9 tredje ledd.

For å tydeliggjøre de særlige hensyn som gjør seg gjeldende når man ferdes i områder hvor tamrein beiter foreslår departementet at det skal legges til en henvisning til reindriftsloven § 65, i et nytt fjerde ledd. En slik henvisning til reindriftsloven § 65 finnes allerede i hundeloven § 7 andre ledd. Departementet mener likevel at det er hensiktsmessig at det også settes inn en slik henvisning i hundeloven § 4 ettersom det er viktig at hundeholder gjøres oppmerksom på de særlige problemstillinger som foreligger i områder hvor tamrein beiter. Det skal tas særlig hensyn i forbindelse med reinens brunsttid, kalving, merking, skilling og slakting. Hundeholder har i slike områder en plikt til å gjøre seg kjent med de aktuelle forholdene, og ta nødvendige forholdsregler.

Departementet foreslår å videreføre hundeloven § 4 første ledd bokstav b om at hunder kan være løse når de er forsvarlig inngjerdet på et sted som ikke er åpent for allmenn ferdsel. Det foreslås derfor å legge til «[h]under som er forsvarlig inngjerdet på et sted som ikke er åpent for allmenn ferdsel anses å være under kontroll.» i endringsforslagets § 4 andre ledd.

6.2 Forbud mot å gå fra bundet hund

6.2.1 Gjeldende rett

Hundeloven § 5 inneholder et forbud mot å gå fra en bundet hund rett ved inngangen til en bygning som er åpen for allmenheten eller ved lekeplasser. Forbudet etter hundeloven § 5 retter seg mot person som eier eller har tatt omsorg for eller tatt hånd om en hund for kortere eller lengre tid, jf. hundeloven § 2 bokstav a. Brudd på bestemmelsen reguleres av hundeloven § 28 om straff. Der som en hundeholder forsettlig eller uaktsomt overtrer hundeloven § 5 ved å gå fra en bundet hund rett ved inngangen til en bygning som er åpen for allmenheten, eller ved lekeplasser, kan han eller hun straffes med bøter eller fengsel inntil seks måneder og bot.

Bestemmelsen lyder:

§ 5 *Forbud mot å gå fra bundet hund*

Hundeholderen skal ikke gå fra en bundet hund rett ved inngangen til en bygning som er åpen for allmenheten eller ved lekeplasser.

Fra forarbeidene, Ot.prp. nr. 48 (2002–2003) side 205, fremgår det at formålet med hundeloven § 5 er å unngå konflikt mellom en hund og forbi-passerende. Forbudet skal hindre situasjoner hvor forbi-passerende kan oppfatte hunden som et stengsel, og å motvirke at en bundet hund blir stresset og dermed er til større fare eller ulempe enn til vanlig.

Videre fremgår det av Ot.prp. nr. 48 (2002–2003) side 77:

«Nærkontakt mellom en hund og folk som er fremmede for den, kan virke stressende for hunden når den er bundet og derfor uten mulighet til å trekke seg tilbake. Det oppstår i slike situasjoner en viss risiko for at hunden kan bite for å få fred. Den generelle risikoen for at uheldige situasjoner kan oppstå må antas å være størst når en hund bindes inntil slikt som naturlige lekeområder eller ved inngangen til butikker o.l. På mer tilbaketrukne steder passer trolig et definitivt forbud mot å gå fra en bundet hund, dårligere. Et generelt forbud kan lett skape praktiske vansker for ellers aktsomme hundeholdere. Departementet mener derfor at forbudet mot å gå fra en hund bundet bør gjelde tett ved inngangen til bygninger som er åpne for allmenheten – f.eks. butikker – og ved lekeplasser, foruten på andre steder som

allmennheten naturlig må passere (f.eks. en undergang for fotgjengere).»

6.2.2 Behovet for lovendring

Det kom ulike innspill til bestemmelsen i lovgjennomgangen. Noen så behovet for at ordlyden «rett ved» burde spesifiseres, mens andre mente det var viktig å beholde hele bestemmelsen slik den stod. Noen mente bestemmelsen burde bli utvidet til å forby det å forlate en bundet hund, uten at den har tilsyn eller er sikret med solid inngjerding.

6.2.3 Forslaget i høringsnotatet

Departementet viste i høringsnotatet til at formålet med bestemmelsen er å unngå konflikt mellom en hund og forbipasserende. Departementet foreslo derfor å tilføye at en hundeholder må sørge for at stedet der hunden blir plassert, har en slik avstand til forbipasserende at man unngår uønsket kontakt mellom mennesker og dyr. Departementet viste til at det ved en slik tilføyelse blir tydeligere at stedet der hunden blir bundet må være langt nok borte til at det ikke oppstår konflikt mellom hunden og forbipasserende. Videre viste departementet til at avstand som er stor nok til å hindre kontakt, vil minske risikoen for uønskede hendelser og at hunden ikke vil være et stengsel for forbipasserende. Departementet pekte også på at det kan være viktig at hunden ikke forlates over lengre tid, men at dette ville bli ivare tatt av det generelle kravet til aktsomhet.

Det ble videre vist til at det å binde fast hunden og forlate den uten tilsyn øker risikoen for uønskede hendelser. Det ble vist til eksempel om tyveri av hunden og skader på mennesker ved nærkontakt mellom bundne hunder og mennesker. Departementet viste til at et generelt forbud likevel kan skape praktiske vansker for ellers aktsomme hundeholdere. Videre ble det vist til at det også kan stimulere til aktivitet med hunden dersom hundeholderen har mulighet til å binde den fast for en kort periode, for eksempel dersom hundeholderen tar med seg hunden til butikken eller besøker et serveringssted på tur i skogen. Departementet pekte på at aktsomhetsplikten for hundeholderen må legges til grunn. En stor hund vil kunne ha et større skadepotensial enn en liten hund. Hunderasen og individets iboende egenskaper vil også kunne påvirke risikoen, det samme gjelder hvorvidt hunden er miljøtrent eller ikke.

Departementet foreslo i høringsnotatet følgende endringer til hundeloven § 5:

§ 5 Forbud mot å gå fra bundet hund

Hundeholderen skal ikke gå fra en bundet hund rett ved inngangen til en bygning som er åpen for allmennheten eller ved lekeplasser. *Hundeholderen skal sørge for at det er tilstrekkelig avstand til å unngå utilsiktet kontakt med mennesker og dyr når disse passerer hunden.*

6.2.4 Høringsinstansenes innspill

Politidirektoratet og Oslo politidistrikt er enig i at innføring av et generelt forbud mot å binde hunden vil skape praktiske vansker for ansvarlige hundeholdere, og skriver at de er enig med departementet i at en videreføring av nåværende bestemmelse i § 5 er riktig. Videre mener *Politidirektoratet og Oslo politidistrikt* at departementet bør vurdere å ha med et tidsaspekt i bestemmelsen som definerer hvor lenge det er forsvarlig å ha hunden bundet ute.

Veterinærinstituttet skriver at hundens behov ikke er nevnt i endringsforslaget til hundeloven § 5, og at det også ligger et ansvar for mennesker å ikke gå bort til fremmede hunder uten eiers samtykke.

Porsanger kommune anbefaler at det ikke gjøres endringer i hundeloven § 5.

Norsk Kennel Klub (NKK) mener at det av hensyn til hundens velferd og sikkerhet er viktig å opprettholde forbudet mot bundet hund utenfor inngangen til bygninger som er åpen for allmennheten eller ved lekeplasser. *NKK* viser til at nærkontakt mellom hund og folk som er fremmede for den, kan virke stressende for hunden når den er bundet og dermed står uten fluktmulighet. Videre viser *NKK* til at de tidligere har bemerket at det bør defineres tydeligere hva som menes med «rett ved inngang», og de ser positivt på det tilleggsforslaget som tydeliggjør at det må være tilstrekkelig avstand til å unngå utilsiktet kontakt med mennesker og dyr når disse passerer hunden. *NKK* presiserer at det vil variere fra situasjon til situasjon hva som faktisk er tilstrekkelig avstand, som gjør det vanskelig å definere en mer konkret avstand i loven.

NOAH - for dyrs rettigheter oppfordrer departementet til å vurdere om paragrafen burde inneholde vilkår om at hunden ikke bindes fast over lenger tid, eller på en slik måte at det vil gå ut over hundens velferd og behov. *NOAH* mener at dette ikke bare er viktig for hundens velferd, men er også viktig av sikkerhetshensyn ettersom sjansen for uheldige hendelser vil øke hvis hunden blir stående lenge i stressende omgivelser uten at eier har kontroll over hunden. *NOAH* foreslår at

«Hund skal ikke holdes bundet over tid eller på slik måte at det går ut over hundens velferd.» tas inn som siste setning. *NOAH* bemerker at selv om dette følger av aktsomhetsparagrafen burde det lovfestes slik at eventuelle brudd på § 5 kan håndheves etter § 28.

Rådet for dyreetikk støtter endringsforslaget, men mener at for å bedre beskytte hunden og unngå uheldig og/eller farlige situasjoner, bør det også inkluderes at mennesker er ansvarlige for ikke å gå bort til fremmede hunder uten eiers samtykke.

Dyrepleierne i Akademikerne mener at det bør tas inn en tidsbegrensning i bestemmelsen for å sikre at hunder ikke blir stående fastbundet unødvendig lenge. *Dyrepleierne i Akademikerne* bemerker at begrensningen på hvor lang tid en hund kan stå bundet trenger ikke være angitt i antall minutter, men bør være formulert på en måte som tilsier at den ikke skal forlates over lengre tid.

Norsk Dyrepleier- og Assistentforening mener at man bør se på om utilsiktet kontakt er nok. For personer som kan være redde for hund, eller for tjenestehunder i oppdrag, kan det være et problem å for eksempel komme inn i butikk/serveringsted osv. om det står en hund bundet tett mot inngang, selv om det er plass for å passere forbi. *Dyrebeskyttelsen Norge* mener at hundeloven § 5 ikke beskytter hunden, men gjør det mulig for hundeeier å forlate hunden i hjelpeløs tilstand. Både *Norsk Dyrepleier- og Assistentforening* og *Dyrebeskyttelsen Norge* mener at en hund uten tilsyn vil kunne bli utsatt for ubehag og fare som den ikke kan trekke seg unna, samt risiko for tyveri av hund.

6.2.5 Departementets vurderinger

Å binde fast hunden og/eller forlate den uten tilsyn øker risikoen for uønskede hendelser. Dette kan for eksempel være tyveri av hunden og skader på mennesker ved nærkontakt mellom bundne hunder og mennesker. Et generelt forbud kan likevel skape praktiske vansker for ellers aktsomme hundeholdere. Det kan også stimulere til sunn aktivitet med hunden dersom hundeholderen har mulighet til å binde den fast for en kort periode, for eksempel dersom hundeholderen tar med seg hunden til butikken eller besøker et serveringssted på tur i skogen. Også her må aktsomhetsplikten for hundeholderen legges til grunn. En stor hund vil kunne ha et større skadepotensial enn en liten hund. Rasen og individets iboende egenskaper vil også kunne påvirke risikoen.

Det samme gjelder hvorvidt hunden er miljøtrent eller ikke.

Formålet med bestemmelsen er å unngå konflikt mellom en hund og forbipasserende. Departementet foreslår derfor å tilføye at en hundeholder må sørge for at stedet hunden blir plassert, har en slik avstand til forbipasserende at man unngår uønsket kontakt mellom mennesker og dyr. Med en slik tilføyelse blir det tydeligere at det må være tilstrekkelig avstand mellom en bundet hund og passeringsmulighet slik at det ikke oppstår konflikt mellom hunden og forbipasserende. Avstand stor nok til å hindre kontakt vil minske risikoen for uønskede hendelser. Hunden vil heller ikke være et stengsel for forbipasserende. Departementet ser også at det kan være viktig at hunden ikke forlates over lengre tid, men dette vil ivaretas av det generelle kravet til aktsomhet. Dyrevelferdslovens bestemmelser vil også gjelde.

Rådet for dyreetikk påpeker at det bør inkluderes at mennesker er ansvarlige for å ikke gå bort til fremmede hunder uten eiers samtykke. Departementet mener at et slikt forbud ikke kan lovfestes i hundeloven da hundeloven regulerer hundeholdet.

NOAH foreslår at «Hund skal ikke holdes bundet over tid eller på slik måte at det går ut over hundens velferd.» tas inn som siste setning. *NOAH* bemerker at selv om dette følger av aktsomhetsparagrafen burde det lovfestes slik at eventuelle brudd på § 5 kan håndheves etter § 28. D e p a r t e m e n t e t vil bemerke at brudd kan håndheves etter § 28 første ledd.

6.3 Sikring av hund ved båndtvang m.m

6.3.1 Gjeldende rett

Hundeloven § 6 gir regler om sikring av hund ved båndtvang. Da bestemmelsen ble vedtatt avløste hundeloven § 6 bufeloven § 3 annet ledd, viltloven § 52 annet til fjerde ledd og reindriftsloven § 29 tredje ledd første punktum.

Bestemmelsen lyder:

§ 6 Sikring av hund ved båndtvang m.m

I tiden fra og med 1. april til og med 20. august skal en hund bli holdt i bånd eller forsvarlig inngjerdet eller innstengt, slik at ikke den kan jage eller skade storfe, sau, geit, fjærfe, rein, hest eller vilt, herunder viltets egg, reir og bo.

Kommunen kan gi forskrift om at hunder skal holdes i bånd eller forsvarlig innstengt eller inngjerdet

- a) i og i tilknytning til boligområder og handleområder,
- b) i parker, på gravplasser, på og ved skoler, barnehager og anlegg for lek, idrett, sport eller rekreasjon,
- c) på og ved bestemt/angitte turstier, turveier, merkede skiløyper, leir- og rasteplasser,
- d) i bestemt angitte andre områder på land, i vann eller sjø som er allment benyttet som tur- og rekreasjonsområder,
- e) i hele eller deler av kommunen i bestemt angitt tidsrom når storfe, sau, geit eller hest normalt går ute, eller
- f) under ekstraordinære forhold som gjør båndtvang påkrevd for å beskytte viltet.

Båndtvang etter bokstav c og d kan ikke fastsettes i større grad enn nødvendig og slik at hensynet til de som ønsker å ferdes med løs hund også ivaretas i tilstrekkelig grad, både hva angår omfang og geografisk spredning. Ved fastsettelse av båndtvang etter bokstav e og f kan båndtvang bare innføres i de områder av kommunen hvor husdyr har rett til å beite og faktisk beiter, eller hvor vilt man ønsker å beskytte har sitt leveområde. Båndtvang fastsatt i medhold av bokstav f må opphøre straks forholdene tilsier det. Der beite, natur- og rekreasjonsområder berører flere kommuner, bør disse samordne sine forskrifter. Kommunens innføring av båndtvang etter bokstav f kan påklages til statsforvalteren.

Kommunen kan gi forskrift om at hunder ikke har adgang til barnehager, skolegårder eller gravplasser.

Det fremgår av hundelovens forarbeider, Ot.prp. nr. 48 (2002–2003) side 205 at bestemmelsens første ledd gir en alminnelig regel om båndtvang over hele landet i tiden 1. april til 20. august. Annet ledd gir hjemmel for kommunale forskrifter som utvider båndtvangen som fremgår av første ledd. Hjemmelen omfatter seks alternativer.

Bokstav a gir kommunen adgang til å fastsette utvidet båndtvang i områder med fast bosetting, uansett om det gjelder tettbygd eller spredtbygd område, og handleområder, typisk butikksentra. Avgrensningen er noe annerledes enn det som vanligvis vil være angitt som reguleringsformål i en reguleringsplan for området. Uttrykket «beboede områder» omfatter mer enn reguleringsformålet boligområde og vil for eksempel dekke fast bosetting i landbruksområder. På den annen side gir ikke bokstav a adgang til å gi forskrift for områder som generelt er regulert til næringsvirksomhet. En forskrift etter bokstav a kan ikke gis for hytteområder, men her kan bok-

stav d eller e lettest være aktuelle som hjemmel, jf. Ot.prp. nr. 48 (2002–2003) side 205.

Bokstav b gir kommunen adgang til å fastsette båndtvang i parker og på kirkegårder, gravlunder og urnelunder, og på og ved skoler, barnehager og anlegg for lek, sport, idrett og rekreasjon. Båndtvang på kirkegårder, gravlunder og urnelunder kan også innføres av kommunens kirkelige fellesråd, jf. kirkeoven 7. juni 1996 nr. 31 §§ 5 første ledd og 12, med hjemmel i kirkegårdsloven 7. juni 1996 nr. 32 § 21. Forbudet kan gjelde ett, flere eller alle disse alternativene og kan også gis for en bestemt skole eller barnehage der for eksempel ekskrementer fra hunden har vært et særlig problem. Overtredelse av slike vedtekter kan ikke sanksjoneres etter hundeloven. Adgangen til å gi forskrift om båndtvang ved skoler, barnehager og anlegg for lek, idrett, sport eller rekreasjon gjelder bare i den umiddelbare nærhet. Vil kommunen benytte denne adgangen, bør den overveie å presisere i forskriften hvilken rekkevidde regelen om båndtvang skal ha, jf. Ot.prp. nr. 48 (2002–2003) side 205.

Bokstav c gjelder båndtvang på og ved turstier, turveier, merkede skiløyper og leir- og rasteplasser. Kommunen kan innføre båndtvang generelt for slike områder eller for bestemt angitte steder. Med «turstier» siktes det ikke til enhver sti i skog og mark. En tursti trenger – i motsetning til skiløyper – ikke være særskilt merket for at det kan innføres båndtvang etter bokstav c, men ikke enhver sti i utmarka omfattes. Forutsetningen er at turstien er mye brukt for tur- og utfartsformål, jf. Ot.prp. nr. 48 (2002–2003) side 205.

Videre fremgår det av forarbeidene at kommunene bør ha adgang til å kreve hunder sikret ved båndtvang i områder der det bor folk, typisk ferdes mye folk eller områder som tjener som særlige rekreasjonsområder for folk. Konfliktpotensialet mellom hund og menneske kan være særlig klart i slike områder, og hensynet til hunden og hundeholderen bør vike dersom lokale vurderinger tilsier det. Til dels kan det være vanskelig å avgrense slike områder i en lovtekst.

Det avgjørende for kommunenes kompetanse må være en naturlig språklig forståelse av ordlyden i lovteksten. Det må gjelde en skjønnsmargin for kommunene dersom det foreliggende meningsforskjeller om hva som faller under ordlyden i loven og hvordan kommunen har valgt å nærmere presisere forskriftenes virkeområde. For eksempel ved grenser på kart som forskriften viser til og som følger med forskriften, jf. Ot.prp. nr. 48 (2002–2003) side 79.

Videre fremgår det av forarbeidene at Justisdepartementet anbefaler at forskriftene utformes så presist som mulig slik at det blir minst mulig rom for diskusjon om hvor båndtvang gjelder, jf. Ot.prp. nr. 48 (2002–2003) side 79.

For å unngå overdrevent bruk av båndtvang ble det tatt med en begrensning etter behandlingen i Justiskomiteen om at turstier, turveier, merkede skiløyper og leir- og rasteplasser må være bestemt angitt jf. Innst. O. nr. 91 (2002–2003) side 13. Kommuner vil dermed ikke kunne forskriftsfeste båndtvang for alle turstier, skiløyper eller rasteplasser under ett, men må spesifisere hvilke stier og løyper det gjelder, og på hvilken del av strekningen båndtvangen skal gjelde. Det vil være mulig for kommunene å innføre båndtvang på alle turstier og merkede skiløyper, men disse må i så fall fremgå individuelt av forskriften.

Det er imidlertid et krav om at behovet for båndtvang skal ha vært vurdert konkret og reelt for hver strekning, og ikke for hele området. Justis- og politidepartementet forutsatte at bokstav c først og fremst bør komme til anvendelse hvis det «lokalt skulle være et problem at hundeholderne ikke tar slike hensyn som de øvrige reglene i lovutkastet her forutsetter at skal tas», jf. Ot.prp. nr. 48 (2002–2003) s. 79. Denne forskriftshjemmelen forutsettes derfor brukt med en viss forsiktighet, og forarbeidenes retningslinjer tilsier at det bør ligge et særskilt og reelt behov til grunn for kommunale forskrifter om båndtvang under henvisning til bokstav c, jf. også tredje ledd første punktum, som direkte oppstiller en generell retningslinje om at det må foreligge reelle behov for båndtvangsregler for å innføre lokale båndtvangsbestemmelser.

Bokstav d gjelder friluftsområder generelt, ikke bare ferdselsårene. Båndtvang kan derfor innføres også utenfor alminnelige ferdselsårer. Forskriften må angi en bestemt geografisk virkekrets, og det er ikke adgang til å fastsette en generell forskrift for alle slike områder, jf. Ot.prp. nr. 48 side 205. Hundeorganisasjoner i kommunen og det lokale politiet skal høres før det innføres båndtvangsregler etter bokstav d, jf. forvaltningsloven § 37 og Ot.prp. nr. 48 (2002–2003) side 79.

Bokstav e gir kommunen adgang til å utvide båndtvangstiden av hensyn til beitedyr som nevnt i bestemmelsen. Bestemmelsen tar bare sikte på å fange opp den ordinære beitesesong og kan ikke strekkes så langt at den omfatter alle tidspunkter hvor noen dyr unntaksvis går på beite. Det fremgår av hundelovens forarbeider, Ot.prp. nr. 48 (2002–2003) side 80 at kommunene, ved vurderingen av om forskriftshjemlene som gjelder bånd-

tvang overhodet bør brukes, bør vurdere om hundeholdernes kontroll og tilsyn med hundene lokalt i hver kommune er tilfredsstillende ut fra hensynet til andre interesser eller ikke. Forskrifter bør ikke utferdiges dersom de ikke dekker et reelt lokalt behov for regulering.

Adgangen til å fastsette forskrift i medhold av bokstav d omfatter ikke reinsdyr; her gjelder særregelen om sikring av hund i § 7. Båndtvang gitt i medhold av bokstav b vil i praksis kunne gi en indirekte beskyttelse ved at båndtvang i en kommune av hensyn til for eksempel bufe eller vilt, også vil sikre reindriften, jf. Ot.prp. nr. 48 (2002–2003) side 81.

Bokstav f opprettholder viltlovens regel om ekstraordinær båndtvang av hensyn til viltet og tar særlig sikte på situasjoner med mye løssnø. Kommunen kan i henhold til bestemmelsen innføre forskrift når en ekstraordinær situasjon oppstår. Alternativt kan kommunen fastsette en generell forskrift som beskriver de situasjoner som skal betraktes som ekstraordinære, og som slår fast at når det oppstår slike forhold, vil forskriften automatisk tre i kraft. En slik generell forskrift er ikke til hinder for å gi en tilleggsforskrift om det skulle oppstå ekstraordinære forhold som den generelle forskriften ikke dekker, jf. Ot.prp. nr. 48 (2002–2003) side 80.

Hundeloven § 6 tredje ledd skal medvirke til at kommunene ikke innfører båndtvang utover det som er nødvendig jf. Innst. O. nr. 91 (2002–2003) side 13. En kommunal forskrift etter annet og tredje ledd gis av kommunestyret, men det kan delegerer myndigheten til andre organer i kommunen i samsvar med kommunelovens regler. Før en forskrift blir vedtatt, må et forslag ha vært på høring. Adgangen til å unnlate høring etter forvaltningsloven § 37 fjerde ledd vil neppe være aktuell for annet enn ekstraordinær båndtvang etter bokstav f. Høringsforslaget bør kunngjøres i lokale media og må sendes til berørte myndigheter og organisasjoner i samsvar med forvaltningsloven § 37 annet ledd. Hvem som bør være høringsinstanser, kan i noen grad variere med hvilket alternativ i bestemmelsen som foreslås tatt i bruk. Aktuelle høringsinstanser kan for eksempel være grunneierlag, lokale landbruksorganisasjoner, hundeorganisasjoner, jegerforeninger og friluftsföreninger, velföreninger, politiet og kommunens kirkelige fellestråd.

I verneområder kan det være fastsatt særlige regler om båndtvang, med hjemmel i lov om forvaltning av naturens mangfold (naturmangfoldloven). Båndtvangsreglene i slike forskrifter gjelder utover reglene om generell båndtvang og utvi-

det båndtvang i lokale forskrifter. Verneforskriftene har ofte et generelt krav om å unngå å skade eller unødig forstyrre dyrelivet.

6.3.2 Behovet for lovendring

Under lovgjennomgangen i 2019 kom det flere innspill på at kommunene tolker hjemmelen ulikt, og at det er behov for å øke graden av forutsigbarhet ved praktiseringen. Det kom også innspill om at mange kommuner ikke har oppdatert sine forskrifter i henhold til loven. Det ble foreslått at statsforvalteren bør godkjenne forskrifter om utvidet båndtvang. Ifølge innspillene vil det føre til overordnet kontroll og lik behandling dersom forskrifter om utvidet båndtvang blir godkjent av statsforvalteren. Norges miljø- og biovitenskapelige universitet, Dyrebeskyttelsen Norge, Norsk Kennel Klub og Foreningen Norske etologer samt privatpersoner mente at kommunene ikke etterlever kravet i tredje ledd når de fastsetter sine forskrifter, og at hunders rett til utøvelse av naturlig adferd burde bli hensyntatt i større grad. Norsk Kennel Klub har lagt ut en oversikt over lokale båndtvangsbestemmelser på sine hjemmesider der det synliggjøres hva NKK mener er forskrifter som går ut over hjemlene i loven.

Statsforvalteren i Innlandet gav også uttrykk for et behov for å øke graden av forutsigbarhet ved praktisering av sikringsreglene. Statsforvalteren i Innlandet pekte også på at unntak fra sikringsreglene i liten grad blir gitt i forskriftsform, men i form av enkelttillatelse. Disse kan komme i konflikt med andre regelverk, som naturmangfoldloven. De ønsker at det blir sett nærmere på mulighetene for en samordning på tvers av forvaltningsregimene for å øke forutberegneligheten for berørte parter.

I innspill fra blant annet Norsk Kennel Klub og NOAH – for dyrs rettigheter bemerkes det at kommuner som innfører lokale båndtvangsregler bør pålegges å opprette egne friområder for hund i form av hundeparker og hundeskoger.

6.3.3 Forslaget i høringsnotatet

Departementet viste i høringsnotatet til at siden spekteret av produksjonsdyr var foreslått utvidet og synliggjort i definisjonen i § 2 bokstav c var det hensiktsmessig å også endre ordlyden i § 6 første ledd for å hensynta alle typer husdyr.

Departementet foreslo også å endre første ledd første setning slik at ordlyden ble i tråd med tilsvarende ordlyd i lov om forvaltning av naturens mangfold § 15 første ledd.

Det ble videre i høringsnotatet vist til at departementet i forbindelse med arbeidet med endringen av hundeloven gikk gjennom alle gjeldende forskrifter om utvidet båndtvang som kommunene har vedtatt med hjemmel i hundeloven § 6 andre til fjerde ledd. I mer enn halvparten av forskriftene har kommunene fastsatt utvidet båndtvang i større grad enn de har adgang til etter hundeloven § 6. Departementet viste til at dette var uheldig, siden det gjør at hunder hindres fra å utøve naturlig adferd, og det vil ikke være å tråd med formålet om å legge til rette for et positivt og samfunnsgagnlig hundehold, til glede for den enkelte hundeholder. Det ble også vist til at det er problematisk at forskriftene er vedtatt uten tilstrekkelig hjemmelsgrunnlag, da overtredelse av kommunale forskrifter er straffbart jf. hundeloven § 28.

I høringsnotatet ble det vist til at departementet ikke var kjent med at disse straffebestemmelsene har blitt brukt på overtredelser av kommunale forskrifter, men det er uansett uheldig at det forekommer uhjemlede bestemmelser som er straffesanksjonert.

Departementet viste til at det også utenom gjennomgangen av hundeloven har kommet henvendelser fra privatpersoner om konkrete kommunale forskrifter som går utenfor det kommunen har adgang til å fastsette forskrifter om.

Departementet pekte på at eksisterende lovtekst understreker at det skal gjøres en avveining mellom behovet for sikring og hunders behov for utøvelse av naturlig adferd. Formålet bak hundeloven § 6 tredje ledd er å forhindre at kommunene innfører båndtvang utover det som er nødvendig jf. Innst. O. nr. 91 (2002–2003) side 13. Etter departementets lovgjennomgang fremgikk det at dette ikke blir tilstrekkelig fulgt opp.

Det fremstod derfor for departementet som at det var behov for virkemidler som kunne sikre at kommunene overholdt reglene i andre og tredje ledd når de fastsetter forskrifter etter denne paragrafen. Departementet foreslo to ulike alternativer for å løse denne problematikken.

I det første alternativet foreslo departementet å beholde nåværende lovtekst slik den er i dag. Kommunen vil etter dette alternativet beholde forskriftsmyndigheten, men det legges til rette for mer målrettet veiledning og oppfølging av kommunene. Departementet ville gi tydelig veiledning om hvordan bestemmelsen skal tolkes.

Departementet viste til at dette ville være i tråd med Meld. St. 12 (2011–2012) *Stat og kommune – styring og samspel*, som la til grunn at

pedagogiske virkemidler overfor kommunene bør vurderes før det innføres juridiske styringsmidler.

Departementet viste videre i høringsnotatet til at veiledning av kommunene har blitt forsøkt tidligere. G-2003-17 er et rundskriv som Justis- og politidepartementet utarbeidet i 2003 for å gi veiledning om hvordan reglene i hundeloven skulle tolkes. Dette rundskrivet ble sendt ut til alle kommuner og fylkeskommuner. Rundskrivet gir en særlig orientering om myndighetsfordelingen mellom offentlige organer, især med sikte på behovet for kommunale forskrifter og vedtak som hundeloven gir adgang til å treffe. I rundskrivets kapittel 3.1 blir reglene om sikring av hund med båndtvang gjennomgått. Det blir her gitt en gjennomgang av når og hvor kommunene har adgang til å fastsette utvidet båndtvang.

I det andre alternativet foreslo departementet at kommunenes forskrifter gitt med hjemmel i § 6 annet ledd bokstav c, d og e skulle godkjennes av statsforvalteren. Disse bestemmelsene ble valgt ut ettersom det er innenfor disse områdene kommunene i størst grad fraviker lovens begrensninger. Dette ville bety at slike forskrifter ikke ble endelig vedtatt før statsforvalteren hadde stadfestet forskriften.

Videre fremgikk det av høringsnotatet at i proposisjonen til gjeldende hundelov vurderte Justis- og politidepartementet at det ikke var ønskelig å etablere en bestemmelse der andre instanser skulle godkjenne forskrifter fastsatt av kommunen. Justis- og politidepartementet mente at det var naturlig at kommunene fikk forskriftskompetanse basert på sine lokalkunnskaper, og at de ikke skulle behøve noen godkjenning fra departementet. Videre mente Justis- og politidepartementet at når forskriftskompetanse er delegert til kommunen på et avgrenset område med en begrunnelse som i loven her, er det ikke hensiktsmessig at staten sikrer seg innflytelse på forskriftenes innhold.

Departementet viste i høringsnotatet til at en ordning som innebærer at statsforvalteren skal godkjenne kommunale forskrifter før disse trer i kraft, ville utgjøre et inngrep i det kommunale selvstyre, og ville innebære et unntak fra retningslinjer for statlig styring av kommuner og fylkeskommuner. Departementet viste til veileder om statlig styring av kommuner og fylkeskommuner hvor det fremgikk at en ordning med statlig kontroll eller godkjenning i utgangspunktet bare bør skje gjennom ordningen med lovlighetskontroll i lov om kommuner og fylkeskommuner (kommuneloven) kapittel 27.

Departementet viste videre til at en slik godkjenning ville innebære et forsinkende element i saksbehandlingen og ville derfor kunne redusere effektiviteten. Departementet så imidlertid ikke at dette ville være problematisk ettersom det ikke ville være et akuttbehov for å fastsette forskrifter etter § 6 annet ledd bokstav c, d og e. Departementet foreslo ikke å etablere en slik stadfesting for forskrifter med hjemmel i § 6 andre ledd bokstav f siden det ved ekstraordinære forhold vil være vesentlig å fastsette forskrifter raskt.

Videre fremgikk det av høringsnotatet at lovlighetskontroll av kommunale vedtak kun skal gjøres dersom «særlige grunner» tilsier det, jf. kommuneloven § 27-1 annet ledd. Departementet viste til forarbeidene til gjeldende kommunelov hvor det er vektlagt at statsforvalteren skal være tilbakeholden med å gjennomføre lovlighetskontroller av kommunenes vedtak av eget tiltak, jf. Prop. 46 L (2017–2018)

Departementet viste i høringsnotatet til Prop. 46 L (2017–2018) side 332:

«Departementet vil også følge opp forslaget om at fylkesmennene bare skal kunne gjennomføre lovlighetskontroll av eget tiltak der det foreligger «særlige grunner». Ordningen skal være en sikkerhetsventil til bruk hvis fylkesmannen blir oppmerksom på saker hvor det er tvil om lovligheten, for eksempel gjennom henvendelser fra borgerne eller media. Som i dag vil det være opp til fylkesmennes frie skjønn om det skal foretas lovlighetskontroll. Flere kommuner har i sine høringssvar uttalt at endringen vil innebære at terskelen for lovlighetskontroll av eget tiltak blir hevet, sammenliknet med dagens regler. Utvalget omtaler imidlertid ikke endringen slik, og etter departementets vurdering er dette heller ikke hensikten. Departementet foreslår å ta inn krav om «særlig grunner» i lovteksten som en form for kodifisering og tydeliggjøring av gjeldende rett. Terskelen for fylkesmannens vurderinger blir således som før. Endringen i ordlyden er likevel hensiktsmessig for å synliggjøre at det generelt er en høy terskel for å iverksette lovlighetskontroll av eget tiltak»

Departementet viste til at på bakgrunn av dette har statsforvalterne vært tilbakeholdne med å gjennomføre lovlighetskontroller av kommunenes vedtak.

Departementet foreslo i høringsnotatet følgende endringer til hundeloven § 6:

§ 6 Sikring av hund ved båndtvang m.m

I tiden fra og med 1. april til og med 20. august skal en hund bli holdt i bånd eller forsvarlig inngjerdet eller innestengt, slik at ikke den kan jage eller skade *husdyr, tamrein* eller *viltlevende dyr* og *deres reir, bo eller hi*.

Kommunen kan gi forskrift om at hunder skal holdes i bånd eller forsvarlig innestengt eller inngjerdet

- a. i og i tilknytning til boligområder og handleområder,
- b. i parker, på gravplasser, på og ved skoler, barnehager og anlegg for lek, idrett, sport eller rekreasjon,
- c. på og ved bestemt/angitte turstier, turveier, merkede skiløyper, leir- og rasteplasser,
- d. i bestemt angitte andre områder på land, i vann eller sjø som er allment benyttet som tur- og rekreasjonsområder,
- e. i hele eller deler av kommunen i bestemt angitt tidsrom når storfe, sau, geit eller hest normalt går ute, eller
- f. under ekstraordinære forhold som gjør båndtvang påkrevd for å beskytte viltet

Båndtvang etter bokstav c og d kan ikke fastsettes i større grad enn nødvendig og slik at hensynet til de som ønsker å ferdes med løs hund også ivaretas i tilstrekkelig grad, både hva angår omfang og geografisk spredning. Ved fastsettelse av båndtvang etter bokstav e og f kan båndtvang bare innføres i de områder av kommunen hvor husdyr har rett til å beite og faktisk beiter, eller hvor vilt man ønsker å beskytte har sitt leveområde. *Båndtvang fastsatt i medhold av bokstav c, d og e skal godkjennes av statsforvalteren*. Båndtvang fastsatt i medhold av bokstav f må opphøre straks forholdene tilsier det. Der beite, natur- og rekreasjonsområder berører flere kommuner, bør disse samordne sine forskrifter. Kommunens innføring av båndtvang etter bokstav f kan påklages til statsforvalteren.

Kommunen kan gi forskrift om at hunder ikke har adgang til barnehager, skolegårder eller gravplasser.

6.3.4 Høringsinstansenes innspill

Oppdal kommune viser til beiteplanarbeidet, der løshund i beiteområder er definert som en større og større utfordring etter hvert som de blir flere innbyggere, både bofaste og fritidsbeboere. *Oppdal kommune* har lokal forskrift for båndtvang ut oktober. Den statlige ordningen «Organisert beitebruk» er en viktig synliggjører av hvor det er

dyr på beite i Norge, og beiteretten er en gammel hevdvunnen rett som er vanskelig å stedfeste. *Oppdal kommune* mener at setningen «bare kan innføres i de områder av kommunen hvor husdyr har rett til å beite og faktisk beiter», derfor er umulig å bruke i en lovt tekst for hundeloven. Videre viser *Oppdal kommune* til at kommunene har fått økt selvråderett gjennom endringer i kommuneloven. *Oppdal kommune* støtter ikke at statsforvalter skal godkjenne lokale forskrifter og viser til at dette er å gå et steg tilbake.

Gol kommune, Hemsedal kommune og Ål kommune foreslår å endre begrepet «båndtvang» til «båndplikt» fordi det signaliserer at det å ha hunden i bånd i samsvar med vedtatt lov og lokale forskrifter er en iboende plikt som følger det å ha ansvar for hunder. Videre viser *Gol kommune* til at det er svært viktig at den nye hundeloven får et innhold og formuleringer som gjør at alle parter kjenner seg ivaretatt. *Gol kommune* påpeker at for å fortsette felles bruk av utmark er det helt avgjørende at fremtidig hundelov i størst mulig grad forebygger og avverger at hund får sjanse til å jage husdyr. Videre viser *Gol kommune* til at dersom slike hendelser likevel skjer, må det være sanksjonsmuligheter som må følges opp av rettsvesenet. *Gol kommune* påpeker at det er i strid mot nærhetsprinsippet å flytte en avgjørelse som skal baseres på lokale behov og lokal kunnskap til et overordnet organ. De støtter derfor ikke en godkjenningsordning hos statsforvalteren.

Flesberg kommune støtter ikke forslaget om godkjenningsordning med statsforvalteren. *Flesberg kommune* mener det vil være et vesentlig inngrep i det kommunale selvstyre og utgjøre et unntak fra retningslinjer for statlig styring av kommuner og fylkeskommuner. *Flesberg kommune* viser til at alvorlighetsgraden og konsekvensene av en eventuell for vid tolkning av vilkårene ved fastsettelse av forskrift om båndtvang ikke synes å stå i stil med forslaget om overkjøring av kommunens kompetanse. *Flesberg kommune* viser til at det må rettes fokus på god veiledning overfor kommunene. Kommunen har i dag hjemmel til å fastsette båndtvang i boligområder (§ 6 a). I mange hyttekommuner er det både tettere bebyggelse og flere folk på et gitt areal i hyttefelt enn i boligfelt. *Flesberg kommune* viser til at mange av de utfordringer som kan gi grunnlag for fastsettelse av båndtvang i boligområder i bynære områder, finnes i hytteområdene i distriktene. *Flesberg kommune* mener at det derfor også burde være hjemmel til å fastsette båndtvang i hytteområder.

Sametinget mener at mest mulig av lokale forskrifter skal vedtas av kommunen da det er kom-

munene som har den beste kjennskapen til lokale forhold.

Porsanger kommune mener det ikke er nødvendig med godkjenning fra statsforvalteren. *Eidsvoll kommune* er skeptisk til å innføre en godkjenningsordning og viser til at dette kan løses med bedre veiledning. *Ål kommune* er i mot å gi statsforvalteren godkjenningsmyndighet og viser til at det er viktig at kommunene lager forskrifter som er enkle å forstå og håndheve. *Ål kommune* peker på at gode lokale forskrifter kan dempe konflikter mellom ulike brukergrupper. *Ål kommune* og *Nesbyen kommune* mener at «båndtvang» skal byttes ut til «båndplikt».

Bergen kommune støtter utvidelsen av listen med produksjonsdyr i første ledd. *Bergen kommune* mener at forskrifter gitt med hjemmel i § 6 andre ledd bokstav c, d og e ikke burde være omfattet av de tilfeller som krever godkjenning av statsforvalteren. De viser til at dette også kan redusere effektiviteten og være en tungvint løsning. Videre viser *Bergen kommune* til utfordringer med at deler av enkeltparagrafer i forskriften skal godkjennes av en annen forvaltningsinstans. *Bergen kommune* mener at det i så tilfelle ville være mer naturlig at forskriften i sin helhet måtte godkjennes, da dette i større grad kan sikre en likeartet praksis i nærliggende kommuner.

Bergen kommune mener derimot at det vil være en bedre løsning at den nåværende lovteksten beholdes slik den er i dag, og at det heller legges til rette for en mer målrettet veiledning og oppfølging av kommunene. En tydelig veileder vil kunne være tilstrekkelig for å sikre at kommunene overholder reglene i andre og tredje ledd når det fastsettes lokale forskrifter etter § 6. Dette særlig sett i lys av at den uheldige tolkningen og varierende praksisen mellom kommunene av § 6 har fått fokus gjennom denne revisjonen av hundeloven. *Bergen kommune* viser til at det eventuelt kan stilles krav i hundeloven om at kommunene må revidere de lokale forskriftene som ikke er i tråd med den reviderte hundeloven, jf. *Bergen kommunes* innspill til kap. 9. *Bergen kommune* viser til at man på denne måten også vil sikre at det ikke vil fortsette å gjelde forskrifter som er i strid med regelverket.

Bergen kommune viser også til at statsforvalteren er høringsinstans ved innføring/revidering av kommunale forskrifter, og at det gjennom denne prosessen også kan avdekkes og synliggjøres om det foreslås utvidet båndtvang i strid med det kommunen har adgang til. *Bergen kommune* viser til at departementet har bemerket at en slik veiledning har vært forsøkt tidligere. *Bergen kommune*

påpeker at både departementet og kommunene har mer erfaring med den gjeldende hundeloven nå enn da rundskrivet fra 2003 ble utarbeidet, og at en ny veileder dermed vil kunne gi bedre veiledning for kommunene. Ved en revidert og fornyet veileder vil det kunne komme tydeligere frem hva kommunene har hjemmel til å regulere i lokal forskrift. Balansen mellom sikkerhetsaspektet, dyrevelferd og hundeholderens rettssikkerhet kommer tydeligere frem i det reviderte regelverket, og dette vil trolig også gjenspeiles i eventuelle revideringer av de lokale forskriftene.

Bergen kommune ønsker å benytte høringen til å belyse problematikken om beiting av husdyr hele året. Som departementet viser til, tar § 6 bokstav e bare sikte på å fange opp den «ordinære» beitesesongen, og eventuell utvidelse av båndtvangen kan ikke strekkes så langt at den omfatter alle tidspunkter hvor noen dyr unntaksvis går på beite.

Bergen kommune erfarer en økt bruk av utmarksbeite og husdyr som beiter ute hele året, og er av den oppfatning at dette er en ønsket retning ikke bare lokalt, men også nasjonalt. Dette øker behovet for å ivareta hensynet til beitedyr utover den ordinære beitesesongen og båndtvangsperioden. Dette vil imidlertid være i konflikt med hensynet til hunders behov for å kunne løpe fritt, og trolig gå utover det kommunene har hjemmel til å regulere i lokal forskrift.

Bergen kommune ber derfor om en avklaring på dette, og at problemstillingen vurderes i forbindelse med revideringen av loven. Basert på den erfaringen *Bergen kommune* har med problemstillingen i dag, så ser de det som hensiktsmessig om kommunene har mulighet til å fastsette slike bestemmelser i den lokale forskriften.

Politidirektoratet mener at det er viktig å sikre at kommunale forskrifter er vedtatt med tilstrekkelig hjemmelsgrunnlag, spesielt når overtredelse av forskrift kan medføre straffeansvar.

Statsforvalteren i Trøndelag og *Statsforvalteren i Vestland* presiserer at statsforvalteren har mulighet til å peke på mangler og feil i lokale forskrifter i forbindelse med høring, og kan også gjennomføre lovlighetskontroll hvis lovverket ikke følges opp. *Statsforvalterne* presiserer at det er behov for gode veiledere for kommunene som skal fastsette forskrift. *Statsforvalteren i Oslo* og *Viken* viser til at lokale forskrifter utarbeidet av kommunen vil kunne få en faglig gjennomgang i høringsprosessen dersom det går tydelig fram i veiledningen at det er de berørte fagområdene på vilt og husdyr hos statsforvalteren som skal høres.

Statsforvalteren i Rogaland støtter en godkjenningsordning dersom det vil gi mulighet til å kvalitetssikre forskrifter før de blir vedtatt. *Statsforvalteren i Rogaland* anser det som ressurseffektivt sammenlignet med å foreta enkeltkontroller.

Mattilsynet viser til at de er enig i at statsforvalteren skal godkjenne kommunale forskrifter om båndtvang i friluftsområder. *Mattilsynet* tilføyer at hunder har godt av fri mosjon i naturen, og en slik godkjenningsordning kan sikre at kommunene ikke går for langt i å begrense friheten til slik mosjon.

Statsforvalteren i Oslo og Viken bemerker at beitenæringen i regionen opplever økt dokumentert tap av beitedyr på grunn av hund. Det rapporteres også om store udokumenterte skader fra løse hunder i beiteområder der det ikke er dokumentert rovviltskader. Statens Naturoppsyn (SNO) har ansvaret for skadedokumentasjon, men det finnes lite statistikk på dette området.

Statsforvalteren i Rogaland skriver i høringsuttalelsen at:

«Klima og geografi i Rogaland samler store mengder vilt (fugl) haust, vinter og vår. Enkelte viltområde er av svært stor verdi og er sårbare for forstyrningar. Disse viltområda blir nytta som raste- og beiteplassar og/eller til overvintring i periodar av året då det ikkje er ordinær bandtvang.

Lause hundar som jagar eller skremmer vilt kan vere ein stor belastning i desse viltområda, medrekna i verneområde som ikkje er fuglefredingsområde. Dei økologiske funksjonsområda kan bli kraftig redusert av dette.

I følge § 6 bokstav f i hundelova kan kommunane gje forskrift om heilårs bandtvang «under ekstraordinære forhold som gjør bandtvang påkrevd for å beskytte viltet». Dette gir berre heimel til å gi forskrift om heilårs bandtvang for å verne vilt under «ekstraordinære forhold». For å sikra funksjonen til viktige økologiske funksjonsområde og vilt i desse områda, bør det i lova vere heimel til heilårs bandtvang i særleg viktige og sårbare viltområde, utan at det som i dag, er eit krav om «ekstraordinære forhold». Det vil bidra til eit trygt hundehald med omsyn på viltet, og førebygge skade for villlevande dyr i særleg viktige viltområder.

Foreslår følgende endring: Vedta nytt punkt § 6 g: «Kommunen kan gi forskrift om at hunder skal holdes i bånd eller forsvarlig innestengt eller inngjerdet i spesielt viktige eller sårbare viltområder».

Veterinærinstituttet påpeker at hundens behov ikke er nevnt. *Veterinærinstituttet* viser til at alle hunder, men avhengig av størrelse og rasetype, har behov for å bevege seg fritt i fart, og bruke sine sanser. En del av disse behovene lar seg vanskelig tilfredsstillende når hunden må holdes i bånd. *Veterinærinstituttet* mener derfor at kommuner bør tilby områder der hunder kan slippes løse i båndtvangstid.

Norsk Sau og Geit, Norske Reindriftsamers Landsforbund, TYR, Geno, Norges småbrukarlag og Norges Bondelag mener at av hensyn til villlevende dyr er det viktig med båndtvang i hekkeperioden. I områder hvor husdyr og tamrein beiter, mener *beitenæringen* at perioden for båndtvang gjelde fra og med 1. april til 15. september for å sikre at det ikke skjer skader på lam og reinkalver. Videre mener *beitenæringene* at det i beiteområder for husdyr bør være båndtvang i perioden dyrene er ute og områder med tamrein bør det gjelde en generell båndtvang hele året. Videre viser *beitenæringene* til at når det i forslaget til lovtekst brukes ordene «hvor de har rett til å beite», krever dette beiterettslige avklaringer. De viser til at dette vil utløse betydelige rettighetsavklaringer som kommunen må forsikre seg om før det gjøres vedtak. Disse synspunktene ble også fremmet av *Norske Reindriftsamers Landsforbund* under konsultasjoner.

Hemsedal sau og geit meiner det er viktig at Hemsedal kommune kan bruke sin lokalkunnskap til å vedta lokale forskrifter om utvida bandtvang i medhald av § 6 bokstav e. Dette for å sikre minst mogleg konfrontasjon mellom hund og beitedyr. De viser til at deres dyr blir sankt inn i løpet av september og går på innmarksbeite ut oktober. At båndtvangen opphører den 20. august er derfor for tidlig for dem. De viser til at den lokale forskriften er tilpasset deres drift og erfaringer etter uheldige episoder med hund. Hemsedal sau og geit mener at statsforvalteren bør ha avgrenset myndighet til lovlighetskontroll og ha høy terskel til å gripe inn i kommunen sitt frie skjønn på dette område.

Norsk Kennel Klub (NKK) støtter departementets andre alternativ om at kommunenes forskrifter gitt med hjemmel i § 6 annet ledd bokstav c, d og e skal godkjennes av statsforvalteren. Når det gjelder departementets første alternativ, mener *NKK* det gjerne må legges til rette for en mer målrettet veiledning og oppfølging av kommunene, men at dette ikke kan være eneste virkemiddel. *NKK* viser til at de har en lang rekke eksempler på kommuner som har innført båndtvang i langt større grad enn det er hjemmel til i hundeloven.

Videre påpeker *NKK* at mange kommuner også har forskrifter som ikke er direkte ulovlige, men som er klart problematiske. De viser til at dette går utover det som var en uttalt intensjon ved loven da denne ble laget. *NKK* har også erfart at det i mange tilfeller er svært store forskjeller i de tilstøtende kommunenes lokale båndtvangsregler, selv mellom kommuner med like forutsetninger og behov.

NKK ønsker at de lokale båndtvangsreglene som innføres, faktisk har en reel misjon, og at unødvendige båndtvangsbestemmelser i størst mulig grad unngås. Hunder er skapt til å løpe fritt, og det er kun ved å gjøre dette at de kan utfolde seg naturlig og leve best mulige liv. *NKK* viser til at god tilrettelegging for hund, betyr også bedre folkehelse. *NKK* mener at landets hunder bidrar til at svært mange hundeeiere er mer fysisk aktive enn de ville vært uten hund. Siden hunden må ut på tur flere ganger daglig, motiverer det eieren til fysisk aktivitet og påfølgende helsegevinst.

NKK viser til at det er båndtvang for hund i hele Norge i nesten fem måneder av året, fra og med 1. april til og med 20. august. *NKK* påpeker at i tillegg har mange kommuner innført lokale båndtvangsbestemmelser som gir ytterligere begrensninger for hvor og når hunder kan bevege seg uten bånd. *NKK* mener at kommuner som innfører lokale båndtvangsregler bør pålegges å opprette friområder for hund i form av hundeparker og hundeskoger, slik at hundene får mulighet til å utøve naturlig adferd også når det er båndtvang i området for øvrig.

Norges skogeierforbund viser til at lokalkunnskapen er hos kommunen og ønsker en videreføring av dagens løsning med utstrakt veiledning til kommunene ved behov.

Rådet for dyreetikk mener at hunder har behov for å bevege seg fritt i fart og bruke sine sanser. De viser til at en del av disse behovene lar seg vanskelig tilfredsstillende når hunden må holdes i bånd. Som i § 4 mener *Rådet for dyreetikk* at kommuner bør pålegges å tilby områder der hunder kan slippes løs også i båndtvangstid.

BirdLife Norge viser til at tidsrommet med lov-pålagt båndtvang er et kompromiss mellom ulike hensyn, da løse hunder i naturen har potensiale for å gjøre skade året rundt, ikke bare mellom 1. april og 20. august. De mener at det er viktig at bestemmelsene om båndtvang ikke uthules, og de bemerker at en utvidet båndtvang vil være i vilde dyr og fuglers interesse. De støtter likevel at perioden med generell båndtvang holdes som i dag.

Videre viser *BirdLife Norge* til at resultatet av manglende forståelse av årsakene bak båndtvang-

bestemmelsene er at brudd på dem er relativt utbredt over hele landet. *BirdLife Norge* mener at forbudet mot å slippe hunden fri må håndheves strengere enn i dag, og hundeeiere må i større grad risikere en straffereaksjon. På et generelt grunnlag er de enige i at kommunen ikke skal fastsette utvidet båndtvang utover det behovet tillier. Samtidig viser *BirdLife Norge* til at kommunen er de viktigste arealforvalterne, og de tillegges stadig mer ansvar for å ivareta naturmangfold. Arealforvaltning må også inkludere forstyrrelser og aktiviteter, ikke bare fysiske inngrep. Gjennom arealplanen kan kommunen regulere områder til «naturvern» der naturverdiene er betydelige, og områdene har viktige økologiske funksjoner. *BirdLife Norge* mener at hundeloven § 6 bør gi kommunene myndighet til å skjerme viktige områder for naturmangfold for løse hunder, også utover den generelle tiden for båndtvang. Slike områder kan for eksempel være viktige rasteområder for våtmarksfugler. De viser til at det er naturlig at statsforvalteren er klageinstans, og ikke en aktiv part i kommunenes myndighetsutøvelse, for eksempel med godkjenningssmakt.

Norges Jeger- og Fiskerforbund (NJFF) støtter forslaget om at lokale forskrifter skal godkjennes av statsforvalteren. De viser til at erfaringene siden hundeloven av 2004 ble vedtatt viser at mange kommuner har forskrifter som ikke ligger innenfor kravene i hundeloven. Spesielt båndtvang i skiløyper og utvidet båndtvang på høsten har vært gitt i for stor utstrekning. De viser til at dette ikke ivaretar ikke Stortingets uttalte intensjoner fra da loven ble behandlet, hvor Stortinget selv tilføyde hele dagens tredje ledd. Stortinget og en enstemmig Justiskomiteé uttalte da at hundeloven § 6 måtte «skjerpes for å unngå overdreven bruk av båndtvang». *NJFF* påpeker at det å gå med løs hund i tiden det ikke er båndtvang er å anse som en allemannsrett. De mener at dette taler for at muligheten for å ha løs hund ikke begrenses i større grad enn det rammene i hundeloven legger til rette for.

Videre viser *NJFF* til at hundeeiere har en plikt til å sette seg inn i regelverket for båndtvang. For omfattende båndtvangsregler ut over den generelle båndtvangen vil videre kunne medføre det motsatte av hva man ønsker å oppnå med reglene, gi økte motsetninger og mindre toleranse. Det er ikke gitt at man tenker tanken om at det kan være båndtvang når båndtvang gis på tider og steder der man ikke møter folk, og hvor bufe for lengst er tatt inn fra beite. *NJFF* viser til at dette raskt kan gjøre vanlig hensynsfulle mennesker til lovbrøtere. For å sikre en god etterlevelse

av en eventuell utvidet båndtvangsperiode, mener *NJFF* at det er svært viktig at det fremstår godt begrunnet og at det er rimelig veid opp mot andre hensyn.

NJFF viser til at hundelovens rammer for de kommunale forskriftene er skjønnsmessige, da forholdene i kommunene kan være svært ulike. Det kan da være vanskelig å definere om og når det er et behov for båndtvang. De viser til at det kan det også være vanskelig å se når interessene for hund og eier er ivaretatt.

Videre viser de til at Norge er et stort land med få innbyggere. Hund holdes svært kontrollert i Norge sammenlignet med i mange andre land. Hundeloven har nå virket i over 15 år og *NJFF* påpeker at kommunene har hatt god tid til å innføre båndtvang dersom dette har vært å anse som nødvendig. Ikke alle kommuner har sett dette behovet, herunder noen av de tettest befolkede områdene i landet. De viser til at dette tyder på at hundeeierne i all hovedsak er bevisst på at de skal vise hensyn til andre brukergrupper når de ferdes i områder med flere andre brukere. Dette handler om å vise gjensidig hensyn, og vår erfaring er at de fleste gjør dette. Selv om det ganske sikkert ikke er vanskelig å finne påviselige ulemper, viser eksemplene fra tettbebygde strøk at det ikke nødvendigvis trengs en lokal forskrift i tur-/skiløyper så lenge folk tar hensyn.

6.3.5 Departementets vurderinger

For di spekteret av produksjonsdyr er utvidet og synliggjort i definisjonen i § 2 bokstav c mener departementet det er hensiktsmessig å også endre ordlyden i § 6 første ledd for å ta hensyn til alle typer husdyr. Departementet foreslår også å endre første ledd første setning slik at ordlyden blir i tråd med tilsvarende ordlyd i lov om forvaltning av naturens mangfold § 15 første ledd. Til forslag om å endre varigheten av den generelle båndtvangen, som blant annet ble fremmet av beitenæringene, herunder *Norske Reindrifsamers Landsforbund*, vil departementet påpeke at den generelle båndtvangen varer i nesten fem måneder. Der hvor det er behov for å ha en lengre båndtvang mener departementet at dette bør ivaretas gjennom lokale forskrifter som kan gis med hjemmel i § 6 andre ledd og § 7.

Endringsforslag til § 6 første ledd:

§ 6. Sikring av hund ved båndtvang m.m

I tiden fra og med 1. april til og med 20. august skal en hund bli holdt i bånd eller forsvarlig inngjerdet eller innestengt, slik at ikke den kan jage eller skade *husdyr, tamrein eller villlevende dyr og deres reir, bo eller hi*.

Departementet har etter høringen også sett at det kan være hensiktsmessig å endre oppstillingen i § 6 andre ledd bokstav e til å omfatte produksjonsdyr. Når det gjelder lokale forskrifter av hensyn til reindriften har statsforvalteren hjemmel til å fastsette slike forskrifter etter § 7. Departementet mener det er hensiktsmessig at denne beholdes siden reinbeiteområdene ofte går over flere kommuner.

Departementet har i forbindelse med arbeidet med endringen av hundeloven gått igjennom alle gjeldende forskrifter om utvidet båndtvang som kommunene har vedtatt med hjemmel i hundeloven § 6 andre til fjerde ledd. I mer enn halvparten av forskriftene har kommunene fastsatt utvidet båndtvang i større grad enn de har adgang til etter hundeloven § 6. Dette er uheldig, siden det gjør at hunder hindres fra å utøve naturlig adferd, og vil ikke være å tråd med formålet om å legge til rette for et positivt og samfunnsgagnlig hundehold, til glede for den enkelte hundeholder. Det er også problematisk at forskriftene er vedtatt uten tilstrekkelig hjemmelsgrunnlag, da overtredelse av kommunale forskrifter er straffbart jf. hundeloven § 28.

Departementet er ikke kjent med at disse straffebestemmelsene har blitt brukt på overtredelser av kommunale forskrifter, men det er uansett uheldig at det forekommer uhjemlede bestemmelser som er straffesanksjonert.

Departementet har også utenom gjennomgangen av hundeloven mottatt henvendelser fra privatpersoner om konkrete kommunale forskrifter som går utover det kommunen har adgang til å fastsette forskrifter om.

Departementet vurderer at eksisterende lovtekst understreker at det skal gjøres en avveining mellom behovet for sikring og for hunders behov for utøvelse av naturlig adferd. Formålet bak hundeloven § 6 tredje ledd er å forhindre at kommunene innfører båndtvang utover det som er nødvendig jf. Innst. O. nr. 91 (2002–2003) side 13. Gjennomgangen viste at dette ikke blir tilstrekkelig fulgt opp i dag.

Det fremstår derfor for departementet som at det er behov for virkemidler som kan sikre at kommunene overholder reglene i andre og tredje ledd når de fastsetter forskrifter etter denne para-

grafen. Departementet foreslo i høringen to ulike alternativer for å løse denne problematikken.

I det første alternativet foreslo departementet å beholde nåværende lovtekst slik den er i dag. Kommunen beholder forskriftsmyndigheten, men det legges til rette for mer målrettet veiledning og oppfølging av kommunene. Departementet vil gi tydelig veiledning om hvordan bestemmelsen skal tolkes.

Dette vil være i tråd med Meld. St. 12 (2011–2012) Stat og kommune – styring og samspel, som legger til grunn at pedagogiske virkemidler overfor kommunene bør vurderes før det innføres juridiske styringsmidler.

Departementet viste til at veiledning av kommunene hadde blitt forsøkt tidligere. G-2003-17 er et rundskriv som Justis- og politidepartementet utarbeidet i 2003 for å gi veiledning om hvordan reglene i hundeloven skulle tolkes. Dette rundskrivet ble sendt til alle kommuner og fylkeskommuner. Rundskrivet gir en særlig orientering om myndighetsfordelingen mellom offentlige organer, især med sikte på behovet for kommunale forskrifter og vedtak som hundeloven gir adgang til å treffe. I rundskrivets kapittel 3.1 blir reglene om sikring av hund med båndtvang gjennomgått. Det blir her gitt en gjennomgang av når og hvor kommunene har adgang til å fastsette utvidet båndtvang.

I det andre alternativet foreslo departementet at kommunenes forskrifter gitt med hjemmel i § 6 annet ledd bokstav c, d og e skulle godkjennes av statsforvalteren. Disse bestemmelsene ble valgt ut ettersom det er innenfor disse områdene kommunene i størst grad fraviker lovens begrensninger. Dette vil bety at slike forskrifter ikke er endelig vedtatte før statsforvalteren har stadfestet forskriften.

I proposisjonen til gjeldende hundelov vurderte Justis- og politidepartementet at det ikke var ønskelig å etablere en bestemmelse der andre instanser skulle godkjenne forskrifter fastsatt av kommunen. Justis- og politidepartementet mente at det var naturlig at kommunene fikk forskriftskompetanse basert på sine lokalkunnskaper, og at de ikke skulle behøve noen godkjenning fra departementet. Videre mente Justis- og politidepartementet at når forskriftskompetanse er delegert til kommunen på et avgrenset område med en begrunnelse som i loven her, er det ikke hensiktsmessig at staten sikrer seg innflytelse på forskriftenes innhold.

Landbruks- og matdepartementet erkjente at en slik ordning som innebærer at statsforvalteren skal godkjenne kommunale forskrifter før disse

trer i kraft, vil utgjøre et inngrep i det kommunale selvstyre, og vil innebære et unntak fra retningslinjer for statlig styring av kommuner og fylkeskommuner. Det følger av veileder om statlig styring av kommuner og fylkeskommuner at en ordning med statlig kontroll eller godkjenning i utgangspunktet bare bør skje gjennom ordningen med lovlighetskontroll i lov om kommuner og fylkeskommuner (kommuneloven) kapittel 27.

En slik godkjenning vil innebære et forsinkende element i saksbehandlingen og derfor kan redusere effektiviteten. Departementet så imidlertid ikke at dette vil være problematisk ettersom det ikke vil være et akuttbehov for å fastsette forskrifter etter § 6 annet ledd bokstav c, d og e. Departementet foreslo ikke å etablere en slik stadfesting for forskrifter med hjemmel i § 6 andre ledd bokstav f siden det ved ekstraordinære forhold vil være vesentlig å fastsette forskrifter raskt.

Lovlighetskontroll av kommunale vedtak skal kun gjøres dersom «særlige grunner» tilsier det, jf. kommuneloven § 27-1 annet ledd. I forarbeidene til gjeldende kommunelov er det vektlagt at statsforvalteren skal være tilbakeholden med å gjennomføre lovlighetskontroller av kommunenes vedtak av eget tiltak, jf. Prop. 46 L (2017–2018). «Departementet vil også følge opp forslaget om at fylkesmennene bare skal kunne gjennomføre lovlighetskontroll av eget tiltak der det foreligger «særlige grunner». Ordningen skal være en sikkerhetsventil til bruk hvis fylkesmannen blir oppmerksom på saker hvor det er tvil om lovligheten, for eksempel gjennom henvendelser fra borgerne eller media. Som i dag vil det være opp til fylkesmennenes frie skjønn om det skal foretas lovlighetskontroll. Flere kommuner har i sine høringssvar uttalt at endringen vil innebære at terskelen for lovlighetskontroll av eget tiltak blir hevet, sammenliknet med dagens regler. Utvalget omtaler imidlertid ikke endringen slik, og etter departementets vurdering er dette heller ikke hensikten. Departementet foreslår å ta inn krav om «særlig grunner» i lovteksten som en form for kodifisering og tydeliggjøring av gjeldende rett. Terskelen for fylkesmannens vurderinger blir således som før. Endringen i ordlyden er likevel hensiktsmessig for å synliggjøre at det generelt er en høy terskel for å iverksette lovlighetskontroll av eget tiltak» jf. Prop. 46 L (2017–2018) side 332.

På bakgrunn av dette har statsforvalterne vært tilbakeholdne med å gjennomføre lovlighetskontroller av kommunenes vedtak.

Endringsforslag § 6 tredje ledd i henhold til alternativ 2:

«Båndtvang etter bokstav c og d kan ikke fastsettes i større grad enn nødvendig og slik at hensynet til de som ønsker å ferdes med løs hund også ivaretas i tilstrekkelig grad, både hva angår omfang og geografisk spredning. Ved fastsettelse av båndtvang etter bokstav e og f kan båndtvang bare innføres i de områder av kommunen hvor husdyr har rett til å beite og faktisk beiter, eller hvor vilt man ønsker å beskytte har sitt leveområde. *Båndtvang fastsatt i medhold av bokstav c, d og e skal godkjennes av statsforvalteren.* Båndtvang fastsatt i medhold av bokstav f må opphøre straks forholdene tilsier det. Der beite, natur- og rekreasjonsområder berører flere kommuner, bør disse samordne sine forskrifter. Kommunens innføring av båndtvang etter bokstav f kan påklages til statsforvalteren.»

Uansett om det blir gjort endringer i hundeloven i henhold til forslag nr. 1 eller nr. 2, vil departementet utarbeide en veileder for å sikre tilstrekkelig lik praktisering og tolkning av kommunenes forskriftshjemler.

Departementet har merket seg at kommuner og statsforvaltere, med unntak av statsforvalteren i Rogaland, er kritisk til å endre kommunenes myndighet til å fastsette forskrifter etter § 6 andre ledd bokstav c, d og e. Flere peker imidlertid på at statsforvalteren vil være høringsinstans i kommunenes høring av lokale forskrifter om båndtvang. *Bergen kommune* peker også på at siden departementet og kommunene nå vil ha mer erfaring med hundeloven vil en god veiledning kunne føre til bedre kommunal forskriftsutforming.

Departementet har på dette grunnlag valgt å ikke endre kommunenes adgang til å fastsette forskrifter i medhold av bokstav c, d og e.

Departementet vil utarbeide veileder til støtte for kommunene. En slik veileder vil også være til støtte når statsforvalteren skal vurdere forskrifter som ledd i en høring.

Når det gjelder høringsinnspill vedrørende ordlyden «hvor husdyr har rett til å beite, og faktisk beiter» i § 6 tredje ledd andre punktum viser departementet til at dette er en videreføring av gjeldende rett. Bestemmelsen ble lagt til av Stortinget under behandlingen av dagens lov. Det fremgår av Innst. O. nr. 91 (2002–2003) at:

«Komiteen støtter forslaget om sikring av hund gjennom allmenn båndtvang, jf. § 6. Det er dessuten viktig at kommunene selv kan få gi forskrifter som omhandler båndtvang. Komiteen mener dette også er i tråd med ønsket om

mer lokalt selvstyre. Komiteen påpeker at et overordnet mål må være at båndtvang kun brukes der det er nødvendig og dermed ikke utover det behovet tilsier, jf. også proposisjonen side 78. Komiteen foreslår å lovfeste dette. Samtidig er det viktig at kommunene selv får mulighet til å definere og avgrense områder for bruk av båndtvang innenfor lovens ramme. Derfor mener komiteen at § 6 annet ledd bokstav a og c må skjerpes for å unngå overdreven bruk av båndtvang. Lokalpolitikere med bedre kjennskap til lokale områder og forhold har best forutsetning for å avgjøre definisjonen av disse bestemmelsene innenfor sin kommune. Der større sammenhengende turområder berører flere kommuner, vil det være naturlig med interkommunalt samarbeid i utforming av felles regler for båndtvang.»

Departementet slutter seg til synspunktet om at båndtvang kun brukes der det er nødvendig. Denne bestemmelsen har ingen betydning for de regler som regulerer beiteretten etter annet lovverk.

6.4 Særlig om sikring av hund der tamrein beiter

6.4.1 Gjeldende rett

Da hundeloven § 7 ble vedtatt avløste den reindriftsloven § 29 annet ledd annet og tredje punktum og tredje ledd annet punktum. Den gir særlige regler om sikring av hund av hensyn til reindriften, som kommer i tillegg til reglene i hundeloven i § 4 og § 6.

Nåværende hundelov § 7 lyder:

§ 7 Særlig om sikring av hund der tamrein beiter

I områder der tamrein lovlig beiter, skal hundeholderen se til at hunden ikke unødige uroer eller skremmer rein, selv om den er under kontroll eller bundet. Reinens eier kan kreve at en hund som uroer rein, blir holdt innestengt mens rein blir flyttet forbi bosted, seter eller hytte. Statsforvalteren kan gi forskrift om at hunder skal holdes i bånd eller forsvarlig innestengt eller inngjerdet når hensynet til reindriften tilsier det.

Om ferdsel med hund i område hvor tamrein beiter, gjelder også reindriftsloven § 65.

6.4.2 Forslaget i høringsnotatet

Departementet foreslo ingen endring i hundeloven § 7.

6.4.3 Høringsinstansens innspill

Norsk Sau og Geit, Norske Reindriftsamers Landsforbund, TYR, Geno, Norges småbrukarlag og Norges Bondelag foreslår følgende endringer:

«I områder der tamrein lovlig beiter, **skal hundeholderen utvise særlig aktsomhet og sikre at hunden ikke** unødig uroer eller skremmer rein, selv om den er under kontroll eller bundet. Reinens eier **kan kreve at en hund holdes innestengt** mens rein blir flyttet forbi bosted, seter eller hytte. **Ut over dette gjelder reglene i § 6 annet ledd.»**

Norsk Sau og Geit, Norske Reindriftsamers Landsforbund, TYR, Geno, Norges småbrukarlag og Norges Bondelag (heretter *beitenæringen*) mener at deres forslag her vil samsvare med deres forslag til endring i § 6 og et skjerpet aktsomhetskrav. Dette vil skjerpe aktsomhetskravet til hundeholder i områder hvor det beiter rein, eller hvor det foretas flytting med rein.

Sametinget har foreslått at ordlyden «unødig» fjernes fra hundeloven § 7 første ledd, ettersom en hund ikke kan være «nødig» til å uroe eller skremme rein.

Norges Hundekjørerforbund skriver at denne bestemmelsen kan gjøre det komplisert å gjennomføre hundekjørertraining og løp. Det pekes særlig på adgangen reineier har til å kreve at hund som uroer rein skal holdes innestengt byr på utfordringer. *Norges Hundekjørerforbund* skriver at dette kan bety at ferdsel i områder hvor det beiter rein kan nektes. *Norges Hundekjørerforbund* ber om at omtalen av bestemmelsen utdypes.

6.4.4 Departementets vurderinger

Da hundeloven § 7 ble vedtatt avløste den reindriftsloven § 29 annet ledd annet og tredje punktum og tredje ledd annet punktum. Bestemmelsen gir særlige regler om sikring av hund av hensyn til reindriften, som kommer i tillegg til reglene i hundeloven §§ 4-6.

Hundeloven § 7 gir reindriftsnæringen ekstra beskyttelse i de områder hvor tamrein «lovlig beiter». Departementet peker på at begrunnelsen for å gi en ekstra beskyttelse er reinens sårbarhet. I tillegg til de direkte skader som følger av jaging vil det også kunne oppstå mer indirekte følger av også mindre forstyrrelser, for eksempel ved at reinen trekker ut av et godt beiteområde og skyr området i ettertid. Tilsvarende vil det gjennom

reindriftsåret være perioder der reinen er spesielt sårbar, blant annet under flytting og kalving.

Norske Reindriftsamers Landsforbund ytret under konsultasjoner bekymring om bruken av begrepet «lovlig beiter», og ønsket at ordet «lovlig» fjernes fra ordlyden i § 7. De viste til at i områder med uenighet rundt beiterettigheter hadde de opplevd at hytteeiere og andre grunneiere hadde benyttet hunder til å jage reinen ut av områder med den begrunnelse at reinen ikke hadde beiterett der. Departementet vil vise til at ordlyden «lovlig beiter» er en videreføring av gjeldende lov.

Videre peker departementet på at siden bestemmelsen gir tamrein et ytterligere vern utover de generelle sikringsreglene, er det et poeng at bestemmelsen bare gjelder i områder hvor tamrein «lovlig beiter». I disse områdene kreves det særlig aktsomhet av hundeholder. I områder hvor tamrein ikke «lovlig beiter», gjelder fortsatt de generelle sikringsreglene, samt aktsomhetskravet til hundeholder i § 3. Ordlyden gir dermed ikke tillatelse til å jage rein på en måte som medfører skade i områder hvor den ikke beiter «lovlig». I slike tilfeller vil fortsatt de andre sikringsreglene gjelde som for eksempel § 4 samt båndtvangsregler.

Ordet «unødig» er i hundeloven § 7 er ment å fungere som en terskel, for å vise at ikke en hvilken som helst forstyrrelse en hund kan forårsake, nødvendigvis er omfattet av bestemmelsen. Departementet mener at denne ordlyden bør videreføres. Departementet vil også peke på at ordlyden er i tråd med ordlyden i reindriftsloven § 65 første ledd første punktum.

Norske Reindriftsamers Landsforbund pekte under konsultasjon på at nye bruksområder for hund, herunder kjøring med hund i turistnæring, skaper nye utfordringer knyttet til overnatting ute med hund. Samtidig peker *Norges Hundekjørerforbund* på at svært restriktive bestemmelser om ferdsel med hund vil gjøre det umulig å ferdes med hund i reinbeiteområder.

Beitenæringen ønsker i prinsippet en helårsbåndtvang i områder der rein beiter. Departementet mener at en utvidet båndtvang av hensyn til husdyr etter § 6 andre ledd bokstav e indirekte også vil kunne beskytte tamrein. I tillegg mener departementet at det er hensiktsmessig at statsforvalteren har hjemmel til å fastsette lokale forskrifter om båndtvang av hensyn til reindriften siden reinbeiteområder ofte vil gå over flere kommuner, og at statsforvalteren forventes å ha lokal kunnskap til å fastsette slike forskrifter.

Det vises videre til Ot.prp. nr. 48 (2002–2003) side 81 der det er beskrevet at dette er lagt til

statsforvalteren ettersom det vil bli lettere å få til en helhetlig vurdering av store områder uavhengig av kommunegrensene. Når slike forskrifter blir utarbeidet skal reindriftsnæringen og hundedeinteressene normalt høres i henhold til forvaltningsloven § 37.

Departementet anser at adgangen statsforvalteren har til å vedta båndtvang vil kunne gi tilstrekkelig sikring, og ser det ikke som hensiktsmessig å utvide båndtvang etter hundeloven § 6. Departementet viser også til reindriftsloven § 65 annet ledd som gir statsforvalteren hjemmel til å stille vilkår eller nedlegge tidsbegrenset forbud mot større arrangement, idrettsstevne, jakthundprøve, eller liknende virksomhet som kan være til særlig skade for reindriften.

6.5 Særlig om hundedressur, jakt og fangst

6.5.1 Gjeldende rett

Hundeloven § 8 setter krav om privatrettslig samtykke for bruk av eiendom til hundedressur og jakthundtrening, og viser for øvrig til bestemmelser i viltloven og reindriftsloven om bruk av hund for jakt og fangst.

Da bestemmelsen ble vedtatt avløste første ledd viltloven § 52 første ledd annet punktum.

Bestemmelsen lyder:

§ 8 Særlig om hundedressur, jakt og fangst

Jakthundtrening, jakthundprøver og dressur kan bare foregå med samtykke av grunneieren eller den som har en allmenn bruksrett til eiendommen. For statsallmenningene gis samtykke av fjellstyret.

For bruk av hund under jakt og fangst mv. gjelder også viltloven § 23, jf. § 26, og reindriftsloven § 65.

6.5.2 Behovet for lovendring

Hundeloven § 8 første ledd slår fast at jakthundtrening, jakthundprøver og dressur bare kan foregå med samtykke fra grunneier eller den som har allmenn bruksrett til eiendommen. Under lovgjennomgangen kom det innspill om at bestemmelsen var noe uklar når det kom til hvilken type «jakttraining» man ønsket å omfatte. Det ble pekt på at det å gå tur med en jakthund ikke er jakttraining, og dermed ikke er omfattet av bestemmelsen. Innspillene mente derfor at bestemmelsen var uklar på dette punktet, og at dette førte til konflikter.

Norges Jeger- og Fiskerforbund spilte inn under gjennomgangen av hundeloven at de mener at brudd på bestemmelsen i § 8 burde være straffesanksjonert.

6.5.3 Forslaget i høringsnotatet

I høringsnotatet foreslo departementet å legge til ordet «organisert» foran «jakthundtrening» for å tydeliggjøre at ikke enhver lufting av jakthunder er omfattet av bestemmelsen. Dette endringsforslaget var ment å avgrense de tilfellene en jakthund går løs i utmark. Det ble vist til at også jakthunder har behov for å kunne gå løs på tur utenom den korte perioden de brukes på jakt. I tillegg er vedlikehold av innkalling og dressur avhengig av regelmessig praktisering under reelle forhold og like viktig for en jakthund som for enhver annen hund.

Til spørsmålet om straffesanksjonering mente departementet at det ikke fremstod som forholdsmessig å ilegge straff for dette forholdet. Videre mente departementet at det kunne være vanskelig å avgrense hva som er «jakthundtrening». Når ordlyden ble foreslått endret til «organisert jakthundtrening» ville det kunne reise spørsmål om hvem som var straffesansvarlig, altså om det var arrangøren eller alle som deltok på den organiserte treningen.

Det ble også foreslått å legge til en henvisning til naturmangfoldloven i § 8 andre ledd. Det ble vist til at det i verneområder kan være fastsatt særlige regler om båndtvang, med hjemmel i lov om forvaltning av naturens mangfold (naturmangfoldloven). Verneforskriftene har også ofte et generelt krav om å unngå å skade eller unødige forstyrre dyrelivet.

Det ble foreslått at hundeloven § 8 skulle ha følgende ordlyd:

§ 8 Særlig om hundedressur, jakt og fangst

Organisert jakthundtrening, jakthundprøver og dressur kan bare foregå med samtykke av grunneieren eller den som har en allmenn bruksrett til eiendommen. For statsallmenningene gis samtykke av fjellstyret.

For bruk av hund under jakt og fangst mv. gjelder også viltloven § 23, jf. § 26, og reindriftsloven § 65, *naturmangfoldloven § 34, samt forskrifter gitt med hjemmel i denne.*

6.5.4 Høringsinstansens innspill

Høringsinnspillene er sterkt kritiske til endringsforslaget i høringsnotatet om å tilføye ordet «orga-

nisert» foran «jakhundtrening». De fleste innspillene mener at bestemmelsen fungerer godt i dag. *Statsforvalteren i Innlandet* skriver:

«Jaktretten tilhører grunneier, jf viltloven § 27. Hund som aktivt søker etter og oppsøker vilt defineres også som jakt, uavhengig av om hensikten er å felle viltet. Det har derfor vært et klart krav i gjeldende hundelov og tidligere viltloven at jakhundtrening krever grunneiers tillatelse. En slik rettighet kan følge med avtale om leie av jakt og utgjøre en tilleggsverdi ved utleie, gjennom uformelle avtaler med grunneier eller gjennom organiserte treningsområder med kjøp av treningstid etter samme mønster som kjøp av jakt. Mange av de som i dag skaffer seg tilgang til trening av laus fuglehund, harehund eller elghund gjør dette aleine med sin hund. Det må derfor presiseres bedre hva som menes med «organisert» trening i forslag til lovendring.»

Flere innspill peker på at endringsforslaget vil kunne skape usikkerhet vedrørende gjeldende praksis med utleie av jakt- og treningsområder, salg av treningskort og lignende, slik dette blir praktisert i dag.

Statsforvalteren i Vestfold og Telemark skriver:

«Det er i dag lov til å gå på tur med en laus jakhund dersom kravet i hundeloven § 4 om å ha kontroll er ivaretatt. Dersom hunden løper ut av syne og kontroll for hundefører, vil den fort passere grensa for aktivt å søke opp vilt. Forslaget til ny § 8 kan oppfattes som at det kan trenes med laus hund så lenge du er aleine, og videre innebære ei utvanning av grunneiers kontroll med egen jaktrett. Dette kan redusere verdien av utmarksressursen, og også gjøre det vanskelige å føre videre de mere allment tilgjengelige ordningene med salg av treningskort for hund som blant anna praktiseres av mange fjellstyrer. Jegere og jakhundmiljøer er vant til å forholde seg til slike bestemmelser fra viltloven og videre med hundeloven. Det er noe uklart i gjeldende lovtekst og forslaget til ny bestemmelse § 8 om grunneiers tillatelse også gjelder all dressur og lydighetstrening av hund, eller om det er ment å være begrensa til ei videreføring av viltlovens bestemmelser om grunneiers rett ved trening av jakhunder.»

Statsforvalteren i Vestland skriver at de støtter endringsforslaget, men at det bør redegjøres nærmere hva som menes med «organisert jakhund-

trening» slik at det ikke er fritt fram for privatpersoner å trene hund i utmark uten at grunneier har samtykket til dette.

Norges Jeger- og Fiskerforbund (NJFF) skriver at de støttet formålet bak endringsforslaget, som var at bestemmelsen ikke skulle hindre hunder av jakhundtype i å kunne løpe løse og trenes. Men at det er en forskjell på å luften en jakhund og la den løpe løs, og aktiv jakttrening av jakhunden. *NJFF* skriver:

«Jakhundeiere flest vil ha fokus på å vise hensyn til andre og unngå å slippe sine hunder i områder der andre har jaktrett eller rett til å drive jakhundtrening. Svært mange kommuner har også forskrift om utvidet båndtvang som også tilsier at uten samtykke fra grunneier/rettighetshaver for trening av jakhund, så har man heller ikke anledning til å slippe hunden løs.»

Statskog skriver at det ikke alltid er lett å sette et skarpt skille mellom lufting og trening av hunden. Det avgjørende må være intensjonen med aktiviteten. Dersom formålet med en aktivitet er trening, må grunneiers samtykke innhentes. Slik dagens bestemmelse er utformet er det mulig å faktisk styre hvor hundetrening faktisk skjer ved å legge ut treningsfelt. Det er da mulig å gi hundeholderen informasjon om forhold på stedet, herunder hvordan man tar nødvendig hensyn til andre rettighetshavere som for eksempel ved reindrift og bufebeite.

Statskog viser til at i dag gir formålet med aktiviteten avklaring på om en kommer inn under § 9 f). Det vil si at en må ha innhentet grunneiers tillatelse før en kan drive jakhundtrening, og derved også før en kan påberope seg fritak fra angitte sikringsregler. Kanskje særlig der båndtvang er fastsatt i medhold av § 6 annet ledd bokstavene c, d og e vil en slik avklaring av formålet være viktig. Ved den foreslåtte lovendringen av § 8 vil en kunne oppgi å drive jakhundtrening, og i realiteten unnta seg selv i påkommende tilfeller fra fastsatte sikringsregler.

Statsforvalteren i Trøndelag stiller spørsmål ved hva som ligger i «allmenn bruksrett». De kan ikke se at dette er definert i hundeloven, og mener at det er viktig at den som har beiterettigheter er omfattet av dette. De skriver videre at i Trøndelag har man sett eksempler på at treningsområde for hund, som ligger i sårbare områder for vilt, åpnes tidlig og/eller stenges for sent for jakhundtrening. Det er her behov for bedre veiledning av både kommuner og grunneiere.

Norsk Sau og Geit, Norske Reindriftsamers Landsforbund, TYR, Geno, Norges småbrukarlag og Norges Bondelag skriver:

«Høringspartene ser på beiterett som en del av de almene bruksretter til en eiendom. Tolkningen i Ot.prp. nr. 48 (2002–2003) ble gjort av Justis- og politidepartement uten at beiteretter ble særlig vurdert. I perioden etter dette er skrevet, er det et høyt antall konflikter mellom hundebruk og beitedyr. Samtidig er den nyttbare delen av beitesesongen blitt lenger. Økte jakttidsrammer åpner for tidligere jaktstart. Den overlappende delen av beitesesongen og jakttidsrammer har økt konflikten siden Ot.prp. nr. 48 (2002–2003) ble skrevet. Årlig drepes og skades det beitedyr ved at hunder slippes løs i både i «organiserte treninger» og «salg av treningskort» og under jaktprøver.

Vi finner det naturlig at definisjonen av almen bruksrett tas opp på ny vurdering, siden de landbruksfaglige vurderingene er meget svakt vurdert i Ot.prp. nr. 48 (2002–2003). Mange forhold har endret seg siden den ble skrevet. Vi minner også om at beiteretten er eldre enn de fleste andre retter og at almen bruksrett innbefattes fra starten av matrikuleringshistorien. Vi oppfatter almen bruksrett slik at slipp av hunder skal foregå etter avtale med de som bruker og eier beiteretten når det ikke er streifbeitende dyr i området.»

I konsultasjonene utdypet *Norske Reindriftsamers Landsforbund* at både praktisering av jakt og arrangementer som jaktprøver foregikk en lengre tid av året enn hva som var vanlig tidligere. Dette medførte utfordringer for reindriften i sårbare perioder.

Flere innspill, blant annet fra *Norges Fjellstyresamband* og fra *Norges skogeierforbund* ønsker at det knyttes muligheter for å ilegge straff for brudd på hundeloven § 8. *NOAH – for dyrs rettigheter* mener at det er merkelig at brudd på § 8 verken kan straffes eller være gjenstand for administrativ sanksjon. Det er ikke noen grunnlag til å unnta bestemmelsen som regulerer bruk av hund til jakt og jakthundtrening fra håndhevingstiltak. *NJFF* skriver at de tidligere har vurdert at det hadde vært hensiktsmessig å innføre straffesanksjoner for brudd på § 8. Etter en grundig vurdering har de likevel konkludert med at dette ikke er hensiktsmessig. De skriver at en mulighet for å kunne ilegge straff for overtredelser kan medføre at hundeeiere som har hunden løs for lufting eller fysisk trening kan anmeldes av personer som mis-

forstår situasjonen, eller er irriterte over at hunden er løs.

Flere høringsinnspill, blant annet fra *NOAH – for dyrs rettigheter, Flesberg kommune, Nore og Uvdal kommune* foreslår at overtredelser av hundeloven § 8 skal kunne ilegges overtredelsesgebyr.

6.5.5 Departementets vurderinger

Mange høringsinnspill, herunder innspill fra beitenæringene og grunneiere, kommenterer at den foreslåtte endringen om å sette inn ordet «organisert» foran jakthundtrening, ikke er hensiktsmessig. Dette ble også omtalt under konsultasjoner med *Norske Reindriftsamers Landsforbund*. Departementet foreslår derfor ingen endring av ordlyden til hundeloven § 8 første ledd.

Under høringen har det også kommet inn flere andre innspill som omhandler ulike aspekter ved hundeloven § 8.

6.5.5.1 Grunneierrettigheter knyttet til jakt

Det har blitt etterspurt en nærmere avklaring av hvilken aktivitet «jakthundtrening» er ment å omfatte, ettersom det kan være vanskelig å skille mellom dette og vanlig aktivisering av en hund av jakthundtype.

Hverken lovteksten eller forarbeidene til hundeloven § 8 gir en definisjon av hva som er jakthundtrening.

Departementet forstår det slik at formålet med bestemmelsen i hundeloven § 8 første ledd er å ivareta grunneiers rettigheter knyttet til jakt. Hvorvidt det foreligger en plikt for hundeholder til å spørre om tillatelse før vedkommende går tur med en løs jakthund vil være knyttet til flere hensyn. Å slippe en jakthund løs kan påvirke enten pågående jakt, grunneiers mulighet til å få inntekter fra salg av jaktkort og treningskort, eller påvirke viltbestanden i negativ retning slik at verdien av jakten blir redusert.

Til spørsmålet om straffesanksjonering mener departementet at det ikke fremstår som forholdsmessig å ilegge straff for overtredelser av hundeloven § 8. Siden overtredelse av denne bestemmelsen vil være en form for eiendomsvertedelse, og det ikke er et naturlig utgangspunkt at brudd på privatrettslige plikter skal sanksjoneres strafferettslig ønsker ikke departementet å innføre en slik hjemmel.

Volder den ulovlige bruken skade på eiendommen eller økonomisk skade av annen art for grunneieren, kan dette på sivilrettslig grunnlag

påføre hundeholderen erstatningsansvar. Dette vil gjelde også under omstendigheter der slikt ansvar ikke ville blitt pålagt dersom nødvendig samtykke til bruken var innhentet på forhånd etter hundeloven § 8 første ledd.

6.5.5.2 Forholdet til beiteberettigede

Statsforvalteren i Trøndelag etterspør en utdypning av hvem som er omfattet av «allmenn bruksrett», og mener at beitenæringen er omfattet av dette begrepet.

Departementet viser til at det skilles mellom allmenne og spesielle bruksretter. Allmenne bruksretter gir ofte innehaveren rett til å utnytte eiendommen på samme måte som en eier, og vil ofte ha grunnlag i en avtale, for eksempel en forpaktning- eller festekontrakt. De spesielle bruksrettighetene gjelder bestemte former for bruk, for eksempel beite, vedhogst eller bærplukking, og vil som regel ha et selvstendig rettsgrunnlag i hevd eller alders tids bruk. Beiterettigheter er derfor ikke tradisjonelt sett omfattet av begrepet «allmenn bruksrett».

Departementet vil peke på at da nåværende lov ble hørt var det foreslått at jakthundtrening bare kunne foregå med samtykke fra «grunneier, fester eller forpakter og av de beiteberettigede». Etter høringen ble dette forslaget endret til at samtykke skulle innhentes fra «grunneier, eller den som har allmenn bruksrett til eiendommen». Departementet viser her til Ot.prp. nr. 48 (2002–2003) side 82 hvor begrunnelsen for denne endringen fremgår:

«For de beiteberettigede vil jakthundtrening neppe utgjøre større belastning enn selve jakten med hund, som bare krever grunneier (eller den som har jaktrettens) samtykke. Så vel lovutkastet her, lov 29. november 1968 um særlige råderettar over framand eigedom, lov 29.juni 1957 nr. 16 om friluftsliv og ulovfestede privatrettslige regler vil kreve at den som driver jakt m.v. tar hensyn til, og unngår å volde skader for andre interesser. Bl.a verner dette eventuell beitebruk av området. Departementet foreslår på denne bakgrunn ikke noe krav om samtykke fra beiteberettigede for jakthundtrening.»

Departementet ser det ikke som hensiktsmessig at en hundeholder som vil slippe jakthund skal måtte innhente samtykke også fra beiteberettigede i samme område som jakthundtreningen skal foregå. Hensynet til beitenæringen må ivare-

tas av andre bestemmelser. Forholdet mellom ulike bruksretter (servitutter), kan ikke avklares i hundeloven. Derimot vil utformingen av hundeloven § 9 kunne påvirke hensynene til beitedyr. Se nærmere om dette under omtalen av § 9 under punkt 6.6.5.

Når det gjelder hensynet til reindriften vil departementet også her vise til § 65 annet ledd som gir statsforvalteren hjemmel til å stille vilkår eller nedlegge tidsbegrenset forbud mot større arrangement, idrettsstevne, jakthundprøve, eller liknende virksomhet som kan være til særlig skade for reindriften.

Departementet foreslo i høringsnotatet at det skulle gjøres en henvisning til naturmangfoldloven § 34, med forskrifter i hundeloven § 8 andre ledd. Dette ble begrunnet med at det i verneområdet kan være fastsatt særlige regler om båndtvang, med hjemmel i naturmangfoldloven. Verneforskriftene har også ofte et generelt krav om å unngå å skade eller unødig forstyrre dyrelivet.

Det kom ingen merknader til dette forslaget under høringen.

6.6 Unntak fra sikringsreglene

6.6.1 Gjeldende rett

Hundeloven § 9 inneholder reglene for unntak fra båndtvang som gjelder enten båndtvangen følger av de lovfestede reglene i § 4 og § 6 første ledd, av kommunale forskrifter etter § 6 andre ledd, eller av statsforvalterens forskrifter etter § 7 første ledd. Da bestemmelsen ble vedtatt avløste den viltloven § 52 femte ledd og § 55, bufeloven § 3 andre ledd andre og tredje punktum og tredje ledd, samt reindriftsloven § 29 tredje ledd tredje og fjerde punktum.

Paragrafen lyder:

§ 9 Unntak fra sikringsreglene

Båndtvang fastsatt i eller i medhold av §§ 4, 6 og 7 gjelder ikke for

- hund når den brukes i reindrift,
- dressert bufehund når den brukes til å vokte storfe, sau eller geit,
- hund i aktiv politi-, toll-, militær- og redningstjeneste eller under trening eller prøving for slik tjeneste,
- hund i aktiv bruk som ettersøkshund etter såret eller sykt vilt,
- særlige bruksformål, avgrensede områder eller nærmere angitte hunderaser eller hundetyper eller for hunder som har særskilt trening, når dette er fastsatt av kommunen ved forskrift

eller enkeltvedtak. Ved dette kan kommunen bl.a. legge ut et område som dressurområde for hunder, dersom samtykke som nevnt i § 8 første ledd foreligger,

- f. hund når den brukes for jakt, jakthundtrening og jaktprøver mellom 20. august og 1. april eller når båndtvang er fastsatt i medhold av § 6 annet ledd bokstavene c, d og e.

Hund som nevnt i første ledd bokstav a til d eller i bestemmelse som gjelder særlige bruksformål etter bokstav e, kan på en aktsom måte slippes slik det er naturlig ut fra bruksformålet.

En hund som nyttes som jakthund eller er under trening eller prøve for dette, kan slippes på en aktsom måte slik det er naturlig ut fra bruksformålet, når dette ikke er i strid med viltloven, naturmangfoldloven eller regler om båndtvang. Det samme gjelder for trening og prøving av ettersøkshunder.

Første ledd bokstav a til d lovfester visse unntak fra båndtvangen for forskjellige formål med bruk av hund. Unntaket i bestemmelsens første ledd bokstav a gjelder kun til de tider og de områder hvor hunder benyttes til bevokting av rein, og ikke ellers, jf. Ot.prp. nr. 48 (2002–2003) side 82. Dette presiseres videre med at «hunden etter gjeldende rett fortsatt kan gå løs under kortere opphold fra gjetingen av reinen – f.eks. under mating av hunden – så sant hunden er i området der den arbeider» jf. Ot.prp. nr. 48 (2002–2003) side 83.

Ifølge bestemmelsens første ledd bokstav b, c og d kan det gjøres unntak for dressert bufehund når den brukes til å vokte storfe, sau eller geit, hund i aktiv politi-, toll-, militær og redningstjeneste eller under trening eller prøving for slik tjeneste og hund i aktiv bruk som ettersøkshund etter såret eller sykt vilt.

Etter bokstav e kan kommunen ved forskrift eller enkeltvedtak supplere denne listen med andre unntak. Denne bestemmelsen avløser reglene i viltloven § 55 og reindriftsloven § 29 tredje ledd fjerde punktum.

Bestemmelsens bokstav f gir unntak for hund når den brukes for jakt, jakthundtrening og jaktprøver mellom 20. august og 1. april eller når båndtvang er fastsatt i medhold av § 6 andre ledd bokstavene c, d og e.

Andre ledd inneholder en generell regel om omfanget av unntakene, som særlig har betydning i forhold til forbudet i § 4 første ledd mot å la en hund gå løs uten å være fulgt, jf. Ot.prp. nr. 48 (2002–2003) side 206.

Tredje ledd inneholder en alminnelig regel om hvordan en hund kan slippes i samband med jakt og ved trening som ettersøkshund, uten hinder av § 4 første ledd. Bestemmelsen unntar ikke trening som ettersøkshund fra båndtvangen (med mindre kommunen har truffet vedtak om det etter første ledd bokstav e), men aktiv bruk av ettersøkshund etter såret eller sykt vilt er dekket av første ledd bokstav d. Trening av letehunder med sikte på bl.a. politi- og redningstjeneste er dekket av første ledd bokstav c, jf. Ot.prp. nr. 48 (2002–2003) side 206.

Tredje ledd ble endret ved lov 28. mars 2014 nr. 9 (i kraft fra 1. juni 2014) for å klargjøre at den beskrevne bruken av hund heller ikke må stride mot lov 19. juni 2009 nr. 100 om forvaltning av naturens mangfold (naturmangfoldloven).

6.6.2 Behovet for lovendring

Hundeloven § 9 a til d angir at hunder som brukes til nærmere definerte bruksformål er unntatt fra sikringsreglene i §§ 4, 6 og 7. *Norges Jeger- og Fiskerforbund (NJFF)* pekte under lovgjennomgangen på at paragrafen omhandler flere viktige forhold som de ønsket at skulle videreføres. De viste videre til at det var viktig at det fortsatt er muligheter for kommunene til å tilrettelegge for dressur- og treningsområder for hunder hvor det er dispensasjon fra båndtvangen for å gi tilgang på områder til å trene og slippe jakt- og ettersøkshunder.

Statens naturoppsyn (SNO) har meldt inn at de ser et behov for et unntak for løse hunder som utfører ulike oppgaver knyttet til rovviltforvaltningen. *SNO* mener at disse oppgavene kan anses som parallelle til bruken av hund i aktiv politi-, toll-, militær-, og redningstjeneste i hundelovens § 9. De mente derfor at det er nødvendig med en klar hjemmel for å utøve denne virksomheten med hund.

Enkelte innspill gav uttrykk for at § 9 mangler et unntak for service- og førerhunder. Dette er hunder som er godt trent, men denne treningen må vedlikeholdes. Dette blir vanskeliggjort så lenge det er båndtvang. Innspillene mente derfor at det er viktig at slike hunder blir unntatt sikringsreglene.

Gjeldende hundelov § 9 bokstav e åpner opp for at det kan gjøres unntak for «særlige bruksformål, avgrensede områder eller nærmere angitte hunderaser eller hundetyper eller for hunder som har særskilt trening, når dette er fastsatt av kommunen ved forskrift eller enkeltvedtak».

Mange av innspillene mente at det ikke er tilstrekkelig at kommunene kan fastsette et slikt unntak ettersom praksisen hos de forskjellige

kommunene varierer i stor grad og kan virke vilkårlig for den enkelte hundeholder. Det bør derfor fastsettes nasjonale regler om slike unntak.

6.6.3 Forslaget i høringsnotatet

Departementet viste i høringsnotatet til at mange hunder i dag utfører flere oppgaver og tjenester i samfunnet som gjør det hensiktsmessig at de skal være unntatt sikringsreglene. Det ble vist til at flere innspill også pekte på et behov for å utvide unntakene fra båndtvang, for eksempel for sporhunder som benyttes i rovviltforvaltningen. Departementet var enig i at sikringsreglene i nåværende hundelov kan utgjøre en for stor begrensning i forhold til det som er hensiktsmessig.

Departementet foreslo å videreføre § 9 slik den er i dag, men med den endringen at det ble tatt inn en ny bokstav d som blant annet omhandlet *Statens Naturoppsyn (SNO)* bruk av hund i forvaltningen. Det ble vist til at *SNO* har ulike oppdrag knyttet til forvaltning i Norge. Oppdragene spenner fra forebygging av miljøkriminalitet, rovviltoppdrag, herunder blant annet ettersøk av skadet rovvilt, skremming og felling av rovvilt, og registrering og felling av annet vilt (for eksempel fremmede arter eller arter som truer sårbare arter). I tilknytning til disse oppdragene vil det ofte være behov for bruk av hund i forbindelse med gjennomføring av ulike tiltak, og i mange tilfeller også bruk av løs hund/sporhund. *SNO* er derfor avhengig av tilgang på gode hunder og godt kvalifisert personell, som er trent spesifikt for konkrete oppdrag som *SNO* har.

Departementet viste til at *SNOs* bruk av hunder knyttet til ulike forvaltningsoppdrag kunne anses som en parallell til bruken av hund i aktiv politi-, toll-, militær- og redningstjeneste som allerede reguleres i bokstav c. Departementet foreslo likevel å regulere «hund i aktiv oppsynstjeneste etablert med hjemmel i lov, herunder trening eller prøving for slik tjeneste» i en egen bokstav d.

Når det gjaldt bokstav f og kommunens myndighet til å fastsette unntak fra båndtvang ved forskrift eller enkeltvedtak, viste departementet til at det vil ligge en begrensning i naturmangfoldloven § 15 første ledd siste punktum om at unødig jaging av villlevende dyr skal unngås. Det ble vist til at kommunene derfor må påse at dispensasjoner som gis, ikke etablerer en vesentlig risiko for viltet i yngletid eller andre sårbare perioder, og at fare for unødig jaging derved unngås.

Det ble videre vist til at ved behov kan kommunene be om veiledning fra miljømyndighetene når

de vurderer unntak fra båndtvangsreglene der bruken er rettet mot trening på vilt, i viltrike områder, eller i sårbare perioder.

I tillegg foreslo departementet å sette inn en forskriftshjemmel som et nytt fjerde ledd der Kongen gis rett til å fastsette ytterligere unntak fra båndtvangsreglene. Med en slik forskriftshjemmel vil det være mulig å fastsette nasjonale unntak fra båndtvangsreglene under gitte forutsetninger. Departementet viste til at fastsettelse gjennom forskrift ville kunne være mer dynamisk, og følge opp nye behov og ny kunnskap.

Det ble foreslått at hundeloven § 9 skulle ha følgende ordlyd:

§ 9 Unntak fra sikringsreglene

Båndtvang fastsatt i eller i medhold av §§ 4, 6 og 7 gjelder ikke for

- a. hund når den brukes i reindrift,
- b. dressert bufehund når den brukes til å vokte storfe, sau eller geit,
- c. hund i aktiv politi-, toll-, militær- og redningstjeneste eller under trening eller prøving for slik tjeneste,
- d. hund i aktiv oppsynstjeneste etablert med hjemmel i lov, herunder trening eller prøving for slik tjeneste,
- e. hund i aktiv bruk som ettersøkshund etter såret eller sykt vilt,
- f. hund med særlige bruksformål, avgrensede områder eller nærmere angitte hunderaser eller hundetyper eller for hunder som har særskilt trening, når dette er fastsatt av kommunen ved forskrift eller enkeltvedtak. Ved dette kan kommunen bl.a. legge ut et område som dressurområde for hunder, dersom samtykke som nevnt i § 8 første ledd foreligger,
- g. hund når den brukes for jakt, jakthundtrening og jaktprøver mellom 20. august og 1. april eller når båndtvang er fastsatt i medhold av § 6 annet ledd bokstavene c, d og e.

Hund som nevnt i første ledd bokstav a til e eller i bestemmelse som gjelder særlige bruksformål etter bokstav f, kan på en aktsom måte slippes slik det er naturlig ut fra bruksformålet.

En hund som nyttes som jakthund eller er under trening eller prøve for dette, kan slippes på en aktsom måte slik det er naturlig ut fra bruksformålet, når dette ikke er i strid med viltloven, naturmangfoldloven eller regler om båndtvang. Det samme gjelder for trening og prøving av ettersøkshunder.

Kongen kan gi forskrift om unntak fra båndtvang fastsatt i § 6 første ledd.

6.6.4 Høringsinstansens innspill

Statsforvalteren i Oslo og Viken viser til at unntakene fra sikringsreglene berører flere andre lovverk. Klageinstans for et flertall av bestemmelsene er departementet. Statsforvalteren er klageinstans for en bestemmelse. Denne organiseringen virker uhensiktsmessig og forslaget kunne ha bedret dette med tydelig plassering av ansvar for veiledning og klagebehandling på ulike saksområder.

Statsforvalteren i Oslo og Viken viser videre til at det offentlige har stort behov for gode ettersøkshunder på flere viltarter etter påkjørsler og skade eller ved uttak og skadefelling. Hunder som trenes til dette er privateid og har tilfredsstillende treningsmuligheter gjennom mesteparten av året. Behovet for generelt unntak fra sikringsreglene for trening og prøving av hunder som brukes av SNO vurderes som overflødig. Behovet dekkes av en hjemmel hvor kommunene kan unnta fra sikringsreglene for bestemte tidsperioder og områder ved særskilt behov for hunder som brukes etter avtale med det offentlige.

Løse hunder er et økende problem for beitedyr både i nasjonal båndtvangsperiode og i perioder med lokale bestemmelser. Løse hunder er en økende årsak til skader og tap av bufe. Dette antyder klart at løse hunder også er et økende problem for vilt i yngletid. Det er viktig at loven er tydelig, både på hvordan det kan tas tak i akutte situasjoner, og på konsekvensene for ansvarlig hundeholder. Det er ofte kommunene som blir involvert som førsteinstans i slike saker. *Statsforvalteren i Oslo og Viken* mener lov om naturoppsyn bør utvides til også omfatte brudd på sikringsreglene.

Statsforvalteren i Innlandet viser til at kommunene i liten grad bruker forskrifter til unntak fra sikringsreglene, jf. § 9 bokstav e, der det kan brukes enten forskrift eller enkeltvedtak. Hundeloven grenser til, og til dels overlapper med, anna regelverk, eksempelvis naturmangfoldloven, viltloven og lignende. Hundeloven ivaretar ei rekke hensyn og interesser av ulik og til dels motstridende karakter. *Statsforvalteren i Innlandet* har blant annet sett og fått henvendelser om enkelttillatelse med fritak fra sikringsregler til trening og bruk av jakthunder som vil kunne være i konflikt med naturmangfoldloven.

Statsforvalteren i Innlandet savner fortsatt et tydeligere grep i lovforslaget som får på plass et tydeligere forvaltningsregime med plassering av ansvar for veiledning, mer aktiv veiledning mot

kommunen og klargjøring om klagebehandling på ulike saksområder i hundeloven.

For en mer helhetlig praksis i kommunene, som også tar hensyn til klart definerte nasjonale verdier og interesser, bør klagebehandling på dette punktet legges til et statlig organ. *Statsforvalteren i Innlandet* viser spesielt til naturmangfoldloven som har bestemmelser som er relevante for kommunal forvaltning etter hundeloven.

Statsforvalteren i Trøndelag viser til at etter hundeloven § 9 bokstav f skal en ved fastsettelse av lokal forskrift om utvidet båndtvang av hensyn til beitedyr gjøre unntak for trening av jakthunder. *Statsforvalteren i Trøndelag* peker på at kommunalt vedtatt båndtvang av hensyn til beitedyr da kun vil gjelde «ikke-jakthunder», mens «jakthunder» derimot kan slippes løs i utvidet båndtvangstid såfremt hundeholderen definerer det som trening av jakthund. Dette vil være, slik *Statsforvalteren i Trøndelag* ser det, en utilsiktet konsekvens av endringsforslaget [til § 8], og kan medføre en uthuling av båndtvangsbestemmelser vedtatt av hensyn til beitedyr.

Politidirektoratet viser til at ordlyden til endringsforslaget til hundeloven § 9 bokstav d er noe uklar når det kommer til vaktvirksomhet. *Politidirektoratet* ser det ikke som naturlig at denne hjemmelen favner vaktvirksomhets hunder og viser til vaktvirksomhetsregelverket.

Ål kommune viser til at det er opplagt at hunder dresserte til å gjøre en jobb i reindriftsnæringen og med husdyr skal ha unntak fra sikringsreglene. Videre mener det at det er like opplagt at hunder i aktiv tjeneste for politi, tollvesen, militæret og redningstjenesten, samt ettersøkshunder skal være unntatt. Innenfor jakttiden på de ulike artene skal hunder spesialiserte til jakt på disse artene, samt gjennomføring av jaktprøver være unntatt sikringsreglene. Kommunene legger til grunn at gjeterhunder kommer inn under bokstav b eller f selv om det ikke er spesifisert. *Ål kommune* forventer at kadaverhunder ligger i bokstav d eller f.

Indre Østfold kommune ser ikke at det er et behov for at oppsyn med hjemmel i lov får generelt fritak fra sikringsreglene etter § 9 ettersom dette i praksis er Statens naturoppsyn (SNO). De mener at hundene som SNO bruker ikke utelukkende brukes til oppdrag, men er i stor grad ordinære jakthunder som også benyttes til tjeneste i SNO. *Indre Østfold kommune* mener derfor at det er uheldig og lite hensiktsmessig at disse hundene skal ha noe mer fritak fra sikringsreglene enn andre hunder som benyttes i offentlig tjeneste. Det være seg for eksempel ettersøkshun-

der som benyttes i kommunale ettersøk. Det er et like stort treningsbehov for en hund som benyttes i kommunale ettersøk som for en hund som skal benyttes i SNOs tjeneste. *Indre Østfold kommune* ønsker at punkt d i § 9 skrives om, slik at trening og prøving fjernes fra punktet.

Oppdal kommune skriver at det i endringsforslaget til § 9 er tatt inn et punkt d om oppsynsvirkosomhet. *Oppdal kommune* viser til at tilsvarende SNO burde også interkommunale skadefellingslag med godkjent hundekvipasje på oppdrag fra statsforvalter/kommune få mulighet til å gå med løs hund. Interkommunale skadefellingslag er godt organisert og kurset, og har noen få spesialekvipasjer tilknyttet, til bruk under skadefelling av bjørn, ulv eller jerv.

Bergen kommune stiller spørsmål vedrørende forståelsen av § 9, og oppbyggingen av denne paragrafen.

Ifølge første ledd vil ikke båndtvangsregler fastsatt i medhold av § 6 gjelde for hund når den brukes for jakt osv. Samtidig fremgår det av bestemmelsens tredje ledd at hund som nyttes som jakthund e.l. kan slippes «når dette ikke er i strid med (...) regler om båndtvang». Når det åpnes for unntak etter § 6 i første ledd, samtidig som tredje ledd fastslår at man må opptre i tråd med båndtvangsreglene, fremstår bestemmelsene som motstridende. Det bes derfor om en avklaring på dette.

Bergen kommune bemerker videre at enhver jakt- og fuglehund som søker ut og er ute av syne fra hundeholder i prinsippet vil kunne opptre i strid med naturmangfoldloven § 15 første ledd. Dette også når den kun luftes og ikke aktivt er under trening. Det stilles spørsmål ved hvordan hundeeier i disse tilfellene skal forholde seg til § 9 tredje ledd, og *Bergen kommune* ber derfor om en avklaring på dette.

Det er videre viktig at den reviderte veilederen gir klare retningslinjer for hvordan kommunene skal behandle søknader etter lovutkastet § 9 første ledd bokstav f i forbindelse med tjenestehunder som førerhunder/assistansenhunder, slik at man sikrer en lik praksis på tvers av kommunene.

Veterinærinstituttet foreslår følgende ordlyd for § 9 bokstav b «... vokte eller gjete storfe, ...».

Veterinærinstituttet ser at forslaget i § 9 bokstav f innebærer at hunder som har «bruksområdet» rekreasjonsjakt tilkjennes mer frihet enn andre hunder, og viser til høringsforslagets siste ledd. Det åpnes for at kommunene kan legge ut terreng som kan benyttes til fuglehundtrening innenfor utvidet båndtvangstid (etter ordinær

båndtvang som slutter den 20. august). Ofte kreves bevis på «sauerenhet» dersom tidspunktet er før bufe er hentet hjem, for eksempel slutten av august. Men også andre hunder med slikt bevis bør kunne gå løse. Rypejakt er en hobby, og også andre hundeeiere har glede av å la hunden få løpe fritt i terrenget. Både fuglehunder og andre rase typer har glede av å ferdes fritt i terrenget, og bør kunne gjøre det (utenom ordinær båndtvangstid av hensyn til viltet) så lenge de ikke utgjør en risiko for bufe på utmarksbeite.

Under § 9 bør det, av hensyn til hundens velferd, vurderes om kommunene skal pålegges å tilby sikrede områder (hundejorder / hundeparkeer) der hunder kan luftes løse, hele året. Det bør også være mulig å gå med løs hund i utmark inkludert på skitur (det vil si at det ikke kan innføres generell båndtvang eller forbud mot hund i oppkjørte skiløyper).

Statskog viser til at i dag gir formålet med aktiviteten avklaring på om en kommer inn under § 9 f). Det vil si at en må ha innhentet grunneiers tillatelse før en kan drive jakthundtrening, og derved også før en kan påberope seg fritak fra angitte sikringsregler. Kanskje særlig der båndtvang er fastsatt i medhold av § 6 annet ledd bokstavene c, d og e vil en slik avklaring av formålet være viktig. Ved den foreslåtte lovendringen av § 8 vil en kunne oppgi å drive jakthundtrening, og i realiteten unnta seg selv i påkommende tilfeller fra fastsatte sikringsregler.

Skogeierforbundet ser ikke behovet for at oppsyn med hjemmel i lov får generelt fritak fra sikringsreglene etter § 9, ettersom dette i praksis er SNO. De mener at hundene som SNO bruker ikke utelukkende brukes til oppdrag for SNO, men er i stor grad ordinære jakthunder som også benyttes til tjeneste i SNO. *Skogeierforbundet* mener derfor at det er uheldig og lite hensiktsmessig at disse hundene skal ha noe mer fritak fra sikringsreglene enn andre hunder som benyttes i offentlig tjeneste. Det være seg ettersøkshunder som benyttes i kommunale ettersøk. Det er like stort treningsbehov for en hund som benyttes i kommunale ettersøk som for en hund som skal benyttes i SNOs tjeneste. Tjenestehunder i politiet og Norske Redningshunder brukes på helt andre måter enn jakthunder, og er til lange mindre sjenanse for vilt og grunneiers interesser. *Skogeierforbundet* ønsker at punkt d. i § 9 skrives om, slik at trening og prøving fjernes fra punktet.

Norsk Kennel Klub (NKK) mener det bør innføres et generelt fritak fra sikringsreglene for ulike sportshunder under trening og konkurranse. Slik situasjonen er i dag må det søkes kom-

munen for hver enkelt trening eller konkurranse for å få dispensasjon fra båndtvangsreglene til trening av sportshunder. Eksempler på sportshundtreninger og -konkurranser er lydighet, rallylydighet, agility med mer. Fellesnevneren for sportshundaktiviteter som dette er at de foregår på et avgrenset område, og at hunden må være løs for å få trent og konkurrert.

NKK viser videre til at hundeloven § 9 bokstave åpner per i dag opp for at det kan gjøres unntak for «særlige bruksformål, avgrensede områder eller nærmere angitte hunderaser eller hundetyper eller for hunder som har særskilt trening, når dette er fastsatt av kommunen ved forskrift eller enkeltvedtak». NKK mener dette ikke er tilstrekkelig. Praksisen hos de forskjellige kommunene varierer i stor grad, som gjør at løsningen ikke er optimal. NKK mener derfor det bør ligge et generelt unntak i hundeloven som ikke er kommunalt regulert, for sportshund under trening og konkurranse.

NKK viser til at en rekke hunder er unntatt bestemmelsene om båndtvang gjennom hundelovens § 9. Hunder i aktiv politi-, toll-, militær- og redningstjeneste er eksempler på dette. Disse hundene er unntatt sikringsbestemmelsene fordi lovgiver anerkjenner nødvendigheten av at en del tjenestehunder må gå fritt for å kunne utføre sine oppgaver. Bestemmelsen mangler unntak for servicehunder og førerhunder.

En av grunnferdighetene til servicehunder og førerhunder er lydighet. Dette er en grunnferdighet som er viktig for at hunden skal kunne fungere som service- og førerhund. For at hunden skal kunne ha god generell lydighet, må disse ferdighetene trenes på og holdes ved like. Det er ikke mulig så lenge hundene er underlagt båndtvang.

NKK mener servicehunder og førerhunder må unntas fra sikringsreglene på generelt grunnlag.

Videre støtter NKK departementets forslag om å innføre en ny bokstav d som fritar hund i aktiv oppsynstjeneste etablert med hjemmel i lov, herunder trening eller prøving for slik tjeneste, fra sikringsreglene.

Foreningen Norske Etologer viser til at vokterhund kan være unntak fra sikringsreglene etter § 9 første ledd bokstav b. *Foreningen Norske Etologer* mener at også gjeterhund må inkluderes spesifikt her. Vokterhund og gjeterhund er avlet for ulike formål og har ulike bruksegenskaper, og vi har et betydelig større antall gjeterhunder i Norge sammenlignet med vokterhunder. Det bør presiseres at vokter og gjeterhunder som unntas sikringsreglene er brukshunder, og ikke selskaps-

familiehunder fra tilsvarende raser. Hundene må være trent for sitt formål innen bruksområdet.

Norsk Brukshundsports forbund skriver at de ønsker unntak fra båndtvangsbestemmelsene for brukshunder under trening og konkurranser/prøver.

Den Norske veterinærforening foreslår å endre rekkefølge i ordlyden for å gjøre forståelsen enklere, slik at avgrensede områder kommer først i setningen:

«avgrensede områder, hund med særlige bruksformål eller nærmere angitte hunderaser eller hundetyper eller for hunder som har særskilt trening, når dette er fastsatt av kommunen ved forskrift eller enkeltvedtak. Ved dette kan kommunen bl.a. legge ut et område som dresurområde for hunder, dersom samtykke som nevnt i § 8 første ledd foreligger.»

NOAH – for dyrs rettigheter mener at jakt med løs hund bør forbys, da dette er en særlig belastende jaktform. Dette må koordineres med viltloven. Sekundært har *NOAH* bemerket i tidligere innspill til hundeloven at bokstav g (tidligere f) om unntak fra reglene om båndtvang for hund når den brukes for jakt, ikke burde være gjeldende i ulverevirer. Dette er både begrunnet i hensynet til hundens sikkerhet og velferd, og hensynet til det ville dyrelivet.

NOAH er videre skeptisk til at SNOs bruk av hunder i rovviltforvaltningen skal legitimere bruk av løs hund – også i yngletiden. Dette er uønsket. *NOAH* er ikke enig i endring som unntar hund i aktiv oppsynstjeneste fra båndtvang, og iallfall bør ikke trening eller prøving for slik tjeneste være unntatt fra båndtvang. Trening og prøving for tjeneste kan godt gjennomføres i perioder når båndtvang ikke gjelder. *NOAH* viser til at viltloven er under endring og at hundeloven ikke bør endres slik at den kommer i strid med fremtidige endringer i viltloven.

Norges Blindeforbund gjør en oppramsing av hvilke hunder som er unntatt bestemmelsene om båndtvang. Denne bestemmelsen mangler unntak for førerhunder. I departementets drøftelse av paragrafen er ikke førerhunder nevnt, selv om førerhunder tidligere i notatet er nevnt som en av gruppene som trenger unntak fra båndtvang. Det er flere grunner til at fritak for båndtvang for førerhunder er viktig. *Norges Blindeforbund* ønsker fortsatt et eget unntak for førerhunder. Slike hunder er spesialtrente til å utføre visse oppgaver som krever at de er løse, som «tapt-apport».

Det er viktig at nytten av disse oppgavene ikke er i misforhold til ulempen det er at hundene går løse.

Norges Blindeforbund viser videre til at det er svært viktig at førerhunder tas inn i bestemmelsen om unntak fra båndtvang. Det vil skape en trygghet hos førerhundeeiere i Norge på at de kan la førerhunden gjøre de oppgavene den er trent til å gjøre. Det vil sikre at førerhunder inkluderes i unntaket allerede i det loven trer i kraft og det vil sende et tydelig signal som anerkjenner førerhunden for hva den er og gjør. Slik vi ser det er det åpenbare grunner for at førerhunder også skal bli unntatt båndtvang i forslaget § 9.

Norsk Sau og Geit, Norske Reindriftsamers Landsforbund, TYR, Geno, Norges småbrukarlag og Norges Bondelag ønsker at unntaket for jakthunder i § 9 tredje ledd bare skal gjelde for hunder som innehar en bestemt sertifisering basert på generell dressur og saueaversjonsdressur. *Beitenæringene* viser til at det må «stilles krav om sertifisering av sporhunder, drivende jakthunder, husky- og andre jakt- og sporhundblandinger, da disse hundene utgjør et stort skadepotensial når de løper løs innenfor områder med beitedyr. En sertifiseringsordning kan omfatte strømming av hund i kombinasjon med lydighetstrening.»

Videre ønsker *beitenæringen* at § 9 tredje ledd skal inkludere en henvisning til reindriftsloven.

Norges Jeger- og Fiskerforbund (NJFF) støtter forslaget om å ta inn en ny bokstav d i § 9. *NJFF* slutter seg til departementets vurderinger som spesielt trekker fram oppsynsvirksomheten til Statens naturoppsyn (SNO) som i mange tilfeller bruker hund til å gjennomføre oppdrag og er avhengige av gode rammebetingelser for trening og prøving av sine hunder. Et unntak fra sikringsreglene for aktiv oppsynstjeneste med hjemmel i lov som også inkluderer trening og tilhørende prøving, vil være en viktig rammebetingelse for å kunne drive en god virksomhet. Samtidig vil *NJFF* trekke fram at de vurderer det som riktig og viktig at slik bruk av hund i aktiv oppsynstjeneste ikke skjer uten at grunneier har gitt sitt samtykke spesielt når det gjelder trening og prøving.

Det stiller seg annerledes når det gjelder hund som slippes i forbindelse med oppdrag da det kan være krevende å få varslet i tide eller ha oversikt over hvilke eiendommer hunden vil bevege seg over. Skadefelling av store rovdyr er eksempel på oppdrag der det vil være relevant å slippe hund. Her er det i utgangspunktet ofte grunneiere/rettighetshavere som har anmodet om tillatelse til skadefelling og dermed også er kjent med situasjonen. Det kan derfor være relevant å presisere

at samtykke må foreligge i tilknytning til trening og prøving. Trening og prøving av hunder som skal benyttes i aktiv oppsynstjeneste bør gjennomføres på en mest mulig transparent måte. At grunneier/rettighetshaver er informert/har gitt sitt samtykke, vil bidra til et godt forhold mellom oppsynet, ofte SNO, og grunneier/rettighetshaver. Dette er ikke minst viktig i rovviltsaker der konfliktnivået i utgangspunktet kan være betydelig.

NJFF vil samtidig understreke at *NJFF* vurderer det som viktig at unntakene i bokstav f beholdes slik det er i dag. Disse unntakene er helt avgjørende for både trening, prøving og jakt med hund samt bruk av ettersøkshund i perioden etter ordinær båndtvangstid og i tiden med eventuelle kommunale forskrifter og utvidet båndtvang. Svært mange kommuner har vedtatt utvidet båndtvang på grunn av beitedyr, så dagens unntak er et nødvendig grunnlag for jakthund som en del av jakta og videreføringen av våre jakttradisjoner. Erfaringene med disse unntakene fra sikringsbestemmelsene tilsier at dette må videreføres.

BirdLife Norge skriver at det bør det lages nasjonale retningslinjer og/eller pålegg for kommunenes adgang til å fastsette unntak. § 9, bokstav f regulerer kommunens myndighet til å fastsette unntak fra båndtvang ved forskrift eller enkeltvedtak. Slike forskrifter eller enkeltvedtak skal også vurderes etter naturmangfoldloven, der særlig § 15 første ledd siste punktum om at unødig jaging av viltlevende dyr skal unngås, er en aktuell problemstilling. Kommunale vurderinger om dette er vanskelige, og *BirdLife Norge* får mange henvendelser om dette i løpet av året, både fra kommunale saksbehandlere og publikum. Som anført tidligere i dette høringssvaret er påvirkningen på naturmangfoldet som helhet langt mer omfattende enn jaging av enkeltvilt.

Oslo Hundeskole viser til at de aller fleste program og prøver for sportshund innebærer at hunden skal føres løs. Hovedsesongen for disse programmene er i båndtvangsperioden. Dette er en viktig aktivitet i det organiserte hundenerge – og prøvevirksomheten dekker et viktig behov for prøving av hund. Det bør derfor innføres et unntak for sportshunder under trening og konkurranse. Dette bør være et generelt unntak – og ikke legges til den enkelte kommune. Dette gjelder blant annet (men ikke begrenset til) lydighetsprøver, agility prøver, gjeterhund prøver, brukshundprøver m.m. I trening og på prøver vil hunden måtte tidvis føres løs, men skal føres under kontroll av hundeholder.

6.6.5 Departementets vurderinger

Mange hunder utfører i dag flere oppgaver og tjenester i samfunnet som gjør det hensiktsmessig at de skal være unntatt sikringsreglene. Flere innspill under lovgjennomgangen i 2019 pekte også på et behov for å utvide unntakene fra båndtvang, for eksempel for sporhunder som benyttes i rovviltforvaltningen. Departementet er enig i at sikringsreglene i nåværende hundelov kan utgjøre en for stor begrensning i forhold til det som er hensiktsmessig.

Departementet foreslo å videreføre § 9 slik den er i dag, men med den endringen at det tas inn en ny bokstav d som blant annet omhandler *Statens Natur Oppsyn (SNO)* bruk av hund i forvaltningen. *SNO* har ulike oppdrag knyttet til forvaltning i Norge. Oppdragene spenner fra forebygging av miljøkriminalitet, rovviltoppdrag, herunder bl.a. ettersøk av skadet rovvilt, skremming og felling av rovvilt, og registrering og felling av annet vilt (for eksempel fremmede arter eller arter som truer sårbare arter). I tilknytning til disse oppdragene vil det ofte være behov for bruk av hund ved gjennomføring av ulike tiltak, og i mange tilfeller også bruk av løs hund. *SNO* er derfor avhengig av tilgang på gode hunder og godt kvalifisert personell som er trent spesifikt for konkrete oppdrag som *SNO* har.

SNOs bruk av hunder knyttet til ulike forvaltningsoppdrag kan anses som en parallell til bruken av hund i aktiv politi-, toll-, militær- og redningstjeneste som allerede reguleres i bokstav c. Departementet foreslo likevel å regulere «hund i aktiv oppsynstjeneste etablert med hjemmel i lov, herunder trening eller prøving for slik tjeneste» i en egen bokstav d.

Når det gjelder fritak etter bokstav d «hund i aktiv oppsynstjeneste» har noen pekt på at disse ikke bør ha unntak for trening og prøving uten at det er gitt tillatelse fra grunneier. Andre mener at de overhodet ikke skal ha unntak for trening og prøving da det også er annen bruk som kan ha slikt behov, for eksempel kommunale skadefellingslag sin bruk av hund. Atter andre mener at oppsynstjenesten overhodet ikke bør ha generelt fritak.

Departementet er enig med *Norges Jeger- og Fiskerforbund* i at unntak fra sikringsreglene for aktiv oppsynstjeneste med hjemmel i lov som også inkluderer trening og tilhørende prøving, vil være en viktig rammebetingelse for å kunne drive en god virksomhet. Departementet ser at det i tillatelsen for oppsynstjenesten bør differensieres mellom aktiv tjeneste og trening og prøving til slik

bruk. Departementet mener at trening og prøving til slik bruk bør forutsette at det innhentes tillatelse fra grunneier og beiteberettigede i forkant.

Politidirektoratet mente det var uklart om oppsynstjeneste ville inkludere vaktvirksomhet siden vaktvirksomhet er regulert i lov. Siden vakttjeneste ikke var tenkt omfattet foreslår departementet å presisere at det gjelder «offentlig oppsynstjeneste» i ordlyden.

Det er derfor foreslått følgende endring i hundeloven § 9 første ledd bokstav d:

«hund i aktiv offentlig oppsynstjeneste etablert med hjemmel i lov, eller under trening eller prøving for slik tjeneste, forutsatt at grunneier og den beiteberettigede har gitt tillatelse til dette»

Når det gjelder bokstav f og kommunens myndighet til å fastsette unntak fra båndtvang ved forskrift eller enkeltvedtak, så vil det ligge en begrensning i naturmangfoldloven § 15 første ledd siste punktum om at unødig jaging av villlevende dyr skal unngås. Kommunene må derfor påse at dispensasjoner som gis, ikke etablerer en vesentlig risiko for viltet i yngletid eller andre sårbare perioder, og at fare for unødig jaging servicehunder unngås.

Ved behov kan kommunene be om veiledning fra miljømyndighetene når de vurderer unntak fra båndtvangsreglene der bruken er rettet mot trening på vilt, i viltrike områder, eller i sårbare perioder.

I tillegg foreslo departementet å sette inn en forskriftshjemmel som et nytt fjerde ledd der Kongen gis rett til å fastsette ytterligere unntak fra båndtvangsreglene. Med en slik forskriftshjemmel vil det være mulig å fastsette nasjonale unntak fra båndtvangsreglene under gitte forutsetninger. Fastsettelse gjennom forskrift vil kunne være mer dynamisk, og følge opp nye behov og ny kunnskap.

Mange høringsinstanser peker på at det er flere typer av hunder/bruksformål som vil ha behov for fritak fra båndtvangsbestemmelser. Samtidig peker både kommuner, beitenæringer og flere på at det er utfordringer knyttet til unntak fra båndtvang. Departementet ser også at det kan være viktig å kunne sette gode vilkår for slike unntak. Departementet mener derfor at det ikke er ønskelig å utvide kretsen av hunder som skal omfattes av den generelle unntaksbestemmelsen i loven, men at dette kan vurderes gjennomført i forskrift. Dette vil også gjelde ved bruk av servicehunder siden slik bruk er økende. Ikke all bruk av

servicehunder er like godt definert, og ikke alle typer servicehunder har standardiserte opplæringsrutiner.

Når det gjelder bruk av kadaverhund for søk etter husdyr og tamrein som er tatt av rovvilt, er departementet enig i at de vil omfattes av enten hundeloven § 9 første ledd bokstav d eller f.

Når det gjelder hunder i bruk for kommunale skadefellingslag mener departementet at de er dekket av hundeloven § 9 første ledd bokstav f. Departementet mener det er viktig at skadefelling kan gjennomføres på en effektiv måte. Departementet mener likevel at unntak fra sikringsregler for denne type hund best kan forvaltes på kommunalt nivå.

Bergen kommune påpekte at det var behov for veiledning til kommunene når det gjelder behandling av søknader etter bokstav f, blant annet når det gjelder å sikre en lik praksis for håndtering av førerhunder/servicehunder. Departementet merker seg dette.

Flere høringsinstanser har ønsket at det av hensyn til hundens velferd bør vurderes om kommunen skal pålegges å tilby sikrede områder (hundejorder / hundeparker) der hunder kan luftes løse, hele året. Noen ønsker også at hunder utelukkende skal være løse på slike områder. Departementet vil her vise til Ot.prp. nr. 48 (2002–2003) side 84:

«Selv om departementet ser positivt på opprettelsen av dressurområder, kan det ikke gå inn for å pålegge kommunene å opprette dressurområder slik enkelte instanser foreslår, jf også merknader under punkt 7.2 foran om dette. Kommunene har omfattende, viktige – lovpålagte og ikke-lovpålagte – samfunnsoppgaver og begrensede ressurser. Kommunene bør selv kunne velge om de vil nytte eventuelle tilgjengelige ressurser til å opprette dressurområder eller utføre andre oppgaver rettet f.eks. mot barn og unge, barnehager, skoler, eldre, syke etc. etc»

Departementet er enig i Justis- og politidepartementets vurdering. Departementet vil også påpeke at begrenset antall og utbredelse av slike områder innebærer at bruken av dem ikke kan rettferdiggjøre en helårsbåndtvang over hele landet.

Når det gjelder *NOAH – for dyrs rettigheters* kommentar om jakt med løs hund vil departementet minne om at regulering av bruk av hund på jakt fortsatt vil være regulert i viltloven.

Når det gjelder unntaket som omfatter jakt-hund vil departementet peke på at ved å beholde

ordlyden i hundeloven § 8 vil unntaket i § 9 første ledd bokstav g forutsette tillatelse fra grunneier i henhold til § 8. Siden hundeloven § 8 ikke krever tillatelse fra beiteberettigede ser departementet at det kan være behov for å innføre tiltak som også ivaretar beiteberettigedes interesse under trening og bruk av jakthund mens lokale båndtvangsregler gjelder.

Beitenæringene har ønsket mulighet for å stille krav om «sertifisering» av visse hundetyper eller at slik sertifisering er en forutsetning for unntak fra båndtvang. I uttrykket «sertifisering» legger de dokumentasjon på dressur og «strømming» (aversjonsdressur). Dette ble også utdypet av *Norske Reindrifsamers Landsforbund* i konsultasjonene. *Norske Reindrifsamers Landsforbund* har i konsultasjoner gitt uttrykk for at de ønsker å legge til rette for et slikt tilbud dersom det blir et obligatorisk krav.

Departementet viser til at krav om sauerenhetsbevis ofte vil stilles for å få tillatelse til å trene eller jakte, samt ved avholdelse av jakthundprøver i områder med lokal båndtvang. Det eksisterer gode tilbud for aversjonsdressur mot sau i regi av *Norges Jeger- og Fiskerforbund (NJFF)*. Det er imidlertid ikke like veletablerte tilbud for aversjonsdressur mot rein. Departementet ønsker å se på muligheten til å få på plass rammer for et slikt tilbud. Når det gjelder bruk av aversjonsdressur mot rein må det også sjekkes om dette er praktisk mulig når det gjelder elghunder og hunder som brukes for jakt på hjortevilt uten å ødelegge hundenes jaktgenskaper.

Departementet ser at aversjonsdressur vil kunne ha en positiv effekt også for rein, men det reiser enkelte juridiske problemstillinger som må avklares dersom aversjonsdressur generelt skal lovfestes.

Godkjenning av instruktører som skal gjennomføre slik dressur skjer i dag innenfor Norsk Jeger- og Fiskerforbunds organisasjon. Så lenge kravet er knyttet til tildeling av jaktrettighet og treningsrettighet vil det være et privatrettslig avtalevilkår. Det stiller seg imidlertid annerledes når det settes som vilkår i offentlig regelverk. Dette gjelder både rammene for godkjenning, samt kostnader knyttet til det.

Videre har krav om aversjonsdressur som vilkår for unntak fra båndtvang ikke blitt hørt. Departementet foreslår derfor å endre den foreslåtte forskriftshjemmelen til å gjelde unntak fra sikringsregler fastsatt i §§ 4, 6 og 7. Det vil gi mulighet til å stille mere detaljerte krav etter at konsekvenser av slike krav er utredet.

Departementet har også registrert at ordlyden i enkelte av hundeloven § 9 sine bestemmelser er uklare å forstå. Det erfares at § 9 bokstav b oppfattes å bare omfatte bufehund «som brukes til å vokte». Departementet mener at bestemmelsen også omfatter bruk av bufehund til gjeting. Men siden det i moderne husdyrhold har blitt etablert en ny bruk av hund der hunden vokter buskapen i utmark, kanskje til og med alene, ser departementet at det kan være behov for å tydeliggjøre hvilken bruk som er omfattet. Departementet foreslår at endringsforslaget bokstav b skal lyde:

«dressert bufehund når den brukes til å vokte eller gjete storfe, sau eller geit»

Det har også blitt uttrykt at hundeloven § 9 tredje ledd virker ulogisk ved at hunder som er omfattet av unntak fra båndtvang kan slippes så lenge de ikke er i strid med båndtvang. Departementet har derfor sett nærmere på formuleringen i det tredje leddet, og ønsker å presisere tolkningen av innholdet. Departementet viser her til Ot.prp. nr. 48 (2002–2003) side 206 hvor det fremgår:

«Tredje ledd inneholder en alminnelig regel om hvordan en hund kan slippes i samband med jakt og ved trening som ettersøkshund, uten hinder av § 4 første ledd.»

Det vil si at når det gjelder jakthundene unntar hundeloven § 9 tredje ledd både bruk og trening

fra kravet i nåværende § 4 første ledd. Bestemmelsen i § 9 tredje ledd står således uavhengig av bestemmelsen i § 9 første ledd bokstav g.

Departementet foreslår derfor å endre ordlyden for å tydeliggjøre innholdet i § 9 tredje ledd som følgende:

«En hund som nyttes som jakthund, eller er under trening eller prøve for dette, kan slippes på en aktsom måte slik det er naturlig ut fra bruksformålet uten hinder av § 4 fjerde ledd når dette ikke er i strid med viltloven, naturmangfoldloven, reindrifftsloven eller regler om båndtvang. Det samme gjelder for trening og prøving av ettersøkshunder.»

Som nevnt under omtalen av § 9 tredje ledd ser departementet behov for å kunne regulere vilkår for unntak for sikringsregler i § 9, men også å kunne gi unntak fra reglene i §§4, 6 og 7. Det foreslås derfor en utvidelse av den foreslåtte forskriftshjemmelen i endringsforslaget § 9 fjerde ledd:

«Kongen kan gi forskrift om unntak fra sikringsregler fastsatt i § 4, § 6 første ledd og forskrifter fastsatt med hjemmel i § 6 annet ledd og § 7.»

Merknader om forvaltningsmodeller omtales i kapittel 7 i hundeloven under §§ 24 a og 25.

7 Løse hunder

7.1 Løse hunder

7.1.1 Gjeldende rett

Hundeloven § 10 gir regler om opptak og behandling av løse hunder. Den avløser blant annet viltloven §§ 53 første ledd og 54 og reindrifstloven § 29 fjerde og sjette ledd.

Paragrafen lyder:

§ 10 Løse hunder

Enhver kan oppta hund som er løs i strid med §§ 4, 6 eller 7, jf. § 9, eller med forskrift gitt i medhold av disse paragrafene. I utmark i jakttiden der jakt er lovlig, kan likevel bare rettighetshavere i området og politiet oppta løse hunder.

Hunden skal leveres til hundeholderen, dersom denne er til stede. Dette gjelder ikke dersom hundeholderen åpenbart ikke kan ta hånd om hunden på forsvarlig og lovlig måte. Hvis hunden ikke blir levert til hundeholderen, skal den snarest leveres til politiet.

Unnlater hundeholderen å hente hunden innen en uke etter at han eller hun er varslet personlig eller ved kunngjøring i en alminnelig lest avis på stedet, kan politiet selge, omplassere eller avlive hunden. Er det fastsatt krav om merking etter § 13, er det tilstrekkelig å sende varsel til den person og adresse som hunden er registrert på.

Opptak og behandling av løse hunder etter paragrafen her skal skje i samsvar med reglene i lov om dyrevelferd.

Paragrafen har til formål både å unngå at løse hunder volder skade, ulempe og utrygghet, og å fremme at en hund som er kommet løs, kommer tilbake til eieren eller hundeholderen.

Det fremgår av Ot.prp. nr. 48 (2002–2003) side 206:

«Første ledd gir enhver adgang til å oppta – dvs. fange inn – hunder som er løse i strid med sikringsreglene, særlig båndtvangen. I jakttiden er det likevel bare politiet eller rettighetshavere i området som kan oppta en hund i utmark der jakt er lovlig. Som rettighetshaver

regnes også en reineier i område der reinen beiter lovlig.

Annet ledd angir hvordan hunden skal behandles når den er opptatt. Den som opptar hunden, skal ikke selv beholde den, men levere den til hundeholderen (jf definisjonen i § 2 bokstav a), eller, hvis dette ikke lar seg gjøre, til politiet. Generelt gjelder reglene i dyrevernaven [dyrevelferdsloven] for opptak og behandling av løse hunder, jf fjerde ledd.

Tredje ledd angir hvordan politiet skal gå frem når det får hånd om hunden, jf også § 24 første ledd bokstav a samt fjerde ledd med henvisning til reglene i dyrevernaven. [dyrevelferdsloven]»

7.1.2 Behovet for lovendring

Flere innspill under gjennomgangen i 2019 viste til at «enhver» generelt sett ikke bør kunne oppta en løs hund, og at det bør settes krav til kompetanse for å kunne ta inn en løs hund. Videre at det bør spesifiseres at personer med kompetanse må oppta hunden på en slik måte at hunden ikke blir skremt eller kommer til skade. Ett innspill pekte på at når det gjelder retten til å oppta løse hunder i utmark, bør det ikke være avgjørende om jakt er tillat eller ikke, men om det er utenfor båndtvangsperioden eller ikke. Dette for å få samsvar mellom hundeloven §§ 10 og 15. Videre kom det innspill på at det bør presiseres i loven hva som er ment med at eieren «åpenbart» ikke kan ta hånd om hunden.

Flere innspill bemerket at politiets handlingsrom bør innskrenkes til å kunne «selge eller omplassere hunden», og derved at politiet ikke burde ha myndighet til å avlive hunder de finner. Noen innspill viste også til at det må foreligge spesifikke grunner for å skulle avlive en hund, som for eksempel at hunden har adferdsutfordringer som kan innebære fare for mennesker eller dyr. Det kom også innspill på at friske hunder ikke burde bli avlivet, og at det bør presiseres i bestemmelsen at avliving kun kan gjøres når ingen har mulighet til å ta vare på hunden. Videre kom det innspill på at dersom hundeholderen ikke henter

hunden, kan den gis til en registrert omplasseringsorganisasjon som vurderer om hunden skal omplasseres eller avlives.

Videre kom det innspill på at politiets arbeid ville vært enklere dersom ID-merking var obligatorisk. Det ville bli lettere å finne hundens eier og politiet ville spare tid på å slippe å annonsere at de har funnet hunden i aviser. Det kom også innspill på at politiet må annonsere at de har funnet en hund på sosiale medier i tillegg til aviser, og at politiet burde aktivt følge med på sosiale medier for å finne eieren.

7.1.3 Forslaget i høringsnotatet

Departementet viste i høringsnotatet til at det ikke bør bli stilt for strenge krav til hvem som kan oppta hunden. En situasjon hvor en hund er kommet seg løs, og for eksempel beveger seg mot en bilvei, kan være uoversiktlig, og det kan være nødvendig at de personene som er på stedet, reagerer raskt for å få fanget den. Det ble vist til at av hensyn til hunden vil det være fordelaktig at enhver kan forsøke å fange den inn før den eventuelt kommer til skade. For å sikre at løse hunder blir fanget inn på en trygg, og skånsom måte foreslo departementet å tilføye i første ledd andre punktum at «[d]ersom hunden blir forsøkt fanget inn skal den beskyttes mot fare for unødig belastninger, jf. lov om dyrevelferd § 3»

Til innspillet om at det i loven bør presiseres hva som er ment med at eieren «åpenbart» ikke kan ta hånd om hunden viste departementet til at hovedregelen er at den innfangede hunden skal leveres til hundeholderen dersom vedkommende er til stede. Men i tilfeller hvor for eksempel hundeholderen har blitt akutt skadet, eller syk vil det være behov for at loven åpner for at vedkommende som har fanget inn hunden kan levere den til politiet, og ikke til hundeholderen. Det ble vist til at hundeholderens akutte skade, eller sykdom må være av en slik karakter at hundeholderen ikke har mulighet til å overholde sine forpliktelser etter hundeloven når det gjelder å ta seg av hunden på en trygg og forsvarlig måte.

Videre viste departementet til hundelovens forarbeider, Ot.prp. nr. 48 (2002–2003) side 100, hvor det fremgår at en innfanget hund kan leveres til politiet dersom for eksempel en hundeholder er såpass beruset, eller påvirket av rusmidler at vedkommende ikke kan håndtere hunden på en forsvarlig måte. Innlevering av hund til politiet i slike situasjoner er ikke en straffereaksjon, men en midlertidig løsning hvor politiet ivaretar hunden når en hundeholder ikke kan ta hånd om den.

Når det gjaldt innspillet om at bestemmelsen i § 10 første ledd tredje punktum burde fjernes, mente departementet at det var hensiktsmessig å beholde denne. Departementet viste til at det ville kunne bli svært tungvint for jegere som utøver lovlig jakt med løs hund om enhver skulle kunne oppta en løs hund de møter i utmark.

Videre viste departementet til at der hvor eier ikke er til stede vil § 10 tredje ledd være aktuell. Her settes det en frist på en uke for å hente hunden. Departementet mente at det måtte tas høyde for at eier kan være indisponert, utenfor mobildekning og at hunden eventuelt er overlatt til andre på midlertidig basis, for eksempel i feriefravær. Jakthunder kan bevege seg over store avstander slik at de blir opptatt i distrikter langt unna der eieren befinner seg eller bor. Departementet mente at det derfor ikke var sikkert at en uke burde være en absolutt frist, og departementet foreslo å legge til «innen rimelig tid, likevel ikke mindre enn en uke» i tredje ledd første punktum.

For å lokalisere hundens eier raskt benytter politiet seg i dag av Facebook eller andre sosiale medier for å etterlyse eier. Departementet foreslo derfor å endre ordlyden til «egnet» kunngjøring, slik at den kan tilpasses dagens teknologi og lokale forhold. Kunngjøringen skal gjøres gjennom best egnet kanal for å nå publikum og hundeholderen. En slik kunngjøring kan både foregå via sosiale medier, avis eller andre fremtidige kommunikasjonsmåter. Videre foreslo departementet å ta ut «i en alminnelig lest avis på stedet», da dette ikke lengre fremstod som den eneste egnede måten å nå ut til hundeholderen på.

Dersom politiet har innhentet en hund som er ID-merket og registrert i et egnet register, vil det være lettere å komme i kontakt med hundeholderen. I de tilfeller hvor hunden er ID-merket, mente departementet at politiet må gjøre det som med rimelighet kan forventes for å komme i kontakt med eier. Departementet foreslo derfor i tredje ledd siste punktum å legge til at politiet skal «søke å opprette direkte kontakt med den person hunden er registrert på» for å tydeliggjøre at politiet skal gjøre et kvalifisert forsøk på å komme i kontakt med personen som hunden er registrert på.

Departementet foreslo å beholde politiets mulighet til å avlive hund som er funnet. Departementet så at det kan være ønskelig å ikke avlive friske hunder, og at omplassering i slike tilfeller kan være den best egnede løsning. Fra politiets praksis så departementet imidlertid at løse hunder som blir fanget inn svært sjelden blir avlivet, og at politiet søker å omplassere hundene der det er mulig. Departementet viste til at politiet likevel

bør ha muligheten til å avlive. Ikke alle hunder er egnet til omplassering, og det er derfor ikke rimelig at politiet skal påta seg ansvaret som ligger i en slik omplassering. Der det ikke finnes frivillige som kan overta ansvaret for hunden kan også en plikt til omplassering medføre stor ressursbruk for politiet.

Det ble foreslått at hundeloven § 10 skulle ha følgende ordlyd:

§ 10 Løse hunder

Enhver kan oppta hund som er løs i strid med §§ 4, 6 eller 7, jf. § 9, eller med forskrift gitt i medhold av disse paragrafene. *Dersom hunden blir forsøkt fanget inn skal den beskyttes mot fare for unødig belastninger, jf. lov om dyrevelferd § 3.* I utmark i jakttiden der jakt er lovlig, kan likevel bare rettighetshavere i området og politiet oppta løse hunder.

Hunden skal leveres til hundeholderen, dersom denne er til stede. Dette gjelder ikke dersom hundeholderen åpenbart ikke kan ta hånd om hunden på forsvarlig og lovlig måte. Hvis hunden ikke blir levert til hundeholderen, skal den snarest leveres til politiet. Unnlater hundeholderen å hente hunden innen *rimelig tid, likevel ikke mindre enn en uke*, etter at han eller hun er varslet personlig eller ved egnet kunngjøring, kan politiet selge, omplassere eller avlive hunden. Er det fastsatt krav om merking etter § 13, *skal politiet søke å opprette direkte kontakt med den person hunden er registrert på.*

Opptak og behandling av løse hunder etter paragrafen her skal skje i samsvar med reglene i lov om dyrevelferd.

7.1.4 Høringsinstansens innspill

Politidirektoratet støtter departementets vurdering om at «enhver» fortsatt skal kunne oppta løse hunder. *Politidirektoratet* viser til at dersom det settes begrensninger på hvem som har lov til å oppta en løs hund vil risikoen for uønskede hendelser som involverer hund øke.

Politidirektoratet er positive til endringen om at en hundeholder kan varsles ved egnet kunngjøring istedenfor i avis. Dette kan for eksempel gjøres på mediasidene til politiet e.l.

Videre mener *Politidirektoratet* det må fremgå tydelig av hundeloven § 26 hvem som skal dekke kostnadene ved forvaring av løs hund. Kostnadene for slik forvaring mener *Politidirektoratet* bør ligge hos hundeholderen, og dersom hunden er merket bør registrert eier være den som blir gjort ansvarlig dersom det ikke kan

godtgjøres at det er en annen som har overtatt eierskapet.

Det bør imidlertid fremgå klart av en veileder hva, og hvor mye, politiet skal foreta seg for å få kontakt med registrert eier. Da det er mange hunder dette gjelder, må det ikke legges opp til for tidkrevende rutiner.

Politidirektoratet viser til at departementet foreslår at fristen i nåværende § 10 på én uke, lempes noe på slik at ny ordlyd blir: «innen rimelig tid, dog ikke mindre enn en uke.» *Politidirektoratet* er i utgangspunktet enige i at fristen kan utsettes noe lengre enn en uke, men påpeker at det kan bli utfordringer når «rimelig tid» skal vurderes, samt at et slikt løst begrep kan medføre ulik praksis i ulike politidistrikter. *Politidirektoratet* støtter også at politiet må gjøre det som med rimelighet kan forventes dersom hunden er registrert i et egnet register som politiet har tilgang til. *Politidirektoratet* støtter departementets vurdering om å beholde politiets mulighet til å avlive hund som er funnet. Ikke alle hunder lar seg lett selge eller omplassere, og en plikt til omplassering/salg vil medføre stor ressursbruk og omfattende kostnader for staten. *Politidirektoratet* bemerker at politiet alltid søker å omplassere der hunden er omplasseringsdyktig og at det vil være et fåtall av saker hvor man er nødt til å avlive.

Oslo politidistrikt støtter departementets forslag om å videreføre bestemmelsen om at enhver kan oppta løse hunder for å unngå at de kommer til skade. Videre mener *Oslo politidistrikt* at tilføyelsen som er foreslått i første ledd annet punktum for å sikre at dette skjer på en trygg, og skånsom måte fremstår som fornuftig.

Veterinærinstituttet mener at det bør presiseres at det å «oppta hund» som er løs uten å være fulgt på aktsom måte (§4) gjelder hund som ser ut til å ha gått seg bort eller oppholder seg på farlig sted (for eksempel oppholder seg ved trafikkert vei eller jernbane) eller kan forvolde skade på andre (dyr eller mennesker). *Veterinærinstituttet* viser til at det bør også stå at eier eller politi skal varsles straks.

Mattilsynet mener at § 10 annet punktum er unødvendig og kan virke misvisende. Det gjelder også § 10 fjerde ledd. *Mattilsynet* viser til at dyrevelferdsloven gjelder uansett, og det holder at dette presiseres i § 1.

Mattilsynet viser videre til at uttrykket «oppta hund» bør byttes ut med det mer presise og forståelige «fange inn hund». Det hadde også stemt overens med terminologien i dyrevelferdsloven.

Mattilsynet ser også utfordringer med å velge riktig hjemmel for politiet når det gjelder å holde

tilbake hunder fra hundeholderen. Her har politiet og Mattilsynet hjemmel til å ha dyr i midlertidig forvaring etter dyrevelferdsloven § 32. Det bør ikke være tvil ut fra lovteksten hvilken hjemmel som er den rette i ulike tilfeller.

Norsk Kennel Klub (NKK) mener det er behov for en endring i bestemmelsen slik at friske hunder ikke kan vedtas avlivet av politiet, selv om hundeeier unnlater å hente hunden. Hunden skal ikke straffes med bakgrunn i hundeholders uakt-somhet, eller manglende interesse for å hente hunden. Dette vil være i tråd med § 3 i dyrevelferdsloven som presiserer at dyr har en egenverdi uavhengig av den nytteverdien de måtte ha for mennesker. *NKK* viser til at dersom hundeholderen ikke henter hunden, bør den omplasseres.

NKK viser til at departementet mener politiet bør ha muligheten til å avlive hunder fordi ikke alle hunder er egnet til omplassering. *NKK* mener det ikke må ligge til politiet selv å avgjøre om en hund er egnet til omplassering eller ikke. I tvilstilfeller bør dette være opptil personer med hundefaglig kompetanse å avgjøre.

Videre viser *NKK* til at departementet argumenterer med at det i enkelte tilfeller vil medføre stor ressursbruk for politiet om de ikke skulle finne et sted å omplassere hunden. *NKK* mener dette vil være relevant i så få tilfeller at det ikke bør være et tungtveiende argument og viser til departementets anførsel i høringsbrevet: «Fra politiets praksis ser vi imidlertid at løse hunder som blir fanget inn svært sjelden blir avlivet».

NKK mener utfordringene med løse hunder tydelig illustrerer behovet for å innføre obligatorisk ID-merking av hund. Det vil lette arbeidet med å finne hundens eier, og bidra til å ansvarliggjøre eieren. Se ytterligere argumentasjon under § 13 Merking av hunder.

NKK støtter departementets vurdering i at det ikke bør settes for strenge krav til hvem som kan oppta en løs hund. Det vil være mange situasjoner der hundens velferd er avhengig av at hunden raskest mulig blir fanget inn. Videre støtter *NKK* forslaget om å tilføye i første ledd annet punktum at «Dersom hunden blir forsøkt fanget inn skal den beskyttes mot fare for unødige belastninger, jf. lov om dyrevelferd § 3»

NKK støtter også departementets forslag om å legge til at politiet skal «søke å opprette direkte kontakt med den person hunden er registrert på.» for å tydeliggjøre at politiet skal gjøre et kvalifisert forsøk på å komme i kontakt med personen som hunden er registrert på.

Når det gjelder tidsrammen for når en eier må hente innfanget hund, er *NKK* enig med departe-

mentet om at det bør tas høyde for at eier kan være indisponert, utenfor mobildekning og at hunden eventuelt er overlatt til andre på midlertidig basis, for eksempel i forbindelse med feriefravær. Jakthunder kan bevege seg over store avstander slik at de blir opptatt i distrikter langt unna der eieren befinner seg eller bor. Det bør derfor ikke være noen absolutt tidsfrist for når hunden må hentes.

NKK mener videre at § 10 første ledd tredje punktum bør opprettholdes slik den står i dag. *NKK* deler departementets oppfatning om at det vil kunne bli svært tungvint for jegere som utøver lovlig jakt med løs hund, om enhver skal kunne oppta en løs hund de møter i utmark.

NOAH - for dyrs rettigheter mener at paragrafens ordlyd likestiller salg, omplassering og avliving som tiltak der hundeholder ikke henter hunden innen rimelig tid. *NOAH* viser til at departementet uttaler i høringsnotatet at omplassering kan være «den mest egnede løsning» i de tilfeller friske hunder ikke hentes av hundeholder, og at avliving både er og skal være et lite brukt virkemiddel i slike tilfeller. Dette reflekteres derimot ikke i lovteksten.

NOAH mener det er uheldig at departementet ikke ønsker å presisere i loven at avliving er siste utvei, som bare burde være tillatt hvor ingen andre tiltak kan avhjelpe en fremtidig risiko eller hvor omplassering eller salg er praktisk umulig. Hensyn knyttet til ressurser burde ikke være et relevant moment ved avgjørelse om avliving.

NOAH har tidligere kommet med innspill om at politiets kunngjøring må foregå i andre medier, og er glad at dette er tatt til følge i endringsforslaget.

NOAH understreker viktigheten av å vedta lovbestemmelse eller forskrift om obligatorisk ID-merking, da dette vil lette politiets arbeid og øke sannsynligheten for at politiet kommer i kontakt med hundeholder. I det tilfellet er det positivt at det stilles krav til politiets ansvar for å aktivt oppsøke hundeholder.

Dyrebeskyttelsen Norge og Norsk Dyrepleier- og Assistentforening mener avliving kun skal vurderes i tilfeller der man mistenker at hunden har adferdsutfordringer som kan gjøre den farlig for mennesker eller andre dyr, og i tilfeller der hunden har alvorlig sykdom som ikke lar seg behandle. Dette må det være kvalifiserte personer som vurderer og avgjør, for eksempel adferdskonsulenter og veterinærer. *Dyrebeskyttelsen Norge og Norsk Dyrepleier- og Assistentforening* poengterer at dersom det er krav om at alle hunder skal være

ID-merket, vil det være mye lettere og raskere å gjenforene hund og eier.

En privatperson mener at det må etableres en plikt for politiet til å ta imot løshunder. Vedkommende har opplevd at selv om mange bare slipper hundene ut på egenhånd istedenfor å luften dem under tilsyn, vil ikke politiet ta imot slike hunder. Av og til er det så ille at hundene samler seg i flokker, som er til både ulempe og fører til reelle skader. Politiet henviser til kommunen, og kommunen henviser til politiet.

7.1.5 Departementets vurderinger

Hundeloven § 10 har til formål både å unngå at løse hunder volder skade, ulempe og utrygghet, og å fremme at en hund som er kommet løs, kommer tilbake til eieren eller hundeholderen.

Departementet mener at det ikke bør stilles for strenge krav til hvem som kan oppta en løs hund. En situasjon hvor en hund er kommet seg løs, og for eksempel beveger seg mot en bilvei, kan være uoversiktlig. Det kan derfor være nødvendig at personer som er på stedet reagerer raskt for å få fanget den, både av hensyn til hunden selv, og for å forhindre risiko for skade på andre. For å sikre at løse hunder blir fanget inn på en trygg og skånsom måte, foreslår departementet å tilføye i første ledd annet punktum at «[d]ersom hunden blir forsøkt fanget inn skal den beskyttes mot fare for unødig belastninger, jf. lov om dyrevelferd § 3».

Når det gjelder ordlyden «hundeholderen åpenbart ikke kan ta hånd om hunden på forsvarlig og lovlig måte» viser departementet til at hovedregelen er at den innfangede hunden skal leveres til hundeholderen dersom han eller hun er til stede. Men i tilfeller hvor for eksempel hundeholderen har blitt akutt skadet eller syk vil det være behov for at loven åpner for at vedkommende som har fanget inn hunden kan levere den til politiet, og ikke til hundeholderen. Hundeholderens akutte skade eller sykdom må være av en slik karakter at hundeholderen ikke har mulighet til å overholde sine forpliktelser etter hundeloven når det gjelder å ta seg av hunden på en trygg og forsvarlig måte. Videre viser departementet til hundelovens forarbeider, Ot.prp. nr. 48 (2002–2003) side 100, hvor det fremgår at en innfanget hund kan leveres til politiet dersom for eksempel en hundeholder er såpass beruset, eller påvirket av rusmidler, at vedkommende ikke kan håndtere hunden på en forsvarlig måte. Innlevering av hund til politiet i slike situasjoner er ikke en straffereaksjon, men en midlertidig løsning hvor politiet iva-

retar hunden når en hundeholder ikke kan ta hånd om den.

Departementet mener det er hensiktsmessig å beholde bestemmelsen i § 10 første ledd tredje punktum. Det vil kunne bli svært tungvint for jegere som utøver lovlig jakt med løs hund om enhver skal kunne oppta en løs hund de møter i utmark.

Der hvor eier ikke er til stede når hunden blir fanget inn, vil § 10 tredje ledd være aktuell. Etter nåværende ordlyd settes det en frist på en uke for å hente hunden. Departementet mener at det må tas høyde for at eier kan være indisponert, utenfor mobildekning og at hunden eventuelt er overlatt til andre på midlertidig basis, for eksempel i feriefravær. Jaktthunder kan bevege seg over store avstander slik at de blir opptatt i distrikter langt unna der eieren befinner seg eller bor. Det er derfor ikke sikkert at en uke bør være en absolutt frist, og departementet foreslår å legge til «innen rimelig tid, likevel ikke mindre enn en uke» i tredje ledd første punktum.

For å lokalisere hundens eier raskt benytter politiet seg i dag av Facebook eller andre sosiale medier for å etterlyse eier. Departementet foreslår derfor å endre ordlyden til «egnet» kunngjøring, slik at den kan tilpasses dagens teknologi og lokale forhold. Kunngjøringen skal gjøres gjennom best egnet kanal for å nå publikum og hundeholderen. En slik kunngjøring kan foregå via sosiale medier, avis og andre fremtidige kommunikasjonsmåter. Videre foreslår departementet å ta ut «i en alminnelig lest avis på stedet», da dette ikke lengre fremstår som den eneste egnede måten å nå ut til hundeholderen. Dersom politiet har innhentet en hund som er ID-merket og registrert i et egnet register, vil det være lettere å komme i kontakt med hundeholderen. I de tilfeller hvor hunden er ID-merket, mener departementet at politiet må gjøre det som med rimelighet kan forventes for å komme i kontakt med eier. Departementet foreslår derfor i tredje ledd siste punktum å legge til at politiet skal «søke å opprette direkte kontakt med den person hunden er registrert på.» for å tydeliggjøre at politiet skal gjøre et kvalifisert forsøk på å komme i kontakt med personen som hunden er registrert på.

Departementet foreslår å beholde politiets mulighet til å avlive hund som er funnet. Departementet ser at det kan være ønskelig å ikke avlive friske hunder, og at omplassering i slike tilfeller kan være den mest egnede løsning. Fra politiets praksis ser vi imidlertid at løse hunder som blir fanget inn svært sjelden blir avlivet, og at politiet søker å omplassere hundene der det er mulig.

Politiet bør likevel ha muligheten til å avlive. Dette fordi ikke alle hunder er egnet til omplassering, og at det derfor ikke er rimelig at politiet skal påta seg ansvaret som ligger i en slik omplassering.

Der det ikke finnes frivillige som kan overta ansvaret for hunden kan også en plikt til omplassering medføre stor ressursbruk for politiet.

8 Ro og orden, antall hunder og merking av hunder

8.1 Antall hunder i en husholdning eller på en eiendom

8.1.1 Gjeldende rett

Hundeloven § 12 gir kommunen adgang til å gi forskrifter for å regulere mer omfattende hundehold. Slike forskrifter skal tjene til å ivareta folks og dyrs sikkerhet og ro og orden.

Hundeloven § 12 gir hjemmel for forskrifter som setter vilkår for et mer omfattende hundehold. Det er ifølge Ot.prp. nr. 48 (2002–2003) side 207 antallet voksne hunder som er avgjørende i forhold til slike forskrifter. Ved vurderingen av hva som regnes som en eiendom, må man særlig se på om hundene holdes under ett. Det er uten betydning om det er tale om flere særskilt matrikulerte eiendommer når de har samme eier.

Blir en slik forskrift overtrådt, kan politiet i første omgang gi en skriftlig advarsel eller bot, jf. § 28 første ledd. Fortsetter hundeholderen å overtre forskriften, kan politiet etter § 24 første ledd bokstav b jf. annet ledd ta hånd om hunden(e) med sikte på salg, omplassering eller avlaving. Avgjørelse om salg, omplassering eller avlaving vil være et enkeltvedtak som bare kan treffes på grunnlag av en saksforberedelse som oppfyller kravene i forvaltningsloven, jf. § 25 første ledd.

Bestemmelsen lyder i dag:

§ 12 Antall hunder i en husholdning eller på en eiendom

For å vareta folks og dyrs sikkerhet og ro og orden kan kommunen i forskrift sette vilkår for å holde mer enn et bestemt antall voksne hunder i en husholdning eller på en eiendom

8.1.2 Behovet for lovendring

Hundeloven § 12 gir kommunen hjemmel til å kunne forskriftsfeste vilkår for å holde mer enn et bestemt antall voksne hunder i en husholdning eller på en eiendom. Begrunnelsen for denne forskriftshjemmelen var å kunne ivareta ro og orden, samt sikkerhetshensyn overfor mennesker og dyr.

Store hundehold har et større potensiale for at uønskede hendelse og situasjoner kan oppstå. Slike hundehold krever vesentlig mer av hundeholderen. Som flere innspill under lovgjennomgangen peker på er det likevel ikke nødvendigvis antallet hunder som forårsaker at et hundehold er ute av kontroll, men heller hundeholderens kapasitet og kompetanse. Mange innspill gir uttrykk for at denne muligheten til å lokalt begrense antallet hunder er unødvendig. Det blir heller sett på som en begrensning i den enkeltes råderett, som ikke er særlig godt begrunnet. Når denne begrensningen kan variere fra kommune til kommune virker slike regler som vilkårlige og urettferdige.

8.1.3 Forslaget i høringsnotatet

I høringsnotatet skrev departementet at det kan være forhold som gjør det hensiktsmessig at kommuner kan fastsette regler i forskrift om hundehold som ivaretar hensynet til sikkerhet for mennesker og dyr. Det kan være lokale forhold som tilsier at man bør kunne sette vilkår for å holde et større antall hunder eller bestemte typer hunder. Selv om kommunen ikke nødvendigvis har spesialkompetanse om hunder, må det likevel kunne antas at kommunen er den instans som kjenner lokale forhold best.

Det ble foreslått å legge til en setning om at «vilkår ikke skal være mer inngripende enn nødvendig» i hundeloven § 12 første ledd. Dette ble foreslått for å presisere at det skal foretas en konkret helhetsvurdering av forholdsmessigheten når det ilegges vilkår for å holde mer enn et bestemt antall hunder. Det ble vist til at begrunnelsen for at kommunen skal kunne stille vilkår til et hundehold er hensynet til menneskers og dyrs sikkerhet, samt ro og orden. Ettersom slike vilkår innebærer inngrep i den enkeltes råderett må vilkårene ikke være mer inngripende enn nødvendig. Det ble også poengtert at for at vilkår for hvor mange hunder man kan holde på en eiendom skal fungere, både for samfunnet og hundeholderne, må vilkårene være forholdsmessige. I høringsnotatet skrev departementet at antallet hunder ikke i

seg selv ville være årsaken til at hundehold blir problematiske. Hvorvidt et hundehold fungerer, vil i stor grad avhenge av hundeholderes kapasitet og kompetanse. Når det stilles krav om tilrettelegging av hundeholdet, skal hundenes artstypiske behov tillegges vekt.

Det ble foreslått at hunder i denne sammenheng vil regnes som voksne når de er 12 måneder gamle. Denne definisjonen ble foreslått for at en hundeholder som har ett eller to valpekull ikke skal rammes av en antallsbegrensning.

Høringsnotatet tok sikte på å utforme bestemmelsen slik at det fremgår tydelig hva kommunene kan vektlegge når de lager forskrifter. Det omtalte også hvilke forhold som skal vektlegges ved fastsettelsen av en slik forskrift, og at det skal fremgå av forskriften hvordan de ulike forholdene er vektet.

Departementet skrev at ved fastsettelse av vilkår skulle lokale forhold kunne tas i betraktning. I endringsforslagets andre ledd bokstav a ble det derfor foreslått at det skulle kunne legges vekt på «hvorvidt den enkelte eiendom er egnet til å ivareta et forsvarlig hundehold ut fra størrelse, utforming og beliggenhet sett i sammenheng med antall og type hunder». For eksempel burde kommunen kunne stille strengere krav til at tilstrekkelige sikkerhetstiltak er tatt for et hundehold som befinner seg i nærheten av en skole eller lekeplass, enn for et hundehold som ligger mer avsides.

Videre ble det foreslått at endringsforslaget § 12 annet ledd bokstav b skulle slå fast at det skulle legges vekt på «[h]vorvidt det er mulig å utforme sikringstiltak på den enkelte eiendom som er tilpasset hundeholdet». Det ble vist til at et moment her kunne være hundenes størrelse.

Departementet skrev også at de var av den oppfatning at grannelova § 2 setter grense for hvor mye støy og ulempe som man som nabo må tåle, også ved hundehold. Høringsforslaget var ikke ment å senke terskelen for hvor mye naboer må tåle av støy og ulempe, men heller åpne for at kommunen kan konkretisere eller spesifisere tiltak som forventes av hundeholderen.

Det ble poengtert at før kommunen fastsetter en ny forskrift, må saken være forsvarlig utredet, jf. forvaltningsloven § 37 første ledd. Det ble også vist til forarbeidene til hundeloven Ot.prp. nr. 48 (2002–2003) side 90 som presiserer at forskrifter etter hundeloven § 12 må sendes på høring, og at det lokale politiet og organisasjoner som representerer det lokale hundemiljøet skal være høringsinstanser.

Følgende ordlyd ble foreslått i høringsnotatet:

§ 12. *Antall hunder i en husholdning eller på en eiendom*

For å ivareta folks og dyrs sikkerhet og ro og orden kan kommunen i forskrift sette vilkår for å holde mer enn et bestemt antall voksne hunder i en husholdning eller på en eiendom. *Med voksen hund menes hund over 12 måneder. Vilkår skal ikke være mer inngripende enn nødvendig.*

Ved fastsettelse av vilkår må det åpnes for en konkret vurdering av den enkelte eiendom. I vurderingen skal det legges vekt på:

- Hvorvidt den enkelte eiendom er egnet til å ivareta et forsvarlig hundehold ut fra størrelse, utforming og beliggenhet sett i sammenheng med antall og type hunder.
- Hvorvidt det er mulig å utforme sikringstiltak på den enkelte eiendom som er tilpasset hundeholdet.

8.1.4 Høringsinstansens innspill

Veterinærinstituttet skriver at det mangler krav til hundeholderen i paragrafen. Hundeholderens kompetanse og evner er av stor betydning for om hundene får det stell og den oppfølging som kreves for å ivareta hundenes helse og velferd, sikkerhetsaspekter samt hensynet til nabolaget.

Ringerike kommune støtter forslaget og mener det er fornuftig at det i hundeloven § 12 nærmere beskrives hvilke forhold som skal vektlegges ved fastsettelsen av en slik forskrift. Etter forslaget til ny § 12 andre ledd skal det ved fastsettelse av vilkår åpnes for en konkret vurdering av den enkelte eiendom. Dette ber kommunen departementet om å redegjøre nærmere for, ettersom det er uklart hva som ligger i dette og hvordan kommunen ved fastsettelsen av vilkår i forskriften skal sikre dette.

Norsk Atferdsgruppe for Selskapsdyr foreslår at følgende setning skal legges til i § 12 andre ledd bokstav b: «og eventuelt Forskrift om Hold av hund utendørs der det er relevant».

Norsk Kennel Klub ser ikke behovet for å gi mulighet til lokal begrensning i antall hunder. Det vil i all hovedsak ikke være antallet hunder som i seg selv er problemet, men den aktuelle hundeeiers mangel på kunnskap og kapasitet. Kunnskapen kommunene har om hund og hundehold vil variere stort. Dette vil i mange tilfeller føre til at erfarne hundeeiere med full kontroll på hundeholdet rammes vilkårlig og høyst unødvendig av en slik bestemmelse. Skulle det være enkelte situasjoner hvor antall hunder går utover dyrevelferden til hundene som befinner seg på eiendom-

men, vil dette være godt ivaretatt via dyrevelferdsloven. Skulle det være enkelte situasjoner hvor naboer blir rammet i for stor grad av hundeholdet, vil dette være godt ivaretatt via granelova. *Norsk Kennel klub* mener derfor at hundeloven § 12 bør fjernes i sin helhet.

NOAH – for dyrs rettigheter bemerker som i tidligere innsendte innspill at en kommunal regulering av antall hunder vil kunne ramme vilkårlig og oppleves urimelig. Hvis reglene oppleves urimelig, kan dette bidra til svekket respekt for loven. *NOAH* er positive til en nødvendighetsvurdering som kan bidra til å avhjelpe denne problematikken. Selv om kommuner har kunnskap om lokale forhold er det viktig at dette ses i sammenheng med hundefaglig kunnskap, og slik kunnskap burde derfor spille en sentral rolle i vurderingen. Som endringsforslaget selv anerkjenner spiller hundens velferd en sentral rolle i å forebygge uheldige hendelser og skader, og *NOAH* mener derfor formålet om å ivareta hundens velferd må ha en sentral plass i vurderingen av hvilke vilkår som er nødvendig.

NOAH mener videre at typen hundehold burde være relevant, for eksempel om det er kommersielle hundehold. Slike hundehold vil ofte være styrt av andre verdier enn hundens individuelle verdi for eier, noe som øker risikoen for at hunden ikke blir tilstrekkelig ivaretatt eller får utøvd sine naturlige behov, som igjen kan medføre høyere risiko ved hundeholdet. *NOAH* mener derfor det burde innføres krav om tillatelse for kommersielt hold og avlsvirksomhet. Et slikt krav vil gjøre det lettere å føre kontroll med hundehold, som både kan øke velferden til hundene og minske risikoen for fremtidige uheldige hendelser og skade. I tråd med EUs dyrehelseforordning er det etter svensk lov krav om registrering dersom hund skal brukes i kommersiell virksomhet. *NOAH* understreker at ID-merking vil forenkle kontrollen med hundehold. *NOAH* mener det er viktig at omplasseringsvirksomhet ikke hindres av slike regler. Siden reglene kun handler om vilkår for å ha et større antall dyr, vil det trolig være mulig å imøtekomme vilkår for slike organisasjoner.

Norges Hundekjørerforbund skriver at endringsforslaget ikke henviser til trekkhund kenneler, samtidig som hundeloven § 12 er mest relevant for akkurat dette. De påpeker spesielt at støy ikke er tydelig nevnt.

8.1.5 Departementets vurderinger

Hundeloven § 12 gir kommunen adgang til å sette vilkår for at en hundeholder skal kunne holde mer

enn et bestemt antall voksne hunder i en husholdning eller på en eiendom. Slik nåværende bestemmelse er utformet står det ellers lite om hvilken type vilkår som kan stilles. Dette åpner for at bestemmelsen kan brukes meget forskjellig i ulike kommuner.

Departementet foreslår å videreføre § 12 ettersom lokale forhold kan tilsi at det bør settes vilkår for å holde et større antall hunder eller bestemte typer hunder. Det kan da være hensiktsmessig at kommunen kan fastsette regler i forskrift om hundehold som ivaretar hensynet til sikkerhet for mennesker og dyr. Selv om kommunen ikke nødvendigvis har spesialkompetanse om hunder, vil kommunen mest sannsynlig være den instans som kjenner lokale forhold best. For at slike vilkår skal fungere både for samfunnet og hundeholdere må vilkårene være forholdsmessige.

Departementets hensikt med endringsforslaget er å utforme § 12 slik at det fremgår tydelig hva kommunene kan ta i betraktning når de utarbeider forskrifter. *Ringerike kommune* ber om en nærmere redegjørelse for hva «Ved fastsettelse av vilkår må det åpnes for en konkret vurdering av den enkelte eiendom» betyr. Departementet sikter til at kommunens forskrift skal gi tydelige vilkår som den enkelte eiendom må oppfylle. Departementet foreslår å endre første setning i andre ledd slik at dette blir tydeligere. Derfor foreslås følgende ordlyd:

«En slik forskrift må legge til rette for en konkret vurdering av om hundeholdet på eiendommen oppfyller kriteriene.»

Eksempler på hva slags kriterier dette kan være vil bli innarbeidet i merknader til bestemmelsen.

Begrunnelsen for at kommunen skal kunne stille vilkår til et hundehold over gitt antall hunder er hensynet til menneskers og dyrs sikkerhet, samt ro og orden. Antallet hunder vil ikke i seg selv være årsaken til at hundehold blir problematiske. Hvorvidt et hundehold fungerer, vil i stor grad avhenge av hundeholderes kapasitet og kompetanse. Når det stilles krav om tilretteleggelse av hundeholdet, skal hundenes arts- og rasetypiske behov tillegges vekt.

Ved fastsettelse av vilkår kan lokale forhold skal tas i betraktning. Kommunen bør for eksempel kunne stille strengere krav til at tilstrekkelige sikkerhetstiltak er tatt for et hundehold som befinner seg i nærheten av en skole eller lekeplass, enn et hundehold som ligger mer avsides.

Vilkårene kan for eksempel være at eiendommen skal inngjerdes, at støy skal begrenses etter et gitt tidspunkt, eller stille krav om størrelse på

eiendommen eller boligen dersom man ønsker å holde et større antall store hunder. Selv om, som *Norges Hundekjørerforbund* påpeker, støy ikke er spesifikt nevnt i endringsforslaget, mener departementet at støy fra hundeholdet vil være en del av vurderingen når det kommer til eiendommens beliggenhet. Fra en eiendom som ligger mer avsides kan det tåles mer støy enn for eksempel i et nabolag hvor flere eiendommer ligger tett.

Departementet er av en oppfatning at granelova § 2 setter grense for hvor mye støy og ulempe som man som nabo må tåle, også ved hundehold. Endringsforslaget er ikke ment å senke terskelen for hvor mye naboer må tåle av støy og ulempe, men heller åpne for at kommunen kan konkretisere eller spesifisere tiltak som forventes av hundeholderen.

Når det skal settes vilkår for å kunne holde mer enn et bestemt antall hunder kan også størrelsen eller typen hund være et relevant moment. Noen hunder, blant annet på grunn av sin størrelse, kraft og hurtighet, har et større skadepotensiale enn andre. Vilkårene som stilles skal i all hovedsak være av forebyggende karakter for å forhindre at problematiske situasjoner oppstår.

Departementet mener at hunder i denne sammenheng vil regnes som voksne når de er 12 måneder gamle. En hundeholder som har ett eller to valpekull bør derfor ikke rammes av en lav antallsbegrensning.

Ettersom slike vilkår innebærer inngrep i den enkeltes råderett må vilkårene ikke være mer inngripende enn nødvendig. Både *Norsk Kennel Klub* og *NOAH – for dyrs rettigheter* poengterer at slike vilkår kan oppleves som urimelige. Departementet viser til at ordlyden at «vilkår ikke skal være mer inngripende enn nødvendig» er foreslått i § 12 første ledd. Departementet presiserer at det skal foretas en konkret helhetsvurdering av forholdsmessigheten når det ilegges vilkår for å holde mer enn et bestemt antall hunder. Dette vil avhjelpe mot urimelige utfall.

Norsk Kennel Klub mener at denne bestemmelsen i mange tilfeller vil føre til at erfarne hundeeiere med full kontroll på hundeholdet vil rammes vilkårlig og unødvendig. Departementet poengterer at bestemmelsen ikke gir kommunen adgang til å sette et tak for hvor mange hunder man kan ha, men heller veilede om hva som forventes av de hundehold som overstiger et gitt antall. Dersom en hundeholder har slik kontroll på sitt hundehold at de ikke forårsaker urimelige ulemper for samfunnet, vil de uten problemer kunne ha så mange hunder de har kapasitet til.

Før kommunen fastsetter en ny forskrift, må saken være forsvarlig utredet, jf. forvaltningsloven § 37 første ledd. Dette er også omtalt i forarbeidene til bestemmelsen i § 12. Ot.prp. nr. 48 (2002–2003) presiserer på side 90 at forskrifter etter hundeloven § 12 må sendes på høring, og at det lokale politiet og organisasjoner som representerer det lokale hundemiljøet skal være høringsinstanser. Gjennom en slik høring vil lokale aktører ha mulighet til å gi innspill og påvirke hvilke regler som skal gjelde.

Regulering av kommersielle hundehold vil være begrunnet i flere andre hensyn, blant annet hensyn til dyrevelferd og dyrehelse, samt hensyn som er regulert under plan- og bygningsloven. Departementet mener derfor at regulering av en slik type virksomhet ikke bør skje i hundeloven.

8.2 Merking av hunder

8.2.1 Gjeldende rett

Hundeloven § 13 gir forskriftshjemmel til at private organisasjoner kan etablere og drive en ordning for registrering og merking av alle hunder.

Paragrafen lyder:

§ 13 Merking av hunder

Private organisasjoner kan etablere og drive en ordning for registrering og merking av alle hunder.

Kongen kan gi forskrift om

- at alle hunder skal være merket, og at de skal være registrert i et register som føres av en eller flere private organisasjoner eller av et offentlig organ,
- at en hundeholder plikter å gi genetiske og andre opplysninger til registeret om hunden og hundeholdet,
- at hundeholderne skal betale gebyr som dekker de nødvendige kostnadene ved ordningen, og
- at politiet skal ha innsyn i registeret

Det fremgår av Ot.prp. nr. 48 (2002–2003) side 207 at:

«Første ledd fastslår at private organisasjoner kan etablere og drive en ordning for registrering og merking av hunder. Ordningen kan få en offentlig autorisasjon og gjøres obligatorisk for alle hunder ved forskrift etter annet ledd, som også kan bestemme at hundeholderne skal finansiere ordningen ved et gebyr for registrering og merking.

Annet ledd gir hjemmel for forskrift om en merke- og registreringsordning. Etter bokstav a kan det bestemmes at alle hunder skal være merket og innført i et register. Dette registeret kan føres av en eller flere private organisasjoner, hver for seg eller i fellesskap, jf. første ledd, eller det kan eventuelt føres av et offentlig organ. Det kan også fastsettes hvilke opplysninger som skal være registrert, f.eks. genetiske opplysninger om hunden. Etter *bokstav b* kan hundeholderen – fortrinnsvis eieren – pålegges å gi nærmere bestemte opplysninger ved registreringen og oppdatere dem etter hvert som forholdene endrer seg. *Bokstav c* gir adgang til å kreve at hundeholderne betaler gebyr for registrering og merking. Gebyrets størrelse begrenses av at de samlede innbetalinger ikke skal gå lenger enn til å dekke de nødvendige kostnader til ordningen. Etter *bokstav d* kan det bestemmes at politiet skal ha rett til innsyn i registeret til enhver tid.

Overtrer hundeholderen merke- og registreringsplikten, kan det iverksettes sanksjoner etter § 24 første ledd bokstav d, jf. annet ledd, når dette er fastsatt i forskriften, og overtredelsen kan straffes etter utk. § 28.»

8.2.2 Behovet for lovendring

Flere innspill til lovgjennomgangen i 2019 viser til at obligatorisk ID-merking vil gagne dyrevelferd, dyrehelse og folkehelse. De uttrykker at et slikt påbud bør hjemles direkte i loven og ikke bare i forskrift. Flere innspill viser til at sikker identifikasjon av hund vil gjøre det mulig å overvåke og oppdage sykdomstrender og uheldige forhold rundt avl. Det er også gitt innspill på at obligatorisk ID-merking i større grad vil gjøre det mulig å ansvarliggjøre hundeeiere og redusere hjemløshet og vanskjøtsel.

8.2.3 Forslaget i høringsnotatet

Departementet viste til at hundeloven § 13 har et hjemmelsgrunnlag for å fastsette krav om obligatorisk ID-merking i forskrift. Denne hjemmelen er foreløpig ikke benyttet, men departementet mente det var mest hensiktsmessig at et slikt krav fastsettes i forskrift. Høringsinstansene nevner mange hensyn som ikke er regulert i hundeloven. Det ble også vist til at departementet har bedt Mattilsynet om å utrede et slikt obligatorisk merkekrav, både ut fra hensynet til dyrehelse, dyrevelferd og sikkerhetsaspektet i hundeloven. Departementet mente at det er hensiktsmessig å regulere

registrering og merking av alle hunder i forskrift, og beholde hundeloven § 13 slik den er i dag.

8.2.4 Høringsinstansens innspill

Veterinærinstituttet mener at ID-merking av hunder bør være obligatorisk.

Politidirektoratet mener at det bør innføres et krav til merking av hund i hundeloven, og at det opprettes et sentralt register som politiet kan få innsyn i ved behov. Hovedparten av politiets hundesaker gjelder bortkomne hunder. Politiets arbeid med disse sakene vanskeliggjøres ofte ved at hunden ikke har chip, slik at det må brukes tid og ressurser på å spore opp eier. I flere av sakene må politiet konkludere med at vi ikke finner eier, noe som betyr at ansvaret for hunden, herunder kostnad for forvaring, faller på politiet. Obligatorisk merking av hund vil gjøre arbeidet i disse sakene svært mye enklere. Vi mener derfor at det bør etableres en ID-merkeordning.

Politidirektoratet viser til at det i mange tilfeller blir uklarhet rundt eierforhold ofte brukt som et argument for å unnsnippe tiltak etter hundeloven. Krav til merking og opprettelse av sentralt register vil i stor grad fjerne slik uklarhet. Videre vil et krav om merking lette politiets arbeid med å identifisere hundens eier. Dette gjelder særlig i saker med løse hunder, men også hvor ukjent hund er involvert i en uønsket hendelse når eier ikke er til stede. I de tilfeller løse hunder blir opptatt av politiet og de ikke er merket, bør politiet kunne pålegge merking på eiers kostnad før hund utleveres.

Videre viser *Politidirektoratet* til at enhver ansvarlig hundeeier bør ha egeninteresse i å merke hunden for å unngå at hunden kommer på avveie og unngå at hunden potensielt blir solgt, omplassert eller avlivet. Det bør også fremgå av lovbestemmelsen hvem som er ansvarlig for at de registrerte opplysningene oppdateres ved eventuelt eierskifte. Det vil være naturlig at dette ansvaret tilfaller den som avhender hunden.

Bergen kommune viser til at i kommunens Dyrevelferdsplan (vedtatt i 2018) blir det slått fast at det er grunn til å sette fokus på viktigheten av ID-merking av dyr slik at ansvarlig dyreeier kan identifiseres. *Bergen kommune* mener at obligatorisk ID-merking av dyr er et viktig virkemiddel som vil øke terskelen for impulsjøp av dyr og sørge for at dyreeiere tar bedre vare på dyrene sine.

Norsk Sau og Geit, Norske Reindriftsamers Landsforbund, TYR, Geno, Norges småbrukarlag og Norges Bondelag ber om at departementets hjem-

mel til å påby ID-merking av hunder gjennomføres.

Den norske veterinærforening mener at det er på høy tid at et lovfestet påbud om elektronisk ID-merking av hund må tas inn i et revidert lovverk. *Den norske veterinærforening* er kjent med flere saker hvor sikker identifikasjon av hund og ansvarlig eier har vært utfordrende for både politi og Mattilsyn. I tillegg er nå Norge et av kun fire land i Europa som ikke har bestemmelser om ID-merking av hund. Den siste tids oppmerksomhet rundt alvorlig sykdom i hundepopulasjonen og mulighet til å overvåke og oppdage sykdomstrender og uheldige forhold rundt avl er også en svært god begrunnelse for å innføre et krav om sikker identifikasjon av alle hunder.

Norsk Kennel Klub (NKK) mener obligatorisk ID-merking av hund vil gagne både dyrevelferd, dyrehelse og folkehelse. En sikker individ-identifikasjon er avgjørende i forbindelse med avl, sykdomsbekjempelse, legal handel, utstillinger, konkurranser, forsikring, grensepasseringer, forskning og avklaring av eierforhold. Det øker sannsynligheten for at hunden kommer tilbake til eier hvis den blir borte eller stjålet, og det vil redusere økonomiske og personellmessige ressurser i Mattilsynet når det gjelder refusjon til behandling av eierløse dyr. Når et eierløst dyr må behandles av veterinær, er det staten som ender opp med regningen om eier ikke kan spores opp.

NKK mener også at et påbud om ID-merking bør hjemles direkte i hundeloven og ikke via forskrift slik departementet foreslår.

8.2.5 Departementets vurderinger

Mange av høringsinstansene viser til at ID-merking av hund vil ivareta mange andre hensyn enn de som skal ivaretas i hundeloven. Under konsultasjoner ba Norske Reindriftsamers Landsforbund om at departementets hjemmel om å påby ID-merking av hunder gjennomføres.

Departementet ser at både hensyn til sikkerhet, dyrevelferd og dyrehelse kan ivaretas ved et merkekrav. Imidlertid må det alltid foreligge en vurdering av kostnader opp mot den nytteeffekt man oppnår. Det er allerede etablert et privat register i Norge, der en svært stor andel av hundene er registrert. Juridiske og økonomiske forhold knyttet til drift av et slikt register må utredes dersom det skal innføres obligatorisk registrering. Mattilsynet fikk i 2019 derfor oppdrag å utrede obligatorisk merkekrav for hund med hjemmel i både matlov, dyrevelferdslov og hundelov. Departementet ser at det er mest hensiktsmessig å forskriftsfeste kravet siden det skal ivareta hensyn i tre ulike lover. Departementet viderefører derfor hjemmel for slik forskrift. Departementet har også foreslått å oppdatere § 23 slik at den vil regulere behandling av personopplysninger som er i tråd med personopplysningsforordningen.

9 Personers rettigheter og plikter i nøds- og faresituasjoner

9.1 Inngrep på stedet mot hund som jager eller angriper mv

9.1.1 Gjeldende rett

Hundeloven § 14 gir regler om inngrep på stedet mot en hund som jager eller angriper mennesker eller dyr. Da den ble vedtatt avløste den bufeloven § 2 første og tredje ledd, reindriftsloven § 29 åttende ledd og viltloven § 53 tredje ledd.

Bestemmelsen lyder i dag:

§ 14 *Inngrep på stedet mot hund som jager eller angriper mv.*

Hundeholderen skal sørge for å holde eller kalle hunden tilbake og gjøre det han kan for å avverge urettmessig fare når en hund jager eller angriper mennesker eller dyr.

Et ellers ulovlig inngrep mot en hund er lovlig når noen gjør det for å avverge at hunden urettmessig jager eller angriper mennesker eller dyr, dersom inngrepet ikke går lenger enn nødvendig for å avverge skade, og dessuten ikke går utover det forsvarlige i betraktning av angrepets farlighet og den angrepnes interesse.

Så langt følgende særlige bestemmelser rekker, gjelder de foran den generelle regelen i annet ledd:

- a. Ved pågående eller nært forestående angrep mot en person kan enhver gjøre det inngrep mot hunden som fremstår som nødvendig for å avverge skade. Dette fritar ikke den som helt eller delvis har provosert et angrep, fra straffansvar eller erstatningsansvar.
- b. Når en hund jager eller angriper tamrein eller husdyr som beiter lovlig, eller når hunden uprovosert angriper en annen hund, kan det utsatte dyrets eier, innehaver eller den som passer dyret, gjøre det inngrep mot hunden som fremstår som nødvendig for å avverge skade, så sant inngrepet ikke går lenger enn nødvendig og ikke utover det forsvarlige. Denne bestemmelsen kan ikke påberopes når det dyret som blir jaget eller angrepet, urettmessig er kommet inn på eiendom som hundeholderen disponerer.

- c. Når båndtvang gjelder, kan grunneier, noen som opptrer på dennes vegne, eller jakt- og fangstberettigede, avlive en hund ved direkte angrep på hjortevilt, likevel ikke en hund som er i aktiv bruk som ettersøkshund etter sykt eller såret vilt.
- d. Enhver kan på stedet avlive en hund som påtreffes i umiddelbar forbindelse med at den har påført en person vesentlig skade, dersom hunden fortsatt utgjør en klar fare. Det samme gjelder hvis hunden har voldt vesentlig skade på tamrein, husdyr, hunder eller hjortevilt, dersom ikke det skadete dyret urettmessig var kommet inn på eiendom som hundeholderen disponerer.

Paragrafen her gjelder ikke politihunder som brukes lovlig. Heller ikke gjelder paragrafen der reglene om nødrett og nødverge gjør en farlig bruk av hunden rettmessig.

Det fremgår av Ot.prp. nr. 48 (2002–2003) side 207–208 at:

«*Første ledd* lovfester hundeholderens avvergeplikt når hunden jager eller angriper dyr eller mennesker. Forutsetningen for en slik avvergeplikt er at det er tale om en urettmessig fare, noe det ikke vil være ved lovlig jakt eller ved lovlig bruk av politihund, og som regel heller ikke når en hund jager en katt, mus eller småfugl. Når det inntreffer avvergeplikt, vil situasjonen være den at hundeholderen er i ferd med å miste eller har mistet den kontroll han skal ha med hunden etter §§ 3 og 4, og må treffe tiltak for å gjenopprette kontrollen ved å holde eller kalle hunden tilbake. Etter omstendighetene kan mer vidtgående tiltak være nødvendig for å avverge faren.

Annet ledd inneholder en generell nødvergeregel for tilfelle hvor en hund urettmessig jager eller angriper mennesker eller dyr. Med støtte i denne bestemmelsen kan ikke bare den som angripes, men også andre gripe inn mot hunden så langt det er nødvendig for å avverge skade. Det er likevel en forutsetning at inngre-

pet ikke går åpenbart ut over det som er forsvarlig sett i lys av verdien av det som angripes og hvor farlig angrepet fra hunden er.

Tredje ledd inneholder mer konkrete regler for bestemte angrepssituasjoner i den hensikt å gi bedre veiledning enn annet ledd kan gjøre når det gjelder adgangen til å gripe inn mot hunden. *Bokstav a* gjelder ved pågående eller nært forestående angrep mot en person, men skal ikke fritta en som provoserer angrepet fra straff eller erstatningsansvar om han skader hunden. *Bokstav b* gjelder når hunden jager eller angriper tamrein eller husdyr, eller angriper en annen hund. Bestemmelsen kan imidlertid ikke påberopes når det dyret som blir jaget eller angrepet, urettmessig er kommet inn på hundeholderens eiendom. Hvorvidt det er skjedd urettmessig, kan for eksempel bero på om det foreligger beiterett eller utøvelse av lovlig ferdselsrett. *Bokstav c* gjelder når en hund angriper hjortevilt i båndtvangstiden. I slike situasjoner kan enhver avlive hunden. Bestemmelsen kan ikke brukes mot en ettersøkshund i aktiv bruk. Mens reglene i bokstav a til c skal tjene til å forebygge at hunden gjør noen skade, tar *bokstav d* sikte på den situasjon at hunden allerede har voldt skade, nærmere bestemt vesentlig skade på person, tamrein, husdyr, hunder eller hjortevilt. Her kan enhver avlive hunden hvis den fortsatt utgjør en fare. Hva som regnes som vesentlig skade på person, er definert i § 2 bokstav c. Ved skade på dyr må nok kravet til vesentlig skade settes noe høyere, slik at ikke ethvert bitt som etterlater blødende sår gir rett til avliving. Ved skade på dyr gjelder adgangen til avliving etter bokstav d bare når det skadete dyret ikke [har] kommet inn på hundeholderens eiendom urettmessig.

Reglene i annet og tredje ledd gir – dels uten videre, dels avhengig av de konkrete omstendigheter – en rett til å avlive en hund som angriper eller eventuelt jager. Avlivingen må som utgangspunkt skje på en måte som er forenlig med dyrevernavlovens krav, jf dyrevernavloven §§ 9 og 10 og lovforslagets § 16 [i dag dyrevelferdsloven § 4 og § 12 og hundeloven § 16]. Men den nødrettssituasjon som foreligger, kan også gjøre en overtredelse av dyrevernavloven straffri.

Fjerde ledd fastslår at hundeholderens avvergeplikt etter første ledd og retten til å gripe inn mot hunden etter annet og tredje ledd ikke gjelder ved lovlig bruk av politihund eller når noen bruker hunden til å forsvare seg i nødverge eller i nødrett.»

9.1.2 Behovet for lovendring

Under lovgjennomgangen i 2019 ble det i hovedtrekk vist til at det er uklart når det er lovlig å gjøre inngrep mot en hund, og at det er for lett å avlive en hund. Blant annet mente *NOAH – for dyrs rettigheter* at det er behov for å innskrenke adgangen for avliving etter § 14 tredje ledd bokstav b og d. Det var flere innspill som kommenterte at begrepet «uprovosert» i tredje ledd bokstav b er uheldig ettersom mennesker ikke vet hva hunden kan ha oppfattet som provoserende. Innspillene foreslo derfor at lovteksten burde inneholde en beskrivelse av hva hunden gjør, og ikke hva vi tror den tenker. Vedrørende § 14 tredje ledd bokstav d er mange innspill kritiske til at avliving kan legitimeres uten at varig farlighet er dokumentert, og at de som avliver hunder i slike tilfeller kan tolke situasjonen ut fra sin subjektive opplevelse.

Det ble videre pekt på at begrepene «angrep», «fremstår som nødvendig» og «fare» i hundeloven § 14 er uklare. Innspillene mente at dette er skjønnsmessige begreper som gjør at bestemmelsen blir praktisert forskjellig og at det i noen tilfeller skal veldig lite til før man kan hevde at hunden «angrep» eller «jaget». Videre viste ett innspill til at andre straffereaksjoner mot hundeeier burde undersøkes, og at det i forskrift burde bli satt regler for når det foreligger saklig grunn til å avlive.

Det ble i et annet innspill påpekt at også andre dyr enn hjortevilt i stor grad blir skremt av at de blir jaget av hund. Det kom også innspill på at hundeloven § 14 er krevende for hundeeiere som har jakthunder som er løse i lovlig ærend. Innspillet viser til at det er krevende for mange å skille mellom en hund som er ute i lovlig ærend, og en hund som ikke er det.

Det kom også innspill på at det bør inkluderes beskrivelser eller eksempler i retningslinjene til loven hvor man utdyper ulike problemstillinger knyttet til når en kan skyte en hund som er løs. Innspillene viste til at dette kun skal skje når situasjonen virkelig krever det.

9.1.3 Forslaget i høringsnotatet

I høringsnotatet foreslo departementet å videreføre hundeloven § 14 første og andre ledd uten endringer.

Departementet viste til at formålet med særbestemmelsene i § 14 tredje ledd var å gi en pedagogisk veiledning for når det er rettmessig å gjøre inngrep mot en angripende eller jagende hund.

For at oppbyggingen skal bli mer oversiktlig foreslo departementet å samle eksemplene som omhandler mennesker og dyr i egne bokstaver.

Departementet foreslo å samle alt som omhandler jaging eller angrep av mennesker i § 14 tredje ledd bokstav a. Endringen var kun ment å gjøre § 14 tredje ledd mer oversiktlig for leseren. Det ble derfor foreslått å legge til «[d]et samme gjelder en hund som påtreffes i umiddelbar forbindelse med at den har påført en person betydelig skade, dersom hunden fortsatt utgjør en klar fare» som andre setning i § 14 tredje ledd bokstav a. Denne setningen var tidligere plassert i hundeloven § 14 tredje ledd bokstav d. Dette vil medføre at innholdet i dagens bokstav d første setning blir videreført, med språklige tilpasninger.

I endringsforslaget § 14 tredje ledd bokstav b foreslo departementet å samle alt som gjelder jaging og angrep av tamrein, husdyr og andre hunder. Det ble også foreslått å legge til «[d]et samme gjelder hvis hunden har voldt betydelig skade på tamrein, husdyr eller hunder, og den fortsatt utgjør en klar fare» som andre setning under bokstav b. Dette ville medføre at innholdet i nåværende bestemmelse bokstav d ble videreført i bokstav b, med tilpasninger.

Det ble også foreslått å endre ordlyden «uprovosert angriper en annen hund» til å være «ensidig angriper en annen hund». Med «ensidig angrep» menes et angrep som ikke kan ses om en direkte følge av en handling utført av et menneske eller et annet dyr jf. høringsforslag § 2 bokstav h.

Det ble også foreslått å legge til at man kun kan gjøre inngrep mot hund som har voldt «betydelig skade» på tamrein, husdyr eller hunder når den «fortsatt utgjør en klar fare». Ordlyden «vesentlig skade» er oppdatert med det nye skadebegrepet i høringsforslaget § 2 bokstav e. Ved å legge til dette ville det også bli tydelig at det ikke er tilstrekkelig begrunnelse for avliving på stedet at hunden har jaget tamrein, husdyr eller andre hunder, men at den fortsatt må utgjøre en «klar fare».

§ 14 tredje ledd bokstav c ble forslått videreført.

§ 14 tredje ledd bokstav d ble forslått opphevet, siden det vesentligste av innholdet i bokstav d ble flyttet til endringsforslagets bokstav a og b.

Høringsforslaget til § 14 hadde følgende ordlyd:

§ 14 Inngrep på stedet mot hund som jager eller angriper mv

Hundeholderen skal sørge for å holde eller kalle hunden tilbake og gjøre det han eller hun

kan for å avverge urettmessig fare når en hund jager eller angriper mennesker eller dyr.

Et ellers ulovlig inngrep mot en hund er lovlig når noen gjør det for å avverge at hunden urettmessig jager eller angriper mennesker eller dyr, dersom inngrepet ikke går lenger enn nødvendig for å avverge skade, og dessuten ikke går utover det forsvarlige i betraktning av angrepets farlighet og den angrepnes interesse.

Så langt følgende særlige bestemmelser rekker, gjelder de foran den generelle regelen i andre ledd:

- a. Ved pågående eller nært forestående angrep mot en person kan enhver gjøre det inngrep mot hunden som fremstår som nødvendig for å avverge skade. Det samme gjelder en hund som påtreffes i umiddelbar forbindelse med at den har påført en person betydelig skade, dersom hunden fortsatt utgjør en klar fare. Dette fritar ikke den som helt eller delvis har provosert et angrep, fra straffansvar eller erstatningsansvar.
- b. Når en hund jager eller angriper tamrein eller husdyr som beiter lovlig, eller når hunden ensidig angriper en annen hund, kan det utsatte dyrets eier, innehaver eller den som passer dyret, gjøre det inngrep mot hunden som fremstår som nødvendig for å avverge skade, så sant inngrepet ikke går lenger enn nødvendig og ikke utover det forsvarlige. Det samme gjelder hvis hunden har voldt betydelig skade på tamrein, husdyr eller hunder, og den fortsatt utgjør en klar fare. Denne bestemmelsen kan ikke påberopes når det dyret som blir jaget eller angrepet, urettmessig er kommet inn på eiendom som hundeholderen disponerer.
- c. Når båndtvang gjelder, kan grunneier, noen som opptre på dennes vegne, eller jakt- og fangstberettigede, avlive en hund ved direkte angrep på hjortevilt, likevel ikke en hund som er i aktiv bruk som ettersøkshund etter sykt eller såret vilt.

Bokstav d oppheves.

Paragrafen her gjelder ikke politihunder som brukes lovlig. Heller ikke gjelder paragrafen der reglene om nødrett og nødverge gjør en farlig bruk av hunden rettmessig.

9.1.4 Høringsinstansens innspill

Norsk Sau og Geit, Norske Reindriftsamers Landsforbund, TYR, Geno, Norges småbrukarlag og Norges Bondelag mener at lovforslaget er en sterk inn- gripen i norsk beiterett.

Ål kommune mener at det virker som at departementet har sett seg blind på hundeholdernes interesser, og har glemt beitedyrene og næringsinteressene. Det er et stort problem at mange beitedyr blir skadet og drept hvert år.

Eidsvoll kommune skriver at de er enige i at det må være adgang til å gripe inn mot en hund med «nødvendige midler», og er derfor enige i at § 14 i hovedsak er videreført. Det er imidlertid viktig at denne adgangen ikke blir misbrukt, og det må derfor være strenge vilkår for når inngrep mot en hund kan rettfærdiggjøres.

Rollag kommune støtter departementets endringsforslag. Norsk Kennel Klub støtter de strukturelle endringene som departementet har foreslått. Bestemmelsen fremstår likevel som tungt tilgjengelig for leseren. Norsk brukshundforbund mener bestemmelsen er flytende og åpen for tolkning, noe som gjøre at loven kan tolkes vilkårlig. De ønsker derfor mer spesifikke regler.

Norsk Sau og Geit, Norske Reindriftsamers Landsforbund, TYR, Geno, Norges småbrukarlag og Norges Bondelag foreslår at ordlyden i første ledd endres til at hundeholderen «plikter å sikre hunden mot angrep mot mennesker eller dyr».

Norsk Sau og Geit, Norske Reindriftsamers Landsforbund, TYR, Geno, Norges småbrukarlag og Norges Bondelag mener at ordet «urettmessig» bør fjernes fra § 14 annet ledd.

Mattilsynet savner mer presise vilkår for avlving som inngrep etter § 14. Dyrepleierne i akademikerne og Bodø agilityklubb skriver at endringsforslaget i større grad signalerer at andre inngrep skal velges fremfor avlving.

Norsk Brukshundforbund savner en forklaring på hva som menes med «nært forestående angrep». Privatpersoner peker også på at det klart må fremgå at det man prøver å unngå er skade på mennesker og dyr som hunder er i ferd med å bite, for å unngå at overivrige hunder som leker får en behandling som går utover dyrevelferden. Det er derfor viktig at reglene er tydelige.

NOAH – for dyrs rettigheter mener at terskelen for å gjøre inngrep, «jager eller angriper mennesker eller dyr» er satt for lavt i § 14 annet ledd. Dette mener de blir problematisk med den foreslåtte definisjonen av «angrep» og «jaging» som er foreslått under høringen. Krenkelser av bagatellmessig art bør ikke anses som jaging eller angrep. Videre mener NOAH at det bør presiseres at det minst inngripende inngrepet skal velges hvis mulig, de skriver:

«Det er forståelig at departementet ønsker en større skjønnsmargin ved angrep på mennes-

ker enn på dyr, men det kan likevel stille spørsmål ved at det ikke oppstilles en grense for hvor langt det faktisk kan gå ut over det som objektivt sett er forsvarlig og nødvendig. Samtidig som det er forståelse for hvilke krav man kan sette til mennesker i en situasjon hvor det kreves at de handler raskt, så burde ikke lovligheten baseres utelukkende på en vurdering av hva personen selv mener er nødvendig. Her gis større skjønnsmargin enn etter de strafferettslige reglene om nødverge.»

Norges Jeger- og Fiskerforbund (NJFF) støtter at bokstav d oppheves og at innholdet flyttes opp i bokstav a og b slik at det blir et klarere skille mellom hendelser som involverer mennesker og dyr. NJFF er fornøyde med at nåværende § 14 tredje ledd bokstav d første setning har blitt opphevet. Norsk Kennel Klub og NJFF mener at ved å innføre en forutsetning om at hunden «fortsett utgjør en klar fare» i bokstav a og b er hundens rettsikkerhet styrket betraktelig.

Politidirektoratet viser til siste punktum i § 14 tredje ledd bokstav a som sier «Dette fritar ikke den som helt eller delvis har provosert et angrep, fra straffansvar eller erstatningsansvar». De foreslår at dette endres til at den som har «fremprovosert et angrep» ikke fritas. Det er klart at mange handlinger som mennesker utfører vil kunne provosere en hund, men ikke alle handlinger bør likevel gjøre at fornærmede får straff- og erstatningsansvar. For eksempel vil det for mange hunder være provoserende med høye lyder, uten at vi kan si at en fotballdommer uten videre får straffeansvar dersom han blåser i fløyta under en kamp slik at en hund blir provosert og går til angrep. Politidirektoratet mener at ordet fremprovosert viser tydeligere at det må foreligge en viss subjektiv skyld fra den som har provosert hunden for at han eller hun skal ha et straffe- eller erstatningsansvar.

Dyrepleierne i Akademikerne og Bodø Agilityklubb er enige med departementet om at endringene som flytter tekst fra nåværende bokstav d til bokstav a og b innebærer at det i større grad legges objektive kriterier til grunn for valg av tiltak.

Meråker kommune ønsker at ordet «lovlig» fjernes fra endringsforslaget ettersom dette kan mistolkes til at det er greit at hunder angriper eller jager beitedyr når de beiter på et område de ikke beiter «lovlig».

Norsk Sau og Geit, Norske Reindriftsamers Landsforbund, TYR, Geno, Norges småbrukarlag og Norges Bondelag mener det er urimelig at det stilles krav om «betydelig skade» for at man skal

kunne gjøre inngrep mot en hund i etterkant av en hendelse, dersom hunden fortsatt utgjør en klar fare. De ønsker derfor at inngangskriteriet her blir at hunden har gjort «skade». Dette fordi hvorvidt en skade er betydelig ofte først vil være mulig å konkludere med i etterkant av hendelsen. En samtidsvurdering kan være vanskelig å gjøre, ettersom slike hendelser som ofte er kaotiske og uoversiktlige.

Norsk Sau og Geit, Norske Reindriftsamers Landsforbund, TYR, Geno, Norges småbrukarlag og Norges Bondelag ønsker at siste punktum i § 14 tredje ledd bokstav b fjernes. Denne bestemmelsen slår fast bestemmelsen ikke kommer til anvendelse nå dyret som blir angrepet urettmessig har kommet seg inn på eiendom som hundeholder disponerer. Den ønskes fjernet ettersom den blir oppfattet å være i strid med dom fra Høyesterett om streifbeiting. *Norsk Sau og Geit, Norske Reindriftsamers Landsforbund, TYR, Geno, Norges småbrukarlag og Norges Bondelag* skriver:

«Eiendommen kan ligge inne i et område med Organisert Beitebruk hvor tidligere eiere har drevet beitebruk, men dagens eier vil drive hundetrening. Om grunneier leier ut eiendommen til hundetrening, inne i et OBB-område vil det skape behov for rettslig avklaring. Om forslaget likevel blir vedtatt må det settes krav om at denne eiendommen er gjerdet inn tilstrekkelig for å sikre at de typer beitedyr som finnes i området ikke kommer inn. Innenfor Organisert Beitebruk er det mange eiendommer som brukes etter hevd, alle tider bruk og sedvane. Lovforslaget bes forholde seg til tidligere beiterett slik at omfattende beiterettssaker kan unngås. NRL viser til at bestemmelsen også vil kunne komme i berøring med reinbeiting, som lovlig kan foregå innenfor det samiske reinbeiteområdet, jfr. reindriftsloven § 4.

[...]

Forslaget fryktes å kunne oppmuntre til misbruk av hunder brukt som våpen eller redskap til å jage beitedyr i strid med Lov om dyrevelferd. Om angrep finner sted under slike forhold, forteller de samme personene at det er for å skremme beitedyr vekk fra området.

Høringspartene mener forslaget bryter med hva som oppfattes som god dyrevelferd i Norge.»

Under konsultasjoner pekte *Sametinget* på at det aldri kan være rettmessig å jage rein. De mente derfor at ordet «urettmessig» bør fjernes i § 14 andre ledd og tredje ledd bokstav b.

Videre mente *Sametinget* at ordet «lovlig» i § 14 tredje ledd bokstav b måtte fjernes.

Sametinget ønsket også at det skulle synliggjøres at nødvendige «inngrep» omfatter avliving av hunden.

Under konsultasjoner mente *Norske Reindriftsamers Landsforbund* at departementets forslag om å presisere avliving er viktig, blant annet fordi dette også vil ha en preventiv virkning. De mente imidlertid at ordet «urettmessig» bør fjernes i § 14 andre ledd og tredje ledd bokstav b. Videre mente de at bestemmelsen «[d]enne bestemmelsen kan ikke påberopes når det dyret som blir jaget eller angrepet, urettmessig er kommet inn på eiendom som hundeholderen disponerer» § 14 tredje ledd bokstav b, burde fjernes.

NOAH – for dyrs rettigheter bemerker at det i flere tilfeller har blitt akseptert inngrep etter § 14 tredje ledd bokstav b som går ut over det som har vært forsvarlig og nødvendig, for eksempel avliving av hund hvor eieren har vært rett i nærheten eller hvor det ikke har vært dokumentert skade på dyr. De skriver:

«Når nødvendighets- og forsvarlighetsvurderingen ikke lykkes med å regulere slike tilfeller, tyder dette på at bestemmelsen ikke klart nok uttrykker at mindre inngripende tiltak enn avliving skal brukes i de tilfeller det er tilstrekkelig til å avverge faren. At vurderingen skal gjøres i løpet av kort tid på stedet kan ikke begrunne tilfeller som at en hund avlives fordi den har kommet seg inn på et område hvor det er eller har vært beitedyr eller kommer inn på annen manns tomt og dyreholder mener det kan bli fare for andre dyr, uten at det er foretatt andre tiltak som ville vært tilstrekkelige for å avverge faren.»

NJFF ser positivt på at endringsforslaget fjerner «hjortevilt» fra § 14 tredje ledd bokstav b. Dette mener de vil gjøre at man unngår tvilstilfeller hvor grunneier ser en ettersøkshund i arbeid og misforstår situasjonen.

Veterinærinstituttet og Rådet for dyreetikk skriver at det ikke fremstår som rimelig at enhver jaktberettiget jeger skal kunne skyte en hund som angriper et hjortedyr, som er definert som en målrettet beveger seg mot hjortedyret i endringsforslagets § 2 bokstav f, i båndtvangstid. De begrunner dette med at hunder normalt ikke klarer å ta igjen et friskt rådyr på sommerføre og at hunden derfor ikke utgjør en stor trussel. Dersom hunden jager etter elg, vil det i hovedsak være hunden som står i fare for å skades. De skriver også at

bestemmelsen virker urimelig siden en jaktberettiget person kan skyte en hund som jager et rådyr 20. august (siste dag i den generelle båndtvangstiden), mens bukkejakten starter 10. august.

NOAH – for dyrs rettigheter er bekymret for at § 14 tredje ledd bokstav c ikke i tilstrekkelig grad presiserer at mindre inngripende tiltak skal være første valg i situasjoner med hjortedyr. De ønsker derfor at dette skal presiseres i lovteksten. *NJFF* viser til en artikkel i Tidsskrift for strafferett 2007/419 hvor det ble stilt spørsmål ved om denne bestemmelsen er utformet mer kategorisk enn det som var formålet ut fra forarbeidene, ettersom det ikke stilles krav om at avlvingen skal være nødvendig, slik det ellers er vanlig å gjøre i nødrett/nødverge bestemmelser. De viser også til at tilsvarende problemstilling har vært behandlet i Høyesterett i Rt. 2014 side 238, hvor en mann hadde skutt en hønsehauk som angrep en høne. Høyesterett kom til at det ikke kunne innfortolkes et vilkår om at forsvarshandlingen måtte «anses påkrevd». Senere ble naturmangfoldloven § 17 endret slik at det nå er et krav om at handlingen må «anses påkrevd». *NJFF* skriver:

«Uansett om man tenker at det er en glipp at et nødvendighetskrav ikke ble med i hundeloven, er *NJFF* er av den oppfatning at en hund ikke bør kunne avlives dersom det finnes mindre inngripende måter å avverge et angrep på. Avlving av en hund på stedet er et dramatisk og ugjenkallelig inngrep overfor hunden. *NJFF* er opptatt av at det må være klare barrierer for å kunne avlive en hund på stedet. Det bør følgelig presiseres i § 14 tredje ledd bokstav c) at avlving må være nødvendig/påkrevd.

[...]

Det er også viktig at dette endringsforslaget tas med for å styrke rettsikkerheten til ettersøkshunder ute på ettersøksoppdrag. Vi foreslår her å få inn en presisering som et siste punktum om at hun som jager vilt utenom båndtvangstid ikke kan avlives på stedet: «Hund som jager vilt når det ikke er båndtvang, kan ikke avlives på stedet».

9.1.5 Departementets vurderinger

Hundeloven § 14 gir enhver person adgang til å forvare seg og andre mot hunder i faresituasjoner ved å gjøre inngrep mot hunden. På nærmere vilkår kan hunden for dette formål, håndteres på måter som det ellers ikke er adgang til. En slik motvergehandling kan etter forholdene være rettmessig selv om hunden blir skadet eller avlivet.

Departementets endringsforslag videreførte regler om nøds- og faresituasjoner og i visse situasjoner hvor en løs hund innebærer en klar fare. Det har imidlertid blitt gjort noen endringer i bestemmelsen, sammen med noen strukturelle endringer. Det har kommet mange, og til dels sterke synspunkter på departementets endringsforslag.

Departementet ønsker ikke å gjøre store endringer i hundeloven § 14, og viser til Justis- og politidepartementets omtale i Innst. O. nr. 91 (2002–2003) side 6:

«Departementet vil ikke foreslå en regel som generelt åpner for å skade eller avlive en hund som jager et annet tamdyr. En slik regel bør iallfall begrenses til å gjelde til vern for tamrein og husdyr, og forutsette at det ikke er mulig å stanse den trussel som jagingen innebærer, ved mindre inngripende tiltak som å oppta hunden. For det tilfellet at en hund angriper et kjæledyr – medregnet andre hunder – foreslår departementet at regelen ikke skal åpne for å skade eller avlive hunden uten at den angriper direkte.»

Under gjennomgangen av loven ble det rettet en del kritikk mot § 14, og flere innspill påsto at avlving som inngrep har blitt brukt uten at andre inngrep har blitt vurdert, og at bestemmelsen derfor har blitt misbrukt.

Første ledd regulerer hundeholderens avvergeplikt. Nåværende ordlyd i hundeloven § 14 første ledd sier at «Hundeholderen skal sørge for å holde eller kalle hunden tilbake og gjøre det han eller hun kan for å avverge urettmessig fare når en hund jager eller angriper mennesker eller dyr». *Norsk Sau og Geit, Norske Reindriftsamers Landsforbund, TYR, Geno, Norges småbrukarlag og Norges Bondelag* skriver at det heller bør stå «plikter å sikre» at hunden ikke angriper mennesker eller dyr.

Hundeholderen bør som utgangspunkt gjøre det som står i vedkommendes makt for å avverge en fare når en hund jager eller angriper mennesker eller dyr. Denne plikten går ikke så langt at hundeholderen må utsette seg selv for alvorlig fare. Hundeholderen vil heller ikke ha noen vesentlig mer omfattende plikt til å skade eller avlive hunden, dersom det er nødvendig for å stanse angrepet, enn det den angrepne selv har adgang til, jf. Ot.prp. nr. 48 (2002–2003) side 207.

En «plikt» forstås som et krav en person er bundet til å gjøre. Siden det ikke stilles en forventning til at hundeholderen stanser jaging eller

angrep fra hunden dersom dette innebærer en fare for seg selv, anser departementet at ordlyden «Hundeholderen skal sørge for å holde eller kalle hunden tilbake og gjøre det han eller hun kan for å avverge urettmessig fare» bør beholdes.

Departementet foreslår at ordlyden i hundeloven § 14 første ledd videreføres med det unntak av «han eller hun» i første ledd første setning endres til «vedkommende» for å gi lovteksten et kjønnsnøytralt uttrykk.

Teksten i hundeloven § 14 andre ledd er ikke foreslått endret. Teksten er formulert i tråd med straffelovens bestemmelse om nødverge, straffeloven § 18. Hundeloven § 14 andre ledd gir adgang til å gjøre inngrep mot en hund for å avverge at hunden urettmessig jager eller angriper mennesker eller dyr. Et lovlig inngrep må ikke gå «lenger enn nødvendig», og må dessuten «åpenbart» ikke gå «utover det forsvarlige». Forsvarligheten må vurderes «i betraktning av angrepets farlighet» og «den angrepnes interesse».

NOAH – for dyrs rettigheter mener at terskelen i § 14 andre ledd er satt for lavt når inngangskriteriet er «jager eller angriper». Dette mener *NOAH* også blir forsterket av at høringsforslagets definisjon av «angrep» og «jage», ettersom disse bestemmelsene vil omfatte et bredt spektrum av handlinger fra hundens side.

Departementet viser til at definisjonene av å «jage» og «angrep» er endret etter høringen.

Beitenæringene har foreslått at ordet «urettmessig» bør fjernes fra bestemmelsens andre ledd. Dette ble også fremhevet av *Norske Reindrifstamers Landsforbund* og *Sametinget* under konsultasjoner, siden de mente at jaging aldri kunne være «rettmessig».

Ordet «urettmessig» i bestemmelsens andre ledd sikter imidlertid til å ekskludere de tilfeller hvor hunder brukes som for eksempel politihunder eller jakthunder når de brukes lovlig. Dette er en viktig distinksjon, og dette bør derfor ikke endres.

Inngrep mot en hund vil ikke bare omfatte avlving. Under høringen av endringsforslaget har høringsinstansene i stor grad fokusert på de delene av reglene som knytter seg til adgangen til å avlive en hund.

Flere høringsinstanser har bedt om mer presise vilkår for adgangen til å bruke inngrep mot hunden.

Videre mener *NOAH* at det må gjøres enda tydeligere at det minst inngripende inngrepet skal velges.

Departementet viser til at hva som vil være det rette inngrepet i en gitt situasjon, må vurderes konkret ut fra hvordan situasjonen fremstod for personen som har gjort inngrepet, altså hvordan situasjonen fortonte seg på stedet. Hensikten bak valget av ordet «inngrep» er å tydeliggjøre at man skal velge det minst inngripende inngrepet først, og derfor ikke automatisk tenke at avlving er det rette virkemidlet.

En nødvergesituasjon karakteriseres av at den er akutt, kritisk og gjerne hektisk. Det er derfor vanskelig å spesifisere nærmere vilkår ytterligere. Siden bestemmelsen er ment å fange opp veldig mange ulike situasjoner vil det heller ikke være hensiktsmessig at den gjøres for spesifikke.

Departementet vil her påpeke at ordlyden i andre ledd er utformet i tråd med straffeloven § 18, og ordlyden er derfor meget lik denne bestemmelsen, jf. Ot.prp.nr.48 (2002–2003) side 130. En vurdering av om en avvergehandling er rettmessig eller ikke vil være tilnærmet lik, når det kommer til avvergehandlingens nødvendighet og forholdsmessighet, etter hundeloven § 14 andre ledd og straffeloven § 18.

Hundeloven § 14 tredje ledd inneholder mer konkrete regler for bestemte situasjoner i den hensikt å gi bedre veiledning enn andre ledd kan gjøre når det gjelder adgang til å gripe inn mot hunden. Så langt de konkrete særreglene gjelder, tilsier hensynet til en klar rettsstilling at de bør gå foran den mer generelle, men mindre presise regelen. Det vil si at disse særreglene i tredje ledd gjør det enklere å forholde seg til nødretten ved de mest praktiske faresituasjonene. Dette prinsippet er foreslått videreført.

Departementet foreslo imidlertid i høringsforslaget at § 14 tredje ledd skulle omstruktureres ved at alle regler som omhandler mennesker ble håndtert under bokstav a, alt som omhandlet tamrein, husdyr eller andre hunder ble omtalt i bokstav b og alt som omhandlet hjortevilt ble omtalt i bokstav c. Departementet har oppfattet at flere høringsinnspill har trodd at nåværende § 14 tredje ledd bokstav d har blitt opphevet i sin helhet. Departementet vil her presisere at i all vesentlighet er innholdet i bokstav d videreført, men flyttet. Bestemmelsen i nåværende § 14 tredje ledd bokstav d har blitt oppdelt og videreført i § 14 tredje ledd bokstavene a og b. Denne omstruktureringen av bestemmelsen er foreslått for å få et klarere skille mellom hendelser som involverer mennesker og dyr. Omstruktureringen har fått støtte fra flere høringsinstanser.

Hundeloven § 14 tredje ledd bokstav a slår fast at ved angrep mot menneske skal enhver kunne

gjøre det inngrep som fremstår som nødvendig for å avverge skade. Ved angrep fra hund mot menneske bør ikke lovligheten avhenge av noen nærmere skjønnsmessig vurdering enn dette. Går man lenger enn nødvendig, altså bruker hardere forsvarsmidler mot hunden enn det som fremstår som nødvendig, vil forsvarshandlingen derimot ikke være lovlig.

Departementet mener at retten til forsvarshandlinger fortsatt bør gjelde både der hunden faktisk har igangsatt et angrep, og hvor situasjonen er den at et angrep er nært forestående. Der som noen provoserer hunden til å angripe, bør de derimot ikke fritt kunne gripe til forsvarshandlinger mot hunden. Etter departementets syn kommer dette klart til uttrykk i loven. Hensikten bak valget av ordet «inngrep» er å tydeliggjøre at man skal velge det minst inngripende inngrepet først, og derfor ikke automatisk tenke at avliving er det rette virkemidlet.

Departementet har likevel oppfattet at flere høringsinstanser har tolket «inngrep» på en måte som ikke omfatter avliving av hunden. Det er derfor foreslått å tydeliggjøre dette ved å foreslå følgende ordlyd i endringsforslaget: «Ved pågående eller nært forestående angrep mot en person kan enhver gjøre det inngrep mot hunden som fremstår som nødvendig for å avverge skade, *herunder avliving*». Dette vil ivareta innspill under høring og konsultasjoner med *Sametinget*.

Høringsforslaget § 14 tredje ledd bokstav a andre punktum lyder: «Det samme gjelder en hund som påføres i umiddelbar forbindelse med at den har påført en person betydelig skade, der som hunden fortsatt utgjør en klar fare.» Dette viderefører innholdet i bestemmelsen som står i nåværende § 14 tredje ledd bokstav d første punktum, med den endringen at «avliving» er byttet ut med «gjøre det inngrep som er nødvendig for å avverge skade». Departementet viser likevel til at i endringsforslaget til § 14 tredje ledd bokstav a første punktum er det allerede klargjort at en inngrep kan innebære avliving.

Denne særregelen kan ikke påberopes dersom en person har provosert frem et angrep fra hunden. *Departementet* viser til *Politidirektoratets* forslag om å bytte ut «provosert» med «fremprovosert» i endringsforslaget § 14 tredje ledd a tredje punktum. Endringsforslaget foreslås endret i tråd med dette.

Gjeldende hundelov § 14 tredje ledd bokstav b gir dyreeier og innehaver eller den som passer dyret rett til å gjøre det inngrep, herunder avliving, som fremstår som nødvendig for å avverge skade overfor en hund som «jager eller angriper» husdyr

og tamrein der de «lovlig» beiter. Bestemmelsen gir videre en hundeier rett til å gjøre tilsvarende inngrep når hunden uprovosert angriper en annen hund. Denne særbestemmelsen gir en anvisning om at inngrep mot en hund i slike situasjoner vil være rettmessig. I Ot.prp. nr. 48 (2002–2003) side 131 skriver Justis- og politidepartementet:

«Tvert om er det etter departementets vurdering interessene til eieren av det jagende eller angripende dyr som bør vike. Den som velger å holde dyr med instinkter i den retning og styrke til å angripe andre dyr, bør bære risikoen for utfallet av andres forsvarshandlinger i tilfelle dyret ikke er holdt under slik kontroll at andres interesser er fullt beskyttet. Men det er her særlig grunn til å sikre mot at forsvarshandlingen er mer inngripende enn nødvendig».

Dette tilsier at i de situasjoner der en hund jager eller angriper dyr vil det være adgang til å gjøre inngrep mot hunden. Uttalelsene i forarbeidene kan tolkes som at særbestemmelsen i § 14 tredje ledd bokstav b er vektet i favør av det jagede eller angrepne dyrets eier. Dette kan begrunnes med at det er hundeholderen som har brutt aktsomhetskravet ved at hunden har kommet i en slik posisjon at den har mulighet til å jage eller angripe dyr, og det uttrykker et ønske fra lovgivers side om å beskytte produksjonsdyr som brukes i næring. Prinsippet i denne bestemmelsen er også videreført.

Siden departementet har oppfattet at flere innspill tolker «inngrep» til å ikke omfatte avliving foreslås det at «herunder avliving» legges til i endringsforslaget § 14 tredje ledd bokstav b første punktum.

I endringsforslaget § 14 tredje ledd bokstav b andre og tredje punktum foreslår departementet ordlyden: «Det samme gjelder hvis hunden har voldt betydelig skade på tamrein, husdyr eller hunder, og den fortsatt utgjør en klar fare. Denne bestemmelsen kan ikke påberopes når det dyret som blir jaget eller angrepet, urettmessig er kommet inn på eiendom som hundeholderen disponerer.» Denne ordlyden sto tidligere i § 14 tredje ledd bokstav d andre setning, men har blitt flyttet til § 14 tredje ledd bokstav b for å samle alt om angrep på husdyr, tamrein og andre hunder i denne bestemmelsen.

Norsk Sau og Geit, Norske Reindriftsamers Landsforbund, TYR, Geno, Norges småbrukarlag og Norges Bondelag mener det er urimelig at det stilles krav om «betydelig skade» for at man skal kunne gjøre inngrep mot en hund i etterkant av en

hendelse, dersom hunden fortsatt utgjør en klar fare. De ønsker derfor at inngangskriteriet her blir at hunden har gjort «skade».

I gjeldende lov § 14 tredje ledd bokstav d stilles det krav om at hunden må ha påført «vesentlig skade». Med definisjon i gjeldende lov av «vesentlig skade» må skaden hunden har påført husdyret, oppfylle vilkårene for kroppsskade etter straffelovens § 273. Departementet viser til definisjonen i endringsforslaget § 2 bokstav g der «betydelig skade» er definert til å omfatte også skader som ikke innebærer bitt. Med denne nye definisjonen av betydelig skade ser ikke departementet det som hensiktsmessig å sette inngangskravet for å kunne inngrep mot en hund lavere enn «betydelig skade».

Det poengteres at retten til adgangen til å gjøre inngrep mot en hund som allerede har påført husdyr og tamrein «betydelig skade», forutsetter at det er en «klar fare» for at hunden kan komme til å påføre lignende skader igjen. Begrepet «klar fare» er definert i § 2 bokstav k som «Med klar fare menes at hunden enten fortsatt gjør utfall, eller at hendelsesforløpet tilsier at den vil angripe igjen dersom ikke situasjonen løses opp.»

Dette tilsier at dersom en hund allerede har påført betydelig skade, og ikke flytter seg fra situasjonen, eller det er mulig å fange den inn skal det lite til før det er adgang til å gjøre inngrep mot hunden.

Norsk Sau og Geit, Norske Reindriftsamers Landsforbund, TYR, Geno, Norges småbrukarlag og Norges Bondelag, Sametinget og Meråker kommune mener at ordet «lovlig» må fjernes fra bestemmelsen første punktum.

Beitenæringene, herunder Norske Reindriftsamers Landsforbund, mener videre at «bestemmelsen ikke kommer til anvendelse når dyret som blir angrepet urettmessig har kommet seg inn på eiendom som hundeholder disponerer» må fjernes. Dette mener *beitenæringene* vil stride mot retten til streifbeiting.

Departementet mener at begge disse innvendingene berører eiendomsforhold og rettigheter som ikke avgjøres av bestemmelsene i hundeloven. Departementet viser til Ot.prp. nr. 48 (2002–2003) side 131 hvor Justis- og politidepartementet skriver at «dersom det dyret som blir angrepet «urettmessig har kommet inn på en eiendom som hundeholderen disponerer, bør det etter departementets syn særreglene [§ 14 tredje ledd] ikke gjelde».

Logikken bak dette er at på hundeholderens eiendom vil andre hensyn kunne vektes tyngre.

Ordet «urettmessig» vil her avskjære de tilfeller hvor husdyrene eller tamreinen har rett til å befinne seg på hundeholderens eiendom. Hva som er urettmessig når det gjelder beitedyrs opphold på hundeholderens eiendom i utmark må reguleres av annet lovverk, som eiendom- og avtalerett. Departementet ser det ikke som hensiktsmessig å fjerne ordlyden «[d]enne bestemmelsen kan ikke påberopes når det dyret som blir jaget eller angrepet, urettmessig er kommet inn på eiendom som hundeholderen disponerer» fra bestemmelsen.

I tilfellet hvor en hund jager eller angriper husdyr eller tamrein som urettmessig befinner seg på hundeholderens eiendom, vil en slik situasjon likevel kunne omfattes av § 14 andre ledd, der det i større grad må gjøres en avveining mellom de ulike hensyn i den konkrete situasjonen. Det betyr at dersom husdyreier velger å avlive hunden på stedet kan vedkommende i ettertid bli holdt ansvarlig dersom vedkommende interesse i å beskytte beitedyret ikke kunne forsvare dette inngrepet. Dette er en generell avveining som må gjøres for all nødrett/nødverge.

Under konsultasjonene med *Sametinget og Norske Reindriftsamers Landsforbund* pekte departementet på at hundeholderen må overholde resterende bestemmelser i hundeloven på sin egen eiendom. Her vil reglene om aktsomhet og sikring være sentrale.

Ordlyden gir dermed ikke tillatelse til å bruke hund til å jage rein på en måte som medfører skade selv om den kommer inn på eiendom som hundeholder disponerer.

Departementet anser at denne avgrensningen for hvor særregelen i § 14 tredje ledd b kan påberopes er hensiktsmessig, og vil derfor ikke fjerne denne.

I henhold til nåværende hundelov § 14 tredje ledd bokstav c kan grunneier, noen som opptrer på dennes vegne, eller jakt- og fangstberettigede «avlive» hund ved direkte angrep på hjortevilt. Justis- og politidepartementet ønsket en snever inngrepsrett i slike tilfeller, fordi det kan gi enkelte uønskede følger å ha vidtfavnende avlivingsregler der hunder jager hjortevilt. Videre mente Justis- og politidepartementet at det var adgang for også andre til å gjøre mindre inngripende inngrep i henhold til § 14 andre ledd.

Flere høringsinnspill har rettet kritikk mot at bestemmelsen slik den var hørt kun gir adgang til å avlive hunden, og ikke legger opp til en vurdering av hvilket inngrep mot hunden som er nødvendig og forholdsmessig i den konkrete situasjonen. Det vises blant annet til høringsinnspillene

fra NOAH- for dyrs rettigheter, og Norges Jeger- og Fiskerforbund.

Departementet foreslår derfor at ordlyden i § 14 tredje ledd bokstav c endres slik:

«Når en hund angriper hjortevilt og båndtvang gjelder, kan grunneier, noen som opptrer på dennes vegne, eller jakt- og fangstberettigede gjøre det inngrep mot hunden som fremstår som nødvendig, inkludert avliving, for å avverge skade, så sant inngrepet ikke går lenger enn nødvendig og ikke utover det forsvarlige, Dette gjelder likevel ikke en hund som er i aktiv bruk som ettersøkshund etter sykt eller såret vilt.»

På denne måten vil det legges opp til at også grunneier, noen som opptrer på dennes vegne, eller jakt- og fangstberettigede må gjøre en konkret vurdering av hvilket inngrep som er nødvendig i det gitte tilfellet, og det minst inngripende inngrepet skal velges.

Departementet vil også minne om at inngrep etter §§ 14 og 15 følges av plikter til å melde fra til politiet om slike inngrep.

9.2 Hund som utgjør klar fare for husdyr og tamrein og hjortevilt

9.2.1 Gjeldende rett

Hundeloven § 15 gir regler om hvilken adgang en gitt personkrets har til å gripe inn mot en hund som utgjør en klar fare for husdyr, tamrein eller hjortevilt. Da den ble vedtatt avløste den bufeloven § 2 annet ledd.

Bestemmelsen lyder i dag:

§ 15 *Hund som utgjør klar fare for husdyr, tamrein og hjortevilt*

En hund som uten ledsager går løs i utmark eller landbruksområder i båndtvangstid og utgjør en klar fare for husdyr og tamrein, kan opptas av grunneieren, festeren, forpakteren, beiteberettigede, en berørt reineier eller noen som opptrer på vegne av disse. Dersom det ikke lar seg gjøre å oppta hunden eller få politiet til stedet så raskt som situasjonen krever, kan vedkommende om nødvendig avlive hunden på stedet.

Det vises til omtalen av hundeloven § 15 i Ot.prp. nr. 48 (2002–2003) side 208:

«Bestemmelsen kan bare anvendes når det er husdyr, tamrein eller hjortevilt i området (utmark eller innmark som er landbruksom-

råde). Forutsetningen er at hunden utgjør en klar fare, noe som særlig må vurderes i lys av hvilken hundetype det gjelder. Hvem som kan gripe inn, er angitt i annet punktum. Utgangspunktet er at det må gjøres ved at vedkommende opptar (fanger inn) hunden. Bare dersom verken dette lar seg gjøre eller politiet kan komme til stedet tilstrekkelig raskt, vil det være adgang til å avlive hunden.»

I Innst.O. nr. 91 (2002–2003) uttalte Justiskomiteén følgende på side 132:

«Det vil motvirke bruken av utmarksbeiter dersom dyreeieren ikke kan gripe inn mot en hund som er en fare for husdyr, tamrein eller hjortevilt. Departementet foreslår derfor at det fortsatt må være adgang for en viss persongruppe til å oppta en slik hund. Dersom det ikke lar seg gjøre, bør regelen være at politiet blir tilkalt. Hvis politiet ikke kan komme så raskt som situasjonen krever, bør en berørt ha adgang til å avlive hunden hvis den utgjør en klar fare for husdyr eller tamrein.»

9.2.2 Behovet for lovendring

Etter gjeldende hundelov § 15 kan en hund som går løs i båndtvangstid uten ledsager opptas eller, om nødvendig, avlives på stedet dersom hunden utgjør en klar fare for husdyr og tamrein. Hovedsynspunktet fra innspillene under lovgjennomgangen i 2019 er at hundeloven § 15 er for unyansert, og at det er for enkelt å avlive løse hunder slik bestemmelsen er utformet i dag. Flere innspill viste til at det bør innføres strengere krav om å dokumentere innsats for å få tak i den løse hunden, før hunden kan avlives. Det ble vist til at det i mange tilfeller ikke er mulig å skille en forsvarlig fulgt løs jakthund fra en hund uten ledsager. Innspillet gav eksempel på at ettersøkshunder, som kan slippes fri hele året for å lete etter såret eller sykt vilt, har blitt avlivet fordi de har blitt oppfattet som en klar fare.

I flere innspill til gjennomgangen av hundeloven fremgikk det at det måtte legges klare føringer for hvordan hundeloven § 15 skulle forstås. Det ble vist til at det burde bli inkludert beskrivelser eller eksempler i retningslinjene til loven hvor man utdyper ulike problemstillinger knyttet til når en kan skyte en hund som er løs. Flere innspill bemerket også at avliving kun skal skje når situasjonen virkelig påkrever det. I ett innspill skrev innsender at avliving kun unntaksvis skal skje, og bare i etterkant av at et hundefaglig

kompetent organ har vurdert det som nødvendig.

9.2.3 Forslaget i høringsnotatet

Departementet så at ordlyden «[e]n hund som uten ledsager går løs i utmark eller landbruksområder i båndtvangstid og utgjør en klar fare for husdyr og tamrein, kan opptas av grunneieren, festeren, forpakteren, beiteberettigede, en berørt reineier eller noen som opptrer på vegne av disse» kunne forårsake utfordringer, selv om kretsen av mennesker som kan oppta slike hunder er avgrenset. Noen kommuner har utvidet den generelle båndtvangstiden ut over høsten, men loven gir unntak for løs hund under lovlig jakt. Videre vil det kunne være unntak fra generell båndtvang for ettersøkshunder som leter etter såret eller sykt vilt. I mange områder kreves det at hunder har gjennomgått saueaversjonstrening for å kunne slippes på jakt.

Det ble vist til at det kan være krevende å skille en hund som på lovlig måte utfører sin oppgave fra en annen hund der hundeholderen ikke følger båndtvangsbestemmelsene, og der hunden faktisk utgjør en trussel for bufe eller vilt. Dette får imidlertid større konsekvenser når det er tale om å avlive hunden på stedet. Praksis har vist at nødvendighetskravet ikke alltid blir fulgt før hunder blir skutt. Dette skaper uforutsigbarhet for hundeholdere, og kan også føre til en uforholdsmessig virkemiddelbruk ved at hunder avlives på stedet uten at det var strengt nødvendig. Dette må også leses opp mot nødvergebestemmelsen i § 14. Selv under direkte angrep er det krav om en nødvendighetsvurdering.

Selv om det er viktig å forebygge at hunder jager bufe og vilt, mente departementet at det var behov for å se på denne bestemmelsen. Det var også viktig å vurdere den opp mot andre virkemidler som kan medvirke til en bedre etterlevelse av båndtvangsbestemmelsene som er det viktigste virkemiddelet for å forebygge at hunder jager bufe og vilt. Bruk av bøter eller overtredelsesgebyr for brudd på de generelle båndtvangsbestemmelsene ble nevnt som eksempel som kunne være egnede virkemidler for å styrke respekten for disse.

For utøvere av lovlig jakt med løs hund ville det være svært uhensiktsmessig om hunden blir tatt opp uten grunn. Langt mer alvorlig ville det være dersom hunden skulle bli skutt fordi grunn-eier eller rettighetshaver ikke klarte å kalle den inn. Det ble derfor foreslått at avliving bare burde

kunne finne sted når vilkårene i § 14 tredje ledd bokstav b er oppfylt.

Der båndtvangstiden overlapper med lovlig jakttid, fordi man har en lokalt utvidet båndtvang, vil hunden ikke være løs «i strid med båndtvangsbestemmelsene» hvis den oppfyller vilkårene i lovens § 9.

I hundeloven § 15 gis det regler som gir adgang til å gripe inn mot hund som utgjør en klar fare for husdyr og tamrein. Begrepet «husdyr» er definert i endringsforslaget § 2 bokstav c som «storfe, sau, geit, hest, gris, fjærkre og andre produksjonsdyr». Tittelen i § 15 viser også til hjortevilt i tillegg til husdyr og tamrein, mens ordlyden i bestemmelsen kun omhandler husdyr og tamrein. Ifølge Innst. O. nr. 91 (2002–2003) side 16 gjelder bestemmelsen kun for husdyr og tamrein, og omfatter ikke tilfeller hvor hunden utgjør en klar fare for hjortevilt. Overskriften i bestemmelsen er dermed misvisende når den også viser til hjortevilt. Departementet foreslo derfor å stryke «hjortevilt» i paragrafens overskrift.

Høringsforslagets ordlyd:

§ 15 *Hund som utgjør klar fare for husdyr og tamrein*

En hund som uten ledsager går løs i utmark eller landbruksområder i strid med båndtvangsbestemmelsene og utgjør en klar fare for husdyr og tamrein, kan opptas av grunneieren, festeren, forpakteren, beiteberettigede, en berørt reineier eller noen som opptrer på vegne av disse. Dersom det ikke lar seg gjøre å oppta hunden eller få politiet til stedet så raskt som situasjonen krever, kan vedkommende avlive *hunden på stedet bare dersom § 14 tredje ledd bokstav b er oppfylt*.

9.2.4 Høringsinstansens innspill

Mattilsynet peker på at det er viktig at ikke § 14 og § 15 hindrer at for eksempel turgåere fanger inn hunder som angriper eller utgjør en fare for andre dyr. *Mattilsynet* savner mer presise vilkår for avliving som inngrep etter § 14 og § 15. Det står at inngrepet ikke kan gå lenger enn nødvendig, men *Mattilsynet* savner et klart krav om å velge det minst mulig belastende inngrepet for hunden.

Oppdal kommune og Hol kommune ønsker at det ikke skal gjøres endringer i § 15. *Hol kommune* peker på at enhver bør kunne oppta en løs hund for å forebygge skader på beitedyr og vilt, og mener at endringene i §§ 14 og 15 samlet sett svekker denne adgangen. *Oppdal kommune* opplever at det ofte er stor kunnskapsløshet hos hundeeiere på plikter og hensyntagen i møte med andre.

Oppdal kommune har derfor iverksatt en rekke tiltak for å informere og styrke kunnskapen.

Nore og Uvdal kommune og *Rollag kommune* vil påpeke viktigheten av at loven fortsatt gir et godt vern av beitende husdyr og mulighet til inngripen for å forhindre og avverge skade på husdyr. Forslaget til definisjon av husdyr støttes da dette vil omfatte alle produksjonsdyr og være tilpasset endringer i landbruket. Forslag til ny ordlyd i §§ 2, 14 og 15 relatert til mulighet for beskyttelse av husdyr støttes.

Norsk Sau og Geit, Norske Reindriftsamers Landsforbund, TYR, Geno, Norges småbrukarlag og Norges Bondelag skriver at de ønsker at begrepet «klar fare» i bestemmelsen blir byttet til «fare». Videre skriver beitenæringene at det er uklart hva departementet mener når det i høringsforslaget vises til § 14 tredje ledd bokstav b.

Norsk Kennel Klub (NKK) støtter den foreslått endringen i § 15. På samme måte som i § 14 hever lovgiver terskelen for når en hund kan avlives, gjennom et krav om at den fortsatt må utgjøre en klar fare. NKK mener at i likhet med endringene i § 14 bidrar også denne til å styrke hundens rettsikkerhet.

Norsk Brukshundsports forbund og *Norsk Rottweiler klubb* mener paragrafen er flytende og åpen for tolkning, som gjør at loven er åpen for tolkning og at mennesker kan ta loven i egne hender. De mener det må spesifiseres hva som er tillat og ikke, og i hvilke situasjoner det er lov å «ta frem et våpen». De skriver at de stadig hører om «skyteglade»-grunneiere som truer med å ta livet av hunder på dere grunn, og at dette faktisk skjer, selv om hjemmelen ikke er oppfylt.

NOAH – for dyrs rettigheter skriver at både «klar fare», jf. definisjonen i § 2, og henvisning til vilkårene om jaging eller angrep/ensidig angrep i tillegg til nødvendighets- og forholdsmessighetskravet i § 14 annet ledd bokstav b innebærer at terskelen for avliving høynes og at avliving ikke vil være tillatt der mindre inngripende tiltak er tilstrekkelig til å avverge faren. *NOAH* støtter dette, og håper at det vil forhindre praksis man hittil har sett hvor hunder har blitt avlivet kun på bakgrunn av at de har oppholdt seg på annens grunn.

Norges Jeger- og Fiskerforbund (NJFF) skriver at det har vært viktig å kunne forebygge konflikter mellom beitedyr og jakthunder. *NJFF* har derfor en målrettet satsing på å ha gode tilbud om aversjonsdressur til jakthundeiere og andre hundeeiere. *NJFF* har utarbeidet et opplegg for utdanning og godkjenning av instruktører innenfor rammer satt av Mattilsynet slik at disse kan bruke strøm under kontrollerte former. *NJFF* har en slik

godkjent utdanning, og instruktørene som benyttes ved aversjonsdressur er godkjente instruktører. *NJFF* har et samarbeid med flere jakthundforbund/-klubber om aversjonsdressur.

Erfaringene med aversjonsdressur er gjennomgående gode, og anbefales også for hunder som ikke er jakthunder. Selv om gjennomført aversjonsdressur ikke innebærer en garanti for at hunden ikke vil jage bufe eller klovvilt, gir det hundeeier en viss trygghet. Det nedlegges en betydelig dugnadsbasert innsats årlig gjennom lokale tilbud om aversjonsdressur for å forebygge konflikter mellom beitende bufe/tamrein og jakthunder. Sammen med god dialog med beitebrukernes organisasjoner, har aversjonsdressur bidratt til at dette fungerer godt, og at grunneiere åpner sine arealer for trening, prøving og jakt med hund. Videre bidrar tilbudene om aversjonsdressur til at andre hundeeiere også kan dressere sine hunder samtidig som de får informasjon om båndtvangsregler og viktigheten av å overholde disse bestemmelsene. Årlig benytter rundt 4 000 hunder seg av tilbud om aversjonsdressur. De fleste testes for første gang, men det er også en del som blir retestet.

NJFF støtter de foreslåtte endringene i hundeloven § 15. Det er viktig at listen for å avlive en hund på stedet også heves når det gjelder hund som utgjør klar fare for husdyr og tamrein, og at det blir et krav om at hunden fortsatt skal utgjøre en klar fare.

Norsk Dyrepleier- og Assistentforening mener den foreslåtte presiseringen i § 15 er riktig.

9.2.5 Departementets vurderinger

Etter gjeldende hundelov § 15 fremgår det at en hund som uten ledsager går løs i utmark eller landbruksområder i strid med båndtvangsbestemmelsene og utgjør en klar fare for husdyr og tamrein, kan opptas av grunneieren, festeren, forpakteren, beiteberettigede, en berørt reineier eller noen som opptrer på vegne av disse. Dette er en videre krets av personer enn de som er beskrevet i § 14 tredje ledd bokstav b.

Videre sier bestemmelsen at dersom det ikke lar seg gjøre å oppta hunden eller få politiet til stedet så raskt som situasjonen krever, kan vedkommende om nødvendig avlive hunden på stedet.

Departementet viser til at begrunnelsen for å foreslå § 15 i gjeldende hundelov følger av Ot.prp. nr. 48 (2002–2003) side 132:

«Det vil motvirke bruken av utmarksbeiter dersom dyreeieren ikke kan gripe inn mot en

hund som er en fare for husdyr eller tamrein. Departementet foreslår derfor at det fortsatt må være adgang for en viss persongruppe til å oppta en slik hund. Dersom det ikke lar seg gjøre, bør regelen være at politiet blir tilkalt. Hvis politiet ikke kan komme så raskt som situasjonen krever, bør en berørt ha adgang til å avlive hunden hvis den utgjør en klar fare for husdyr eller tamrein. Faren kan bestå i fare for bitt, angrep og for å bli forstyrret i kalving, utsatt for skadelig stress, å bli sprengt pga. jaging osv. Det bør være en forutsetning at faren er klar, og dette må ses i lys av den konkrete situasjon. Hvis hunden allerede har jaget slike dyr, foreligger det en slik fare dersom hunden har potensiale i kraft av utholdenhet, hurtighet, størrelse og styrke til overhodet å være en risiko for beitedyrene.»

Departementet vil peke på at denne bestemmelsen setter «klar fare» som forutsetning både for å oppta en hund, og for å avlive den. Avliving kan imidlertid bare skje dersom det ikke lar seg gjøre å oppta hunden eller få politiet til stedet så raskt som situasjonen krever. Innspillene under lovgjennomgangen i 2019 pekte på at hundeloven § 15 er for unyansert, og at det var for enkelt å avlive løse hunder slik bestemmelsen er utformet i dag. Flere innspill viste til at det burde innføres strengere krav om å dokumentere innsats for å få tak i den løse hunden, før hunden kunne avlives.

Det ble også vist til at det i mange tilfeller ikke er mulig å skille en forsvarlig fulgt løs jakthund og en hund uten ledsager. Innspillet gav eksempel på at ettersøkshunder, som kan slippes fri hele året for å lete etter såret eller sykt vilt, har blitt avlivet fordi de har blitt oppfattet som en klar fare.

Departementet foreslo derfor at vilkår for å avlive hund på stedet skulle være de samme som under § 14 tredje ledd bokstav b. I høringsinnspillene har det fremkommet at dette ikke var enkelt å forstå og departementet har derfor gjort en endring i ordlyden. *Beitenæringen* har også pekt på at inngangskriteriet for å reagere overfor hunden i § 15 bør være «fare» og ikke «klar fare». Dette ble også gjentatt i konsultasjoner med *Norske Reindriftsamers Landsforbund*.

Departementet understreker at mulighetene til å gripe inn overfor hund som utgjør en fare for husdyr og tamrein finnes i både § 14 og § 15. Disse må derfor leses i sammenheng. Departementet viser i denne sammenheng til Ot.prp. 48

(2002–2003) side 129 hvor det fremgår at det er «ønskelig at reglene for faresituasjoner blir utformet slik at de ikke gir grunnlag for misbruk.» Departementet ser imidlertid at det kan være hensiktsmessig å endre inngangskriteriet i § 15 første ledd til å være «fare», siden første ledd hjemler adgangen til å oppta hunden, som er mindre inngripende tiltak. Ordlyden i § 15 første ledd blir derfor «[e]n hund som uten ledsager går løs i utmark eller landbruksområder i strid med bestemmelsene om båndtvang og utgjør en fare for husdyr og tamrein, kan opptas av grunneieren, festeren, forpakteren, beiteberettigede, en berørt reineier eller noen som opptrer på vegne av disse.»

Når det gjelder § 15 andre ledd vil departementet vise til at den generelle adgangen til å gripe inn mot en hund finnes i § 14 andre ledd. Lovens § 14 tredje ledd gir noen særregler. § 15 er en ny særregel der kretsen som kan gripe inn er en annen enn § 14 tredje ledd bokstav b. Departementet mener at kravet til forholdsmessighet bør være den samme alle steder. I § 15 er retten til å gripe inn avgrenset til «grunneieren, festeren, forpakteren, beiteberettigede, en berørt reineier eller noen som opptrer på vegne av disse». Denne kretsen er videre enn kretsen i § 14 tredje ledd bokstav b, som gir «det utsatte dyrets eier, inneharer eller den som passer dyret» adgang til å gjøre inngrep mot en hund.

Utfordringene knyttet til håndhevingen av § 15 er beskrevet over og gjelder særlig muligheten til å skille mellom hunder som lovlig løper løs, og hunder som ikke lovlig løper løs under båndtvangstid. Det kan derfor være hensiktsmessig at det kreves en «klar fare» og for å ta opp en hund siden det ikke nødvendigvis er lett å se at hunden faktisk er berettiget til å løpe løs. Når det gjelder endringsforslagets andre ledd gjelder departementet til grunn den samme terskel som i § 14 tredje ledd bokstav b. Dette fremkommer ved forslag til ny ordlyd:

«Dersom det ikke lar seg gjøre å oppta hunden eller få politiet til stedet så raskt som situasjonen krever og hunden utgjør en klar fare, kan vedkommende gjøre det inngrep mot hunden som fremstår som nødvendig for å avverge skade, inkludert avliving, så sant inngrepet ikke går lenger enn nødvendig og ikke utover det forsvarlige.»

Departementet vil også minne om at inngrep etter §§ 14 og 15 følges av plikter til å melde fra til politiet om slike inngrep.

10 Sikkerhetstiltak mot problematisk hundehold

10.1 Politiets virkemiddelbruk

Hundeloven har bestemmelser som gir politiet adgang til å gjøre inngrep og tiltak mot en hund og hundehold før, under og etter en uønsket hendelse.

Ved å bruke forebyggende tiltak mot problematiske hundehold kan politiet forebygge alvorlige uønskede hendelser. For eksempel dersom en hund gjentatte ganger må opptas av andre enn hundeholder fordi den går løs, kan politiet fatte vedtak om at hunden må luftes i bånd, eller at hundeholder må oppføre et gjerde rundt sin eiendom. For å styrke etterlevelsen av slike tiltak foreslår departementet å gi politiet adgang til å bruke tvangsmulkt og overtredelsesgebyr.

Under et pågående angrep fra hund kan politiet gjøre det inngrep som fremstår som nødvendig for å avverge skade.

Etter en uønsket hendelse kan politiet fatte et forholdsmessig vedtak ut fra situasjonen. Vedtaket kan være innrettet på å forebygge nye hendelser, men det kan også være et vedtak om administrativ sanksjon med straffeformål, for eksempel overtredelsesgebyr. Vedtak som skal forebygge nye hendelser kan spenne fra hvem som kan gå tur med hunden, til avliving. Dersom hendelsen skyldes uaktsomhet eller forsett fra hundeholders side kan politiet velge å ilegge straff i form av bøter eller fengsel.

10.2 Politiets forebyggende virkemidler

10.2.1 Gjeldende rett

Hundeloven § 17 regulerer politiets adgang til å gripe inn mot problematiske hundehold for å forebygge fare og styrke allmenhetens trygghet.

Paragrafen lyder:

§ 17 Umiddelbare polititiltak for å vareta sikkerheten og tryggheten til enkeltpersoner, allmenheten og dyr

Politiet kan i samsvar med reglene i politiloven § 6 gripe inn overfor hunder og hundeholdere for å vareta enkeltpersoners eller allmenhetens sikkerhet eller trygghet, eller for å verne andre dyr.

Politiet kan for øvrig i slike tilfeller blant annet pålegge båndtvang eller tidsbegrenset bruk av munnkurv, gi detaljerte pålegg om inngjerding av eiendom der hund oppholder seg, pålegge å redusere antall hunder, forby hunders tilstedeværelse i bestemte områder, gi andre pålegg eller forbud som gjelder hundeholdet eller sikring av hunder, ta seg inn på privat eiendom eller område, og om nødvendig ta hånd om hunder. Politiets vedtak har virkning straks, om ikke annet blir fastsatt.

Unnlater hundeholderen å etterkomme pålegg eller forbud, kan politiet for hundeholderens regning sørge for at det nødvendige blir gjort for å vareta de hensyn som er nevnt i første ledd.

Dersom en hund har drept eller påført et menneske vesentlig skade eller angrepet et barn, kan hunden og andre hunder i hundeholderens varetekt eller eie avlives av politiet der de finnes, dersom hensynet til noens sikkerhet eller allmenhetens trygghet klart tilsier en umiddelbar avliving.

Reglene om grunngiing og klage i forvaltningsloven kapittel V og VI gjelder for politiets vedtak etter § 17 annet ledd, dog slik at det ikke er klagemulighet på umiddelbar avliving.

Bestemmelsens første og andre ledd presiserer den generalfullmakt politiet har etter politiloven og lister opp en rekke konkrete tiltak som kan tenkes aktuelle ut fra politiets skjønnsmessige vurdering av konkrete omstendigheter. Første ledd viser til politiloven § 6 som gir uttrykk for at «tjenesteoppdragets mål skal søkes nådd gjennom opplysning, råd, pålegg eller advarsel eller ved iverksettelse av regulerende eller forebyggende tiltak». Videre slår politiloven § 6 andre ledd fast at forholdsmessighetsprinsippet gjelder for politiets inngripen, det vil si at «[p]olitiet skal ikke ta i bruk sterkere midler uten at svakere midler må antas utilstrekkelige eller uhensiktsmessige, eller uten at slike forgieves har vært forsøkt. De midler som anvendes, må være nødvendige og stå i forhold til situasjonens alvor, tjenestehandlingens formål og omstendighetene for øvrig». Dette har særlig betydning når det gjelder spesielt inngripende tiltak, jf. Ot.prp.nr.48 (2002–2003) side 209.

Om politiets mulighet til å gripe inn overfor hunder og hundeholdere etter hundeloven § 17 første ledd fremgår det av forarbeidene, Ot.prp. nr. 48 (2002–2003) side 102 at:

«Som etter politiloven stilles det nærmere kvalifikasjonskrav for at inngrep kan være berettiget. Men ved at departementets lovforslag direkte verner folks «trygghetsfølelse», må politiet ikke bare vurdere den direkte skaderisiko knyttet til de konkrete hundene, men kan også gripe inn hvis hundeholdet etter en mer folkelig oppfatning virker skremmende og gjør det forståelig at noen føler en viss kvalifisert utrygghet. Store hunder som får løpe løse, kan f.eks. gi grunn til inngrep, særlig hvis hundene tidligere har gjort skade og dermed skremt opp folk. Terskelen for at politiet kan gripe inn mot et hundehold som virker skremmende på f.eks. barnefamilier, bør ikke være så høy at risikoen som hundene utgjør, må være dokumentert gjennom angrep, bitt eller andre skader.

[...]

Departementet understreker at politiets valg av tiltak må være forholdsmessig i lys av den risiko som hunden utgjør, noe som følger av proporsjonalitetsprinsippet i politiloven § 6. Politiets vedtak skal ha virkning straks, om ikke annet blir fastsatt. Unnlater hundeholderen å etterkomme pålegg eller forbud, bør politiet for hundeholderens regning kunne sørge for at det nødvendige blir gjort for å vareta de hensyn som begrunner polititiltaket.»

Etter hundeloven § 17 annet ledd annet punktum har politiets vedtak virkning straks hvis det ikke fastsettes noe annet. Om gjennomføring av vedtaket gjelder tredje ledd, som for eksempel vil gjøre at politiet kan få gjennomført et pålegg om inngjerding ved å besørge det satt opp på hundeholderens kostnad.

Bestemmelsens fjerde ledd gir politiet en selvstendig hjemmel til å avlive den skadevoldende hunden og andre hunder som en hundeholder har i sin eie eller varetakt dersom hunden har drept eller påført en person vesentlig skade, eller angrepet et barn. Hva som regnes som vesentlig skade, er definert i hundeloven § 2 bokstav d. Om aldersgrensen for hvem som regnes som barn, se § 2 bokstav b.

Vilkåret for avliving etter denne bestemmelsen – som ikke krever at mindre vidtrekkende tiltak forsøkes først – er at hensynet til noens sikkerhet eller til allmennhetens trygghetsfølelse i nabolaget klart tilsier at avliving skjer straks. Avliving

skal følgelig ikke være en automatisk reaksjon fordi hunden har gjort slik skade som nevnt i bestemmelsen. En valp med skarpe valpetenner vil lett kunne forårsake vesentlig skade i form av blødende sår. I slike tilfeller må det vektlegges om skaden oppstod under lek eller om valpen opptrådte aggressivt. Politiets vedtak etter denne bestemmelsen kan hverken kreves grunnlagt eller påklages, jf. femte ledd.

Hundeloven § 17 fjerde ledd skal ifølge Ot.prp.nr.48 (2002–2003) side 209 ses i sammenheng med regler i lovforslaget som etter omstendighetene vil gi adgang til å avlive hunder av hensyn til menneskers sikkerhet og følelse av trygghet. Det gjelder:

- a. for å avverge eller stanse et angrep mot en person kan enhver gripe inn, eventuelt ved å avlive hunden hvis det er nødvendig for å avverge skaden, jf. § 14 tredje ledd bokstav a,
- b. som forebyggende tiltak kan politiet avlive en hund når hundeholdet ikke er forsvarlig, selv om hunden ikke har voldt skade, men mindre inngripende tiltak må om mulig prøves først, jf. § 24 første ledd bokstav e,
- c. når hunden har voldt en person vesentlig skade, kan
 - enhver avlive hunden straks etter skaden hvis den fortsatt utgjør en fare, jf. § 14 tredje ledd bokstav d
 - politiet uten nærmere saksbehandling avlive hunden og andre hunder som hundeholderen har, hvis umiddelbar avliving er nødvendig av hensyn til noens sikkerhet eller allmennhetens trygghetsfølelse, jf. § 17 fjerde ledd når hunden har angrepet et menneske, uten at noen skade behøver å være voldt, kan politiet vedta avliving av hunden hvis det ikke er et uforholdsmessig tiltak, jf. § 18 første ledd. Vedtaket kan også omfatte andre hunder som hundeholderen har hvis ikke hundeholdet er sikkerhetsmessig forsvarlig, jf. § 18 tredje ledd.

Det fremgår av Ot.prp.nr.48 (2002–2003) side 209 at dersom et barn er angrepet av hunden, gjelder en mer omfattende adgang til avliving. Da kan politiet foreta umiddelbar avliving etter § 17 fjerde ledd, og er barnet påført vesentlig skade (jf. definisjonen i § 2 bokstav c), er hovedregelen at hunden skal avlives, jf. § 18 fjerde ledd bokstav a.

10.2.2 Behovet for lovendring

Under lovgjennomgangen i 2019 kom det innspill om at bestemmelsens oppbygging er uheldig,

siden alle tiltak som kan fattes mot et hundehold står som en sammenhengende tekst. Videre kom det flere innspill som er kritiske til at det fremstår som om politiet ikke benytter seg av de mindre inngripende virkemidlene de har til rådighet. For avsenderne fremstår det som om vedtak om avlving blir fattet i for stor grad, også i tilfeller hvor mindre inngripende virkemidler kunne ha vært tilstrekkelig. Flere innspill stilte derfor spørsmål ved om politiet har rett kompetanse til å vurdere hva som er riktig tiltak etter hundeloven § 17, og foreslo at det burde gjøres en sakkyndig vurdering av hva som er det mest hensiktsmessige virkemiddelet. For å øke befolkningens tillit til at bruken av umiddelbar avlving er forsvarlig, bør det legges inn en klageadgang for alle slike vedtak. For mange hundeholdere fremstår avlving som en straff istedenfor forebygging av fremtidig fare.

Selv om opplistingen av tiltak i § 17 annet ledd ikke er uttømmende, kom det flere innspill om at andre tiltak burde bli inkludert i listen.

Bestemmelsen bruker i dag begreper som «angrep» og «aggresjon» som legger føringer for virkemiddelbruken, uten at innholdet i disse begrepene er godt nok definert. Dette er egnet til å skape usikkerhet om rettsstilstanden, og ordlyden i disse bestemmelsene bør derfor ses nærmere på. Eksempler har også vist at begreper som «vesentlig skade» og «angrep» har blitt vurdert meget ulikt av ulike rettsinstanser. Videre mente flere innspill at henvisningen til «vesentlig skade» i straffeloven ikke passer i situasjoner med hunder, og viste til at skaden burde vurderes ut fra bittskalaen til Dr. Ian Dunbar og definisjonen av «skambid» i dansk hundelov. Innspillet fra lovgjennomgangen i 2019 pekte på at siden «skade» er et inngangskriterium for avlving bør definisjonen være tydelig, slik at bagatellmessige skader som rifter og blåmerker ikke gir grunnlag for avlving.

10.2.3 Forslaget i høringsnotatet

Hundeloven § 17 gir politiet rett til å gripe inn i et problematisk hundehold. I høringsnotatet ble det vist til at inngripende virkemidler skal prøves først, men dette fremstår som uklart for hundeholdere. For å forhindre at hundehold utvikler seg til en sikkerhetsrisiko, er det viktig å gripe inn så tidlig som mulig. Ved å gjøre de mindre inngripende virkemidlene tydeligere og enklere å bruke for politiet, kan uønskede situasjoner forhindres. Det ble derfor foreslått å endre bestemmelsen slik at den i større grad fremhever politiets forebyggende virkemidler.

Under lovgjennomgangen var det flere innspill som gav uttrykk for at bestemmelsen inneholder begreper som er uklare. Departementet foreslo derfor å definere noen begreper, noen begreper ble foreslått byttet ut og noen begreper vil bli forklart nærmere i merknader til § 17.

I høringsnotatet skrev departementet at det var uheldig at alle tiltak som kan fattes mot et hundehold står oppramset i en sammenhengende tekst. Departementet så det derfor som hensiktsmessig å endre lovtekstens oppbygging. Blant annet ble det foreslått å dele opp nåværende § 17, slik at forebyggende tiltak er regulert i § 17, og avlving i akutte situasjoner skal reguleres i ny § 17 a. Dette ble foreslått for å tydeliggjøre at avlving på stedet var et ekstraordinært inngrep som kun skulle benyttes i akutte tilfeller. Høringsforslaget om politiets adgang til å avlive hunder i en akutt situasjon vil derfor bli videre omtalt under punkt 10. 3.

Hundeloven § 17 gir politiet rett til å gripe inn mot problematiske hundehold for å forebygge skade og styrke allmenhetens trygghet. Når det kommer til å vurdere sikkerhetsrisiko mente departementet at politiet helt klart er rett instans for å vurdere dette på en hensiktsmessig måte. Departementet anså derfor at iverksetting av tiltak mot problematiske hundehold for å verne om allmenhetens og enkeltpersoners trygghet, var en naturlig politioppgave.

Departementet så også at det kunne være hensiktsmessig å utvide spekteret av administrative virkemidler for å få en innretning som er i tråd med moderne forvaltningsrett. Det ville også gi politiet mer handlingsrom i det forebyggende arbeidet. Det ble foreslått å innføre hjemmel for tvangsmulkt ved unnlatelse av å etterkomme vedtak som er fattet av politiet i høringsforslagets femte ledd. Det ble videre foreslått å ta inn en forskriftshjemmel for å kunne gi nærmere bestemmelser for bruken av tvangsmulkt i endringsforslagets sjette ledd.

Videre ble der foreslått å omtale adgangen til å pålegge en hundeholder å redusere sitt hundehold i et eget syvende ledd. Det ble her foreslått at politiet skal gi hundeholderen en frist for å selv redusere hundeholdet. Dersom hundeholderen ikke oppfyller dette innen den gitte fristen kan politiet gjennomføre tiltaket.

Foreslått ordlyd i endringsforslaget:

§ 17 *Politiets forebyggende virkemidler*

Politiet kan i samsvar med reglene i politiloven § 6 gripe inn overfor hunder og hundeholdere for

å vareta enkeltpersoners eller allmennhetens sikkerhet eller trygghet, eller for å verne andre dyr.

Politiet kan for øvrig i slike tilfeller blant annet:

- a. ta seg inn på privat eiendom eller område,
- b. pålegge båndtvang eller tidsbegrenset bruk av munnkurv. Munnkurv må ikke benyttes i strid med regler om dyrevelferd,
- c. forby hunders tilstedeværelse i bestemte områder,
- d. gi pålegg om at hunden kun kan luftes av eier, eller av andre navngitte personer over 18 år, eller at hunden ikke må luftes sammen med andre hunder,
- e. gi detaljerte pålegg om inngjerding av eiendom der hund oppholder seg,
- f. gi andre pålegg eller forbud som gjelder hundeholdet eller sikring av hunder,
- g. om nødvendig ta hunder i midlertidig forvaring

Unnlater hundeholderen å etterkomme pålegg eller forbud, kan politiet for hundeholderens regning sørge for at det nødvendige blir gjort for å vareta de hensyn som er nevnt i første ledd.

Politiets vedtak har virkning straks, om ikke annet blir fastsatt.

Dersom hundeholderen unnlater å etterkomme enkeltvedtak innen fastsatt frist, kan det ilegges tvangsmulkt i form av en engangsmulkt eller løpende dagmulkt. Tvangsmulktens størrelse fastsettes under hensyn til hvor viktig det er at det aktuelle pålegget gjennomføres, og hvilke kostnader dette antas å medføre. Tvangsmulkten kan fastsettes allerede i forbindelse med at pålegget gis når det er nødvendig at fristen overholdes. Vedtak om tvangsmulkt er tvangsgrunnlag for utlegg. Politiet kan frafalle påløpt tvangsmulkt.

Kongen kan gi nærmere forskrift om bruk av tvangsmulkt i henhold til femte ledd.

Dersom en hundeholder gjentatte ganger unnlater å etterkomme vedtak gitt av politiet eller ved brudd på bestemmelser om sikring av hund som kan medføre høy risiko, kan politiet pålegge hundeholderen å redusere antall hunder eller å avvikle hundeholdet innen en gitt frist. Dersom hundeholderen ikke overholder politiets vedtak kan politiet gjennomføre tiltaket for hundeholderens regning. Så langt det anses praktisk mulig og forsvarlig, bør politiet søke å omplassere eller selge en hund fremfor å avlive den. Dersom hunden blir solgt, skal salgssummen utbetales til eieren med fradrag for kostnadene til forvaring av dyret og gjennomføring av salget.

10.2.4 Høringsinstansenes innspill

Politidirektoratet er enige med departementet i at det ikke vil være forholdsmessig bruk av ressurser å involvere sakkyndig før vedtak om forebyggende tiltak fattes. Videre er *Politidirektoratet* enige i at det bør være en lav terskel for politiet for å gripe inn med forebyggende tiltak etter § 17 i situasjoner der hunder opptrer truende. Dersom det skal brukes sakkyndig i slike saker og saksgangen blir lengre, vil det i noen tilfeller antagelig være nødvendig å ta hunden i midlertidig forvaring frem til det foreligger sakkyndigvurdering for å verne om enkeltpersoners eller allmennhetens sikkerhet eller trygghet. For øvrig støtter *Politidirektoratet* at mulige forebyggende tiltak listes opp for å gjøre bestemmelsen mer oversiktlig.

Politidirektoratet mener det også er positivt at det fremgår at listen ikke er uttømmende. *Politidirektoratet* mener imidlertid at det bør fremgå av bestemmelsen at det skal være lav terskel for politiet til å gripe inn med forebyggende tiltak for å forebygge problematisk hundehold.

Politidirektoratet er også positiv til at det åpnes for å ilegge hundeholder tvangsmulkt for å få hundeholder til å etterleve gitte pålegg. Politiet opplever at forvaltningen har begrenset mulighet til å følge opp at påleggene blir fulgt opp av hundeeier og mener dette vil være et godt verktøy for å sikre at tiltakene gjennomføres. *Politidirektoratet* anser det som en forutsetning at det gis tydelige retningslinjer om bruken og utformingen av tvangsmulkt for å sikre likebehandling. I tillegg bemerker *Politidirektoratet* at dette er et nytt saksbehandlingsskritt for politiet, som vil kreve ytterligere ressurser. Politiet opplever at det kan være vanskelig å kontrollere hvorvidt gitte pålegg overholdes og at det er et system basert på tillit. I praksis opplever politiet at brudd på pålegg blir kjent for politiet via informasjon fra tidligere fornærmede, eller ved at det skjer nye uønskede hendelser med samme hund som blir meldt til politiet.

Politidirektoratet viser til at det i mange tilfeller allikevel er nok å gi en advarsel til hundeholder som forebygging av uønskede hendelser. Virkemidlene må vurderes ut fra opplysningene i hver enkelt sak.

Oslo politidistrikt støtter departementets vurderinger i at virkemidlene i § 17 skal brukes i akutte situasjoner og at sakkyndig involvering ikke er et forholdsmessig tiltak i disse tilfellene. *Oslo politidistrikt* viser til at det må være en lav terskel for at politiet kan gripe inn med forebyggende tiltak i situasjoner hvor hunder opptrer truende. *Oslo politidistrikt* opplever også i praksis at

det i mange tilfeller er nok å gi en advarsel til hundeholder slik departementet skriver. Virkemidlene vurderes i hver enkelt sak, og i noen tilfeller er det nødvendig med mer inngripende pålegg, som for eksempel utvidet båndtvang og munnkurv for å beskytte allmenheten.

Oslo politidistrikt støtter endringsforslaget i § 17 tredje ledd. Det er viktig at politiet kan iverksette tiltak dersom en hundeholder unnlater å gjennomføre pålegg eller forbud. *Oslo politidistrikt* mener det er positivt at departementet foreslår å innføre tvangsmulkt dersom en hundeholder unnlater å etterkomme enkeltvedtak innen en fastsatt frist. Det er åpenbart at det vil tvinge de fleste hundeholdere til å etterleve gitte pålegg. Det er viktig at det som departementet foreslår gis mer detaljerte bestemmelser om bruken av tvangsmulkt i forskrift. Det vil også være en fordel om summen på en løpende dagmulkt blir fastsatt.

Oslo politidistrikt opplever at det kan være vanskelig å kontrollere hvorvidt gitte pålegg overholdes og at det er et system basert på tillit. I praksis opplever *Oslo politidistrikt* at brudd på pålegg blir kjent for politiet via informasjon fra tidligere for nærmede, eller ved at det skjer nye uønskede hendelser med samme hund som blir meldt til politiet.

Mattilsynet mener at § 17 annet ledd bokstav b nytt annet punktum bør fjernes. Dette er et eksempel på problemet med å nevne dyrevelferdskrav i enkelte sammenhenger. *Mattilsynet* mener videre at i vurderingen av pålegg etter bokstav d bør politiet ta hensyn til at mangel på mosjon og sosial kontakt kan forverre hundens adferdsproblemer og velferd.

Mattilsynet påpeker videre at farlige hunder som hovedregel bør avlives, også av hensyn til hundenes egen velferd. *Mattilsynet* omplasserer ikke slike hunder i dyrevelferdssaker. *Mattilsynet* er derfor kritiske til prinsippet i § 17 sjuende ledd tredje punktum, § 18 tredje ledd og § 18 a tredje ledd om å velge omplassering eller salg framfor avliving.

Indre Østfold kommune savner at det prioriteres oppfølging og straffeforfølgning av hundeiere som gjentagende neglisjerer båndtvang- og andre bestemmelser i hundeloven. I *Indre Østfold kommune* har de ved flere tilfeller de siste årene kontaktet politiet og *Mattilsynet* om løse hunder i båndtvangen, hunder som både jager vilt, husdyr og opptrer uønsket overfor folk og andre hunder. Dette fører til dårlig dyrevelferd, frykt og konflikter. *Indre Østfold kommune* oppfatter at dette ikke prioriteres av verken politiet eller *Mattilsynet*, og ønsker derfor å ytre bekymring for det. *Indre Østfold kommune* viser til at dette ikke er unikt for

deres region, men noe som er aktuelt i store deler av landet.

Eidsvoll kommune er enig i at disse paragrafene omhandler tiltak som er svært inngripende ovenfor en hundeholder. *Eidsvoll kommune* er derfor også enig i at det er viktig at man kommer tidlig inn, slik at man i utgangspunktet kan benytte de minst inngripende virkemidlene. *Eidsvoll kommune* viser til at den nye oppbygningen av paragrafene framstår som tydeligere.

Norsk Kennel Klub (NKK) støtter at endringen i bestemmelsens oppbygging tydeliggjør at avlving på stedet er et ekstraordinært inngrep som kun skal benyttes i akutte tilfeller. Oppbyggingen gjør samtidig de mindre inngripende virkemidlene tydeligere, og enklere å bruke for politiet. I tillegg er hundens posisjon styrket i den nye bokstav d, siden politiet med den har flere alternative virkemidler framfor avlving og at bestemmelsen rammer eier, ikke hunden. Det samme gjelder for innføring av et nytt virkemiddel; tvangsmulkt.

NKK ser også at det i enkelte tilfeller er nødvendig at politiet må gripe inn raskt, og at det da ikke er hensiktsmessig med en sakkyndig vurdering. I slike tilfeller er det imidlertid spesielt viktig at politiet gjør en forholdsmessighetsvurdering, slik at de ikke iverksetter mer inngripende tiltak overfor hundeholderen og hund enn det som er nødvendig for å sikre at loven følges. *NKK* viser til at her må også hundens velferd og naturlige fysiologiske behov tillegges vekt.

Norsk Brukshundsports forbund og *Norsk Rottweiler klubb* viser til at å pålegge en hundeeier å for eksempel gjerde inn eiendom der hunden oppholder seg, er noe som eventuelt må gjennom flere instanser. Loven sier at en hund er forsvarlig inngjerdet når gjerdet er 180 cm høyt. Over 150 cm må det søkes om. Og dette kan eventuelt naboer klage på. *Norsk Brukshundsports forbund* og *Norsk Rottweiler klubb* påpeker at dette må samkjøres med øvrig lovgivning om gjerde på privat grunn.

NOAH- for dyrs rettigheter er glad departementet har fokus på og ønsker å ta i bruk forebyggende virkemidler heller enn avlving. De støtter endringsforslagets skille mellom politiets forebyggende virkemidler og avlving som ekstraordinært inngrep.

NOAH viser til at det er positivt at listen over forebyggende tiltak utvides og konkretiseres. Forhåpentligvis vil det minske sjansen for at hunden blir lidende som følge av eiers manglende kompetanse og gjennomføring av effektive tiltak. Etter bestemmelsens ordlyd «bør» politiet søke å omplassere eller selge hund heller enn å avlive,

der det er praktisk mulig. *NOAH* mener ordlyden burde være «skal» slik som i § 18. Videre skriver *NOAH* at hundeholderens manglende gjennomføring ikke burde lastes hunden, som heller må selges eller omplasseres til en hundeholder som er villig til å ta de nødvendige forebyggende tiltakene.

NOAH støtter departementets endring av oppbygning av paragrafen, slik at tiltak kommer klart frem. *NOAH* er enig i at det ikke er problematisk om det er lav terskel for disse mindre inngripende tiltakene, som uansett er innrettet på å skape et tryggere hundehold også for hunden. Det som har vært sterkt problematisk er at det kan se ut som om politiet har hatt lavere terskel for det svært inngripende tiltaket avlaving enn en rekke lite inngripende tiltak, slik departementet også beskriver. Unntaket er bokstav g – da det å ta hund i midlertidig forvaring er svært inngripende hvis man må betale kennelkostnadene og trussel om avlaving ved manglende betaling, gjør at hunder til mindre bemidlede borgere automatisk avlives. Dette må søkes unngått.

NOAH foreslår også et ytterligere tiltak for å signalisere at kompetanse, behandling av sykdom eller adferdstrening er viktige forebyggende tiltak.

Privatpersoner mener at bestemmelsen fortsatt er uklar. Kapitlet heter «Sikkerhetstiltak mot problematisk hundehold», men de er kjent med at politiet også har rykket ut til husstander uten at det har vært grunn til å mistenke et «problematisk hundehold». Ofte har politiet da rykket ut basert på enkeltstående hendelser som har blitt meldt inn til politiet.

Privatpersonene mener at bestemmelsen bør omformuleres til «Dersom situasjonen krever det kan politiet...» Videre ber *privatpersonene* departementet om å legge opp til at Mattilsynet alltid blir konsultert i slike saker, med mindre det er tidsnød og foreligger en overhengende fare. I slike tilfeller mener de det er nødvendig å stille krav om at vedtaket må stadfestes innen 7 dager og at forholdsmessigheten opp mot dyrevelferd også skal være vurdert.

10.2.5 Departementets vurderinger

Departementet vil presisere at for at virkemidlene i § 17 kan få tilsiktet forebyggende effekt, må politiets iverksetting kunne skje under et relativt kort tidsperspektiv. Bestemmelsen gjelder for situasjoner som innebærer en risiko og derfor må håndteres raskt. Det er derfor ikke hensiktsmessig at sakkyndige skal vurdere hvilket tiltak som er

mest formålstjenlig i ethvert tilfelle. Siden endringsforslaget i § 17 inneholder lite inngripende virkemiddel vil det heller ikke være forholdsmessig bruk av ressurser dersom en sakkyndig skal involveres for at man skal kunne fatte et vedtak.

Inngangsvilkåret for at politiet skal kunne gripe inn i et hundehold er ifølge endringsforslagets § 17 første ledd at det er nødvendig for å «ivareta enkeltpersoners eller allmennhetens sikkerhet eller trygghet, eller for å verne andre dyr». Dette er en videreføring av nåværende bestemmelse i § 17 første ledd. For at forebyggende tiltak skal ha best mulig effekt, bør tiltak iverksettes tidlig i et problematisk hundehold. Det bør derfor være en lav terskel for politiet til å gripe inn med forebyggende tiltak. Det er derfor ikke et krav om at hundene har gått til angrep, bitt eller forårsaket andre skader. Politiet må vurdere skaderisikoen i den konkrete saken. Ordet «trygghet» tilsier at enkeltpersoners oppfatning av en situasjon kan tillegges vekt, men situasjonen må likevel vurderes ut fra en allmenn oppfatning om hva som virker skremmende. Det kan også legges vekt på at enkeltpersoner kan føle en viss kvalifisert utrygghet. For eksempel kan store hunder som får løpe løse i en park gi grunn til inngrep, særlig i tilfeller hvor hundene tidligere har forårsaket skader. Forholdsmessighetsprinsippet tilsier at inngrepet må tilpasses den konkrete situasjonen.

For å gjøre bestemmelsen og de ulike forebyggende tiltakene tydeligere, foreslår departementet at de blir listet i en punktliste i bestemmelsens andre ledd. I endringsforslagets bokstav b foreslår departementet å videreføre tiltaket om pålagt munnkurv, men ønsker å legge til at dette ikke må brukes i strid med reglene om dyrevelferd. Dette tilsier at det bør gis nærmere spesifikasjoner for bruken av munnkurv, for eksempel i hvilke situasjoner pålegget gjelder.

Departementet foreslår å legge til et nytt eksempel på tiltak i endringsforslagets bokstav d. Dette gjøres for å vise at det er et stort spenn av mulige tiltak som politiet kan benytte seg av. Dette tiltaket går ut på at politiet skal kunne gi pålegg om at hunden kun skal kunne luftes av eier, andre navngitte personer over 18 år, eller at hunden ikke kan luftes sammen med andre hunder. Dette kan for eksempel være aktuelt dersom en stor og sterk hund har vist et behov for en stødigere ledsager for å forhindre at hunden kommer seg løs.

Departementet foreslår å endre endringsforslaget ved å erstatte ordet «midlertidig» med ordet «kortvarig» forvaring i endringsforslagets

bokstav g. Dette foreslås for å presisere at forvaring med hjemmel i § 17 kun gjelder for en avgrenset tid. Politiets forvaring av hunden er en midlertidig løsning for å sikre samfunnets eller andre dyrs sikkerhet inntil andre tiltak kan iverksettes.

De opplistede tiltakene er ikke uttømmende for hvilke virkemiddel politiet kan fatte vedtak om. Det er derfor mulig å fastsette vedtak om individuelle virkemiddel som er tilpasset den konkrete situasjonen, så lenge de er forholdsmessige.

Det følger av forholdsmessighetsprinsippet at det ikke skal iverksettes mer inngripende tiltak overfor hundeholderen enn det som er nødvendig og forholdsmessig for å sikre at loven følges. Dersom det skulle vise seg at den ansvarlige ikke innretter seg på en lovlig måte, vil det være anledning til å trappe opp virkemiddelbruken.

Med opptrapping av virkemiddelbruk menes i denne sammenheng de ulike tiltak som politiet kan iverksette for å få den ansvarlige til å følge gjeldende regler. I noen tilfeller vil det være tilstrekkelig å gi en advarsel der det blir vist til de plikter som den ansvarlige har etter loven. En slik advarsel blir loggført hos politiet, og kan dermed dokumenteres. I andre tilfeller vil det være nødvendig å fatte et enkeltvedtak som uttrykker hva den ansvarlige plikter å gjøre. Lovbruddets karakter, alvorlighetsgraden av overtredelsen og omstendigheten for øvrig, vil kunne være bestemmende for hva som vil være nødvendig og forholdsmessig i den enkelte situasjonen. Også denne opptrappingen skal være forholdsmessig, og tilpasset situasjonen. Dersom det tidligere har vært gitt en advarsel, vil det være hensiktsmessig å fatte et enkeltvedtak der det vises til hvilke tiltak den ansvarlige plikter å iverksette med en tidsfrist for å utbedre forholdene. Hunden kan også tas i forvaring når situasjonen tilsier det. Personer som gjentatte ganger, og over tid, unnlater å følge de pålegg som gis, kan ilegges helt eller delvis forbud mot hold av hund jf. § 22.

Ikke alle situasjoner er egnet for et opptrappende løp i det en hendelse direkte kvalifiserer til omplassering eller avvikling av hundeholdet. Dersom en hendelse er alvorlig nok, er det adgang til å ilegge forbud mot hold av hund etter kun én uønsket hendelse.

Politiets pålegg har virkning straks, om ikke annet blir fastsatt. Et pålegg skal være skriftlig, det skal begrunnes, og det kan påklages til Politidirektoratet, jf. hundeloven § 17, jf. § 25.

Endringsforslagets tredje ledd viderefører om at dersom en hundeholder unnlater å gjennomføre pålegg eller forbud, kan politiet for hundehol-

derens regning sørge for at det nødvendige blir gjort for å ivareta de hensyn som er nevnt i første ledd. Denne bestemmelsen vil blant annet gjøre seg gjeldende i de tilfellene hvor hunder blir tatt i midlertidig forvaring eller hundeholderen pålegges å justere fysiske forhold ved sin eiendom i henhold til vedtak, for eksempel inngjerding av eiendom. Skyldige beløp er tvangsgrunnlag for utlegg. Bestemmelsen fungerer som et insentiv for hundeholderen til å etterfølge politiets pålegg.

Dersom hundeholderen unnlater å etterkomme enkeltvedtak innen fastsatt frist, foreslås det at det kan ilegges tvangsmulkt. Politiet vil selv ha kompetanse til å ta stilling til om tvangsmulkt skal benyttes eller ikke. Politiet må vurdere om tvangsmulkt vil være hensiktsmessig og rimelig i den enkelte situasjon. Dette er spesielt viktig siden vi her foreslår tvangsmulkt overfor privatpersoner. Departementet mener likevel at det kan være hensiktsmessig for å forebygge situasjoner der avliving vil kunne bli det endelige resultat av manglende etterlevelse. Tvangsmulkt vil være mest hensiktsmessig i de tilfeller hvor hundeholderen er pålagt en fysisk handling som innebærer en økonomisk utgift for å oppfylle pålegget.

Tvangsmulkt er ikke straff i juridisk forstand, men et administrativt virkemiddel, og skiller seg fra straff på flere måter. Formålet med tvangsmulkten er å tvinge hundeholderen til å etterleve gitte pålegg. Tvangsmulkten virker etter sin hensikt dersom pålegg oppfylles innen fastsatt frist, og tvangsmulkt således ikke effektueres. Tvangsmulkt medfører at hundeholderen får plikt til å betale et nærmere angitt beløp. Tvangsmulkt kan gis som løpende dagmulkt eller som engangsmulkt.

I forbindelse med at det gis en forlenget frist for å etterkomme pålegget, kan politiet ilegge tvangsmulkt. Unnlater hundeholderen å etterkomme pålegget innen den nye fristen vil tvangsmulkten begynne å løpe eller forfalle til betaling ved fristens utløp.

Løpende dagmulkt starter å «løpe» med et fastsatt daglig beløp fra første virkedag etter at fristen er oversittet, og løper helt frem til pålegget er etterkommet. Løpende dagmulkt forfaller daglig til betaling. Engangsmulkt er et fast beløp og forfaller til betaling i sin helhet første virkedag etter at fristen i pålegget er ute.

Bestemmelsen gir ingen anvisning på tvangsmulktens størrelse. Tvangsmulktens størrelse fastsettes under hensyn til hvor viktig det er at pålegget blir gjennomført, og hvilke kostnader det antas å medføre. Tvangsmulkt skal fungere som et pressmiddel, og utgangspunktet er at mulkten

skal være så stor at den er effektiv uten å være urimelig. Det skal ikke bare være ulønnsomt å neglisjere pålegget – hundeholderen må også finne det uholdbart å forholde seg passiv.

For å inndrive tvangsmulkten må det sendes et påkrav om betaling til den kravet er rettet mot. Det skal ikke gå mer enn åtte uker før påkrav sendes. Påkravene sendes med regelmessige mellomrom. Ved engangsmulkt sendes påkravet så snart tvangsmulkten har forfalt til betaling. Pålegg om tvangsmulkt er grunnlag for tvangsutlegg. Tvangsmulkten tilfaller statskassen.

Dersom forholdene tilsier det, kan politiet i helt spesielle tilfeller frafalle påløpt tvangsmulkt. Adgangen forutsettes kun brukt i spesielle tilfeller, og er ment som en sikkerhetsventil i de tilfeller der inndrivning av tvangsmulkten fremstår som urimelig. Eksempel på hensyn som kan tilsi hel eller delvis nedskrivning av påløpt tvangsmulkt vil være dersom unnlattelse av gjennomføring er unnskyldelig av grunner som ligger nær opp til force majeure. For eksempel dersom hundeholderen dør før pålegget er gjennomført, eller før tvangsmulkt er betalt.

For å kunne gi mer detaljerte bestemmelser om bruken og utformingen av tvangsmulkt foreslås en forskriftshjemmel i bestemmelsens fjerde ledd.

I endringsforslagets syvende ledd foreslår departementet hjemmel for å fatte vedtak om reduksjon, eller avvikling, av hundeholdet innen en gitt frist. (Tidligere kunne politiet pålegge å redusere antall hunder uten at vilkårene var nærmere beskrevet) Politiet kan fatte et slikt vedtak dersom hundeholderen gjentatte ganger unnlater å etterkomme vedtak gitt av politiet, eller ved brudd på bestemmelser om sikring av hund som kan medføre høy risiko. Når et slikt vedtak er fattet, vil det være opp til hundeholderen hvordan vedtaket etterkommes, enten det er ved salg, omplassering eller avliving. Tidsfristen hundeholderen blir gitt, bør gi hundeholderen en reell mulighet for å få redusert eller avviklet hundeholdet.

Dersom hundeholderen unnlater å redusere eller avvikle hundeholdet innen fristen, kan politiet gjennomføre tiltaket for hundeholderens regning. Departementet vil peke på at bruk av omplassering av hunden etter denne bestemmelsen, kan være hensiktsmessig der det er forhold ved hundeholdet som utgjør sikkerhetsrisikoen og ikke hunden i seg selv. Så langt det er praktisk mulig og forsvarlig, bør politiet derfor søke å omplassere eller selge en hund fremfor å avlive den. Eventuelle inntekter ved salg av hunden skal

tilfalle hundeholderen, etter at politiets utlegg i forbindelsen med gjennomføringen har blitt trukket fra.

10.3 Politiets inngrep ved akutt fare

10.3.1 Gjeldende rett

Hundeloven § 17 regulerer politiets adgang til å gripe inn mot problematiske hundehold for å forebygge fare og styrke allmenhetens trygghet. Den foreslåtte bestemmelsen i § 17 a vil kun omfatte politiets inngrep ved akutt fare. Se omtalen av gjeldende rett for hundeloven § 17 under punkt 10.2.1.

Paragrafen lyder:

§ 17 Umiddelbare politiltak for å vareta sikkerheten og tryggheten til enkeltpersoner, allmenheten og dyr

Politiet kan i samsvar med reglene i politiloven § 6 gripe inn overfor hunder og hundeholdere for å vareta enkeltpersoners eller allmenhetens sikkerhet eller trygghet, eller for å verne andre dyr.

Politiet kan for øvrig i slike tilfeller blant annet pålegge båndtvang eller tidsbegrenset bruk av munnkurv, gi detaljerte pålegg om inngjerding av eiendom der hund oppholder seg, pålegge å redusere antall hunder, forby hunders tilstedeværelse i bestemte områder, gi andre pålegg eller forbud som gjelder hundeholdet eller sikring av hunder, ta seg inn på privat eiendom eller område, og om nødvendig ta hånd om hunder. Politiets vedtak har virkning straks, om ikke annet blir fastsatt.

Unnlater hundeholderen å etterkomme pålegg eller forbud, kan politiet for hundeholderens regning sørge for at det nødvendige blir gjort for å vareta de hensyn som er nevnt i første ledd.

Dersom en hund har drept eller påført et menneske vesentlig skade eller angrepet et barn, kan hunden og andre hunder i hundeholderens varetekt eller eie avlives av politiet der de finnes, dersom hensynet til noens sikkerhet eller allmenhetens trygghet klart tilsier en umiddelbar avliving.

Reglene om grunngiing og klage i forvaltningsloven kapittel V og VI gjelder for politiets vedtak etter § 17 annet ledd, dog slik at det ikke er klagemulighet på umiddelbar avliving.

10.3.2 Behovet for lovendring

For at hundeloven § 17 skal bli mer oversiktlig og bare inneholde politiets forebyggende virkemidler foreslo departementet å skille ut politiets inngrep ved akutt fare i § 17 a.

10.3.3 Forslaget i høringsnotatet

Departementet foreslo at regulering av politiets adgang til å avlive en hund i akutte situasjoner skulle reguleres i en egen bestemmelse. Ved å fjerne bestemmelsen om avliving i akutte situasjoner ut fra bestemmelsen om politiets øvrige forebyggende tiltak ønsket departementet å presisere at avliving etter § 17 a er et ekstraordinært virkemiddel i en akutt situasjon. Avliving på stedet er et inngripende virkemiddel, og representerer også utfordringer knyttet til dyrevelferd under selve avlivingen. Departementet viste til at bruken derfor burde begrenses så langt som mulig.

Departementet viste videre til at avliving etter endringsforslagets § 17 a er en spesialbestemmelse som politiet bare unntaksvis bør benytte. Bestemmelsen innebærer at politiet, uten nærmere saksbehandling, dersom det er nødvendig ut fra hensynet til enkeltpersoners eller allmenhetens sikkerhet, kan avlive en hund som har påført noen en skade eller innebærer en klar fare. Det stilles etter denne bestemmelsen et vilkår om at hunden må ha «drept eller påført et menneske betydelig skade eller angrepet et barn» for at politiet skal kunne gjennomføre en avliving på stedet, i tillegg til at hensynet til «noen sikkerhet eller allmenhetens trygghet klart tilsier en umiddelbar avliving».

Politiets handling kan gjøres for å forsvare seg selv, eller andre mennesker. Grensene for hvilke forsvarshandlinger som er tillatt vil bero på en situasjonsbetinget vurdering. Mennesker vil alltid ha en større verdi enn en hund i denne vurderingen. Men departementet viste til at det ikke er gitt at en fare en hund utsetter et menneske for berettiget ethvert inngrep, som for eksempel avliving. Kunne faren avverges med mindre inngripende midler skulle disse foretrekkes. Klart vidtgående inngrep som avliving ville i slike tilfeller ikke være rettmessige.

Denne bestemmelsen måtte leses i lys av den allmenne nødvergebestemmelsen og hundeloven § 14. Det ble særlig vist til hundeloven § 14 andre og tredje ledd bokstav a som sier at «[v]ed pågående eller nært forestående angrep mot en person kan enhver gjøre det inngrep mot hunden som fremstår som nødvendig for å avverge skade», og til § 14 d som sier at «[e]nhver kan på stedet avlive en hund som påtreffes i umiddelbar forbindelse med at den har påført en person vesentlig skade, dersom hunden fortsatt utgjør en klar fare». Inngangskriteriet var at hunden har påført et menneske «betydelig skade», eller «angrepet» et barn, og fortsatt utgjør en «umiddelbar fare».

Nåværende bestemmelse benytter seg av ordlyden «vesentlig skade», og henviser til hundeloven § 2 d som gir uttrykk for at «vesentlig skade» skal tolkes samsvarende med begrepet kroppsskade i straffeloven § 273. Siden de skader som hunder påfører et menneske i de aller fleste tilfeller vil være annerledes enn de skader mennesker påfører hverandre anså departementet at definisjonen av en vesentlig skade som hunder kan påføre mennesker bør tilpasses. Departementet har også foreslått å endre ordlyden til «betydelig» skade. Se også definisjon i endringsforslag i høringsnotatet § 2 bokstav d.

Departementet så imidlertid at i det tidsvinduet som er tilgjengelig når politiet skal anvende § 17 a, kunne det være vanskelig å gjøre en fullstendig vurdering av skadeomfanget. Departementet pekte på at det derfor var viktig å i tillegg legge vekt på i hvilken grad et angrep har funnet sted, og hvorvidt hunden fortsatt representerer en umiddelbar fare. Med «klar fare» mentes umiddelbar fare for politiet eller andre mennesker. Med klar fare mentes at hunden enten fortsatt gjør utfall, eller at hendelsesforløpet tilsier at den vil angripe igjen dersom ikke situasjonen løses opp. I «klar fare» lå det da også at et mulig angrep ikke lot seg avverge ved å fange hunden inn, eller at situasjonen kunne roes på annen måte, slik at for eksempel eier eller annen hundekyndig kan komme til stedet og ta hånd om hunden. Forutsetningen om at hunden ikke lar seg fange inn, eller angrepet ikke lar seg avverge på annen måte, innebærer at politiet eller andre har gjort det som med rimelighet kan forventes for å roe ned situasjonen.

Bestemmelsen gav politiet adgang til å avlive en hund på stedet etter at denne har «angrepet» et barn. For at en handling skulle anses som et «angrep» måtte det være tale om en målrettet bevegelse mot et annet dyr eller menneske, der handlingen objektivt sett var egnet til å skremme eller skade jf. endringsforslag i høringsnotatet § 2 bokstav f. Ordet «angrep» omfattet dermed alt fra bitt til glefsing, til at en hund griper tak i, hopper opp på eller truer noen. Angrep ville ikke omfatte hopping i forbindelse med hilsing og lek, bjeffing, og adferd som ikke gir et reelt grunnlag for frykt, og slike handlinger fra hundens side ville derfor heller ikke gi grunnlag for inngrep. Krenkelser av bagatellmessig art ville ikke være å anse som et angrep. Departementet viste til at det ifølge lovteksten er tilstrekkelig at hunden har angrepet et barn, og det var således ikke et vilkår at barnet har blitt påført en skade. Dersom barnet imidlertid ikke har kommet til skade skulle det en del til

for at avlving skulle anses som et forholdsmessig tiltak.

Departementet foreslo å fjerne adgangen til å avlive andre hunder i hundeholderes varetekt der de finnes gjennom et hastevedtak. Det fremstod ikke som hensiktsmessig at andre hunder i hundeholderens besittelse skulle avlives uten en nærmere vurdering. Det ble vist til at det derfor ikke burde være adgang til å fatte hastevedtak om å avlive andre hunder en den/de som hadde forårsaket skade. Det ville fortsatt være adgang til å omplassere eller avlive andre hunder i hundeholderens varetekt i henhold til § 18. Dersom det er flere hunder som er en del av hendelsen, ville fortsatt de som er en del av siden samme hendelsen kunne avlives etter bestemmelsen i § 17 a.

Departementet viste til at som regel vil ikke politiet være til stede i de situasjoner hvor en hund volder skade. Ofte ville det i situasjoner hvor en hund har voldt skade, heller ikke foreligge en så kvalifisert situasjon at det er grunnlag for en straksavlving etter endringsforslaget til § 17 a som ble drøftet i høringsnotatet. I slike situasjoner ville det likevel være adgang for politiet til å eventuelt ta hunden i forvaring, eller på et senere tidspunkt vurdere/vedta omplassering eller avlving.

Det ble vist til at det følger av Lov om behandlingssåten i forvaltningssaker (forvaltningsloven) § 23 at «et enkeltvedtak skal være skriftlig om ikke dette av praktiske grunner vil være særlig byrdefullt for forvaltningsorganet». Ettersom endringsforslaget i § 17 a regulerer handlinger i en nødsituasjon, ville det ikke være mulig for politiet å fatte et skriftlig vedtak før gjennomføringen av vedtaket skjer. Departementet pekte på at det imidlertid er i tråd med god forvaltningsskikk at hastevedtak blir fulgt opp med en stadfestning i et skriftlig brev i etterkant av gjennomføringen. Siden dette er et meget inngripende tiltak, tilsa hensynet til vedtakets etterprøvbarehet at et skriftlig vedtak burde gis.

Departementet viste videre til at det følger av nåværende § 17 femte ledd at reglene om klagerett i forvaltningsloven kapittel 5 ikke gjelder for hastevedtak om umiddelbar avlving. Departementet foreslo å oppheve denne bestemmelsen.

Det ble vist til at selv om avlving ikke kan reverseres, vil adgangen til å klage på umiddelbare vedtak om avlving kunne styrke rettsikkerheten ved slike vedtak, ved at det må gjøres en konkret vurdering av om inngrepet var nødvendig i den gitte situasjonen. En vurdering av nødvendigheten av vedtaket i ettertid vil også kunne styrke rettsfølelsen for hundeholderen. Dette vil også gjøre det mulig å kreve erstatning for økono-

misk tap i de tilfeller man kommer til at avlving ikke var forholdsmessig.

Følgende ordlyd ble foreslått:

§ 17 a *Politiets inngrep ved akutt fare*

Dersom en hund har drept eller påført et menneske *betydelig* skade eller har angrepet et barn, og fortsatt utgjør en klar fare, kan hunden avlives av politiet der de finnes, dersom hensynet til noens sikkerhet eller allmennhetens trygghet klart tilsier en umiddelbar avlving.

Vedtaket om avlving skal stadfestes skriftlig i etterkant.

10.3.4 Høringsinstansenes innspill

Politidirektoratet støtter departementets vurdering om å skille ut hjemmelen for å avlive hunden på stedet i en egen bestemmelse. Det fremstår mer oversiktlig når de forebyggende tiltakene og inngrep ved akutt fare er fremstilt hver for seg. Videre er de enige i at et slikt hastevedtak om avlving bør stadfestes skriftlig i etterkant.

Politidirektoratet og *Oslo politidistrikt* støtter departementets vurdering om at avlving gjennom hastevedtak kun skal gjelde den eller de hundene som har forårsaket skaden dersom det kan sannsynliggjøres at eventuelle andre hunder som var til stede ikke var med på angrepet. *Politidirektoratet* og *Oslo politidistrikt* viser til at departementet foreslår å oppheve nåværende § 17 femte ledd og innføre klagerett for hastevedtak om umiddelbar avlving. *Politidirektoratet* og *Oslo politidistrikt* støtter ikke departementet i dette. *Politidirektoratet* og *Oslo politidistrikt* viser til at vedtak om umiddelbar avlving er forbeholdt de mest alvorlige og grove tilfellene. Det kan i disse tilfellene i stedet gjøres en legalitetskontroll av saken. I de aller fleste hundesakene blir hundene innbrakt til kennel, og eier av hunden blir deretter forhåndsvarslet om vedtak/omplasing og gitt frist til å inngi tilsvaret. Slik *Politidirektoratet* og *Oslo politidistrikt* ser det er rettsikkerheten opprettholdt ved at disse sakene blir grundig vurdert før vedtak.

Norsk Kennel Klub (NKK) ser det som positivt at departementet ønsker å regulere politiets adgang til å avlive hund i akutte situasjoner i egen bestemmelse, for å tydeliggjøre at avlving i nevnte tilfeller er et ekstraordinært virkemiddel i en akutt situasjon. *NKK* stiller spørsmål ved at det i bestemmelsen åpnes for at en hund kan avlives etter å ha angrepet et barn, uten at det stilles krav om noen form for skade på barnet. *NKK* mener det er viktig at det ligger objektive og fornuftige vurderinger bak hendelsesforløpet, ikke irrasjo-

nell frykt. Uten krav til at hunden faktisk har utgjort noen form for skade, kan man risikere at en ivrig og leken hund oppleves som farlig uten å være det.

NOAH - for dyrs rettigheter har i tidligere innspill uttrykt at det er uheldig at situasjoner av meget ulik alvorlighetsgrad samles i en setning. Det er stor forskjell på å «angripe et barn», som kan omfatte så lite som å gjøre en målrettet bevegelse mot et barn, og det å påføre et menneske betydelig skade/død. *NOAH* mener at angrep på barn enten må tas ut av paragrafen eller erstattes med et vilkår om skade på barn. Det vil også være mer i tråd med departementets egen oppfatning av at «Dersom barnet imidlertid ikke har kommet til skade skal det en del til for at avliving skal anses som et forholdsmessig tiltak.». Andre tiltak vil da sannsynligvis være mulige og tilstrekkelige.

NOAH viser videre til at under høringsnotatets kommentarer til § 14 uttaler departementet at allmennhetens trygghet vil omfatte både en subjektiv og en objektiv vurdering. *NOAH* kan ha forståelse for at dette kan være relevant for mindre inngripende, forebyggende virkemidler. Det burde derimot ha liten plass i en akutt avlivingsvurdering, og kan sende et uheldig signal om at man kan avlive en hund på stedet for at allmennheten skal føle seg trygg.

NOAH mener at selve ordlyden ikke reflekterer at det allerede følger av «klar fare» at det må være en situasjon hvor hunden sannsynligvis vil angripe igjen hvis situasjonen ikke løses opp, og at mindre inngripende virkemidler ikke vil være tilstrekkelig til å avverge denne faren. Vilkåret om klar fare vil ikke være oppfylt uten at hensynet til noens sikkerhet tilsier avliving. Hensynet til allmennhetens trygghet burde ikke være et alternativt vilkår, som impliserer at man kan avlive en hund på stedet uten at det er nødvendig for noens sikkerhet.

Videre viser *NOAH* til at i alle tilfeller hvor umiddelbar avliving ikke kan begrunnes i noens sikkerhet vil det ikke være nødvendig å avlive på stedet, og en eventuell vurdering av avliving må foretas etter § 18. De viser til at dette også stemmer bedre overens med det synet departementet uttrykker i høringsnotatet om at avliving på stedet må være «nødvendig ut fra hensynet til enkeltpersoners eller allmennhetens sikkerhet».

Dyrepleierne i akademikerne og Bodø Agilityklubb støtter departementets forslag om å skille nåværende 4. ledd ut som en egen bestemmelse. Dette vil bidra til å synliggjøre at avliving skal begrenses i så stor grad som mulig. *Dyrepleierne i akademikerne og Bodø Agilityklubb* støtter også forslaget om å fjerne adgangen til å avlive andre

hunder som er i hundeholders varetekt, og mener at dette er en generell styrking av rettssikkerheten til hunder ved at hundene blir vurdert på individuelt plan. Videre viser *Dyrepleierne i akademikerne og Bodø Agilityklubb* til at det er også positivt at vedtak om avliving skal stadfestes skriftlig i etterkant. Selv om en avliving ikke kan reverseres er det likevel viktig for hundeholder å ha klageadgang etter forvaltningsloven § 23.

Privatpersoner støtter departementets forslag om å fjerne adgangen til å avlive også andre hunder i husstanden etter denne bestemmelsen. Videre støtter de departementets forslag om å oppheve bestemmelsen om at det ikke skal være klagerett for hastedvedtak om umiddelbar avliving. De mener dette vil bringe rettsikkerheten i riktig retning.

10.3.5 Departementets vurderinger

Departementet foreslår at regulering av politiets adgang til å avlive en hund i akutte situasjoner skal reguleres i en egen bestemmelse. Ved å fjerne bestemmelsen om avliving i akutte situasjoner ut fra bestemmelsen om politiets øvrige forebyggende tiltak ønsker departementet å presisere at avliving etter § 17 a er et ekstraordinært virkemiddel i en akutt situasjon. Avliving på stedet er et inngripende virkemiddel, og representerer også utfordringer knyttet til dyrevelferd under selve avlivingen. Bruken bør derfor begrenses så langt som mulig.

Avliving etter § 17 a er en spesialbestemmelse som politiet bare unntaksvis bør benytte. Bestemmelsen innebærer at politiet, uten nærmere saksbehandling, dersom det er nødvendig ut fra hensynet til enkeltpersoners eller allmennhetens sikkerhet, kan avlive en hund som har påført noen en skade eller innebærer en klar fare. Det stilles etter denne bestemmelsen et vilkår om at hunden må ha «drept eller påført et menneske betydelig skade eller angrepet et barn» for at politiet skal kunne gjennomføre en avliving på stedet, i tillegg til at hensynet til «noen sikkerhet eller allmennhetens trygghet klart tilsier en umiddelbar avliving».

Politiets handling kan gjøres for å forsvare seg selv, eller andre mennesker. Grensene for hvilke forsvarshandlinger som er tillatt vil bero på en vurdering av situasjonen. Mennesker vil alltid ha en større verdi enn en hund i denne vurderingen. Det er likevel ikke gitt at en fare en hund utsetter et menneske for berettiger ethvert inngrep, som for eksempel avliving. Kan faren avverges med mindre inngripende midler skal disse foretrekkes.

Klart vidtgående inngrep som avlaving vil i slike tilfeller ikke være rettmessige.

Denne bestemmelsen må lese i lys av den allmenne nødvergebestemmelsen og hundeloven § 14. Det vises særlig til hundeloven § 14 andre og tredje ledd bokstav a som sier at «Ved pågående eller nært forestående angrep mot en person kan enhver gjøre det inngrep mot hunden som fremstår som nødvendig for å avverge skade». Inngangskriteriet er at hunden har påført et menneske «betydelig skade», eller «angrepet» et barn, og fortsatt utgjør en «umiddelbar fare».

Nåværende bestemmelse benytter seg av ordlyden «vesentlig skade», og henviser til hundeloven § 2 d som gir uttrykk for at «vesentlig skade» skal tolkes samsvarende med begrepet kroppsskade i straffeloven § 273. Siden de skader som hunder påfører et menneske i de aller fleste tilfeller vil være annerledes enn de skader mennesker påfører hverandre anser departementet at definisjonen av en vesentlig skade som hunder kan påføre mennesker bør tilpasses. Departementet har derfor også endret ordlyden til «betydelig» skade. Se også definisjon i endringsforslag § 2 bokstav f.

Departementet ser imidlertid at i det tidsvinduet som er tilgjengelig når politiet skal anvende § 17 a, kan det være vanskelig å gjøre en fullstendig vurdering av skadeomfanget. Det er derfor viktig i tillegg å legge vekt på i hvilken grad et angrep har funnet sted, og hvorvidt hunden fortsatt representerer en umiddelbar fare. Med «klar fare» menes umiddelbar fare for politiet eller andre mennesker. Med «klar fare» menes videre at hunden enten fortsatt gjør utfall, eller at hendelsesforløpet tilsier at den vil angripe igjen dersom ikke situasjonen løses opp. I «klar fare» ligger det da også at et mulig angrep ikke lar seg avverge ved å fange hunden inn, eller at situasjonen kan roes på annen måte, slik at for eksempel eier eller annen hundekyndig kan komme til stedet og ta hånd om hunden. Forutsetningen om at hunden ikke lar seg fange inn, eller angrepet ikke lar seg avverge på annen måte, innebærer at politiet eller andre har gjort det som med rimelighet kan forventes for å roe ned situasjonen.

Bestemmelsen gir politiet adgang til å avlive en hund på stedet etter at denne har «angrepet» et barn. For at en handling skal anses som et «angrep» må det være tale om en situasjon der en ikke sikret hund gjør en målrettet bevegelse mot et menneske med den hensikt å skade, jf. endringsforslag § 2 bokstav h. Ordet «angrep» omfatter dermed alt fra bitt eller glefsing, til at en hund griper tak i, hopper opp på eller truer noen.

Angrep vil ikke omfatte hopping i forbindelse med hilsing og lek, bjeffing, og adferd som ikke gir et reelt grunnlag for frykt. Slike handlinger fra hundens side vil derfor heller ikke gi grunnlag for inngrep. Krenkelser av bagatellmessig art vil ikke være å anse som et angrep. Ifølge lovteksten er det tilstrekkelig at hunden har angrepet et barn, og det er således ikke et vilkår at barnet har blitt påført en skade. Dersom barnet imidlertid ikke har kommet til skade skal det en del til for at avlaving skal anses som et forholdsmessig tiltak.

Departementet foreslår å fjerne adgangen til å avlive andre hunder i hundeholderes varetekt der de finnes gjennom et hastevedtak. Det fremstår ikke som hensiktsmessig at andre hunder i hundeholderens besittelse skal avlives uten en nærmere vurdering. Det bør derfor ikke være adgang til å avlive andre hunder en den/de som har forårsaket skade gjennom hastevedtak. Det vil fortsatt være adgang til å omplassere eller avlive andre hunder i hundeholderens varetekt i henhold til § 18. Dersom det er flere hunder som er en del av den akutte hendelsen, vil fortsatt de som er en del av den samme akutte hendelsen kunne avlives etter bestemmelsen i § 17 a.

Som regel vil ikke politiet være til stede i de situasjoner hvor en hund volder skade. Ofte vil det i situasjoner hvor en hund har voldt skade, heller ikke foreligge en så kvalifisert situasjon at det er grunnlag for en straks-avlaving etter endringsforslaget til § 17 a som er drøftet her. I slike situasjoner vil det likevel være adgang for politiet til å eventuelt ta hunden i forvaring, eller på et senere tidspunkt vurdere/vedta omplassering eller avlaving. For en nærmere vurdering av dette vises det til departementets vurdering av hundeloven § 18 under punkt 10.4.5.

Det følger av Lov om behandlingssåten i forvaltningssaker (forvaltningsloven) § 23 at «et enkeltvedtak skal være skriftlig om ikke dette av praktiske grunner vil være særlig byrdefullt for forvaltningsorganet». Ettersom endringsforslaget i § 17 a regulerer handlinger i en nødsituasjon, vil det ikke være mulig for politiet å fatte et skriftlig vedtak før gjennomføring av vedtaket skjer. Det er imidlertid i tråd med god forvaltningsskikk at vedtak som gjennomføres i en øyeblikkelig handling, blir fulgt opp med en stadfestning i et skriftlig brev i etterkant av gjennomføringen. Siden dette er et meget inngripende tiltak, tilsier hensynet til vedtakets etterprøvbarehet at et skriftlig vedtak bør gis.

Det følger av nåværende § 17 femte ledd at reglene om klagerett i forvaltningsloven kapittel 5

ikke gjelder for avliving på stedet. Departementet har foreslått å oppheve denne bestemmelsen.

Selv om avliving ikke kan reverseres, vil adgangen til å klage på umiddelbare vedtak om avliving kunne styrke rettsikkerheten ved slike vedtak, ved at det må gjøres en konkret vurdering av om inngrepet var nødvendig i den gitte situasjonen. En vurdering av nødvendigheten av vedtaket i ettertid vil også kunne styrke rettsfølelsen for hundeholderen. Dette vil også gjøre det mulig å kreve erstatning for økonomisk tap i de tilfeller man kommer til at avliving ikke var forholdsmessig. Siden dette virkemiddelet bare unntaksvis vil bli brukt mener departementet at det ikke bør medføre urimelige byrder for politiet å saksbehandle en klage. Departementet viser til politiets kommentar om at det kan gjennomføres legalitetskontroll, men mener at en klagerett vil være nødvendig for at hundeholdere skal ha tillit til at dette virkemiddelet ikke blir brukt mer enn strengt nødvendig.

10.4 Avliving eller omplassering av en hund etter angrep eller skade på menneske

10.4.1 Gjeldende rett

Hundeloven § 18 omhandler avliving og omplassering etter at det er skjedd en uønsket hendelse. Da hundeloven § 18 ble vedtatt avløste den straffeloven § 354 annet ledd annet og tredje punktum, bufeloven § 2 første til tredje ledd, reindriftsloven § 29 femte ledd, viltloven § 53 tredje ledd første og annet punktum og kamphundloven § 5.

Bestemmelsen lyder i dag:

§ 18 Avliving eller omplassering av en hund etter en eller flere uønskede hendelser

En hund som har angrepet eller skadet et menneske, kan politiet i ettertid vedta å avlive dersom ikke dette fremstår som et uforholdsmessig tiltak. Det samme gjelder hvis hunden har jaget eller skadet tamrein, husdyr eller hjortevilt, eller hvis den har skadet en annen hund eller kjæledyr. Ved vurderingen skal det særlig legges vekt på hvilken fare som har vært tilstede, påført skade, den risiko og utrygghetsfølelse hunden og hundeholdet kan antas å medføre i fremtiden og hundens nytteverdi. Hundens økonomiske verdi eller det økonomiske tap etter påført skade skal ikke tillegges vekt.

Dersom det anses praktisk mulig og forsvarlig, skal politiet søke å omplassere en hund fremfor å avlive den.

Hvis hundeholdet ikke anses sikkerhetsmessig forsvarlig, kan vedtak om avliving eller omplassering omfatte alle andre hunder som hundeholderen har hånd om.

Følgende særlige bestemmelser gjelder foran de generelle reglene i første og annet ledd:

- En hund som har påført barn vesentlig skade, bør normalt avlives.
- En hund som har angrepet eller vesentlig skadet dyr i landbruket eller tamrein, bør normalt avlives hvis dyrets eier ber om det.
- En hund som ved ensidig angrep har vesentlig skadet andre husdyr, medregnet andre hunder, bør normalt avlives hvis dyrets eier ber om det, unntatt der hunden ikke antas å utgjøre større risiko i fremtiden enn hunder vanligvis gjør, og heller ikke kan fryktes å angripe og skade samme eiers dyr på nytt.

En hund som har gått ulovlig løs eller uten godt nok tilsyn, etter at politiet har gitt hundeholderen mer enn én skriftlig advarsel i løpet av de siste tre år, kan avlives eller omplasseres av politiet. Dette gjelder uten hensyn til om advarselen gjelder samme hund. Vedtaket kan omfatte alle de hunder som hundeholderen har hånd om. Advarselen regnes ikke som enkeltvedtak.

Det vises til omtale av hundeloven § 18 i Ot.prp. nr. 48 (2002–2003) side 209–210:

«Bestemmelsen tar sikte på avliving i ettertid av at det har skjedd en uønsket hendelse. Om adgangen til umiddelbar avliving gjelder reglene i §§ 14 og 17.

Som «uønsket hendelse» regnes for det første tilfelle hvor hunden har angrepet eller skadet et menneske, eller skadet en annen hund eller kjæledyr, eller jaget eller skadet tamrein, husdyr eller hjortevilt, jf. første ledd første og annet punktum. Hovedregelen er at politiet da kan treffe vedtak om avliving, hvis ikke dette fremstår som et uforholdsmessig tiltak. Tredje og fjerde punktum angir momenter som skal – henholdsvis ikke skal – inngå i vurderingen av om avliving vil være uforholdsmessig. I de situasjoner som går inn under fjerde ledd, er hovedregelen strengere.

Andet ledd angir omplassering som et alternativ til avliving, der dette er praktisk mulig og forsvarlig. Det kan tenkes at omplassering ikke vil være et uforholdsmessig tiltak, selv om avliving vil være det. En omplassering vil innebære at eiendomsretten til hunden går over på den

nye hundeholderen (med mindre eieren er en tredje person).

Tredje ledd bestemmer at vedtaket og avliving eller omplassering kan omfatte alle hunder som hundeholderen har, hvis politiet ikke anser hundeholdet som sikkerhetsmessig forsvarlig.

Mens den alminnelige regel om avliving eller omplassering går ut på en avveining med utgangspunkt i første ledd tredje og fjerde punktum, inneholder fjerde ledd en normalregel om avliving der et barn er påført vesentlig skade (bokstav a) eller der hunden har angrepet mv. noen annens dyr (bokstav b og c). Har hunden jaget eller skadet et produksjonsdyr i landbruket eller tamrein, er normalregelen avliving dersom dyreeieren ber om det, jf. bokstav b. Andre husdyr, herunder hunder, går inn under bokstav c. Her er normalregelen avliving etter krav fra dyrets eier hvis hunden har angrepet og skadet dyret, men avliving skal ikke skje hvis den skadevoldende hunden ikke utgjør større risiko i fremtiden enn vanlig for hunder, og heller ikke kan ventes å angripe på ny dyr som den skadelidende eieren har. Dette vil gjøre at det sjelden eller aldri vil være adgang til å vedta avliving fordi en hund har skadet en katt. Når politiet vurderer om det skal gjøres unntak fra normalregelen, må det vurdere de samme momenter som nevnt i første ledd tredje og fjerde punktum, men terskelen for å unnlate avliving ligger høyere. Om avliving etter valpebitt bør man legge til grunn en lignende vurdering som etter hundeloven § 17 fjerde ledd, se omtalen av denne bestemmelsen.

Femte ledd regulerer en annen gruppe uønskede hendelser, nemlig hvor en hund har gått løs ulovlig, i strid med reglene i kapittel 2, eller uten godt nok tilsyn for øvrig. Også her kan politiet treffe vedtak om avliving eller omplassering, men bare hvis hundeholderen har fått skriftlig advarsel fra politiet i løpet av de siste tre år før vedtaket blir truffet. En slik advarsel er ikke noe selvstendig enkeltvedtak etter forvaltningsloven, jf. fjerde punktum. Det er uten betydning om advarselen gjelder samme hund som nå overveies avlivet, så lenge den gjelder vedkommendes hundehold, jf. annet punktum. I tråd med dette bestemmer tredje punktum at vedtaket kan gjelde flere av eller alle hundeholderens hunder, uten at dette skal besluttes automatisk.

For saksbehandlingen, overprøving og gjennomføring av vedtak etter § 18 gjelder forvaltningsloven og de særskilte regler i § 25.»

10.4.1.1 Fremmed rett

Det følger av dansk hundelov § 6 stk.2 nr. 4 at dersom hunden har forårsaket skade på et menneske, eller annen vesentlig skade, og hundens, eller hundeholderens, adferd er av en slik karakter at den er egnet til å skape frykt i sine omgivelser, eller det er grunnlag for å anta at hunden kan være farlig for sine omgivelser kan politiet vedta at hundeholdet skal ilegges pålegg eller at hunden skal avlives. Slike pålegg kan for eksempel være at eiendommen hunden befinner seg på skal inngjerdes, at hunden kun kan luftes av bestemte personer over 18 år eller at det må brukes munnkurv.

§ 6 stk. 4 slår også fast at dersom slike pålegg blir brutt kan politiet vedta å avlive hunden. I § 6 stk. 5 slås det fast at dersom hunden har påført et menneske eller en annen hund et «skambid» under et overfall eller ved annen uakseptabel og farlig adferd «skal» politidirektøren vedta å avlive hunden.

Bestemmelsen ble vedtatt av Folketinget i 2014. Definisjonen av «skambid» fremgår av forarbeidene til Lovforslag nr. L 92 av 5. desember 2013 side 14. og innebar en presisering av definisjonen av «skambid». Definisjonen inneholder beskrivelser av hvilke fysiske skader som må være til stede. Et «skambid» er definert ved følgende:

«Flere dybe, punktformede sår, der når dybt ned i underhuden eller penetrerer ned i muskulatur; det skal tydeligt fremgå, at der er tale om flere bid, og at det er foregået med nogen voldsomhed, eller udrijving (dyb flænge) i underhud/muskulatur (altså ikke kun i huden/skindet), eller bidlæsioner, der medfører tab af væv (bortset fra ubetydelige skader på hundører), eller bidlæsioner, der medfører døden, herunder situationer, hvor en hund rusker en anden hund til døde, uden at biddet i sig selv har givet anledning til skader af en karakter som beskrevet i de foregående tre punkter.»

Politiet gis adgang til å innhente opplysninger fra både lege og dyrlege om bittskaden.

Det følger av dansk hundelov § 6 a stk. 1 at på politiets anmodning er hundeholderen forpliktet til å delta i en hundesakkyndig undersøkelse av hunden, før det treffes en avgjørelse om avliving av hunden etter § 6 skt.2 nr. 4 og § 6 stk. 5. Dersom politiet ikke krever en slik undersøkelse kan hundeholderen kreve at dette gjennomføres, jf. § 6 a stk. 2. I denne sakkyndige vurderingen skal omstendighetene ved biteepisoden inngå i vurderingen jf. § 6 a stk. 3.

Dette tilsier at vurderingen av om en skade er et «skambid» er todelt, og at både hundens adferd og selve skaden vurderes.

Det følger av Sveriges lag om tilsyn av hundar och katter § 11 at politiet kan ta i forvaring en hund for å forhindre at denne forårsaker skade eller vesentlig ulempe. Videre følger det av § 12 at etter at hunden har blitt tatt i forvaring av politiet skal politet beslutte om hunden skal selges eller gis bort. Om politiet kommer til at hunden utgjør en «fara för människor eller djur eller om det annars finns särskilda skäl» kan de beslutte at den skal avlives.

Det følger av Prop. 2006/07:126 side 35 at det i utgangspunktet bare er hunder som «av någon anledning efter en utredning» anses som farlige for mennesker eller dyr som bør avlives. Etter gjeldende lov skal det innhentes uttalelse fra veterinær før politiet avliver en hund. Veterinærens undersøkelse skal være rettet mot å avgjøre om det kan finnes en fysisk årsak til hundens aggressive oppførsel. Dersom veterinæren kommer frem til at det ikke går å behandle hunden bør den avlives. Veterinærens undersøkelser kan kompletteres ved at en «besiktningssmann» innen politiets hundevirksomhet gir en uttalelse om hundens mentale tilstand.

10.4.2 Behovet for lovendring

Hundeloven § 18 regulerer avliving og omplassering av hunder etter en uønsket hendelse. Bestemmelsen er en av de mest inngripende i hundeloven. Ved lovgjennomgangen i 2019 kom det inn mange innspill som gav uttrykk for at det fremstår som at det er for lett å avlive hunder etter bestemmelsen, og at bestemmelsen i større grad burde ta høyde for «normal hundeadferd» og uhell. Innspillene mente at terskelen for å avlive en hund bør bli høyere, siden dette virkemidlet skal være en siste utvei. Mange mente at omplassering av hunder ikke blir sett på som en reell mulighet, og mente at det burde være dokumentert at omplassering har blitt vurdert/forsøkt før avliving ble vedtatt. Mange opplevde også avliving som en form for straff, og ikke som et tiltak for å forbygge fremtidig risiko.

Det har generelt blitt rettet mye kritikk mot hundeloven for at uklare begreper som «angrep», «skade» og «utrygghetsfølelse» kan føre til vilkårlige tolkninger. Denne kritikken gjør seg særlig gjeldende til § 18 om avliving ettersom bestemmelsen regulerer et meget inngripende virkemiddel. For eksempel var mange innspill kritiske til ordet «utrygghetsfølelse», og mente blant annet at dette gir uttrykk for at subjektive oppfatninger tillegges vekt i for stor grad. De uklare begrepene gjør at publikum føler at tolkningen av bestemmel-

sen blir vilkårlig. Dette fører i sin tur til uforutsigbarhet og en følelse av en manglende rettssikkerhet for hundeholderen.

Flere innspill mente at politiet ikke har den faglige kompetanse for å kunne vurdere slike saker på en riktig måte, og mente at det burde stilles krav om en sakkyndig vurdering av hunden før vedtak om avliving fattes. Sakkyndiges vurderinger burde også tillegges vekt i forbindelse med domstolsbehandlingen av vedtak etter hundeloven § 18.

Mange innspill mente at skadens omfang skal vektlegges på en annen måte, og at mindre skader på mennesker eller dyr i seg selv ikke skal føre til avliving. Flere innspill kritiserte også at skadebegrepet i straffeloven § 273 blir brukt for å vurdere skader hunder har påført mennesker, og mente at det burde være en egen definisjon når det kommer til hundebitt. Mange innspill viste til den danske hundeloven som skiller mellom et «bid» og et «skam bid». Andre innspill viste til dr. Ian Dunbars bitt-skala. Det ble også rettet en del kritikk mot at domstolene ikke har en enhetlig tilnærming til skader hunder har påført mennesker, og at terskelen for hva som skal anses som en skade er for lav. Innspillene viser i slike tilfeller til at skader som risper og blåmerker har oppfylt skadevilkåret i § 18.

Mange innspill mente at grunnvilkåret om at «angrepet eller skadet» er feil, og at angrep og skade ikke burde føre til avliving hver for seg, men sammen.

Det ble rettet kritikk mot utsagnet om at hunder som har bitt én gang lettere vil bite igjen, og flere innspill mente at det ikke finnes noe grunnlag for denne påstanden.

Flere innspill mente at det ikke burde være adgang til å avlive en hund som har jaget eller skadet andre dyr. I de tilfeller hunden har skadet eller drept husdyr, produksjonsdyr og tamrein burde økonomisk erstatning og/eller bot for hundeholderen være å foretrekke.

Det ble også påpekt at hundeholderen som oftest har skyld i at uønskede hendelser oppstår, og at virkemidlene i slike saker derfor i større grad burde rettes mot hundeholderen.

10.4.3 Forslaget i høringsnotatet

I høringsnotatet foreslo departementet å endre bestemmelsen for å tydeliggjøre når det foreligger hjemmel til avliving eller omplassering, og hvilke vilkår som må være oppfylt for at vedtak om dette skal fattes.

Det ble vist til at ved å tydeliggjøre begreper i bestemmelsen, blant annet ved å gi flere definisjoner på begreper i høringsforslaget § 2, vil bestemmelsens virkeområde bli klarere. På denne måten ville bruken av § 18 bli mer treffsikker på de områdene som bestemmelsen er ment å omfatte.

Høringsforslaget tok også sikte på å gi konkrete holdepunkter for vurderingen politiet må gjøre ved håndhevelsen av § 18. Dette ville i sin tur kunne effektivisere politiets saksbehandling. Tydeligere krav til vurderingene, ville gjøre det tydeligere for hundeholderen når bestemmelsen var oppfylt, noe som kunne bidra til at hundeholderen i større grad aksepterer vedtakets innhold. Departementet mente at det er viktig at loven er mer i tråd med den allmenne rettsoppfatning. Dette ville også kunne bidra til en bedre etterlevelse.

Det ble også vist til at det var foreslått andre virkemidler i høringsforslaget for å håndtere problematiske hundehold.

For å tydeliggjøre at det er ulike vurderinger som gjøres gjeldende når en hund har angrepet eller skadet et menneske i forhold til når den har angrepet eller skadet andre dyr foreslo departementet å dele paragrafen i to, og etablere en ny § 18 a. Endringsforslagets § 18 vil derfor kun gjelde angrep og skader på mennesker.

Høringsforslaget opprettholdt ordlyden i bestemmelsens første ledd «angrepet eller skadet et menneske». Begrepet «skade» ble foreslått å omfatte både fysiske og psykiske skader. Fysiske skader ble foreslått å omfatte skader påført en kropp i tilknytning til et angrep, også mindre alvorlige fysiske krenkelses.

Nåværende bestemmelse i hundeloven § 18 legger opp til en forholdsmessighetsvurdering. Dette ble foreslått videreført.

Det ble poengtert at et av vurderingskriteriene loven angir er «omfang og type av påført skade». Dette tydeliggjorde at desto mindre omfattende skade det er snakk om, desto mer skulle det til for å fatte vedtak om avliving eller omplassering. Mindre skader alene ville ikke være tilstrekkelig til å fatte vedtak om avliving eller omplassering. Det ville i så fall kreve at de øvrige momentene i helhetsvurderingen med styrke talte for avliving eller omplassering.

Det ble vist til at et «angrep» er foreslått definert som en målrettet bevegelse mot et annet dyr eller menneske, der handlingen objektivt sett er egnet til å skremme eller skade jf. endringsforslag § 2 bokstav f. Begrepet «angrep» ville dermed omfatte alt fra bitt til glefsing, til at en hund griper tak i, hopper opp på eller truer noen. Med denne

definisjonen ville angrep imidlertid ikke omfatte hopping i forbindelse med hilsing og lek, bjeffing, og adferd som ikke gir et reelt grunnlag for frykt. Slike handlinger fra hundens side vil derfor heller ikke gi grunnlag for inngrep. Det ble også omtalt at krenkelses av bagatellmessig art ikke vil være å anse som et angrep. Ifølge høringsforslaget skulle det legges vekt på hvorvidt hunden har angrepet eller skadet et barn. Det ble ikke satt et vilkår at barnet er påført skade, men det ble slått fast at det skal mer til for at avliving skal ses som et forholdsmessig tiltak dersom barnet ikke har kommet til skade. En skade som skyldes en avvergereaksjon forårsaket av en smertefull tilstand skal heller ikke automatisk medføre en avliving.

Bestemmelsen om at politiet kan vedta å avlive en hund dersom dette ikke fremstår som et «uforholdsmessig tiltak» videreføres. For at vurderingen av forholdsmessighet skal være objektiv gir bestemmelsen eksempler på momenter som skal vurderes. På grunn av ny kunnskap om hund ble det foreslått å øke listen over momenter som kan være relevante i slike saker, som for eksempel hundens helse og andre omstendigheter, som ville kunne gjøre vurderingen mer objektiv. Det ble også vist til de foreslåtte fysiske målbare (patologiske) kriteriene for «betydelig skade».

I høringsforslagets første ledd ble det listet opp relevante momenter som det skal legges særlig vekt på i forholdsmessighetsvurderingen av om vedtak om avliving eller omplassering skal fattes. Dette innebar en endring ved at nåværende bestemmelsens første ledd tredje og fjerde setning blir et eget ledd, og at de ulike momentene ble opplistet for å gjøre dem tydeligere. Det ble poengtert at listen ikke var uttømmende, og at andre momenter kunne være relevante for vurderingen. Det ble også uttrykt at ikke alle momentene ville være relevante i enhver sak, eller at de nødvendigvis skulle vektelikt.

Ved vurderingen av «hvilken fare som har vært til stede» skulle hundens farepotensiale tillegges vekt. Relevante momenter ville være størrelse, kraft og kjevetrykk. Det ble gitt uttrykk for at det skulle legges vekt på om skaden kunne ha blitt verre. For eksempel om bekledning hadde begrenset skadene, eller at angrepet ble avverget kun ved at hunden ble hindret i å fortsette. Den angrepnes sårbarhet skulle også tillegges vekt.

Høringsforslagets første ledd bokstav b innebærer at «omfang og type av påført skade, og hvorvidt det er barn som er påført skade», skulle tillegges vekt. I høringsnotatet ble det beskrevet at det ved vurdering av «omfanget» av skaden skulle legges vekt på hvilken skade som er påført,

og hvor denne skaden befant seg på den skadelidtes kropp. Hvor mye vekt en slik skade skulle få, ville bero på en samlet vurdering av blant annet fare og risiko som var til stede under hendelsen. For eksempel ville det være større fare og risiko knyttet til en skade i ansiktet eller halsen, enn en skade på en arm. Det skulle også, ifølge høringsforslaget, legges vekt på hvorvidt det er et barn som er påført skaden. Det ble presisert at det økonomiske tap etter påført skade ikke skulle tillegges vekt.

I høringsforslaget § 18 første ledd bokstav c ble det foreslått at man skulle kunne legge vekt på hvorvidt angrepet var helt eller delvis provosert. Ved vurderingen skulle man kunne ta i betraktning hva som er en normal reaksjon fra hundens side i den gitte situasjonen. En person som truer hunden eller hundens familie, eller en person som urettmessig kommer inn på hundeholderens eiendom på en måte som virker truende, vil vekke reaksjoner hos svært mange hunder. Det ble imidlertid slått fast at det ikke er slik at enhver reaksjon fra hundens side er unnskyldelig. For eksempel dersom hundeholderen vet at hunden reagerer på postbudet eller personer som tømmer avfallsbeholderen, må hundeholderen sikre at disse har adgang uten at hunden angriper dem.

Høringsforslaget første ledd bokstav d videreførte momentet at «den risiko hunden og hundeholdet kan antas å medføre i fremtiden» skulle vektlegges i vurderingen. Det relevante spørsmålet for dette momentet var om hunden hadde en høyere risiko for angrep på mennesker enn en gjennomsnittshund. Det skulle ifølge høringsnotatet kunne vurderes om hunden har opptrådt irregulært i et helt spesielt tilfelle, om hunden har utvist aggressiv adferd tidligere, om det har vært flere angreps- og/eller bittsituasjoner tidligere, eller om hundeholdet ellers innebærer en sikkerhetsrisiko for allmennheten.

Gjeldende hundelov § 18 første ledd tredje punktum fastslår at det skal legges særlig vekt på den «utrygghetsfølelse hunden og hundeholdet kan antas å medføre i fremtiden». Begrepet «utrygghetsfølelse» er et subjektivt begrep, og hva som gir en «utrygghetsfølelse» vil avhenge av den konkrete personens individuelle forståelse og personlige meninger og erfaringer. Departementet foreslo derfor å videreføre gjeldende lovtekst om «den risiko hunden og hundeholdet kan antas å medføre i fremtiden», i høringsforslagets første ledd bokstav d, men å ta ut «utrygghetsfølelsen» fra ordlyden.

I høringsforslagets første ledd bokstav e ble det foreslått å videreføre at hundens «nytteverdi»

skal tillegges vekt, og at vektlegging av hundens økonomiske verdi ikke skulle tillegges vekt. Det ble gjort noen språklige tilpasninger.

I høringsforslagets første ledd bokstav f ble det foreslått å ta inn et nytt moment om at det skulle undersøkes om det var særskilte forhold ved hundens helse som hadde medvirket til at hunden hadde utøvet uønsket adferd. For eksempel kan en hund med ryggproblemer glefse og eventuelt bite, tilsynelatende helt uprovosert, etter den personen som klapper den. Dersom det kan konstateres at et slikt forhold foreligger, og man kan sikre behandling eller smertelindring, burde dette ifølge høringsforslaget tale mot at avliving eller omplassering skal skje.

Departementet ønsket å høre hvorvidt en hundeholder skulle ha rett til å kreve innhenting av sakkyndig vurdering før politiet fattet vedtak om avliving. De foreslåtte kriteriene for slik vurdering ble tatt inn i høringsforslagets andre ledd.

I høringsnotatet ble det vist til at sakkyndig vurdering blir under gjeldende rett som oftest innhentet av hundeholder i etterkant av et vedtak om avliving, og fremmet under den rettslige prøvingen av vedtaket. Det ble også vist til at Høyesterett i sak HR-2018-1057-A har uttalt at det sentrale vurderingstema i forholdsmessighetsvurderingen er den risiko hunden vil representere i fremtiden, og at denne vurderingen skal foretas i lys av hvilken alvorlighetsgrad angrepet eller skaden har. Høyesterett uttaler videre at:

«det ikke er nødvendig å gå dypt ned i den enkelte hunds psyke i en risikovurdering. Hvor stor den reelle faren er, må kunne bedømmes ut fra objektivt konstaterbare faktorer, vitneut-sagn og øvrige opplysninger i saken.»

Høyesterett begrunnet dette med at forarbeidene til hundeloven gir uttrykk for skepsis til utstrakt testing av hunden og behovet for hundesakkyn-dige i sakene.

I Ot.prp. nr. 48 (2002–2003) side 155 peker Jus-tis- og politidepartementet på at en individuell vur-dering av hver enkelt hund vil åpne for et vanske-lig bevistema, og være ressurskrevende. Jus-tis- og politidepartementet viste videre til at det ikke var noen sikker kvalitetssikring av hvem som kunne være sakkyndig i hundesaker, og at de sakkyn-dige hadde varierende erfaringer og teoretisk fun-dament.

I høringsnotatet viste departementet videre til forarbeidene til nåværende lov at ved vurderingen av hvilken risiko en hund kan sies å utgjøre i frem-tiden skal situasjonen hvor den uønskede hendel-

sen oppsto tillegges vekt, jf. Ot.prp. nr. 48 side 142. Forarbeidene viser videre til et eksempel der en veltilpasset, godt behandlet hund med rolig gemytt har opptrådt irregulært i en helt spesiell situasjon, som vanskelig kan oppstå igjen, og at dette taler mot avliving. For eksempel dersom hundeholderen blir angrepet. Departementet mente at i slike tilfeller vil en sakkyndig vurdering kunne avdekke om hunden er velbalansert og i utgangspunktet har en høy terskel for å utøve aggressiv adferd, samt om hundeholderen har den nødvendige kontrollen over hunden. En slik vurdering ville etter departementets syn derfor kunne styrke forholdsmessigheten i et vedtak om avliving.

Siden hundeloven ble vedtatt i 2003 har det kommet mer kunnskap om hunders adferd og evaluering av hunder. Det foreligger flere tilbud om høyere utdanning innenfor adferdslære (etologi) ved Norges miljø- og biovitenskapelige universitet (NMBU), Norges teknisknaturvitenskapelige universitet (NTNU) og Universitet i Oslo (UiO). Slike utdanningstilbud vil gi en formell kompetanse på dyrs adferd, og mulighet til å spesialisere seg på hundeadferd og adferdsproblemer hos hunder. Kurs innen hundeadferd og adferdsproblemer kan også tas som etterutdanning for veterinærer. Departementet ba i høringen om tilbakemelding på hvilken kompetanse en sakkyndig eventuelt burde ha.

Det ble foreslått at en slik vurdering kunne innhentes før politiet fatter sitt vedtak. Det ble foreslått at den sakkyndige vurderingen skulle baseres på objektivt konstaterbare faktorer som for eksempel beskrivelser av hendelsesforløpet, vitneutsagn og en medisinsk vurdering av skaden innhentet fra en lege. For å legge til rette for dette burde det utarbeides rutiner for politiets innhenting av opplysninger i hundesaker. Disse opplysningene, skal være tilgjengelig for den sakkyndige.

Departementet forutsatte at det allerede er adgang for politiet å innhente en sakkyndig vurdering. Det ble derfor foreslått en bestemmelse om at hundeholder skal ha a rett til å kreve at det innhentes sakkyndig vurdering. Videre at politiet skal gi hundeholderen en frist for å gi tilbakemelding på om hundeholderen ønsker en sakkyndig vurdering eller ikke.

Det ble foreslått at dersom hundeholder har krevet en sakkyndig vurdering i forbindelse med et vedtak, skulle det ikke være adgang til å be om en fornyet vurdering.

Departementet så det også som naturlig at hundeholderen skulle bekoste den sakkyndige vurderingen.

Departementet foreslo at de sakkyndige som kunne brukes i vurderinger etter § 18 skulle utpekes av departementet. Departementet listet opp flere forslag til hvilken kompetanse den sakkyndige skulle ha, og ba om høringsinstansenes innspill på hvilken kompetanse som skulle kreves. Listen som ble hørt var som følger:

- Etolog med spesialisering innen hundeadferd og adferdsproblemer hos hunder.
- Veterinær med etterutdanning eller kurs innen hundeadferd og adferdsproblemer.
- Adferdskonsulenter som er sertifisert etter Norsk Atferdsgruppe for Selskapsdyrs sertifiseringsordning. Det finnes i dag to sertifiserte
 - adferdskonsulenter i Norge som er spesialisert på hund. Sertifiseringen krever
 - minimum universitets- eller høgskoleutdanning med minimum bachelorgrad.
 - Utdanningen må ha inneholdt emner om etologi, antrozologi,
 - adferdskonsultasjon, læringspsykologi, nevropsykologi og psykofarmakologi, dyrevelferd og lovgivning og adferdsproblemer hos hund. Det stilles også krav til praksis for å få sertifiseringen.

I høringsforslagets tredje ledd fremgår det at for opplysninger etter høringsforslagets første ledd bokstav f som gjelder forhold ved hundens helse som medvirket til at hunden utøvet uønsket adferd, vil relevant faglig kompetanse være autorisert veterinær. Departementet mente at opplysninger fra veterinær ville gi politiet bedre grunnlag for vurderingen av hundens helsetilstand.

I endringsforslagets første ledd bokstav g foreslo departementet at det skulle legges vekt på «om det finnes andre tiltak som kan forebygge fremtidig risiko» på en tilfredsstillende måte. Det ble vist til høringsforslagets § 17. Her burde utgangspunktet være at den som holder hunder som kan utgjøre en fare mot andre mennesker må sette inn tiltak for å avverge videre fare. Avliving skulle være siste utvei, og ville ikke være forholdsmessig dersom man kom til at andre tiltak ville ha ført til et tilfredsstillende resultat.

Høringsforslagets tredje ledd videreførte nåværende bestemmelse andre ledd, som slår fast at «[d]ersom det anses praktisk mulig og forsvarlig, skal politiet søke å omplassere en hund fremfor å avlive den.» Det ble gitt uttrykk for at omplassering likevel bare skal skje dersom faremomentet vil forsvinne dersom hunden omplasseres.

I endringsforslaget fjerde ledd fremgikk det at «[e]n hund som har påført et menneske betydelig

skade, bør normalt avlives». Dette ville medføre en utvidelse av nåværende ordlyd, som sier at hunder som har påført «barn» «vesentlig skade» «normalt bør avlives». Med den foreslåtte endringen var også «vesentlig skade» byttet ut med begrepet «betydelig skade». Det ble vist til definisjonen av «betydelig skade» i høringsforslagets § 2 bokstav d. Videre ble det igjen påpekt at hvor på den skadelidtes kropp skaden har blitt påført ville være et relevant moment for å avgjøre om skaden er betydelig eller ikke. Videre ble det uttalt at det skulle mindre til å oppfylle «betydelig skade» dersom det var et barn som ble skadet.

Det ble poengtert at denne bestemmelsen ikke var ment å gjelde unntaksfritt. Det ble vist til Ot.prp. nr. 48 (2002–2003) side 156, som viser til et eksempel der et større barn har plaget hunden forut for at hunden påførte barnet skaden. Hunden har vært bundet, eller hunden ikke har kunnet komme seg ut av en vanskelig situasjon. Det var i dette tilfellet ikke gitt at avliving er en forholdsmessig reaksjon. Dersom bittet skyldes smerter forårsaket av sykdom eller skade hos hunden og denne sykdommen eller skaden kan helbredes, kan det også være grunnlag for å gjøre unntak. Likeså skulle bitt under lek normalt ikke føre til avliving. Det kan også tenkes situasjoner der en hund har forsvart hundeholderen eller andre mot farlige situasjoner, der avliving ikke bør skje selv om hunden har påført noen en betydelig skade.

Høringsforslaget hadde følgende ordlyd:

§ 18 Avliving eller omplassering av en hund etter angrep eller skade på menneske

En hund som har angrepet eller skadet et menneske, kan politiet i ettertid vedta å avlive dersom ikke dette fremstår som et uforholdsmessig tiltak. Ved vurderingen skal det

særlig legges vekt på:

- hvilken fare som har vært til stede, blant annet om det er et barn som har vært angrepet,
- omfang og type av påført skade, blant annet om det er barn som er påført skade, men det økonomiske tap etter påført skade skal ikke tillegges vekt,
- hvorvidt den som er blitt angrepet eller skadet helt eller delvis har provosert et angrep
- den risiko hunden og hundeholdet kan antas å medføre i fremtiden,
- hundens nytteverdi, men hundens økonomiske verdi skal ikke tillegges vekt,

- om det er særskilte forhold ved hundens helse som medvirket til at hunden utøvet uønsket adferd og
- om det finnes andre tiltak som kan forebygge fremtidig risiko.

Før det fattes vedtak om avliving skal det innhentes en sakkyndig vurdering dersom hundeholderen krever dette. Den sakkyndige vurderingen skal baseres på de faktiske forhold ved hendelsen, samt en medisinskfaglig vurdering og dokumentasjon av skade som er påført den skadelidte. Politiet skal gi hundeholderen en frist på å gi melding om de ønsker en slik sakkyndig vurdering. Det er ikke anledning til å be om fornyet vurdering. Vurderingen skal utføres av sakkyndige utpekt av departementet. Slike vurderinger gjøres for hundeholderens regning. Vurderinger etter bokstav f, annet ledd, skal utføres av autorisert veterinær.

Dersom det anses praktisk mulig og forsvarlig, skal politiet søke å omplassere en hund fremfor å avlive den.

En hund som har påført et menneske betydelig skade bør normalt avlives.

10.4.4 Høringsinstansens innspill

Veterinærinstituttet støtter endringene i § 18. *Innlandet politidistrikt* støtter forslaget fullt ut. *Den Norske veterinærforening* er fornøyde med at høringsforslaget er endret og nå i langt større grad tar hensyn til forhold som må vurderes slik at hunder ikke avlives som straff for hundeholders manglende opptreden og ivaretagelse av hunden.

Norsk Kennel Klub ser i all hovedsak positivt på endringene i § 18, som innebærer en bedring av hundens rettssikkerhet gjennom innføring av mer objektive kriterier og sakkyndigvurdering.

Politidirektoratet støtter den strukturelle endringen som gjøres ved å skille angrep/skader på mennesker og dyr i hver sin bestemmelse, henholdsvis §§ 18 og 18 a.

Norsk Schæferhund klubb skriver at det mangler en definisjon på begrepene «farlig» og «skade».

Norsk Brukshundsports forbund mener at det aktuelle forslaget åpner for at «hvermannsen» kan sende inn klager på en hund/hundeholder til politiet [...] uten at det faktisk har skjedd en skade. *Norsk Brukshundsports forbund* skriver:

«Vi vil gjerne se en overordnet paragraf. En paragraf som trumfer alle de andre paragrafene. En paragraf hvor en sakkyndig kommer

inn i bildet. Å bruke en sakkyndig er noe som bør bli en selvfølge i de alle fleste saker. Vi ønsker å se likhet for alle hunder. Dersom en tjenestehund bryter loven når den ikke er i tjeneste, bør den få samme følger som enhver annen hund ville fått. Nøyaktig slik det er for oss mennesker. En hund trenger også rettsvern.»

Privatpersoner mener at alle avgjørelser rundt analyser om hendelsesforløp og adferd bør vurderes av fagfolk innen hund, ikke av politi, stat eller andre instanser som ikke er fagkonsulent på hund. I dag kan hvilken som helst hund bli avlivet på grunnlag av naturlig hundeadferd som for eksempel uhell ved lek eller annen naturlig hundeadferd så fremt man møter «feil person». Så tilfeldig bør det ikke være. Enhver anmeldelse som tas videre bør nøye gås gjennom før dom. Det bør og være bedre løsninger for hunder og eiere som bli anmeldt.

Privatpersoner mener også at det «at hundeeiere skal oppleve å bli gjenstand for andre rettsprinsipper enn det vi tar for gitt i andre deler av den norske lovgivningen og forvaltningen mener vi er helt uakseptabelt.»

Politidirektoratet er positive til at det gjøres en oppstilling av momenter det skal legges særlig vekt på. Departementet har i høringsnotatet fremhevet at uklare begreper har ført til vilkårlige tolkninger og dermed lite forutberegnelighet for befolkningen. *Politidirektoratet* og *Oslo politidistrikt* støtter departementets vurdering i å innføre tydeligere begreper slik at en får en mer enhetlig tolkning av bestemmelsen. Ettersom definisjonene i § 2 henger nært sammen med denne bestemmelsen er det behov for presiseringer av flere av definisjonene for å skape likebehandling. Konkrete holdepunkter/momenter vil nok som nevnt kunne effektivisere politiets saksbehandling i hundesaker.

Norsk Kennel Klub (NKK) stiller spørsmålstegn ved hvorfor departementet har valgt å opprettholde ordlyden i bestemmelsens første ledd «angrepet eller skadet et menneske». Dette mener de ikke ivaretar intensjonen departementet har hatt med å fjerne uklare begreper for å forhindre vilkårlige tolkninger. *NKK* foreslår å endre ordlyden fra «angrepet» til «ensidig angrepet». *NKK* foreslår videre at «skadet» erstattes med «betydelig skadet». *NKK* begrunner dette med at uten en slik presisering vil i prinsippet politiet kunne avlive enhver hund som angriper og skader et menneske, uavhengig av omfang på skaden –

som har vært et av de virkelig store ankepunktene mot dagens hundelov.

NOAH – for dyrs rettigheter mener at det et problem at «skade» ikke er definert, og at «angrep» er foreslått definert slik det er i høringsnotatet. *NOAH* mener at angrep og skade burde være kumulative, ikke alternative, vilkår. Dette vil kunne forhindre at bagatellmessige hendelser fører til avliving. Terskelen for inngangsvilkåret «skade» må også settes høyere enn slik den har blitt tolket til nå, hvor ikke bare fysiske, men også psykiske og ideelle skader, har vært omfattet av begrepet. Det burde aldri anses forholdsmessig å avlive en hund for et «angrep» som verken har påført eller ment å påføre skade. I dette tilfellet må mindre inngripende, forebyggende tiltak være tilstrekkelig. Om «skade» og «angrep» skal være alternative er det viktig at terskelen for angrep settes høyere enn etter dagens rettstilstand. *NOAH* foreslår at § 18 får følgende ordlyd:

«Avliving kan kun vedtas dersom hunden utgjør en større risiko i fremtiden enn andre hunder, og mindre inngripende virkemidler ikke er tilstrekkelig til å avhjelpe denne risikoen. Ved avliving må både angrep og skade foreligge.»

Norsk Schæferhund klubb mener at § 18 gir alt for lite rom for at uhell skal skje. De anerkjenner behovet for en bestemmelse hvor politiet kan vedta å avlive en hund som har gjort betydelig skade. Imidlertid må vurderingen være faglig begrunnet og vurdert, samt at risikoen for gjentagelse er høy.

Solplassen omplassering og hjem for eierløse hunder ønsker at det gjøres flere endringer i § 18 første ledd slik at den i større grad tilpasses definisjonen i endringsforslaget § 2 fordi det fremstår som et uforholdsmessig inngrep dersom enhver skade eller angrep skal føre til at politiet i ettertid gis rett til å vedta å avlive hunder. De foreslår at blant annet at ordlyden bør være «En hund som har ensidig angrepet og betydelig skadet», eller «ensidig angrepet og skadet» et menneske.

Privatperson mener videre at «eller omplassering» med fordel kan nevnes i teksten i første avsnitt slik at avliving ikke fremstår som eneste alternativ.

Privatperson mener at kompetansen til å beslutte avliving bør flyttes fra lensmann/stasjons-sjef/tjenestestedsleder (som ikke har kompetanse verken på juss eller hund) til påtalejurist med kompetanse på dyrekrim i politidistriktet. Dette

vil sørge for en mer enhetlig, forsvarlig og rettfærdig tilnærming.

Privatperson mener også at etter deres erfaring vil behandlingen en hund får etter § 18 i stor grad avhenge av om personen som skal behandle saken er et «hundemenneske» eller ikke. Vedkommende foreslår derfor at beslutning om avliving av hund flyttes til politidistriktenes dyrekrimenheter/miljøavsnitt (alle distrikter skal nå ha dette) og bort fra tjenestestedsleder hvor utfall/kompetanse er helt tilfeldig.

Norsk Siberian Husky klubb og Hund helt på grensen AS skriver at et partsutsagn som beskriver et hendelsesforløp alltid vil være partisk, og ingen har muligheten til å se alle detaljer. *Norsk Siberian Husky klubb* skriver at kriteriene departementet foreslår, nemlig at den sakkyndige vurderingen skal baseres på objektivt konstaterbare faktorer som for eksempel beskriver hendelsesforløpet, vitneutsagn og medisinskfaglig vurdering av skaden innhentet av lege, ikke vil si noe om de bakenforliggende årsakene til at en hund angriper. En vil på et slikt kriteriegrunnlag derfor ikke kunne si noe om gjentagelsesfaren. Hundens mentale styrker og svakheter avdekkes ikke av de ovenfornevnte kriteriene.

Norsk Rottweilerklubb ønsker at det skal være en konkret hendelse til stede før det kan startes sak etter § 18. Dette vil forhindre at § 18 blir misbrukt ved at det gjøres anmeldelser for mindre ulemper.

Advokat og veterinær Jo Gjestvang innleder med å si at han har vært prosessfullmektig for hundeeiere i mange saker for tingrett og lagmannsrett der politiet har fattet vedtak om avliving på grunn av angrep og bitt der vedtaket er blitt stadfestet av Politidirektoratet som igjen er blitt overprøvd av domstolene.

Jo Gjestvang viser til at i sakene hvor han har blitt engasjert av hundeeiere, har det etter hans oppfatning vært helt avgjørende hvilken innstilling den politibetjent/saksbehandler i politiet som har fått ansvaret for saken har hatt. Det har vært saker der hunden etter hans oppfatning har opptrådt slik en må kunne forvente at en hund kan reagere i den gitte situasjonen.

Jo Gjestvang er videre kritisk til at det skal tillegges avgjørende vekt «hvorvidt det er barn som er påført skade». Han mener det ikke kan hevdes at der barn er blitt bitt, at hunden er spesielt aggressiv mot barn. Det er imidlertid de voksne og ansvarlige som har sviktet, som ikke har brydd seg eller i tilstrekkelig grad forstått at barnet har plaget hunden, eller ikke har gitt den tilstrekkelig fred. I flere av disse tilfellene er det de voksne

som ikke har grepet inn i tide og beskyttet hunden mot barna. *Jo Gjestvang* opplever at det ofte ikke er lagt fram noen helst rapport om aggressivitet, men folk som er redd hund «melder seg på» og skriver uttalelser på grunn av at hunden har vært stor og skummel, den er blitt påtruffet ute i skogen gående løs utenfor båndtvangsperioden uten at den har gjort noe annet enn å hilse eller tilsvarende.

Om bruk av sakkyndig vurdering skriver *Jo Gjestvang* at:

«I så å si alle andre saker for domstolen blir sakkyndighet tillagt vekt og dommerne er stort sett veldig interessert i å høre på gode sakkyndige vurderinger for å komme fram til den korrekte avgjørelsen. I saker om hunder som har skadet og/eller bitt, har domstolene tilsynelatende vært veldig tilfreds med at de kan sitere fra side 155 i forarbeidene og se bort fra hva den sakkyndige har uttalt. Enda verre ble dette etter de to Høyesterettsdommene av 6.juni 2018.»

Privatpersoner skriver at det er nødvendig å gjøre forholdsmessighetsvurderinger i alle saker. Små hunder har skarper tenner enn store og kan påføre alvorligere skader dersom man er opptatt av bittedybde m.m. Det som heller burde være gjenstand for en vurdering er det konkrete hendelsesforløpet og hva man fra et hundefaglig ståsted mener kan gjøres for å forhindre en tilsvarende hendelse i fremtiden.

Privatperson skriver at det for eksempel ikke er utenkelig at et menneske vil få en rift eller blir bitt som følge av at vedkommende har stått mellom sin egen hund og en forbigående hund, der begge hundene kommer i strid (av og til slik mennesker tolker det) med hverandre. Her er det klart delt ansvar, det bør begge eiere huske. Begge risikerer at deres hund avlives dersom den ene anmelder hendelsen ut fra egne premisser.

Privatpersoner skriver at en hund er et familied medlem og avliving på grunn av bagateller derfor er urimelig. *Privatpersonene* skriver at vedkommende og mange andre hundeeiere nå er redde for å luften sine hunder på plasser hvor de kan risikere å møte på folk som ikke forstår hundens språk, og hvor man da kan havne i en misforstått situasjon. De er redde for at akkurat deres hund skal risikere å bli avlivet kun for at et menneske følte en redsel av at hunden gikk forbi, eller for at noen sprer usanne rykter om hunden. De opplever at hunder kan bli avlivet kun basert på rykter dersom den blir hentet og eier ikke har økonomi

til å betale de hårreisende høye kostnadene for frakt av hunden og kennelopphold.

Politidirektoratet viser til § 18 bokstav b fremgår det at det skal tillegges særlig vekt om det er et barn som er angrepet eller skadet. I høringsnotatet uttaler departementet at bokstav b skal vise at skadelidtes sårbarhet kan tillegges vekt i vurderingen. De er positive til at dette skal tillegges særlig vekt, men dersom departementet mener at også andre sårbare personer skal omfattes bør det presiseres i forarbeidene, eventuelt i en veileder.

NOAH – for dyrs rettigheter viser til forslaget om å videreføre en tolkning av § 18 hvor både psykiske og fysiske skader omfattes. Samtidig forstås «betydelig skade» utelukkende som fysiske skader. Hvorvidt hendelsen har resultert i psykiske skader burde ikke være relevant for vurderingen da det i stor grad vil bero på subjektive forhold og ikke sier noe om hvorvidt hunden vil utgjøre en fremtidig risiko. Dette er også i tråd med definisjonen av skade som fremkommer av høringsnotatet, hvor departementet forstås skade som «fysisk krenkelse av kroppen påført i tilknytning til et angrep». *NOAH* mener fortsatt det er behov for å avgrense mot bagatellmessige skader, som blåmerker og rifter som ikke vil være tilstrekkelig til å fatte vedtak om avliving eller omplussing. Dette burde reguleres gjennom forholdsmessighetsvurderingen.

Astma- og Allergiforbundet Bergen Storlag ser positivt på at departementet inkluderer både fysiske og psykiske skader når de definerer hva som menes med skadet et menneske. *Astma- og Allergiforbundet Bergen Storlag* ønsker at også funksjonshemmede var omfattet av endringsforslagets ordlyd.

Når det gjelder endringsforslaget til § 18 første ledd bokstav c viser *Politidirektoratet* til innspillet til § 14 tredje ledd bokstav a om bruken av ordet «fremprovosert».

NOAH - for dyrs rettigheter er enig i at begrepet «provosert» må innebære en vurdering av om reaksjonen er en normal reaksjon fra hunden i den gitte situasjon. Det burde legges opp til en vurdering av om andre mennesker eller dyrs oppførsel i forkant av hendelsen medvirket til hundens adferd. Dette burde inkludere tilfeller hvor hunden feilaktig tror den blir angrepet eller hvor andre handlinger som kan ha skremt hunden, uten at det er ment å provosere.

Politidirektoratet viser til høringsforslaget § 18 første ledd bokstav d om at det skal legges særlig vekt på den risiko hunden og hundeholdet kan antas å medføre i fremtiden. *Politidirektoratet* viser til informasjon overlevert lovarbeidsgruppen

i forbindelse med spørsmålet om en hund som har bitt en gang er mer tilbøyelig til å gjøre det igjen. Direktoratet henviser til at dette er omtalt i teorien og erfart i praksis. Når det gjelder teori vises det til det som er skrevet rundt assosiative memory (minnesbilder på norsk), jf. verk av blant annet B.F. Skinner og Ivan Pavlov. I tillegg vises det til et meget grundig verk om assosiative memory skrevet av Yuriy V. Pershin and Massimiliano Di Ventra «Experimental demonstration of associative memory with memristive neural networks».

Videre viser *Politidirektoratet* til uttalelse innsendt lovarbeidsgruppen fra dyrlege gjennom mange år for politiet i Oslo, Danmark og Schleswig-Holstein politi i Tyskland, Hans Peter Ruwald: «Som dyrlæge har jeg igennem mange år (jeg har været dyrlæge siden juni 1978) og kun beskæftiget mig med hunde, erfaret at hunde, der en gang har vist uønsket adfærd for eksempel ved aggressivitet/overfalde/ bide eller lignende, næsten altid vil gøre det igen, i det hunden har skabt et minnesbilde hvor den i en given situation har haft succes med sin handling. Der vil efter min mening absolut være bestyrket mistanke om at en sådan hund vil vise aggressiv opførsel og bide/overfalde igen» *Politidirektoratet* mener derfor at det i vurderingen må legges vekt på at en hund som har bitt en gang lettere vil kunne bite igjen.

Norsk Kennel Klub viser til at det vil kreves særlig kompetanse om hund for å kunne si noe objektivt om punkt d.

NOAH – for dyrs rettigheter mener at det burde komme tydeligere frem at avliving av hunden kun skal gjennomføres dersom den fortsatt utgjør en reell risiko for fare i fremtiden, og at denne risikoen ikke kan avhjelpest på en tilfredsstillende måte med mindre inngripende virkemidler som omplussing eller forebyggende tiltak etter § 17. Dette momentet bør ifølge *NOAH* tillegges mer vekt. Dersom det ikke foreligger en slik fremtidig risiko, vil et vedtak om avliving få et preg av å være en straff for den uønskede hendelsen. *NOAH* mener derfor at vilkåret om at tiltaket ikke fremstår «uforholdsmessig» kan erstattes av en vurdering av om hunden utgjør en fremtidig risiko og om denne risikoen kan avhjelpest med mindre inngripende virkemidler. Dette vil ivareta forholdsmessighetskravet, samtidig som vurderingen blir mer presis og forutsigbar. Momentene i bokstav a-g er relevante for å belyse hvorvidt hunden utgjør en fremtidig risiko, og hvordan denne risikoen eventuelt kan reduseres.

Politidirektoratet og *Oslo politidistrikt* ønsker en utdypning av hva som menes med «hundens

nytteverdi» i endringsforslagets § 18 førsteledd bokstav e. *Politidirektoratet* opplever at dette er et moment som ofte brukes i tilsvar og i klager over vedtak fra hundeeier, og mener derfor at en presisering av begrepet vil gjøre arbeidet med vedtaksutforming og klagesaksbehandling enklere.

Norsk Brukshundsports forbund og *Norsk Rottweilerklubb* ønsker også å få «hundens nytteverdi» definert.

Privatperson mener at det er uhørt at nytteverdi blir brukt til å beholde gamle politihunder i livet, viser til politihunden «Pelle», som filleristet et barn, men ikke ble avlivet.

Politidirektoratet mener at når det kommer til vurdering etter første ledd bokstav f som skal gjennomføres av autorisert veterinær, bør det fremgå at slik vurdering gjøres for hundeholderens regning. I tillegg bør det gis retningslinjer for om slik undersøkelse skal gjennomføres i alle tilfeller der det gjøres en vurdering etter § 18 eller om det kun skal gjøres dersom hundeholderen krever det.

Dyrepleierne i Akademikerne (DiA) mener det er svært positivt at det kommer inn et krav om at vurdering etter ny bokstav f skal utføres av veterinær for å sikre at hundens adferd ikke skyldes helseplager som kan behandles.

Norsk Kennel Klub (NKK) støtter forslaget om vurdering etter bokstav f og viser til at det vil kreves særlig kompetanse om hund for å kunne si noe objektivt om bokstav f.

NKK viser til at det vil kreves særlig kompetanse om hund for å kunne si noe objektivt om bokstav g.

Oslo hundeskole viser til at gjentakelsesfaren må være stor for å akseptere et så inngripende virkemiddel som avlaving.

Politidirektoratet og *Oslo politidistrikt* stiller seg skeptisk til bruk av sakkyndige i alle saker etter § 18. Basert på den erfaring de har med hundesaker mener de at det er grunn til å tro at de aller fleste vil kreve en sakkyndig vurdering av hunden. Dette vil gjøre at sakene tar lengre tid, gi økt ressursbruk og økt belastning for hunder som eventuelt blir stående lenger i forvaring. I klare saker med «betydelig skade» ser de det som en unødvendig bruk av ressurser og en ekstra belastning for hunden. Videre kan det bli vanskelig å vekte vurderingene opp mot hverandre dersom politiet og den hundesakkyndige kommer til forskjellig resultat.

Politidirektoratet mener at der det ikke er «betydelig skade», kan en sakkyndig vurdering gi politiet et viktig verktøy dersom de er i tvil om det er riktig å avlive hunden og vil sikre hensynet til

sakens opplysning. Dette mener *Politidirektoratet* også er i tråd med utgangspunktet om at hunder som har påført et menneske betydelig skade normalt «bør» avlives. I saker med mindre skadeomfang, altså skade som faller utenfor «betydelig skade» etter loven, vil det som regel være større tvil om vilkårene for avlaving eller omplassering er oppfylt, og de mener det er mer hensiktsmessig å bruke tid og ressurser på å få en vurdering av sakkyndig i disse tilfellene.

NOAH – for dyrs rettigheter mener at bruk av sakkyndig vurdering bør være hovedregelen. *Rådet for dyreetikk* støtter den foreslåtte endringen, og poengterer at den sakkyndige vurderingen skal tillegges vekt ved vedtak om avlaving.

Dyrebeskyttelsen Norge, Bodø Agilityklubb, Norsk Siberian Husky klubb, Norsk Rottweilerklubb, Hund helt på Grensen AS og *privatpersoner* mener det er meget viktig at det alltid gis adgang til å innhente en sakkyndig vurdering. *Norsk Siberian Husky klubb* og *Hund helt på Grensen AS* mener at utfallet av en slik vurdering skal legges til grunn ved politiets avgjørelse. For *Hund helt på Grensen AS* fremstår det som at den sakkyndige vurderingen er uten verdi dersom den «kun skal hjelpe politiet med å belyse saken». De ønsker derfor at det tilføyes at vurderingen «skal tillegges vekt» i endringsforslaget.

Privatpersoner mener at det er viktig at vurderingen av en hund må gjøres av personer med kompetanse, og ikke bare av myndigheter som ikke har slik kompetanse.

NOAH – for dyrs rettigheter mener at dersom politiet fatter vedtak i strid med sakkyndig vurdering, må dette begrunnes særskilt. De foreslår derfor at følgende tekst legges til i endringsforslaget til § 18:

«Dersom politiet fatter vedtak i strid med sakkyndig vurdering, må dette begrunnes særskilt. Før det fattes vedtak om avlaving, skal politiet også innhente uttalelse fra Mattilsynet.»

Hund helt på grensen AS mener at de foreslåtte kriteriene ikke vil si noe om gjentakelsesfaren for en hund. De foreslår derfor at følgende tekst fjernes: «Den sakkyndige vurderingen skal baseres på de faktiske forhold ved hendelsen, samt en medisinskfaglig vurdering og dokumentasjon av skade som er påført den skadelidte».

NOAH – for dyrs rettigheter mener også at det bør være krav om at før det fattes vedtak om avlaving, skal politiet også innhente uttalelse fra Mattilsynet. Hvorvidt det inn hentes en slik vurdering

bør heller ikke avhenge av at hundeholderen fremsetter krav om dette. Kostnadene for en slik vurdering bør derfor ikke legges på hundeholderen. Det offentlige burde i hvert fall stå for kostnadene der den sakkyndige vurderingen viser at det hunden ikke utgjør en fare i fremtiden.

Dyrepleierne i Akademikerne (DiA) og Bodø Agilityklubb støtter forslaget om adgang til å innhente sakkyndig vurdering, men skulle helst sett at departementet gikk enda lengre i å sikre sakkyndig vurdering før vedtak om avliving, og ber om at departementet vurderer å stryke «dersom hundeholderen krever dette» i tredje ledd første setning.

Oslo politidistrikt skriver at det må i tillegg tas høyde for å oppnevne et tilstrekkelig antall sakkyndige, slik at innhenting av en slik vurdering ikke trenerer saksbehandlingen.

Politidirektoratet, Oslo politidistrikt og Innlandet politidistrikt og Norsk Kennel Klub (NKK) mener at det må være tydelige rammer for hvordan en sakkyndig vurdering skal gjennomføres. *Politidirektoratet, Oslo politidistrikt og Innlandet politidistrikt* mener derfor at de hundesakkyndige bør være oppnevnt av departementet for å sikre at de har tilstrekkelig kompetanse, som for eksempel en veterinær med etterutdanning innen hundeadferd og adferdsproblemer. *Politidirektoratet* mener også at det må være klare retningslinjer for hva den sakkyndige skal vurdere. Det bør fremgå av retningslinjene at den sakkyndige skal gi en anbefaling om det er nødvendig med tiltak og eventuelt hvilke tiltak. *NKK* mener det er viktig at utvelgelsen av de hundesakkyndige blir gjort utfra gode og objektive kriterier, slik at man sikrer at de som brukes som sakkyndige har nødvendig faglig kompetanse og praktisk erfaring i å vurdere hunder. *NKK* ser det som hensiktsmessig at sakkyndigvurderinger gjøres av de organisasjoner og aktører som har mest erfaring innen dette området, og viser til de autoriserte mentaltestdommerne de har registrert i sine systemer.

Hund helt på grensen AS mener at rammene for den sakkyndige vurderingen kan baseres på de kriterier som allerede eksisterer til bruk av en mentaltest som det sakkyndige redskap. *Hund helt på grensen AS, Oslo hundeskole og Bodø Agility klubb* mener at det må føyes til at hundeholder må «gis rimelig frist» til å svare på om de ønsker en sakkyndig vurdering.

Norsk Dyrepleier- og Assistentforening mener at autoriserte dyrepleiere med etterutdanning innenfor adferd og adferdsproblemer er godt kvalifisert dyrehelsepersonell og bør være med på listen over mulig kompetanse som sakkyndig. Det

er viktig at de sakkyndige i tillegg til relevant formell kompetanse også har praktisk erfaring.

Norsk Schæferhund klubb og Oslo hundeskole skriver at Norge har en lang tradisjon og bred erfaring med mentaltesting av hund. De skriver:

«For å få vurdert dette riktig kreves det lang praktisk erfaring – og en faglig forankring i etologien. Vi ser det derfor som mest hensiktsmessig at sakkyndig vurdering gjøres av de organisasjoner og aktører som har mest erfaring på dette området. Dette er et fag og kan ikke overlates til noen med begrenset kunnskap og erfaring på området. Vi anbefaler derfor at autoriserte mentaltest dommere eller andre med tilsvarende erfaring og utdanning benyttes som sakkyndig der det anses nødvendig eller ønsket.»

Dyrebeskyttelsen Norge og Bodø Agilityklubb mener det er viktig at den sakkyndige har formell kompetanse og mye praktisk erfaring.

Norsk Kennel Klub (NKK) mener det er helt nødvendig at hundeholder skal kunne kreve en sakkyndig vurdering. En hundesakkyndig besitter kunnskap og erfaring som politiet selv ikke har, og vil følgelig kunne gi politiet en faglig og objektiv vurdering som utvilsomt vil belyse saken på en svært god måte. Ved å la politiet selv vurdere om en hund skal avlives, vil det i langt større grad være tilfeldigheter som avgjør hundens skjebne. Videre er det etter *NKKs* syn viktig at den hundesakkyndiges kompetanse anerkjennes og at anbefalingen den sakkyndige kommer med respekteres.

NKK mener at hundeholder selv må få velge den sakkyndige som skal få gjennomføre vurderingen, og at dette ikke skal være opp til politiet. Dette særlig ut fra det hensyn at det legges opp til at det kun skal innhentes én vurdering det ikke kan klages på og det er hundeholder som skal betale for vurderingen.

Rådet for dyreetikk mener også at ved en eventuell rettslig prøving av avlivingsvedtaket, bør det være anledning til å føre sakkyndige vitner; herunder kreve en ny hundesakkyndig vurdering.

Norsk Brukshundsports forbund og Norsk Rottweilerklubb ønsker liste over sakkyndige personer med dokumentert kompetanse som kan benyttes i slike tilfeller. Dette vil gjøre det lettere for myndighetene å velge en upartisk tredjepart for sakkyndig vurderingen.

IGP Norge mener at det er viktig at en sakkyndig vurdering av hunden alltid skal foreligge før det fattes vedtak om avliving. De mener likevel at

det er urimelig at hundeholder må akseptere en sakkyndig som er utpekt av departementet. *IGP Norge* foreslår at krav til den sakkyndige kan forskriftsfestes. Videre mener de at det er urimelig at hundeholder skal bære kostnaden for en slik vurdering. Kostnadene bør heller eventuelt kreves inn etter prinsipper om dekning av sakskostnader avhengig av sakens utfall.

NOAH – for dyrs rettigheter mener at det burde komme tydeligere frem at den sakkyndige vurderingen skal være en vurdering av hunden. De foreslår derfor at «konkret vurdering av hunden» skal legges til i § 18 andre ledd. Beskrivelser av den faktiske hendelsen kan være uriktige og sprikende og bør derfor ikke være en del av vurderingen. Det er også viktig at det innhentes en vurdering av hundens helsetilstand. *NOAH* er fornøyd med at helseplager anerkjennes som bakenforliggende årsak til angrep og skader, og mener at avliving ikke bør skje der hunden kan sikres behandling eller smertelindring. Ut ifra et veterinært ståsted kan dette punktet føre til en betydelig forbedring i hvordan samfunnet forstår og ser på hunder.

Politidirektoratet viser til høringsforslaget til § 18 andre ledd siste setning om at vurderinger av hundens helse, skal utføres av autorisert veterinær. *Politidirektoratet* ønsker at det legges til en setning om at slike vurderinger er opp til hundeholderen å fremlegge og at også disse vurderingene gjøres for hundeholderens regning.

Innlandet politidistrikt skriver at det bør legges opp til at den sakkyndige vurderingen kan avgis raskt av hensyn til den totale saksbehandlingstiden i hundesaker. Videre mener *Innlandet politidistrikt* at det er bra at det understrekes at den sakkyndige vurderingen skal være til hjelp for politiet, men at det er politiet som fatter den endelige beslutningen.

Eidsvoll kommune skriver at avliving av hund er et svært inngripende vedtak, og det er derfor viktig at det står i forhold til hendelsen som ligger til grunn for vedtaket. *Eidsvoll kommune* er enig i at en sakkyndig vurdering kan bidra til å belyse dette og er derfor enig i forslaget. *Eidsvoll kommune* skriver at det bør stilles krav om en formell kompetanse innen hundeadferd og adferdsproblemer hos hund. *Eidsvoll kommune* anser de nevnte eksemplene i høringsforslaget om etolog med spesialisering og veterinær med relevant etter-/tilleggsutdanning som tilstrekkelige.

Norsk Kennel Klub (NKK) mener det er viktig at utvelgelsen av de hundesakkyndige blir gjort utfra gode og objektive kriterier, slik at man sikrer at de som brukes som sakkyndige har nødvendig faglig kompetanse og praktisk erfaring i å vurdere

hunder. *NKK* ser det som hensiktsmessig at sakkyndigvurderinger gjøres av de organisasjoner og aktører som har mest erfaring innen dette området.

Hund helt på grensen AS er enig med departementet i at veterinærer i stor grad bidrar til å avdekke i hvilken grad adferdsproblemer kan knyttes opp mot øvrig fysisk helse hos hunden, og ser en sakkyndig vurdering av veterinær som kjærkomment.

Norsk Siberian Husky klubb støtter bruk av autorisert veterinær som sakkyndig hvis det er mistanke om at hundens fysiske helse var årsak til uønskede hendelser.

Politidirektoratet er av den oppfatningen at kostnadene til sakkyndig bør ligge hos ansvarlig hundeholder.

Rådet for dyreetikk mener at det ikke er riktig at hundeeiers økonomiske situasjon skal være avgjørende for om en sakkyndig vurdering skal foretas. Alle hunder bør ha lik rett til sakkyndig vurdering, uavhengig hundeholders økonomi. *Rådet for dyreetikk* foreslår derfor at det offentlige dekker kostnadene forbundet med en sakkyndig vurdering for alle med inntekt under en angitt grense.

Norsk Siberian Husky klubb og *Hund helt på Grensen AS* mener at alle må dessuten sikres lik rett til sakkyndig vurdering, uavhengig av hundeholders økonomi, og kostnadene til slik vurdering bør dekkes av det offentlige for hundeholdere som har inntekt under 2,5G. *Hund helt på Grensen AS* anfører at det hverken kan, eller skal være slik at vi får en lovgivning som favoriserer hundeholders rettigheter ut ifra den enkeltes økonomiske situasjon. Alle hundeholdere må sikres lik rett til sakkyndig vurdering, uavhengig hundeholders økonomi.

Politidirektoratet viser til endringsforslaget om å innføre et kompetansekrav i hundeloven § 3 a, og mener at den sakkyndige bør kunne vurdere om hundeholder har den nødvendige kompetansen som er nødvendig for å overholde aktsomhetskravet for den aktuelle hunden. *Politidirektoratet* mener at dette vil kunne spille inn på politiets vurdering av hvilke tiltak som er nødvendig. Der som hendelsen ikke kan lastes hunden, men manglende kompetanse hos hundeholder, vil omplassering kunne være et aktuelt tiltak. I slike tilfeller bør politiet ha mulighet til å pålegge hundeholder å oppnå den nødvendige kompetansen for å kunne fortsette hundeholdet.

Oslo Politidistrikt bemerker at det kan være nyttig å få adferdstestet hunden i saker der politiet

vurderer om hunden skal tilbakeleveres til eier eller omplasseres.

Mattilsynet skriver at farlige hunder bør som hovedregel avlives, også av hensyn til hundenes egen velferd. *Mattilsynet* omplasserer ikke slike hunder i dyrevelferdssaker. *Mattilsynet* er derfor kritiske til prinsippet i høringsforslagets § 18 tredje ledd og § 18 a tredje ledd om å velge omplassering eller salg framfor avliving.

NOAH – for dyrs rettigheter mener at omplassering bør være mer sentralt i paragrafen. Det bør ikke ha en sekundær rolle i forhold til avliving, det bør være et reelt første valg. De mener det må leses sammen med § 18 første ledd om at avliving kun kan skje dersom dette ikke fremstår som uforholdsmessig. *NOAH* ber om en utdypning av hva som menes med «praktisk mulig og forsvarlig» å omplassere. *NOAH* mener at i de tilfeller en omplassering er et egnet virkemiddel, burde det ikke være anledning til å avlive utelukkende fordi det er praktiske vanskeligheter knyttet til en omplassering. *NOAH* foreslår også at paragrafoverskriften endres til «Omplassering eller avliving», for å poengtere at omplassering skal vurderes først. *Privatpersoner* mener at paragrafoverskriften bør være «Omplassering eller avliving av hund der fremtidig risiko for alvorlige hendelser vurderes som stor».

NOAH foreslår derfor at § 18 første ledd bokstav g får følgende ordlyd:

«g. om det finnes andre tiltak som kan forebygge fremtidig risiko.

Hunden skal ikke avlives i de tilfeller omplassering, enten alene eller i kombinasjon med andre forebyggende virkemidler, vil være tilstrekkelig til å avhjelpe fremtidig risiko.»

NOAH mener hundefaglige sakkyndige og *Mattilsynet* bør konsulteres av politiet ved det mest inngripende tiltaket – avliving.

Politidirektoratet støtter forslaget om at en hund som har påført et menneske betydelig skade normalt bør avlives. *Politidirektoratet* viser her til sin vurdering av begrepet «betydelig skade» under endringsforslaget § 2. *Politidirektoratet* foreslår at i saker med «betydelig skade» skal det i utgangspunktet ikke innhentes sakkyndig vurdering dersom ikke politiet anser det som nødvendig for sakens opplysning. *Politidirektoratet* og *Oslo politidistrikt* ser imidlertid at det kan være unntak fra denne hovedregelen og viser til en konkret sak fra Oslo politidistrikt. Her hadde en hund bitt en person og påført vedkommende betydelig skade, men det viste seg at fornærmede ved et uhell

hadde satt stolbenet på poten til hunden. Hunden hadde ellers et godt gemytt og kunne vanskelig lastes for handlingen.

Den norske veterinærforening reagerer på at høringsforslagets § 18 fjerde ledd langt på vei legger føringer som kan føre til at de foregående begrensninger i paragrafen ses bort i fra og at det ikke foretas en reell forholdsmessighetsvurdering. De foreslår derfor at siste setning i § 18 strykes.

Norsk Kennel Klub mener at avliving av hund må være absolutt siste utvei, og aldri brukes for å straffe hundeholderen. Som oftest er det hundeholderen som har skyld i at uønskede hendelser oppstår. Om hundeholdet er det eneste problemet bør hunden omplasseres og ikke avlives, og øvrige virkemidler rettes mot hundeholderen.

NOAH – for dyrs rettigheter mener at siste ledd siste setning må tas ut av § 18. Skadens omfang er bare relevant i den grad den belyser hvorvidt det er en fare for at hunden utgjør en risiko i fremtiden, og burde ikke i seg selv være grunnlag for en presumsjon om at avliving er riktig reaksjon.

Privatpersoner mener at bestemmelsens siste ledd bør fjernes. Det gir inntrykk av at det ikke er forholdsmessigheten som skal vurderes, men peker mer mot sjablonmessige skader som faller innenfor eller utenfor gitte kriterier. En presumsjonsregel slår på sett og vis beina vekk under det som er det positive i det nye forslaget til § 18: At det skal finne sted en fri vurdering.

Privatperson skriver at forslaget i siste ledd er uten forbehold i teksten. Det bør gjøres unntak dersom hunden har skadet noen for å forsvare seg selv, eller om handlingen på annen måte er fremprovosert av mennesker.

10.4.5 Departementets vurderinger

Hundeloven § 18 er en meget inngripende bestemmelse ved at den gir hjemmel til å frata hundeholderen ansvaret for en hund, enten ved omplassering eller avliving. Siden hundeloven ble vedtatt i 2003 har det har kommet mer kunnskap om hunders adferd. Departementet ønsker at loven skal vurderes ut fra oppdatert kunnskap, og at lovteksten er utformet slik at den legger opp til en dynamisk tolkning.

For å tydeliggjøre at det er andre vurderinger som gjøres gjeldende når en hund har angrepet eller skadet et menneske enn når den har angrepet eller skadet andre dyr, har departementet valgt å dele paragrafen i to, og etablere en ny § 18 a.

Endringsforslagets § 18 vil derfor kun gjelde angrep og skader på mennesker.

For å synliggjøre at bestemmelsene i § 18 omhandler tiltak som skal forebygge fremtidig skade, og ikke utgjøre en straff for hundeholders brudd på loven, foreslår departementet å endre paragrafens overskrift til: «Avliving eller omplassering av en hund etter angrep eller skade på menneske når det er nødvendig for å avverge fremtidig risiko».

Uklare begrep har ført til ulike tolkninger, som i sin tur har ført til usikkerhet hos befolkningen om hva som skal til for å avlive hunden. Tydelige begreper vil bidra til forutsigbarhet og en større rettssikkerhet for hundeholderen.

Ved å få et konkret og objektivt vurderingsgrunnlag og ved å sikre en mer enhetlig tolkning av bestemmelsen, legges det til rette for at enkeltpersoner skal forstå vilkårene i § 18. Departementet foreslår å endre bestemmelsen slik at det tydelig fremgår når det foreligger hjemmel til avliving eller omplassering, og hvilke vilkår som må være oppfylt for at vedtak om dette skal fattes.

Dagens hjemmel legger opp til en forholdsmessighetsvurdering. Departementet foreslår å videreføre dette. Ved å tydeliggjøre begrepsbruken og bestemmelsens virkeområde, vil bruken bli mer forholdsmessig ved at den bedre treffer de områdene som den er ment å omfatte. Konkrete holdepunkter for vurderingen vil også kunne effektivisere politiets saksbehandling av hundesaker. Når det er tydelig hva som ligger i vurderingene, vil det bli mer forståelig for hundeholderen, noe som kan bidra til at hundeholderen i større grad aksepterer vedtakets innhold. Departementet mener at det er viktig at loven er mer i tråd med den allmenne rettsoppfatning. Dette vil også kunne bidra til en bedre etterlevelse.

Nye virkemidler overfor hundeholdere er viktig, men det er fortsatt viktig å kunne ha objektive kriterier for å avlive hunder som faktisk utgjør en større risiko i fremtiden enn for gjennomsnittshunden. Det er lagt inn mer objektive momenter som skal legges til grunn ved vurdering av hunden.

Departementets endringsforslag opprettholder ordlyden i bestemmelsens første ledd «angrep eller skadet et menneske».

Med «skade» menes fysiske krenkelser av kroppen påført med hundens tenner påført i tilknytning til et angrep. Det vises til endringsforslaget § 2 bokstav e. Hvor stor vekt en slik skade skal få, vil bero på en samlet vurdering av blant annet fare og risiko som var til stede under hendelsen. Påført psykisk skade vil ikke si noe om hvilken risiko hunden vil utgjøre i fremtiden.

Det poengteres at et av vurderingskriteriene loven angir er «omfang og type av påført skade». Dette tydeliggjør at desto mindre omfattende skade det er snakk om, desto mer skal til for å fatte vedtak om avliving eller omplassering. Mindre skader alene vil ikke være tilstrekkelig til å fatte vedtak om avliving eller omplassering. Det kreves i så fall at de øvrige momentene i helhetsvurderingen med styrke taler for avliving eller omplassering.

For at en handling skal anses som et «angrep» må det være tale om en situasjon der en hund som ikke er sikret gjør en målrettet bevegelse mot et annet dyr eller et menneske med den hensikt å skade jf. endringsforslag § 2 bokstav h. Ordet «angrep» omfatter dermed alt fra bitt eller glesing, til at en hund griper tak i, hopper opp på eller truer noen. Angrep vil ikke omfatte hopping i forbindelse med hilsing og lek, bjeffing, eller adferd som ikke gir et reelt grunnlag for frykt, og slike handlinger fra hundens side vil derfor heller ikke gi uttrykk for en hensikt om å skade og gir derfor ikke grunnlag for inngrep. Krenkelser av bagatellmessig art vil ikke være å anse som et angrep. Ifølge endringsforslaget skal det legges vekt på hvorvidt hunden har angrepet eller skadet et barn. Det er ikke et vilkår at barnet er påført skade, men det skal imidlertid mer til for at avliving skal ses som et forholdsmessig tiltak dersom barnet ikke har kommet til skade. En skade som skyldes en avvergereaksjon forårsaket av en smertefull tilstand hos hunden bør ikke automatisk medføre en avliving.

Bestemmelsen om at politiet kan vedta å avlive en hund dersom dette ikke fremstår som et «uforholdsmessig tiltak» videreføres. For at vurderingen av forholdsmessighet skal være objektiv gir bestemmelsen eksempel på momenter som skal vurderes. På grunn av ny kunnskap om hund ser departementet det som nødvendig å øke listen over momenter som kan være relevante i slike saker. Listen med momenter fremgår under. Departementet mener at ved å blant annet legge til fysisk målbare (patologiske) kriterier for «betydelig skade», hundens helse og andre omstendigheter, vil vurderingen bli mer objektiv.

I endringsforslagets første ledd listes det også opp relevante momenter som det skal legges særlig vekt på i forholdsmessighetsvurderingen av om vedtak om avliving eller omplassering skal fattes. Dette innebærer en endring ved at nåværende bestemmelses første ledd tredje og fjerde setning blir et eget ledd, og at de ulike momentene blir opplistet for å gjøre dem tydeligere. Momentene

departementet foreslår at det skal legges særlig vekt på er som følger:

- a. hvilken fare som har vært til stede, blant annet om det er et barn som har vært angrepet,
- b. omfang og type av påført skade, og hvorvidt det er barn som er påført skade, men det økonomiske tap etter påført skade skal ikke tillegges vekt
- c. hvorvidt den som er blitt angrepet eller skadet helt eller delvis har provosert et angrep,
- d. den risiko hunden og hundeholdet kan antas å medføre i fremtiden
- e. hundens nytteverdi, men hundens økonomiske verdi skal ikke tillegges vekt,
- f. om det er særskilte forhold ved hundens helse som medvirket til at hunden utøvet uønsket adferd og
- g. om det finnes andre tiltak som kan forebygge fremtidig risiko.

Det poengteres at listen ikke er uttømmende, og at andre momenter vil kunne være relevante. Det er heller ikke slik at alle opplistede momenter vil være relevante i enhver sak, eller at momentene skal vektes likt. Momentene vil også bli omtalt i veileder til hundeloven.

Ved vurderingen av «hvilken fare som har vært til stede» skal hundens farepotensiale tillegges vekt. Relevante momenter er her hundens størrelse, kraft og kjevetrykk. Videre vil den konkrete situasjonen si noe om hvilken risiko som er knyttet til hunden. Dette vil også kunne ha betydning for fremtidig skade. Videre skal det legges vekt på om skaden kunne ha blitt verre. For eksempel om bekledning har begrenset skadene, eller at angrepet ble avverget kun ved at hunden ble hindret i å fortsette. Den angreptes individuelle sårbarhet skal også tillegges vekt. Departementet ser at det ikke har en konkret betydning for fremtidig risiko, hvorvidt det er et barn som er bitt med mindre hunden har en aggressiv adferd eller er utrygg overfor barn. Hvis hunder har en aggressiv adferd overfor barn vil også risikoen for skade være større siden barn er små og også mer sårbare for et hundebitt. Hvis hunden ikke har en aggressiv adferd mot barn, ser departementet at dette kan ha mer karakter av straff enn av forebygging. Den allmenne rettsoppfatning vil likevel kunne tilsa at hunden bør avlives der barnet er påført en betydelig skade. I mange slike tilfeller vil hundeholderen også selv ønske å avlive hunden.

Når det gjelder objektive faktorer som kan si noe om hundens handlinger vil departementet

viser til omtale under bokstav b der det beskrives at bittet i seg selv kan si noe om hundens motiv.

Endringsforslagets første ledd bokstav b innebærer at «omfang og type av påført skade, blant annet om det er barn som er påført skade», skal tillegges vekt. Ved vurdering av «omfanget» av skaden skal det legges vekt på hvilken skade som er påført. Etter høringen har departementet funnet det nødvendig å definere hva som ligger i begrepet «skade»: «bitt av tenner som berører hud med et visst trykk slik at det etterlater merke, men som ikke er en «betydelig skade»». Det vil si at for formålet i § 18 vil skade fra en klo ikke være å anse som en skade. Departementet viser også til definisjonen av «betydelig skade». Grunnen til at skadens type og omfang er tillagt vekt er at bittets utforming vil kunne si noe om hundens adferd.

Hunder biter på ulike måter og av mange ulike grunner. De kan nappe med fortennene i oppildnet lek, de kan bite med hjørnetennene for å beskytte et gode eller i selvforsvar, men de kan også i rent uhell ramme noen som kommer i veien for en hund som egentlig sikter på et annet mål. For eksempel kan et menneske bli bitt når det av ulike grunner havner mellom to hunder som utøver et utfall mot hverandre. Selv om resultatet i alle disse tilfellene vil være et bitt, sier det i seg selv lite eller ingenting om hvorfor det skjedde og hva som skal til for å forebygge fremtidige bitt. Bittets formål kan påvirke bittets utforming og dybde. Departementet registrerer at flere av sakene der mennesker har blitt bitt, skjer det i en situasjon der to hunder møtes på en trang plass og at ett eller flere mennesker kommer mellom. I andre tilfeller prøver ett menneske å skille to hunder som slåss. Vedkommende bør da være klar over at det ligger en iboende risiko i det. Bittet sier ingenting om den risikoen hunden vil utgjøre overfor mennesker i fremtiden.

En voksen hund har som hovedregel 42 tenner, 20 i overkjeven og 22 i underkjeven, men det er store variasjoner, spesielt for antall premolarer (de forreste jekslene). Et hundebitt vil derfor generelt bestå av et mønster av flere tenner. Et slikt mønster vil i noen grad kunne være med på å identifisere hvilken hund som har bitt.

Det er likevel hundens hjørnetenner som i størst grad lager de dype og punktformede sårene. Ved et bitt der hunden får fullstendig tak, vil det være fire dype punktformede sår. Har hunden bare fått delvis tak eller den biter over en smal kroppsdelt, kan det være færre enn fire sår. Et enkelt hundebitt kan altså forårsake alt fra ett til fire punktformede sår. Dybden på såret vil også kunne si noe om motivet bak bittet. Ved lek med

mennesker og andre hunder kan det skje at en hjørnetann bare streifer og gir et overfladisk sår.

Ved et hardt bitt vil det ofte kunne være knusningsskader i tillegg til dype stikksår. Ved stor voldsomhet vil det ofte kunne skje utrivning av vev ved at hunden drar i eller rister den som blir bitt, mens den selv holder fast.

I vurderingen av angrepet og bittets alvor, er det tre elementer som må vurderes; hvor hardt var bittet, hvor mange ganger bet hunden og hva var motivet for bittet.

Dr.Ian Dunbar PhD, BVETMED MRCVS, veterinær og etolog, har skissert en bittskala der han etablerer sammenheng mellom bittets utforming og adferdstypen som frembragte skaden. Formålet med skalaen er å bruke objektive målbare størrelser som kan dokumenteres for å vurdere bittets karakter. Skalaen er svært detaljert og består av 6 trinn. Tanken er også at trinnene som beskriver de mest omfattende skadene også sier noe om hvorvidt denne hunden har en høyere risiko for å bite igjen enn en hvilken som helst annen hund. Bruken av skalaen nyanserer altså påstanden om at enhver hund som har bitt vil bite igjen. Se mer om dette under «Kunnskapsgrunnlaget», punkt 3.3.6.7.

Forarbeidene til den danske hundeloven¹, introduserte en definisjon av «skambid». Hvorvidt det har skjedd et «skambid» har betydelse for avgjørelsen om avliving.

Det er viktig at dokumentasjon på skaden blir samlet inn på riktig måte. Hos mennesker vil det være medisinsk personale som gjør slik innsamling. Det vil være tilsvarende undersøkelser som gjøres innenfor andre områder av rettsmedisin. Fotografier med innlagte mål vil være en god hjelp.

Det økonomiske tap etter påført skade skal ikke tillegges vekt. Heller ikke andre avledede skader som ikke sier noe om hundens adferd vil være relevante siden paragrafen handler om å forebygge fremtidig risiko knyttet til denne konkrete hunden.

I vurderingen skal det også legges vekt på hvorvidt den som er angrepet helt eller delvis har provosert et angrep, jf. endringsforslaget § 18 første ledd bokstav c. For eksempel i et tilfelle der en påvirket person overrasker eller angriper en hund eller hundens eier vil en reaksjon fra hunden måtte vurderes i lys av dette. Det må altså legges

vekt på om reaksjonen er en normal reaksjon fra hundens side i den gitte situasjonen. En person som truer hunden eller hundens familie, eller en person som urettmessig kommer inn på hundeholders eiendom på en måte som virker truende, vil vekke reaksjoner hos svært mange hunder. Det er likevel ikke slik at enhver reaksjon fra hunden er unnskyldelig. Hvis hundeholderen vet at hunden reagerer på postbudet eller personer som tømmer avfallsbeholderen, må hundeholderen sikre at disse har adgang uten at hunden angriper dem.

Politidirektoratet foreslo ordet «fremprovosert» i § 14 fordi de mener at ordet «fremprovosert» viser tydeligere at det må foreligge en viss subjektiv skyld fra den som har provosert hunden for at han eller hun skal ha et straffe- eller erstatningsansvar. Politidirektoratet foreslår samme ordlyd også i § 18.

Når det gjelder bruken av begrepene «provosert» eller «fremprovosert» vil d e p a r t e m e n t e t vise til at straffeloven bruker begrepet «provosert». I den grad det er en meningsforskjell mellom provosert og fremprovosert mener departementet at det kan være grunn til å bruke ulike begrep i hundeloven §§ 14 og 18. I § 18 skal man vurdere hvorvidt hunden utgjør en større fremtidig risiko enn en hvilken som helt annen hund. Da er det ikke avgjørende hvorvidt den som har forårsaket reaksjonen hos hunden har utvist skyld. Det er mer avgjørende hvordan en normal hund ville ha reagert i den gitte situasjonen. Dette kan inkludere tilfeller hvor hunden feilaktig tror den blir angrepet eller hvor andre handlinger som kan ha skremt hunden, uten at det er ment å provosere. Departementet velger derfor å videreføre «provosert» i denne paragrafen.

Det fremgår av endringsforslaget bokstav d at «den risiko hunden og hundeholdet kan antas å medføre i fremtiden» skal vektlegges i vurderingen. Det blir her spørsmål om hunden har en høyere risiko for angrep på mennesker enn en gjennomsnittshund. Relevante momenter er her om hunden har opptrådt irregulært i et helt spesielt tilfelle, om hunden har utvist aggressiv adferd tidligere, om det har vært flere angreps- og/eller bittsituasjoner tidligere eller om hundeholdet for øvrig innebærer en sikkerhetsrisiko for allmennheten. Videre om det er helsemessige forhold med hunden som kan ha medvirket til hendelsen.

Gjeldende hundelov § 18 første ledd tredje punktum fastslår at det skal legges særlig vekt på den «utrygghetsfølelse hunden og hundeholdet kan antas å medføre i fremtiden». Begrepet «utrygghetsfølelse» er et subjektivt begrep, og

¹ Forslag til Lov om ændring af lov om hunde (ændring af bestemmelsen om skambid, optagning af strejfende hunde m.v.) fremsat den 5. december 2013 af ministeren for fødevarer, landbrug og fiskeri (Karen Hækkerup), Lovforslag: L92 2013-2014 side 14.

hva som gir en «utrygghetsfølelse» vil avhenge av den konkrete personens individuelle forståelse og personlige meninger og erfaringer. Avliving av hund er et inngripende virkemiddel og departementet viser til at endringsforslaget bokstav d vil fange opp den fremtidige risikoen hos hunden etter objektive vurderinger. En videreføring av det subjektive begrepet «utrygghetsfølelse» vil etter departementets mening kunne føre til vilkårlige tolkninger og uforutsigbarhet. Departementet foreslår derfor å videreføre gjeldende lovtekst om «den risiko hunden og hundeholdet kan antas å medføre i fremtiden», men ta ut «utrygghetsfølelsen» i endringsforslagets bokstav d.

Departementet vil presisere at § 18 førsteledd bokstav d omhandler risikoen knyttet til både hunden og hundeholdet. Der hvor risikoen er knyttet til hundeholdet, og ikke hunden, vil andre virkemidler enn avliving være mest aktuelle, jf. hundeloven § 17.

Når det gjelder Politidirektoratets beskrivelse av betingelseslæren og uttalelsen fra den danske dyrlegen mener departementet at dette er en forenklet fremstilling ut fra nyere kunnskap. Årsakene til at hunder biter hund kan være vanskelige å forstå. Hunder biter på ulike måter og av mange ulike grunner. Se også omtale av bitt i forbindelse med omtale av «påført skade» jf. § 18 første ledd bokstav b.

Det fremgår av endringsforslaget bokstav e at «hundens nytteverdi» skal tillegges vekt, men at «hundens økonomiske verdi skal ikke tillegges vekt». Disse vilkårene er også gjeldende i dagens lov, men er tilpasset endret struktur i den foreslåtte bestemmelsen.

Departementet viser til Ot.prp. nr. 48 (2002–2003) side 155:

«I og med at reglene har et sikkerhetsformål, kan det rimeligvis heller ikke legges vekt på hvilken økonomisk verdi hunden har. En utstillingshund verdt kr 20 000,- skal ikke av den grunn vurderes annerledes enn en økonomisk verdiløs blandingshund. Dette presiseres i lovforslaget. Hvis den økonomiske verdi derimot har sammenheng med at hunden har en særlig nytteverdi, skal som sagt hundens nytteverdi vektlegges etter departementets lovforslag.»

I dette ligger at økonomisk verdi i seg selv ikke er avgjørende, men hvorvidt en hund har en større opparbeidet nytteverdi. For eksempel vil en førerhund som har gjennomgått flere års trening og som er helt essensiell for den synshemmedes hverdag ha en slik nytteverdi. Dette tilsier at der-

som en slik hund forårsaker skade, vil det være mer rimelig å vurdere andre virkemidler for å forebygge fremtidig skade. Departementet ser at med utviklingen med bruk av hund i helsesammenheng så kan også andre hunder oppfylle kriteriet om nytteverdi. Særlig når det gjelder bruk av servicehunder vil det kunne komme stadig nye bruksområder.

Departementet vil peke på at uavhengig av nytteverdi vil andre tiltak måtte settes inn etter en uønsket hendelse.

I endringsforslagets bokstav f foreslår departementet å innføre et nytt moment som skal tillegges vekt, ved at det skal undersøkes om det er «særskilte forhold ved hundens helse som medvirket til at hunden utøvet uønsket atferd». Hunder ønsker i stor grad å skjule om de har vondt. De har heller ingen måte å formidle dette på uten å utøve avvergehandlinger. Hunder kan reagere med bitt dersom de har uoppgagede helseproblemer som forvolder smerte. For eksempel kan en hund med ryggproblemer glefse og eventuelt bite etter den personen som klapper den, tilsynelatende helt uprovosert. Hunder med smertefulle tannproblemer kan også reagere kraftigere på situasjoner enn andre hunder. Dersom det kan konstateres at et slikt forhold foreligger, og man kan sikre behandling eller smertelindring, bør dette tale mot at avliving skal skje.

Departementet viser til at vurderinger etter § 18 første ledd bokstav f skal utføres av autorisert veterinær, jf. § 18 andre ledd syvende punktum.

Departementet viser til hundeloven § 26 om kostnader knyttet til slik undersøkelse.

Departementet mener at en veterinærundersøkelse av hunden bør gjøres i alle tilfelle der det skjer en oppfølging etter en hendelse. Dersom hunden går med en uoppgaget smertefull tilstand, bør dette uansett følges opp. Dette krever veterinær kompetanse.

I endringsforslagets første ledd bokstav g foreslår departementet at det skal legges vekt på «om det finnes andre tiltak som kan forebygge fremtidig risiko» på en tilfredsstillende måte. Det vises til omtalen av hundeloven § 17. Her bør utgangspunktet være at den som holder hunder som kan utgjøre en fare mot andre mennesker, må sette inn tiltak for å avverge videre fare. Avliving skal være siste utvei, og vil ikke være forholdsmessig dersom man kommer til at andre tiltak ville ha ført til et tilfredsstillende resultat. Endringsforslaget tredje ledd viderefører nåværende bestemmelse andre ledd, som slår fast at «Dersom det anses praktisk mulig og forsvarlig, skal politiet søke å omplassere en hund fremfor å avlive den.»

Omplassering skal likevel bare skje dersom man mener at faremomentet vil forsvinne dersom hunden omplasseres.

Siden § 18 omhandler forhold både ved hunden og hundeholdet kan omplassering være berettiget der det ikke er forhold ved hunden som er årsak til hendelsen eller der det ved enkle midler er mulig å korrigere hundens adferd.

I høringsforslaget hørte departementet et forslag om at hundeholder skal ha rett til å kreve innhentning av hundesakkyndig vurdering før politiets vedtak om avliving eller omplassering.

Politidirektoratet ønsker ikke å bruke sakkyndig i saker med «betydelig skade» på person. *Politidirektoratet* mener at der det ikke er «betydelig skade», kan en sakkyndig vurdering gi politiet et viktig verktøy dersom de er i tvil om det er riktig å avlive hunden og vil sikre hensynet til sakens opplysning. *Politidirektoratet* var imidlertid bekymret for at en slik adgang ville medføre økt ressursbruk og forlenget saksbehandlingstid.

I høringen er det også pekt på utfordringer knyttet til vektingen av sakkyndiges uttalelse.

NOAH – for dyrs rettigheter, Dyrepleierne i Akademikerne (DiA) og Bodø Agilityklubb mener at bruk av sakkyndig bør være hovedregelen, og at det ikke skal være nødvendig for hundeholder å kreve dette.

Flere høringsinstanser ønsker at det skal være tydelige rammer for hvordan sakkyndiges vurdering skal gjennomføres. Enkelte er skeptiske til om forholdene som er nevnt i § 18 andre ledd, andre punktum er tilstrekkelige til å si noe om gjentakelsesfaren. Flere støtter at sakkyndige bør oppnevnes av departementet. Det pekes imidlertid også på at det må være tilgang til et tilstrekkelig antall sakkyndige slik at saksbehandlingen ikke forlenges på grunn av mangel på slike sakkyndige. *Norsk Kennel Klub (NKK)* og flere hundeklubber viser til at autoriserte mentaltestdommere kan være aktuelle som sakkyndige. *NKK* mener også at hundeholder bør selv få velge sakkyndige som skal få gjennomføre vurderingen. *Rådet for dyreetikk* mener også at ved en eventuell rettslig prøving av avlivingsvedtaket, bør det være anledning til å føre sakkyndige vitner. *Norsk Dyrepleier- og Assistentforening* mener at autoriserte dyrepleiere med etterutdanning innenfor adferd og adferdsproblemer er godt kvalifisert dyrehelsepersonell.

Departementet viser til HR-2018-1057-A, om at det sentrale vurderingstema i forholdsmessighetsvurderingen er den risiko hunden vil representere i fremtiden, og at denne vurderingen skal foretas i lys av hvilken alvorlighetsgrad

angrepet eller skaden har. Det vises særlig til Høyesteretts uttalelse under avsnitt 41 at «det ikke er nødvendig å gå dypt ned i den enkelte hunds psyke i en risikovurdering. Hvor stor den reelle faren er, må kunne bedømmes ut fra objektivt konstaterbare faktorer, vitneutsagn og øvrige opplysninger i saken».

Høyesterett begrunner dette med at forarbeidene gir uttrykk for skepsis til utstrakt testing av hunden og behovet for hundesakkyndige i sakene. I Ot.prp.nr. 48 (2002-2003) side 155 peker Justis- og politidepartementet på at en individuell vurdering av hver enkelt hund vil åpne for et vanskelig bevisstema, og vil være ressurskrevende. Justis- og politidepartementet viste videre til at det ikke var noen sikker kvalitetssikring av hvem som kunne være sakkyndig i hundesaker, og at de sakkyndige hadde varierende erfaringer og teoretisk fundament.

Det følger av forarbeidene til nåværende lov at ved vurderingen av hvilken risiko en hund kan sies å utgjøre i fremtiden, skal situasjonen hvor den uønskede hendelsen oppsto tillegges vekt, jf. Ot. prp. nr. 48 side 142. Forarbeidene viser videre til et eksempel der en veltilpasset, godt behandlet hund med rolig gemytt har opptrådt irregulært i en helt spesiell situasjon, som vanskelig kan oppstå igjen. Da vil dette tale mot avliving. Dette vil for eksempel kunne gjelde dersom hundeholderen blir angrepet.

For å kunne vurdere risiko og faren ut fra objektivt konstaterbare faktorer er det nødvendig å innhente informasjon, herunder om bittets utforming og vitneutsagn om det konkrete hendelsesforløpet. Det kan også være nyttig å intervju hundeeier/hundeholderen for å få et innblikk i hundens adferdshistorie, hundeeiers rutiner, holdninger og kompetanse.

Beskrivelser av hendelsesforløpet sammen med bilder av bittet og adferdshistorien til hunden kan i stor grad fortelle noe om motivasjonen bak adferden, gjentakelsesfare, alvorlighetsgrad, og om dette er en normal adferd. Departementet viser til at objektiv vurdering av bittets karakter skal foretas av medisinsk sakkyndig (lege).

I Norge er det politiet som gjør en vurdering av hunden og hendelsesforløpet basert på den innsamlede dokumentasjonen.

Departementet anser at politiet har den nødvendige kompetansen til å gjøre vurderingen basert på disse faktorene. I tillegg vil et krav om sakkyndig uttalelse kunne medføre uforholdsmessig stor ressursbruk for politiet. Videre vil det kunne medføre lengre saksbehandlingstid, noe som igjen vil føre til lengre oppstalling av hunden.

Dette er uheldig ut fra et dyrevelferdsmessig perspektiv. Departementet har derfor landet på å videreføre dagens rettstilstand.

I endringsforslagets andre ledd fremgår det at for opplysninger etter endringsforslagets bokstav f om det er særskilte forhold ved hundens helse som medvirket til at hunden utøvet uønsket adferd vil relevant faglig kompetanse være autorisert veterinær. Departementet mener at opplysninger fra veterinær vil gi politiet bedre grunnlag for vurderingen av hundens helsetilstand.

Departementet foreslår følgende ordlyd i hundeloven § 18 tredje ledd: «Dersom det anses praktisk mulig og forsvarlig, skal politiet søke å omplassere en hund fremfor å avlive den.» Siden § 18 omhandler forhold både ved hunden og hundeholdet kan omplassering være berettiget der det ikke er forhold ved hunden som er årsak til hendelsen eller der det ved enkle midler er mulig å korrigere hundens adferd.

I endringsforslaget fjerde ledd fremgår det at «[e]n hund som har påført et menneske betydelig skade, bør normalt avlives». Slik begrepet «betydelig skade» er forslått definert, er det snakk om omfattende skader og at hunden har handlet med en viss voldsomhet og med et formål om å skade. Departementet foreslår derfor en hovedregel om at avliving bør skje i slike tilfeller.

Bestemmelsen er ikke ment å gjelde helt unntaksfritt. Som nevnt ovenfor vil det også i tilfeller der hunden har påført et menneske betydelig skade kunne foreligge forhold som indikerer at denne hunden ikke vil utgjøre en større risiko i fremtiden. Det vises til eksemplet fra Oslo politidistrikt der personen som ble påført den betydelige skaden hadde satt stolbenet sitt på hundens labb. Det kan også tenkes andre tilsvarende hendelser.

Departementet viser også til nåværende forarbeider, Ot.prp. nr. 48 (2002–2003) side 156:

«Departementet mener imidlertid at regelen ikke bør være helt ufravikelig. I departementets lovforslag ligger åpningen for unntak i at det blir sagt at hunden «normalt» bør avlives. Dreier det seg om et større barn som har plaget hunden, vil avliving sjelden være på sin plass. Også andre ekstraordinære situasjoner som kan tale mot avliving kan tenkes, særlig hvis det gjelder noe større barn. En hund som står bundet og forlatt kan lettere ty til å bite fordi den ikke kommer seg unna en uønsket situasjon. Dersom dette f.eks. skjer inne på hundeholderens eiendom der hunden på en ikke-uforsvarlig måte står bundet mens hundeholderen er borte en stund, bør f.eks. unntaket kunne slå inn, slik at hunden ikke avlives hvis lekende barn er kommet inn og stresser hunden. Hos valper vil de små spisse tennene før tannfelling lett kunne forårsake små stikksår som blør. Har valpen bitt under lek og ikke vist tegn til aggresjon, bør normalregelen om avliving fravikes».

holderen er borte en stund, bør f.eks. unntaket kunne slå inn, slik at hunden ikke avlives hvis lekende barn er kommet inn og stresser hunden. Hos valper vil de små spisse tennene før tannfelling lett kunne forårsake små stikksår som blør. Har valpen bitt under lek og ikke vist tegn til aggresjon, bør normalregelen om avliving fravikes».

10.5 Avliving eller omplassering av en hund etter angrep eller skade på tamrein, husdyr, hjortevilt eller andre hunder

10.5.1 Gjeldende rett

Etter gjeldende rett omhandler hundeloven § 18 angrep og skade på mennesker og dyr. Den foreslåtte bestemmelsen i § 18 a vil kun omfatte angrep og skade på dyr. Se omtalen av gjeldende rett for hundeloven § 18 under punkt. 11.4.1.

Bestemmelsen lyder i dag:

§ 18 Avliving eller omplassering av en hund etter en eller flere uønskede hendelser

En hund som har angrepet eller skadet et menneske, kan politiet i ettetid vedta å avlive dersom ikke dette fremstår som et uforholdsmessig tiltak. Det samme gjelder hvis hunden har jaget eller skadet tamrein, husdyr eller hjortevilt, eller hvis den har skadet en annen hund eller kjæledyr. Ved vurderingen skal det særlig legges vekt på hvilken fare som har vært tilstede, påført skade, den risiko og utrygghetsfølelse hunden og hundeholdet kan antas å medføre i fremtiden og hundens nytteverdi. Hundens økonomiske verdi eller det økonomiske tap etter påført skade skal ikke tillegges vekt.

Dersom det anses praktisk mulig og forsvarlig, skal politiet søke å omplassere en hund fremfor å avlive den.

Hvis hundeholdet ikke anses sikkerhetsmessig forsvarlig, kan vedtak om avliving eller omplassering omfatte alle andre hunder som hundeholderen har hånd om.

Følgende særlige bestemmelser gjelder foran de generelle reglene i første og annet ledd:

- En hund som har påført barn vesentlig skade, bør normalt avlives.
- En hund som har angrepet eller vesentlig skadet dyr i landbruket eller tamrein, bør normalt avlives hvis dyrets eier ber om det.
- En hund som ved ensidig angrep har vesentlig skadet andre husdyr, medregnet andre hunder, bør normalt avlives hvis dyrets eier ber om det,

unntatt der hunden ikke antas å utgjøre større risiko i fremtiden enn hunder vanligvis gjør, og heller ikke kan fryktes å angripe og skade samme eiers dyr på nytt.

En hund som har gått ulovlig løs eller uten godt nok tilsyn, etter at politiet har gitt hundeholderen mer enn én skriftlig advarsel i løpet av de siste tre år, kan avlives eller omplasseres av politiet. Dette gjelder uten hensyn til om advarselen gjelder samme hund. Vedtaket kan omfatte alle de hunder som hundeholderen har hånd om. Advarselen regnes ikke som enkeltvedtak

10.5.2 Behovet for lovendring

Departementet har sett en betydning av å skille mellom angrep og skade på mennesker, og angrep og skade på dyr. I alminnelig rettsoppfattning vil det kunne oppfattes ulikt hvordan denne typen skader skal følges opp. Viktigere er det at kriteriene for å vurdere fremtidig skade vil kunne være ulik for skade og angrep på mennesker og skade og angrep på dyr.

10.5.3 Forslaget i høringsnotatet

I høringsnotatet foreslo departementet en egen bestemmelse som gir politiet adgang til å vurdere avliving eller omplassering av hund som har jaget eller skadet tamrein, husdyr eller hjortevilt.

Høringsforslagets første ledd videreførte politiets hjemmel til å fatte avlivings- eller omplasseringsvedtak av en hund som har «jaget eller skadet tamrein, husdyr eller hjortevilt» dersom det ikke fremstod som et uforholdsmessig vedtak. Denne bestemmelsen ble videreført fordi det var ønskelig å opprettholde en sterk beskyttelse for dyr i landbruket og reindriften. Det ble likevel foreslått en endring som innebar at hunden både må ha jaget og skadet husdyr, tamrein eller hjortevilt. Det ble vist til den foreslåtte definisjonen av «betydelig skade» på husdyr, hunder og andre dyr i høringsforslagets § 2 bokstav e som omfatter andre typer skader enn de som er påført ved bitt.

Det ble også vist til definisjonen av å «jage» i høringsforslagets § 2 h.

I høringsforslagets første ledd ble det angitt hvilke momenter det skal legges vekt på ved vurderingen av om en hund skal avlives eller omplasseres.

Ved vurderingen av «hvilken fare som har vært til stede» etter høringsforslagets bokstav a skulle hundens farepotensiale tillegges vekt. Relevante momenter ville her være størrelse, hurtig-

het og kraft. Det ble vist til at en liten hund kunne ha mindre skadepotensiale for en flokk med sauer enn en hund av stor rase. Videre skulle det legges vekt på om skaden kunne ha blitt verre, for eksempel ved at videre skade ble avverget av at tredjepart griper inn.

Ifølge høringsforslagets første ledd bokstav b skulle det legges vekt på «omfang og type av påført skade». Det ble omtalt i høringsnotatet at det skal legges vekt på antall berørte dyr, og skadeomfang på det enkelte dyr. Bagatellmessige skader skulle ikke føre til vedtak om avliving eller omplassering i seg selv. Departementet pekte på at det ikke bare er bittskade som er relevant skade. Dersom reinsdyr ble jaget slik at de senere kaster kalver, vil det også være en påført «skade» ifølge høringsforslagets § 2 e. Likeledes dersom sauer jages slik at de sprenges eller løper utfor stup, vil det også medføre en «skade».

Bestemmelsen om at økonomisk tap etter påført skade ikke skal tillegges vekt ble foreslått videreført.

Høringsnotatet uttrykte at ved vurderingen av «den risiko hunden og hundeholdet kan antas å medføre i fremtiden», etter høringsforslaget første ledd bokstav c, blir spørsmålet om hunden har en høyere risiko for å jage og skade andre dyr enn en normal hund. Relevante momenter ville være om hunden har jaget dyr tidligere, og om den har gjennomgått saueaversjonsdressur. Avliving skulle likevel ikke skje hvis den skadevoldende hunden ikke kunne sies å utgjøre større risiko i fremtiden enn andre hunder. Dersom hendelsen hadde en karakter av å være en engangshendelse skulle avliving ikke skje. Departementet uttrykte at det kunne være mer hensiktsmessig i slike tilfeller å gi hundeholderen bøter, jf. hundeloven § 28. En hundeholder må også betale erstatning for dyr som har blitt skadet eller gått tapt, jf. hundeloven § 27.

Høringsforslaget bokstav d videreførte at «hundens nytteverdi» skal tillegges vekt. Regelen om at hundens økonomiske verdi ikke skal tillegges vekt, ble også foreslått videreført.

Det ble foreslått at det skal legges vekt på «om det finnes andre tiltak som kan forebygge framtidig risiko», jf. høringsforslaget bokstav e. Her bør utgangspunktet være at den som holder hund som viser seg å utgjøre en fare mot andre dyr, må finne seg i at han kan pålegges å sette inn tiltak for å avverge videre fare. Det ble gitt et eksempel på at det kunne være aktuelt å pålegge en hundeholder at hunden skal gjennomgå saueaversjonstrening, og få dokumentasjon på at slik trening er bestått.

Høringsforslagets andre ledd foreslo å videreføre bestemmelsen om at det kan fattes vedtak om avliving eller omplassering dersom en hund gjennom et «ensidig angrep» har «betydelig skadet» andre hunder eller kjæledyr. Det ble foreslått å videreføre unntak for de tilfeller hvor det skadede dyret urettmessig har kommet inn på eiendom som hundeholderen disponerer. Det ble vist til høringsnotatets forslag til definisjoner av «betydelig skade» i § 2 e og «ensidig angrep» i § 2 g.

Høringsforslaget andre ledd bokstav a slo fast at avliving ikke skulle skje dersom hunden ikke kan antas å utgjøre en større risiko i fremtiden enn hunder vanligvis gjør, og heller ikke fryktes å angripe og skade samme eiers dyr på nytt. Siden avliving skal være siste utvei, skal andre tiltak først vurderes, og det forventes at hundeholderen skal strekke seg langt for å unngå at hendelsen gjentar seg.

Det ble vist til forarbeidene til nåværende lov at det sjelden eller aldri vil være adgang til å avlive en hund som har jaget en katt, jf. Ot.prp. nr. 48 (2002–2003) side 209.

Høringsforslagets andre ledd innebar en videreføring av gjeldende rett, men begrepet «uprovosert angrep» ble foreslått erstattet med «ensidig angrep». Dette ble foreslått ettersom erfaringer hadde vist at begrepet «uprovosert angrep» kan inneholde både tolkning av hundens adferd, og hva som menes med «uprovosert» i juridisk forstand. Det som kan forklares gjennom iboende egenskaper i hunden og påførte traumer, kan likevel være juridisk uakseptabelt. Det ble vist til definisjonen av «ensidig angrep» i høringsforslagets § 2 bokstav g.

Høringsforslagets tredje ledd foreslo å videreføre nåværende § 18 andre ledd, som slår fast at «[d]ersom det anses praktisk mulig og forsvarlig, skal politiet søke å omplassere en hund fremfor å avlive den.» Det ble presisert at omplassering likevel bare skal skje dersom man mener at faremomentet vil forsvinne dersom hunden omplasseres.

Forslaget i høringsnotatet hadde følgende ordlyd:

§ 18 a *Avliving eller omplassering av en hund etter angrep eller skade på tamrein, husdyr hjortevilt eller andre hunder*

En hund som har jaget og skadet tamrein, husdyr eller hjortevilt, kan politiet vedta å avlive dersom det ikke fremstår som et uforholdsmessig tiltak. Ved vurderingen skal det særlig legges vekt på:

a. hvilken fare som har vært tilstede,

- b. omfang og type av påført skade, jf. § 2 bokstav e,
- c. den risiko hunden og hundeholdet kan antas å medføre i fremtiden,
- d. hundens nytteverdi og
- e. om det finnes andre tiltak som kan forebygge fremtidig risiko.

Politiet kan også vedta å avlive en hund som ved ensidig angrep har betydelig skadet andre hunder eller kjæledyr, dersom ikke det skadete dyret urettmessig var kommet inn på eiendom som hundeholderen disponerer. Ved vurderingen skal det også legges vekt på:

- a. om hunden ikke antas å utgjøre større risiko i fremtiden enn hunder vanligvis gjør,
- b. om hunden kan fryktes å angripe og skade samme eiers dyr på nytt.

Dersom det anses praktisk mulig og forsvarlig, skal politiet søke å omplassere en hund fremfor å avlive den.

10.5.4 Høringsinstansenes innspill

Norsk Sau og Geit, Norske Reindriftsamers Landsforbund, TYR, Geno, Norges småbrukarlag og Norges Bondelag mener det er et økende problem med at løse hunder angriper husdyr og tamrein. De viser til en undersøkelse om hundegangrep, utført av Norsk Sau og Geit, for beitesesongen 2020.

NOAH – for dyrs rettigheter er enig i departementets vurdering av at det er hensiktsmessig å skille mellom angrep og skading av menneske og jaging og skading av tamrein, husdyr eller hjortevilt.

Norsk Kennel Klub (NKK) støtter den foreslåtte delingen av § 18. *NKK* ser det som hensiktsmessig at forhold som omhandler angrep og skade på menneske, og forhold som omhandler angrep og skade på tamrein, husdyr, hjortevilt eller andre hunder kommer i hver sin bestemmelse. Videre ser *NKK* det som positivt at det presiseres at det skal søkes å omplassere fremfor å avlive hund. Avliving av hund må etter *NKKs* syn være siste utvei.

Gol Kommune skriver at det er svært viktig at terskelen for å avlive hunder som gjør skade på tamrein, husdyr eller hjortevilt ikke blir høyere enn i dag. Skader forårsaket av hund er meget problematisk for landbruksnæringen i deres region. De opplever til stor frustrasjon blant dyreholdere over at omfanget av skader forårsaket av hund øker uten at lovgiver og ordensmaktene tar

problemet på tilstrekkelig alvor. Ny hundelov må dempe konfliktnivået, ikke heve det.

Hol kommune og Hemsedal kommune skriver at dersom en sak kommer til politiet fordi en hund har jaget tamrein, husdyr eller hjortevilt og ført til betydelig skade som definert i endringsforslaget § 2 bokstav e er det opplagt at det har vært fare til stede.

Hol kommune og Hemsedal kommune viser videre til definisjonen av «betydelig skade» i § 2 bokstav e. En hund som har gjort betydelig skade på tamrein, husdyr eller hjortevilt bør, som ordlyden i nåværende hundelov § 18 fjerde ledd bokstav c, normalt avlives. Kommunen er kjent med at dette ikke lenger er praksis i dag.

NOAH – for dyrs rettigheter mener at utgangspunktet i § 18 a første ledd også bør være om det er sannsynlig at hunden vil utgjøre en fare i fremtiden og at denne faren ikke kan avhjelpes med mindre inngripende virkemidler. *NOAH* bemerker at forebyggende virkemidler i de fleste tilfeller være tilstrekkelig til å avbøte fremtidig risiko ved jaging og skading av tamrein, husdyr, hjortevilt eller andre hunder. En hund vil ikke være en fare for husdyr, tamrein, hjortevilt eller andre hunder hvis den ikke utsettes for de nevnte dyrene uten bånd eller annen adekvat sikring. I de tilfeller hvor mindre inngripende tiltak – som pålegg om å gjennomgå trening (for eksempel saueaversjonstrening), om båndtvang eller munnkurv, inngjerding eller forbud mot lufting av hunden i visse områder – ikke vil være tilstrekkelig til å forhindre fremtidig fare, vil omplassering til et område uten beitedyr ofte kunne avhjelpe faren.

NOAH – for dyrs rettigheter er positive til at departementet understreker at avlaving ikke skal skje «hvis den skadevoldende hunden ikke utgjør større risiko i fremtiden enn det som er vanlig for hunder». Det er viktig med bevissthet rundt at denne type skader som paragrafen er ment å dekke i stor grad kan forebygges av eier. Det er også viktig som departementet skriver i høringsnotatet: «Dersom hendelsen har karakter av å være en engangshendelse skal avlaving ikke skje. For å øke eierens aktsomhet kan det være mer relevant å ilegge bøter ved slike hendelser. En hundeholder må også påregne å utbetale erstatning for dyr som har blitt skadet eller gått tapt.» *NOAH* mener videre at det er hunderasen og ikke den individuelle hunden som er disponert for jaging av andre dyr, og en avlaving av en enkelt hund vil være både uforholdsmessig og uhenksmessig. Hundeholdere med raser som er særlig disponert for jaging av andre dyr burde ha et særlig aktsomhetskrav.

NOAH foreslår at endringsforslaget § 18 a første ledd skal lyde:

«En hund som har jaget og skadet tamrein, husdyr eller hjortevilt, kan politiet vedta å omplassere eller avlive. Avlaving kan kun vedtas dersom hunden utgjør en større risiko i fremtiden enn andre hunder, og mindre inngripende virkemidler ikke er tilstrekkelig til å avhjelpe denne risikoen.»

Hol kommune og Hemsedal kommune skriver at de oppfatter høringsnotatet som spørsmålet om avlaving er et spørsmål om hunden har en høyere risiko for å jage andre dyr enn en hund normalt har. Etter *kommunenes* syn har en hund som har jaget og skadet tamrein, husdyr, hjortevilt eller andre hunder i praksis vist hvordan den reagerer på andre dyr i en situasjon der hunden får mulighet til å jage. Situasjonen har oppstått på grunn av eiers ansvarsløshet eller ved at uhell kan skje. I mange tilfeller er det ofte en glidende overgang mellom ansvarsløshet og uhell, som kan være vanskelig å få klarhet i. Likevel mener *kommunene* at det er riktig å avlive i tilfeller der en hund har påført tamrein, husdyr eller hjortevilt betydelig skade. Klare regler, og visshet om at avlaving er resultatet dersom hunden påfører de nevnte dyregruppene betydelig skade, vil i seg selv være skadeforebyggende. Dette vil føre til at flere hundeeiere tar ansvar og følger båndtvangslovverket. En innstramning i virkemiddelbruken vil virke allmennpreventivt.

Hol kommune og Hemsedal kommune kan ikke se at det går frem av høringsnotatet hva som ligg i 'nytteverdi' ut over at det ikke blir lagt økonomisk verdi til grunn. Derfor legger vi til grunn at nytteverdi i denne sammenhengen gjelder spesialhunder (servicehunder, førerhunder, gjeterhunder, lavinehunder o.l.). Terskelen for nytteverdi må ligge over vanlige jakthunder og familiehunder.

Hol kommune og Hemsedal kommune viser til at det i høringsnotatet står at det kan være aktuelt å pålegge en hundeeier som har en hund som har jaga husdyr at hunden skal gjennomgå saueaversjonstrening og få dokumentasjon på at treninga er bestått. Til det vil *Hol kommune* tilføye at saueaversjonstrening kan virke bra på en del hunder, men på langt nær alle. I tilfeller der rasen eller individet ikke er mottakelig for slik trening, vil slik dokumentasjon skape falsk sikkerhet. Det er også problem knyttet til å vurdere kvaliteten på slik trening og hva slags dokumentasjon som er tilstrekkelig.

Politidirektoratet viser til at det ved vurderingen etter bokstav b legges vekt på om hunden kan fryktes å angripe og skade samme eiers dyr på nytt. *Politidirektoratet* foreslår at det heller ses hen til om hunden kan fryktes å angripe og skade andre hunder eller kjæledyr på nytt, og ikke begrense dette til samme eiers dyr. *Politidirektoratet* viser til at unntaket «dersom ikke det skadete dyret urettmessig var kommet inn på eiendom som hundeholderen disponerer» er for uklart. Begrepet urettmessig bør forklares nærmere. Hund brukt i innbruddsøyemed vil urettmessig ha kommet inn på eiendom. En hund som kommer inn på eiendom uten invitasjon bør derimot ikke komme innenfor unntaket.

Politidirektoratet mener det bør fremgå av hundeloven § 18 a at politiet kan pålegge hundeeier å få gjennomført saueaversjonstrening, og kreve dokumentasjon på at slik trening er bestått. Dette bør fremgå av listen over forebyggende tiltak som fremgår i endringsforslaget til § 17.

Norsk Sau og Geit, Norske Reindriftsamers Landsforbund, TYR, Geno, Norges småbrukarlag og Norges Bondelag skriver at: både husdyrholdere og reineiere har opplevd at deres beitedyr har blitt skadet og drept av hunder som holdes som kjæledyr. Dette fører ikke bare til tap, men er også en stor psykisk påkjenning for dyreholder. Når beitedyr uprovosert angripes forstår de fleste at omplassering og omstilling av en slik hund ikke er mulig. Hunder som har gått til angrep én gang, har oversteget terskelen for å gjøre det igjen.

Norsk Sau og Geit, Norske Reindriftsamers Landsforbund, TYR, Geno, Norges småbrukarlag og Norges Bondelag skriver at for enkelte hunderaser er det vanskelig å skille individene av utseende. Eventuelle vitner er ofte opprørt over å se et hundeangrep mot beitedyr, og å identifisere den enkelte hund i en politikontfrontasjon kan være vanskelig. Derfor mistenkes det for at feil hund kan utleveres for vurdering av sakkyndige. Under hundeangrep mot beitedyr skal det tas DNA-prøve av skadevolder på stedet for å hindre bytting av individ.

Beitenæringen mener at bruk av sakkyndige for håndheving av § 18 a vil føre til langdryge prosesser. *Beitenæringen* ber derfor om at dagens lovtekst hvor det er politiets oppgave å avgjøre om det skal kreves avliving blir stående. *Beitenæringen* peker også på at hundeholdere har forsøkt å kjøpe seg ut av situasjonen for betydelige summer. Dette gjøres for at hundeeiers navn ikke skal registreres av Politiet og håp om å ikke miste hunden.

Under konsultasjonene ytret *Norske Reindriftsamers Landsforbund* bekymring for at bruk av sakkyndige vil kunne gi langdryge prosesser og at de ikke ønsket at det skulle åpnes for slik bruk. De mente også at en hund som har angrepet én gang har oversteget terskelen for å gjøre det igjen. Endelig mente de at de bør bli tatt DNA-prøver av hunder som har angrepet beitedyr for å sikre at rett hund blir gjort til gjenstand for vedtaket.

Under konsultasjonene pekte Sametinget på at terskelen for avliving ikke må bli høyere enn i dag. De stilte spørsmål om fravær av sakkyndig vurdering ville heve terskelen for å fatte vedtak om avliving.

NOAH – for dyrs rettigheter er kritiske til at det ikke er foreslått en ordning hvor det innhentet sakkyndig vurdering av hunden for saker etter § 18 a.

De foreslår at § 18 a andre ledd skal ha følgende ordlyd:

«Politiet kan også vedta å avlive en hund som ved ensidig angrep har betydelig skadet andre hunder eller kjæledyr, dersom ikke det skadete dyret urettmessig var kommet inn på eiendom som hundeholderen disponerer. Avliving kan bare skje hvis hunden utgjør en større risiko i fremtiden enn andre hunder og mindre inngripende virkemidler ikke er tilstrekkelig til å avhjelpe denne risikoen. Ved vurderingen skal det også legges vekt på om hunden kan fryktes å angripe og skade samme eiers dyr på nytt. Dersom det anses praktisk mulig og forsvarlig, skal politiet søke å omplassere en hund fremfor å avlive den. Hunden skal ikke avlives i de tilfeller omplassering, enten alene eller i kombinasjon med andre forebyggende virkemidler, vil være tilstrekkelig til å avhjelpe fremtidig risiko.

Før det fattes vedtak om avliving skal det innhentes en sakkyndig vurdering. Den sakkyndige vurderingen skal baseres på de faktiske forhold ved hendelsen, konkret vurdering av hunden, samt en medisinskfaglig vurdering og dokumentasjon av skade som er påført den skadelidte. Det er ikke anledning til å be om fornyet vurdering.

Vurderingen skal utføres av sakkyndige utpekt av departementet. Dersom politiet fatter vedtak i strid med sakkyndig vurdering, må dette begrunnes særskilt. Før det fattes vedtak om avliving, skal politiet også innhente uttalelse fra Mattilsynet.»

NOAH – for dyrs rettigheter mener at omplassering skal fremheves som tiltak. Departementet skriver i høringsnotatet: «Omplassering skal likevel bare skje dersom man mener at faremomentet vil forsvinne dersom hunden omplasseres.» Men *NOAH* mener omplassering til en mer egnet eller aktsom eier, er et særlig adekvat tiltak ved hendelser som denne paragrafen skal dekke, og at det derfor bør fremheves.

Det er ingen grunn til å skille mellom krav til sakkyndigvurdering etter § 18 og § 18a, og et slikt krav burde tas inn i paragrafen også her. *NOAH* bemerker at man her har unnlatt å vurdere hundens helse, men vil tilføye at angrep på andre hunder kan ha årsak i hundens helse og at denne også bør vurderes i forbindelse med sakkyndig vurdering.

Hemsedal kommune, Gol kommune, Hol kommune og Nesbyen kommune mener at omplassering av en hund som i gitte situasjoner jager, skader eller dreper andre dyr kan føre til at problemet ikke blir løst, men kun blir flyttet til et annet område.

Hol kommune skriver at avlving er et drastisk virkemiddel. Likevel mener kommunen at det er riktig i tilfeller der en hund har påført tamrein, husdyr eller hjortevilt betydelig skade. Klare regler, og visshet om at avlving er resultatet dersom hunden påfører de nevnte dyregruppene betydelig skade, vil i seg selv være skadeforebyggende. Dette vil føre til at flere hundeeiere tar ansvar og følger båndtvangslovverket. En innstramming i virkemiddelbruken vil virke allmennpreventivt.

Privatperson mener også at det må skilles på hvorvidt en uønsket hendelse, for eksempel hund skader sau, har skjedd som følge av et rent uhell eller faktisk dårlig hundehold/brudd på regler som båndtvang osv. Privatpersonen ønsker at det skal legges vekt på de hendelsene som skyldes uaktsomhet sammenlignet med direkte uhell. De viser til en situasjon hvor båndet røk og hunden, som hadde et sterkt jaktinstinkt, forsvant. De kan ikke se hvordan dette kunne ha blitt forhindret. At slike tilfeller skal sidestilles og begge straffes med avlving håper de kan endres i ny lov.

Privatpersoner mener at i de tilfeller hvor hunder har jaget eller angrepet sauer bør hunden ikke avlives. Det er hundeholders ansvar å påse at hunden ikke gjør slike handlinger. De ønsker derfor at omplassering blir benyttet som virkemiddel i slike tilfeller.

10.5.5 Departementets vurderinger

Etter høringen har departementet gjort en del endringer i forslaget til hundeloven § 18 a, som vil bli redegjort for nedenfor.

Departementet foreslår en endring i paragrafens overskrift for å synliggjøre at tiltakene gjennomføres for å forbygge fremtidig risiko, og ikke er ment å ha en virkning av straff. Departementet foreslår derfor følgende ordlyd: «Avlving eller omplassering av en hund etter angrep eller skade på tamrein, husdyr hjortevilt eller andre hunder når det er nødvendig for å avverge fremtidig risiko».

Endringsforslagets § 18 a første ledd gir politiet hjemmel til å fatte vedtak om omplassering eller avlving av en hund som har «jaget eller skadet tamrein, husdyr eller hjortevilt» dersom det ikke fremstår som et uforholdsmessig vedtak. Denne bestemmelsen videreføres fordi det er ønskelig å opprettholde en sterk beskyttelse for husdyr, tamrein og hjortevilt. Det er likevel gjort en endring som innebærer at hunden både må ha jaget og skadet husdyr, tamrein eller hjortevilt. Det vises likevel til definisjonen av «skade» som nå inkluderer skader som kan oppstå som følge av jaging uten at det foreligger bitt, se endringsforslag § 2 bokstav g.

Ordet «jage» er definert i endringsforslaget § 2 bokstav j: hunden springer målrettet etter ett eller flere mennesker eller dyr.

Endringsforslagets § 18 a første ledd angir også hvilke momenter det skal legges vekt på ved vurderingen av om en hund skal avlives etter å ha jaget og skadet tamrein, husdyr eller hjortevilt.

Ved vurderingen skal det særlig legges vekt på:

- hvilken fare som har vært tilstede,
- omfang og type av påført skade, men det økonomiske tap etter påført skade skal
- ikke tillegges vekt
- den risiko hunden og hundeholdet kan antas å medføre i fremtiden og
- hundens nytteverdi,
- om det finnes andre tiltak som kan forebygge fremtidig risiko

Departementet vil peke på at når det gjelder å jage husdyr, tamrein og hjortevilt vil det måtte vurderes noe annerledes enn å jage eller angripe mennesker. Som en del av høringsinstansene har pekt på ligger det til hundens natur å løpe etter i lek, men for noen hunder å jage mere målrettet. For at paragrafen skal ha en formålsrettet effekt vil det derfor være enda viktigere å se om denne hunden

utgjør en større risiko enn en hvilken som helst annen hund. Her vil det kunne være både rase-messige og individuelle forskjeller. Ved oppfølging av en uønsket hendelse vil derfor hundeholderens rolle fort få avgjørende betydning. Det vil si at sikringstiltak som hundeholderen gjennomfører vil være av stor betydning. Det er altså ikke nødvendigvis slik at en hund som har jaget én gang har oversteget terskelen for å gjøre det igjen.

Når det gjelder momentene som skal legges til grunn for å vurdere om vedtak om avliving eller omplassering er forholdsmessig, vil departementet poengtere at listen ikke er uttømmende, og at andre momenter vil kunne være relevante. Det er heller ikke slik at alle opplistede momenter vil være relevante i enhver sak, eller at momentene skal vektes likt. Momentene vil også bli omtalt i veileder til hundeloven.

Det første momentet i vurderingen vil være «hvilken fare som har vært til stede» jf. § 18 første ledd bokstav a. Ved den individuelle vurderingen av hundens farepotensial vil relevante momenter kunne være hundens jaktlyst, størrelse, hurtighet og kraft. For eksempel vil noen hunder ha en større jaktlyst, og en liten hund kunne ha mindre skadepotensiale enn en hund av stor rase.

I følge § 18 første ledd bokstav b skal det legges vekt på «omfang og type av påført skade, jf. § 2 bokstav g». Grunnen til dette er at omfanget og typen av skade sier noe om intensiteten i hundens adferd overfor husdyr, tamrein og hjortevilt. Endringsforslaget medfører at hunden både må ha «jaget og skadet» husdyr eller tamrein.

Dette må ses i lys av at definisjonen på «betydelig skade» som her ikke bare beskriver fysiske skader som følger av et bitt, men også avledede skader som følge av jaging av en viss varighet eller intensitet, for eksempel hvis reinsdyr jages slik at de senere kaster kalvene, eller dersom sauer jages slik at de sprenges eller løper utfor stup. Det vises til definisjonen av betydelig skade på husdyr, tamrein, hunder og hjortevilt i endringsforslagets § 2 bokstav g, hvor det er tilstrekkelig at ett av følgende vilkår er oppfylt:

1. flere dype, punktformede sår, som når dypt ned i underhuden eller penetrerer ned i muskulatur; det skal tydelig fremgå at det er tale om flere bitt, og at det er foregått med en viss voldsomhet,
2. utrivning (dyp flenge) i underhud/muskulatur (altså ikke kun i huden/skinnet),
3. bittlesjoner som medfører tap av vev, likevel ikke hakk i andre hunders ører eller lepper,
4. bitt som medfører døden, herunder situasjoner, hvor en hund rister en annen hund til

døde, uten at bittet i seg selv har ført til skader av en karakter som beskrevet i de foregående tre punkter

5. død, utmattelse, skader eller hjelpeløshet som følge av jaging, blant annet kasting av foster og at avkom og mordyr skilles som følge av jaging

Bagatellmessige skader vil ikke føre til vedtak om avliving eller omplassering i seg selv. Det økonomiske tap etter påført skade skal ikke tillegges vekt siden dette ikke sier noe om hundens skadepotensiale. Dette samsvarer med fortolkningen av dagens lov. Departementet vil imidlertid vise til hundeloven § 27 om erstatningsansvar.

Ved vurderingen av «den risiko hunden og hundeholdet kan antas å medføre i fremtiden», etter endringsforslaget bokstav c blir spørsmålet om hunden har en høyere risiko for å jage og skade andre dyr enn hvilken som helst annen hund. Relevante momenter er her om hunden har jaget dyr tidligere, og om den har gjennomgått saueaversjonsdressur. Avliving skal ikke skje hvis den skadevoldende hunden ikke utgjør større risiko i fremtiden enn det som er vanlig for hunder. Siden mange hunder vil ha iboende egenskaper som medfører at de vil kunne komme til å jage, mener departementet at det her også vil være naturlig å se hen til hundeholders sikringstiltak. Ved en enkeltstående hendelse som bærer preg av et hendelig uhell vil det etter departementets syn være riktigere å ilegge bøter for å øke hundeholderens aktsomhet. En hundeholder må også påregne å utbetale erstatning for dyr som har blitt skadet eller gått tapt.

Endringsforslaget bokstav d viderefører at «hundens nytteverdi» skal tillegges vekt. Departementet legger til grunn at nytteverdien må vurderes konkret i hvert enkelt tilfelle. Eksempler på hunder med særskilt nytteverdi vil kunne være førerhunder, servicehunder, lavinehunder m.m.

Til sist skal det legges vekt på «om det finnes andre tiltak som kan forebygge framtidig risiko», jf. endringsforslaget bokstav e. Her bør utgangspunktet være at den som holder hund som viser seg å utgjøre en fare mot andre dyr, må finne seg i å bli pålagt å sette inn tiltak for å avverge videre fare. Det kan være aktuelt å pålegge en hundeholder som har en hund som har jaget sauer at den skal gjennomgå saueaversjonstrening, og få dokumentasjon på at slik trening er bestått. Departementet viser til omtale av aversjonsdressur under punkt 6.6.5.

Endringsforslagets § 18 a andre ledd innebærer at det kan fattes vedtak om avliving eller omplassering dersom en hund gjennom et «ensi-

dig angrep» har «betydelig skadet» andre hunder eller kjæledyr. Det gjøres unntak for de tilfeller hvor det skadede dyret urettmessig her kommet inn på eiendom som hundeholderen disponerer. Betydelig skade på dyr er definert i § 2 bokstav g.

Ved vurderingen av skader på andre hunder eller kjæledyr blir vurderingskriteriene noe annerledes. «[B]etydelig skade» vil her bare inkludere punktene 1–4:

flere dype, punktformede sår, som når dypt ned i underhuden eller penetrerer

ned i muskulatur; det skal tydelig fremgå, at der er tale om flere bitt, og at det er foregått med noen voldsomhet,

utrivning (dyp flenge) i underhud/muskulatur (altså ikke kun i huden/skinnet), bittlesjoner, som medfører tap av vev,

bittlesjoner, som medfører døden, herunder situasjoner, hvor en hund rister en annen hund til døde, uten at bittet i sig selv har gitt anledning til skader av en karakter som beskrevet i de foregående tre punkter.

Endringsforslagets § 18 a andre ledd beskriver hvilke momenter som skal vurderes der en hund ved «ensidig angrep» har skadet andre hunder eller kjæledyr. Andre ledd innebærer en videreføring av gjeldende rett, men begrepet «uprovosert angrep» er erstattet med «ensidig angrep». Erfaring har vist at begrepet «uprovosert angrep» kan inneholde både tolkning av hundens adferd, og hva som menes med «uprovosert» i juridisk forstand. Det som kan forklares gjennom iboende egenskaper i hunden og påførte traumer, kan likevel være juridisk uakseptabelt.

Når vi nå snakker om «ensidig angrep» innebærer det at angrepet ikke kan ses i lys av den andre hundens handlinger rett før angrepet finner sted.

Det forutsettes at det skadede dyret ikke urettmessig har kommet inn på eiendom som hundeholderen disponerer. Videre skal det legges vekt på om hunden antas å utgjøre en større risiko i fremtiden enn hunder vanligvis gjør, og om hunden kan fryktes å angripe og skade samme eiers dyr på nytt.

Det første momentet som skal vurderes er det generelle om hunden utgjør en større fare enn en hvilken som helst annen hund. Det er parallelt til det som gjelder angrep og skader på mennesker, husdyr, tamrein og hjortevilt. For å vurdere hvorvidt hunden utgjør en større fare enn en hvilken som helst annen hund vil omfang og type skade kunne ha betydning. Igjen vil bittets utforming kunne si noe om hundens adferd, som beskrevet ovenfor.

Det andre momentet er mer rettet mot det konkrete forholdet mellom hundeholdet og det skadelidte dyreholdet. Det er nevnt i Ot.prp. nr. 48 (2002–2003) side 157 at konflikt mellom hundehold og annet dyrehold av denne type er utbredt i norsk hverdagsliv, og at det derfor bør sikres rom for mere nyanserte avveininger. Dette kan blant annet gjøres ved å vurdere i hvilken grad hundeholderen vil sikre seg mot at samme situasjon vil gjenta seg overfor det skadelidte dyreholdet.

Det vises for øvrig til forarbeidene til nåværende lov om at det sjelden eller aldri vil være adgang til å avlive en hund som har jaget en katt, jf. Ot.prp. nr. 48 (2002–2003) side 210.

Endringsforslagets § 18 a tredje ledd viderefører nåværende § 18 andre ledd, som slår fast at «Dersom det anses praktisk mulig og forsvarlig, skal politiet søke å omplassere en hund fremfor å avlive den.» Omplassering skal likevel bare skje dersom man mener at faremomentet vil forsvinne dersom hunden omplasseres.

Departementet viser til at også i denne bestemmelsen skal det vurderes hvilken risiko hunden og hundeholdet utgjør i fremtiden, videre at det skal vurderes om det foreligger andre tiltak som kan forebygge fremtidig risiko. I denne vurderingen kan det være ønskelig å innhente sakkyndig bistand. Gjennomføring av aversjonsdressur vil kunne være en slik type bistand. En vurdering av hundens helsetilstand kan også bidra til å vurdere hvilken fare hunden vil utgjøre i fremtiden. En hund som har smerter, vil også kunne være mere kranglete overfor andre hunder.

Når det gjelder beitenæringenes ønske om at det skal tas DNA-prøve av den skadevoldende hunden på stedet vurderer departementet at nytteeffekten ikke vil kunne forsvare kostnaden ved et slikt tiltak.

10.6 Farlige hunder

10.6.1 Gjeldende rett

10.6.1.1 Hundeloven § 19

Hundeloven § 19 første ledd gir forskriftshjemmel til å forby å holde, avle eller innføre farlige hunder. Hundeloven §§19 og 20 avløste midlertidig lov 4. juli 1991 nr. 48 om forbud mot innførsel, hold og avl av farlige hunder, også kalt kamphundeloven.

Hundeloven angir ikke hvilke hunderaser som regnes som farlige hunder, men § 19 gir Kongen hjemmel til å innføre forbud mot å holde, avle eller innføre farlige hunder samt sæd og embryo fra

farlige hunder. Med farlige hunder menes hunder eller hundetyper som fremstår som spesielt aggressive, kampvillige og utholdende, og som på grunn av disse egenskapene er farlige for mennesker og dyr, jf. § 19 andre ledd.

Forskrift 20. august 2004 om hunder gitt med hjemmel i hundeloven § 19 nedfeller et forbud mot å holde, avle eller innføre hunder av følgende raser: Pitbullterrier, Amerikansk Staffordshire terrier, Fila brasileiro, Toso inu og Dogo argentino. Videre nevnes også blanding av ulv og hund med visse unntak.

Departementet mener det fortsatt er hensiktsmessig å videreføre forskriftshjemmelen i hundeloven § 19 første ledd.

Dersom forbudet mot rasene skal endres vil det kun være nødvendig å endre forskriften.

§ 19 tredje ledd setter forbud mot å holde eller innføre enkelthunder som er gitt trening for kampformål m.v. Fra denne bestemmelsen er det gjort visse unntak i § 20, se nedenfor. Det gjelder også forbud mot enkelthunder som har særlig farlig gemytt eller lignende. Er det tvil om en hund har slike sterkt uønskede egenskaper, kan politiet ta hunden i forvaring og forlange at hundeeieren står for en undersøkelse av hundens adferd av en kyndig person som politiet velger ut. En kyndig undersøkelse kan forlanges også uten at hunden tas i forvaring. Politiets avgjørelse om å ta hunden i forvaring og forlange undersøkelse av hunden, regnes som et enkeltvedtak etter forvaltningsloven, jf. § 25.

Det følger av hundeloven § 19 fjerde ledd at dersom det er tvil om en hund går inn under tredje ledd bokstav c, kan politiet ta hunden i forvaring og kreve at hundeholderen bekoster og medvirker ved en kyndig undersøkelse av hundens adferd for å avklare om den er vel avbalansert eller har en lav terskel for aggresjon eller andre farlige egenskaper mv. Politiet fastsetter hvem som skal undersøke hunden. Dersom ikke hundeholderen følger opp innen en rimelig frist satt av politiet, regnes hunden for å gå inn under tredje ledd bokstav c.

Politiet kan etter § 19 femte ledd treffe enkeltvedtak om at en hund som er avlet, innført eller holdt i strid med § 19 eller forskrifter gitt i medhold av bestemmelsen, skal utføres fra riket eller avlives. Hundeholderen kan nektes å ha med hund å gjøre, jf. § 22 første ledd bokstav a og overtredelsen er straffbar, jf. § 28 tredje ledd bokstav b.

Ordlyden lyder som følger:

§ 19 *Farlige hunder*

Kongen kan gi forskrift om forbud mot å holde, avle eller innføre farlige hunder, eller å innføre sæd eller embryo fra farlige hunder. Forskriften kan sette krav til dokumentasjon av hundens rase eller type.

Med farlige hunder menes hunder eller hundetyper som spesielt aggressive, kampvillige og utholdende, og som på grunn av disse egenskapene er farlige for mennesker og dyr. Første ledd gjelder også for hundetyper som lett kan forveksles med farlige hunder.

Det er forbudt å holde eller innføre hunder som

- a. er gitt trening i eller for å angripe eller forsvare seg eller hundeholderen mot mennesker,
- b. er gitt trening i eller for å angripe andre hunder, eller
- c. enkelthunder som fremstår som spesielt aggressive, kampvillige eller med andre sterkt uønskede egenskaper eller fremtreden, slik at de kan være farlige for mennesker eller dyr.

Er det tvil om en hund går inn under tredje ledd bokstav c, kan politiet ta hunden i forvaring og kreve at hundeholderen bekoster og medvirker ved en kyndig undersøkelse av hundens adferd for å avklare om den er vel avbalansert eller har en lav terskel for aggresjon eller andre farlige egenskaper mv. Politiet fastsetter hvem som skal undersøke hunden. Dersom ikke hundeholderen følger opp innen en rimelig frist satt av politiet, regnes hunden for å gå inn under tredje ledd bokstav c.

Hunder som blir avlet, innført eller holdt i strid med regler i eller i medhold av denne paragraf, kan avlives eller pålegges utført av riket ved vedtak av politiet

10.6.1.2 *Forskrift om hunder*

Det såkalte raseforbudet er nedfelt i forskrift av 20. august 2004 om hunder. Forskriftens § 1 lyder:

§ 1 *Forbud mot farlige hunder*

Det er forbudt å holde, avle eller innføre farlige hunder, eller å innføre sæd eller embryo fra farlige hunder.

Hunder av følgende typer, og blandinger der en eller flere av disse er med, anses som farlige hunder, uansett blandingsforhold:

- a) Pitbullterrier,
- b) amerikansk staffordshire terrier,
- c) fila brasileiro,
- d) toso inu,
- e) dogo argentino.

Som farlige hunder anses også hunder og hundetyper som er en blanding av hund og ulv, uansett blandingsforhold. For hunderaser med opprinnelig blanding av ulv som er registrert i Norge av Norsk Kennel Klub 1. januar 2003, gjelder første punktum bare for tsjekkosllovakisk ulvehund. Hvis ulv er iblandet rasen etter den internasjonale raseetableringen, gjelder første punktum for hunder som kan være etterkommere etter denne ulven.

Hundeforskriften § 2 slår fast et dokumentasjonskrav. Dersom det er tvil om en hund er omfattet av raseforbudet kan politi og tollmyndigheter kreve at hundeholderen dokumenterer dens rase eller type. Etter andre ledd kreves det som minstedokumentasjon etter at en hund har blitt fire måneder, at hunden er identitetsmerket med microchip og at dette identitetsmerket knytter hunden til et registreringsbevis påført DNA-koding med en tilknyttet stamtavle. Under «særskilte omstendigheter» kan politiet, i enkelttilfeller, bestemme at annen tilfredsstillende dokumentasjon kan tre i stedet for kravet om microchip knyttet til registreringsbevis påført DNA-koding med en tilknyttet stamtavle, jf. forskrift om hunder § 3.

Dersom fremlagt bevis ikke fjerner tvilen på stedet, regnes hunden som en farlig hund. Ved en slik tvil som nevnt kan politiet eller tollmyndigheter ta hånd om hunden straks, jf. hundeloven § 24. Hundeholderen skal på begjæring gis en rimelig frist til å supplere dokumentasjon mens hunden tas hånd om etter annet punktum.

Hunder som blir avlet, innført eller holdt i strid med hundeforskriften kan avlives eller pålegges utført av riket ved vedtak av politiet jf. hundeloven § 19 femte ledd.

For vedtak om å ta hånd om hunden på stedet i tilfeller som omfattes av denne forskrift gjelder ikke bestemmelsen i forvaltningsloven § 24 første ledd annet punktum. Denne bestemmelsen gjelder samtidig begrunnelse. Hundeforskriften § 5 slår likevel fast at begrunnelse skal bli gitt i ettertid.

10.6.1.3 Bakgrunn for forskrift om hunder

Forskrift om hunder er en videreføring av raseforbudet i kamphundloven. Formålet med denne lovgivningen var å motvirke problematisk hundehold i Norge. I forarbeidene begrunnes forbudet med at hunder ikke skal være kampredskap eller oppfattes som det av omgivelsene. Det er i samfunnets interesse å sette en stopper for uønsket hundehold når det virker truende og oppfattes som svært negativt for mange mennesker, jf. Ot.prp. nr. 45 (1990–1991) side 1.

I Ot.prp. nr. 48 (2002–2003) side 181 vurderte Justis- og politidepartementet om angitte hunderaser, blant annet Amerikansk Staffordshire terrier, burde anses som farlige hunder.

Justis- og politidepartementet foreslo etter denne vurderingen at utkastet til hundeloven § 19 andre ledd bokstav a) at «Hundetyperne pitbullterrier, fila brasileiro, tosu inu, dogo argentino, amerikansk staffordshire terrier, staffordshire bullterrier og blandinger der en eller flere av disse er med, uansett blandingsforhold» skulle regnes som «farlige hunder». Det samme gjaldt for hundetyper som er en blanding av hund og ulv, uansett blandingsforhold.

Under behandlingen av proposisjonen i Odelstinget 27. mai 2003, ble regjeringens forslag til § 19 om forbud mot farlige hunder ikke vedtatt, idet det var flertall for i stedet å gi departementet en forskriftshjemmel til å forby farlige hunder.

I forbindelse med stortingsbehandlingen, ble det 16. juni 2003 truffet anmodningsvedtak til regjeringen jf. vedtak nr. 530 (Dok. nr. 8:126 (2002–2003):

Stortinget ber Regjeringen om snarest mulig å forby ulvhybrider, amerikansk Staffordshire terrier, og blandinger der disse rasene inngår.

Stortinget ønsket at de nevnte hundetyperne skulle forbys i tillegg til de andre rasene som allerede var omfattet av Midlertidig forskrift om forbud mot innførsel, hold og avl av farlige hunder gitt med hjemmel i lov 4. juli 1991 nr. 48 om forbud mot innførsel, hold og avl av farlige hunder. Denne ble videreført med hjemmel i hundeloven § 32.

På 1990-tallet begynte kamphundmiljøer å etablere seg i Norge, også i enkelte andre miljøer ble det fokusert på hunder av kamphundtype. Fordi man så at miljøene fokuserte på noen spesielle raser ble det innført et raseforbud mot disse hundene for å forhindre videre utvikling av disse miljøene. Når det kom til utvelgelsen av hvilke raser som skulle bli forbudt skriver Justis- og politidepartementet følgende: «den beste reelle indikasjonen på hvilke hunder som har de egenskapene som er ønsket av kamphundmiljøene er å se på deres utvikling og hvilke hundetyper de fokuserer på».

Politiet hadde prioritert arbeid mot kamphundmiljøene, som valgte å holde disse hundene på grunn av deres kampegenskaper og den status det gir å ha en hund med slike egenskaper. Slikt hundehold gjorde at andre mennesker som bodde i nærheten av kamphundmiljøene, særlig i drabantbyene i Oslo, opplevde ubehageligheter. Det skjedde flere angrep på både mennesker og dyr.

Ikke alle disse episodene ble rapportert i media, og Justis- og politidepartementet mente derfor at befolkningen ikke hadde fått et fullstendig bilde av utviklingen. Det ble rapportert at folk ble sittende inne i frykt for å møte på kamphunder hvis de gikk ut. Dette er også omtalt i Ot.prp. nr. 48 (2002–2003) side 181. Det kom inn flere klager fra folk som selv hadde hund, og som fryktet at deres hund skulle bli angrepet.

Politiet ønsket å kunne forebygge fremtidige tragedier og skape trygghet i områder som hadde vært plaget av kamphunder og deres eiere. Politiet ønsket derfor å gi klare signaler til personer og miljøer som holdt kamphunder. Politiet ville også forebygge dyremishandling og hundekamper. For å oppnå dette var det nødvendig med nye lovregler om farlige hunder, som ville gi et bedre verktøy for å nå disse målene, blant annet ved å føre kamphundtyper som ble brukt i miljøene opp på forbudslisten.

Forbudet skulle ifølge kongelig resolusjon av 20. august 2004:

«bidra til å gjenopprette trygghet i bomiljøer som var plaget av kamphunder og deres eiere, gi klare signaler til disse miljøene, forebygge angrep på både folk og andre hunder, og forbygge lidelser for kamphundene selv som de ble påført ved hundekamper.

[...]

Departementet mener at når gamle kamphundmiljøer reetableres, veier hensynet til å motvirke denne utviklingen tyngre enn hensynet til miljøer som holder akkurat disse hundetyperne som familie hund og ønsker å fortsette med det».

10.6.2 Behovet for lovendring

Stortinget traff 13. juni 2017 følgende vedtak i samsvar med Innst. 340 S (2016–2017), vedtak 885:

«Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget på egnet måte med en helhetlig gjennomgang av hundeloven av 2003 for å sikre at reglene om hundehold bygger på et godt og velfundert grunnlag.»

Vedtaket er et resultat av et forslag fra stortingsrepresentant Sveinung Rotevatn, Dokument 8:71 S (2016–2017). I innstillingen foreslås det å be regjeringen utrede effekten av hundeloven, med mål om å vurdere om loven skal fokusere mer på adferd enn på rase, om hunder bør bli undersøkt av en fagperson for å fastslå at de utgjør en trussel før de blir tatt i forvaring og om kostnadene ved

oppstalling av hunder i forbindelse med klagesaksbehandling bør endres.

Justiskomiteen viste til at hundeloven i 2017 var 14 år gammel, og at det derfor var på tide å evaluere og vurdere om norsk hundelovgivning skal fokusere mer på adferd og mindre på rase.

Forbudet mot hold av enkelte hunderaser er ikke fastsatt direkte i loven, men i forskrift hjemlet i loven. Departementet så det likevel som nødvendig å omtale forskriften i denne endringsproposisjonen for å svare ut Stortingets anmodningsvedtak.

Under gjennomgangen av loven i 2019 kom det inn flere innspill, blant annet fra Norsk Kennel Klub, om at raseforbudet bør oppheves.

10.6.3 Forslaget i høringsnotatet

Det ble ikke foreslått noen endringer i § 19 i høringsnotatet, siden raseforbudet ikke er nedfelt i loven og fordi departementet ønsket å videreføre forskriftshjemmelen.

10.6.4 Høringsinstansens innspill

Norsk Schäferhund klubb mener i utgangspunktet at denne paragrafen dekkes under øvrige paragrafer bl.a. § 3 Generelt Aktsomhetskrav og § 6 Sikring av hund. Ansvarlig hundehold, hvor en vil minimalisere og unngå uønskede og alvorlige hendelser er godt ivaretatt gjennom lovens øvrige paragrafer.

Politidirektoratet og Oslo politidistrikt er enige i at det fortsatt er hensiktsmessig å ha en forskriftshjemmel om forbud mot visse raser. Det er et faktum at noen raser er utfordrende å håndtere og har uforholdsmessig stort skadepotensiale.

Norsk Atferdsgruppe for selskapsdyr støtter en videreføring av § 19, men foreslår et tillegg til første ledd, slik at tredje punktum vil lyde:

«Blandingshunder som kan minne om ulovlige raser, hvor genetikk kan være vanskelig bør oppfordres til å få dette dokumentert i kjøpekontrakt, og å registrere hundens opphav hos veterinær».

Norges Jeger- og Fiskerforbund støtter at det er hensiktsmessig å beholde den forskriftshjemmelen man har.

Flere organisasjoner (blant annet *Norsk Kennel Klub*, *Rådet for dyreetikk*, *Veterinærinstituttet*, *Den Norske veterinærforening*, *IGP Norge*, *Norsk Siberian Husky klubb* og *Hund helt på Grensen AS*) og *privatpersoner* er negative til raseforbudet i for-

skriften. Disse høringsinstansene begrunner skepsisen på litt ulike måter og viser til ulike eksempler om regelverk og forekomst av skade i andre land.

Norsk Schäferhund klubb og *Oslo Hundeskole* tar ikke stilling til om raseforbudet skal opprettholdes, men anfører at dette har liten verdi eller effekt på uønsket adferd eller farlig hundehold.

Norsk Kennel Klub, *Norsk Siberian Husky klubb* og *Hund helt på Grensen AS* og *privatpersoner* støtter bestemmelser som har til formål å beskytte samfunnet mot hunder som kan utgjøre en reell fare for mennesker og dyr. De er imidlertid imot et forskriftsfestet raseforbud hvor enkelte raser er definert som farligere enn andre raser.

Flere av høringsinstansene, blant annet *Rådet for dyreetikk* og *NOAH – for dyrs rettigheter*, peker på at istedenfor å ha raseforbud kan være hensiktsmessig å stille krav for hold av enkelte raser, jf. hundeloven § 21.

NOAH – for dyrs rettigheter og *Norsk Kennel Klub* mener også at det er problematisk at forskriften gir hjemmel til å avlive «hundetyper som lett kan forveksles med farlige hunder».

Norsk Kennel Klub (NKK) påpeker også at forskriften pålegger hundeeiere en omvendt bevisbyrde. Dette innebærer at dersom en hundeeier anklages for å ha en ulovlig rase, må vedkommende selv fremlegge bevis på at dette ikke er tilfellet. Hvis eieren har en hund hvor opphavet er ukjent, og hundefagkyndige ikke blir hørt, vil det i praksis være en umulig oppgave å fremlegge bevis på at hunden er av lovlig rase. *NKK* mener bevisbyrden bør ligge hos politiet, ikke dyreeier.

Veterinærinstituttet skriver at § 19 tredje ledd bokstav b bør endres til «... angripe hunder eller andre dyr». Og viser til at trening av hunder til ulovlig catchjakt er sett i Norge.

I hundeloven § 19 fjerde ledd fremgår det at hvis det er tvil om en hund går inn under tredje ledd bokstav c kan politiet ta hunden i forvaring og kreve utført en kyndig undersøkelse av hundens adferd mv., og at det er politiet som skal fastsette hvem som skal undersøke hunden.

Politidirektoratet mener at departementet må fastsette hvem som skal utføre slik undersøkelse og det bør som et minimum fremgå tydelig hvilken kompetanse den kyndige må inneha. Det bør også fremgå at det ikke er anledning for hundeholderen til å be om fornyet vurdering.

Norsk Kennel Klub ønsker også å knytte en kommentar til bestemmelsens fjerde ledd, hvor politiet kan kreve en kyndig undersøkelse av hunden for å avklare om den er vel avbalansert eller har en lav terskel for aggresjon eller andre farlige

egenskaper mv. Det framgår av teksten at politiet fastsetter hvem som skal undersøke hunden. For så å sikre hundeeiers rettigheter og en objektiv sakkyndig vurdering, mener *NKK* hundeeier selv må få velge hvem som skal undersøke hunden, med utgangspunkt i liste over godkjente sakkyn-dige gitt av departementet.

NOAH – for dyrs rettigheter mener at hvis politiet påstår at det er en mulighet for at hundeholdet er i strid med loven så må de, i tråd med alminnelige regler om bevisbyrde, ha byrden av å bevise at dette er tilfellet.

Norsk Rottweiler klubb ønsker å avvikle lov om farlige hunder, (departementet tolker dette til å gjelde § 19 og forskrift om hunder) men *Norsk Rottweiler klubb* ønsker å stille krav til de som ønsker å eie hund. Blant annet krav om kompetanse, bestemmelse om hvem som skal få lov til å ha hund og krav til de som skal drive med oppdrett av hund.

NOAH mener hovedsakelig at formålet bak § 19 kan ivaretas gjennom utarbeidelse av nevnt forskrift etter § 21.

NOAH foreslår ny ordlyd i femte ledd:

Hunder som blir avlet, innført eller holdt i strid med regler i eller i medhold av denne paragraf, kan avlives eller pålegges utført av riket ved vedtak av politiet *bare dersom hunden utgjør en større fremtidig risiko enn andre hunder og denne risikoen ikke kan avhjelpest ved mindre inngripende tiltak. Før det fattes vedtak om avlivning skal det innhentes en sakkyndig vurdering. Dersom vedtak gjøres i strid med slik vurdering, skal det begrunnes særskilt.»*

NOAH mener at et raseforbud må være faglig begrunnet ut fra dyrevelferdshensyn. De viser til at å ta i bruk hjemmelen i § 21 til å utarbeide en forskrift med krav til godkjenning for hold av enkelte hundetyper kan både sikre dyrevelferd og imøtekomme behovet for å unngå at uegnede hundeholdere benytter enkelte hundetyper. Tiltak burde rette seg mot eiers egnethet og ansvar, ikke mot dyrets genetikk. Oftest vil problemet være knyttet til eiers kompetanse, ikke hunden selv. *NOAH* mener at det er faglig belegg for å si at noen raser krever mer kompetanse eller særlig kunnskap for å sikre et godt hundehold.

10.6.5 Departementets vurderinger

Hundeloven § 19 første og andre ledd gir hjemmel for å gi en forskrift om nærmere angitte hundetyper. Den sentrale bestemmelsen i § 19 er imidler-

tid tredje ledd som nedfeller forbud mot å holde eller innføre visse hunder som er beskrevet i bokstavene a til c. Siden dette er den sentrale bestemmelsen ser departementet det som hensiktsmessig at dette blir første ledd.

Forbud etter det nye første ledd omfatter etter bokstav a hunder som: «er gitt trening i eller for å angripe eller forsvare seg eller hundeholderen mot mennesker», eller som etter bokstav b: «er gitt trening i eller for å angripe andre hunder». Tilsvarende bestemmelser finnes i dyrevelferdsloven § 26 første ledd bokstav d.

Departementet anser at disse bestemmelsene omfatter øvelser innenfor brukshundsport benevnt som IGP, Mondioring og Nordic Style.

Departementet viser til at unntak fra disse bestemmelsene som er omtalt i bokstav a og b, er regulert i § 20. Se nærmere under punkt 10.7.5.

I endringsforslaget § 19 første ledd bokstav c er det gitt et forbud mot å holde eller innføre enkelthunder: «[...] som fremstår som spesielt aggressive, kampvillige eller med andre sterkt uønskede egenskaper eller fremtreden, slik at de kan være farlige for mennesker eller dyr.»

Når det gjelder forskriftshjemmelen i endringsforslaget § 19 fjerde ledd inneholder ikke denne forbud mot konkrete raser. Det såkalte «raseforbudet» er etablert i gjeldende forskrift. Departementet ser at det vil fortsatt være behov for å ha en slik hjemmel. Argumentene som har kommet inn i høringen gir ikke godt nok grunnlag til å endre forskriften. Departementet vil derfor gjøre en nærmere gjennomgang av forskriften der det legges vekt på oppdatert kunnskap om hund, hvordan spesielle hundetyper brukes i enkelte miljøer, samt hensyn til hvordan slike bestemmelser skal håndheves. Departementet vil komme tilbake til Stortinget på egnet måte etter denne gjennomgangen.

Departementet ser likevel et behov for å endre ordlyden i § 19 fjerde ledd tredje punktum som definerer hvilke hundetyper som kan omhandles i forskriften. For å tydeliggjøre at dette er en forskriftshjemmel flytter vi den sist i paragrafen. Det er også foreslått å fjerne ordlyden «[f]ørste ledd gjelder også for hundetyper som lett kan forveksles med farlige hunder», fordi den språklige ordlyden med denne bestemmelsen ikke ga mening da Stortinget fjernet det foreslåtte raseforbudet i loven ved sin behandling i 2003. Innholdet i bestemmelsen er fortsatt en del av gjeldende forskrift.

10.7 Unntak fra reglene i § 19

10.7.1 Gjeldende rett

Hundeloven § 20 første ledd gir unntak fra forbudet i hundeloven § 19 første ledd bokstav a og b for hunder som er trent av politiet eller i særlige tilfeller av andre med politiets tillatelse, eller er innført i riket med politiets tillatelse.

Andre ledd gir unntak fra forbudet i hundeloven § 19 første ledd bokstav a hvis hunden er lovlig trent av en hundeorganisasjon med tillatelse fra politiet. Hunden kan ikke selges eller omplasseres uten politiets tillatelse. Bokstav a gjelder forbudte hundetyper med sikte på hunder som allerede finnes i riket.

Det fremgår av Ot.prp. nr. 48 side 210 at unntaket er utformet for å opprettholde den eksisterende situasjon mens hunden lever, med sikte på utfasing av hundetypen. Hundeloven § 20 bokstav b gjelder særlig trente hunder, når de har fått trening av politiet, eller de i andre tilfelle har tillatelse fra politiet. Tillatelse gis av det enkelte politidistrikt med klageadgang til Politidirektoratet etter forvaltningslovens regler. Bokstav c gjelder hunder som tidligere har vært trent av en hundeklubb. Bokstav d gir adgang til å gi særskilt tillatelse til å holde eller innføre en hund av forbudt hundetype. Det er forutsetningen at hunden skal tjene til et bestemt nytteformål. Tillatelsen gis av politidistriktet, med klageadgang til Politidirektoratet.

Paragrafen lyder:

§ 20 Unntak fra reglene i § 19

En hund omfattes ikke av § 19 tredje ledd bokstav a eller b hvis den er trent av politiet eller i særlige tilfelle av andre med politiets tillatelse, eller er innført i riket med politiets tillatelse.

En hund omfattes ikke av § 19 tredje ledd bokstav a hvis den er lovlig trent av en hundeorganisasjon før lovens ikrafttreden, eller etter lovens ikrafttreden av en hundeorganisasjon med tillatelse fra politiet. Hunden kan ikke selges eller omplasseres uten politiets tillatelse. Bli vilkårene overtrådt eller hunden angriper et menneske, skal den avlives etter vedtak av politiet, hvis ikke nødverge eller nødrett berettiget angrepet.

10.7.1.1 Bakgrunn for gjeldende rett

Hundeloven § 20 gir unntak fra reglene i § 19. Hundeloven § 20 andre ledd lyder: En hund omfattes ikke av § 19 tredje ledd bokstav a hvis den er lovlig trent av en hundeorganisasjon før lovens

ikrafttreden, eller etter lovens ikrafttreden av en hundeorganisasjon med tillatelse fra politiet. Departementet bemerker at Justis- og politidepartementet bare hadde foreslått at hunder som var trent i angreps- og bitetrening da loven trådte i kraft fortsatt skulle være unntatt fra forbudet. Dette ble imidlertid endret av Stortinget slik at det også kunne gjøres unntak fra slik trening etter at loven trådte i kraft.

Avliving som reaksjon for brudd på vilkår ble opprettholdt for begge unntakene.

10.7.2 Behovet for lovendring

Hundeloven § 19 tredje ledd bokstav a slår fast at det er forbudt å holde eller innføre hunder som er gitt trening i eller for å angripe eller forsvare seg eller hundeholderen mot mennesker.

Angreps- og bitetrening ble forbudt for andre enn politiet (og forsvaret) i hundeloven som trådte i kraft i 2004. Dyrevelferdsloven som trådte i kraft i 2010 inneholder også et forbud mot å trene eller bruke dyr i kamper mot andre dyr eller mennesker, jf. § 26 bokstav d. Bestemmelsen inneholder en forskriftshjemmel for å kunne gjøre unntak fra dette forbudet. Forskriftshjemmelen er ikke benyttet. I forarbeidene til dyrevelferdsloven vises det til at hundeloven regulerer hold og bruk av hund.

Unntak fra bestemmelsen i § 19 er gitt i hundeloven § 20. Det gis for det første unntak for politiet. For det andre kan det gis unntak i særlige tilfeller med politiets tillatelse. I § 20 andre ledd gis det unntak for hunder som er lovlig trent av en hundeorganisasjon før lovens ikrafttreden, eller etter lovens ikrafttreden av en hundeorganisasjon med tillatelse fra politiet.

Hundeorganisasjonene har søkt avklaring på grenseoppgang mellom deres aktivitet innen hundesportsgrenen IGP gruppe C og lovens forbud i § 19 siden hundelovens ikrafttredelse i 2004.

Departementet vil peke på at § 20 spesifikt nevner unntak for hundeorganisasjoner med tillatelse fra politiet. Det har formodningen mot seg at dette ikke inkluderer de nevnte aktivitetene IGP, Mondioring og Nordic Style.

Landbruks- og matdepartementet og Politidirektoratet er av den oppfatning at angreps- og bitetrening krever tillatelse fra politiet.

Departementet så imidlertid at det kunne være lite hensiktsmessig at en organisert sport av det omfang som er beskrevet er avhengig av enkelttillatelser fra politiet. Departementet foreslo derfor en forskriftshjemmel som åpnet for at departementet kunne gi en forskrift som inne-

holdt kriterier for unntaket fra forbudet slik at aktivitet som oppfylte forskriften var å anse som å ha tillatelse.

10.7.3 Forslaget i høringsnotatet

I høringsnotatet viste departementet til at Politidirektoratet og Landbruks- og matdepartementet var av den oppfatning at angreps- og bitetrening krever tillatelse fra politiet. Det ble vist til at Landbruks- og matdepartementet derfor ba Politidirektoratet i 2019 om å utrede nærmere hvilke retningslinjer som skal følges for at politiet kan gi tillatelse til angreps- og bitetrening.

Departementet mottok en anbefaling fra Politidirektoratet, og så at det kunne være hensiktsmessig å fastsette vilkår for tillatelse i en egen forskrift. Det ble derfor foreslått en ny forskriftshjemmel for å regulere vilkår for å kunne utøve angreps- og bitetrening. En slik forskrift ville da kunne hjemles både i hundeloven og dyrevelferdsloven. Det ble derfor lagt til et ytterligere unntak om at hunder som omfattes av slik forskrift ikke er omfattet av forbudet i § 19 tredje ledd bokstav a.

Forslaget i høringsnotatet hadde følgende ordlyd:

§ 20 Unntak fra reglene i § 19

En hund omfattes ikke av § 19 tredje ledd bokstav a eller b hvis den er trent av politiet eller i særlige tilfelle av andre med politiets tillatelse, eller er innført i riket med politiets tillatelse.

En hund omfattes ikke av § 19 tredje ledd bokstav a hvis den er lovlig trent av en hundeorganisasjon før lovens ikrafttreden, eller etter lovens ikrafttreden av en hundeorganisasjon med tillatelse fra politiet. Hunden kan ikke selges eller omplasseres uten politiets tillatelse. *En hund omfattes heller ikke av 19 tredje ledd bokstav a og b hvis den er lovlig trent i henhold til vilkår fastsatt ved særlig forskrift.* Blir vilkårene overtrådt eller hunden angriper et menneske, skal den avlives etter vedtak av politiet, hvis ikke nødverge eller nødrett berettiget angrepet.

Kongen kan fastsette forskrift om unntak fra forbudet i § 19 tredje ledd a og b og vilkår for slike unntak.

10.7.4 Høringsinstansens innspill

Flere høringsinstanser er skeptiske til at angreps- og bitetrening overhode skal tillates. De ser derfor ikke behov for en forskriftshjemmel, eller unntak fra forbudet i § 19.

Veterinærinstituttet skriver at de ikke støtter unntaket og viser til at en hundesport hvor hunder trenes til angrep på mennesker bør være forbudt for andre enn politi. De viser til at en slik hundesport ikke fremmer et samfunnsgagnlig hundehold.

Norges Jeger- og Fiskerforbund mener at angreps- og bitetrening av hund er en aktivitet som bør reguleres svært strengt og de ser ikke behov for å endre hundeloven dersom målet er at slik aktivitet skal kunne utøves av flere enn det som dagens bestemmelser åpner for.

Bergen kommune mener at det vil være særlig viktig at det legges vekt på sikkerhet og dyrevelferdshensyn når vilkår for å kunne utøve angreps- og bitetrening eventuelt utarbeides i forskrift.

Astma- og allergiforbundet Bergen Storlag mener at man vil miste kontrollen over hvilke hunder og hvem som er hundeholder for en hund som er angreps- og bitetrent. De viser til at hunder som er trent på denne måten, kan skape utrygghet blant befolkningen og skape mer konflikter enn det gagnar dersom politi eller annen offentlig myndighet ikke har oversikt.

Norsk Kennel Klub, Norsk Brukshundsports forbund, IGP Norge, Norsk Rottweilerklubb, Norsk Schäferhund klubb og Oslo Hundeskole mener imidlertid at en hund som har fått trening i IPO/IGP gruppe C ikke er trent til å være aggressiv, angripe eller forsvare mennesker. De mener derfor at hunder som er trent i hundesporter som IPO/IGP ikke skal kategoriseres som farlige hunder, og er derfor ikke omfattet av hundeloven §§ 20, jf. § 19.

Norsk Kennel Klub (NKK) viser til at de har et system og vilkår som gjør at de som organisasjon på overordnet nivå kan administrere denne sporten på vegne av hunde-Norge, slik at Politidirektoratet i tråd med den opprinnelige bestillingen fra Justisdepartementet kan gi NKK en godkjenning. De viser til at hunder som trenes i denne hundesporten ikke er definert som farlige, og trening i gruppe C i IGP-programmet gjør dem heller ikke farligere. Snarere tvert imot har hundefører gjennom treningen fått økt kompetanse om hundens adferd og har derfor større forutsetning for å trene og håndtere hunden. NKK deler derfor ikke Politidirektoratets og departementets oppfatning om at IGP gruppe C-trening skal kreve tillatelse fra politiet.

NKK fremhever at de i snart 25 år har forvaltet hundesporten IGP på en god måte, herunder fremmet og utviklet sporten ved å utarbeide regelverk og rutiner, utdanne dommere, instruktører, figuranter og hundeførere. I denne perioden har

det så vidt NKK vet ikke vært uheldige episoder innen sporten.

NKK har også helt fra hundeloven ble vedtatt hatt dialog med Politidirektoratet for å få egne retningslinjer for IGP-trening, med forutsetning om at disse hundene ikke omfattes av § 19. NKK har laget en tidslinje som oppsummerer dette arbeidet.

NKK mener fremdeles at det er feil at verdens største hundesport for brukshunder IGP, et internasjonalt anerkjent program for brukshunder, samt et av de viktigste avlsverktøyene for seleksjon av brukshunder til sport og tjeneste, omfattes av bestemmelser om farlige hunder.

NKK foreslår derfor at unntaket knyttet til organisert hundesport i regi av hundeorganisasjon tas ut av loven, og at NKK forvalter IGP som et ordinært bruksprøveprogram med de interne regler, retningslinjer og vilkår som gjelder i dag. Subsidiært foreslår NKK at unntaket i loven skrives om, slik at hunder trent i brukshundprogram i regi av NKK, ikke omfattes av §19.

Etter NKKs mening er det ikke behov for å regulere hundesporter som IGP i regi av NKK i egen forskrift. Velger departementet likevel å regulere slike hundesporter i egen forskrift, er det en forutsetning at en forskrift og vilkår, inklusive rutiner må være på plass senest ved ikrafttreden av loven. Det er nok å vise til eksisterende tidslinje for å understreke viktigheten av dette. Om den nye forskriften med vilkår skal innføres, så bør den være så konkret og tydelig som mulig, slik at det legges opp til en ensartet forvaltningspraksis og likebehandling. Det bør videre framgå av forskriften at NKK er gitt myndighet til å forvalte disse sportene, slik at hver enkelt klubb ikke trenger å søke politiet lokalt om tillatelse. NKK mener også at de allerede har systemet (retningslinjer, vilkår, regelverk, sanksjonsmuligheter m.m.) for dette på plass, og at de har praktisert dette forbilledlig siden 1997.

Norsk Brukshundsports forbund viser til at en hund ikke omfattes av § 19 tredje ledd bokstav a og b hvis den er lovlig trent i henhold til vilkår fastsatt ved særlig forskrift. Slik lovteksten er beskrevet, kan det virke som det her er snakk om to ulike forutsetninger uten noen spesiell tilknytning til hverandre.

Norsk Brukshundsports forbund skriver at de savner kriterier for å innhente godkjenning fra politiet. Dette kan ikke være noe som skal gjøres av hvert enkelt politidistrikt ut fra subjektive (og dermed ofte varierende) kriterier. Slike kriterier burde vært tydelig beskrevet. *Norsk Brukshundsports forbund* skriver videre at det fremgår av § 20

at «Blir vilkårene overtrådt eller hunden angriper et menneske, skal den avlives etter vedtak av politiet, hvis ikke nødverge eller nødrett berettiget angrepet.» *Norsk Brukshundsports forbund* skriver at dersom et angivelig angrep skjer uten noen vitner, er det utelukkende den skadde personens utsagn som da vil medføre om hunden skal avlives eller ikke. Her savnes en knytning til en grundig mental vurdering utført av kyndig personell før en slik beslutning tas.

Videre viser *Norsk Brukshundsports forbund* at det må skilles mellom hunder som er trent til tjeneste av for eksempel politi og hunder som trenes i sport. Hunder som trenes i hundesport er ikke trent til forsvar/angrep på mennesker. Alle konkurranse-/prøveprogram innenfor brukshundsport er for å ivareta avl av sunne brukshunder, og prøver hundens bruksegenskaper og driftsanlegg. En velfungerende brukshund er en avbalansert hund som også fungerer godt i samfunnet.

IGP Norge mener at det mangler vesentlige forarbeider som gir lovgiver et godt nok beslutningsgrunnlag. Ny forskrift med vilkår følger heller ikke saken, selv om «overordnede retningslinjer for tillatelse til angreps og bitetrening av hund» har vært oversendt Landbruks- og matdepartementet før høringen. Dette materialet kunne med fordel vært drøftet i høringsnotatet.

IGP Norge mener det er problematisk og unødvendig at IGP som verdens største hundesport for brukshunder, et internasjonalt anerkjent program for brukshunder, som har eksistert i mer enn hundre år, en brukshundesport som er selve grunnsteinen og avlsverktøyet for seleksjon av brukshunder til sport og tjeneste skal omfattes av loven basert på misvisende definisjoner og det de oppfatter som villedet grunnlag. Dette må hensyntas.

IGP Norge foreslår at regelverket om angreps- og bitetrening må harmoniseres med nordiske land. De mener at forvaltning og kontroll over hundesport bør reguleres av *NKK* eller annen hundeorganisasjon. Videre mener de at hunder som er trent i hundesport ikke skal være omfattet av § 20 annet ledd knyttet til salg eller omplassering og at IGP ikke kan anses som «trening i eller for å angripe eller forsvare seg mot mennesker». *IGP Norge* mener at det som et minimumskrav må klargjøres i lov eller forskrift at «bitetrening» i sportssammenheng er noe annet enn angrepstrening.

Subsidiært mener de at dersom organisert hundesport som omfatter «angrep- og bitetrening» skal lovreguleres, må § 19 skrives om slik at hunder trent i bruks- og hundesport i regi av hundeorganisasjon ikke omfattes av § 19. Videre

mener de at det må tas hensyn til brukshundavl og at samfunnet trenger sunne og gode brukshunder som kan utføre tjenester i samfunnet.

IGP Norge er kritiske til at administrasjon og godkjenning skal legges til politiet eller myndighetsnivå da dette betyr stor offentlig ressursbruk. *NKK* har administrert dette godt frem til nå, og burde kunne fortsette med dette. Videre viser de til at dersom IGP-trening skal forskriftsfestes må en slik regulering være på plass samtidig som loven vedtas.

Vedrørende § 20 andre ledd skriver *IGP Norge* at det er upresist og strengt at hundene ikke kan omplasseres eller selges uten politiets tillatelse. De mener at hundene på ingen måte er skarptrent og at de også fungerer som familiehunder. Det er også vanlig at konkurransehunder som er pensjonerte blir omplassert til familie eller venner hvor de kan få et fint pensjonistliv. De mener at denne bestemmelsen derfor ikke bør gjelde sportshunder/konkurransehunder.

Norsk Rottweiler klubb viser til en samlet justiskomite sin begrunnede innstilling til § 20 med:

«En samlet komite støtter forslaget til §20, men mener bokstav c bør ha med en mulighet for departementet til ved forskrift eller enkeltvedtak å dispensere fra forbudet når trening i angrep eller forsvar er skjedd i regi av organisert seriøs hundeorganisasjon i tråd med aktverdig formål. Det bes særskilt om at departementet vurderer Norsk Kennel Klubbs treningsopplegg IGP (tidligere IPO) omtalt i proposisjonens s 186»

Norsk Rottweilerklubb ser ikke at hundesporten IGP (tidligere IPO) har noe som helst i § 19 eller § 20 å gjøre. IGP er ikke en hundesport som trener på hverken forsvar av fører eller angrep på folk. IGP er et program laget for å selektere de beste avlshundene. Å trene gruppe A, B eller C gjør ikke hunden farlig. Det er faktisk ikke lov å trene IGP med en hund som fremstår som aggressiv. Det er også relativt strenge krav til både fører og hund før de i det hele får lov å trene eller konkurrere i sporten. Det er en av verdens største hundesporter, og som de gjerne vil se mer av her i Norge.

Norsk Schäferhund klubb viser til at § 20 tar for seg en rekke unntak fra § 19. Dette blir en naturlig følge av definisjonen i § 19 – særlig i en overgangsordning med hunder som på tidspunktet loven ble innført for eksisterende hunder i Norge.

På bakgrunn av at *Norsk Schäferhund klubb* anser § 19 som overflødig anser de også § 20 som

overflødig. Ingen ønsker farlige hunder – og reguleringen av dette dekkes i lovens øvrige paragrafer.

Norsk Schäferhund klubb viser til at IGP (tidligere under andre benevnelser) ble etablert av Schäferhund Verein (SV) i Tyskland og har eksistert i over 100 år. Programmet ble etablert for bedre seleksjon av avlsdyr ift. tjenestehund og brukshunder. For *Norsk Schäferhund klubb* er dette et av de viktigste seleksjonskriteriene de har i dag – og det er et krav fra rasens hjemland at avlsdyr skal ha avlagt sin bruksprøve (IGP) før den anvendes i avl. Dette for å sikre at hunden har de egenskaper man ønsker i en Schäferhund og at hunden viser at den er trenbar. Det er også en rekke andre raseklubber som har tilsvarende krav til sine avlsdyr. Programmet ble innført i Norge i 1997 og det er en stor fordel for både hund og eier at disse prøvene kan avlegges i Norge.

Norsk Schäferhund klubb anbefaler derfor at regelen (unntaket) rundt IGP tas ut i sin helhet fra § 19 – og at dette administreres fra NKK som et ordinært bruksprøve program med de forskrifter som gjelder. NKK har i dag gode rutiner på dette innenfor sin organisasjon med retningslinjer, utdanning og sanksjonsmuligheter.

NOAH – for dyrs rettigheter er positive til at angreps- og bitetrening reguleres for å sikre hundens velferd og for å hindre misbruk, men mener det er problematisk at en hund «skal» avlives på grunn av eiers avgjørelse om å trene den gjennom angreps- og bitetrening. I slike tilfeller er det hundeholder som er ansvarlig, hunden har ikke valgt hva den skal trenes opp til.

Videre viser *NOAH – for dyrs rettigheter* til at brudd på vilkårene burde belastes eieren, ikke føre til automatisk avliving. Også her burde en sakkyndig vurdere hvorvidt hunden faktisk utgjør en større fremtidig trussel enn andre hunder, og det burde vurderes om forebyggende tiltak er tilstrekkelig til å avhjelpe risikoen for fremtidig fare. Angreps- og bitetrening må være dyrevelferdsmessig forsvarlig. Selv om dette følger av dyrevelferdsloven burde eventuell forskrift som regulerer angreps- og bitetrening inneholde bestemmelser som sørger for at hunden ikke påføres ubehag og smerter ved slik trening.

10.7.5 Departementets vurderinger

Etter høringen har departementet gjort noen strukturelle endringer i hundeloven § 19 som også får innvirkning på § 20. Det vises til punkt 10.6.5.

Endringsforslaget § 20 første ledd gir unntak fra forbudet i endringsforslaget § 19 første ledd bokstav a og b for hunder som er trent av politiet eller i særlige tilfeller av andre med politiets tillatelse, eller er innført i riket med politiets tillatelse.

Endringsforslaget § 20 andre ledd gir unntak fra forbudet i endringsforslaget § 19 første ledd bokstav a hvis den er lovlig trent av en hundeorganisasjon med tillatelse fra politiet. Hunden kan ikke selges eller omplasseres uten politiets tillatelse. I dette leddet har departementet strøket henvisningen til hunder som var lovlig trent av hundeorganisasjon før loven trådte i kraft, da det er rimelig å anta at det ikke er flere slike hunder i live.

I endringsforslaget § 20 tredje ledd er det nå satt inn en bestemmelse som gjør det mulig å gi forskrift som fastsetter kriterier for å oppfylle unntak fra § 19 første ledd bokstav a. En slik forskrift kan for eksempel sette som vilkår at treningen foregår i regi av navngitte hundeorganisasjoner som har regelverk som ivaretar de nødvendige hensyn. En slik forskrift vil da kunne gi en mer strømlinjeformet forvaltning og redusere behovet for politiets enkeltsaksbehandling i form av å behandle søknader om tillatelse.

Endringsforslaget § 20 fjerde ledd beskriver reaksjoner ved brudd på vilkår som er gitt enten i enkeltvedtak eller i forskrift som innebærer tillatelse til å utøve aktiviteter beskrevet under endringsforslag § 19 første ledd bokstav a. *Flere høringsinstanser* reagerte på et absolutt krav om avliving dersom vilkår var brutt og mente at dette ikke var forholdsmessig. Departementet foreslår at fjerde ledd første punktum skal lyde: «Blir hunder trent uten tillatelse etter andre eller tredje ledd, kan hunden avlives etter vedtak av politiet.» Siden bestemmelsen også hadde to alternative vilkår foreslår departementet også en endring i fjerde ledd andre punktum som gjelder dersom en slik hund angriper eller skader et menneske. Departementet foreslår følgende tekst: «Hvis en hund omfattet av unntak etter andre og tredje ledd, angriper eller skader et menneske, gjelder § 18.»

Endringsforslag § 20 femte ledd inneholder forskriftshjemmelen som nevnt over. Landbruks- og matdepartementet ba Politidirektoratet i 2019 om å utrede nærmere kriterier som skal følges for å ha unntak fra § 19 første ledd bokstav a. Departementet har mottatt en anbefaling fra Politidirektoratet, og ser at det kan være hensiktsmessig å fastsette vilkår for unntak i en egen forskrift. En slik forskrift vil da kunne hjemles både i hundeloven og dyrevelferdsloven. Ved å fastsette slike vilkår i forskrift vil det være helt tydelig at man må

oppfylle spesielle vilkår for å kunne utøve denne aktiviteten og det vil være lettere å håndheve forbudet for de som ikke driver med organisert trening og konkurranse. Departementet viser til Ot.prp. nr. 48 (2002–2003) side 185:

«Hundeorganisasjonene kan imidlertid ikke granske motivasjonen til dem som tiltrekkes av denne sporten, eller ha særlig kontroll med hvordan medlemmene bruker hundene utenfor organiserte sammenhenger. *Heller ikke har hundorganisasjonene makt til å sikre mot uorganisert trening og avl av hunder. Effektive tiltak mot uønskede konsekvenser av angreps- og forsvarstrening av hunder kan bare iverksettes av det offentlige.* [...]» (vår utheving)

10.8 Forbud mot at en person skal kunne ha med hund å gjøre

10.8.1 Gjeldende rett

Hundeloven § 22 gir politiet hjemmel til å forby en person å ha med hund å gjøre når bestemmelser i loven er overtrådt, særlig bestemmelser om vern mot farlig hundehold.

Det vises til omtale av bestemmelsen i Ot.prp. nr. 48 (2002–2003) side 210–211:

«Første ledd angir hvilke forhold som gir politiet adgang til å nedlegge forbud mot å ha med hund å gjøre. Hva som ligger i et slikt forbud, fremgår nærmere av fjerde ledd. Et slikt forbud regnes ikke som rettighetstap etter straffeloven.

Annet ledd setter de nærmere vilkår for å nedlegge forbud etter første ledd. Det er ikke nok at det foreligger et slikt forhold eller overtreddelse som nevnt i første ledd. Det kreves også at hundeholdet ikke kan anses sikkerhetsmessig forsvarlig, eller at forbudet er nødvendig for å bedre allmennhetens eller enkeltpersoners trygghetsfølelse. Dersom disse vilkårene er oppfylt, foretar politiet en samlet vurdering av om det er rimelig å nedlegge forbud.

Tredje ledd gir særlige regler for tilfelle hvor noen er dømt til betinget eller ubetinget fengselsstraff for voldsforbrytelser eller truende adferd. I slike tilfelle kan vedkommende ved dommen forbys å ha med hunder å gjøre. Retten skal etter annet punktum sette slikt forbud dersom det ble brukt hund til forbrytelsen.

Fjerde ledd angir hva et forbud mot å ha med hund å gjøre innebærer. Forbudet kan ikke begrenses på andre måter enn det som

fremgår av femte og sjette ledd. Etter femte ledd kan forbudet begrenses til å gjelde for bestemte hundetyper eller for hunder over en viss størrelse. Er det begrenset på denne måten, kan ikke forbudet utvides bare av den grunn at vedkommende har anskaffet en hund som forbudet ikke omfatter.

Sjette ledd gir regler om varigheten av forbudet. Det skal fastsettes for en begrenset tid, men minst tre år. Er det fastsatt for lengre tid, gir sjette ledd annet punktum adgang til å omgjøre forbudet – helt eller delvis – når tre år er gått, dersom dette er forsvarlig i lys av de hensyn som etter annet ledd må ligge bak et forbud. Politiet kan vedta slik omgjøring selv om forbudet er satt av retten etter tredje ledd eller etter klage etter § 25 jf. § 19.»

Bestemmelsen lyder i dag:

§ 22 Forbud mot at en person skal kunne ha med hund å gjøre

Politiet kan forby en hundeholder å ha med hund å gjøre

- når hundeholderens hund blir vedtatt avlivet, omplassert eller utført etter §§ 18, 19–20, eller § 21, jf. § 24,
- dersom pålegg fra politiet etter § 17 ikke er fulgt opp,
- dersom politiet har avlivet eller omplassert hundeholderens hund etter § 17,
- dersom hundeholderens hund har angrepet et menneske,
- dersom personen har trent en hund for angrep på eller forsvar mot mennesker uten politiets tillatelse,
- dersom personen har latt en hund delta i hundekamp eller har trent en hund for dette,
- dersom hundeholderen etter en advarsel fra politiet i løpet av de neste tre år på nytt har latt en hund gå ulovlig løs eller uten godt nok tilsyn,
- dersom hundeholderen ikke overholder vilkår eller forbud etter § 12 om antall hunder i en husholdning eller på en eiendom, eller
- dersom plikter etter § 13 om merking av hund er overtrådt og pliktene ikke blir oppfylt etter varsel fra politiet med frist for oppfyllelse.

Forbud etter første ledd kan bare bli satt dersom personens hundehold ikke anses å ha vært sikkerhetsmessig forsvarlig, eller dersom forbudet må anses nødvendig for å bedre allmennhetens eller enkeltpersoners trygghetsfølelse.

En person som dømmes til straff av fengsel for et lovbrudd som innbefatter bruk av vold eller truende adferd, kan ved dommen forbyes å ha med hunder å gjøre. Forbud skal bli satt dersom en hund er brukt til lovbruddet.

Den som er forbudt å ha med hund å gjøre, kan ikke eie, besitte eller ha ansvar eller medansvar for eller hånd om en hund for kortere eller lengre tid.

Forbudet kan begrenses til å gjelde for nærmere bestemte hundetyper eller hunder over en viss størrelse.

Forbudet kan tidsbegrenses, men skal gjelde for minst tre år. Etter tre år kan politiet omgjøre forbud som politiet eller retten har satt etter denne paragrafen, dersom det er forsvarlig ut fra hensynet til sikkerhet og allmennhetens og enkeltpersoners trygghet.

10.8.2 Behovet for lovendring

Noen av vilkårene i § 22 fremstår som noe strenge, og departementet ønsker derfor å nansere bestemmelsen noe, slik at den er i tråd med den allmenne rettsfølelse i samfunnet.

Det er også ønskelig at reglene om forbud mot hold av hund er tydelige. Slik nåværende bestemmelse er utformet, kan det stilles spørsmål ved hva som skal til for å oppheve forbudet, og hvordan man oppfyller slike vilkår. Departementet ønsker også å presisere tidsbegrensningen av slike forbud.

10.8.3 Forslaget i høringsnotatet

Hundeloven § 22 viser til andre bestemmelser i hundeloven, og angir hvilke overtredelser som kan føre til at man blir ilagt forbud mot å ha med hund å gjøre. I høringsnotatet skrev departementet at siden det har blitt foreslått endringer i andre bestemmelser i hundeloven, ble det også foreslått at § 22 skulle endres i tråd med forslagene i de andre bestemmelsene.

Departementet foreslo at det i § 22 første ledd bokstav a skulle legges til en henvisning til § 17 og § 17 a ettersom det ifølge departementets høringsforslag skulle kunne fattes vedtak om omplassering etter § 17. Det ble videre foreslått å legge til «§ 17 a» i § 22 første ledd bokstav c, slik at det ikke bare henvises til § 17. Det ble vist til forslaget om å dele opp nåværende § 17 i to bestemmelser i høringsnotatet kap. 7.2.

Nåværende bestemmelse gir hjemmel til å ilegge forbud mot å holde hund «dersom hundeholderens hund har angrepet et menneske». Det

fremstod for departementet som at dette allerede burde være dekket av ordlyden i høringsforslagets §§ 17, 17 a og 18. Siden bestemmelsen allerede gir hjemmel til å ilegge forbud dersom hundeholderens hund blir vedtatt avlivet, omplassert eller utført fra riket etter §§ 17, 17 a, 18, 19–20, eller § 21, jf. § 24, eller omplassert etter § 17 og 17 a, fremstod denne bestemmelsen som overflødig. Det ble heller ikke sett som heldig at et enkelt angrep, som ikke har resultert i et vedtak fra politiets side, likevel skulle kunne føre til et forbud mot å holde hund. Imidlertid kunne det tenkes tilfeller hvor hund som har angrepet menneske blir avlivet av andre enn politiet med hjemmel i § 14. Hvis en hundeholder ikke har andre hunder, er det ikke nødvendigvis formålstjenlig å rette et vedtak mot hundeholderen i henhold til § 17. Det kan likevel være grunnlag for å fatte vedtak etter § 22. Det er derfor foreslått et særlig kriterium i forslaget § 22 første ledd bokstav d.

Hundeloven § 22 første ledd bokstav e ble foreslått endret for å ta høyde for at angreps- og bitetrening skulle kunne bli regulert i forskrift jf. høringsforslaget til hundeloven § 20.

Departementet mente at et forbud mot å ha med hund å gjøre ikke var et hensiktsmessig resultat for alle handlingene/unnlatsene som det er vist til i § 22 første ledd. For eksempel gir § 22 første ledd bokstav g hjemmel til å ilegge forbud mot å ha med hund å gjøre dersom hundeholderen etter én advarsel fra politiet i løpet av tre år på nytt har latt en hund gå ulovlig løs eller uten godt nok tilsyn. Slike situasjoner kan ofte være uhell ved at hunden har kommet seg ut uten hundeholderens kjennskap, og innebærer ikke i seg selv at hunden utgjør en fare for mennesker eller dyr. Dette fremstod derfor for departementet som unødvendig strengt, og det ble foreslått å oppheve denne bestemmelsen.

Departementet foreslo også å fjerne hjemmel for å ilegge forbud mot å ha med hund å gjøre dersom «dersom hundeholderen ikke overholder vilkår eller forbud etter § 12 om antall hunder i en husholdning eller på en eiendom». Denne hjemmelen fremstod også som uforholdsmessig streng for departementet. I en situasjon hvor en hundeholder holder flere hunder enn det som er tillatt i henhold til forskrift, vil andre tiltak fremstå som mer hensiktsmessige enn å ilegge forbud mot å ha med hund å gjøre. Det ble vist til høringsforslaget i § 17. Det var også vanskelig å se at et slikt forbud skulle være en forholdsmessig reaksjon.

Hundeloven § 22 første ledd bokstav i gir hjemmel for å ilegge forbud dersom «plikter etter § 13 om merking av hunder er overtrådt og plik-

tene ikke blir oppfylt etter varsel fra politiet med frist for oppfyllelse». Det forelå ennå ingen slik plikt til å merke sin hund. Derfor hadde denne bestemmelsen aldri blitt brukt. Det fremstod likevel som en meget streng reaksjon å ilegge noen forbud mot å ha med hund gjøre for å ikke ha merket hunden, og det ble derfor foreslått å oppheve denne bestemmelsen. Det ble uttalt at dette heller burde løses ved at hundeholderen ved brudd på § 13 kan ilegges bot, overtredelsesgebyr eller tvangsmulkt.

Hundeloven § 22 andre ledd gir hjemmel til å forby personer å ha med hund å gjøre dersom «personens hundehold ikke anses å ha vært sikkerhetsmessig forsvarlig, eller dersom forbudet må anses nødvendig for å bedre allmennhetens eller enkeltpersoners trygghetsfølelse». Flere innspill til andre bestemmelser har gitt uttrykk for at begrep som «trygghetsfølelse» gir inntrykk av at subjektive følelser skal tillegges for mye vekt. Det er også gitt uttrykk for at begrepene er uklare, noe som er uheldig siden forbud mot å holde hund er et inngripende virkemiddel.

Formålet bak hundeloven § 22 er å hindre personer som ikke har et sikkerhetsmessig forsvarlig hundehold, fra å holde hund. Høringsnotatet viste til høringsforslaget til hundeloven § 17, som tok sikte på å gi politiet midler til å gripe inn i et hundehold på et tidligere stadium med forebyggende tiltak. Departementet mente derfor det ville være mulig å fange opp hundehold som skaper en «utrygghetsfølelse» med virkemidlene i § 17. Det ble derfor foreslått å endre § 22 andre ledd slik at ordet «trygghetsfølelse» byttes ut med ordet «sikkerhet». På denne måten vil bestemmelsen fange opp de hundehold som utgjør en sikkerhetsmessig risiko, og der andre virkemidler ikke har hatt effekt. Dette vil innebære at forbud mot å ha med hund å gjøre bare unntaksvis skal benyttes ved første lovovertrødelse.

Høringsforslagets femte ledd foreslår å videreføre bestemmelsen fra nåværende § 24 om at politiet kan ta hånd om, omplassere, selge eller om nødvendig avlive en hund dersom noen har å gjøre med hund i strid med et endelig forbud etter § 22. Det er en forutsetning for å gripe inn at forbudet er endelig, det vil si at fristen for å klage over forbudet er utløpt, eller at klageinstansen har avgjort klagesaken. Derimot kan politiet gripe inn etter denne bestemmelsen selv om forbudet er bragt inn for domstolene til prøving, hvis da ikke retten har imøtekommet en begjæring om midlertidig forføyning mot iverksetting av forbudet.

Nåværende bestemmelse i § 22 sjette ledd slår fast at forbudet mot å ha med hund å gjøre skal

tidsbegrenses, men gjelde for minst tre år. Departementet foreslo å endre bestemmelsen slik at hovedregelen er at forbudet skal gjelde for to år, men med mulighet for å fastsette en lenger varighet for grove overtredelser. En kortere minimumstid kan gjøre det enklere for politiet å benytte seg av forbudet som et virkemiddel i de tilfeller det er formålstjenlig og forholdsmessig at dette gjøres.

Videre ble det foreslått å fjerne at «etter tre år kan politiet omgjøre forbud som politiet eller retten har satt etter denne paragrafen, dersom det er forsvarlig ut fra hensynet til sikkerhet og allmennhetens og enkeltpersoners trygghet.» Begrunnelsen for dette forslaget var at det er vanskelig for en enkeltpersoner å kunne bevise at de vil være forsvarlige hundeholdere samtidig som de ikke får lov til å ha med hunder å gjøre. Det ble vist til at det kan tenkes tilfeller, som når en person ble ilagt forbud fordi vedkommende hadde et rusproblem som påvirket deres evner som hundeholder, og vedkommende ikke lenger bruker rusmidler, hvor man kan argumentere for at forbudet ikke lengre er nødvendig eller hensiktsmessig. Det kan også være andre livsforhold som kan endre seg. På den annen side, hvis et «førstegangsforbud» settes til to år vil politiet kunne spare saksbehandling når det gjelder å omgjøre forbudet.

Videre ble det foreslått å ta inn en setning som sier at «[d]ersom forbudet ikke overholdes og ved gjentatte brudd etter at første forbud er utløpt ilegges et varig forbud». Forvaltningspraksis innenfor andre av politiets forvaltningsområder innebærer i dag at det som anses som et varig forbud, i realiteten varer i fem år.

Det ble understreket at forbud mot å holde hund er et forebyggende virkemiddel, og ikke skal ha karakter av straff.

Forslaget i høringsnotatet hadde følgende ordlyd:

§ 22 Forbud mot at en person skal kunne ha med hund å gjøre

Politiet kan forby ved vedtak en hundeholder å ha med hund å gjøre

- a. når hundeholderens hund blir vedtatt avlivet, omplassert eller utført fra riket etter §§ 17, 17a, 18, 19-20, eller § 21, jf. § 24,
- b. dersom pålegg fra politiet etter § 17 ikke er fulgt opp,
- c. dersom politiet har avlivet eller omplassert hundeholderens hund etter § 17 og 17 a,

- d. dersom hundeholderens hund har angrepet et menneske, og hunden ble avlivet på stedet etter § 14,
- e. dersom personen har trent en hund for angrep på eller forsvar mot mennesker i strid med loven eller i forskrift gitt i medhold av loven,
- f. dersom personen har latt en hund delta i hundekamp eller har trent en hund for dette.

Forbud etter første ledd kan bare bli satt dersom personens hundehold ikke anses å ha vært sikkerhetsmessig forsvarlig, eller dersom forbudet må anses nødvendig for å bedre allmennhetens eller enkeltpersoners sikkerhet.

En person som dømmes til straff av fengsel for et lovbrudd som innbefatter bruk av vold eller truende adferd, kan ved dommen forbys å ha med hunder å gjøre. Forbud skal bli satt dersom en hund er brukt til lovbruddet.

Den som er forbudt å ha med hund å gjøre, kan ikke eie, besitte eller ha ansvar eller medansvar for eller hånd om en hund for kortere eller lengre tid.

Politiet kan ta hånd om, omplassere, selge eller om nødvendig avlive en hund dersom noen har å gjøre med hunden i strid med et endelig forbud etter § 22.

Forbudet kan begrenses til å gjelde for nærmere bestemte hundetyper eller hunder over en viss størrelse.

Forbudet skal gjelde for to år, men kan ved grove brudd fastsettes for en lengre periode.

Dersom forbudet ikke overholdes og ved gjentatte brudd etter at første forbud er utløpt ilegges et varig forbud.

10.8.4 Høringsinstansens innspill

Politidirektoratet og Oslo politidistrikt viser til at hundeloven § 22 er en viktig bestemmelse for å sikre allmennheten mot uforsvarlig hundehold, samt å beskytte hunder som er gjenstand for belastende hundehold. *Politidirektoratet og Oslo politidistrikt* har ingen innsigelser til at forbudets lengde reduseres fra tre til to år. De viser til at det er fornuftig at forbudet kan gjøres varig der forbudet ikke overholdes og det er gjentatte brudd på hundelovgivningen.

Politidirektoratet viser videre til at § 22 foreslås endret bl.a. ved at departementet fjerner flere situasjoner der politiet kan nedlegge slikt forbud. *Politidirektoratet* støtter de foreslåtte endringene og er enig med departementet i at flere av situasjonene i nåværende lov (manglende merking av hund og flere hunder enn tillatt) fremstår som

unødig strenge. Det kan allikevel tenkes tilfeller der det bør gjøres forbud mot hundehold dersom en persons hund(er) går ulovlig løs(e). Dette bør nedtegnes i paragrafen.

NOAH – for dyrs rettigheter er enig i endringene som gjøres i § 22, som skal sikre at det er enklere å benytte seg av § 22 som et forebyggende virkemiddel for å sikre mot fremtidige lovbrudd og som sikrer at bestemmelsen er i tråd med alminnelig rettsfølelse. *NOAH* er enig i at forbudet må være nødvendig av sikkerhetsårsaker, ikke av hensyn til den enkeltes utrygghetsfølelse. *NOAH* er også enig i endringene og kommentarene vedrørende løs hund/antall hunder/merking av hund/utrygghetsfølelse.

NOAH er også enig i at avlaving bare er aktuelt i de tilfeller det er «nødvendig», og understreker at avlaving aldri vil være nødvendig i de tilfeller mindre inngripende virkemidler som salg eller omplassering vil avhjelpe en eventuell risiko ved hundeholdet.

Dyrebeskyttelsen Norge viser til at et varig forbud mot å holde hund i realiteten er et forbud i fem år og mener at dette er en veldig uheldig praksis. *Dyrebeskyttelsen Norge* mener at et varig forbud bør i all hovedsak være varig, eller vare til personen eventuelt har blitt vurder på nytt og funnet skikket til å ha hund.

10.8.5 Departementets vurderinger

Hundeloven § 22 viser til andre bestemmelser i hundeloven, og angir hvilke overtredelser som kan føre til at man blir ilagt forbud mot å ha med hund å gjøre. Ved at det har blitt foreslått endringer i andre bestemmelser i hundeloven må også § 22 endres i tråd med endringsforslagene i de andre bestemmelsene. Det foreslås at det i § 22 første ledd bokstav c legges til «§ 17 a», slik at det ikke bare henvises til § 17.

Nåværende bestemmelse gir hjemmel til å ilagge forbud mot å holde hund «dersom hundeholderens hund har angrepet et menneske». Det fremstår for departementet som at dette er en situasjon som burde være dekket av §§ 17, 17a og 18. Siden bestemmelsen allerede gir hjemmel til å ilagge forbud dersom hundeholderens hund blir vedtatt avlivet, omplassert eller utført fra riket etter §§ 17, 17a, 18, 19, 20 eller § 21, jf. § 24, eller omplassert etter § 17 og 17 a, fremstår denne bestemmelsen som overflødig. Det er heller ikke heldig at et enkelt angrep, som ikke har resultert i et vedtak fra politiets side likevel skal kunne føre til et forbud mot å holde hund.

Imidlertid kan det tenkes tilfeller der hund som har angrepet menneske, blir avlivet av andre enn politiet med hjemmel i § 14. Hvis en hundeholder ikke har andre hunder, er det ikke nødvendigvis formålstjenlig å rette et vedtak mot hundeholderen i henhold til § 17. Det kan likevel være grunnlag for å fatte vedtak etter § 22. Det er derfor lagt inn som et særskilt kriterium i forslaget § 22 første ledd bokstav d.

Hundeloven § 22 første ledd bokstav e endres for å ta høyde for at angreps- og bitetrening blir regulert i forskrift.

Departementet er av den oppfatning at noen av handlingene/unnlåtelser som kan føre til forbud mot å ha med hund å gjøre, ikke er hensiktsmessige. Hundeloven § 22 første ledd bokstav g gir hjemmel til å ilegge forbud mot å ha med hund å gjøre dersom hundeholderen etter én advarsel fra politiet i løpet av tre år på nytt har latt en hund gå ulovlig løs eller uten godt nok tilsyn. Slike situasjoner kan ofte være uhell ved at hunden har kommet seg ut uten hundeholderens kjennskap, og utgjør ikke i seg selv at hunden innebærer en fare for mennesker eller dyr. Dette fremstår for departementet som unødvendig strengt, og det foreslås derfor å oppheve denne bestemmelsen.

Politidirektoratet har i høringsinnspillet pekt på det kan allikevel tenkes tilfeller der det bør gjøres forbud mot hundehold dersom en persons hund(er) går ulovlig løs(e). Og at dette bør nedtegnes i paragrafen. Til dette vil departementet svare at dersom det er et problem at hund eller hunder går løse kan politiet fatte vedtak etter § 17, og ved brudd på vedtak etter § 17 kan de fatte vedtak etter § 22 bokstav b. departementet minner også om at det nå foreslås et nytt virkemiddel ved at § 24 a gir hjemmel til å ilegge overtredelsesgebyr.

Departementet foreslår også å fjerne hjemmel for å ilegge forbud mot å ha med hund å gjøre dersom «dersom hundeholderen ikke overholder vilkår eller forbud etter § 12 om antall hunder i en husholdning eller på en eiendom». Denne hjemmelen fremstår som uforholdsmessig streng. I en situasjon hvor en hundeholder holder flere hunder enn det som er tillatt i henhold til forskrift, vil andre tiltak fremstå som mer hensiktsmessige enn å ilegge forbud. Det vises her til endringsforslaget i § 17. Det er også vanskelig å se at et slikt forbud skulle være en forholdsmessig reaksjon.

Videre i § 22 første ledd bokstav i kan man ilegges forbud dersom «plikter etter § 13 om merking av hunder er overtrådt og pliktene ikke blir oppfylt etter varsel fra politiet med frist for oppfyl-

lelse». Det foreligger per dags dato ingen slik plikt til å merke sin hund. Derfor har denne bestemmelsen aldri blitt brukt. Det fremstår imidlertid som en meget streng reaksjon å ilegge noen forbud mot å ha med hund å gjøre for ikke å ha merket hunden. Det foreslås derfor å oppheve denne bestemmelsen. Dette kan heller løses ved at hundeholderen ved brudd på § 13 kan ilegges bot eller tvangsmulkt.

Bestemmelsens andre ledd gir hjemmel til å forby personer å ha med hund å gjøre dersom «personens hundehold ikke anses å ha vært sikkerhetsmessig forsvarlig, eller dersom forbudet må anses nødvendig for å bedre allmennhetens eller enkeltpersoners trygghetsfølelse». Flere innspill til andre bestemmelser har gitt uttrykk for at begrep som «trygghetsfølelse» gir inntrykk av at subjektive følelser skal tillegges for mye vekt. Det er også gitt uttrykk for at begrepene er uklare, noe som er uheldig siden forbud mot å holde hund er et inngripende virkemiddel.

Bestemmelsens formål er å hindre personer som ikke har et sikkerhetsmessig forsvarlig hundehold, fra å holde hund. Det man ifølge forarbeidene ønsker å fange opp er flere mindre episoder med uønskede hendelser som ikke vil bli fanget opp av andre bestemmelser i hundeloven, men som likevel skaper utrygghet i et område jf. Ot.prp. nr. 48 (2002–2003) side165.

Departementets endringsforslag til hundeloven § 17 tar sikte på å gi politiet midler til å gripe inn i et hundehold på et tidligere stadium med forebyggende tiltak. Departementet ønsker derfor å fange opp slike tilfeller som skaper en «utrygghetsfølelse» med § 17. Det foreslås derfor å endre § 22 andre ledd slik at ordet «trygghetsfølelse» byttes ut med ordet «sikkerhet». På denne måten vil bestemmelsen fange opp de hundehold som utgjør en sikkerhetsmessig risiko, og der andre virkemidler ikke har hatt effekt. Dette vil innebære at forbud mot å ha med hund å gjøre bare unntaksvis skal benyttes ved første lovovertrødelse.

Hundeloven § 22 fjerde ledd videreføres. Bestemmelsen beskriver nærmere innholdet i forbudet.

Hundeloven § 22 femte ledd videreføres også. Bestemmelsen angir at forbudet kan avgrenses til visse hundetyper og et bestemt antall hunder.

Endringsforslagets sjettede ledd viderefører bestemmelsen fra nåværende § 24 om at politiet kan ta hånd om, omplassere, selge eller om nødvendig avlive en hund dersom noen har med hund å gjøre i strid med et endelig forbud etter § 22.

Det er en forutsetning for å gripe inn at forbudet er endelig, det vil si at fristen for å klage over forbudet er utløpt, eller at klageinstansen har avgjort klagesaken. Derimot kan politiet gripe inn etter denne bestemmelsen selv om forbudet er bragt inn for domstolene til prøving, hvis ikke retten har imøtekommet en begjæring om midlertidig forføyning mot iverksetting av forbudet.

Nåværende bestemmelse i § 22 sjette ledd slår fast at forbudet mot å ha med hund å gjøre skal tidsbegrenses, men gjelde for minst tre år. Denne bestemmelsen gjenfinnes nå i hundeloven § 22 syvende ledd. Departementet foreslår også å endre bestemmelsen slik at hovedregelen er at forbudet skal gjelde for to år, men med mulighet for å fastsette en lenger varighet for grove overtredelser. En kortere minimumstid kan gjøre det enklere for politiet å benytte seg av forbudet som et virkemiddel i de tilfeller det er formålstjenlig og forholdsmessig at dette gjøres.

Videre foreslås det å fjerne at «etter tre år kan politiet omgjøre forbud som politiet eller retten har satt etter denne paragrafen, dersom det er forsvarlig ut fra hensynet til sikkerhet og allmennhetens og enkeltpersoners trygghet.» Begrunnelsen for dette forslaget er at det er vanskelig for enkeltpersoner å kunne bevise at de vil være forsvarlige hundeholdere samtidig som de ikke får lov til å ha med hunder å gjøre.

Det kan tenkes tilfeller, som når en person ble ilagt forbud fordi vedkommende hadde et rusproblem som påvirket vedkommendes evner som hundeholder, og vedkommende ikke lenger bruker rusmidler. Da kan man argumentere for at forbudet ikke lenger er nødvendig eller hensiktsmessig. Det kan også være andre livsforhold som kan endre seg. På den annen side, hvis et «førstegangsforbud» settes til to år vil politiet kunne spare saksbehandling i forhold til å omgjøre forbudet.

Videre foreslås det at «[d]ersom forbudet ikke overholdes ilegges et varig forbud. Ved nye brudd, jf. første ledd etter at første forbud er utløpt, ilegges også et varig forbud.» Forvaltningspraksis innenfor andre av politiets forvaltningsområder innebærer i dag at det som anses som et varig forbud, i realiteten varer i fem år.

Det understrekes at forbud mot å holde hund er et forebyggende virkemiddel, og ikke skal ha karakter av straff.

10.9 Behandling av personopplysninger

10.9.1 Gjeldende rett

10.9.1.1 Hundeloven

Det følger av hundeloven § 23 at politiet kan føre register over alle personer som har fått et forbud mot å ha med hund å gjøre etter hundeloven § 22. Registeret kan føres både nasjonalt og lokalt. Kongen kan gi forskrift om registreringen og også fastsette at andre enn politiet skal ha tilgang til opplysningene for å effektivisere håndhevingen.

Bestemmelsen lyder i dag:

§ 23 Register over vedtak etter § 22

Politiet kan lokalt eller for hele riket føre personregistre som inneholder opplysninger om forbud etter § 22. Kongen kan gi forskrift om registreringen og også fastsette at andre enn politiet skal ha tilgang til opplysningene for å effektivisere håndhevingen.

10.9.1.2 Personvernforordningen, dennes krav til behandlingsgrunnlag og supplerende grunnlag

Lov om behandling av personopplysninger (personopplysningsloven) inkorporerer Europaparlaments- og rådsforordningen (EU) 2016/697 av 27. april 2016 om vern av fysiske personer i forbindelse med behandling av personopplysninger (personvernforordningen) i norsk rett.

Inkorporeringen av den nye personvernforordningen innebærer i stor grad en videreføring og videreutvikling av tidligere personvernlovgivning. Både personopplysningsloven og personvernforordningen stiller generelle og spesifikke krav til behandling av personopplysninger. Disse kravene må politiet følge i sitt tilsynsarbeid.

Regelverket gjelder personopplysninger, som er opplysninger om en identifisert eller identifiserbar fysisk person, jf. definisjonen i personvernforordningen artikkel 4 nr. 1. Med behandling av slike opplysninger menes enhver operasjon som gjøres med personopplysninger, inkludert innsamling og registrering av opplysninger, jf. definisjonen av «behandling» som fremgår av personvernforordningen artikkel 4 nr. 2.

10.9.1.3 Krav til behandlingsgrunnlaget etter personvernforordningen

Prinsippene for behandling av personopplysninger fremgår av personvernforordningen artikkel 5. Av artikkel 5 nr. 1 bokstav a fremgår det at per-

sonopplysninger skal behandles med lovlighet, rettferdighet og åpenhet. Kravet til at behandlingen må være lovlig innebærer at den må ha et gyldig behandlingsgrunnlag.

Hvilke krav som stilles til et behandlingsgrunnlag følger av artikkel 6. Det fremgår av personvernforordningen artikkel 6 at behandling av personopplysninger er lovlig dersom ett av vilkårene i artikkel 6 nr. 1 bokstav a-f er oppfylt. I henhold til bokstav e er behandlingen lovlig dersom den er «nødvendig for å utføre en oppgave i allmennhetens interesse eller utøve offentlig myndighet som den behandlingsansvarlige er pålagt». Både den nåværende § 23 og departementets endringsforslag bygger på behandlingsgrunnlaget i artikkel 6 nr. 1 bokstav e.

Artikkel 6 nr. 1 bokstav e er ikke et behandlingsgrunnlag alene. Det følger av artikkel 6 nr. 3 bokstav b at det må foreligge et supplerende grunnlag i nasjonal rett som den behandlingsansvarlige er underlagt. Ifølge forordningens fortalepunkt 41 er det ikke krav om at behandlingen må fremgå av formell lov, men det rettslige grunnlaget bør være tydelig og presist, og rettsstilstanden skal være forutsigbar for den enkelte (Prop. 56 LS punkt 6.3.2). I forarbeidene til personopplysningsloven 2018 legger Justis- og beredskapsdepartementet til grunn at det er tilstrekkelig etter ordlyden i forordningen at behandlingen er nødvendig for å utføre en oppgave i allmennhetens interesse som forutsetter behandling av personopplysninger (Prop. 56 LS punkt 6.3.2).

Personvernforordningens fortalepunkt 41 gir videre uttrykk for at et rettslig grunnlag skal være «tydelig og presist, og anvendelsen av det bør være forutsigbar for personer som omfattes av det, i samsvar med rettspraksisen til Den europeiske unions domstol («Domstolen») og Den europeiske menneskerettighetsdomstol». Dette betyr at kravet til hjemmelsgrunnlaget må tolkes i tråd med kravene til rettsgrunnlag for inngrep i retten til privatliv etter Den europeiske menneskerettighetskonvensjonen (EMK) og Grunnloven § 102. Etter Grunnloven og EMK må det foretas en konkret vurdering av behandlingen, der det særlig legges vekt på hvor inngripende behandlingen er (Prop. 56 LS (2017–2018) punkt 6.4 og nedenfor i punkt 5.2.5).

For en utdypende redegjørelse av hjemmelsskravet etter EMK og Grunnloven vises det til Prop. 56 LS (2017–2018) pkt. 6.4 side 34–35 med videre henvisninger. Justis – og beredskapsdepartementet har lagt til grunn at personvernforordningen artikkel 6 nr. 1 e kombinert med supplerende lovhjemmel i nasjonal rett kan være tilstrek-

kelig for å oppfylle kravet til hjemmelen etter Grunnloven og EMK (Prop. 56 LS (2017–2018) punkt 6.4). Hvorvidt et rettsgrunnlag oppfyller kravene for å kunne behandle personopplysninger etter Grunnloven og EMK må imidlertid vurderes konkret i hvert tilfelle.

10.9.1.4 Behandling av opplysninger om straffbare forhold

Personvernforordningen artikkel 10 inneholder en særbestemmelse om behandling av opplysninger om «straffedommer og lovovertrедelser eller tilknyttede sikkerhetstiltak». Det følger av artikkel 10 at behandling av personopplysninger vedrørende straffedommer og lovovertrедelser kun kan utføres under en offentlig myndighets kontroll eller dersom behandlingen er tillatt i henhold til nasjonal rett som sikrer nødvendige garantier. Forordningens artikkel 10 krever ikke at det fastsettes nasjonale bestemmelser for behandling av personopplysninger om straffbare forhold eller lovovertrедelser dersom dette gjøres av en offentlig myndighet. Det er derfor ikke noen ytterligere krav utover et behandlingsgrunnlag jf. artikkel 6 nr. 1. Dersom man ønsker å benytte seg av behandlingsgrunnlag etter bokstav c og e vil dette imidlertid innebære krav om supplerende rettsgrunnlag i nasjonal rett, jf. artikkel 6 nr. 1 bokstav e, jf. nr. 3.

10.9.1.5 Behandling av særlige kategorier personopplysninger

Behandling av «særlige kategorier personopplysninger» er som hovedregel forbudt. Det kan gjøres unntak fra dette forbudet dersom ett av unntakene i artikkel 9 nr. 2 a-j er oppfylt og det i tillegg foreligger et behandlingsgrunnlag etter artikkel 6 jf. forordningens fortalepunkt 51. Unntaket i artikkel 9 nr. 2 bokstav g åpner for at særlige kategorier personopplysninger kan behandles dersom behandlingen er «nødvendig av hensyn til viktige allmenne interesser». Behandlingen må ha grunnlag i nasjonal rett som skal stå i et rimelig forhold til det mål som søkes oppnådd og være forenlig med det grunnleggende innholdet i retten til vern av personopplysninger. Denne begrensningen innebærer at det må være balanse mellom de beskyttede individuelle interessene på den ene siden og de legitime samfunnsbehovene som begrunner tiltaket på den andre siden. Videre stiller artikkel 9 nr. 2 bokstav g krav om at det nasjonale rettsgrunnlaget sikrer «egne og særlige tiltak for å verne den registrertes grunnleggende rettigheter og interesser».

10.9.2 Behovet for lovendring

Hundeloven § 23 gi politiet adgang til å opprette register over personer som er ilagt forbud mot å ha med hunder å gjøre etter hundeloven § 22. Bestemmelsens utforming er basert på den tidligere personopplysningsloven av 2000. Personopplysningsloven ble endret i 2018 i forbindelse med inkorporeringen av Europaparlaments- og rådsforordningen (EU) 2016/697 av 27. april 2016 om vern av fysiske personer i forbindelse med behandling av personopplysninger (personvernforordningen).

Selv om et behandlingsgrunnlag etter artikkel 6 nr. 1 e kombinert med et supplerende grunnlag i nasjonal rett vil oppfylle vilkårene i Grunnloven og EMK i de aller fleste tilfeller, kan det likevel oppstå tilfeller hvor det er nødvendig med et uttrykkelig grunnlag i særlovgivningen. Det er derfor hensiktsmessig å oppdatere rettsgrunnlaget i hundeloven § 23 for å gi et uttrykkelig rettsgrunnlag for å behandle personopplysninger. Et slikt grunnlag vil føre til en mer forutsigbar og tydelig rettstilstand, og gjøre det mulig å stille ytterligere sikkerhetsgarantier.

Politiets oppgaver etter hundeloven forutsetter behandling av personopplysninger. I forbindelse med saker etter hundeloven behandles mange ulike personopplysninger. For eksempel vil det kunne være nødvendig å behandle opplysninger om tidligere straffbare forhold for å finne det mest formålstjenlige virkemidlet i en gitt situasjon. For å få et tydeligere rettsgrunnlag for behandling av personopplysninger kan det være hensiktsmessig å utvide den eksisterende hjemmelen i § 23 til å gjelde politiets behandling av personopplysninger etter alle bestemmelsene hundeloven. Til sist er det også hensiktsmessig å innføre en forskriftshjemmel, slik at det kan fastsettes mer detaljerte regler, samt muliggjøre oppfølging av fremtidig teknologisk utvikling.

10.9.3 Forslaget i høringsnotatet

Departementet foreslo å endre hundeloven § 23 for å gi en oppdatert hjemmel for behandling av personopplysninger, slik at rettsgrunnlaget for behandling av personopplysninger tydelig kommer frem av bestemmelsen. Den nåværende utformingen av hundeloven § 23 er basert på den tidligere personopplysningsloven av 2000. Dette medfører at lovteksten ikke er tilstrekkelig tilpasset den nye rettssituasjonen.

Etter departementets vurdering burde det fastsettes et uttrykkelig og oppdatert grunnlag for

behandling av personopplysninger i hundeloven. Selv om et behandlingsgrunnlag etter artikkel 6 nr. 1 e kombinert med et supplerende grunnlag i nasjonal rett vil oppfylle vilkårene i Grunnloven og EMK i de aller fleste tilfeller, kan det likevel oppstå tilfeller hvor det er nødvendig med et uttrykkelig grunnlag i særlovgivningen. Departementet mente derfor at det var hensiktsmessig å oppdatere rettsgrunnlaget i hundeloven § 23, for å gi et uttrykkelig rettsgrunnlag for å behandle personopplysninger. Et slikt grunnlag vil føre til en mer forutsigbar og tydelig rettstilstand, og gjøre det mulig å stille ytterligere sikkerhetsgarantier.

Høringsforslaget ville gi et rettsgrunnlag for behandling av personopplysninger tilpasset og harmonisert med systematikken og begrepene i personvernforordningen. Dette ville tydeliggjøre rettssituasjonen for alle parter, og gi politiet et godt rettsgrunnlag som er tilpasset dagens regelverk for personopplysninger. Dette ville også føre til en mer forutsigbar og tydelig rettstilstand, og med det gjøre det mulig å stille ytterligere sikkerhetsgarantier.

Høringsforslaget var avgrenset mot saker etter hundeloven som behandles etter straffeprosessloven. Behandling av personopplysninger i forbindelse med saker etter straffeprosessloven har hjemmel i lov om behandling av opplysninger i politiet og påtalemyndigheten (politiregisterloven).

Politiets behandling av personopplysninger vil være «nødvendig for å utføre en oppgave i allmennhetens interesse eller utøve offentlig myndighet som den behandlingsansvarlige er pålagt» jf. artikkel 6 nr. 1 bokstav e. Hundeloven har til formål å bidra til å fremme et hundehold som ivaretar hensyn til sikkerhet, trygghet, alminnelig ro og orden jf. § 1 annet ledd. Dette er en oppgave av stor betydning for samfunnet. Også vilkåret om at den behandlingsansvarlige må være pålagt en oppgave må anses oppfylt, da politiets myndighetsutøvelse og oppgaver fremgår av hundeloven, med tilhørende forskrifter. Behandlingen av personopplysninger er en forutsetning for at disse kan utføres.

Departementets høringsforslag tok utgangspunkt i personvernforordningens definisjon av «behandling» som omfatter enhver operasjon eller rekke av operasjoner som gjøres med personopplysninger, enten automatisert eller ikke, for eksempel innsamling, registrering, organisering, strukturering, lagring, tilpasning eller endring, gjenfinning, konsultering, bruk, utlevering ved overføring, spredning eller alle andre former for tilgjengeliggjøring, sammenstilling eller samkjø-

ring, begrensning, sletting eller tilintetgjøring jf. personvernforordningen artikkel 4 nr. 2.

Høringsforslaget sa uttrykkelig at behandling av personopplysninger kun kan skje når dette er «nødvendig». Dette nødvendighetskravet vil være i tråd med personvernforordningen artikkel 6 nr. 1 bokstav e og prinsippet om dataminimering som fremgår av artikkel 5 nr. 1 bokstav c. En naturlig språkforståelse av «nødvendig» vil avskjære vilkårlig behandling som ikke har relevans for saken det arbeides med. Dette vil også innebære at det ikke skal behandles flere opplysninger enn det som trengs for å oppnå formålet med saksbehandlingen. Dette vil avgrense mot informasjon som kan være nyttig uten å være relevant for den konkrete saksbehandlingen.

Opplysningene som behandles skal ha saklig sammenheng med formålet med saksbehandlingen, og må enten alene eller sammen med andre ha betydning i arbeidet eller for utøvelse av myndighet. Likevel må det være tillatt å innhente og behandle opplysninger uten at det er et vilkår om at opplysningene faktisk får en betydning i den aktuelle saken. Det vil ofte være umulig å forutse hvilke enkeltopplysninger som har relevans på forhånd.

Nødvendighetskravet vil få betydning når det kommer til hvilke opplysninger som kan innhentes, og hvordan disse kan behandles. For eksempel kan innhenting av ulike opplysninger være nødvendige i forbindelse med behandlingen av en sak, mens lagring over lengre tid ikke vil være nødvendig.

Høringsforslaget ble utformet slik at bestemmelsen ikke anvendes alene. Kravet til nødvendighet gjør at øvrige bestemmelser i hundeloven og dennes tilhørende forskrifter som legger eller pålegger tilsynsmyndigheten oppgaver, vil være vesentlige for å nærmere avgrense i hvilken utstrekning det kan behandles personopplysninger.

Høringsforslaget var begrenset til å gjelde behandling som er nødvendig for å «utøve myndighet eller utføre andre oppgaver etter loven her», det vil si hundeloven. Dette er en vid formulering og omfatter alle de oppgavene politiet er pålagt. Dette vil bidra til å tydeliggjøre rammen for hvilke oppgaver eller myndighetsutøvelse som behandling av personopplysninger kan knytte seg til. Bestemmelsene i hundeloven vil på denne måten bidra til å gi veiledning om hvilke opplysninger som er relevante for en sak, og hvilke personer som kan bli omfattet av behandlingen. Dette vil i sin tur bidra til å ivareta hensynet til forutsigbarhet og klarhet. Opplysninger om straffedom-

mer og lovovertrædelser omfattes ikke av «særlige opplysninger» i personvernforordningen artikkel 9, men blir isteden regulert av artikkel 10 som gjelder i tillegg til artikkel 6.

Hovedregelen som fremgår av artikkel 10, er at behandling av slike personopplysninger bare kan skje «under offentlig myndighetskontroll». Ved at politiet er en offentlig myndighet, er dette vilkåret oppfylt. Det kreves ikke at adgangen til å behandle slike opplysninger fastsettes i et nasjonalt behandlingsgrunnlag utover det som følger av artikkel 6 nr. 1. Opplysninger om straffedommer og lovovertrædelser vil likevel raskt bli ansett for å være følsomme opplysninger som berører noens personlige forhold. Departementet mente derfor at det var hensiktsmessig å uttrykkelig vise til artikkel 10 i forslaget til § 23, for å tydeliggjøre at slike opplysninger er omfattet av bestemmelsen, og med det øke forutberegneligheten for den enkelte.

I høringsnotatet ble det vist til at politiet i forbindelse med saksbehandling og tilsynsvirksomhet kan få kjennskap til opplysninger som etter personvernforordningen artikkel 9 utgjør særlige kategorier av personopplysninger. Det vil som oftest være tale om helseopplysninger som politiet blir kjent med under saksgangen. Av og til vil opplysningene være avgitt av en hundeholder på eget initiativ, som en forklaring på hvorfor en situasjon har oppstått. Slike opplysninger blir sjeldent aktivt innhentet av politiet, og det er i liten grad behov for å behandle dem. Opplysningene må likevel håndteres når de har kommet inn til politiet.

Departementets høringsforslag åpnet opp for behandling av særlige kategorier personopplysninger, og vil derfor innebære et unntak fra forbudet i forordningens artikkel 9 nr. 1. Forslaget baserer seg på unntaket i artikkel 9 nr. 2 bokstav g, og legger til grunn at det ikke er tvilsomt at politiets behandling av særlige kategorier av personopplysninger er nødvendig av hensyn til «viktige samfunnsinteresser». De samfunnsinteressene som er særlig sentrale i denne, er å fremme et hundehold som ivaretar hensyn til sikkerhet, trygghet, alminnelig ro og orden.

Departementet foreslo også å legge til en forskriftshjemmel om at Kongen skal kunne gi nærmere regler i forskrift om behandlingen av personopplysninger, herunder formålet med behandlingen, behandlingsansvar, hvilke opplysninger som kan behandles, hvem det kan behandles personopplysninger om og bruk av automatiserte avgjørelser.

Utdypende bestemmelser for å klargjøre hjemmelsgrunnlaget vil etter departementets vurde-

ring gjøre seg best i forskrifts form siden utformingen kan bli både detaljert og omfangsrik. Det andre leddet i departementets forslag inneholder derfor en forskriftshjemmel for Kongen til å gi nærmere regler om behandlingen, herunder sentrale formål behandlingen kan knyttes til, personkrets og opplysningskategorier. Forslagets ordlyd er vid og omfatter alt som knytter seg til behandling av personopplysninger. Listen i forslaget er ikke uttømmende. Eventuelle forskrifter som hjemles i hundeloven § 23 annet ledd vil utgjøre et supplerende rettsgrunnlag etter personvernforordningen, og må tolkes i lys av det overordnede hjemmelsgrunnlaget. Denne forskriftsbestemmelsen skal også kunne brukes til å gi mer spesifikke bestemmelser dersom dette skulle vise seg nødvendig.

10.9.4 Vurdering av personvernmessige konsekvenser

I forbindelse med departementets høringsforslag ble det også vist til en vurdering av personvernmessige konsekvenser av en ny bestemmelse i hundeloven § 23.

For alle andre typer personopplysninger enn de som faller inn under personvernforordningen artikkel 9, vil ikke endringsforslaget innebære noen personvernmessige konsekvenser, men kun tydeliggjøre rettssituasjonen for den registrerte.

Høringsforslaget innebar en stadfestelse av politiets adgang til å behandle opplysninger som faller inn under personvernforordningen artikkel 9 når dette er nødvendig. Det understrekes at personopplysninger må innhentes, behandles og lagres i henhold til reglene om behandling av personopplysninger. Hvorvidt en behandling er forholdsmessig, må vurderes konkret i hvert enkelt tilfelle. Departementets forslag inneholder tiltak som er ment å minimere datamengden som behandles, blant annet med begrensningen «nødvendige». Dette vil bidra til å sikre grunnleggende prinsipper for behandlingen av personopplysninger. Bestemmelsen vil heller ikke stå alene, men vil bli supplert av øvrige bestemmelser om personvern og de eventuelle forskrifter som vil bli hjemlet i forslagens andre ledd.

Det ble vist til at politiet har allerede i dag på plass flere sikkerhetstiltak som sikrer vern av personopplysninger. Tiltakene for å beskytte personopplysninger er sammensatt av fysiske, systembaserte og organisatoriske og administrative tiltak. Det er flere elementer i personopplysningsloven og personvernforordningen, og i øvrig forvaltningslovgivning, som bidrar til å sikre den regis-

trertes personvern. All saksbehandling vil være underlagt saksbehandlingsreglene i lov om behandlingsmåter om forvaltningssaker, herunder taushetsplikten som fremgår av § 13. Videre gjelder lov om politiet og lov om behandling av opplysninger i politiet og påtalemyndigheten. Datasystemene som brukes er nasjonalt sikret, og tilgangen til å se opplysninger er styrt etter tjenestemessig behov. Disse tiltakene er egnet til å oppfylle kravet om «egnete og særlige tiltak for å verne den registrertes grunnleggende rettigheter og interesser». Nærmere tiltak vil kunne fastsettes i forskrift etter endringsforslagets andre ledd.

Høringsforslaget hadde følgende ordlyd:

§ 23 Behandling av personopplysninger

Politiet kan behandle personopplysninger, herunder personopplysninger som nevnt i personvernforordningen artikkel 9 og 10, når dette er nødvendig for å utøve myndighet eller utføre andre oppgaver etter loven her.

Kongen kan gi forskrift om behandlingen, blant annet om formålet med behandlingen, behandlingsansvar, hvilke personopplysninger som kan behandles, hvem det kan behandles personopplysninger om, bruk av automatiserte avgjørelser, adgangen til viderebehandling, utlevering, registerføring og tilgang til registre.

10.9.5 Høringsinstansens innspill

Datatilsynet ser det som positivt at det etableres et tydelig rettsgrunnlag for politiets behandling av personopplysninger ved utførelse av oppgaver etter hundeloven.

Behandling av særlige kategorier personopplysninger (som for eksempel helseopplysninger) er i utgangspunktet forbudt, jf. forordningen art. 9 nr. 1. Forslaget til endring av hundeloven § 23 baserer seg på unntaket i forordningens art. 9 nr. 2 bokstav g, som åpner for behandling av særlige kategorier personopplysninger når dette er nødvendig av hensyn til «viktige allmenne interesser». *Datatilsynet* bemerker at det etter forordningens art. 9 nr. 2 bokstav g også kreves hjemmel i nasjonal rett. Med de endringene som nå foreslås i hundeloven § 23, samt ev. utfyllende bestemmelser i forskrift, vil kravet til supplerende rettsgrunnlag etter art. 6 nr. 1 bokstav e og kravet om hjemmel i nasjonal rett etter art. 9 nr. 2 bokstav g være oppfylt.

Datatilsynet merker seg ellers at det i liten grad er behov for å behandle særlige kategorier av personopplysninger, og at politiet sjeldent inn-

henter slike opplysninger ved utførelse av oppgaver etter hundeloven.

Departementet foreslår videre at det innføres en forskriftshjemmel i hundeloven § 23, «slik at det kan fastsettes mer detaljerte regler og muliggjøre oppfølging av den teknologiske utviklingen». I henhold til forslaget skal Kongen skal kunne gi nærmere regler i forskrift om «behandlingen av personopplysninger, herunder formålet med behandlingen, behandlingsansvar, hvilke opplysninger som kan behandles, hvem som kan behandle opplysningene og bruk av automatiserte avgjørelser».

Det fremgår ikke av høringsnotatet hvorvidt bruk av automatiserte avgjørelser er nærmere utredet eller hvilke avgjørelser etter loven dette ev. er aktuelt for. *Datatilsynet* oppfatter derfor forslaget slik at det er ønskelig å etablere en hjemmel for dette nå med tanke på et ev. fremtidig behov og tekniske muligheter. *Datatilsynet* bemerker at bruk av automatiserte avgjørelser må skje innenfor rammen av personvernforordningen art. 22.

Personvernforordningen artikkel 22 inneholder særskilte regler for behandling av personopplysninger ved helautomatiserte avgjørelser. Den enkelte har i utgangspunktet rett til å ikke være gjenstand for avgjørelser som utelukkende baserer seg på automatisert saksbehandling og som har rettsvirkning for eller på tilsvarende måte i betydelig grad påvirker vedkommende, jf. artikkel 22 nr. 1. Etter artikkel 22 nr. 2 bokstav b gjelder det likevel ikke en slik rett dersom avgjørelsen er tillatt i henhold til nasjonale rett og det er fastsatt egnede tiltak for å verne den registrertes rettigheter, friheter og berettigede interesser.

Automatiserte avgjørelser kan etter forordningen ikke bygge på særlige kategorier av personopplysninger, med mindre behandlingen er nødvendig av hensyn til «viktige allmenne interesser» etter artikkel 9 nr. 2 bokstav g, og det er innført «egne og særlige tiltak for å verne den registrertes grunnleggende rettigheter, friheter og berettigede interesser», jf. artikkel 22 nr. 4. Det sentrale her er at det foreligger tilstrekkelige kvalitetssikringsmekanismer for å sikre at de opplysningene som ligger til grunn for avgjørelsen er riktige og dekkende. Hva som kreves av egnede tiltak, må vurderes i lys av betydningen som behandlingen har for den enkelte, holdt opp imot samfunnets og forvaltningens behov.

Datatilsynet forutsetter at det foretas en konkret vurdering av kravene etter art. 22 dersom det er aktuelt å benytte seg av forskriftshjemmelen i hundeloven § 23 annet ledd.

Det fremgår av høringsnotatet at endringsforslaget innebærer en tydeliggjøring av rettssituasjonen og en stadfestelse av politiets adgangen til å behandle opplysninger som faller inn under personvernforordningen art. 9 når dette er nødvendig.

Datatilsynet ser det som positivt at personvernmessige konsekvenser omtales i eget punkt i høringsnotatet.

10.9.6 Departementets vurderinger

Departementet foreslår å endre hundeloven § 23 for å gi en oppdatert hjemmel for behandling av personopplysninger, slik at rettsgrunnlaget for behandling av personopplysninger tydelig fremgår av bestemmelsen. Den nåværende utformingen av hundeloven § 23 er basert på den tidligere personopplysningsloven av 2000. Lovteksten er derfor ikke tilstrekkelig tilpasset den nye rettsituasjonen.

Etter departementets vurdering bør det fastsettes et uttrykkelig og oppdatert grunnlag for behandling av personopplysninger i hundeloven. Selv om et behandlingsgrunnlag etter artikkel 6 nr. 1 e kombinert med et supplerende grunnlag i nasjonal rett vil oppfylle vilkårene i Grunnloven og EMK i de aller fleste tilfeller, kan det likevel oppstå tilfeller hvor det er nødvendig med et uttrykkelig grunnlag i særlovgivningen. Det er derfor hensiktsmessig å oppdatere rettsgrunnlaget i hundeloven § 23, for å gi et uttrykkelig rettsgrunnlag for å behandle personopplysninger. Et slikt grunnlag vil føre til en mer forutsigbar og tydelig rettstilstand, og gjøre det mulig å stille ytterligere sikkerhetsgarantier.

Endringsforslaget vil gi et rettsgrunnlag for behandling av personopplysninger tilpasset og harmonisert med systematikken og begrepene i personvernforordningen. Dette vil tydeliggjøre rettssituasjonen for alle parter, og gi politiet et godt rettsgrunnlag som er tilpasset dagens regelverk for personopplysninger. Dette vil også føre til en mer forutsigbar og tydelig rettstilstand, og med det gjøre det mulig å stille ytterligere sikkerhetsgarantier.

Endringsforslaget avgrenser mot saker etter hundeloven som behandles etter straffeprosessloven. Behandling av personopplysninger i forbindelse med saker etter straffeprosessloven har hjemmel i lov om behandling av opplysninger i politiet og påtalemyndigheten (politiregisterloven).

Tilsynsmyndighetens behandling av personopplysninger er «nødvendig for å utføre en opp-

gave i allmennhetens interesse eller utøve offentlig myndighet som den behandlingsansvarlige er pålagt» jf. artikkel 6 nr. 1 bokstav e. Hundeloven har til formål å bidra til å fremme et hundehold som ivaretar hensyn til sikkerhet, trygghet, alminnelig ro og orden jf. § 1 annet ledd. Dette er en oppgave av stor betydning for samfunnet. Også vilkåret om at den behandlingsansvarlige må være pålagt en oppgave må anses oppfylt, da politiets myndighetsutøvelse og oppgaver fremgår av hundeloven, med tilhørende forskrifter. Behandlingen av personopplysninger er en forutsetning for at disse kan utføres.

Departementets endringsforslag tar utgangspunkt i personvernforordningens definisjon av «behandling» som omfatter enhver operasjon eller rekke av operasjoner som gjøres med personopplysninger, enten automatisert eller ikke, for eksempel innsamling, registrering, organisering, strukturering, lagring, tilpasning eller endring, gjenfinning, konsultering, bruk, utlevering ved overføring, spredning eller alle andre former for tilgjengeliggjøring, sammenstilling eller samkjøring, begrensning, sletting eller tilintetgjøring jf. personvernforordningen artikkel 4 nr. 2.

Departementets endringsforslag sier uttrykkelig at behandling av personopplysninger kun kan skje når dette er «nødvendig». Dette nødvendighetskravet vil være i tråd med personvernforordningen artikkel 6 nr. 1 bokstav e og prinsippet om dataminimering som fremgår av artikkel 5 nr. 1 bokstav c. En naturlig språkforståelse av «nødvendig» vil avskjære vilkårlig behandling som ikke har relevans for saken det arbeides med. Dette vil også innebære at det ikke skal behandles flere opplysninger enn det som trengs for å oppnå formålet med saksbehandlingen. Dette vil avgrense behandling mot for eksempel informasjon som kan være nyttig, men ikke nødvendig.

Opplysningene som behandles skal ha saklig sammenheng med formålet med saksbehandlingen, og må enten alene eller sammen med andre ha betydning i arbeidet eller for utøvelse av myndighet. Likevel må det være tillatt å innhente og behandle opplysninger uten at det er et vilkår om at opplysningene faktisk får en betydning i den aktuelle saken. Det vil ofte være umulig å forutse hvilke enkeltopplysninger som har relevans på forhånd.

Nødvendighetskravet vil få betydning når det kommer til hvilke opplysninger som kan innhentes, og hvordan disse kan behandles. For eksempel kan innhenting av ulike opplysninger være nødvendige i forbindelse med behandlingen av en

sak, mens lagring over lengre tid ikke vil være nødvendig.

Slik endringsforslaget til § 23 er utformet, skal bestemmelsen ikke anvendes alene. Kravet til nødvendighet gjør at øvrige bestemmelser i hundeloven med tilhørende forskrifter som legger eller pålegger tilsynsmyndigheten oppgaver, vil være vesentlige for å nærmere avgrense i hvilken utstrekning det kan behandles personopplysninger.

Departementets endringsforslag er begrenset til å gjelde behandling som er nødvendig for å «utøve myndighet eller utføre andre oppgaver etter loven her», det vil si hundeloven. Dette er en vid formulering og omfatter alle de oppgavene politiet er pålagt. Dette vil bidra til å tydeliggjøre rammen for hvilke oppgaver eller myndighetsutøvelse som behandling av personopplysninger kan knytte seg til. Bestemmelsene i hundeloven vil på denne måten bidra til å gi veiledning om hvilke opplysninger som er relevante for en sak, og hvilke personer som kan bli omfattet av behandlingen. Dette vil i sin tur bidra til å ivareta hensynet til forutsigbarhet og klarhet. Opplysninger om straffedømmer og lovovertrедelser omfattes ikke av «særlige opplysninger» i personvernforordningen artikkel 9, men blir isteden regulert av artikkel 10 som gjelder i tillegg til artikkel 6.

Hovedregelen som fremgår av artikkel 10, er at behandling av slike personopplysninger bare kan skje «under offentlig myndighetskontroll». Ved at politiet er en offentlig myndighet, er dette vilkåret oppfylt. Det kreves ikke at adgangen til å behandle slike opplysninger fastsettes i et nasjonalt behandlingsgrunnlag utover det som følger av artikkel 6 nr. 1. Opplysninger om straffedømmer og lovovertrедelser vil likevel raskt bli ansett for å være sensitive opplysninger som berører noens personlige forhold. Departementet mener derfor at det er hensiktsmessig å uttrykkelig vise til artikkel 10 i forslaget til § 23, for å tydeliggjøre at slike opplysninger er omfattet av bestemmelsen, og med det øke forutberegneligheten for den enkelte.

I forbindelse med saksbehandling og tilsynsvirksomhet kan politiet få kjennskap til opplysninger som etter personvernforordningen artikkel 9 utgjør særlige kategorier av personopplysninger. Det vil som oftest være tale om helseopplysninger som politiet blir kjent med under saksgangen. Av og til vil opplysningene være avgitt av en hundeholder på eget initiativ, som en forklaring på hvorfor en situasjon har oppstått. Slike opplysninger blir sjeldent aktivt innhentet av politiet, og det er i liten grad behov for å behandle dem. Opplysning-

gene må likevel håndteres når de har kommet inn til politiet.

Departementets endringsforslag åpner opp for behandling av særlige kategorier personopplysninger, og vil derfor innebære et unntak fra forbudet i forordningens artikkel 9 nr. 1. Forslaget baserer seg på unntaket i artikkel 9 nr. 2 bokstav g, og legger til grunn at det ikke er tvilsomt at politiets behandling av særlige kategorier av personopplysninger er nødvendig av hensyn til «viktige samfunnsinteresser». De samfunnsinteressene som er særlig sentrale under dette unntaket, er å fremme et hundehold som ivaretar hensyn til sikkerhet, trygghet, alminnelig ro og orden.

Til sist foreslår departementet også å legge til en forskriftshjemmel om at Kongen skal kunne gi nærmere regler i forskrift om behandlingen av personopplysninger, herunder formålet med behandlingen, behandlingsansvar, hvilke opplysninger som kan behandles, hvem som kan behandle opplysningene og bruk av automatiserte avgjørelser.

Utdypende bestemmelser for å klargjøre hjemmelsgrunnlaget vil etter departementets vurdering gjøre seg best i forskrifts form siden utforming kan bli både detaljert og omfangsrik. Det andre leddet i departementets forslag inneholder derfor en forskriftshjemmel for Kongen til å gi nærmere regler om behandlingen, herunder sentrale formål behandlingen kan knyttes til, personkrets og opplysningskategorier. Forslagets ordlyd er vid og omfatter alt som knytter seg til behandling av personopplysninger. Listen i forslaget er ikke uttømmende. Eventuelle forskrifter som hjemles i hundeloven § 23 annet ledd vil utgjøre et supplerende rettsgrunnlag etter personvernforordningen, og må tolkes i lys av det overordnede hjemmelsgrunnlaget. Denne forskriftsbestemmelsen skal også kunne brukes til å gi mer spesifikke bestemmelser dersom dette skulle vise seg nødvendig.

Departementet vil bemerke at bruk av automatiserte avgjørelser, eller hvilke avgjørelser etter hundeloven som dette eventuelt vil være aktuelt for, ikke er nærmere utredet. Hensikten med endringsforslaget er å etablere en hjemmel for

dette med tanke på et eventuelt fremtidig behov og tekniske muligheter. Bruk av automatiserte avgjørelser må skje innenfor rammen av personvernforordningen artikkel 22.

Departementet viser til *Datatilsynets* høringsinnspill som tydeliggjør reglene som gjelder for å kunne ta i bruk helautomatiserte avgjørelser:

«Personvernforordningen artikkel 22 inneholder særskilte regler for behandling av personopplysninger ved helautomatiserte avgjørelser. Den enkelte har i utgangspunktet rett til å ikke være gjenstand for avgjørelser som utelukkende baserer seg på automatisert saksbehandling og som har rettsvirkning for eller på tilsvarende måte i betydelig grad påvirker vedkommende, jf. artikkel 22 nr. 1. Etter artikkel 22 nr. 2 bokstav b gjelder det likevel ikke en slik rett dersom avgjørelsen er tillatt i henhold til nasjonale rett og det er fastsatt egnede tiltak for å verne den registrertes rettigheter, friheter og berettigede interesser.

Automatiserte avgjørelser kan etter forordningen ikke bygge på særlige kategorier av personopplysninger, med mindre behandlingen er nødvendig av hensyn til «viktige allmenne interesser» etter artikkel 9 nr. 2 bokstav g, og det er innført «egne og særlige tiltak for å verne den registrertes grunnleggende rettigheter, friheter og berettigede interesser», jf. artikkel 22 nr. 4. Det sentrale her er at det foreligger tilstrekkelige kvalitetssikringsmekanismer for å sikre at de opplysningene som ligger til grunn for avgjørelsen er riktige og dekkende. Hva som kreves av egnede tiltak, må vurderes i lys av betydningen som behandlingen har for den enkelte, holdt opp imot samfunnets og forvaltningens behov.

Datatilsynet forutsetter at det foretas en konkret vurdering av kravene etter art. 22 dersom det er aktuelt å benytte seg av forskriftshjemmelen i hundeloven § 23 annet ledd.»

Departementet viser til punkt 11.9.4 om vurdering av personvernmessige konsekvenser.

11 Administrative virkemidler, straff og erstatningsansvar

Det foreslås å endre tittelen på lovens kapittel 7 fra «Omplassering og avliving mv. av hunder, erstatningsansvar og straff» til «Administrative virkemidler, straff og erstatningsansvar» for å oppdatere tittelen til det foreslåtte innholdet.

11.1 Omplassering og avliving mv. av hunder, erstatningsansvar og straff

11.1.1 Gjeldende rett

Hundeloven § 24 gir regler om når politiet kan ta hånd om, omplassere, selge eller avlive en hund. Den må ses i sammenheng med og suppleres av de særlige regler i § 10 om løse hunder, § 18 om uønskede hendelser og §§ 19-20 om farlige hunder. For adgangen til å ta hånd om og avlive en hund av dyrevern hensyn gjelder reglene i dyrevelferdsloven.

Det vises til Ot.prp. nr. 48 (2002–2003) side 211–212:

«Første ledd regner opp de tilfelle hvor politiet har adgang til å ta hånd om, omplassere, selge eller avlive en hund. For bokstav a og f må dette ses i sammenheng med vilkårene i henholdsvis § 10 og §§ 18-20. Politiets adgang etter bokstav a til å omplassere, selge eller avlive en løs hund som er opptatt etter reglene i § 10, inntreer altså først når hundeholderen etter varsling har hatt en uke på seg til å hente hunden, jf § 10 tredje ledd. Det følger av § 10 at politiet kan holde hunden i forvaring når den er levert dit etter reglene i paragrafen.

Bokstav b til d gjelder overtredelse av forskrifter etter hundeloven kapittel 4 om ro og orden, antall hunder og merking og registrering av hunder. Politiet kan gripe inn etter § 24 ved overtredelse av kommunale forskrifter om ro og orden og antall hunder, uten at dette behøver å sies i forskriften. Gjelder det overtredelse av en forskrift om merking og registrering, følger det imidlertid av bokstav d at politiets adgang etter § 24 bare gjelder når dette er fastsatt i forskriften selv. I alle disse tilfellene følger det av annet ledd at politiet bare kan

gripe inn etter § 24 mot en gjentatt overtredelse der det allerede er reagert mot en tidligere overtredelse. Denne reaksjonen kan bestå i straff etter § 28 eller i en skriftlig advarsel med frist for oppfyllelse. En slik advarsel gis av politiet, men kan også gis av registerføreren (enten det er en privat organisasjon eller en offentlig myndighet) ved overtredelse av en forskrift etter § 13 om merking og registrering. Advarselen er ikke enkeltvedtak, jf. § 25 første ledd annet punktum.

Bokstav e supplerer de virkemidler som politiet har etter § 17 første og annet ledd til å treffe forebyggende tiltak mot problematisk hundehold, og konkretiserer prinsippet i politiloven § 6 annet ledd om at det her bare kan gripes inn etter § 24 når mindre inngripende tiltak er utilstrekkelige.

Bokstav g gjelder overtredelse av forskrifter for bestemte hundetyper gitt med hjemmel i § 21.

Bokstav h gir politiet adgang til å fjerne en hund som blir holdt i strid med et forbud mot hundehold nedlagt etter § 22. Det er en forutsetning for å gripe inn etter § 24 at forbudet er endelig, det vil si at fristen for å klage over forbudet er utløpt, eller at klageinstansen har avgjort klagesaken. Derimot kan politiet gripe inn etter § 24 selv om forbudet er bragt inn for domstolene til prøving, hvis da ikke retten har imøtekommet en begjæring om midlertidig forføyning mot iverksetting av forbudet.»

Bestemmelsen lyder i dag:

§ 24 *Politiets forvaring, omplassering, salg og avliving av hund*

Politiet kan ta hånd om, omplassere, selge eller om nødvendig avlive en hund dersom

- hunden er tatt opp etter § 10 og hundeholderen ikke har mottatt eller hentet hunden trass i varsel,
- hunden blir holdt uten at hundeholderen overholder en forskrift etter § 11,
- hunden blir holdt i strid med forskrift etter § 12,

- d. hunden blir holdt i strid med forskrift etter § 13 når dette er fastsatt i forskriften,
- e. det er nødvendig for å nå målet etter § 17 første ledd der dette ikke kan nås med mindre inngripende tiltak etter § 17 annet ledd,
- f. vilkårene i §§ 18, 19 eller 20 er til stede,
- g. hunden blir holdt, brukt eller avlet i oppdrett i strid med bestemmelser gitt i medhold av § 21, eller
- h. noen har å gjøre med hunden i strid med et endelig forbud etter § 22.

Vedtak etter første ledd bokstav b til d kan bare treffes dersom hundeholderen er straffet, eller har fått skriftlig advarsel for overtredelse av forskriften med frist for oppfyllelse, og forskriften fortsatt blir overtrådt. Er hundeholderen ukjent eller uten kjent adresse, kan kunngjøring med frist for oppfyllelse i stedet skje i en avis som er alminnelig lest på stedet. Advarsel gis av politiet eller av registerføreren når det gjelder overtredelse av forskrift etter § 13.

Har politiet tatt hånd om hunden, kan den holdes i forvaring inntil det er truffet vedtak om salg, omplassering, utførsel eller avliving av hunden.

11.1.2 Behovet for lovendring

Mange av virkemidlene for omplassering, salg og avliving av hund er tatt inn i de enkelte bestemmelsene i loven. Dette gjelder §§ 10, 17, 18, 19, 20 og 22. Det kan derfor synes som en unødvendig dobbelregulering å liste dem opp i § 24.

Når det gjelder brudd på §§ 11, 12 og 13 kan forvaring, omplassering, salg og avliving fremstå som uforholdsmessige tiltak.

11.1.3 Forslaget i høringsnotatet

I nåværende bestemmelse bokstav a, e og f vises det til hundeloven §10, §§ 17, 18, 19 og 20. Disse bestemmelsene hjemler allerede adgang til å omplassere, selge eller avlive hunder, dersom vilkårene i bestemmelsen er oppfylt. Departementet anså derfor at adgangen til å omplassere, selge og avlive hunder etter § 24 innebar en dobbeltregulering i flere tilfeller. Departementet foreslo endringer i § 24 som tar høyde for de endringer som er gjort i de tidligere bestemmelser i loven.

Departementet anså at det var en for streng reaksjon å omplassere, selge eller avlive hunder ved brudd på forskrift etter §§ 11, 12 og 13. Det ble vist til at det finnes andre reaksjoner i hunde-

loven som ville være mer hensiktsmessige og formålstjenlige i slike tilfeller. Det ble også vist til at det ble foreslått nye virkemidler i høringsforslaget. Bestemmelsene i § 24 første ledd bokstav b og c ble derfor foreslått opphevet.

Departementet foreslo å endre § 24 slik at bestemmelsen kun gjelder forvaring av hunder i de tilfeller hvor dette ikke klart fremgår av andre bestemmelser. I høringsforslaget § 10 bokstav a foreslås det å gi politiet hjemmel til å ta en hund i forvaring dersom vilkårene i § 10 er til stede. Det vil si at politiet kan ha hunden i forvaring mens politiet etterlyser hundeholderen. Dette vil også gi politiet hjemmel til å ha hunden i forvaring i de tilfeller hvor en hundeholder ikke er i stand til å ta vare på hunden, jf. § 10 annet ledd.

Høringsforslaget bokstav b ville hjemle forvaring av hunden dersom vilkårene i §§ 18, 19 eller 20 er til stede. For eksempel kan politiet ta en hund i forvaring i påvente av vedtak etter § 18, dersom en hund har skadet et menneske.

Høringsforslaget bokstav c foreslo å gi politiet hjemmel til å kunne ta en hund i forvaring dersom den ble holdt, brukt eller avlet i oppdrett i strid med bestemmelser gitt i medhold av § 21.

Høringsforslaget innebar at andre ledd i nåværende bestemmelse ble foreslått opphevet, ettersom dette regulerer nåværende bestemmelse første ledd bokstav b til d, som ble foreslått opphevet.

I høringsforslaget andre ledd ble det foreslått at hunden kan holdes i forvaring «inntil saken om salg, omplassering, utførsel eller avliving er endelig avgjort.». Forslaget ville gi politiet hjemmel til å holde hunden i forvaring under behandling av saken i både forvaltnings- og domstolsystemet. Denne endringen innebar ikke en materiell endring av dagens bestemmelse, men ville tydeliggjøre hvor lenge politiet kan holde en hund i forvaring.

Følgende ordlyd ble foreslått i høringsnotatet:

§ 24 *Politiets forvaring av hund*

Politiet kan ta hånd om en hund dersom

- a. vilkårene i § 10 er til stede.
- b. vilkårene i §§ 18, 19 eller 20 er til stede,
- c. hunden blir holdt, brukt eller avlet i oppdrett i strid med bestemmelser gitt i medhold av § 21.

Andre ledd oppheves.

Har politiet tatt hånd om hunden etter hjemler i denne lov, kan den holdes i forvaring *inntil saken om salg, omplassering, utførsel eller avliving er endelig avgjort.*

11.1.4 Høringsinstansens innspill

Politidirektoratet mener det bør være adgang til å ta hunder i forvaring inntil saken er endelig avgjort også dersom vilkårene i § 18 a er til stede. *Politidirektoratet* mener også at det må beskrives forskjell på «midlertidig» forvaring og «forvaring» i § 24.

Norsk Kennel Klub er enig i at paragrafene 11, 12 og 13 strykes. De er også enig i at man ikke skal dobbeltregulere.

NOAH – for dyrs rettigheter peker på at siden bestemmelsen er en «kan»-bestemmelse innebærer dette at det bør gjøres en nødvendighetsvurdering før man fatter vedtak om forvaring. Dette fordi forvaring av hunden både påfører hundeholderen kostnader og er en belastning for hunden. *NOAH* mener at ved å forespeile hundeholder en kostbar forvaring vil hundeholderen kunne presses til å akseptere en umiddelbar avlaving. De mener også at det er uforholdsmessig at hundeholderen må betale for forvaring, men ikke har kontroll på hvordan hunden behandles under oppholdet.

Dyrebeskyttelsen Norge peker også på at politiet bør gjennomføre en nødvendighetsvurdering før de setter hunder i forvaring. De mener politiet bør vurdere om andre tiltak kan ivareta sikkerheten i like stor grad som en forvaring. *Dyrebeskyttelsen Norge* peker også på at et langvarig opphold på kennel kan ha negative effekter på hunden. Endelig er *Dyrebeskyttelsen Norge* bekymret over at lang saksbehandlingstid medvirker til langvarig forvaring.

En gruppe privatpersoner peker på at i bestemmelsen om at politiet kan ta en hund i forvaring er det ikke lagt inn noen føringer for forholdsmessighet. *Privatpersonene* mener også det bør settes en tidsavgrensning for hvor lenge en hund kan holdes i forvaring. *Privatpersonene* ønsker også at ved forvaring over en minsteperode, forslagsvis to uker, skal Mattilsynet føre tilsyn med dyrevelferden for hund/hunder som står i slik forvaring.

11.1.5 Departementets vurderinger

I nåværende bestemmelse bokstav a, e og f vises det til hundeloven §§ 10, 17, 18, 19 og 20. Disse bestemmelsene hjemler allerede adgang til å omplassere, selge eller avlive hunder, dersom vilkårene i bestemmelsen er oppfylt. Departementet ser derfor at adgangen til å omplassere, selge og avlive hunder etter § 24 innebærer en dobbeltregulering i flere tilfeller. Departementet foreslår endringer i § 24 som tar høyde for de endringer som er gjort i de tidligere bestemmelser i loven.

Departementet foreslår å endre § 24 slik at den kun gjelder forvaring av hunder i de tilfeller hvor dette ikke klart fremgår av andre bestemmelser.

Departementet anser at det er en for streng reaksjon at politiet kan omplassere, selge eller avlive hunder ved brudd på forskrift etter §§ 11, 12 og 13. Det finnes allerede andre reaksjoner i hundeloven som er mer hensiktsmessige og formålstjenlige i slike tilfeller. I tillegg er det foreslått nye virkemidler i endringsforslaget. Nåværende bestemmelse § 24 bokstav b til c foreslås derfor opphevet ettersom forvaring ikke anses som en forholdsmessig eller hensiktsmessig reaksjon på disse bestemmelsene.

Departementet foreslår en endring i § 24 første ledd for å bedre ivareta kravet til forholdsmessighet som er etterlyst av flere høringsinstanser. Mange høringsinnspill peker på at politiet bør vurdere om forvaring er nødvendig, eller om det kan erstattes med mindre inngripende virkemidler. Departementet forutsetter at politiet gjør denne vurderingen allerede i dag. Politiet peker på at forvaring brukes for å ivareta sikkerhet der hendelser har gitt grunnlag for å si at forvaring er nødvendig. Videre peker politiet på at i saker der det fattes inngripende vedtak vil forvaring etter politiets syn være nødvendig for å hindre at hunden unndras fra gjennomføring av slik vedtak, samt for å forebygge risiko ved at denne hunden på nytt utviser uønsket adferd. For å tydeliggjøre at det skal gjøres en slik vurdering foreslår departementet å endre ordlyden til: «Politiet kan om nødvendig ta hånd om en hund dersom [...]»

I endringsforslaget § 24 bokstav a gis politiet hjemmel til å ta en hund i forvaring dersom vilkårene i § 10 er til stede. Det vil si at politiet kan ha hunden i forvaring mens politiet etterlyser hundeholderen. Det vil også gi politiet hjemmel til å ha hunden i forvaring i de tilfeller hvor en hundeholder ikke er i stand til å ta vare på hunden, jf. § 10 annet ledd.

Endringsforslaget § 24 bokstav b vil hjemle forvaring av hunden dersom vilkårene i §§ 18, 19 eller 20 er til stede. For eksempel kan politiet ta en hund i forvaring i påvente av vedtak etter § 18, dersom en hund har skadet et menneske. *Politidirektoratet* mener det bør være adgang til å ta hunder i forvaring inntil saken er endelig avgjort også dersom vilkårene i § 18 a er til stede. *Departementet* er enig i at det kan være nødvendig å ta hunden i forvaring for å gjennomføre vedtak etter § 18 a. Men grunnlaget for å gjøre nødvendighetsvurderingen kan stilles seg noe annerledes enn for forvaring i tilknytning til § 18. Se nær-

mere om hundens iboende egenskaper og fremtidige risiko under omtalen av § 18 a. Med dette som bakgrunn foreslår departementet likevel å føye til § 18 a under § 24 første ledd bokstav b.

Endringsforslaget § 24 første ledd bokstav c innebærer at politiet kan ta en hund i forvaring dersom den blir holdt, brukt eller satt i avl i strid med bestemmelser gitt i medhold av § 21.

Endringsforslaget innebærer at nåværende bestemmelse § 24 andre ledd oppheves, ettersom dette regulerer forhold knyttet til nåværende bestemmelse første ledd bokstav b til d, som er foreslått opphevet.

I endringsforslaget andre ledd foreslås det at hunden kan holdes i forvaring «inntil saken om salg, omplassering, utførsel eller avliving er endelig avgjort.». Bestemmelsen gir politiet hjemmel til å holde hunden i forvaring under behandling av saken i både forvaltnings- og domstolsystemet. Denne endringen innebærer ikke en materiell endring av dagens bestemmelse, men vil tydeliggjøre hvor lenge politiet kan holde en hund i forvaring. Til *Politidirektoratets* anførsel om forskjell på forvaring etter § 17 og § 24 vil departementet bemerke at vi har endret ordlyden i § 17 fra «midlertidig» til «kortvarig». Se omtale av dette under punkt 10.2.5.

11.2 Overtredelsesgebyr

11.2.1 Behovet for en ny bestemmelse om overtredelsesgebyr

Mange av innspillene som kom inn både under gjennomgangen og høringen av endringsforslaget til hundeloven har etterlyst et større spenn av virkemidler. Mange opplever at avliving av hund fremstår som straff for mange ulike lovbrudd. Det har også blitt uttrykt at det savnes effektive sanksjoner som kan medvirke til at sikringsbestemmelser etterlevs. Særlig kommuner som opplever brudd på båndtvang i stort omfang ønsker virkemidler for å kunne håndheve båndtvangen.

11.2.2 Forslaget i høringsnotatet

I høringsnotatet ble det foreslått en hjemmel for en forskrift som kan gi politidistriktenes forvaltningsenheter adgang til å pålegge et overtredelsesgebyr for brudd på regler om båndtvang, kommunenes forskrifter om ro og orden og antall hunder, samt bestemmelser gitt med hjemmel i § 13 om merking av hund. Bruk av overtredelsesgebyr forutsetter fastsettelse av en forskrift. Høringsforslaget gav konkret avgrensning på hvilke overtre-

delser som kan medføre overtredelsesgebyr. For å følge anvisningene fra Justis- og beredskapsdepartementet må forskriften også legge føringer for øvre grense for slike gebyr. Det ble vurdert som hensiktsmessig at forskriften skal fastsette konkrete summer for de ulike overtredelsene.

For mindre alvorlige overtredelser av de nevnte bestemmelsene hvor det er relativt enkelt å kartlegge de fakta som er avgjørende for om overtredelsen har skjedd, foreslo departementet at også andre offentlige myndigheter skulle kunne fatte vedtak om overtredelsesgebyr. Dette måtte i så fall også fastsettes i forskriften. Dette gjelder for eksempel i tilfeller der hundeholderen lar hunden løpe løs uten bånd når båndtvang er påkrevd for å beskytte viltet under ekstraordinære forhold. For eksempel ved ekstra mye snø. Det ble vist til at myndigheten måtte ha tilstrekkelige ressurser til å håndtere denne type saker, og at en slik adgang måtte utredes etter mulige innspill fra for eksempel kommuner.

Forslaget til § 24 a var som følger:

§ 24 a Overtredelsesgebyr

Kongen kan gi nærmere forskrifter om overtredelsesgebyr ved forsettlig eller uaktsomt brudd på lovens § 6 første og andre ledd og eventuelt tredje ledd, ved forsettlig eller uaktsomt brudd på forskrifter gitt med hjemmel i §§ 11 og 12, og forsettlig eller uaktsomt brudd på forskrifter gitt med hjemmel i § 13.*

Forskriften skal fastsette nærmere bestemmelser om beregning av overtredelsesgebyr og mulighet for at andre offentlige myndigheter enn politiet kan utstede gebyret.

Vedtak om overtredelsesgebyr er tvangsgrunnlag for utlegg.

*dersom alternativ 2 for § 6 blir gjort gjeldende.

Ordlyden ble utformet slik at den kunne ivareta begge de to alternativene som ble hørt i forhold til § 6. Den er rettet tilsvarende etter høring.

11.2.3 Høringsinstansenes innspill

Politidirektoratet viser til at det foreslås innføring av et nytt overtredelsesgebyr i ny § 24 a. Bakgrunnen er å styrke det forvaltningsmessige sporet fremfor straffesporet ved å gi overtredelsesgebyr bl.a. ved brudd på ro og orden, antall hunder, båndtvang mv. Denne myndigheten skal legges til politiets forvaltningsenheter og vil reguleres ytterligere i forskrift. Politiet har i dag ikke virkemidler til å legge gebyr ved forvaltningsmessige brudd

på hundeloven og *Politidirektoratet* er enig i at overtredelsesgebyr kan være et nyttig virkemiddel for blant annet brudd på båndtvangsbestemmelsen. *Politidirektoratet* er enig med departementet i at det er mer hensiktsmessig å styrke det forvaltningsmessige sporet, fremfor straffesporet i hundesaker. Det vil innebære en lettelse for straffesaksjeden og kan være vel så effektivt. Et overtredelsesgebyr er mindre inngripende, men vil være et incitament til å etterleve pålegg.

Politidirektoratet bemerker at det er viktig for forutberegneligheten, rettssikkerheten til hundeholder og likebehandling, at bestemmelsene i forskriften gir konkrete anvisninger på hvilke overtredelser som gir grunnlag for gebyr og en opplisting av gebyrets størrelse i forhold til overtredelsen samt en øvre grense for gebyret. *Politidirektoratet* bemerker dessuten at også dette er en ny oppgave for politiets forvaltningsenheter og innebærer behov for mer ressursbruk i politiet.

Dette ble også støttet av *Oslo politidistrikt*.

Statsforvalteren i Innlandet og *Statsforvalteren i Rogaland* peker på at da båndtvangsbestemmelsene ble flyttet fra viltloven til hundeloven mistet Statens naturoppsyn sin rolle i forhold til å bidra til at båndtvangen ble overholdt. De ber derfor om at departementet ser på muligheten for om SNO likevel kan få en slik rolle med hjemmel i hundeloven. Dette er også relevant i forhold til bruk av overtredelsesgebyr i § 24 a.

Flesberg kommune, *Ringerike kommune* og *Bergen kommune* er positive til overtredelsesgebyr. *Ringerike kommune* og *Bergen kommune* peker på at dersom kommunene skal få hjemmel til å benytte overtredelsesgebyr vil det kreve bruk av ressurser. *Ringerike kommune* peker imidlertid på at de har savnet å ha sanksjonsmuligheter siden de uansett blir involvert i saker om brudd på båndtvangen. *Bergen kommune* presiserer at det ikke er ønskelig at alt som ligger til politiet i dag skal overføres til kommunene.

Norsk Kennel Klub, *NOAH – for dyrs rettigheter*, *Norsk Dyrepleier- og assistentforening* og *BirdLife Norge* støtter innføring av overtredelsesgebyr. *NOAH – for dyrs rettigheter* peker på at ved brudd på enkelte paragrafer kan man bruke både overtredelsesgebyr og straff, og at det bør synliggjøres hvilket virkemiddel som skal brukes basert på skyldgrad. *BirdLife Norge* og *BirdLife Vest-Agder* peker på at for at et overtredelsesgebyr skal få effekt må det prioriteres å gjøre tilsyn. *BirdLife Norge* peker på at SNO burde kunne bidra til slikt tilsyn og at det bør være en «må-oppgave» for dem.

Norges Fjellstyresamband viser til at tidligere regulerte viltloven hvordan en hund skulle sikres.

Dette ble flyttet over til hundeloven og har ført til usikkerhet når det gjelder fjelloppsynets håndtering av løse hunder og muligheter for å følge opp brudd på båndtvangsbestemmelser. Fjelloppsynet innehar begrenset politimyndighet som gjelder miljøloverket. Hundeloven er ikke definert inn her. Mange hytteområder ligger i nær tilknytning til viktige beiteområder og fjellstyrene har de siste årene opplevd økende konflikt mellom hund, hyttefolk og bufe på beite, både i nasjonal båndtvangsperiode og i perioder med lokale bestemmelser for å ivareta beitedyr. Det er viktig at loven er tydelig, både på hvordan det kan tas tak i akutte situasjoner, og på konsekvensene for ansvarlig hundeeier i ettertid. *Norges Fjellstyresamband* ber departementet til å se nærmere på fjelloppsynets rolle ved brudd på bestemmelser i loven.

Dyrebeskyttelsen Norge mener at bruk av overtredelsesgebyr vil kunne ha en god effekt, og gi bedre etterlevelse av loven.

11.2.4 Departementets vurderinger

Departementet ser at ikke alle brudd på loven eller forskrifter gitt i medhold av loven kvalifiserer til straff i form av bot eller fengsel. Det kan derfor være behov for administrative sanksjoner som bidrar til etterlevelse. En slik sanksjon vil typisk være et overtredelsesgebyr for mindre alvorlige forhold. Overtredelsesgebyr er en administrativ sanksjon og har hovedsakelig et pønalt formål (straff som formål). Videre er overtredelsesgebyr en reaksjon mot begåtte lovbrudd og skiller seg dermed fra forvaltningstiltak som skal skape et fremtidig oppfyllelsespress, som for eksempel tvangsmulkt. Det at det ikke brukes straff i form av bot eller fengsel vil kunne senke terskelen for å reagere for eksempel på et brudd på båndtvangsbestemmelser der dette ikke har medført skade.

Formålet med å foreslå en slik bestemmelse er å styrke etterlevelsen av for eksempel båndtvangsbestemmelsene, ved at det blir lettere å sanksjonere brudd på bestemmelsen. På denne måten håper departementet å kunne bidra til å forebygge situasjoner der nåværende lov i stor utstrekning har hatt avliving av hund som virkemiddel.

Videre mener departementet at det kan være hensiktsmessig å styrke det forvaltningsmessige sporet, fremfor straffesporet når det gjelder brudd på kommunenes forskrift om ro og orden og antall hunder. I dag kan brudd på disse bestemmelsene føre til både avliving av hund, bot og fengsel inntil seks måneder. Det vil antageligvis være en lavere terskel for å ilegge et overtredelsesgebyr siden det er mindre inngripende, men det vil likevel

kunne bidra til en bedre etterlevelse. Det vil også bidra til å legge til rette for et mer forsvarlig hundehold.

Det foreslås en hjemmel for en forskrift som kan gi politidistriktenes forvaltningsenheter adgang til å pålegge et overtredelsesgebyr for brudd på regler om båndtvang, kommunenes forskrifter om ro og orden og antall hunder, samt bestemmelser gitt med hjemmel i § 13 om merking av hund. Bruk av overtredelsesgebyr vil kunne styrke etterlevelsen av båndtvangsbestemmelser. Departementet anser dette som viktig og viser til innspill fra beitenæringene om at brudd på båndtvangsbestemmelser medfører risiko for skade på beitedyr. Det må fastsettes en forskrift for at overtredelsesgebyr skal kunne tas i bruk.

Endringsforslaget gir konkret avgrensning på hvilke overtredelser som kan medføre overtredelsesgebyr. For å følge anvisningene fra Justis- og beredskapsdepartementet må forskriften også legge føringer for en øvre grense for slike gebyr. Departementet vurderer at det kan være hensiktsmessig at forskriften fastsetter konkrete summer for de ulike overtredelsene.

For mindre alvorlige overtredelser av de nevnte bestemmelsene hvor det er relativt enkelt å kartlegge de fakta som er avgjørende for om overtredelsen har skjedd, foreslår departementet at også andre offentlige myndigheter, herunder kommunene, kan fatte vedtak om overtredelsesgebyr. Dette må i så fall fastsettes i forskriften. Dette gjelder for eksempel dersom hundeholderen lar hunden løpe løs uten bånd når båndtvang er påkrevd. Departementet har tydeliggjort at forskriftshjemmelen i § 24 a gjelder mulighet til å gi både tilsynsmyndighet og myndighet til bruk av overtredelsesgebyr til andre myndigheter enn politiet. Før slik myndighet blir gitt, bør det gjøres en større gjennomgang for å vurdere hvem som skal gis slik adgang.

Flere kommuner har i høringen ytret at de mangler sanksjonsmuligheter for håndheving av båndtvang, og at overtredelsesgebyr vil kunne være et nyttig verktøy for dem. Departementet presiserer at når kommunene gis slik myndighet, vil ikke dette medføre en overføring av politiets oppgaver til kommunene. Poenget er å gi kommuner som ønsker det myndighet til å utføre tilsyn og ilegge overtredelsesgebyr, uten å pålegge dem tilsynsoppgaver. En slik avgrensning vil fremgå av en eventuell forskrift. Se også merknad til § 24 a.

I høringen ble det foreslått at overtredelsesgebyr kunne brukes ved brudd på bestemmelser av båndtvang i § 6 første ledd og bestemmelser gitt med hjemmel i § 6 andre ledd. Etter høringen har

departementet kommet til at det også bør kunne brukes på brudd på båndtvang etter forskrifter gitt med hjemmel i § 7.

Overtredelsesgebyr er tenkt brukt der hvor det utelukkende er et brudd på båndtvangen uten at videre skade har skjedd. Departementet har derfor også videreført hjemmel for straff for overtredelse av de samme bestemmelsene. Dette kan være aktuelt når bruddet har medført større uønskede hendelser. Til *NOAH – for dyrs rettigheters* kommentar vil departementet bemerke at det ikke er adgang til å gi både overtredelsesgebyr og ilegge straff med hjemmel i § 28 for det samme konkrete forholdet.

11.3 Saksbehandling, overprøving og iverksetting av vedtak

11.3.1 Gjeldende rett

Hundeloven § 25 gir regler om saksbehandling, overprøving og gjennomføring av politiets avgjørelser om å ta hånd om, selge, omplassere eller avlive en hund etter § 24, jf. de bestemmelser som paragrafen viser til.

Det vises særlig til omtalen av bestemmelsen i Ot.prp. nr. 48 (2002–2003) side 212:

«Første ledd første punktum angir at politiets avgjørelse etter § 24 er enkeltvedtak når det går ut på omplassering, salg eller avlaving av hunden og bygger på § 24 første ledd bokstav b til g. Andre avgjørelser etter § 24 regnes etter annet punktum ikke som enkeltvedtak. Dette gjelder enten vedtaket går ut på å ta hånd om hunden, på å gi en advarsel etter § 24 annet ledd, på å avstå fra omplassering, salg eller avlaving, eller på omplassering, salg eller avlaving med hjemmel i § 24 første ledd bokstav a (løse hunder opptatt etter § 10) eller bokstav h (hundehold i strid med forbud etter § 22). Reglene i forvaltningsloven (fvl.) kapittel II og III gjelder for saken uansett utfall.

Regelen i annet punktum om at politiets avgjørelse om ikke å selge, omplassere eller avlive hunden ikke er enkeltvedtak, gjør det mulig raskt å legge til side en sak hvor avlaving ikke bør skje. En slik avgjørelse kan ikke påklages av en som har bedt om avlaving. Men politiet bør gi samme underretning til vedkommende som til hundeholderen om sakens utfall med en kort begrunnelse.

Vedtaket om salg, omplassering eller avlaving etter § 24 første ledd bokstav b til g må følge reglene i fvl. kapittel IV-VI så langt det ikke er

gitt særregler i § 25. Det kan være praktisk å gi forhåndsvarsel etter fvl. § 16 samtidig med at politiet tar hånd om hunden. For klage over vedtakene gjelder § 25 annet og tredje ledd, avhengig av hva som er hjemmelsgrunnlaget for vedtaket.

Annet ledd bestemmer at enkeltvedtak (dvs. vedtak om omplassering, salg eller avliving) truffet etter § 24 første ledd bokstav b til d eller g kan påklages etter forvaltningslovens vanlige regler. Klageinstans er Politidirektoratet.»

Det er politiets oppgave å sørge for å få gjennomført en avliving som det er truffet vedtak om, og understreker at reglene i dyrevernloven her må følges, jf. også § 1 tredje ledd.

Bestemmelsen lyder i dag:

§ 25 Saksbehandling, overprøving og iverksetting av vedtak

Politiets vedtak etter loven er enkeltvedtak etter forvaltningsloven. For vedtak etter § 17 gjelder bestemmelsen i forvaltningsloven § 24 første ledd annet punktum ikke. Vedtak kan påklages til Politidirektoratet. Blir vedtaket brakt inn for domstolen, kan retten prøve alle sider av saken.

Om utsatt iverksetting ved klage gjelder forvaltningsloven § 42. Politiet kan alltid kreve at klageren løpende og til rett tid betaler kostnadene ved forvaring, jf. § 26, dersom iverksettingen skal utstå. Oppfyller ikke klageren kravet, kan vedtaket settes i verk straks.

Politiet sørger for at avliving skjer. Den skal foregå etter reglene i lov om dyrevelferd.

11.3.2 Behovet for lovendring

I gjennomgangen av hundeloven i 2019 kom det flere innspill knyttet til politiets forvaltning av loven. Enkelte pekte på at det var uheldig at Politidirektoratet behandlet klager og de ønsket en mer selvstendig klageinstans. I tillegg kom det klager på at Politidirektoratets klagebehandling tok for lang tid siden dette fikk konsekvenser både for hundeholderens økonomi og hunden. Det ble også pekt på at ingen klager har blitt gitt medhold siden 2014.

I tillegg så departementet at manglende klageadgang for politiets avliving på stedet hjemlet i § 17 femte ledd kunne svekke hundeholderens rettssikkerhet. Selv om medhold i en klage ikke bringer hunden tilbake, vil det likevel synliggjøre muligheten til å få vurdert vedtakets gyldighet. Departementet foreslo derfor å endre §§ 17 og 25.

11.3.3 Forslaget i høringsnotatet

I høringsnotatet ble det kommentert at Politidirektoratet er rett klageinstans for vedtak etter hundeloven, i tråd med generelle forvaltningsrettslige prinsipper. Det er imidlertid uheldig at Politidirektoratets saksbehandlingstid kan bli lang, noe som får konsekvenser for kostnader til forvaring av hunden. Det ble derfor foreslått justeringer i § 26 for å avhjelpe dette noe.

Bestemmelsen om at det ikke er klageadgang på umiddelbar avliving foretatt av politiet i nåværende lov § 17 femte ledd, ble vurdert som uheldig. Det ble derfor foreslått å stryke dette unntaket i § 17, og i tillegg endre § 25 slik at alle forvaltningslovens bestemmelser om vedtak gjelder. Når det gjelder begrunnelse for en umiddelbar avliving må denne gis i den etterfølgende skriftlige stadfestelsen. Det ble derfor foreslått å oppheve § 25 første ledd andre punktum. Selv om medhold i en klage ikke bringer hunden tilbake, vil det likevel synliggjøre muligheten til å få vurdert vedtakets gyldighet.

Det ble foreslått å oppheve § 25 andre ledd siste punktum om konsekvenser av manglende innbetaling, siden det kan fremstå som uhensiktsmessig sett i lys av endringsforslaget til § 26. Siden den foreslåtte endringen i § 26 la til rette for at politiet kunne redusere refusjonskravet til hundeholderen dersom lang saksbehandlingstid fører til urimelig høye forvaringskostnader, ville endringen i § 26 til dels motvirkes av at hunden kan avlives umiddelbart dersom løpende betalingskrav ikke etterkommes.

Endringsforslaget i høringsnotatet var som følger:

§ 25 Saksbehandling, overprøving og iverksetting av vedtak

Politiets vedtak etter loven er enkeltvedtak etter forvaltningsloven. Vedtak kan påklages til Politidirektoratet, *jf. forvaltningsloven kapittel V*. Blir vedtaket brakt inn for domstolen, kan retten prøve alle sider av saken.

Om utsatt iverksetting ved klage gjelder forvaltningsloven § 42. Politiet kan alltid kreve at klageren løpende og til rett tid betaler kostnadene ved forvaring, jf. § 26.

Politiet sørger for at avliving skjer. Den skal foregå etter reglene i lov om dyrevelferd.

11.3.4 Høringsinstansens innspill

Politidirektoratet viser til at departementet har foreslått å fjerne muligheten til å iverksette vedta-

ket straks dersom hundeeier ikke betaler kostnadene ved forvaring. Dette på bakgrunn av at det kan fremstå uhensiktsmessig sett i lys av endringsforslaget i § 26. *Politidirektoratet* er ikke enig i denne endringen. Etter politiets erfaring er det ofte at hundeeier ikke har betalingsevne og at det heller ikke er midler å ta utlegg i. Hvis man fjerner muligheten til å iverksette vedtaket når hundeeier ikke betaler, vil politiet ende opp med høye kostnader i forbindelse med forvaring av hunden dersom vedkommende klager på vedtaket. Dette kan medføre at andre poster på politiets budsjett blir skadelidende eller dersom det ikke er rom på budsjettet, at farlige hunder blir værende i samfunnet med den trusselen det utgjør for mennesker og dyr.

Norsk Kennel Klub (NKK) ønsker ikke at Politidirektoratet skal være klageinstans for politidistriktenes enkeltvedtak. *NKK* viser til at Politidirektoratet er virksomhetsstyrer av politietaten gjennom å lede, styre og organisere etaten. Justisdepartementet har tidligere uttalt følgende om forvaltningsorgan:

«Forvaltningsrettslig teori tar som utgangspunkt at det som utad framtrer som en enhet når avgjørelser forberedes og treffes, utgjør samme organ. Dette vil ofte avhenge av hvor selvstendig avgjørelsesmyndighet vedkommende forvaltningsenhet har. I prinsippet kan samme enhet bli å betrakte som et eget organ i en relasjon, men bare som en del av et større organ i en annen relasjon, avhengig av hvor selvstendig stilling enheten har i den konkrete saken.»

NKK stiller seg spørrende til hvorfor man har besluttet at Politidirektoratet skal ses som et «overordnet forvaltningsorgan» til politiet i saker behandlet etter hundelovens bestemmelser. *NKK* mener det må spesifiseres i lovteksten at klageinstans er det aktuelle departement, ikke Politidirektoratet.

NOAH – for dyrs rettigheter støtter at det gis klagemulighet for vedtak om umiddelbar avliving. De støtter også at manglende innbetaling ikke medfører umiddelbar avliving når hunder settes i forvaring. *NOAH* ønsker også at organisasjoner skal tilkjennes klagerett for vedtak med hjemmel i hundeloven. De viser til at hunder har egenverdi, jf. dyrevelferdslovens § 3. Organisasjoners klagerett vil bidra til at hunders rettigheter ivaretas uavhengig av hundeholderens evne og vilje til å klage. *NOAH* er kritisk til at Politidirektoratet er klageinstans. De viser til at resultatet av Politidirektoratets klagebehandling fremstår som ensrettet og at avliving alltid er førstevalg. De mener dette har svekket tilliten til Politidirektoratet som

klageorgan. De viser også til at kollegiale bånd mellom politidistriktene og Politidirektoratet utgjør et potensielt problem i større grad enn for andre forvaltningslinjer. I tillegg mener de at Politidirektoratet ikke innehar selvstendig hundekunnskap som er nødvendige for slike vedtak. Når det nå legges opp til bruk av sakkyndig vurdering for vedtak i første instans er det heller ikke mulig å tilføre faglig kunnskap utover det saken allerede innehar. Politidirektoratet vil ikke ha kompetanse til å overprøve det faglige skjønnet. *NOAH* ønsker at Mattilsynet skal involveres i vedtak om avliving, subsidiært at vedtak om avliving kan påklages til Mattilsynet. *NOAH* foreslår følgende ordlyd til § 25 første ledd:

«Politiets vedtak etter loven er enkeltvedtak etter forvaltningsloven. Vedtak kan påklages til Politidirektoratet, jf. forvaltningsloven kapittel V. *Avlivingsvedtak fra Politidirektoratet kan påklages til Mattilsynet, som kan omgjøre slike vedtak til vedtak om omplussing.* Blir vedtaket brakt inn for domstolen, kan retten prøve alle sider av saken.»

11.3.5 Departementets vurderinger

Departementet mener at Politidirektoratet er rett klageinstans i tråd med de generelle forvaltningsrettslige prinsipper og foreslår derfor ingen endring i forhold til dette. Når det gjelder påstanden om at klager ikke fører frem tilsier det ikke automatisk at organiseringen av klagebehandlingen ikke er forsvarlig. Departementets hensikt er imidlertid at en klargjøring av noen av lovens bestemmelser vil kunne redusere behovet for å klage.

Når det gjelder Politidirektoratets saksbehandlingstid så ser departementet at det er uheldig at den i enkeltsaker kan bli lang, og at dette får konsekvenser for kostnader til forvaring av hunden. Departementet foreslår derfor justeringer i § 26 som vil kunne avhjelpe dette noe. Videre foreslår departementet en presisering i § 24 om at politiet må gjøre en nødvendighetsvurdering før de fatter vedtak om forvaring.

Når det gjelder *Politidirektoratets* bekymring for at adgangen til å avlive hunden umiddelbart dersom hundeholderen ikke betaler regninger i forbindelse med oppstillingen fortløpende mener departementet at hensynet til hundeholderens rettsikkerhet må veie tyngre. Et uventet stort betalingskrav med kort frist kan frarøve hundeholderen en reell mulighet til å klare på vedtaket.

Mange *organisasjoner* har støttet den foreslåtte adgangen til å klage på politiets avliving på

stedet. De p a r t e m e n t e t mener at det er viktig for å sikre hundeholders rettsikkerhet og at det slik klageadgang vil være lettere tilgjengelig for en lekmann enn adgangen til en legalitetskontroll.

NOAH- for dyrs rettigheter ønsker at organisasjoner skal kunne ha rettslig klageinteresse for vedtak med hjemmel i hundeloven. De p a r t e m e n t e t viser til forvaltningslovens bestemmelser som rettslig klageinteresse.

11.4 Ansvar for kostnader

11.4.1 Gjeldende rett

Da bestemmelsen ble vedtatt avløste den bufe-loven § 4, reindriftsloven § 29 sjette ledd annet punktum, viltloven § 54 tredje punktum og kamp-hundloven § 6.

Bestemmelsen lyder:

§ 26 Ansvar for kostnader

Hundeholderen svarer overfor privatpersoner og det offentlige for nødvendige kostnader ved å gjennomføre tiltak etter denne loven, herunder kostnader til forvaring av hunden.

Politiets krav etter reglene i første ledd er tvangsgrunnlag for utlegg

Bestemmelsens første ledd gir regler om hundeholderens ansvar for nødvendige kostnader som privatpersoner eller det offentlige har til å gjennomføre lovlige tiltak etter loven, for eksempel kostnader til forvaring av hunden, jf. særlig § 24 tredje ledd. Forutsetningen for kostnadene er at de er «nødvendige etter loven». Begrunnelsen for at hundeholderen skulle bære disse kostnadene er ifølge forarbeidene at hundeholderen står nærmest til å bære disse kostnadene jf. Ot.prp. nr. 48 (2002–2003) side 193.

Hvis eieren og den faktiske hundeholderen er forskjellige personer, kan den som er berettiget til kostnadsdekning, rette kravet mot begge inntil kostnadene er dekket. Det vil deretter bero på de konkrete omstendigheter i forholdet mellom hundens eier og den faktiske hundeholderen hvem som i siste omgang (regressomgangen) skal dekke kostnadene. Her vil blant annet innholdet av en avtale mellom de to og om noen av de to kan bebreides for det inntrufne, ha betydning. Når en hund som blir holdt i familien eies av en mindreårig, vil det normalt være de foresatte som må dekke kostnadene jf. Ot.prp. nr. 48 (2002–2003) side 213.

Bestemmelsens andre ledd fastsetter at politiets krav om kostnadsdekning etter første ledd er særlig tvangsgrunnlag, jf. tvangsfullbyrdesloven § 7-2 (e). Andre som krever dekket sine kostnader, må reise søksmål og få dom for kravet før det kan tvangsfullbyrdes.

11.4.2 Behovet for lovendring

I lovgjennomgangen fra 2019 kom det inn flere innspill om at kostnad i forbindelse med forvaring av hund kan bli veldig høy for en hundeholder. Dette gjelder både dersom politiet har lang saksbehandlingstid på avlivingsvedtaket, og dersom hundeholderen tar saken til retten.

Når det gjelder politiets saksbehandlingstid, ble det i innspillene vist til at kostnaden ved forvaring fører til at hundeholdere ikke har en reell klageadgang på vedtak om avliving. Videre ble det vist til at det kan føre til at det bare er hundeholdere som har god økonomi, eller som er villige til å sette sin privatøkonomi på spill, som har mulighet til å gå rettens vei for å prøve avlivingsvedtaket. Flere innspill pekte videre på at hundeholderen ikke burde måtte betale for forvaring av hunden dersom hundeholderen vinner frem i retten. Innspillene pekte på at det vil være svært urimelig for en hundeholder som har fått medhold i retten å sitte igjen med en regning på flere hundretusen kroner. Det er gitt eksempler på regninger opp mot 600 000 kr for kennelopphold.

11.4.3 Forslaget i høringsnotatet

Høringsnotatet pekte på at hundeholder har plikt til å dekke kostnader knyttet til oppstalling mens eventuell klage på vedtak om avliving bli behandlet. Videre pekte høringsnotatet på at saksbehandlingstid som går utover hva man normalt kan forvente, innebærer at kostnader i forbindelse med forvaring blir meget høye. Det ble videre uttrykt at det ikke ønskelig at høye kostnader innebærer at adgangen til klagebehandling avgrenses. Departementet foreslo derfor å endre bestemmelsen slik at den ble en «kan»-bestemmelse, etter modell fra lov om dyrevelferd. Denne endringen ville kunne legge til rette for at det skulle gjøres en rimelighetsvurdering av hvorvidt det er rimelig/forsvarlig at hundeholderen står for hele kostnaden. For eksempel dersom politiets saksbehandling gikk utover seks måneder burde det vurderes om det offentlige burde stå for den videre kostnaden. Dette ville imidlertid bare gjelde frem til endelig vedtak foreligger i saken.

Det ble pekt på at dersom hundeholderen ville prøve vedtakets gyldighet i domstolsystemet, ville hundeholderen igjen stå nærmest til å stå for kostnadene i forbindelse med forvaring.

Det ble likevel pekt på at det kunne være i strid med allmenn rettsoppfatning at en hundeholder satt igjen med store utgifter etter at vedtak om avlaving er kjent ugyldig. Dette kunne også redusere den reelle muligheten til å få prøvet saken siden frykt for kostnader fører til at hundeholderen velger å ikke fremme saken for retten.

Departementet foreslo derfor at merutgifter ved oppstalling på kennel skal inngå i hundeholders sakskostnader slik at hundeholderen kunne få disse ettergitt hvis vedkommende fikk medhold i retten. For å forenkle avgjørelsen om hvor store merkostnadene var, ble det foreslått at det skulle fastsettes til 70 prosent av godtgjørelse for kennelopphold. I tillegg ville hundeholderen fortsatt svare for andre utgifter til veterinærbehandling og lignende.

Når departementet foreslo 70 prosent var det begrunnet med at dersom hundeholderen hadde hatt hunden hjemme, ville det også ha påløpt kostnader for hold av hunden i form av fôr og lignende. Ved at departementets øvrige endringsforslag til hundeloven styrket bruken av andre virkemidler, kunne forvaring begrunnet i vedtak om avlaving og klager på slike vedtak få et mindre omfang. Det var også viktig ut fra dyrevelferdshensyn at forvaring ikke ble benyttet i større grad enn nødvendig. Det betyr også at utgiftene til det offentlige ikke behøvde å bli så store ved dette forslaget. Ved at det ble definert som en del av saksomkostningene ville det heller ikke bli belastet det enkelte politidistrikt.

Forslaget i høringsnotatet hadde følgende ordlyd:

§ 26 Ansvar for kostnader

Tiltak etter hundeloven kan gjennomføres for hundeholderens regning.

Der vedtak om avlaving kjennes ugyldig i retten skal 70 % av oppstillingskostnadene anses som en del av hundeholderens saksomkostninger.

Politiets krav etter reglene i første ledd er tvangsgrunnlag for utlegg.

11.4.4 Høringsinstansens innspill

Politidirektoratet mener at hundeholderen skal stå for kostnadene og at det bør tydeliggjøres hvilke kostnader hundeholderen er ansvarlig for, herunder forebyggende tiltak, forvaringskostnader, kostnader ved undersøkelse av sakkyndig, kyn-

dige og veterinær o.l. Videre mener *Politidirektoratet* at hovedregelen bør være at hundeholderen er ansvarlig for kostnadene, og at det således ikke bør være en kanbestemmelse. Det bør heller presenteres et unntak fra hovedregelen hvor det fremgår at det offentlige står for videre kostnad dersom saksbehandlingstiden går ut over seks måneder og dette skyldes politiet.

Politidirektoratet stiller videre spørsmål ved hvordan en uenighet om kostnader mellom hundeholder og politiet skal avgjøres i de tilfeller der man ikke har utleggsgrunnlag. *Politidirektoratet* støtter departementets forslag om at 70 prosent av oppstillingskostnadene skal anses som en del av hundeholders saksomkostninger dersom vedtak om avlaving kjennes ugyldig i retten.

Innlandet politidistrikt peker på at der hvor politiet har hatt hunden bare i kortvarig forvaring for å kartlegge hendelsesforløpet før vedtak fattes og hunden blir returnert til hundeholderen, kan hundeholderen være uvillig til å betale for forvaringen. *Innlandet politidistrikt* spør om hvordan en uenighet mellom politiet og hundeholder om kostnader skal avgjøres.

Oslo politidistrikt støtter forslaget om at hundeholderen skal få dekket 70 prosent av oppstillingskostnadene dersom vedkommende får medhold i retten.

Norsk Kennel Klub (NKK) mener det er positivt at hundeholderen får dekket kostnader til oppstalling der vedkommende får medhold i retten, men mener hundeholderen bør få dekket alle kostnader. *NKK* mener også at dersom man opprettholder at ikke alle kostnader skal dekkes må andelen som hundeholderen skal dekke reduseres vesentlig. *NKK* mener også at der hvor det er urimelig lang saksbehandlingstid som medvirker til kostnadene bør eventuelt at saksbehandlingstiden går ut over et fast antall uker bør hundeholderen få redusert kostnadene.

NOAH – for dyrs rettigheter mener at selv om endringen er et steg i riktig retning vil det fortsatt råde stor usikkerhet og frykt for store økonomiske konsekvenser. Dette kan gjøre klageadgangen illusorisk for flere. De mener at der hundeholderen får medhold i retten bør ideelt sett hele kostnaden dekkes av det offentlige. *NOAH* mener også at kostnadene ikke må kreves inn før saken er avgjort for å sikre at vedtaket ikke påvirkes av økonomiske hensyn. *NOAH* er også enig med departementet i at nye forebyggende virkemidler kan redusere antall saker der forvaring blir aktuelt. *NOAH* peker også på at de finner det umoralsk og uheldig at hundeholderen skal bære kostnaden for en avlaving som hundeholderen ikke

ønsker selv. *NOAH* presiserer at kostnader knyttet til sikringstiltak, kurs, veterinærsekk m.m. mener de det er i orden å belaste eier – dette er som oftest positive tiltak for hunden, selv om de skulle vise seg å være «unødige».

Solplassen omplassering og hjem for eierløse hunder mener at siden forvaring brukes i større grad enn det som er nødvendig vil det heller ikke være forholdsmessig at hundeholderen skal dekke kostnader etter hundeloven § 26.

Norsk Brukshundsports forbund mener at hundeholderen ikke skal dekke noen kostnader dersom vedtaket kjennes ugyldig i retten.

Dyrebeskyttelsen Norge mener at siden forvaring brukes i større grad enn det som er nødvendig og at mange hundeholdere ikke vil ha reell klageadgang når de må betale kostnader for slik forvaring så er ikke inngrepet forholdsmessig. *Dyrebeskyttelsen Norge* uttrykker også bekymring for hundens velferd ved langvarig forvaring. Spesielt mener de at en saksbehandlingstid på seks måneder eller mer er bekymringsfullt.

IGP Norge viser til at hundeloven bør innrettes på samme måte som svensk og dansk rett når det gjelder kostnader. I tillegg mener de at prosentandelen hundeholderen skal dekke når vedkommende får medhold i retten, er altfor høy.

Professor Dr. Juris Jo Hov mener at forslaget i § 26 andre ledd om krav på refusjon av betalte kostnader til oppstalling er urimelig. Selv om hundeeieren får medhold, skal han bare ha refundert 70 prosent av kostnadene. Dette bygger antakelig på tanken om at hundeeieren har «spart» de utgifter som hundeholdet ellers fører med seg. Men for det første er disse normalt mye lavere enn 30 prosent av oppstillingskostnadene. For det andre er regelen i strid med det alminnelige prinsipp i prosessen om at den som får medhold, skal få sine omkostninger dekket fullt ut. For det tredje mener Jo Hov at forslaget rett og slett er knuslete.

11.4.5 Departementets vurderinger

Hundeloven § 26 slår fast at hundeholderen er ansvarlig for kostnader som oppstår ved gjennomføringen av tiltak etter hundeloven. Dette gjelder forpliktelser overfor privatpersoner og det offentlige for kostnader som er «nødvendige etter loven». Begrunnelsen for denne bestemmelsen er at hundeholderen står nærmest til å bære slike kostnader. Kostnader som oppstår ved utbedring av sikkerhetsaspekter ved hundeholdet skjer i hundeholders egeninteresse. For eksempel når politiet tar en hund i forvaring under behandling

av vedtak er det i hundeholderens interesse at hunden blir ivaretatt.

Saksbehandlingstid som går utover hva man normalt kan forvente, innebærer at kostnader i forbindelse med forvaring blir meget høye. Det er ikke ønskelig at høye kostnader innebærer at adgangen til klagebehandling avgrenses. Departementet foreslo derfor å endre bestemmelsen slik at den blir en «kan»-bestemmelse, etter modell fra lov om dyrevelferd. Denne endringen vil kunne legge til rette for at det kan gjøres en rimelighetsvurdering av hvorvidt det er rimelig/forsvarlig at hundeholderen står for hele kostnaden. For eksempel dersom politiets saksbehandling går utover seks måneder bør det vurderes om det offentlige bør stå for den videre kostnaden. Dette vil imidlertid bare gjelde frem til endelig vedtak foreligger i saken.

Politidirektoratet uttrykte i høringen en skepsis til at det skal bli en «kan»-bestemmelse. De pekte på at mange hundeholdere må være hovedansvarlig for kostnadene. De ønsker også at det skal spesifiseres hvilke kostnader hundeholderen har ansvar for. Dersom det skal gjøres unntak fra hovedregelen mener de det bør spesifiseres en konkret regel som sier at dersom saksbehandlingstiden går ut over seks måneder, og dette skyldes politiet, kan det offentlige stå for videre kostnader. *Innlandet politidistrikt* mener at det ikke bør være unntaksfritt at hundeholderen skal dekke alle kostnader, men synes likevel at bestemmelsen blir for vid og at den blir krevende å håndtere for politiet. De peker også på at det da vil kunne oppstå uenigheter som det er vanskelig å løse.

Norsk Kennel Klub peker på at det bør være en ordning som gjør at hundeeier får reduserte kostnader i de tilfeller behandling av saken går ut over rimelig behandlingstid, eller behandling av saken overstiger et gitt antall uker. Uten en slik løsning reduseres den reelle muligheten til å få prøvet saken, da frykt for store utgifter, eller manglende økonomiske midler, fører til at hundeholderen velger å ikke fremme saken for retten.

NOAH – for dyrs rettigheter støtter at det blir en «kan»-bestemmelse men frykter at usikkerhet rundt kravets størrelse fortsatt vil kunne føre til at hundeholderen ikke tør å benytte klageadgangen.

Departementet mener at det ikke er rimelig at hundeholderen skal påføres kostnader som øker som følge av lang saksbehandlingstid der dette skyldes politiet. Samtidig kan forvaring være berettiget også der Politidirektoratet omgjør vedtak om avliving siden forvaring av hunden kan være et nødvendig tiltak inntil det har blitt vurdert

om den uheldige hendelsen bør føre til avlaving. Politiet begrunner behovet for forvaring i disse tilfellene med at hundeholderen ellers vil unndra hunden fra gjennomføring av vedtaket. Departementet mener derfor at omgjøring av vedtak ikke automatisk medfører at det offentlige skal dekke alle kostnader ved oppstalling, men at det er rimelig at hundeholderens kostnader skal reduseres ved lang saksbehandlingstid.

Det er imidlertid vanskelig å sette en fast tidsgrense for når dette gjør seg gjeldende. *Politidirektoratet* har foreslått seks måneder, mens *Dyrebeskyttelsen Norge* finner en seks måneders saksbehandlingstid bekymringsverdig. Departementet velger derfor å opprettholde den foreslåtte ordlyden, men foreslår i tillegg en forskriftshjemmel for å kunne gi nærmere bestemmelser om ansvar for kostnader. Dette gjør det mer fleksibelt for å kunne gjøre tilpasninger når man har fått erfaring med lovens nye virkemidler.

Siden § 26 første ledd nå er en «kan»-bestemmelse, må politiet fatte vedtak om hvor stor andel av oppstillingskostnadene hundeholderen skal betale. Det vil derfor være klageadgang for et slikt vedtak.

Dersom hundeholderen vil prøve vedtakets gyldighet i domstolsystemet, vil hundeholderen igjen stå nærmest til å stå for kostnadene i forbindelse med forvaring.

Det kan være i strid med allmenn rettsoppfatning at en hundeholder sitter igjen med store utgifter etter at vedtak om avlaving er kjent ugyldig. Dette kan også redusere den reelle muligheten til å få prøvet saken siden frykt for kostnader fører til at hundeholderen velger å ikke fremme saken for retten.

Departementet foreslo derfor at merutgifter ved oppstalling på kennel skulle inngå i hundeholders sakskostnader slik at hundeholderen kunne få disse ettergitt hvis han eller hun fikk medhold i retten. For å forenkle avgjørelsen om hvor store merkostnadene ble det foreslått at det skulle fastsettes til 70 prosent av godtgjørelse til kennelopp- hold. I tillegg ville hundeholderen fortsatt svare for andre utgifter til veterinærbehandling og lignende. Når departementet foreslo 70 prosent ble det begrunnet med at dersom hundeholderen hadde hatt hunden hjemme, ville det også påløpt kostnader for hold av hunden i form av fôr og lignende.

I høringen støttet *Politidirektoratet* og enkelte *politidistrikter* denne tilnærmingen. Mange av de andre høringsinstansene var positive til at hundeholderens kostnader skulle dekkes dersom ved-

kommende fikk medhold i retten. Men de fleste fremholdt at hundeholderen i slike tilfeller burde få dekket alle kostnader.

Departementet mener at det ikke er rimelig at hundeholderen skal påføres store kostnader der vedtaket om avlaving blir kjent ugyldig i retten. Samtidig vil departementet fremheve at noe av forvaringen kan være berettiget også der retten kjenner vedtaket ugyldig. Departementet mener derfor at omgjøring av vedtak ikke automatisk medfører at det offentlige skal dekke alle kostnader ved oppstalling, men at det er rimelig at hundeholderens kostnader skal reduseres når vedtaket om avlaving kjennes ugyldig i retten. Departementet fastholder også at hundeholderen ville hatt kostnader til hold av hunden dersom den ikke ble satt i forvaring. Departementet erkjenner at disse kostnadene kan variere mye, men av hensyn til en effektiv saksbehandling foreslås det likevel en fordeling 30/70 prosent.

Departementet vil for øvrig peke på at siden øvrige endringsforslag til hundeloven styrker bruken av andre virkemidler, kan forvaring begrunnet i vedtak om avlaving og klager på slike vedtak få et mindre omfang. Det er også viktig ut fra dyrevelferdshensyn at forvaring ikke benyttes i større grad enn nødvendig. Det betyr også at utgiftene til det offentlige ikke behøver å bli så store ved dette forslaget.

Departementet har gjort noen endringer i ordlyden som gir en bedre beskrivelse av hvordan staten skal tilstå kostnadene, men opprettholder presentsatsen. I tillegg er det føyd til forskriftshjemmel slik at ordlyden nå blir:

«Tiltak etter hundeloven kan gjennomføres for hundeholderens regning.

Der vedtak om avlaving kjennes ugyldig i retten skal staten stå for 70 prosent av oppstillingskostnader knyttet til forvaring.

Politiets krav etter reglene i første ledd er tvangsgrunnlag for utlegg.

Kongen kan gi forskrift om ansvar for kostnader.»

11.5 Straff

11.5.1 Gjeldende rett

Hundeloven § 28 regulerer straffereaksjoner som kan ilegges for overtredelse av hundeloven. Bestemmelsen avløste straffeloven § 354 første ledd nr. 2 første punktum og første ledd nr. 3, bufeloven § 1 tredje til femte punktum og § 3 femte ledd samt kamphundloven § 8, jf. tidligere

reindriftsloven § 36 og viltloven § 56. Alle disse bestemmelsene er i dag opphevet.

Bestemmelsens lyder:

§ 28 *Straff*

Med bøter eller fengsel inntil seks måneder og bot straffes en hundeholder som forsettlig eller uaktsomt overtrer §§ 4-7 jf. § 9 eller forskrifter eller enkeltvedtak etter §§ 6, 7, 11, 12 eller 13 annet ledd bokstav a til b.

Med bøter eller fengsel inntil seks måneder og bot straffes en hundeholder som forsettlig eller uaktsomt unnlater å forebygge eller avverge at hunden rettsstridig

- a. angriper eller skader person,
- b. jager, angriper eller skader dyr, eller
- c. ved støy eller på annen måte volder urimelig ulempe for øvrig.

Ved angrep på hjortevilt regnes grunneier, jakt- eller fangstberettiget i området og viltorganene som fornærmet.

Med bøter eller fengsel inntil seks måneder og bot straffes den som forsettlig eller uaktsomt

- a) unnlater å etterkomme pålegg og forbud nedlagt av politiet i samsvar med lovens § 17, eller
- b) overtrer forbud gitt ved §§ 19, 21, 22 eller ved forskrifter eller enkeltvedtak gitt etter disse bestemmelsene.

På samme måte straffes forsøk

Det vises til Ot.prp. nr. 48 (2002–2003) side 213:

«Første ledd setter straff for overtredelse av bestemmelser om sikring av hund i kapittel 2 og av bestemmelser fastsatt i medhold av kapittel 4. Offentlig påtale skjer bare når allmenne hensyn krever det.

Annet ledd setter straff for en hundeholder som forsettlig eller uaktsomt unnlater å forebygge at hunden konkret volder skade eller ulempe ut over det som loven tillater. Bestemmelsen gjelder uten hensyn til om det foreligger noen overtredelse som rammes av første ledd. Offentlig påtale etter annet ledd er ikke ubetinget, men skjer når allmenne hensyn tilsier det eller den fornærmede krever det, se nærmere annet ledd annet til fjerde punktum.

Forhold som går inn under annet ledd første punktum bokstav a eller b, kan etter omstendighetene rammes av strengere straffebestemmelser om legemskrenkelse eller skadeverk. I så fall anvendes disse bestemmelsene i stedet for § 28.

Hvis en hund blir brukt aktivt som «våpen», kan dette rammes av straffebestemmelser om legemskrenkelser.

Tredje ledd gjelder overtredelse av pålegg gitt i eller med hjemmel i §§ 17, 20, 23 eller 24. I disse tilfelle rammes også medvirkning og forsøk.»

Strafferammen for hvilken reaksjon som kan ilegges er seks måneders fengsel og bot. Det følger likevel av forarbeidene at den vanlige reaksjonen vil være bøter, og at fengselsstraff bare vil «være aktuelt ved alvorlige overtredelser», jf. Ot.prp. nr. 48 (2002–2003) side 197. Forarbeidene forutsatte at bøtenivået skulle bli fastlagt gjennom praksis. Momenter i utmålingen er bl.a. avhengig av «hvor alvorlig overtredelsen er, herunder om den har hatt skadefølger.» Det skal det ses hen til allmenn- og individualprevensjon, Ot.prp. nr. 48 (2002–2003) side 198. (Da loven ble fremmet for Stortinget foreslo Justis- og politidepartementet en strafferamme på tre måneder. Ved behandlingen foreslo Justiskomiteén at straff for de alvorligste burde økes til seks måneder.)

Justis- og politidepartementet oppgir i forarbeidene at «angrep fra hund når hundeholderen har vist forsett eller grov uaktsomhet, graverende eksempler på hensynsløst hundehold for øvrig, unnlatelser av å følge opp pålegg og forbud fra politiet og overtredelser av generelle forbud (mot for eksempel hold av kamphund) eller individuelt nedlagte forbud» skal anses som en alvorlig hendelse, jf. Ot.prp. nr. 48 (2002–2003) side 197–198.

Bestemmelsen har kun blitt endret en gang siden den ble vedtatt i 2003. Denne endringen innebar at medvirkningstillegget i § 28 tredje ledd ble tatt ut som overflødig ved siden av straffeloven 2005 § 15. Se Ot.prp. nr. 22 (2008–2009)

11.5.2 Behovet for lovendring

Mange av innspillene fra lovgjennomgangen i 2019 pekte på at avliving av hund fremstår som straff, og ikke som forebygging av fremtidig risiko. Innspillene viste også til at hundeholderen må straffes, og ikke hunden, dersom hundeholderen har vært uaktsom eller satt hunden i en situasjon der hunden biter et menneske eller et dyr. Innspillene pekte også på at det kan være tilfeller hvor personen som har blitt bitt har provosert hunden, og at hundeholderen i disse tilfellene ikke bør straffes. Det ble påpekt at det er grunn til å se på utforming av alle virkemidler, også de konkrete straffebestemmelsene.

11.5.3 Forslaget i høringsnotatet

Departementet viste til at i forslaget til lovtekst i proposisjonen, side 213 andre spalte, er det foreslått en strafferamme på tre måneders fengsel i alle ledd i § 28.

Under behandling i Stortinget avga justiskomiteen følgende innstilling:

«Komiteen mener den foreslåtte strafferamme i § 28 er for lav, og at det ved de grovere forsettlige og overlagte overtredelser bør kunne reageres med strengere straff enn 3 måneder. Komiteen sikter her særlig til de som overtrer bestemmelser om farlig hundehold og bidrar til å utbre slik uønsket hundeadferd. Komiteen foreslår derfor en øvre strafferamme på 6 måneder og bot (jf. strprl. § 171 om pågripelse). Komiteen foreslår derfor en slik endring i § 28 første til tredje ledd.»

Departementet registrerte at komiteen ønsket en strengere strafferamme for de groveste bruddene. Dagens lov har imidlertid samme strafferamme for alle de forhold som er beskrevet i § 28. Dette innebærer at skade på menneske medfører samme strafferamme som hundehold som forårsaker støy. Departementet mente derfor at straffesammene burde nyanseres. For de minste overtredelsene mente departementet at et overtredelsesgebyr som foreslått i § 24 a, var et mer egnet virkemiddel.

Når det gjaldt merknaden om at hendelser som leder til avliving etter § 18 heller bør straffesanksjoners viste departementet til endringsforslag for § 18, og at § 28 viste til forhold som uansett vil omfattes av § 18.

Departementet foreslo at første ledd ble endret slik at overtredelser av §§ 4 til 7, jf. § 9, samt forskrifter eller enkeltvedtak etter §§ 6, 7, 11 og 12 medførte bøter og ikke fengsel. Departementet foreslo også en hjemmel til å fastsette forskrift med nærmere angitte bøtesatser for brudd på disse bestemmelsene. I en eventuell forskrift ville det også fremgå at dersom boten ikke betales vil den kunne føre til subsidiær fengselsstraff.

Departementet vurderte også om andre ledd burde skille mellom angrep eller skade på person og det å jage, angripe eller skade dyr. Det kan synes urimelig at disse tilfellene likestilles. Departementet foreslo å ikke endre bestemmelsen, men ønsket innspill på om det bør innføres en slik differensiering.

Departementet videreførte tredje ledd, og pekte som i de tidligere forarbeidene på at mer alvorlige forhold vil kunne straffes etter straffeloven.

Nyansering av straffebestemmelsene som bidrar til at tiltakene virker forholdsmessige, kan bidra til økt bruk. Dette vil kunne medvirke til økt etterlevelse, og dermed redusere behovet for avlaving av hund etter en uønsket hendelse.

Høringsnotatet hadde følgende forslag til ordlyd:

§ 28 *Straff*

Med bøter straffes en hundeholder som forsettlig eller uaktsomt overtrer §§ 4-7 jf. § 9 eller forskrifter eller enkeltvedtak etter §§ 6, 7, 11, 12.

Kongen kan gi nærmere bestemmelser om botens størrelse.

Med bøter eller fengsel inntil seks måneder og bot straffes en hundeholder som forsettlig eller uaktsomt har unnlatt å forebygge eller avverge at hunden rettsstridig

- a. angriper eller skader person,
- b. jager, angriper eller skader dyr,

Ved angrep på hjortevilt regnes grunneier, jakt- eller fangstberettiget i området og viltorganene som fornærmet.

Med bøter eller fengsel inntil seks måneder og bot straffes den som forsettlig eller uaktsomt

1. unnlater å etterkomme pålegg og forbud nedlagt av politiet i samsvar med lovens § 17, eller
2. overtrer forbud gitt ved §§ 19, 21, 22 eller ved forskrifter eller enkeltvedtak gitt etter disse bestemmelsene.

På samme måte straffes forsøk.

11.5.4 Høringsinstansens innspill

Politidirektoratet støtter de foreslåtte endringene i hundeloven § 28. Som svar på departementet anmodning om innspill på om angrep på mennesker og dyr bør differensieres i § 28 finner *Politidirektoratet* det rimelig at disse tilfellene ikke sidestilles, og ser at det er hensiktsmessig med en slik differensiering. *Politidirektoratet* mener at angrep på mennesker bør sees på som en mer alvorlig hendelse.

Oslo politidistrikt er enig i departementets syn om at strafferammen kan nyanseres når det gjelder angrep eller skade på person, versus det å jage, angripe eller skade dyr. Rent praktisk vil nyanseringen av strafferammen neppe utgjøre en stor forskjell, men det vil synliggjøre at angrep på mennesker sees på som en alvorligere hendelse.

Norges Jeger- og Fiskerforbund støtter fjerning av fengselsstraff i første ledd.

Indre Østfold kommune og Norges Skogeierforbund savner at det prioriteres straffefølgning av hundeiere som gjentagende neglisjerer båndtvang- og andre bestemmelser i hundeloven. Dette fører til dårlig dyrevelferd, frykt og konflikter. *Norges Skogeierforbund* oppfatter at dette ikke prioriteres av verken Politiet eller Mattilsynet, og ønsker derfor å ytre bekymring for det.

NOAH – for dyrs rettigheter er enig i at straffesammene burde nyanseres slik at mindre overtredelser straffes med overtredelsesgebyr. Det skaper et tydeligere skille mellom mindre ulemper ved hundehold og uforsvarlig hundehold. *NOAH* har ingen mening om hvorvidt det bør skilles mellom skade på mennesker og dyr i forhold til straff (fengsel) for eier. For å sikre at ikke avlaving praktiseres som «straff», er det bra å også kunne ilegge eier en streng straff ved grov uaktsomhet (eller overlegg) ved hendelser med dyr. Det er straffen mot eier som bør være «ris bak speilet», ikke avlaving av hunden (dette skal kun vurderes ut ifra fremtidig risiko, der andre tiltak alene eller i kombinasjon ikke er tilstrekkelige).

NOAH mener at noen brudd som er listet opp under femte ledd i § 28 – når en unnlater å etterkomme pålegg eller bryter forbud i samsvar med § 17 (forebyggende tiltak) – bør heller være gjenstand for overtredelsesgebyr enn straff i form av bot eller fengsel. Det samme bør gjelde for brudd på §§ 11 og 12. Straffeansvar bør først og fremst være aktuelt når personen ikke har etterkommet pålegg gjentatte ganger eller når brudd er av alvorlig karakter.

NOAH mener at det er merkelig at brudd på § 8 verken kan straffes eller være gjenstand for administrativ sanksjon. Det er ikke noen grunnlag til å unnta bestemmelsen som regulerer bruk av hund til jakt og jakthundtrening fra håndhevings-tiltak. De foreslår derfor at §§ 8 og 9 skal legges til i § 28 første ledd.

NOAH mener at §§ 18 og 28 bør leses i sammenheng, slik at avlaving av hund bare brukes den utgjør en større risiko, mens forholdet hundeholdet bør straffes etter § 28. Både ved pågrep og skade på personer, og ved jaging, angrep eller skader på dyr, vil eiers kompetanse og aktsomhet i stor grad være avgjørende for om uheldige hendelser forebygges eller avverges. Hvis hundeholder forsettlig eller uaktsomt har unnlatt å forebygge angrep eller skader og hunden ikke utgjør en større risiko i fremtiden enn andre hunder er det mer naturlig og hensiktsmessig at hunden omplasseres og hundeholder straffes etter § 28, enn at hunden avlives.

NOAH kan ikke se at det er strafferettslig mulig å fastsette at grunneier, jakt- eller fangstberettiget i området og viltorganene er å anses som fornærmet. De viser til at ingen kan påberope seg eiendomsrett til viltet i Norge. *NOAH* mener derfor at fjerde ledd bør strykes.

NOAH mener at forsøk bør ikke være straffbart, og ser vanskelig for seg situasjoner der dette vil være relevant. Vi henviser her til Justisdepartementets uttalelse i høringsnotatet til dyrevelferdsloven:

«Justisdepartementet uttaler at straffeansvaret etter utkastet på enkelte punkter går lengre enn straffeloven ved at forsøk og medvirkning skal straffes på lik linje med fullbyrdet forbrytelse, og kan ikke se noen begrunnelse for at straffeansvaret etter dyrevelferdsloven skal gå lengre enn straffeloven. De understreker at et så vidtrekende straffeansvar som utkastet legger opp til ikke er lett å forene med de alminnelige prinsippene for kriminalisering.»

Dyrebeskyttelsen Norge skriver at det er viktig at strafferettslige reaksjoner fremstår som rettfærdige og forholdsmessige. De støtter derfor at strafferammene nyanseres.

11.5.5 Departementets vurderinger

Departementet viser til at i forslaget til lovtekst i proposisjonen, side 213 andre spalte, er det foreslått en strafferamme på tre måneders fengsel i alle ledd i § 28.

Under behandling i Stortinget avga justiskomiteen følgende innstilling:

«Komiteen mener den foreslåtte strafferamme i § 28 er for lav, og at det ved de grovere forsettlig og overlagte overtredelser bør kunne reageres med strengere straff enn 3 måneder. Komiteen sikter her særlig til de som overtrer bestemmelser om farlig hundehold og bidrar til å utbre slik uønsket hundeatferd. Komiteen foreslår derfor en øvre strafferamme på 6 måneder og bot (jf. strprl. § 171 om pågripelse). Komiteen foreslår derfor en slik endring i § 28 første til tredje ledd.»

Departementet registrerer at komiteen ønsket en strengere strafferamme for de groveste bruddene. Men dagens lov har imidlertid samme strafferamme for alle de forhold som er beskrevet i § 28. Dette innebærer at skade på menneske medfører samme strafferamme som hundehold som forårsaker støy. Departementet mener derfor at strafferammene bør nyanseres. For de minste

overtredelsene mener departementet at et overtredelsesgebyr som foreslått i § 24 a, er et mer egnet virkemiddel.

Når det gjelder merknaden om at hendelser som leder til avliving etter § 18 heller bør straffesanksjoners viser departementet til endringsforslag for § 18, og at § 28 viser til forhold som uansett vil omfattes av § 18.

Departementet foreslår at første ledd endres slik at overtredelser av §§ 4 til 7, jf. § 9, samt forskrifter eller enkeltvedtak etter §§ 6, 7, 11 og 12 medfører bøter og ikke fengsel. Straffeloven § 55 sier likevel at når bot ilegges, fastsettes en subsidiær fengselsstraff fra 1 til 120 dager. Departementet foreslår også en hjemmel til å fastsette forskrift med nærmere angitte bøtesatser for brudd på disse bestemmelsene. I forskriften vil det også fremgå at dersom boten ikke betales vil den kunne føre til subsidiær fengselsstraff.

Departementet vurderte om andre ledd bør skille mellom angrep eller skade på person og det å jage, angripe eller skade dyr. Det kan synes urimelig at disse tilfellene likestilles. Mange høringsinnspill støttet dette synspunktet. Det ble likevel påpekt at rent praktisk vil nyanseringen av strafferammen neppe utgjøre en stor forskjell. Departementet har derfor ikke endret bestemmelsen. For å synliggjøre at angrep på mennesker anses som en alvorlig hendelse kan dette omtales i merknaden til bestemmelsen.

NOAH – for dyrs rettigheter mener at det ikke er strafferettslig mulig å fastsette at grunneier,

jakt- eller fangstberettiget er å anse som fornærmet ved angrep på hjortevilt. De viser til at ingen kan påberope seg eiendomsrett til viltet i Norge. Departementet vil her vise til at ved å gjøre de nevnte aktørene til fornærmet får også hjorteviltet en beskyttelse av straffebudet.

Departementet viderefører tredje ledd i endringsforslagets fjerde ledd, og peker som i de tidligere forarbeidene på at mer alvorlige forhold vil kunne straffes etter straffeloven.

Nyansering av straffebestemmelsene som bidrar til at tiltakene virker forholdsmessige, kan bidra til økt bruk og derved medvirker til økt etterlevelse, og derved reduserer behovet for avliving av hund etter en uønsket hendelse.

NOAH har pekt på at det kan synes urimelig at alle straffebestemmelsene også omfatter forsøk. Departementet vil peke på at det bare er straffebestemmelsene i § 28 fjerde ledd som også inkluderer straff av forsøk. Siden forholdene som er beskrevet i fjerde ledd gjelder forsettlig eller uaktsomt brudd på pålegg eller forbud gitt av politiet etter § 17, samt tilsvarende brudd på forbud etter bestemmelsene §§ 19, 21, 22 eller ved brudd på forskrifter eller enkeltvedtak gitt etter disse bestemmelsene, mener departementet det er riktig å også straffe forsøk for å sikre etterlevelse. Departementet peker også på at selv om § 28 fjerde ledd bare nevner forsøk, vil også medvirkning kunne straffes, jf. straffeloven § 15.

12 Lovens virkning på Svalbard

12.1 Svalbard

12.1.1 Gjeldende rett

Fra hundelovens forarbeider, Ot.prp. nr. 48 (2002–2003) side 213, fremgår det at «loven vil bare gjelde for Svalbard dersom Kongen fastsetter det særskilt. Det kan bestemmes at bare visse bestemmelser skal gjelde der, og at vedtak etter loven skal treffes av andre instanser – særlig Sysselmannen [Sysselmesteren] – enn loven angir.»

Bestemmelsen lyder:

§ 29 Svalbard

Kongen kan gi forskrift om lovens anvendelse på Svalbard og kan fastsette særlige regler under hensyn til de stedlige forhold, herunder at forskrifter og enkeltvedtak etter loven skal kunne vedtas av andre instanser enn ellers.

Det har ennå ikke blitt fastsatt en forskrift med hjemmel i hundeloven § 29.

12.1.2 Behovet for lovendring

Hundehold på Svalbard har utviklet seg, og hundeholdet har økt blant annet som følge av den økende turistnæringen. Lokalstyret på Svalbard har påpekt at da hundeloven ble vedtatt var det en forutsetning at lokale regler om hundehold skulle gis med hjemmel i hundeloven og ikke i politivedtekter. Siden hundeloven ikke er gjort gjeldende på Svalbard hersker det usikkerhet rundt adgangen til å regulere hundehold. Båndtvang er imidlertid fastsatt med hjemmel i Svalbardmiljøloven § 35 og Svalbardloven (lov 17. juli 1925 nr. 11 om Svalbard) § 4.

12.1.3 Forslaget i høringsnotatet

Hjemmelen til å fastsette særskilt forskrift for hold av hund på Svalbard etter hundeloven § 29 er ikke tatt i bruk, og hundeloven har per i dag ikke virkning på Svalbard. Departementet ser at det kan være hensiktsmessig at forhold som regulerer sikkerhetsaspektet knyttet til hundehold også på

Svalbard blir regulert i hundeloven. Dersom hundeloven får virkning på Svalbard, vil Sysselmesteren kunne forebygge problematiske hundehold med opptrappende virkemidler.

Dagens regulering av hold av hund på Svalbard omfatter båndtvangsbestemmelser i forskrift 28. juni 2002 nr. 651 om båndtvang for hund på Svalbard som er gitt med hjemmel i Svalbardmiljøloven § 35 og Svalbardloven (lov 17. juli 1925 nr. 11 om Svalbard) § 4. Forskriftens formål er etter § 1 å beskytte mennesker og fauna på Svalbard mot hund som går løs. Etter forskrift om båndtvang for hund på Svalbard § 2 er det helårs båndtvang for polarhunder, og båndtvang fra 15. mai til 15. august for andre hunderaser. Etter forskriftens § 5 kan Sysselmesteren kreve avlivet, eller selv avlive, hund som går løs i strid med bestemmelsene i forskriften, eller dersom de representerer fare for mennesker eller dyr på Svalbard.

Departementet foreslo å la hundeloven § 29 bli stående uten endringer ved den pågående lovrevisjonen, og senere fastsette forskrift om hold av hund på Svalbard med særskilte regler som er tilpasset de stedlige forhold.

Et høringsforslag vil bli utarbeidet i samråd med Justis- og beredskapsdepartementet og aktører på Svalbard. Det inviteres i denne høringen til å gi innspill om hva som bør reguleres i en særskilt forskrift om hundehold på Svalbard.

12.1.4 Høringsinstansens innspill

Sysselmesteren på Svalbard vurderer det som hensiktsmessig med en egen forskrift i medhold av hundeloven der det både kan inntas bestemmelser direkte fra loven, samt egne bestemmelser særskilt tilpasset de lokale forholdene på Svalbard. Hvilke bestemmelser som konkret skal inntas i en slik forskrift vil vi måtte komme tilbake til, men det vil blant annet være naturlig å innta de bestemmelser om båndtvang som i dag er regulert gjennom forskrift i medhold av svalbardmiljøloven § 35.

Sysselmesteren er også åpen for at det i en slik forskrift kan gis myndighet til Longyearbyen

lokalstyre i samme utstrekning som kommuner er gitt myndighet gjennom loven på fastlandet når det gjelder utarbeiding av egen forskrift av hensyn til ro og orden jf. hundeloven § 11.

Mattilsynet anbefaler at det blir fastsatt en egen hundeforskrift for Svalbard, som erstatter forskrift 28. juni 2002 nr. 651 om båndtvang for hund på Svalbard. *Mattilsynet* ønsker at regelverket om dyr på Svalbard blir mest mulig likt tilsvarende regelverk på fastlandet. Forskriften bør inneholde alle relevante bestemmelser fra hundeloven med noen særlige tilpasninger for Svalbard.

12.1.5 Departementets vurderinger

Departementet fastholder at regulering av hundelovens virkning på Svalbard fastsettes i forskrift. Departementet ser imidlertid at det er mer naturlig at forskriftshjemmelen tas inn i endringsforslagets § 1 a om lovens geografiske virkeområde.

Departementet foreslår at forskriftshjemmelen flyttes til § 1 a og at § 29 derved oppheves. Det vises til omtale av § 1 a under punkt 5.2.

13 Ikraftsetting. Oppheving og endring av andre lover. Overgangsregler

Endringsloven foreslås å gjelde fra den tid
Kongen bestemmer.

14 Økonomiske og administrative konsekvenser

Departementet har ikke kvantifisert politiets ressursbruk knyttet til håndheving av nåværende lov. Det kan derfor være vanskelig å kvantifisere endringer i ressursbruk.

Departementet mener likevel at ved å tydeliggjøre bestemmelser om opptrappende virkemiddelbruk, og ved å klargjøre skjønnsmessige begreper bør dette kunne medføre enklere saksbehandling for politiet. Dette kan føre til at politiet må, eller vil, fatte flere vedtak for mindre overtredelser av loven for å kunne forebygge større hendelser. Forebyggende tiltak vil imidlertid også kunne redusere behovet for å bruke avliving som virkemiddel. Avlivingsvedtak er av erfaring ofte resurskrevende siden hunden må tas i forvaring og det er høy sannsynlighet for at svært mange av vedtakene påklages. Ved å fatte mindre inngripende vedtak på et tidligere tidspunkt kan man redusere ressurser til klagebehandling og rettslig prøving.

Politiet viser til at nye virkemidler også vil kunne medføre økt ressursbruk både knyttet til

kompetanseutvikling og saksbehandling. Departementet er enig i at det vil kunne kreve mer i en overgangsfase, men tenker at gode veiledere og maler vil gjøre det enklere å ta disse virkemidlene i bruk.

Dersom andre enn politiet får myndighet til å føre tilsyn med etterlevelsen av båndtvangsbestemmelser og å utstede overtredelsesgebyr, vil disse myndighetene få økt ressursbruk. Slik myndighet vil ikke bli delegert i loven, men i forskrift.

For hundeholderen vil kompetansekravet kunne representere en kostnad knyttet til kurs eller andre kompetansetiltak. Men siden dyrevelferdsloven allerede har et kompetansekrav anser departementet at dette ikke vil være en vesentlig kostnadsøkning.

Departementet tar også sikte på å utarbeide en veileder til støtte for både politiet, kommuner, statsforvalter og hundeholdere.

15 Merknader til de enkelte bestemmelsene til lov om hundehold

Til § 1

Bestemmelsen skal ivareta hensynet til samfunnets sikkerhet samtidig som positive effekter av hundehold tillegges vekt. Det vises til punkt 5.1, særlig 5.1.5.

Ordlyden «Loven har til formål å bidra til å fremme et hundehold som ivaretar hensyn til sikkerhet, trygghet, alminnelig ro og orden» er flyttet til *første ledd* for å understreke lovens sikkerhetsformål.

Andre ledd er tidligere *første ledd*. Ordlyden av «enhver» omfatter privatpersoner, juridiske personer, organisasjoner og offentlige organer er omfattet.

Tredje ledd slår fast at hunder skal behandles og bli ivaretatt på en slik måte som overensstemmer med og tar hensyn til deres natur. Dette er nødvendig ut fra hensyn til dyrevelferd, men også for å forebygge uønskede hendelser. Dette fremkommer også i leddets siste punkter, om at det skal ta hensyn til de omstendigheter som er nødvendige for å forebygge at hunder kan forårsake skader eller ulemper i samfunnet. Departementet presiserer at «hundens natur» inkluderer både fysiske og mentale behov.

I *fjerde ledd* er henvisninger til dyrevelferdsloven og matloven tatt inn for å synliggjøre at andre elementer ved hundeholdet som dyrevelferd og dyrehelse er regulert i andre lover. Henvisning til reindriftsloven er tatt inn fordi den også regulerer sikkerhetsaspektet og hensynet til beitende rein i tillegg til hundeloven.

Til § 1 a

Paragrafen angir lovens geografiske virkeområde. Det vises til 5.2, særlig 5.2.4.

Lovens geografiske virkeområde omfatter norsk landterritorium, territorialfarvann, norsk økonomisk sone, norske fartøy og luftfartøy. Med norske fartøy forstås alle norske skip uansett hvor de befinner seg. Skipsbegrepet er vidt og omfatter et bredt spekter av båter og ulike sjøfartøy. Det omfatter skip registrert i norske skipsregistre

(NIS og NOR) og alle former for fiskefartøy, men også mindre båter og fritidsfartøy som ikke er registreringspliktige.

Loven omfatter norske luftfartøy. Dette må tolkes i lys av Chicagokonvensjonen om sivil luftfart av 1944 art 17 m.v. og luftfartsloven av 11. juni 1993 nr. 101.

Loven skal gjelde i Norges økonomiske sone (NØS). Kyststatens begrensede rettigheter i sonen vil her sette begrensninger for håndhevelse av hundeloven.

På grunn av den særegne forvaltningsstruktur som gjelder på Svalbard, er Svalbard ikke tatt inn i det geografiske virkeområde. Det er imidlertid gitt adgang til å regulere lovens anvendelse på Svalbard ved at forskriftshjemmelen i tidligere § 29 er videreført i § 1 a *andre ledd*. Denne slår fast at Kongen kan gi forskrift om lovens anvendelse på Svalbard og kan fastsette særlige regler under hensyn til de stedlige forhold, herunder at forskrifter og enkeltvedtak etter loven skal kunne vedtas av andre instanser enn ellers.

Til § 2

Bestemmelsen inneholder nye definisjoner. Det vises til punkt 5.3, særlig 5.3.5.

I bokstav c er ordlyden «og andre produksjonsdyr» lagt til. Dette er gjort fordi jordbruket er under utvikling og vi har sett at nye typer husdyr, som for eksempel lama, har kommet til. Det er derfor føyd til en generell formulering som tar høyde for at også andre dyr kan komme inn i jordbruket i fremtiden. Det vises til Innst. O. nr. 91 (2002–2003) side 12 som gjorde en avgrensning mot kjæledyr. Denne avgrensningen videreføres.

Bokstav d definerer «tamrein». Begrepet er brukt for å skille rein som eies fra villrein. Det presiserer likevel at tamrein ikke er å anse som tamme dyr. Dette har betydning fordi de i store trekk vil ha en adferd som er likt vilt og derved også hensyntas ut fra disse forutsetningene.

Bokstav e definerer skade på menneske. Siden skadebegrepet er en forutsetning for bruken av en rekke ulike virkemidler har departementet sett

behov for å definere «skade» som kanskje avviker noe fra alminnelig språklig forståelse. Dette gjøres for å synliggjøre skade som er et resultat av at hunden har egenskaper som medfører at den utgjøre en større fremtidig risiko enn en hvilken som helst annen hund. Dette innebærer for eksempel at skade fra en klo ikke er omfattet siden slik skade ikke nødvendigvis er knyttet til uønsket adferd. Psykisk skade er heller ikke omfattet siden slik skade ikke er direkte relatert til hundens adferd, det vil si at en slik skade ikke vil si noe om hvilken risiko hunden vil utgjøre i fremtiden. Det samme gjelder materielle skader.

Bokstav f definerer «betydelig skade» på menneske. Denne definisjonen er også utformet for å bidra til vurderingen av om en hund vil utgjøre en større risiko i fremtiden enn en hvilken som helst annen hund. Definisjonen inkluderer patologiske, objektive beskrivelser av bittlesjonen der det settes opp fire alternative kriterier som alle innebærer at hunden har vist en adferd som tilsier at den kan utgjøre en økt risiko i fremtiden. Disse alternative kriteriene er ikke egnet for allmennhetens forståelse av bittets omfang, men gir føringer for hvordan skaden må beskrives og dokumenteres fra medisinsk sakkyndig. Dokumentasjon vil kunne være bilder av skaden med innlagte mål. Dette vil bidra til politiets opplysning av saken. Disse alternative kriteriene er utformet etter modell fra forvaltning av den Danske lov om hunde. De danske forarbeidene legger en slik definisjon til grunn ved behandling av saker etter lov om hunde § 6 stk.5.

Punkt 1 omtaler flere dype punktformede sår som viser at det er snakk om flere bitt, altså ikke et tilfeldig streif av en hjørnetann. Punktet sier også at bittets utforming vil gi en indikasjon på at skaden er utført med en viss voldsomhet. Bittets utseende vil være et resultat av hvilket kjevetrykk som hunden har brukt, samt om den har dratt, revet eller ristet i den skadede. Slike elementer vil føre til et bitt som tilsier at skaden er påført med en viss voldsomhet.

Punkt 2 omtaler utrivning, det vil si dyp flenge, i underhud eller muskulatur. Dette betyr at skaden ikke bare punkterer hud.

Punkt 3 omtaler bittlesjoner, som medfører tap av vev. Det betyr at det ikke bare er punktformede sår eller flenger, men at det mangler vev der bittet er påført. Omfanget av vevstapet vil være avhengig av hvor dypt bittet går, og hvor mye hunden har revet i den skadelidte.

Punkt 4 omtaler bitt som medfører døden, uten at bittet i seg selv har forårsaket skader som nevnt i nr. 1 til 3. Dette vil typisk kunne oppstå der

en stor hund har ristet et lite barn slik at bevegelsene i seg selv er tilstrekkelige til at barnet dør.

Uavhengig av hvilket alternativ, er aktuelt vil departementet bemerke at bittets plassering ikke nødvendigvis sier noe om hundens adferd og den risiko den vil utgjøre i fremtiden. Bittets plassering vil være mere avhengig av de ytre forholdene rundt hendelsen. Barn som er små vil ofte få skade i ansiktet siden barnets ansikt er i samme høyde som hundens hode. Hos voksne ser man at bittet ofte er lokalisert på armer og bein. Når personen tar kontakt med hunden vil det ofte være skade på hode overkropp og armer. For hunder som kommer mot mennesker skjer bittskaden vanligvis i benene.

Bokstav g definerer «betydelig skade» på husdyr, tamrein, hunder og hjortevilt. Denne definisjonen er også utformet for å bidra til vurderingen av om en hund vil utgjøre en større risiko i fremtiden enn en hvilken som helst annen hund. Definisjonen inkluderer patologiske, objektive beskrivelser av bittlesjonen der det settes opp fire alternative kriterier som alle innebærer at hunden har vist en adferd som tilsier at den kan utgjøre en økt risiko i fremtiden. Disse alternative kriteriene er ikke egnet for allmennhetens forståelse av bittets omfang, men gir føringer for hvordan skaden må beskrives og dokumenteres fra veterinærmedisinsk sakkyndig eller annen sakkyndig som kan dokumentere skaden. Dokumentasjon vil kunne være bilder av skaden med innlagte mål. Dette vil bidra til politiets opplysning av saken. Disse alternative kriteriene er utformet etter modell fra forvaltning av den danske Lov om hunde. De danske forarbeidene legger en slik definisjon til grunn ved behandling av saker etter lov om hunde § 6 stk.5. I tillegg gis det et eget alternativ som omhandler følgeskader av jaging.

Punkt 1 omtaler flere dype punktformede sår som viser at det er snakk om flere bitt, altså ikke et tilfeldig streif av en hjørnetann. Punktet sier også at bittets utforming vil gi en indikasjon på at skaden er utført med en viss voldsomhet. Bittets utseende vil være et resultat av hvilket kjevetrykk som hunden har brukt, samt om den har dratt, revet eller ristet i den skadede. Slike elementer vil føre til et bitt som tilsier at skaden er påført med en viss voldsomhet.

Punkt 2 omtaler utrivning, det vil si dyp flenge, i underhud eller muskulatur. Dette betyr at skaden ikke bare punkterer hud.

Punkt 3 omtaler bittlesjoner, som medfører tap av vev. Det betyr at det ikke bare er punktformede sår eller flenger, men at det mangler vev der bittet er påført. Omfanget av vevstapet vil være

avhengig av hvor dypt bittet går, og hvor mye hunden har revet i det andre dyret. Hakk i andre hunders ører eller lepper, omfattes likevel ikke siden dette kan forekomme også i situasjoner der hunden som biter ikke har en adferd som innebærer en større risiko enn en hvilken som helst annen hund. Dette er fordi ører og lepper fort kommer i nærkontakt når hund leker voldsomt eller gir hverandre et advarende glefs. Slik adferd er en del av hundens naturlige språk.

Punkt 4 omtaler bitt som medfører døden, uten at bittet i seg selv har forårsaket skader som nevnt i nr. 1 til 3. Dette vil typisk kunne oppstå der en stor hund har ristet en liten hund slik at bevegelsene i seg selv er tilstrekkelig til at den lille hunden dør.

Punkt 5 omtaler død, utmattelse, skader eller hjelpeløshet som følge av jaging, blant annet kasting av foster og at avkom og mordyr skilles som følge av jaging. Alternativene som nevnes vil være en følge av at hunden har jaget dyrene med en viss intensitet eller varighet. Det behøver ikke å foreligge bittskade for å oppfylle kriteriet «betydelig skade» på beitedyrene.

Bokstav h definerer «angrep» som at en hund som ikke er sikret gjør en målrettet bevegelse mot et annet dyr eller et menneske med den hensikt å skade. Det har ved tolkning av loven vært vanskelig å finne en omforent definisjon på begrepet «angrep». Det skal ikke trekkes paralleller til straffelovens bestemmelser, siden dyr ikke anses å ha forsett. Det er likevel interessant å vurdere dyrets motiv for handlingen. Ved å lese hundens kroppsspråk vil man kunne se om hunden leker eller om den har en hensikt om å skremme eller skade. Det er helt nødvendig å vurdere hundens motivasjon hvis angrep skal legges til grunn for å vurdere hvilken risiko hunden utgjør i fremtiden. Samtidig er det gjort en beskrivelse av den faktiske handlingen som innebærer en målrettet bevegelse mot et annet dyr eller et menneske. Det er gjort en avgrensning mot brå bevegelser der hunden er i bånd eller bak et gjerde for å synliggjøre at det forutsettes en reell fare.

Bokstav i definerer «ensidig angrep» som et angrep som ikke kan ses som en direkte følge av en handling utført av et menneske eller et annet dyr. Dette begrepet har erstattet «uprovosert angrep» i flere av hundelovens bestemmelser. Erfaring har vist at begrepet «uprovosert angrep» kan inneholde både tolkning av hundens adferd, og hva som menes med «uprovosert» i juridisk forstand. Det som kan forklares gjennom iboende egenskaper i hunden og påførte traumer, kan likevel være juridisk uakseptabelt. Et «ensidig

angrep» innebærer det at angrepet ikke kan ses i lys av den andre hundens handlinger rett før angrepet finner sted.

Bokstav j definerer «jage» som at hunden springer målrettet etter ett eller flere mennesker eller dyr. Definisjonen er ment å synliggjøre at det dreier seg om en konkret handling rettet mot en bestemt krets av mennesker eller dyr. Jaktadferd er en naturlig adferd hos hunder som blant annet trigges av bevegelse. Det kan derfor være grunn til å vurdere varighet og intensitet siden dette kan si noe om hvilken risiko hunden vil utgjøre i fremtiden. En godt tilpasset hund vil derimot ikke utvise jaktadferd overfor mennesker. Det skal derfor mindre til for å anse at hunden har «jaget» et menneske.

Bokstav k definerer «klar fare» som at hunden enten fortsatt gjør utfall, eller at hendelsesforløpet tilsier at den vil angripe igjen dersom ikke situasjonen løses opp. I «klar fare» ligger det da også at et mulig angrep ikke lar seg avverge ved å fange hunden inn, eller at situasjonen kan roes på annen måte, slik at for eksempel hundeholderen eller andre kan komme til stedet og ta hånd om hunden.

Til § 3

Bestemmelsen gir uttrykk for det generelle aktsomhetskrav som stilles til enhver hundeholder. Det vises til punkt 5.4.5

Bokstav a slår fast at hundeholderen skal unngå at hunden blir satt i en situasjon der den kan gjøre skade på folk, dyr, eiendom eller ting. Bestemmelsen er formulert slik siden det er hundeholderen gjennom aktsomhet står nærmest til å forutse hvilke situasjoner som kan utløse uønsket adferd hos hunden. Dette er tett knyttet opp mot bestemmelsene i § 3 a om hundeholders kompetanse.

Bokstav b slår fast at hundeholder skal sørge for at hunden eller hundeholdet ikke er til urimelig ulempe for folk, dyr, miljø eller andre interesser. Dette viser at aktsomheten ikke bare skal forebygge skade, men også urimelig ulempe. Hva som er en urimelig ulempe, vil avhenge av den konkrete situasjonen. «urimelig» synliggjør at det må være en viss tålegrense.

Bokstav c slår fast at hundeholder skal sikre trygghet for hunden, folk og andre dyr ved å holde hunden under forsvarlig tilsyn, og håndtere hunden på en slik måte at den får utøvd individuelle behov. Det vesentlige her er at det å sikre trygghet for hunden også vil bidra til å sikre folk og andre dyr. Bestemmelsen presiserer også plik-

ten å holde hunden under forsvarlig tilsyn. Endelig sier bestemmelsen at hundeholderen skal håndtere hunden på en slik måte at den får utøvd individuelle behov. Det forutsettes at dette gjennomføres innenfor lovens rammer. Hundens individuelle behov kan ikke legges til grunn for å bryte sikringsregler.

Andre ledd slår fast at en hundeholder som midlertidig ønsker å overlate ansvaret for hunden til andre må forsikre seg om at vedkommende har de nødvendige forutsetninger for å utvise tilsvarende aktsomhet. Denne bestemmelsen er rettet mot den som overlater hunden til andre, over kortere eller lengre tid. Den som overtar ansvaret, vil uansett være å anse som hundeholder jf. § 2 bokstav a. For eksempel må hundeholderen som lar noen andre gå tur med hunden forsikre seg om at de har de nødvendige forutsetninger for å gjøre dette på en sikker måte.

Til § 3 a

Bestemmelsen er ny og angir det kompetansekrav som kreves av hundeholder. Det vises til punkt 5.5, særlig punkt 5.5.4.

Første ledd slår fast at hundeholderen skal ha den nødvendige kompetanse til å forebygge at uheldige situasjoner eller skader oppstår.

Nødvendig kompetanse innebærer både kompetanse til å ivareta hundens behov, samt kjennes dens naturlige adferd. Hundeholderen skal bruke denne kunnskapen for å forebygge risiko knyttet til hundeholdet. Kompetansen må også omfatte kunnskap om trening og hundens bruksområde. Hos hunder som er avlet for spesielle formål er ofte enkelte egenskaper forsterket og det er viktig å kjenne til disse. Videre omfatter det kompetanse om hvordan eget hundehold påvirker øvrige deler av samfunnet, både effekter overfor andre mennesker, beitedyr og vilt. Det vises særlig til punkt 5.5.4.

Naturlig adferd er adferden arten utfører i sine naturlige omgivelser og som majoriteten av hunder ville utvise om de verken mentalt eller fysisk ble kontrollert av mennesker. Hunder har et bredt spekter av adferder tilpasset mange ulike situasjoner. Det kan være adferd som gjør at de unngår fare, adferd som øker sjansen for å parre seg, adferd som øker sjansen for å skaffe seg mat eller adferd som skaper trivsel. Naturlig adferd har i utgangspunktet en funksjon, men noen typer adferd har dyr også behov for å utføre selv når adferden ikke lenger er funksjonell. Hunder vil for eksempel gjerne grave i underlaget, selv om underlaget ikke er egnet for dette. Mange hunder

vil også kunne jage selv om de får tilstrekkelig fôr. Andre behov er fortsatt funksjonelle og hensiktsmessige, som trangen til å utføre pelspleie eller drikke.

Andre ledd er en forskriftshjemmel som gjør det mulig å stille mer detaljerte regler om kompetanse.

Til § 4

Bestemmelsen inneholder regler om sikring av hund, og vilkår for at en hund kan være løs. Det vises til punkt 6.1, særlig til punkt 6.1.5.

Første ledd slår fast at hundeholderen skal oppføre hensynsfullt. Dette er en ny bestemmelse som fremhever hundeholderens ansvar for ikke bare å forebygge fare, men også ta hensyn til andre i samfunnet. Bestemmelsen er utformet etter mønster fra vegtrafikkloven § 3. Hva som anses som hensynsfullt vil avhenge av den konkrete situasjonen. Blant annet vil det innebære at man påser at hunden ikke farer mot, hopper på eller forfølger personer som ikke godtar dette. Har en hund dette for vane, skal den bli holdt i bånd på steder som er åpne for allmenn ferdsel.

Videre angis det kriterier for når hunder kan være løse utenom båndtvangstider og bestemmelsen må leses i lys av aktsomhetsplikten etter § 3. Mange har oppfattet av bestemmelsen inneholdt kriterier for å ha hunden løs også når det var båndtvang. Det er ikke tilfelle. Bestemmelsen understreker at hunder bare kan være løse under tilsyn og kontroll som i størst mulig grad forebygger og forhindrer skader eller ulemper for mennesker, husdyr, tamrein, vilt eller eiendom.

Første ledd tredje punktum slår fast at det skal vises særlig aktsomhet i møter med barn. Dette betyr at kontakt mellom hund og barn bør unngås, med mindre dette blir invitert til. Hundeholderen bør også være særlig oppmerksom på hundens signaler og kroppsspråk i møter med barn, ettersom barn ikke nødvendigvis har den nødvendige forståelsen av dette.

Videre sier tredje punktum at det skal vises særlig hensyn overfor andre hunder som utfører en tjeneste. Bestemmelsen innebærer en utvidelse av det særlige aktsomhetskravet til å beskytte hunder som utfører en tjeneste. Dette betyr at hundeholderen skal forhindre at sin hund springer bort til eller på annen måte forstyrrer hunder som utfører en tjeneste. Det tenkes her særlig på førerhunder og servicehunder. Dette forslaget vil forhåpentligvis gi hunder som utfører en tjeneste en større rettslig beskyttelse, samt en større bevissthet om å ta et slikt hensyn hos alle hundeholdere. Det vil

også bidra til at førerhundene ikke forstyrres i arbeidet de er satt til å utføre, og bidrar til å forhindre at det kan oppstå situasjoner som setter holder av førerhunden i fare.

Andre ledd presiserer at hunder som er forsvarlig inngjerdet på et sted som ikke er åpent for allmenn ferdsel anses å være under kontroll. Med inngjerding regnes også annen innelukking som gjør at hunden ikke kan komme ut i områder som er åpne for alminnelig ferdsel.

Tredje ledd presiserer at den som holder hund i bånd, skal være i stand til å ha kontroll med hunden, hvis de ikke blir ledsaget av noen som har slik kontroll. I denne bestemmelsen ligger det krav til både den personen som holder hunden i bånd. Videre er det et krav om at når hunden holdes i bånd skal hundeholderen være i stand til å ha kontroll på den. Departementet finner det ikke hensiktsmessig å detaljere krav om utforming av bånd, men ser at det er hensiktsmessig med en slik formålsbestemmelse.

Femte ledd presiserer at i områder der tamrein beiter gjelder også reindriftsloven § 65. Dette er for å klargjøre overfor hundeholderen at også annet lovverk regulerer ferdsel med hund i disse områdene. Det vises også til hundeloven § 7 som gjelder i tillegg til sikringsreglene i hundeloven § 4.

Sjette ledd gir forskriftshjemmel til å gi nærmere bestemmelser om sikring av hund.

Til § 5

Lovens § 5 slår fast at hundeholderen ikke skal gå fra en bundet hund rett ved inngangen til en bygning som er åpen for allmennheten eller ved lekeplasser. Bestemmelsen presiserer at hundeholderen skal sørge for at det er tilstrekkelig avstand til å unngå utilsiktet kontakt med mennesker og dyr når disse passerer hunden. Det er ikke hensiktsmessig å angi noen konkret avstand da hva som er tilstrekkelig avstand vil avhenge av den konkrete situasjonen. Det vises til punkt 6.2, særlig punkt 6.2.5.

Til § 6

Første ledd er justert for å være i tråd med naturmangfoldloven § 15 første ledd.

I *andre ledd bokstav e* erstatter ordet «husdyr» en opplisting av de ulike husdyrartene og det vises til definisjonen i § 2 bokstav c.

Til § 8

I *andre ledd* er det gjort en henvisning til naturmangfoldloven § 34 samt forskrifter gitt med hjemmel i denne.

Til § 9

I *første ledd bokstav b* er å «gjete» lagt til for å presisere at bestemmelsen også gir unntak for hunder som gjeter.

Bokstav d er lagt til for å gi unntak for hunder i aktiv offentlig oppsynstjeneste etablert med hjemmel i lov, også trening eller prøving for slik tjeneste. Dette vil blant annet gjelde for statens bruk av hund i forbindelse med forvaltning av rovvilt. Bestemmelsen inkluderer også trening og prøving til slik bruk, men krever da at grunneiers og beiteberettigedes tillatelse er innhentet i forkant.

Tredje ledd slår fast at hund som nyttes som jakthund, eller er under trening eller prøve for dette, kan slippes på en aktsom måte slik det er naturlig ut fra bruksformålet uten hinder av § 4 fjerde ledd når dette ikke er i strid med viltloven, naturmangfoldloven, reindriftsloven eller regler om båndtvang. Dette er en selvstendig bestemmelse som kommer i tillegg til unntaket i første ledd bokstav g. Tilføyselsen av «uten hinder av § 4 fjerde ledd» er gjort siden bruk av hund i ulike jaktformer vil bevege seg over en viss avstand fra hundeholderen. Det er også lagt inn en henvisning til reindriftsloven.

Fjerde ledd gir forskriftshjemmel til å gi unntak fra sikringsregler fastsatt i § 4, § 6 første ledd og forskrifter fastsatt med hjemmel i § 6 andre ledd og § 7.

Til § 10

Første ledd andre punktum presiserer at dersom hunden blir forsøkt fanget inn, skal den beskyttes mot fare for unødig belastninger, jf. lov om dyrevelferd § 3. Det stilles ikke krav om særskilt kompetanse for å oppta hunden.

Tredje ledd angir at dersom hundeholderen unnlater å hente hunden innen rimelig tid, likevel ikke mindre enn en uke, etter at vedkommende er varslet personlig eller ved egnet kunngjøring, kan politiet selge, omplassere eller avlive hunden. Her er det presisert at hundeholderen må få en rimelig frist. Videre er det angitt at politiet skal anvende en «egnet kunngjøring» for å gjøre bestemmelsen mer dynamisk og ta høyde for digitale kommunikasjonsformer.

Til § 12

Første ledd er det presisert at det med voksen hund menes en hund som er over 12 måneder for å ekskludere hundeholdere som får valpekull. Videre presiseres det at vilkårene som fastsettes ikke skal være mer inngripende enn nødvendig.

Andre ledd presiserer at forskriften må fastsette objektive kriterier som gjør det mulig å vurdere om hundeholdet på eiendommen oppfyller disse. Slike kriterier kan være eiendommens størrelse, utforming og beliggenhet sett opp mot antall og type hunder. Videre kan det være om det er mulig å utforme nødvendige sikringstiltak på den enkelte eiendom slik at disse er tilpasset hundeholdet. Det vises til punkt 8.1, særlig 8.1.5.

Ved overtredelse av forskrift gitt med hjemmel i § 12 gjelder lovens § 24 a første ledd om overtredelsesgebyr og § 28 første ledd om bøter.

Til § 14

Tredje ledd bokstav a første punktum presiserer at enhver kan gjøre de nødvendig inngrep mot hunden som også inkluderer «avliving». *Andre punktum* presiserer at det samme gjelder en hund som påtreffes i umiddelbar forbindelse med at den har påført en person betydelig skade, dersom hunden fortsatt utgjør en klar fare. Om betydelig skade på menneske se § 2 bokstav f. Om definisjonen av «klar fare», se § 2 bokstav k. I *tredje punktum* klargjøres det at den som helt eller delvis har fremprovosert et angrep ikke er fritatt fra straffeansvar eller erstatningsansvar. Ordet «fremprovosert» taler for at det må foreligge en viss subjektiv skyld fra den som har provosert hunden. Det er mange handlinger som mennesker utfører som vil kunne provosere en hund, men ikke alle handlinger bør medføre at vedkommende får straff- og erstatningsansvar.

Tredje ledd bokstav b første punktum presiserer at i områder der tamrein eller husdyr lovlig beiter, kan det utsatte dyrets eier, innehaver eller den som passer dyret gjøre det nødvendig inngrep mot hunden som også inkluderer «avliving». *Andre punktum* presiserer at det samme gjelder en hund som påtreffes i umiddelbar forbindelse med at den har påført tamrein, husdyr eller hunder betydelig skade, dersom hunden fortsatt utgjør en klar fare. Om betydelig skade på husdyr, tamrein, hunder og hjortevilt se § 2 bokstav g. Om definisjonen av «klar fare», se § 2 bokstav k.

Tredje ledd bokstav c første punktum slår fast at når en hund angriper hjortevilt og båndtvang gjelder kan grunneier, noen som opptrer på dennes

vegne, eller jakt- og fangstberettigede gjøre det inngrep mot hunden som fremstår som nødvendig, inkludert avliving, så sant inngrepet ikke går lenger enn nødvendig og ikke utover det forsvarlige. Bestemmelsen gjelder i båndtvangstiden. *Andre punktum* fastslår at dette ikke gjelder hund som er i aktiv bruk som ettersøkshund etter sykt eller såret vilt.

Det vises til punkt 9.1, særlig 9.1.5.

Til § 15

Første ledd slår fast at en hund som uten ledsager går løs i utmark eller landbruksområder i strid med båndtvangsbestemmelsene og utgjør en fare for husdyr og tamrein, kan opptas av grunneieren, festeren, forpakteren, beiteberettigede, en berørt reineier eller noen som opptrer på vegne av disse. Med båndtvangsbestemmelsene menes både båndtvang fastsatt i § 6 første ledd og lokal båndtvang fastsatt med hjemmel i § 6 andre ledd og § 7. Også her er det en begrenset krets av personer som har rett til å gjøre inngrep mot hunden.

Andre ledd fastslår at dersom det ikke lar seg gjøre å oppta hunden eller få politiet til stedet så raskt som situasjonen krever og hunden utgjør en klar fare, kan vedkommende gjøre det inngrep mot hunden som fremstår som nødvendig for å avverge skade, inkludert avliving, så sant inngrepet ikke går lenger enn nødvendig og ikke utover det forsvarlige. Forutsetningen er at hunden utgjør en «klar fare», jf. § 2 bokstav k. Dette må særlig vurderes ut fra hvilken hundetype det gjelder. Det forutsettes at man har prøvd å oppta hunden. Bare dersom dette ikke lykkes, og det heller ikke er mulig å få politiet raskt nok til stedet, kan man gjøre nødvendig inngrep. Det vises til punkt 9.2, særlig punkt 9.2.5.

Til § 17

Første og andre ledd presiserer den generalfullmakt politiet har etter politiloven og angir en rekke konkrete tiltak som kan tenkes å være aktuelle ut fra politiets skjønnsmessige vurdering av de konkrete omstendigheter. For politiets inngripen gjelder forholdsmessighetsprinsippet i politiloven § 6 annet ledd. Dette har særlig betydning når det gjelder spesielt inngripende tiltak.

Andre ledd lister opp tiltak politiet kan benytte for å ivareta sikkerheten der hundeholderen ikke selv har sørget for de nødvendige tiltak. Listen er ikke uttømmende.

Når det gjelder *andre ledd bokstav b* kan politiet ta hunder i «kortvarig forvaring» der dette er

nødvendig, blant annet for å utrede hvilke øvrige tiltak som må iverksettes. Her er det brukt begrepet «kortvarig forvaring» for å skille det fra forvaring som kan strekke seg over noe lengre tid. Dette vil særlig være aktuelt der politiet bruker særlig inngripende virkemidler og der det dermed følger en lengre saksbehandlingstid ved klage på vedtak.

Femte ledd omtaler bruk av tvangsmulkt. Politiet har selv kompetanse til å ta stilling til om tvangsmulkt skal benyttes eller ikke. Tvangsmulkt er ikke straff i juridisk forstand, men en administrativ forføyning.

Formålet med tvangsmulkten er å tvinge den som har plikter etter lovgivningen til å etterleve gitte pålegg eller vilkår som eksempelvis gis som en del av et vedtak. Tvangsmulkt skal fungere som et pressmiddel, og utgangspunktet er at mulkten skal være så stor at den er effektiv uten å være urimelig. Det skal ikke bare være ulønnsomt å neglisjere pålegget – den ansvarlige må også finne det uholdbart å forholde seg passiv. Normalt bør beløpene være så store at de vil overskride den gevinst den ansvarlige kan påregne dersom vedkommende ikke retter seg etter pålegget.

Tvangsmulkten kan fastsettes allerede i forbindelse med at pålegget gis når det er nødvendig at fristen overholdes. Vedtak om tvangsmulkt er tvangsgrunnlag for utlegg. Politiet kan frafalle pålagt tvangsmulkt. Dette er ment som en sikkerhetsventil der det på grunn av oppståtte omstendigheter vil være svært urimelig å kreve inn forfalt tvangsmulkt. Det vises til punkt 10.2.5.

Sjette ledd inneholder en hjemmel til å fastsette nærmere forskrift om bruk av tvangsmulkt.

Syvende ledd angir opptrappende virkemiddelbruk der hundeholderen gjentatte ganger unnlatt å etterkomme vedtak gitt av politiet, og virkemiddelbruk på ved brudd på bestemmelser om sikring av hund som kan medføre høy risiko. Politiet kan i slike tilfeller pålegge hundeholderen å redusere antall hunder eller å avvikle hundeholdet innen en gitt frist. Dersom hundeholderen ikke overholder politiets vedtak kan politiet gjennomføre tiltaket for hundeholderens regning.

Syvende ledd tredje punktum angir at så langt det anses praktisk mulig og forsvarlig, bør politiet søke å omplassere eller selge en hund fremfor å avlive den. Dersom hunden blir solgt, skal salgssummen utbetales til eieren med fradrag for kostnadene til forvaring av dyret og gjennomføring av salget.

Til § 17 a

Første ledd angir at dersom en hund har drept eller påført et menneske betydelig skade eller har angrepet et barn, og fortsatt utgjør en klar fare, kan hunden avlives av politiet der den finnes, dersom hensynet til noens sikkerhet eller allmennhetens trygghet klart tilsier en umiddelbar avliving. Denne bestemmelsen omhandler en akutt situasjon der hendelsesforløpet tilsier at hunden har påført eller kan påføre betydelig skade, og at faren fortsatt er til stede. Da kan politiet avlive hunden på stedet. Selv om bestemmelsen angir «betydelig skade», jf. § 2 bokstav f, eller «angrep», jf. § 2 bokstav h, på barn som inngangskriterium, presiseres det at politiet i slike situasjoner ofte vil ha begrenset tid til rådighet, og at kravene til avveiningen i henhold til politilovens § 6 derfor ikke kan være for strenge.

Andre ledd fastslår at vedtak om avliving skal stadfestes skriftlig i etterkant. Og vedtaket kan påklages jf. forvaltningsloven.

Til § 18

Paragraf 18 omhandler avliving eller omplassering av en hund etter angrep, jf. § 2 bokstav h eller skade på menneske, jf. § 2 bokstav e og f når det er nødvendig for å avverge fremtidig risiko. Det er verdt å merke seg at avliving hovedsakelig er mest målrettet der den fremtidige risikoen er knyttet til hunden selv. Der risikoen er knyttet til hundeholderen eller hundeholdet kan andre virkemidler herunder omplassering være mer forholdsmessig.

Første ledd lister opp momenter politiet skal legge vekt på ved valg av virkemidler. Disse momentene er viktige for å sikre at bruk av virkemidler blir forholdsmessige.

Første ledd bokstav a omtaler at det skal legges særlig vekt på hvilken fare som har vært til stede. Blant annet om det er et barn som har vært angrepet. Det at et barn er angrepet sier ikke i seg selv noe om fremtidig risiko, med mindre hunden har en aggressiv adferd eller er utrygg overfor barn. Ved vurderingen av hvilken fare som har vært til stede skal hundens farepotensiale tillegges vekt. Relevante momenter er hundens størrelse, kraft og kjevetrykk.

Første ledd bokstav b sier at det skal legges særlig vekt på omfang og type av påført skade. Det vises her til definisjon i § 2 bokstav e og f og merknadene til disse. Det presiseres at psykisk og økonomisk skade ikke skal tillegges vekt, jf. merknad til § 2 bokstav e og f. Det vises til punkt

3.3.6, og særlig punkt 3.3.6.7, samt til omtale under punkt 10.4.5.

Første ledd bokstav c angir at det skal legges særlig vekt på hvorvidt den som er blitt angrepet eller skadet helt eller delvis har provosert et angrep. Det må legges vekt på om reaksjonen er en normal reaksjon fra hundens side i den gitte situasjon. En person som truer hunden eller hundens familie, eller en person som urettmessig kommer inn på hundeholderens eiendom på en måte som virker truende, vil kunne vekke reaksjoner hos mange hunder.

Første ledd bokstav d angir at det skal legges særlig vekt på den risikoen hunden og hundeholderet kan antas å medføre i fremtiden. Det blir her spørsmål om hunden har en høyere risiko for angrep på mennesker enn en gjennomsnittshund. Relevante momenter er om hunden har opptrådt irregulært i et helt spesielt tilfelle, om hunden har utvist aggressiv adferd tidligere, om det har vært flere angreps- eller bitesituasjoner tidligere, eller om hunden for øvrig innebærer en sikkerhetsrisiko for allmenheten. Bestemmelsen i bokstav d er knyttet til kjernen i spørsmålet om forholdsmessighet og om tiltaket avliving er egnet til å avverge fremtidig risiko knyttet til denne hunden spesielt.

Første ledd bokstav e angir at det skal legges særlig vekt på hundens nytteverdi. I dette ligger at ren økonomisk verdi ikke i seg selv er avgjørende, men hvorvidt en hund har en større opparbeidet nytteverdi. For eksempel vil en førerhund som har gjennomgått flere års trening og som er helt essensiell for den synshemmedes hverdag kunne ha en slik nytteverdi. Dette tilsier at dersom en slik hund forårsaker skade vil det være rimelig å vurdere andre virkemidler for å forebygge fremtidig skade. Det vises til punkt 3.3.5, og om andre nye bruksområder for hund under punktene 3.3.5.2 og 3.3.5.3.

Første ledd bokstav f angir at det skal legges særlig vekt på om særskilte forhold ved hundens helse har medvirket til at hunden utøvet uønsket adferd. Hunder som går med ubehandlede smertefulle tilstander, vil kunne utvise uønsket adferd gjennom avvergehandlinger. Det vil si at hunden signaliserer at berøring fra mennesker er smertefullt gjennom et glefs eller ett bitt. Hvis tilstanden kan behandles vil fremtidig risiko kunne reduseres tilsvarende.

Første ledd bokstav g angir at det skal legges særlig vekt på om det finnes andre tiltak som kan forebygge fremtidig risiko. Det vises særlig til tiltak etter § 17 første og andre ledd.

Andre ledd angir at vurderinger etter første ledd bokstav f skal utføres av autorisert veterinær.

Vurderingen av hundens helsetilstand skal utføres for hundeholderens regning.

Tredje ledd angir at dersom det anses praktisk mulig og forsvarlig, skal politiet søke å omplassere en hund fremfor å avlive den. En omplassering kan bare skje dersom det reduserer eller fjerner risikoen. Det kan være aktuelt der det er forhold ved hundeholdet som har vært utløsende for angrepet eller skaden.

Fjerde ledd anfører at en hund som har påført et menneske betydelig skade bør normalt avlives. Departementet vil her presisere at ordene «bør» og «normalt» tilsier at det også her skal gjøres en forholdsmessighetsvurdering. Når politiet skal vurdere om det skal gjøres unntak fra normalregelen må de vurdere de samme momenter som nevnt i første ledd, men terskelen for å unnlate avliving ligger høyere.

Til § 18 a

Paragraf 18 omhandler avliving eller omplassering av en hund etter angrep, jf. § 2 bokstav h eller skade på tamrein, husdyr hjortevilt eller andre hunder, jf. § 2 bokstav g, når det er nødvendig for å avverge fremtidig risiko. Det er verdt å merke seg at avliving hovedsakelig er mest målrettet der den fremtidige risikoen er knyttet til hunden selv. Der risikoen er knyttet til hundeholderen eller hundeholdet kan andre virkemidler herunder omplassering være mer forholdsmessig.

Første ledd sier at politiet kan vedta å avlive en hund som har jaget og skadet tamrein, husdyr eller hjortevilt, dersom det ikke fremstår som et uforholdsmessig tiltak.

Første ledd bokstav a angir at det ved vurderingen skal legges særlig vekt på hvilken fare som har vært tilstede. Ved vurderingen av hvilken fare som har vært til stede skal hundens farepotensiale tillegges vekt. Relevante momenter er hundens jaktlyst, størrelse, kraft og kjevetrykk.

Første ledd bokstav b angir at det ved vurderingen skal legges særlig vekt på omfang og type av påført skade, jf. § 2 bokstav g. Se også merknader til § 2 bokstav g. Det er verdt å merke seg at også skader som ikke er forårsaket av bitt er omfattet begrepet «betydelig skade». De skadene som er nevnt, er skader som vanligvis vil være et resultat av en jaging av en viss intensitet eller varighet.

Første ledd bokstav c angir at det ved vurderingen skal legges særlig vekt på den risiko hunden og hundeholderet kan antas å medføre i fremtiden. Det vises til punkt 3.3.6, særlig punkt 3.3.6.5 om jaktadferd hos hund. Spørsmålet er om hunden har en høyere risiko for å skade eller jage dyr enn

en hvilken som helst annen hund. Relevante momenter her er om hunden har jaget dyr tidligere og om den har gjennomgått saueaversjonsdressur. Dersom det ikke er forhold knyttet til hunden som tilsier at den utgjør en større risiko enn en hvilken som helst annen hund vil det være mer forholdsmessig å pålegge sikringstiltak og eventuelt overtredelsesgebyr eller straff for hundeholderen. Straffesanksjoner må nødvendigvis vurderes ut fra aktsomhetskravet og hundeholderens brudd på dette.

Første ledd bokstav d angir at det ved vurderingen skal legges særlig vekt på hundens nytteverdi. Hundens nytteverdi må vurderes konkret i hvert enkelt tilfelle. Eksempler på hunder med særskilt nytteverdi vil kunne være førerhunder, servicehunder, lavinehunder m.m.

Første ledd bokstav e angir at det ved vurderingen skal legges særlig vekt på om det finnes andre tiltak som kan forebygge fremtidig risiko. Det vises til § 17 første og andre ledd. Det kan være aktuelt å pålegge en hundeholder som har en hund som har jaget sauer at den skal gjennomgå saueaversjonsdressur og få dokumentasjon på at slik trening er bestått. Det vises til omtale av aversjonsdressur under punkt 6.6.5.

Andre ledd angir at politiet også kan vedta å avlive en hund som ved ensidig angrep har betydelig skadet andre hunder eller kjæledyr, dersom ikke det skadete dyret urettmessig var kommet inn på eiendom som hundeholderen disponerer. Om definisjonen av «ensidig angrep» vises det til § 2 bokstav i. Begrepet «ensidig angrep» innebærer det at angrepet ikke kan ses i lys av den andre hundens handlinger rett før angrepet finner sted.

Andre ledd bokstav a angir at det ved vurderingen også skal legges vekt på om hunden ikke antas å utgjøre større risiko i fremtiden enn hunder vanligvis gjør. For å vurdere hvorvidt hunden utgjør en større fare enn en hvilken som helst annen hund vil omfang og type skade kunne ha betydning. Igjen vil bittets utforming kunne si noe om hundens adferd, som beskrevet under omtalen av § 18 a første ledd bokstav b.

Andre ledd bokstav b angir at det ved vurderingen skal det også legges vekt på om hunden kan fryktes å angripe og skade samme eiers dyr på nytt. Dette momentet er mer direkte rettet mot det konkrete forholdet mellom hundeholdet og det skadelidte dyreholdet. Det er nevnt i Ot.prp. nr. 48 (2002–2003) side 157 at konflikt mellom hundehold og annet dyrehold av denne type er utbredt i norsk hverdagsliv, og at det derfor bør sikres rom for mere nyanserte avveininger. Dette kan blant annet gjøres ved å vurdere i hvilken

grad hundeholderen vil sikre seg mot at samme situasjon vil gjenta seg overfor det skadelidte dyreholdet.

Det vises for øvrig også til at det sjelden eller aldri vil være adgang til å avlive en hund som har jaget en katt, jf. Ot.prp. nr. 48 (2002–2003) side 210.

Tredje ledd angir at dersom det anses praktisk mulig og forsvarlig, skal politiet søke å omplassere en hund fremfor å avlive den. En omplassering kan bare skje dersom det reduserer eller fjerner risikoen. Det kan være aktuelt der det er forhold ved hundeholdet som har vært utløsende for angrepet eller skaden.

Til § 19

Første ledd angir at det er forbudt å holde eller innføre hunder som beskrevet i bokstavene a til c.

Første ledd bokstav a gjelder hunder som er gitt trening i eller for å angripe eller forsvare seg eller hundeholderen mot mennesker. Et tilsvarende forbud er gitt i dyrevelferdsloven § 26 første ledd bokstav d.

Første ledd bokstav b gjelder hunder som er gitt trening i eller for å angripe andre hunder.

Unntak fra disse bestemmelsene omtalt i bokstav a og b er regulert i § 20. Se nærmere i punkt 10.7.5.

Første ledd bokstav c gjelder enkelthunder som fremstår som spesielt aggressive, kampvillige eller med andre sterkt uønskede egenskaper eller fremtreden, slik at de kan være farlige for mennesker eller dyr.

Andre ledd beskriver at om det er tvil om en hund går inn under tredje ledd bokstav c, kan politiet ta hunden i forvaring og kreve at hundeholderen bekoster og medvirker ved en kyndig undersøkelse av hundens adferd for å avklare om den er vel avbalansert eller har en lav terskel for aggressjon eller andre farlige egenskaper mv. Dersom hundeholderen ikke følger opp kravet om å bidra til en kyndig undersøkelse regnes hunden for å gå inn under første ledd bokstav c.

Tredje ledd angir at hunder som blir avlet, innført eller holdt i strid med regler i eller i medhold av denne paragraf, kan avlives eller pålegges utført av riket ved vedtak av politiet. Dette er en «kan»-bestemmelse som medfører at politiet må gjøre en forholdsmessighetsvurdering.

Fjerde ledd gir en forskriftshjemmel til å forby å holde, avle eller innføre farlige hunder. Forskriften kan sette krav til dokumentasjon av hundens rase eller type. Med farlige hunder menes her hunder eller hundetyper som på grunn av en kom-

binasjon av mentale og fysiske egenskaper og evne til å påføre stor skade, utgjør en fare for mennesker eller dyr.

Til § 20

Paragrafen angir unntak fra forbudene i § 19 første ledd bokstav a og b. Det vises til punkt 10.7, særlig punkt 10.7.5.

Første ledd omtaler unntaket for hunder som er trent av politiet eller med politiets tillatelse. Her gjelder det unntak fra § 19 første ledd både bokstav a og b. Politiet kan også gi unntak for innførsel av slike hunder.

Andre ledd angir at en hund ikke omfattes av forbudet § 19 første ledd bokstav a dersom den er lovlig trent av en hundeorganisasjon med tillatelse fra politiet. Bestemmelsen sier også at en slik hund ikke kan selges eller omplasseres uten politiets tillatelse. Tanken bak denne bestemmelsen er at de som trener brukshunder innenfor grenene IPO/ IGP, Mondioring og Nordic style i regi av en hundeklubb kan søke politiet om tillatelse.

Tredje ledd beskriver at hunder som er lovlig trent i henhold til vilkår fastsatt ved særlig forskrift er unntatt fra forbudet i § 19 første ledd bokstav a. begrunnelsen er den samme som for hunder nevnt i § 20 andre ledd. Det åpnes imidlertid her for at generelle kriterier for å utøve denne aktiviteten kan fastsettes i forskrift og derved ikke være avhengig av enkelttillatelse fra politiet.

Fjerde ledd første punktum angir at dersom en hund trenes uten tillatelse som nevnt i andre eller tredje ledd kan politiet avlive hunden etter vedtak. Dette er en «kan»-bestemmelse som innebærer at politiet må gjøre en vurdering av om det er et forholdsmessig vedtak.

Fjerde ledd andre punktum presiserer at dersom hunden som er omfattet av unntaket angriper eller skader et menneske gjelder § 18. Her er hunden lovlig trent, men det har likevel oppstått en uønsket hendelse. Inngangskriteriet er «angrepet». Ved vurdering etter § 18 skal alle relevante momenter vurderes, men terskelen for å unnlate avliving blir høyere.

Femte ledd gir forskriftshjemmel for å fastsette unntak fra forbudet i § 19 tredje ledd bokstav a og vilkår for slike unntak. Hensikten er beskrevet under merknaden til § 20 tredje ledd.

Til § 22

Paragrafen gir hjemmel til å forby en person å ha med hund å gjøre når bestemmelser i loven er overtrådt. Det vises til punkt 10.8, særlig 10.8.5.

Sjette ledd gir politiet adgang til å ta hånd om, omplassere, selge eller om nødvendig avlive en hund dersom noen har med hunden å gjøre i strid med et endelig forbud etter § 22.

Syvende ledd gir regler om varigheten av forbudet. Forbudet skal gjelde for to år, men ved grove brudd på lovens bestemmelser kan forbudet fastsettes for en lengre periode.

Dersom forbudet ikke overholdes og ved gjentatte brudd etter at første forbud er utløpt ilegges et varig forbud jf. *åttende ledd*.

Et slikt forbud regnes ikke som rettighetstap etter straffeloven. For å ikke bryte forbudet om dobbelstraff er det likevel vesentlig at et slikt rettighetstap ilegges samtidig med straff der det er aktuelt å bruke straff for det samme forholdet.

Til § 23

Det følger av § 23 at politiet kan behandle personopplysninger, også personopplysninger som nevnt i personvernforordningen artikkel 9 og 10, når dette er nødvendig for å utøve myndighet eller utføre andre oppgaver etter loven her. Personvernforordningen artikkel 9 og 10 gjelder behandlingen av særlige kategorier av personopplysninger og personopplysninger om straffedommer og lovovertrædelser. Behandlingsadgangen begrenses gjennom et krav om at behandlingen må være nødvendig. Behandlingen må knytte seg til myndighetsutøvelse eller andre oppgaver som følger av lov om forsvarlig hundehold.

Også myndighetsutøvelsen må være forankret i loven. Begrepet «tilsynsmyndigheten» omfatter her alle myndigheter som utfører oppgaver etter hundeloven. Dette er per dags dato politiet, og Landbruks- og matdepartementet.

Bestemmelsen gir ikke grunnlag for viderebehandling for uforenelige formål.

Det følger av andre ledd at Kongen kan gi forskrift om behandlingen, blant annet om formålet med behandlingen, behandlingsansvar, hvilke personopplysninger som kan behandles, hvem det kan behandles personopplysninger om, bruk av automatiserte avgjørelser, adgangen til viderebehandling, utlevering, registerføring og tilgang til registre.

Bestemmelsen åpner for å gi forskrifter også om viderebehandling for uforenelige formål

Til § 24

Paragrafen angir regler om når politiet kan ta hånd om en hund. Det vises til punkt 11.1, særlig 11.1.5.

Første ledd angir at politiet «om nødvendig» kan ta hunden i forvaring. Ved vurderingen av om forvaring av hunden er nødvendig skal det legges vekt på hvilken fare hunden utgjør, og om det foreligger en risiko for at hunden kan unndras iverksetting av vedtak.

Første ledd bokstav b angir at politiet kan om nødvendig ta hånd om en hund dersom vilkårene i §§ 18, § 18 a, 19 eller 20 er til stede.

Andre ledd angir at dersom politiet har tatt hånd om hunden kan den holdes i forvaring inntil saken om salg, omplassering, utførsel eller avliving er endelig avgjort. Det er de samme hensynene som ligger bak. Vedtak som gjelder avliving av en hund, vil ikke kunne reverseres dersom avliving er gjennomført. For den jevne hundeholderen vil ikke økonomisk erstatning gjenopprette situasjonen dersom vedtaket blir kjent ugyldig. Dette tilsier at hunden bør kunne forvares inntil saken er endelig avgjort. Det forutsettes

Til § 24 a

Paragrafen er ny og gir politiet hjemmel til å ilegge overtredelsesgebyr for overtredelser av loven. Det vises til punkt. 11.2, særlig punkt 11.2.4.

Første ledd angir at Kongen kan gi nærmere forskrifter om overtredelsesgebyr ved forsettlig eller uaktsomt brudd på lovens båndtvangsbestemmelser i § 6 første ledd, ved forsettlig eller uaktsomt brudd på forskrifter om båndtvang gitt med hjemmel i §§ 6 andre ledd, og § 7, forsettlig eller uaktsomt brudd på bestemmelser gitt med hjemmel i §§ 11,12 og 13. Dette hjemler at politiets forvaltningsenheter kan få adgang til å pålegge et overtredelsesgebyr for brudd på regler om båndtvang, kommunenes forskrifter om ro og orden og antall hunder, samt bestemmelser gitt med hjemmel i § 13 om merking av hund. Det er en forutsetning at det fastsettes en forskrift for at overtredelsesgebyr skal kunne tas i bruk. Bestemmelsen gir konkret avgrensning på hvilke overtredelser som kan medføre overtredelsesgebyr.

Andre ledd angir at en forskrift med hjemmel i § 24a første ledd skal fastsette nærmere bestemmelser om beregning av overtredelsesgebyr.

For å følge anvisningene fra Justis- og beredskapsdepartementet må forskriften også legge føringer for øvre grense for slike gebyr. Departementet vurderer at det kan være hensiktsmessig at forskriften fastsetter konkrete summer for de ulike overtredelsene.

Tredje ledd angir at Kongen kan gi nærmere bestemmelser om at andre offentlige myndigheter enn politi kan føre tilsyn med og utstede gebyr for overtredelse av bestemmelsene nevnt i første ledd. Slike myndigheter kan være kommunale myndigheter. Dette er en avgrenset adgang til å gi myndighet til andre enn politiet til å benytte overtredelsesgebyr som sanksjon for eksempel ved brudd på båndtvangsbestemmelser. Den kan ikke benyttes til å pålegge kommunene tilsynsforpliktelser. Det at kommunene blir gitt slik myndighet medfører ingen overføring av oppgaver fra politiet til kommunene.

Det fremgår av *fjerde ledd* at vedtak om overtredelsesgebyr er tvangsgrunnlag for utlegg.

Til § 25

Første ledd angir at vedtak etter hundeloven kan påklages til politidirektoratet jf. forvaltningsloven kapittel V. Dette omfatter også politiets vedtak om avliving på stedet etter § 17 a.

Til § 26

Paragrafen gir regler om ansvar for kostnader som privatpersoner eller det offentlige har i forbindelse med gjennomføring av lovlige tiltak etter loven. Det vises til punkt 11.4, særlig punkt 11.4.5.

Første ledd angir at tiltak etter hundeloven kan gjennomføres for hundeholderens regning. Hovedregelen er at hundeholderen er ansvarlig for de kostnader som oppstår i forbindelse med gjennomføringen av nødvendige tiltak etter loven. Dette er en «kan»-bestemmelse, som innebærer at det må gjøres en forholdsmessighetsvurdering. Politiet må fatte vedtak om hvor stor andel av kostnadene hundeholderen skal betale. Det vil være klageadgang for et slikt vedtak.

Det kan oppstå forhold som gjør at kostnadene øker uten at det er rimelig at dette legges til hundeholderen. Dette kan for eksempel være urimeelig lang saksbehandlingstid fra politiets side.

Andre ledd angir at der vedtak om avliving kjennes ugyldig i retten skal staten stå for 70 prosent av oppstillingskostnader knyttet til forvaring. Begrunnelsen for at det er satt en fast sats på 70 prosent er at departementet anser deler av forvaringen av hunden kan være rettmessig selv om vedtaket om avliving blir kjent ugyldig i retten. Den første delen av forvaringen vil uansett være knyttet til politiets opplysning av saken før vedtak fattes. Videre vil hundeholderen også hatt utgifter til hold av hunden dersom den ikke var tatt i forvaring. For å forenkle avgjørelsen om hvor store

merkostnadene skal være er det derfor satt en fast sats på 70 prosent.

Fjerde ledd angir at Kongen kan gi forskrift om ansvar for kostnader.

Til § 28

Paragrafen angir reglene for straff etter overtredelser av hundelovens bestemmelser. Det vises til punkt 11.5, særlig punkt 11.5.5.

Første ledd angir at med bøter straffes en hundeholder som forsettlig eller uaktsomt overtrer §§ 4-7 jf. § 9 eller forskrifter eller enkeltvedtak etter §§ 6, 7, 11, 12.

Andre ledd gir Kongen adgang til å gi nærmere bestemmelser om botens størrelse.

Tredje ledd angir at med bøter eller fengsel inntil seks måneder og bot straffes en hundeholder som forsettlig eller uaktsomt har unnlatt å forebygge eller avverge at hunden rettsstridig angriper eller skader person eller jager, angriper eller skader dyr. Ved angrep på hjortevilt regnes grunneier, jakt- eller fangstberettiget i området og

viltorganene som fornærmet. Bestemmelsen oppgir samme strafferamme for angrep på mennesker og angrep på dyr. Det legges likevel til grunn at angrep på mennesker vil anses som mer alvorlig enn angrep på dyr. Tredje ledd siste punktum angir at forsøk straffes på samme måte. Vedrørende straff for medvirkning vises det til straffeloven § 15.

Til ikrafttredelsesbestemmelsen

Det foreslås at endringsloven settes i kraft fra den tiden Kongen bestemmer.

Landbruks- og matdepartementet

t i l r å r :

At Deres Majestet godkjenner og skriver under et framlagt forslag til proposisjon til Stortinget om endringer i hundeloven (forsvarlig hundehold).

Vi HARALD, Norges Konge,

s t a d f e s t e r :

Stortinget blir bedt om å gjøre vedtak til lov om endringer i hundeloven (forsvarlig hundehold) i samsvarende med et vedlagt forslag.

Forslag

til lov om endringer i hundeloven (forsvarlig hundehold)

I lov 4. juli 2003 nr. 74 om hundehold gjøres følgende endringer:

Lovens tittel skal lyde:

Lov om forsvarlig hundehold (hundeloven)

Kapittel 1- 7 skal lyde:

Kapittel 1. Innledende bestemmelser

§ 1. *Lovens formål. Forholdet til andre lover*

Loven har til formål å bidra til å fremme et *akt-somt* hundehold som ivaretar hensyn til sikkerhet, trygghet, alminnelig ro og orden.

Enhver i det sivile samfunn har ansvar innenfor lovgivningens ramme å utøve og legge til rette for et positivt og samfunnsgagnlig hundehold, til glede for samfunnet og den enkelte hundeholder.

Hunder skal behandles og bli ivaretatt på en slik måte som overensstemmer med og tar hensyn til deres natur. Det skal tas hensyn til de omstendigheter som er nødvendige for å forebygge at hunder kan forårsake skader eller ulemper i samfunnet.

For hundeholdet gjelder også bestemmelser i annen lovgivning, bl.a. de alminnelige reglene i *dyrevelferdsloven, matloven, reindriftsloven* og *graneloven*, og dessuten særskilte regler om *båndtvang med mer hjemlet i naturmangfoldloven*, hundehold eller dyrehold f.eks. i *husleieloven*.

§ 1 a *Virkeområde*

Loven gjelder med de begrensninger som følger av avtale med fremmed stat eller organisasjon for norsk landterritorium, territorialfarvann, i norsk økonomisk sone og på norske fartøy og luftfartøy.

Kongen kan gi forskrift om lovens anvendelse på Svalbard og kan fastsette særlige regler under hensyn til de stedlige forhold, herunder at forskrifter og enkeltvedtak etter loven skal kunne vedtas av andre instanser enn ellers.

§ 2 *Definisjoner*

I denne lov forstås ved

- a. hundeholder: den som eier eller har tatt omsorg for eller hånd om en hund for kortere eller lengre tid
- b. barn: personer under 12 år

- c. husdyr: storfe, sau, geit, hest, gris, fjærkre og andre produksjonsdyr
- d. *tamrein*: rein som eies og driftes innenfor det samiske reinbeiteområde, jf. reindriftsloven § 4 første ledd, eller med tillatelse etter reindriftsloven § 8 første ledd
- e. skade på menneske: bitt av tenner som berører hud med et visst trykk slik at det etterlater merke, men som ikke er en «betydelig skade» etter bokstav f
- f. *betydelig skade på menneske*:
 1. flere dype, punktformede sår som når dypt ned i underhuden eller penetrerer ned i muskulatur og som tydelig viser at det dreier seg om flere bitt, og at skaden er påført med en viss voldsomhet
 2. utrivning, dyp flenge, i underhud eller muskulatur
 3. bittlesjoner, som medfører tap av vev
 4. bitt som medfører døden, uten at bittet i seg selv har forårsaket skader som nevnt i nr. 1 til 3
- g. *betydelig skade på husdyr, tamrein, hunder eller hjortevilt*:
 1. flere dype, punktformede sår som når dypt ned i underhuden eller penetrerer ned i muskulatur; og som tydelig viser at det dreier seg om flere bitt, og at skaden er påført med en viss voldsomhet
 2. utrivning, dyp flenge, i underhud eller muskulatur
 3. bittlesjoner som medfører tap av vev, likevel ikke hakk i andre hunders ører eller lepper
 4. bitt som medfører døden, herunder at hunden rister en annen hund til døde, uten at bittet i seg selv har forårsaket skader som nevnt i nr. 1 til 3
 5. død, utmattelse, skader eller hjelpeløshet som følge av jaging, blant annet kasting av foster og at avkom og mordyr skilles som følge av jaging
- h. *angrep*: at en hund som ikke er sikret gjør en målrettet bevegelse mot et annet dyr eller et menneske med den hensikt å skade
- i. *ensidig angrep*: et angrep som ikke kan ses som en direkte følge av en handling utført av et menneske eller et annet dyr

- j. jage: at hunden springer målrettet etter ett eller flere mennesker eller ett eller flere dyr*
- k. klar fare: at hunden enten fortsatt gjør utfall, eller at hendelsesforløpet tilsier at den vil angripe igjen dersom ikke situasjonen løses opp*

§ 3 Generelt aktsomhetskrav

Hundeholderen skal

- a. forebygge og vise aktsomhet for å unngå at hunden blir satt i en situasjon der den kan gjøre skade på folk, dyr, eiendom eller ting*
- b. sørge for at hunden eller hundeholdet ikke er til urimelig ulempe for folk, dyr, miljø eller andre interesser.*
- c. sikre trygghet for hunden, folk og andre dyr ved å holde hunden under forsvarlig tilsyn, og håndtere hunden på en slik måte at den får dekket individuelle behov.*

En hundeholder som midlertidig ønsker å overlate ansvaret for hunden til en annen må forsikre seg om at vedkommende har de nødvendige forutsetningene for å utvise tilsvarende aktsomhet.

Den som er berørt, kan kreve overfor hundeholderen at en varig tilstand eller varige forhold som ikke gir tilstrekkelig sikkerhet, eller som volder urimelig ulempe, blir rettet.

§ 3 a Kompetanse

Hundeholderen skal ha nødvendig kompetanse til å kunne forebygge at uheldige situasjoner eller skader oppstår. Slik kompetanse omfatter blant annet kunnskap om hold og trening av hund og kunnskap om hundens behov, naturlige adferd, bruksområde og det skadepotensialet hunden kan utgjøre.

Kongen kan gi nærmere forskrifter om krav til opplæring og kompetanse som nevnt i første ledd.

Kapittel 2. Sikring av hunder

§ 4 Alminnelige regler om sikring av hund. Vilkår for å la hund være løs

Hundeholderen skal opptre hensynsfullt. Utenom båndtvangstider kan hunder bare være løse under tilsyn og kontroll som i størst mulig grad forebygger og forhindrer skader på eller ulemper for mennesker, husdyr, tamrein, vilt eller eiendom. Det skal vises særlig hensyn overfor barn og hunder som utfører en tjeneste.

Hunder som er forsvarlig inngjerdet på et sted som ikke er åpent for allmenn ferdsel anses å være under kontroll.

Den som holder en hund i bånd, skal være i stand til å ha kontroll med hunden, hvis de ikke blir ledsaget av noen som har slik kontroll.

Hunder skal alltid holdes under slikt tilsyn at de så vidt mulig hindres i å drive eller forfølge vilt, jf. likevel § 9 tredje ledd.

Om ferdsel med hund i område hvor tamrein beiter, gjelder også reindriftsloven § 65.

Kongen kan gi nærmere forskrifter om sikring av hund.

§ 5 Forbud mot å gå fra bundet hund

Hundeholderen skal ikke gå fra en bundet hund rett ved inngangen til en bygning som er åpen for allmennheten, eller ved lekeplasser. *Hundeholderen skal sørge for at det er tilstrekkelig avstand til å unngå utilsiktet kontakt med mennesker og dyr når disse passerer hunden.*

§ 6 Sikring av hund ved båndtvang m.m

I tiden fra og med 1. april til og med 20. august skal en hund bli holdt i bånd eller forsvarlig inngjerdet eller innestengt, slik at ikke den kan jage eller skade *husdyr, tamrein eller villlevende dyr og deres reir, bo eller hi.*

Kommunen kan gi forskrift om at hunder skal holdes i bånd eller forsvarlig innestengt eller inngjerdet

- a. i og i tilknytning til boligområder og handleområder,
- b. i parker, på gravplasser, på og ved skoler, barnehager og anlegg for lek, idrett, sport eller rekreasjon,
- c. på og ved bestemt/angitte turstier, turveier, merkede skiløyper, leir- og rasteplasser,
- d. i bestemt angitte andre områder på land, i vann eller sjø som er allment benyttet som tur- og rekreasjonsområder,
- e. i hele eller deler av kommunen i bestemt angitt tidsrom når *husdyr* normalt går ute, eller
- f. under ekstraordinære forhold som gjør båndtvang påkrevd for å beskytte viltet.

Båndtvang etter bokstav c og d kan ikke fastsettes i større grad enn nødvendig og slik at hensynet til de som ønsker å ferdes med løs hund også ivaretas i tilstrekkelig grad, både hva angår omfang og geografisk spredning. Båndtvang etter *annet ledd* bokstav e og f kan bare innføres i de områder av kommunen hvor husdyr har rett til å beite og faktisk beiter, eller hvor vilt man ønsker å beskytte har sitt leveområde. Båndtvang fastsatt i medhold av *annet ledd* bokstav f må opphøre straks forholdene tilsier det. Der beite, natur- og rekreasjonsområder berører flere kommuner, bør disse samordne sine forskrifter. Kommunens innføring av båndtvang etter bokstav f kan påklages til statsforvalteren.

Kommunen kan gi forskrift om at hunder ikke har adgang til barnehager, skolegårder eller gravplasser.

§ 7 Særlig om sikring av hund der tamrein beiter

I områder der tamrein lovlig beiter, skal hundeholderen se til at hunden ikke unødige uroer eller skremmer rein, selv om den er under kontroll eller er bundet. Reinens eier kan kreve at en hund som uroer rein, blir holdt innestengt mens rein blir flyttet forbi bosted, seter eller hytte. Statsforvalteren kan gi forskrift om at hunder skal holdes i bånd eller forsvarlig innestengt eller inngjerdet når hensynet til reindriften tilsier det.

Om ferdsel med hund i område hvor tamrein beiter, gjelder også reindriftsloven § 65.

§ 8 Særlig om hundedressur, jakt og fangst

Jakthundtrening, jakthundprøver og dressur kan bare foregå med samtykke av grunneieren eller den som har en allmenn bruksrett til eiendommen. For statsallmenningene gis samtykke av fjellstyret.

For bruk av hund under jakt og fangst mv. gjelder også viltloven § 23, jf. § 26, reindriftsloven § 65, og naturmangfoldloven § 34 med forskrifter.

§ 9 Unntak fra sikringsreglene

Båndtvang fastsatt i eller i medhold av §§ 4, 6 og 7 gjelder ikke for

- a. hund når den brukes i reindrift
- b. dressert bufehund når den brukes til å vokte eller gjete storfe, sau eller geit
- c. hund i aktiv politi-, toll-, militær- og redningstjeneste eller under trening eller prøving for slik tjeneste
- d. hund i aktiv offentlig oppsynstjeneste etablert med hjemmel i lov, eller under trening eller prøving for slik tjeneste, forutsatt at grunneier og den beiteberettigede har gitt tillatelse til dette
- e. hund i aktiv bruk som ettersøkshund etter såret eller sykt vilt
- f. hund med særlige bruksformål, avgrensede områder eller nærmere angitte hunderaser, eller hundetyper eller for hunder som har særskilt trening, når dette er fastsatt av kommunen ved forskrift eller enkeltvedtak. Ved dette kan kommunen bl.a. legge ut et område som dressurområde for hunder, dersom samtykke som nevnt i § 8 første ledd foreligger
- g. hund når den brukes for jakt, jakthundtrening og jaktprøver mellom 20. august og 1. april eller når båndtvang er fastsatt i medhold av § 6 annet ledd bokstavene c, d og e

Hund som nevnt i første ledd bokstav a til e eller i bestemmelse som gjelder særlige bruksformål etter bokstav f, kan på en aktsom måte slippes slik det er naturlig ut fra bruksformålet.

En hund som nyttes som jakthund, eller er under trening eller prøve for dette, kan slippes på en aktsom måte slik det er naturlig ut fra bruksformålet uten hinder av § 4 fjerde ledd når dette ikke er i strid med viltloven, naturmangfoldloven, reindriftsloven eller regler om båndtvang. Det samme gjelder for trening og prøving av ettersøkshunder.

Kongen kan gi forskrift om unntak fra sikringsregler fastsatt i § 4, § 6 første ledd og forskrifter fastsatt med hjemmel i § 6 annet ledd og § 7.

Kapittel 3. Løse hunder

§ 10 Løse hunder

Enhver kan oppta hund som er løs i strid med §§ 4, 6 eller 7, jf. § 9, eller med forskrift gitt i medhold av disse paragrafene. I utmark i jakttiden der jakt er lovlig, kan likevel bare rettighetshavere i området og politiet oppta løse hunder. Dersom hunden blir forsøkt fanget inn, skal den beskyttes mot fare for unødige belastninger, jf. lov om dyrevelferd § 3.

Hunden skal leveres til hundeholderen dersom denne er til stede. Dette gjelder ikke dersom hundeholderen åpenbart ikke kan ta hånd om hunden på forsvarlig og lovlig måte. Hvis hunden ikke blir levert til hundeholderen, skal den snarest leveres til politiet.

Unnlater hundeholderen å hente hunden innen rimelig tid, likevel ikke mindre enn en uke, etter at vedkommende er varslet personlig eller ved egnert kunngjøring, kan politiet selge, omplassere eller avlive hunden. Er det fastsatt krav om merking etter § 13, skal politiet søke å opprette direkte kontakt med den personen hunden er registrert på.

Opptak og behandling av løse hunder etter paragrafen her skal skje i samsvar med reglene i lov om dyrevelferd.

Kapittel 4. Ro og orden, antall hunder og merking av hunder

§ 11 Ro og orden mv.

Kommunen kan gi forskrift om hundehold av hensyn til alminnelig ro og orden og for å motvirke forsøpling. Regler om at hunder skal holdes i bånd eller forsvarlig innestengt eller inngjerdet, kan bare gis på de vilkår som er satt i § 6 annet ledd.

§ 12 *Antall hunder i en husholdning eller på en eiendom*

For å ivareta folks og dyrs sikkerhet og ro og orden, kan kommunen gi forskrift om vilkår for å holde mer enn et bestemt antall voksne hunder i en husholdning eller på en eiendom. *Med voksen hund menes hund over 12 måneder. Vilårene skal ikke være mer inngripende enn nødvendig.*

§ 13 *Merking av hunder*

Private organisasjoner kan etablere og drive en ordning for registrering og merking av alle hunder.

Kongen kan gi forskrift om

- a. at alle hunder skal være merket, og at de skal være registrert i et register som føres av en eller flere private organisasjoner eller av et offentlig organ,
- b. at en hundeholder plikter å gi genetiske og andre opplysninger til registeret om hunden og hundeholdet,
- c. at hundeholderne skal betale gebyr som dekker de nødvendige kostnadene ved ordningen, og
- d. at politiet skal ha innsyn i registeret

Kapittel 5. Personers rettigheter og plikter i nøds- og faresituasjoner

§ 14 *Inngrep på stedet mot hund som jager eller angriper mv*

Hundeholderen skal sørge for å holde eller kalle hunden tilbake og gjøre det *vedkommende* kan for å avverge urettmessig fare når en hund jager eller angriper mennesker eller dyr.

Et ellers ulovlig inngrep mot en hund er lovlig når noen gjør det for å avverge at hunden urettmessig jager eller angriper mennesker eller dyr, dersom inngrepet ikke går lenger enn nødvendig for å avverge skade, og dessuten ikke går utover det forsvarlige i betraktning av angrepets farlighet og den angrepnes interesse.

Så langt følgende særlige bestemmelser rekker, gjelder de foran den generelle regelen i andre ledd:

- a. Ved pågående eller nært forestående angrep mot en person kan enhver gjøre det inngrep mot hunden som fremstår som nødvendig for å avverge skade, *herunder avliving. Det samme gjelder dersom en hund påtreffes i umiddelbar forbindelse med at den har påført en person betydelig skade, og hunden fortsatt utgjør en klar fare.* Dette fritar ikke den som helt eller delvis har fremprovosert et angrep, fra straffansvar eller erstatningsansvar.

- b. Når en hund jager eller angriper tamrein eller husdyr som beiter lovlig, eller når hunden ensidig angriper en annen hund, kan det utsatte dyrets eier, innehaver eller den som passer dyret, gjøre det inngrep mot hunden som fremstår som nødvendig for å avverge skade, *herunder avliving, så sant inngrepet ikke går lenger enn nødvendig og ikke utover det forsvarlige. Det samme gjelder hvis hunden har voldt betydelig skade på tamrein, husdyr eller en annen hund, og den fortsatt utgjør en klar fare.* Denne bestemmelsen kan ikke påberopes når det dyret som blir jaget eller angrepet, urettmessig er kommet inn på eiendom som hundeholderen disponerer.

- c. *Når en hund angriper hjortevilt og båndtvang* gjelder, kan grunneier, noen som opptrer på dennes vegne, eller jakt- og fangstberettigede gjøre det inngrep mot hunden som fremstår som nødvendig, *herunder avliving, for å avverge skade, så sant inngrepet ikke går lenger enn nødvendig og ikke utover det forsvarlige.* Dette gjelder likevel ikke en hund som er i aktiv bruk som ettersøkshund etter sykt eller såret vilt.

Paragrafen her gjelder ikke politihunder som brukes lovlig. Heller ikke gjelder paragrafen der reglene om nødrett og nødverge gjør en farlig bruk av hunden rettmessig.

§ 15 *Hund som utgjør klar fare for husdyr og tamrein*

En hund som uten ledsager går løs i utmark eller landbruksområder *i strid med bestemmelser om båndtvang* og utgjør en fare for husdyr og tamrein, kan opptas av grunneieren, festeren, forpakteren, beiteberettigede, en berørt reieneier eller noen som opptrer på vegne av disse.

Dersom det ikke lar seg gjøre å oppta hunden eller få politiet til stedet så raskt som situasjonen krever *og hunden utgjør en klar fare*, kan vedkommende gjøre det inngrep mot hunden som fremstår som nødvendig for å avverge skade, *herunder avliving, så sant inngrepet ikke går lenger enn nødvendig og ikke utover det forsvarlige.*

§ 16 *Plikter etter at inngrep er gjort mot hund etter §§ 14 og 15*

Den som har avlivet eller påført hund skade etter §§ 14 og 15, skal snarest råd melde fra om dette til politiet. Lov om dyrevelferd § 4, jf. § 12, om hjelp til dyret gjelder overfor den som har skadet dyret.

Kapittel 6. Sikkerhetstiltak mot problematisk hundehold

§ 17 Politiets forebyggende virkemidler

Politiet kan i samsvar med reglene i politiloven § 6 gripe inn overfor hunder og hundeholdere for å ivareta enkeltpersoners eller allmennhetens sikkerhet eller trygghet, eller for å verne andre dyr.

Politiet kan for øvrig i slike tilfeller blant annet:

- a. ta seg inn på privat eiendom eller område
- b. pålegge båndtvang eller tidsbegrenset bruk av munnkurv men munnkurv må i så fall ikke benyttes i strid med regler om dyrevelferd
- c. forby hunders tilstedeværelse i bestemte områder
- d. gi pålegg om at hunden kun kan luftes av eier, eller av andre navngitte personer over 18 år, eller at hunden ikke må luftes sammen med andre hunder
- e. gi detaljerte pålegg om inngjerding av eiendom der hund oppholder seg
- f. gi andre pålegg eller forbud som gjelder hundeholdet eller sikring av hunder
- g. om nødvendig ta hunder i kortvarig forvaring

Unnlater hundeholderen å etterkomme pålegg eller forbud, kan politiet for hundeholderens regning sørge for at det nødvendige blir gjort for å ivareta de hensyn som er nevnt i første ledd.

Politiets vedtak har virkning straks, om ikke annet blir fastsatt.

Dersom hundeholderen unnlater å etterkomme enkeltvedtak innen fastsatt frist, kan det ilegges tvangsmulkt i form av en engangsmulkt eller løpende dagmulkt. Tvangsmulktens størrelse fastsettes under hensyn til hvor viktig det er at det aktuelle pålegget gjennomføres, og hvilke kostnader dette antas å medføre. Tvangsmulkten kan fastsettes allerede i forbindelse med at pålegget gis når det er nødvendig at fristen overholdes. Vedtak om tvangsmulkt er tvangsgrunnlag for utlegg. Politiet kan frafalle påløpt tvangsmulkt.

Kongen kan gi nærmere forskrift om bruk av tvangsmulkt etter femte ledd.

Dersom en hundeholder gjentatte ganger unnlater å etterkomme vedtak gitt av politiet, eller overtrer bestemmelser om sikring av hund som kan medføre høy risiko, kan politiet pålegge hundeholderen å redusere antallet hunder eller å avvikle hundeholdet innen en gitt frist. Dersom hundeholderen ikke overholder politiets pålegg kan politiet gjennomføre tiltaket for hundeholderens regning. Så langt det anses praktisk mulig og forsvarlig, bør politiet søke å omplassere eller selge hunden fremfor å avlive den.

Dersom hunden blir solgt, skal salgssummen utbetales til eieren med fradrag for kostnadene til forvaring av dyret og gjennomføring av salget.

§ 17 a Politiets inngrep ved akutt fare

Dersom en hund har drept eller påført et menneske *betydelig* skade eller har angrepet et barn, og fortsatt utgjør en klar fare, kan hunden avlives av politiet der den finnes, dersom hensynet til noens sikkerhet eller allmennhetens trygghet klart tilsier en umiddelbar avliving.

Vedtak om avliving skal stadfestes skriftlig i etterkant.

§ 18 Avliving eller omplassering av en hund etter angrep eller skade på menneske når det er nødvendig for å avverge fremtidig risiko

Politiet kan vedta å avlive en hund som har angrepet eller skadet et menneske dersom ikke dette fremstår som et uforholdsmessig tiltak. Ved vurderingen skal det særlig legges vekt på:

- a. hvilken fare som har vært til stede, blant annet om det er et barn som har vært angrepet
- b. omfang og type av påført skade, blant annet om det er barn som er påført skade, men det økonomiske tapet etter påført skade skal ikke tillegges vekt
- c. hvorvidt den som er blitt angrepet eller skadet helt eller delvis har provosert et angrep
- d. den risikoen hunden og hundeholdet kan antas å medføre i fremtiden
- e. hundens nytteverdi, men hundens økonomiske verdi skal ikke tillegges vekt
- f. om særskilte forhold ved hundens helse har medvirket til at hunden utøvet uønsket adferd
- g. om det finnes andre tiltak som kan forebygge fremtidig risiko

Vurdering etter første ledd bokstav f skal utføres av en autorisert veterinær.

Dersom det anses praktisk mulig og forsvarlig, skal politiet søke å omplassere en hund fremfor å avlive den.

En hund som har påført et menneske *betydelig* skade bør normalt avlives.

§ 18 a Avliving eller omplassering av en hund etter angrep eller skade på tamrein, husdyr hjortevilt eller annen hund når det er nødvendig for å avverge fremtidig risiko.

Politiet kan vedta å avlive en hund som har jaget og skadet tamrein, husdyr eller hjortevilt, dersom det ikke fremstår som et uforholdsmessig tiltak. Ved vurderingen skal det særlig legges vekt på:

- a. hvilken fare som har vært tilstede
- b. omfang og type av påført skade

- c. *den risiko hunden og hundeholdet kan antas å medføre i fremtiden*
- d. *hundens nytteverdi*
- e. *om det finnes andre tiltak som kan forebygge fremtidig risiko*

Politiet kan også vedta å avlive en hund som ved ensidig angrep har betydelig skadet andre hunder eller kjæledyr dersom ikke det skadete dyret urettmessig var kommet inn på eiendom som hundeholderen disponerer. Ved vurderingen skal det også legges vekt på:

- a. *om hunden antas å utgjøre større risiko i fremtiden enn hunder vanligvis gjør*
- b. *om hunden kan fryktes å angripe og skade samme eiers dyr på nytt*

Dersom det anses praktisk mulig og forsvarlig, skal politiet søke å omplassere en hund fremfor å avlive den.

§ 19 Farlige hunder

Det er forbudt å holde eller innføre hunder som

- a. er gitt trening i eller for å angripe eller forsvare seg eller hundeholderen mot mennesker,
- b. er gitt trening i eller for å angripe andre hunder, eller
- c. enkelt hunder som fremstår som spesielt aggressive, kampvillige eller med andre sterkt uønskede egenskaper eller fremtreden, slik at de kan være farlige for mennesker eller dyr.

Er det tvil om en hund går inn under tredje ledd bokstav c, kan politiet ta hunden i forvaring og kreve at hundeholderen bekoster og medvirker ved en kyndig undersøkelse av hundens adferd for å avklare om den er vel avbalansert eller har en lav terskel for aggresjon eller andre farlige egenskaper mv. Dersom ikke hundeholderen følger opp innen en rimelig frist satt av politiet, regnes hunden for å gå inn under første ledd bokstav c.

Hunder som blir avlet, innført eller holdt i strid med regler i eller i medhold av denne paragraf, kan avlives eller pålegges utført av riket ved vedtak av politiet.

Kongen kan gi forskrift om forbud mot å holde, avle eller innføre farlige hunder, eller å innføre sæd eller embryo fra farlige hunder. Forskriften kan sette krav til dokumentasjon av hundens rase eller type. Med farlige hunder menes her hunder eller hundetyper som på grunn av en kombinasjon av mentale og fysiske egenskaper og evne til å påføre stor skade, utgjør en fare for mennesker eller dyr.

§ 20 Unntak fra reglene i § 19

En hund omfattes ikke av § 19 første ledd bokstav a eller b hvis den er trent av politiet eller i særlige tilfelle av andre med politiets tillatelse, eller er innført i riket med politiets tillatelse.

En hund omfattes ikke av § 19 første ledd bokstav a hvis den er lovlig trent av en hundeorganisasjon med tillatelse fra politiet. Hunden kan ikke selges eller omplasseres uten politiets tillatelse.

En hund omfattes heller ikke av 19 første ledd bokstav a hvis den er lovlig trent i samsvar med vilkår fastsatt ved forskrift med hjemmel i femte ledd.

Blir en hund trent uten tillatelse etter andre eller tredje ledd, kan den avlives etter vedtak av politiet. Hvis en hund som er omfattet av unntaket etter andre eller tredje ledd, angriper eller skader et menneske, gjelder § 18.

Kongen kan fastsette forskrift om unntak fra forbudet i § 19 tredje ledd bokstav a og vilkår for slike unntak.

§ 21 Krav til godkjenning for å ha å gjøre med bestemte hundetyper

Kongen kan i forskrift sette vilkår for å innføre, holde eller drive avl med bestemte hundetyper eller blandinger av bestemte hundetyper. I forskriften kan det settes krav om godkjenning og om krav til avlagte prøver eller tester, om skjerpet båndtvang, begrensning i antall hunder, hundeholderens alder, vandel, ansvarsforsikring, og gebyr for å dekke kostnader mv. Setter forskriften krav om godkjenning, kan myndighet til å gi godkjenning delegeres til en privat organisasjon.

§ 22 Forbud mot at en person skal kunne ha med hund å gjøre

Politiet kan ved enkeltvedtak forby en hundeholder å ha med hund å gjøre

- a. når hundeholderens hund blir vedtatt avlivet, omplassert eller utført fra riket etter §§ 18, 19, 20, eller § 21, jf. § 24
- b. dersom pålegg fra politiet etter § 17 ikke er fulgt opp
- c. dersom politiet har avlivet eller omplassert hundeholderens hund etter §§ 17 og 17 a
- d. dersom hundeholderens hund har angrepet et menneske, og hunden ble avlivet på stedet etter § 14
- e. dersom personen har trent en hund for angrep på eller forsvar mot mennesker i strid med loven eller i forskrift gitt i medhold av loven
- f. dersom personen har latt en hund delta i hundekamp eller har trent en hund for dette

Forbud etter første ledd kan bare bli satt dersom personens hundehold ikke anses å ha vært sikkerhetsmessig forsvarlig, eller dersom forbudet må anses nødvendig for å bedre allmennhetens eller enkeltpersoners sikkerhet.

En person som dømmes til straff av fengsel for et lovbrudd som innbefatter bruk av vold eller truende adferd, kan ved dommen forbyes å ha med hunder å gjøre. Forbud skal bli satt dersom en hund er brukt til lovbruddet.

Den som er forbudt å ha med hund å gjøre, kan ikke eie, besitte eller ha ansvar eller medansvar for eller hånd om en hund for kortere eller lengre tid.

Forbudet kan begrenses til å gjelde for nærmere bestemte hundetyper eller hunder over en viss størrelse.

Politiet kan ta hånd om, omplassere, selge eller om nødvendig avlive en hund dersom noen har å gjøre med hunden i strid med et endelig forbud etter denne paragrafen.

Forbudet skal gjelde for to år, men kan ved grove brudd fastsettes for en lengre periode.

Dersom forbudet ikke overholdes ilegges et varig forbud. Ved nyebrudd, jf. første ledd etter at første forbud er utløpt, ilegges også et varig forbud.

§ 23 Behandling av personopplysninger

Politiet kan behandle personopplysninger, herunder personopplysninger som nevnt i personvernforordningen artikkel 9 og 10, når dette er nødvendig for å utøve myndighet eller utføre andre oppgaver etter loven her.

Kongen kan gi forskrift om behandlingen, blant annet om formålet med behandlingen, behandlingsansvar, hvilke personopplysninger som kan behandles, hvem det kan behandles personopplysninger om, bruk av automatiserte avgjørelser, adgangen til viderebehandling, utlevering, registerføring og tilgang til registre.

Kapittel 7. Administrative virkemidler, straff og erstatningsansvar

§ 24 Politiets forvaring av hund

Politiet kan om nødvendig ta hånd om en hund dersom

- vilkårene i § 10 er til stede.
- vilkårene i §§ 18, 18 a, 19 eller 20 er til stede,
- hunden blir holdt, brukt eller satt i avl i strid med bestemmelser gitt i medhold av § 21.

Har politiet tatt hånd om hunden etter hjemler i denne lov, kan den holdes i forvaring inntil saken om salg, omplassering, utførsel eller avliving er endelig avgjort.

§ 24 a Overtredelsesgebyr

Kongen kan i forskrift gi nærmere bestemmelser om overtredelsesgebyr ved forsettlig eller uaktsomt brudd på lovens båndtvangsbestemmelser i § 6 første ledd, ved forsettlig eller uaktsomt brudd på forskrifter om båndtvang gitt med hjemmel i § 6 andre ledd og § 7, eller ved forsettlig eller uaktsomt brudd på bestemmelser gitt med hjemmel i §§ 11,12 og 13.

I forskriften skal det fastsettes nærmere bestemmelser om beregning av overtredelsesgebyr.

Kongen kan i forskrift også gi nærmere bestemmelser om at andre offentlige myndigheter enn politiet, herunder kommunene, kan føre tilsyn med og utstede gebyr for overtredelse av bestemmelsene nevnt i første ledd.

Vedtak om overtredelsesgebyr er tvangsgrunnlag for utlegg.

§ 25 Saksbehandling, overprøving og iverksetting av vedtak

Politiets vedtak etter loven er enkeltvedtak etter forvaltningsloven. Vedtak kan påklages til Politidirektoratet, jf. forvaltningsloven kapittel V. Blir vedtaket brakt inn for domstolen, kan retten prøve alle sider av saken.

Om utsatt iverksetting ved klage gjelder forvaltningsloven § 42. Politiet kan alltid kreve at klageren løpende og til rett tid betaler kostnadene ved forvaring, jf. § 26.

Politiet sørger for at avliving skjer. Den skal foregå etter reglene i lov om dyrevelferd.

§ 26 Ansvar for kostnader

Tiltak etter hundeloven kan gjennomføres for hundeholderens regning.

Der vedtak om avliving kjennes ugyldig i retten skal staten stå for 70 prosent av oppstillingskostnader knyttet til forvaring.

Politiets krav etter reglene i første ledd er tvangsgrunnlag for utlegg.

Kongen kan gi forskrift om ansvar for kostnader.

§ 27 Erstatningsansvar

Om erstatningsansvar for skade voldt av hund gjelder det som følger av andre lovfestede og ulovfestede regler, bl.a. skadeserstatningsloven § 1-5 om ansvar for dyr og reindriftsloven § 66 om hunder.

§ 28 Straff

Med bøter straffes en hundeholder som forsettlig eller uaktsomt overtrer §§ 4-7 jf. § 9 eller forskrifter eller enkeltvedtak etter §§ 6, 7, 11, 12.

Kongen kan gi nærmere bestemmelser om botens størrelse.

Med bøter eller fengsel inntil seks måneder straffes en hundeholder som forsettlig eller uaktsomt har unnlatt å forebygge eller avverge at hunden rettsstridig

- a. angriper eller skader person,
- b. jager, angriper eller skader dyr,

Ved angrep på hjortevilt regnes grunneier, jakt- eller fangstberettiget i området og viltorgane som fornærmet.

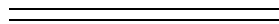
Med bøter eller fengsel inntil seks måneder og bot straffes den som forsettlig eller uaktsomt

- a. unnlater å etterkomme pålegg og forbud nedlagt av politiet i samsvar med lovens § 17, eller
- b. overtrer forbud gitt ved §§ 19, 21, 22 eller ved forskrifter eller enkeltvedtak gitt etter disse bestemmelsene.

På samme måte straffes forsøk.

II

Loven trer i kraft fra det tidspunkt Kongen bestemmer.

Bestilling av publikasjoner

Departementenes sikkerhets- og serviceorganisasjon

www.publikasjoner.dep.no

Telefon: 22 24 00 00

Publikasjonene er også tilgjengelige på

www.regjeringen.no

Trykk: Departementenes sikkerhets- og
serviceorganisasjon – 04/2022

